

**T.C.
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÇÂKERÎ DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ
[BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK]**

Necla DÜZDAĞ YILANCI

**Danışman
Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK**

ADYAMAN-2018

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK danışmanlığında Necla DÜZDAĞ YILANCI tarafından hazırlanan " Çâkerî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük] " başlıklı çalışma 13/07/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı' ında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi

: İmza

Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk

Jüri Üyesi

: İmza

Dr. Öğr. Gör. Bekir Kayaş

Jüri Üyesi

: İmza

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İrfan Arslan

13 /07 /2018

Doç. Dr. Mücahit ÇELİK
Enstitü Müdürü

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum" Çâkerî Dîvânı Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13/07/2018

Necla DÜZDAĞ YILANCI

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Çâkerî Dîvânı Sözlüğü
[Bağlamlı Dizin Ve İşlevsel Sözlük]
Necla DÜZDAĞ YILANCI
Adıyaman Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Temmuz, 2018

Bu çalışmada, 15. yy'da II.Bayezid dönemi şairlerinden olan, asıl adının Yusuf Sinan olduğu tahmin edilen Çâkerî'nin Dîvân'ı sözcük bağlamı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmamızdaki amaç, Çâkerî Dîvânı'ndaki sözcüklerin incelenerek düzenlenmesi ve bu sözcüklerin değişen bağlamlarından hareketle anlamlar verilerek sözlük biçiminde sunumudur . Bunun yanı sıra Çâkerî'nin yaşamış olduğu 15. yy. Osmanlı ülkesinin kültürel öğelerinin şiire yansması ve şairin üslubu da ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada Hatice Aynur tarafından hazırlanan Çâkerî Dîvânı Tenkitli Metni adlı çalışma ele alınmıştır. Çâkerî Dîvânı'nda yer alan sözcükler üzerinde durulmuş, araştırmamızın temel konusu olan sözcük bağlamı kavramına değinilmiş, anlamın bağlama göre değişkenlik ve farklı çağrışımlar kazandığı gösterilmeye çalışılmış, düzenlenen sözcüklerle Çâkerî'nin üslup özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve sonuç bölümünde de inceleme hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç olarak, Çâkerî Dîvânı'ndaki söz varlığından yararlanarak anlamın bağlama göre nasıl değiştiği, şairin kullandığı dil ve üslup özellikleri, şairin yaşadığı yüzyıldaki dünya görüşü yansıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çâkerî Dîvânı, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük.

ABSTRACT
Master's Thesis
Çâkerî's Dîvân Glossory
[Concordance And Functional Glossory]
Necla DÜZDAĞ YILANCI
Adıyaman University
Graduate School of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
Old Turkish Literature Science
July, 2018

In this study, in the 15th century II. Çâkerî's Dîvân, one of the poets of the period of Bayezid period, whose original name was Yusuf Sinan, was examined within the context of the word. The aim of our work is to examine and organize the words in Çâkerî's Dîvân and to present them in the form of a dictionary by giving meaning by acting from the changing contexts of these words. In addition to this, Çâkerî lived in the 15th century. The poetic reflection of the cultural elements of the Ottoman country and the style of the poet emerge.

In this study, a study called Çâkerî's Dîvân Critical Text prepared by Hatice Aynur was taken up. The words in the Çâkerî's Dîvân were emphasized, and the concept of the word context, which is the main topic of our research, was touched upon and tried to be shown that the meaning had different variability and different connotations according to context and tried to determine the stylistic characteristics of Çâkerî with the organized words.

As a result, it was tried to reflect how the meaning changed according to the context, the language and stylistic characteristics used by the poet, and the world view of the century in which the poet lived by making use of the word existence in Çâkerî's Dîvân.

Keywords: Çâkerî's Dîvân, Contextual Directory, Functional Dictionary

ÖN SÖZ

Klasik Türk Edebiyatı, Arap ve Fars edebiyatlarının etkisi ile şekillenmiş XIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar örneklerini vermiş bir edebiyat geleneğidir. Ancak bu edebiyat sadece inceleme konusu olan büyük şairlerden oluşmamaktadır. Bunların yanında ön plana çıkmamış; birçok başarılı eser kaleme almış şairler de bulunmaktadır. Bu şairlerden biri de tezimizin inceleme alanını oluşturan ve bugüne dek hakkında fazla çalışma yapılmamış olan XV. yüzyıl şairi Çâkerî Yûsuf Sinân'dır.

Bu çalışma ile amacımız XV. asır divan şairlerinden olan Çâkerî'nin kaynaklarda sözü edilen ve bugün elimizde bulunan divanındaki söz varlığından yararlanarak anlamların bağlama göre ne gibi bir değişiklik ve çağrışım imkânı kazandığını, sözü edilen eserden alınan kullanımlarla ortaya koymaya çalışmaktır. Bu sayede onun elde bulunan divanının işlevsel sözlüğünü hazırlamak amaçlanmıştır.

Burada öncelikle bağlam kavramını anlamak lazımdır. Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütününe bağlam denilmektedir. (Vardar, 2002: 31)

Göstergeler ve anlam arasındaki ilişki ile ilgili Saussure anlamın belirlenmesinde esas itibarıyla etkili olan şeyin, göstergenin bir dilsel karşıtlıklar sistemi içindeki yeri olduğu sonucunu çıkarır. Göstergeler yani sözcükler şiir dili içinde hem araç hem de esnektirler böylelikle birbirleriyle çağrışım zinciri içerisinde bulunurlar.

Klasik şiirde sözcük seçimi hem şiirin şekil yapısını hem ses değerini hem de anlamsal yapısını etkilediğinden önemlidir. Bir beyitte kullanılan bir sözcük çeşitli söz sanatlarının ve kullanılan mazmunların etkisiyle farklı anlamlar kazanabilir. Bunlar da sözcüklerin farklı bağlamlar içerisinde değerlendirilmesini sağlar.

"Bağlam" kavramı metin içerisinde bir birimin önceki ya da sonraki birimlerle birlikte anlam kazanmasını anlatmaktadır. Bağlam kavramını bir örnekle izah edelim: Tasavvuf öğretisi içerisinde "mürîd" belli bir şeyh veya mürşide bağlı bir şekilde ve onun rehberliğinde, tarikat usulleri çerçevesinde Allah'a ulaşma yolunda ilerlemeye çalışan kimseye verilen isimdir. Çâkerî Dîvânı'nda diğer tasavvufî terimlerde olduğu gibi "mürîd" kavramı da teşbih amacıyla kullanılmıştır.

Beñzer ki mürîd oldı haţ-ı sebz-i nigāra

Kim hırka geyer mûr belinde kemeri var(G9/2)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi bir sözcüğün anlamı metin içerisinde birlikte kullanıldığı diğer sözcüklerle çizilmektedir. "Mûr" yani karınca kelimesi zooloji bilimi içerisinde bir hayvan göstergesini karşılarsa da şiir içerisinde kullanılan kelimelerle birlikte farklı anlamlar kazanabilmektedir. Beyitte geçen " mûrîd, hırka, kemer " gibi tasavvufa ait unsurlarla kullanıldığında " mûr " kelimesi tasavvufî açıdan anlam kazanmaktadır. Bu da bize anlam - bağlam ilişkisini göstermektedir.

Bu anlam- bağlam ilişkisi neticesinde işlevsel sözlük ortaya çıkmaktadır. İşlevsel sözlüklerde sözcüklerin veya söz öbeklerinin birebir anlamı değil kullandıkları cümle veya dize verilerek onun burada kazandığı anlam verilmektedir.

Bu tip sözlükler madde başının metinde kullanıldığı yerde ne ifade ettiğini anlamak ve onu diğer kullanımlarıyla karşılaştırmak için başvurulacak kaynaklardır.

Klasik Türk şiiri metinlerinde zaman geçtikçe metnin yazıldığı döneme ait sözcük anlamlarının, bağlamlarının veya göndermelerin güç anlaşılır hale gelmesi araştırmacıları bu sözlük çalışmalarına iten sebeplerdendir. Ayrıca bu durum metin yazarının dil ve üslup özellikleri ile ilgili çıkarım yapmayı da zorlaştırmaktadır. Bu da bize Klasik Türk Edebiyatında bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüklere duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Yapılan bu çalışmada TEBDİZ, Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü programı kullanılmıştır. Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK' ın öncülüğünde Gazi Üniversitesi tarafından hazırlanan bu proje ile sözlük çalışmaları daha kolay bir hal almıştır. Program, eklenen her sözcüğün parçalanarak anlam verilmesine olanak tanımaktadır. Kullanıldığı yere göre yani bağlamına göre anlamlandırılan tüm sözcükler sisteme kaydedilebilmekte ve istenildiğinde tüm sözcüklerin dökümü elde edilebilmektedir. Sistem madde başı oluşturma ve anlamlandırmanın yanı sıra ek - kök çalışmasına olanak tanıyarak metnin dil bilim özelliklerinin de belirlenmesini sağlamaktadır. Sistem çalışılan divanla ilgili zaman alan araştırmalara kısa bir zamanda ulaşma imkanı da sağlamaktadır. Ayrıca eserle ilgili çalışma detayları diğer kullanıcılar ile paylaşılmaktadır.

Bu çalışmada izlenen yol şu şekilde özetlenebilir:

Öncelikle eserin Hatice Aynur tarafından hazırlanan tenkitli metnin Word haline ulaşılmış, daha sonra metnin TEBDİZ'in ortak yazım fontu olan Gentium Plus fontuna

uygunluğu kontrol edilmiştir. Bu aşamadan sonra metnin tamamı her bir şiir ayrı ayrı olmak üzere www.tebdiz.com adlı siteden sisteme yüklenmiştir. Yükleme işi bittikten sonra şiirler, TEBDİZ'in sağladığı ortak veri alanından, Osmanlıca sözlüklerden, bu uygulamanın emsalini temsil eden kaynaklardan ve Klasik Türk Edebiyatı ile ilgili deyim, atasözü vb. çalışmalardan faydalanılarak anlamlandırılmış ve bağlamsal sözlüğe uygun bir formatta sisteme işlenmiştir. Bu sisteme Çâkerî Dîvânı içerisinde yer alan 133 gazel, 2 kaside, 3 mesnevi, 1 kıt'a, 1 muaşşer, 4 müfret, 1 murabba, 2 tahmis ve 1 tesdis girilmiştir.

Anlamlandırma süreci uzun ve detaylı araştırmalar gerektirmiş, çözülmesi için uzman yorumu gerektiren sorunlar doğmuştur. Söz konusu sorunlara çözümler bulmaya çalışılmış ve gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra anlamlandırma süreci tamamlanmıştır.

Dizin oluşturulurken şu adımlar izlenmiştir:

Hatice Aynur'un yayınlamış olduğu Çâkerî Dîvânı'ndan yararlanılarak TEBDİZ programına girilecek Dîvân metni oluşturulmuştur. Her mısraın ait olduğu nazım şeklinin kaçınıcı mısrası olduğu belirtilmiştir. Beyitlerin altında dizildiği ilgili madde koyu (bold) olarak belirtilmiştir.

bād:

1. bād:

Mısra: 7

Rüzgar.

7. Nergisüñşâhün elinden kapdıbād

8. Kör elinden sehl ola kapmak 'aşā (G1/4)

Madde başlıkları ile bunlara örnek alınan beyitler toplanmış böylece alfabetik dizimde kullanılacak malzemeler kazanılmıştır. Ortak başlıkta birleştirilen beyitlerin kullanım sıklıkları, her bir kullanım alt alta dizilerek kullanılmıştır.

bir:

1. bir:

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir.

1. Çün cihānma 'mūrını bildün olur āhır ḥarāb

2. 'Aqıliseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb (G2/1)

2. **bir:**

Mısra: 8

Bir kez

7. Gaflet-ile virme dil 'āşı cihāna gey şakın

8. Çarhaşor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb (G2/4)

Eğer sözcük beyitte temel anlamının yanında mecaz ya da yan anlamıyla kullanılmışsa veya beytin daha iyi anlaşılması için gerekli bir bilgi varsa bu bilgi iki kısa çizgi (- -) arasında gösterilmiş veya birden fazla anlamlar arasına noktalı virgül (;) konulmuştur.

sakla-:

1. ***saklağıl:*** -ğıl

Mısra: 5

Gizlemek; korumak, muhafaza etmek.

5. 'İşk-ı uşşāka belā dursaklağıl

6. Ol belādan sen rakībi ey Hūdā (G1/ 3)

kināyet:

1. ***kināyet:***

Mısra: 1

Kinayedir. - Sevgilinin bulunduğu yer ile cennet bahçesi kinayeli

kullanılmıştır.-

1. Behişt-i 'adn kūyuñdan kināyet

2. Cemāl-i hār hüsnuñden rivāyet (G4/ 1)

Arapça ve Farsça tamlamaların tamlama unsurları normal sözlüklerde olduğu gibi ayrı ayrı madde başı olarak değil birlikte alınmış ve anlamlandırılmıştır.

büt-i peymān-şiken:

1. ***büt-i peymān-şiken:*** -

Mısra: 2

Andını bozan put gibi güzel.

1. Şol elif-şad kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

2. Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst (G6/1)

Üzerinde çalışılan divanın en belirgin özelliklerinden biri deyimlerin kullanılmış olmasıdır. Tespit edilen bu söz grupları anlamlandırma esnasında "deyim" yazılarak belirtilmiştir.

cān çekiş-:

1. ***cānçekiş-: -ür***

Mısra: 5

Deyim. Can çekişmek, ölecek vaziyette olmak.

5. Mār-ı zülfi dili mecrūh kılp cān çekişür

6. Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür (G46/ 3)

Bu işlem ayrıca eser içerisinde geçen ve eseri zenginleştiren Allah (c.c.)'ın ve peygamberlerin isimleri, alıntı yapılan ayetler, tasavvufi öğeler, Fırdevsi'nin Şehname adlı eserinden alınan kahraman isimleri vb.; edat, bağlaç, ünlem gibi sözcük türlerinin anlamlandırılmasında da kullanılmıştır.

Söz konusu yöntemle Çâkerî Dîvânı'nın anlam dünyasını tüm incelikleriyle ortaya koymak çalışmanın en temel amacı olmuştur.

Hatice Aynur'a ait " 15.yy Şairi Çâkerî ve Dîvânı; İnceleme Tenkitli Metin" adlı eser çalışmamıza kaynak olarak alınmıştır. Bu çalışmayla Çâkerî'nin şiirlerinde kullandığı zengin kelime hazinesi ve onlara kattığı anlamlar bütünleştirilerek onun özgün sözvarlığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada divan tahlillerindeki sınıflandırma sistemi esas alınmamış; alfabetik bir dizelgede Çâkerî Dîvânı'nın sözvarlığı ortaya konmak istenmiştir.

Bu tezin amacı kapsamlı biçimde ele alınmamış olan Çâkerî Dîvânı'nın bağlamli dizin ve fonksiyonel sözlüğünü ortaya koymaktır. Dîvân'ın bağlamli dizin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasıyla şairin üslubunun ortaya çıkarılmasında sözvarlığının önemi gösterilmek istenmiştir. Üslupla birlikte dönemin siyasi, kültürel ve toplumsal yapılarına dair de ipuçları elde edilmektedir. Bunların yanı sıra Çâkerî'nin yazı malzemeleri ile birlikte kullandığı deyimler, atasözleri, mazmunlar, atıflar gibi dilsel öğelerin nasıl işlendiği ve bunların bağlamsal düzlemdeki kullanışları açıklanmak istenmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a; araştırma aşamasında, yön tayininde ve çalışmanın tamamlanmasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ayrıca karşılaştığım problemlerin çözümü hususunda

desteğini gördüğüm değerli tez danışmanım Prof. Dr. İbrahim Halil TUğLUK'a teşekkür eder ve şükranlarımı sunarım.

Adıyaman, Temmuz, 2018

Necla DüZDAğ YILANCI

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI

Bu tez çalışmasıyla XV. yüzyıl divan şairlerinden olan Çâkerî'nin şiirlerinde kullandığı zengin kelime hazinesi ve onlara kattığı anlamlar bütünleştirilerek onun özgün sözvarlığının ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu da Çâkerî'nin XV. yüzyıl edebi anlayışını şiirine nasıl yansıttığını ve Klasik şiir içinde edindiği yeri göstermektedir. Böylelikle şairin üslubu hakkında veriler elde edilirken XV. yüzyıl toplumunun siyasi, kültürel ve toplumsal yapılarına dair de bilgi sağlanmıştır.

Yapılan bu çalışma Çâkerî'nin yazı malzemeleri ile birlikte kullandığı deyimler, atasözleri, mazmunlar, atıflar gibi dilsel öğelerin nasıl işlendiği ve bunların bağlamsal düzlemdeki kullanışlarının öğrenilmesinde kullanılacak kaynak eser niteliği taşımaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTARCT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI.....	xii
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇÂKERÎ DÎVÂN'I SÖZLÜĞÜ [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

1.1.A-Â.....	4
1.2.B.....	110
1.3.C.....	273
1.4.Ç.....	335
1.5.D.....	406
1.6.E.....	561
1.7.F.....	631
1.8.G.....	650
1.9.H.....	820
1.10.İ.....	944
1.11.I.....	1027
1.12.J.....	1030
1.13.K.....	1031
1.14.L.....	1200
1.15.M.....	1227
1.16.N.....	1313
1.17.O.....	1386
1.18.Ö.....	1434
1.19.P.....	1445
1.20.R.....	1462
1.21.S.....	1499

1.22.Ş.....	1637
1.23.T.....	1691
1.24.U.....	1736
1.25.Ü.....	1749
1.26.V.....	1770
1.27.Y.....	1804
1.28.Z.....	1878
SONUÇ.....	1911
KAYNAKÇA.....	1914
ÖZGEÇMİŞ.....	1918

KISALTMALAR

Ar.	:Arapça
Astr.	:Astronomi
C.	:Cilt
Far.	:Farsça
G.	:Gazel
İSAM	:İslam Araştırmaları Merkezi
K.	:Kaside
M.	:Mesnevi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı.
Mşr.	:Muaşşer
mec.	:Mecazen
Mü.	:Müfret
öna.	:Önad
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
Tah.	:Tahmis
Tes.	:Tesdis
TDK	:Türk Dil Kurumu.
vb.	:ve benzeri
yy.	:yüzyıl
zf.	:zarf

GİRİŞ

Klasik Türk şiirini anlamlandırma çalışmaları çerçevesinde yeni birtakım bakış açılarının ürünü olan yöntemler, bu edebiyat geleneğinin eserleri üzerine uygulanmıştır ve uygulanmaya devam etmektedir..

Şair oluşturduğu dilde bazen estetik kaygılardan, bazen yaşadığı devrin siyasi ve sosyal yapısından, bazen mensup olduğu edebi akımın özelliklerinden etkilenecek şiir dilini oluşturmaktadır. Bundan dolayıdır ki şiir açıklanmaya, şerh edilmeye muhtaçtır.

Klasik Türk edebiyatının anlam derinliğini, mazmunları anlamak belli bir kültürü gerektirmektedir. Şairi ve şiirini anlamak için çağın sosyal hayatını, insan psikolojisini, tarihi bilmek bir zorunluluktur.

Beytin anlamını verebilmek için teşbih, mecaz, telmih, kinaye gibi söz sanatları tespit edilmeli; sanatın diğer dallarından, dinlerden, mitolojiden, felsefeden, tasavvufтан bahsedilmeli ve şiir bu verilerle yorumlanmalıdır. Son dönemlerde yapılan şerh çalışmaları şairi ve şiirini anlama, yorumlama ve divan şiiri estetiğini ortaya koyma amacı taşımaktadır.

Bir metin incelendiğinde şairin söylediği anlamla gösterdiği anlamın farklı olabileceği görülmektedir. Her metin onu kaleme alan şairin dünyasını yansıtmaya bakımında bağımsız bir gerçeklik özeliği göstermektedir. Bu da oluşturulan metinlerin içerisinde yer alan mazmun, kalıplaşmış söz, deyim, atasözü, telmih unsurları gibi materyallerin bakış açısı farklılıklarına göre anlamlandırılması gerektiğini göstermektedir.

Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük çalışmaları divan şiirinin söz dağarcığını tespit etmede önemli birer kaynak niteliği teşkil etmektedir. Ortaya çıkarılan kelime hazinesi ile toplumun sosyal ve kültürel gelişimi takip edilebilmektedir. Bu da edebiyat tarihçilerine veri sağlamaktadır. Aynı zamanda bu çalışmalar divan şiirini estetik yapısını ve dünya görüşünü ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Yapmış olduğumuz Çâkerî Dîvânı Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük çalışması da bu anlamda divan şiirinin kelime hazinesine katkıda bulunacaktır. XV. yy şairi olan Çâkerî'nin kullandığı söz dağarcığında ve bize gösterdiği anlam yelpazesinden o dönemin edebiyat anlayışı ile ilgili bilgi edinmekteyiz. Metinlerinde kullanmış olduğu deyimler, atasözleri, mitolojik unsurlar, peygamberler ve mucizeleri gibi klasik

anlayışın yanında kullandığı sade dil dönem içerisinde Klasik Türk edebiyatının nasıl bir yer edindiğini ve bunun eserlere yansımaları göstermektedir.

Klasik Türk şiiri içerik açısından incelendiğinde göze çarpan ilk özelliğin aşık-maşuk-rakip arasındaki ilişki olduğu söylenebilir. Aşk, bu edebiyat geleneğinde tek taraflıdır. Sevgili ideal bir güzel olup, her zaman sevilen; aşık da sevendir.

Çâkerî Dîvânı'nda bu ilişki için kullanılan özellikler şu şekilde ifade edilebilir: Aşk yolunda canını feda etme, harap olma, helak olma, derin derin iç çekişler, ah etmeler aşıkların sıfatlarındandır. Sevgili ise acımasız, duygusuz ve aşıktan iltifatını esirgeyendir.

Çâkerî Dîvânı'nı incelediğimizde söz varlığı ile ilgili dikkat çeken unsurların başında deyim ve atasözlerine şiirlerinde yer vermiş olmasıdır. Yine bu anlamda sade bir dil kullandığını ifade edebileceğimiz şair bugün için arkaik sayılan sözcükleri de kullanmıştır.

Bir dilin söz varlığını oluşturan deyim, terim, argo, atasözü vb. kullanımlar aynı dili konuşan bir milletin maddi ve manevi özelliklerini yansıtmaktadır. Bir dilin sözvarlığının incelenmesi sadece o toplumun sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtmakla kalmaz ; aynı zamanda yazar veya şairlerle ilgili de bilgi sahibi olmamızı sağlar. Bu açıdan baktığımızda bağlamsal sözlük çalışmalarının ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Burada bahsi geçen "bağlam" sözcüğünü Zeynep Korkmaz şu şekilde açıklamıştır: "Bir cümlede, bir konuşmada veya bir metin içinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi ve başka anlamlarından ayırt edilebilmesi için, kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge veya ögelerle oluşturduğu bütün. Söz gelişi *baş* kelimesi *Dün başım çok ağrıyordu* ibaresinde "insan başı" anlamına geldiği halde, *Kumaşın iki başındaki eğrilik* ibaresinde "kumaşın uçları", *havuz başı, ocak başı* sözlerinde "bir şeyin yakını, çevresi" anlamlarını vermektedir. *Baş* kelimesinin sıralanan örneklerdeki bu birbirinden farklı anlamları, ancak o cümleler içinde kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkilerde bulunduğu diğer ögelerle oluşturduğu bütün, yani bağlam sayesinde belirlenebilmektedir."

Sözcük tek başına bir anlam ifade etmez. Kelimenin bir anlam taşıması onun kullanımlarına bakılarak tespit edilebilir ki bu kullanımların toplamı neticesinde sözcüğün anlamı oluşur.

Bağlamsal sözlük çalışmalarının tarihçesine baktığımızda ilk örneklerinin Batıda kutsal metinler üzerinde yapıldığı bilgisiyle karşılaşmaktayız. Bağlamli dizin yönetimi 1987 yılında İran şairi Hafız'ın Dîvânı'na da uygulanmıştır.

Klasik Türk Edebiyatında ise bu yöntemle yapılan ilk çalışma 2007 yılında Furkan Öztürk'ün doktora tezi olarak hazırladığı Bakî Dîvânı'nın Bağlamli Dizinidir. 2009 yılında Serper Acar, Necâtî Bey Dîvânı üzerine işlevsel sözlük hazırlamıştır. 2010 yılında ise Özer Şenödeyici aynı yöntemi kullanarak Nailî Divanı'nın Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğünü ortaya çıkarmıştır. Daha sonraki yıllarda ve günümüzde de bu yöntem çeşitli divanlara uygulanmış ve uygulanmaktadır.

Bağlamli dizinler standart sözlüklerden farklı yöntemlerle oluşturulmaktadır. Bağlamli dizinler, kelimelerin geçtiği bağlamli bütün olarak verdiğinden ve bunları belirleme kolaylığından dolayı araştırmacılar için büyük bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın ana kaynağı Hatice Aynur tarafından yayımlanan " 15.yy Şairi Çâkerî ve Dîvânı; İnceleme Tenkitli Metin" adlı eserdir. Ayrıca Çâkerî ile ilgili Salih Gün ve Gülay Çavdurel metin üzerine birer yüksek lisans tezi hazırlamışlardır. Yine Dîvân'ın tahliline yönelik Fettah Kuzu tarafından yüksek lisans tezi yapılmıştır. Muhammet Nalbant şairin *Yûsuf u Züleyha* mesnevisi üzerine yüksek lisans tezi hazırlamıştır.

Sözlüklerin bir dil ile ilgili bilgi edinmede temel başvuru kitapları olduğu bir gerçektir. Bir dilin kelime hazinesini çeşitli bakış açılarından düzenleyen ve açıklayan eserler olarak kelimelerin tam manasını vermelidirler.

Sözlükler ait oldukları dilin ve kültürün en önemli eserlerinden biridir. Bir milletin sahip olduğu değerlerinin, kültürel varlıklarının ve hayat tarzının izlerini sözlüklerde bulmak mümkündür. Bu çalışma da böyle bir amaç doğrultusunda Çâkerî Dîvânı'nda sözcükleri kullanımlarına göre adlandırma esasına bağlı olarak oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇÂKERÎ DÎVÂN'I SÖZLÜĞÜ[Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]

Hazırlanan Çâkerî Dîvânı sözlüğü alfabetik bir sıralama esas alınmış olup madde başları içeriden ara madde başları kenardan başlatılmıştır.

Madde başları en sola dayalı ve kök-gövde halinde altı çizili olarak verili olup ek almış divan kullanılan tanıklar ise içten başlatılarak tüm kullanımlar ayrı ayrı numaralandırılarak gösterilmiştir.

1.1.A/Ā

a:

1. anuñ:-*nuñ*

Gazel 38

Mısra: 4

O (3. tekil şahıs).

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

2. anı:-*nı*

Gazel 40

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Günāhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

3. aña:-*ñ, -a*

Gazel 21

Mısra: 10

O kişi zamiri. Ona.

Çâkerî viridi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

4. **aña:-ñ, -a**

Gazel 16

Mısra: 1

Ona.

Şol güzel kim aña Hâşan dirler
Gamzesi tîğ[1] baş kesen dirler

5. **anuñ:-nuñ**

Gazel 116

Mısra: 5

O, üçüncü tekil şahıs.

Şîrîn ile telhı oldı cihan ‘ayşısı anuñ çün
Gönlüm beni yâr u mey ü şahbāya düşürdi

6. **anuñ:-nuñ**

Gazel 126

Mısra: 12

O, işaret zamiri.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca dañi sultān u gedā üstine gerdün

7. **aña:-ña**

Kaside 1

Mısra: 20

O, işaret zamiri.

Vaqt ile bekler diyü ya‘nī ħoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ ‘atā

8. **anuñ:-nuñ**

Kaside 1

Mısra: 32

O, işaret zamiri.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

9. **anuñ:-nuñ**

Mesnevi 1

Mısra: 29

O, kişi zamiri.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür
Emānetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

10. **anuñ:-nuñ**

Mesnevi 2

Mısra: 11

O, işaret zamiri.

Qanı anuñ gibi bir dîn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

11. **aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: 24

O, işaret zamiri.

Seni bir kez gören qalır hayrân
Vây aña kim nazar kıla tekrâr

12. **anı:-nı**

Kaside 2

Mısra: 28

O, kişi zamiri.

Qaddüñi qumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenâr

13. **aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: 37

O, işaret zamiri.

Ne ‘aceb murğ olur oķuñ ki aña
Cān-ı a‘dā olur hemīşe şikār

14. **aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: 43

O, kişi zamiri.

Tīg-ı tīzūñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

15. **anlar:-n, -lar**

Kaside 2

Mısra: 53

O, onlar.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi
Fāli mes‘ūd tāli‘i muḥtār

16. **andan:-n, -dan**

Mesnevi 3

Mısra: 12

O, işaret zamiri.

Bahār irdi şun sākiyā bir ḳadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

17. **ansuz:-n, -suz**

Mesnevi 3

Mısra: 22

O, kişi zamiri.

Getür bir ḳadeḥ rāh-ı reyḥān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

18. **andan:-n, -dan**

Mesnevi 3

Mısra: 24

O, işaret zamiri.

Ḳanı sākī ol cām-ı gevher-feṣān

K'olur pīr-i fertūt andan cūvān

19. **andan:-n, -dan**

Mesnevi 3

Mısra: 26

O, işaret zamiri.

Getür bir ḳadeh şerbet-i hoş-güvār

Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

20. **anuñ:-nuñ**

Tahmis 1

Mısra: 3

O, işaret zamiri.

Dil-i 'uṣṣāk anuñ çün zār iderler

Güzeller ḡamzeyi tekrār iderler

21. **aña:-ña**

Tahmis 2

Mısra: 22

O, kişi zamiri.

Her ḡazel kim oḳınur yād idüp ol lāle-ḥadi

Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

22. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 40

Mısra: 2

O, kişi zamiri.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

23. **andan:-n, -dan**

Gazel 46

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger 'āşıkşañ

24. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 6

Mısra: 9

O, üçüncü tekil şahıs.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

25. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 45

Mısra: 8

O, üçüncü tekil şahıs.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

26. **anı:-nı**

Gazel 6

Mısra: 1

O, üçüncü tekil şahıs.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-kaḍ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

27. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 8

Mısra: 1

O, üçüncü tekil şahıs.

Anuñ ki Muhammed [gibi] peygamberi var
Sultân-ı dü kevn oldı sa'âdetlü seri var

28. **aña:-ña**

Gazel 8

Mısra: 6

O, üçüncü tekil şahıs.

Handeyle şurâhi gibi cân virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'inâyet nazarı var

29. **anı:-nı**

Gazel 23

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Dolaşduğ için Çâkerî şâhâ perîşân zülfüne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nâlân ider

30. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 25

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Şaň degül zâhid kaşuñ mihrâbına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyâyî perdedür

31. **aña:-ñ, -a**

Gazel 28

Mısra: 10

Üçüncü tekil şahıs zamiri.

Şi'r-i Kemâl'den el çek sen Çâkerî ki sultân
İhsânı aña eyler k'anuñ zebânı yokdur

32. **anda:-n, -da**

Gazel 30

Mısra: 4

O, işaret zamiri.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

33. **anlar:-n, -lar**

Gazel 44

Mısra: 1

O, işaret zamiri.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

34. **anlar:-n, -lar**

Gazel 44

Mısra: 7

O, işaret zamiri.

Anlar ki şāyim oldu senüñ 'īd-i vaşluña
Fūrkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

35. **anuñ:-nuñ**

Gazel 47

Mısra: 3

O, kişi zamiri.

Hān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni'mete rāğıb durur

36. **aña:-ñ, -a**

Gazel 51

Mısra: 6

O, işaret zamiri.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

37. **anı:-nı**

Gazel 62

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrumı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

38. **ansuz:-n, -suz**

Gazel 65

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Ansuz olmadı kimse mahrem-i ‘ışk
Çākerī cām-ı ‘ışk nūş it kim

39. **aña:-ñ, -a**

Gazel 66

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

40. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 67

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

41. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 6

O, işaret zamiri.

Firdevs degül fâsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kılur bunları bir âyeti anuñ

42. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 1

O, kişi zamiri.

Her kim mey ü maḥbûb iledür şohbeti anuñ
Eksügi degül sîm ile zer şöhreti anuñ

43. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Dilden hele ben pîr-i muḡân bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

44. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 8

O, kişi zamiri. - Allah c.c. -.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sākî bize bir cām getür nūş idelüm kim

45. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 10

O, kişi zamiri.

Bildüñ ki şuçından yoḡ-imiş kimse müselleḡ
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

46. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 12

O, kişi zamiri. - Allah c.c. -.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daħı olur şefqati anuñ

47. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 14

O, kişi zamiri.

Meyhāne apusunda kesük baş g r riseñ
Sen dime ki ma‘l m deg l nisbeti anuñ

48. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 16

O, kişi zamiri. - Allah c.c.-.

Ben meste ayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ayınur mest řırā  zre geerken

49. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 18

O, kişi zamiri.

Cemř d gibi c ma g ñ l virme şaın h 
Bir c m  led r dilde hem n ş hreti anuñ

50. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 20

O, kişi zamiri.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā'ış ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

51. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 22

O, kişi zamiri. - Hz. Muhammed s.a.v. -.

Kim tã'at ile ḥāşıl olur ḳurbeti anuñ
Tã'at kılalum şıdk ile sulṭān-ı dü kevine

52. **anuñ:-n, -uñ**

Gazel 69

Mısra: 24

O, kişi zamiri.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur ḥılkatı anuñ

53. **anı:-n, -ı**

Gazel 70

Mısra: 6

O, kişi zamiri.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-beruñ
Her demde anı görmege şāḥib-nażar gerek

54. **anı:-n, -ı**

Gazel 71

Mısra: 10

O, kişi zamiri.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı ḥār-ı cihān itsem gerek

55. **anı:-n, -ı**

Gazel 85

Mısra: 8

O, kişi zamiri.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rūzgāra beñzetdüm

56. **anı:-n, -ı**

Gazel 85

Mısra: 10

O, kişi zamiri.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetdüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miṣāl

57. **aña:-ñ, -a**

Gazel 88

Mısra: 4

O, kişi zamiri.

Ḳıl haṭṭuñ aña kātib-i defter Ḳayacuğum
Ḥāl-i ruḥuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

58. **anı:-n, -ı**

Gazel 93

Mısra: 10

O, şahıs zamiri.

Ey Çakerī şi‘rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi‘llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du‘ādan

59. **andan:-n, -dan**

Gazel 97

Mısra: 3

O, kişi zamiri.

Yolında bir göñül güm ḳıl kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

60. **anda:-n, -da**

Gazel 97

Mısra: 8

O, işaret zamiri.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

āb:

1. **āb:**

Gazel 84

Mısra: 4

Su.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetedüm

2. **āb:**

Gazel 80

Mısra: 10

Gözyaşı.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

3. **ābdur:-dur**

Kaside 2

Mısra: 43

Su.

Tīg-ı tīzüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

ābād:

1. **ābād:**

Gazel 31

Mısra: 2

Bakımlı, bayındır.

Merd-i bî- 'ışk egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

âb-ı endîşe-sûz:

1. âb-ı endîşe-sûz:

Mesnevi 3

Mısra: 9

Endişeyi yakıp yok eden su; şarap.

İçilsün yine âb-ı endîşe-sûz
Ki ger şîr içerse olur bîşe-sûz

ab-ı hayât:

1. ab-ı hayâta:-a

Gazel 52

Mısra: 4

İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

La 'lûnde haţuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-ı hayâta irişen teşne-leb olmaz

ab-ı hayvân:

1. ab-ı hayvândur:-dur

Gazel 32

Mısra: 2

İçildiğinde ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi hayat suyu.

Leb-i cānān ki menba ' -ı cāndur
Cāna cān-baḥş ab-ı hayvândur

âb-ı mu 'allak:

1. âb-ı mu 'allak:

Gazel 109

Mısra: 2

Asılı kalmış su damlası.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim âb-ı mu 'allak dinilür ğabġabuña

āb-ı tarabnāk:

1. āb-ı tarabnāki:-i

Gazel 46

Mısra: 1

Çoşkunluk veren su; şarap.

Sāḳiyā āb-ı tarabnāki bu ḡamnāka irür
Muṭribā ḡulguleyi ḳubbe-i eflāke irür

āb-ı zülāl:

1. āb-ı zülāl:

Gazel 76

Mısra: 4

Saf su; aşk ateşi.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

aç-:

1. açıldı:-ıl, -dı

Gazel 74

Mısra: 6

Açılmak; ferahlamak.

Fıkr idelden ḡülşen-i ḡüsnüñ ḡadīşini şabā
Gül gibi açıldı ḡöñlüm teng iken ḡonca-misāl

2. açdı:-dı

Gazel 96

Mısra: 6

Açmak.

Temāşā ḳılmaḡa ḡüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

3. **açaldan:-al, -dan**

Gazel 104

Mısra: 8

Açmak; başlatmak.

Her deyr kapusın utanıp yapdı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

4. **açma:-ma**

Gazel 107

Mısra: 5

Açmamak, söylememek.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

5. **āçār:-ār**

Kaside 2

Mısra: 52

Açmak.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

6. **açdı:-dı**

Kaside 2

Mısra: 26

Açmak; çiçeğin açılması.

Gün yüzün görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

aç:

1. **aç:**

Gazel 27

Mısra: 7

Aç, tokun karşıtı.

Maḥrūm kıılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

‘acabā:

1. **‘acabā:**

Gazel 45

Mısra: 5

Acaba.

Gül müferriḥ mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seḥerden açılur

‘accilū:

1. **‘accilū:**

Gazel 118

Mısra: 8

Derhal.

Her ki miḥrāb kaşların gördi
‘Accilū bi’ş-şalāt çağurdi

‘aceb:

1. **‘aceb:**

Gazel 13

Mısra: 9

Acayip, şaşılacak şey.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

2. **‘aceb:**

Gazel 13

Mısra: 12

Acayip, şaşılacak şey.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

3. 'acebā:-ā

Gazel 104

Mısra: 5

Acaba.

Çeşmüñle kulağın 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperün tutar u bu gönder-i fitne

4. 'aceb:

Gazel 130

Mısra: 9

Acaba.

Neden şayımem dir 'aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerinden dehānı

5. 'aceb:

Tahmis 1

Mısra: 1

Şaşırtan.

Bu dünyâyı başuma dar iderler
Perī-rûlar 'aceb bīmār iderler

6. 'aceb:

Gazel 50

Mısra: 3

Şaşırtan, hayrette bırakan.

'İşk odı 'aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

'aceb mi:

1. 'aceb mi:

Gazel 62

Mısra: 3
Şaşılır mı.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belâ görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

2. ‘**aceb mi:**
Gazel 68
Mısra: 4
Şaşılır mı.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızır-veş ger ‘ömr-i bākī

3. ‘**aceb mi:**
Gazel 93
Mısra: 6
Şaşılır mı.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

4. ‘**aceb mi:**
Gazel 29
Mısra: 9
Acayip mi, şaşılır mı?.

‘Aceb mi Çākerī derdūñde ölse
Ki ‘āşık derdinūñ dermānı yokdur

‘**aceb mi:**

1. ‘**aceb midür:-dür**
Gazel 22
Mısra: 5
Şaşılır mı?.

Bülbül çemende nāle kılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

‘aceb neden:

1. ‘aceb neden:

Gazel 44

Mısra: 3

Acaba neden.

Umduķça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cev̄ ü cefā kıılır

‘aceb ol-:

1. ‘aceb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 1

Şaşılacak şey olmak.

Meh yüzüñe gün olsa muķābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

2. ‘aceb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 8

Şaşılacak şey olmak.

Gün yüzli nigāruñ haţ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

‘acem mülki:

1. ‘acem mülkine:-i, -n, -e

Gazel 115

Mısra: 9

Acem ülkesi; İran.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu ğazelüñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī dahī

acı-:

1. **acıyup:-yup**

Gazel 24

Mısra: 4

Acımak, canı yanmak.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm
Korkaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

açıl:-

1. **açılmış:-mış**

Tahmis 2

Mısra: 25

Açmak; açık hale gelmek.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

2. **açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: 10

Rahatlamak; açığa çıkmak.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tālī ‘uñ bunda dañi çünki seferden açılır

‘āciz kal:-

1. **‘āciz kalısar:-ısar**

Kaside 1

Mısra: 4

Aciz kalmamak, gücü yetmemek.

Luṭfuñ ile rahmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz kalısar enbiyā

ad:

1. **adı:-ı**

Gazel 69

Mısra: 19

İsim, şöhet.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

2. **aduñ:-uñ, -ı**

Gazel 71

Mısra: 8

İsim.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

3. **adı:-ı**

Gazel 127

Mısra: 1

Ad, isim.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinuñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

4. **ad:**

Mesnevi 3

Mısra: 48

İsim, şöhet.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu ḥāl üzre çünkim döner rūzgār

ādem:

1. **ādem'e:-e**

Gazel 64

Mısra: 8

Hız. Adem - Hız. Adem ve şeytanın ona secde etmemesi hadisesi. -.

Eger 'azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdu Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū'

2. ādem:

Gazel 126

Mısra: 13

İnsan.

‘Alem nice kez ādem ile  oldı boşaldı
Derdā ki bize da ı ir r mevt belāı

3. ādem:

Gazel 40

Mısra: 4

İnsan.

G nāhın yaz[ar]mı  nigāru  feris te
Bu dem bild m anı ki ādem deg ld r

‘adem:

1. ‘ademd r:-d r

Gazel 26

Mısra: 8

Yokluk.

G ren z l f   ucın a zu nda eyd r
Dir    ā ir  mr m ‘ademd r

ādem o lanı:

1. ādem o lanı:-an, -ı

Gazel 63

Mısra: 4

İnsano lu.

 ar -ı felek kemān u havādisd r o ları
Derdā ki ādem o lanı misk n ni  n imi 

ad:

1. ad:-ı

Gazel 31

Mısra: 2
Ad, isim.

Merd-i bî-ışık egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

‘adl:

1. ‘adl:
Gazel 89
Mısra: 5
Adalet.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf’ısın ‘adl kı
Şâh-ı hûbân geçmedin devrân-ı hüsn

2. ‘adl:
Gazel 38
Mısra: 3
Adalet.

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

3. ‘adl:
Gazel 38
Mısra: 8
Adalet.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nāmıdur
Esbâb-ı dünyevî seni magrūr kılmasun

‘adl eyle-:

1. ‘adl eyle:
Gazel 39
Mısra: 3
Adaletli davranmak.

Devr-i hüsnuñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āsārıdur

āfāt:

1. āfāt:

Gazel 5

Mısra: **4**

Belalar, musibetler.

Tevak্কuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te‘hīri āfāt

āferīn:

1. āferīn:

Gazel 106

Mısra: **9**

Takdir ve övgü sözü.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

2. āferīn:

Gazel 115

Mısra: **10**

Takdir ve övgü sözü.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gazelūñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī dahı

3. āferīn:

Gazel 68

Mısra: **10**

Aferin, takdir ve övgü sözü.

Yolında Çākerī cān terkin itdūñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

āferīn-bād:

1. āferīn-bād:

Gazel 14

Mısra: 3

Aferin olsun!.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme hōd taḥsīn dimezler

afet-i rūzgār:

1. afet-i rūzgārı:-ı

Gazel 82

Mısra: 4

Zamanın felaketi.

Nice yaş dōkmeyem bulut gibi āh
Afet-i rūzgārı çok gördüm

āfitāb:

1. āfitābum:-um

Gazel 103

Mısra: 2

Güneş; sevgili.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

2. āfitābı:-ı

Gazel 103

Mısra: 8

Güneş.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zekān la‘līn-dehān

3. āfitāb:

Gazel 128

Mısra: 2

Güneş.

Sāḳiyā sāğar-ı şarāb ḳanı
Vakt-i şubḥ oldı āfitāb ḳanı

4. āfitāb:

Gazel 59

Mısra: 5

Güneş.

Ey āfitāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berḳ-i āhumuz

5. āfitābı:-ı

Gazel 60

Mısra: 5

Güneş.

Kim var sende daḥı riyyādan nişān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

āfitāb-ı ‘adl ü dīn:

1. āfitāb-ı ‘adl ü dīn:

Kaside 1

Mısra: 28

Dinin ve adaletin güneşi; Hz. Ömer.

Birisi Fārūḳ-ı a‘zam zıll-ı ḥaḳ
Āfitāb-ı ‘adl ü dīn bedr-i dücā

āfitāb-ı ‘ālem-i ‘ışk:

1. āfitāb-ı ‘ālem-i ‘ışk:

Gazel 65

Mısra: 2

Aşk aleminin güneşi.

Ey tudağın nigîn-i hâtem-i 'ışk
Ey yüzün âfitâb-ı 'âlem-i 'ışk

âfitâb-ı çarh:

1. âfitâb-ı çarh:

Gazel 64

Mısra: 4

Feleğin (gökyüzünün) güneşi.

Cihânı rüşen ider nûr-ı bâde çün her dem
Ne gam ger itmez ise tûlû' âfitâb-ı çarh

âfitâb-ı devletdür:

1. âfitâb-ı devletdür:-dür

Kaside 2

Mısra: 33

Devlet güneşi.

Leşkerü'dür kevâkib-i seyyâr
Tal'atın âfitâb-ı devletdür

âfitâb-ı hüsne:

1. âfitâb-ı hüsne:-e

Gazel 103

Mısra: 3

Güzellik güneşi.

Âfitâb-ı hüsne mağrûr olma kim vardur zevâl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

âfitâb-ı şer':

1. âfitâb-ı şer':

Kaside 1

Mısra: 17

Şeriatın güneşi; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

‘afv eyle-:

1. ‘afv eyle:

Gazel 27

Mısra: 9

Affet, bağışla.

Bī-çāre Çākerī'nün ‘afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muhtāc bir gedādur

‘afv eyle-:

1. ‘afv eylerem:-r, -em

Gazel 59

Mısra: 8

Affetmek, bağışlamak.

Zāhid penāh itdi ‘amel kal‘asın velī
Luṭfuñ hışārıdur bizüm ancak penāhumuz

2. ‘afv eyleyen:-y, -en

Gazel 48

Mısra: 4

Affetmek, bağışlamak.

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī‘-i günāhı Hudā durur

‘afv id-:

1. ‘afv idersin:-er, -sin

Mesnevi 1

Mısra: 8

Affetmek, bağışlamak.

Ümīdüm kesmezem senden İlāhī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

2. 'afv idesin:-e, -sin

Tesdis 1

Mısra: 4

Affetmek, bağışlamak.

Bu hatalarla nice olmaya ben zâr u nizâr

Umaram 'afv idesin eyleyicek istiğfâr

3. 'afv itse:-se

Gazel 26

Mısra: 5

Affetmek, bağışlamak.

Kamu mücrimleri 'afv itse ğaffâr

Ġafûruñ 'afvı gencinden ne kemdür

'afv-ı hudâ:

1. 'afv-ı ħudâdan:-dan

Gazel 93

Mısra: 2

Allah'ın affı.

Cân sem'ine her dem gelür âvâz semâdan

Nevmîd gerekmez kul olan 'afv-ı Ĥudâdan

ağ:

1. ağum:-um

Gazel 86

Mısra: 7

Ak, beyaz.

Yüzi ağum ruĥ-ı alüm lebi surĥum siyeh çeşmüm

İki 'âlemdeki varum göñül tahtında sultānum

2. ağuñ:-uñ

Gazel 92

Mısra: 3
Ak, beyaz.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından
Ah [u] feryād ol yüzi ağıñ

3. ağardı:-ar, -dı

Gazel 119

Mısra: 4
Ak; ağarmak.

Qahruñla kara saçum ağardı
Vey sīm-beden siyāh-gīsū

4. ağarduğınca:-ar, -duğı, -nca

Gazel 119

Mısra: 5
Ak; ağarmak.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül dağı karardı

5. ağ:

Gazel 27

Mısra: 1
Ak, beyaz.

Maşşerde rahmet eyle yā Rab yüzüm karadur
Derdā ki mūy-ı rīşüm ağ u işüm haṭādur

ağ akçe kara gün için:

1. ağ akçe kara gün için:

Gazel 77

Mısra: 4
Atasözü. Ak akçe kara gün içindir.

Sīm-i eşküñ vir ḥalāş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardur mesel

āğāz kıl-:

1. āğāz kıl:

Mesnevi 3

Mısra: 4

Söze, konuşmaya başlamak.

Muğannī nevā-yı tarab sâz kıl

Yine Çākerī şî‘rin āğāz kıl

2. āğāz kıl-:

Mesnevi 3

Mısra: 30

Söze, konuşmaya başlamak.

Muğannī def ü çeng ile sâz kıl

Bu zībā naşāyiḥden āğāz kıl

āgeh:

1. āgeh:

Gazel 91

Mısra: 2

Haberli .

Ey goñül bir laḥza ṭurma nāle vü feryāddan

K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

ağız:

1. ağzın:-ın

Gazel 107

Mısra: 5

Ağız.

Açma ağzın kıl ḥazer rüsvā-yı ‘ām eyler seni

Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

2. ağzı:-ı

Gazel 124

Mısra: 9

Ağz.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Akl olan muhtaşar kılar sözi

3. ağzuma:-um, -a

Muaşşer 1

Mısra: 25

Ağz; dil.

Seni seyr itmek için geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldu kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

4. ağzuma:-um, -a

Gazel 101

Mısra: 5

Ağz.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-bağş döker ol mey-i gül-fām feme

5. ağzuñda:-uñ, -da

Gazel 26

Mısra: 7

Ağz, aşığın ağzı.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirīgā āhır ömrüm ‘ademdür

6. ağzı:-ı

Gazel 33

Mısra: 9

Ağz.

Çākerī ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

ağla-:

1. ağlar:--r

Gazel 7

Mısra: 5

Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık, aldanma vbnin etkisiyle gözyaşı dökmek.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i handān elinden āh u feryād

ağla-:

1. ağlayalum:--yalum

Gazel 9

Mısra: 7

Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

2. ağlasam:-sa, -m

Gazel 23

Mısra: 3

Ağlasam, gözyaşı döksem.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şîrîn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

3. ağladur:-dur

Gazel 85

Mısra: 7

Ağlatmak.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetdüm

4. ağlar:-r

Tahmis 2

Mısra: 14

Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi inler kimi feryād eyler

5. ağlayup:-y, -up

Tahmis 2

Mısra: 16

Ağlamak.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

6. ağlama:-ma

Gazel 52

Mısra: 8

Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

ağyār:

1. ağyār:

Gazel 10

Mısra: 1

Rakip, yabancı.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz ağyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

2. ağyār:

Gazel 111

Mısra: 8

Rakip.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağır ile

3. ağır:

Muaşşer 1

Mısra: **41**

Yabancı; rakip.

İtme ağır ile şöhet şakın ey meh tenhā
Kılma cevri ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

4. ağıradur:-a, -dur

Gazel 111

Mısra: **7**

Sevgilinin aşık dışında dost edindiği kimseler, aşıkların rakipleri.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağır ile

ağız:

1. ağızına:-ına

Gazel 6

Mısra: **5**

İnsan ve hayvanlarda yemeye, seslenmeye mahsus uzuv.

Ağızına taş uralar kim diş bilirse la'lüne
Tevbenden artuk şına kalmaya dendānı dürüst

ağız mīm:

1. ağız mīmīn:-in

Gazel 26

Mısra: **9**

Ağız mim harfi gibi olan (sevgili).

Elif kaddiyle görse ağız mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

ağzını aç-:

1. ağzını açmaya:-ma, -y, -a

Mesnevi 2

Mısra: 16

Deyim. Ağzını açmamak, söylememek.

Bir vezîrûñ kim tãma‘dan kaçmaya
Hayr söze ağzını hîç açmaya

ağzuñ rāzı:

1. ağzuñ rāzını:-ı, -nı

Gazel 23

Mısra: 1

Ağzın sırrı.

Kim şorsa ağzuñ rāzını ħūñî gözūñ bī-cāñ ider
Yazuğ degül mi dostum yok yire niçün kan ider

āh:

1. āhı:-ı

Gazel 79

Mısra: 10

Hüzün, sürur, yas, ümit gibi derunî ahvale delâlet eder bir edat.

Çākerī dervīşūñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

2. āhuñ:-uñ

Gazel 56

Mısra: 1

Âh, vâh!, meded!, heyhât! (âşğın acı, yanıp yakılma, ümitsizlik gibi psikolojik hâllerinin ateş, duman vb. benzetmeliklerle sembolü).

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Âh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

3. âhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 2

Âh, vâh!, meded!, heyhât! (âşığın acı, yanıp yakılma, ümitsizlik gibi psikolojik hâllerinin ateş, duman vb. benzetmeliklerle sembolü).

Şahrâ-yı haşre şıgmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

4. âh:

Gazel 94

Mısra: 4

Ah etmek.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben
Cigerden tîr-i gamzeñ âh dilden

5. âh:

Gazel 94

Mısra: 8

Ah etmek.

Gözinden her kişi eyler şikâyet
Gözümnden itmezem ben âh dilden

6. âh:

Gazel 125

Mısra: 8

Ah etmek.

Öliceğ kabrûme eger gelesin
Diye kabrüm türâbı âh 'Alî

7. âhumsuz:--umsuz

Gazel 10

Mısra: 1

Bir acı ünlemidir. Divan şiirinde âşığın aşk ateşiyle gönlünden çıkan bir duman olarak düşünülür.

Ḳapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

8. āh:

Gazel 76

Mısra: 7

Ah!.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i ḥaṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

9. āh:

Gazel 82

Mısra: 3

Ah! - ah etmek -.

Nice yaş dökmezem bulut gibi āh
Afet-i rüzgārı çok gördüm

10. āh:

Gazel 133

Mısra: 12

Ah etmek.

Lebūñ ḳandinden ayru düşdi beñzer
K'oḳur ḥālāt-i ‘ışkı āh ile ney

11. āh:

Muaşşer 1

Mısra: 34

Ah etme, inleme.

Ḳadeḥe sāġar-ı mey dökmege ḳulḳul utanur
Āh o gerdendeki ḥālī göricek fül utanur

12. āh:

Gazel 44

Mısra: 8

Ah etmek.

Anlar ki şâyim oldu senüñ 'îd-i vaşluña
Fürkât şebinde âh ile derdüñ ğıdâ kıılır

13. **âh:**

Gazel 60

Mısra: 7

Ah etmek.

Ḳaddüñ ḥam oldu püşt-i felek gibi âh kim
Göñlüñde mihr-i dâr-ı fenâ hem-çünân henüz

âh eyle-:

1. **âh eylesem:-sem**

Gazel 57

Mısra: 5

Ah etmek.

Nâr-ı 'ışķuñdan çıkar âh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

âh id-:

1. **âh iderken:-erken**

Gazel 61

Mısra: 7

Ah etmek.

Maḥalleñ çevresinde âh iderken
Raķīb it gibi ūrdi didi cāmūş

âh it-:

1. **âh itme:-me**

Gazel 49

Mısra: 19

Inlemek, feryat etmek, şikâyet etmek.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzūk olur şabāya dōymez

2. āh itme:-me

Gazel 18

Mısra: 9

Ah etmemek, şikayet etmemek.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Takdīre kıl havāle ki senden rızā düşer

3. āh itme:-me

Gazel 56

Mısra: 1

Ah etme!.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

āh ki:

1. āh ki:

Gazel 47

Mısra: 8

Eyvāh ki, ne yazık ki.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye tālib durur

āh kim:

1. āh kim:

Gazel 56

Mısra: 2

Ne yazık ki.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

2. ah kim:

Gazel 120

Mısra: 10

Ne yazık ki.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

3. ah kim:

Gazel 89

Mısra: 3

Yazık ki.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskīn kim ola hayrān-ı hüsn

āh u efğān:

1. āh u efğān:

Gazel 90

Mısra: 2

Ah ve vah.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncağ evde itmezler āh u efğān

ah [u] feryād:

1. ah [u] feryād:

Gazel 92

Mısra: 3

Ağlama, inleme, feryat etme.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından
Ah [u] feryād ol yüzi ağıñ

āh u feryād:

1. āh u feryād:

Gazel 7

Mısra: 1

Ağlama, inleme, feryat etme.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

2. āh u feryād:

Gazel 7

Mısra: 6

Ağlama, inleme, feryat etme.

Dikenden nergis ağlar bülbul ider
Gül-i ḥandān elinden āh u feryād

3. āh u feryād:

Gazel 131

Mısra: 11

Ağlama, inleme, feryat etme.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

āh u fiğān:

1. āh u fiğān:

Gazel 108

Mısra: 2

Ah ve feryat.

Yine kaşd itdi gözüm yaşını ılan eylemege
Yine başladı göñül āh u fiğān eylemege

ah u vāhum:

1. ah u vāhum:-um

Gazel 125

Mısra: 10

İnleyip sızlanma.

Ah u vāhum yiter güvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

‘ahd itmiş idüñ:

1. ‘ahd itmiş idüñ:--miş idüñ

Gazel 10

Mısra: 7

Söz vermek.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘imāndandır ikrār

‘ahd ü peymān:

1. ‘ahd ü peymān:-ı

Gazel 6

Mısra: 12

Yemin, and.

Bir şınuğ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

āhı çek-:

1. āhı çekem:-em

Murabba 1

Mısra: 14

Ah etmek.

Hey vefāsız böyle m’olur dostluk bi’llāhi
Sen şafāda ğāyırılarla ben çekem bu āhı

āh-ı ğam:

1. āh-ı ğamından:-ın, -dan

Muaşşer 1

Mısra: 9

Gam, keder.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. āh-ı ğamından:-ın, -dan

Muaşşer 1

Mısra: 19

Gam,keder.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. āh-ı ğamından:-ın, -dan

Muaşşer 1

Mısra: 39

Gam.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

4. āh-ı ğamından:-ın, -dan

Muaşşer 1

Mısra: 49

Gam.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

āhır:

1. āhır:

Gazel 67

Mısra: 2

Son; ahiret.

Sākiyā mey şun ezel ħükmine çün tedbīr yok
Yazılan ħaṭṭuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

āhir ömr:

1. **āhır ömrüm:-üm**

Gazel 26

Mısra: 8

Ömrün sonu.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirîgā āhır ömrüm ‘ademdür

āhır-ı kār:

1. **āhır-ı kār:**

Gazel 12

Mısra: 2

İşin sonunda, neticede.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āhır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

aħmak ol:-

1. **aħmak olur:-ur**

Gazel 78

Mısra: 8

Sersemleşmek.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aħmak olur her tavīl

aħşam:

1. **aħşama:-a**

Gazel 88

Mısra: 9

Akşam.

Başı zevāllü hāli mükedder Kāyacuğum
Taş işüğini yaşdanur aħşama dek güneş

aħsen-cemāl:

1. aḥsen-cemāl:

Gazel 74

Mısra: 8

Güzel yüzlü.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

aḥsent:

1. aḥsent:

Gazel 70

Mısra: 10

Aferin, güzel yaptın!.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārıdır gören
Aḥsent nazm şöylece rengin ü ter gerek

aḥsente:

1. aḥsente:

Gazel 19

Mısra: 8

Aferin, güzel yaptın!.

Redd itdi raḳīb-i nāḳış dost
Aḥsente zihī kemāl-i dil-ber

2. aḥsente:

Gazel 109

Mısra: 10

Aferin, güzel yaptın!.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

aḥvāl:

1. aḥvālümü:-üm, -i

Tahmis 2

Mısra: 3

Hal, durum.

Gam degül bilseler ahvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

ahvāl-i 'ışk:

1. ahvāl-i 'ışka:-a

Gazel 48

Mısra: 6

Aşkın durumu, hali - İlahi aşk-.

Ahvāl-i 'ışka ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki 'ışk hâline Cibrîl emîn degül

ak:-

1. aķar:-ar

Gazel 113

Mısra: 7

Akmak.

Ėana döndi yaşum aķar tırmaz
Geleli gözüme Ėayāl-i lebi

2. aķdı:-dı

Müfret 3

Mısra: 1

Akmak; meyl etmek.

Aķdı gönlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

'akd-ı zülf-i yār:

1. 'aķd-ı zülf-i yār:

Gazel 58

Mısra: 4

Sevgilinin saçının düğümleri.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gīrümüz

‘akıbet:

1. **‘aḳıbet:**

Gazel 12

Mısra: **8**

Nihayet, son.

Müje izine yüzün dīdeden ön sürdüğü çün
‘Aḳıbet bu ikinün düşdi arasına ğubār

‘akıl:

1. **‘aḳıliseñ:-iseñ**

Gazel 2

Mısra: **2**

Akıllı kimse.

‘Aḳıliseñ ḳoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildün olur āḥır ḥarāb

2. **‘aḳıl:**

Gazel 124

Mısra: **10**

Akıllı kimse.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Aḳıl olan muḥtaşar ḳılur sözi

‘ākıl eyle:-

1. **‘ākıl eyler:-r**

Gazel 90

Mısra: **8**

Akıllı yapmak.

‘Aķlleri ķılursun leylī řaķuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āķıl eyler zencīr egerķi ey cān

akıt-:

1. akıt:

Gazel 33

Mısra: 5

Akıtmak, dökme.

Yıryüzi lālezār-ile hoşdur
Hūn-ı ‘uřřākı her dem akıt kim

2. akıtma:-ma

Gazel 96

Mısra: 3

Akıtmak, dökme.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem ‘
Dilerseñ sūzuñ ola ĥalka rūřen

akl:

1. ‘akl:

Gazel 77

Mısra: 2

Akıl.

‘Aķl u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zūlfüñ ĥayāli göñlüme tūl-i emel

2. ‘aklleri:-ler, -i

Gazel 90

Mısra: 7

Akıl; aklı olanlar.

‘Aķlleri ķılursun leylī řaķuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āķıl eyler zencīr egerķi ey cān

3. 'aqlını:-ın, -ı

Tahmis 1

Mısra: 22

Akıl.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem 'aqlını zāyil

'aklı gide:

1. 'aqlı gide:-e

Tahmis 2

Mısra: 20

Deyim. Çok beğenmek, hayran olmak.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aqlı gide özge temāşādur bu

'aks:

1. 'aksini:-in, -i

Gazel 116

Mısra: 3

Yansıma.

'Aynumda boyuñ 'aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

'aks-i cemāl:

1. 'aks-i cemālūñ:-üñ

Gazel 103

Mısra: 1

Sevgilinin güzel yüzünün yansıması.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

'aks-i sünbül:

1. 'aks-i sünbülîni:-in, -i

Gazel 122

Mısra: 3

Sünbüle benzeyen saçın yansıması.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülîni görüp
Figân iderse n'ola tutdı zâğ gülzârı

'aksine:

1. 'aksine:

Tesdis 1

Mısra: 13

Tersine.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yahşılık eylemedüm oldu işüm kamu yaman

al:-

1. **almağ:-mağ**

Gazel 20

Mısra: 5

Almak.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehûn almağ çün
Armağân kühl iledür dîde-i 'uşşâka meger

2. **alur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 10

Almak; ele geçirmek.

Çākerî'nün meclisinde ne 'aceb bî-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

3. **almış:-mış**

Gazel 84

Mısra: 5

Almak.

Eline āyīne almıř gūneř gelūr her řubħ
Ķapu Ķapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

4. **alduñ:-duñ**

Gazel 93

Mısra: 4

Almak.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı Ķať-ı mūhleti Dīvān-ı Ķazā’dan

5. **ala:-a**

Gazel 99

Mısra: 8

Almak.

Halvā-yı Ķadīřüm felege ger ĶıĶaralar
Na ‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

6. **alup:-up**

Gazel 107

Mısra: 10

Almak, Ķalmak.

Gösterüp gün yüzüñi ey Ķonca-fem bir āl ile
Ķākerī’nüñ Ķöñlin alup řoñra inkār eyleme

7. **alan:-an**

Gazel 115

Mısra: 7

Almak, Ķalmak.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
ĶorĶaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daĶı

8. **alur:-ur**

Gazel 115

Mısra: 8
Almak.

Gönlümi benden alan āl ile mestāne gözi
Korķaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daħi

9. **aldı:-dı**

Gazel 122

Mısra: 5
Almak.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

10. **al:**

Gazel 129

Mısra: 2
Almak, tutmak.

Qoħudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

11. **alur:-ur**

Mesnevi 2

Mısra: 8
Almak, ele geçirmek.

Neyleriz Cemşīd cāmın çün sınır
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

al:

1. **alur:--ur**

Gazel 3

Mısra: 6
Almak.

Zühre cebīnūne nice olmaya müşteri
Ey māh çün ruħuñdan alur nūrı āfitāb

2. al:

Gazel 75

Mısra: 10

Kırmızı - can almak -.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

3. āl:

Gazel 115

Mısra: 7

Hile.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korķaram bir gün alur şabırı vü ārāmı daḥi

4. āl:

Gazel 107

Mısra: 9

Kırmızı; hile.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ göñlin alup şoñra inkār eyleme

al ol:

1. al ola:-a

Müfret 4

Mısra: 2

Al olmak, kızarmak.

Bugün gül-gonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāḥī

‘alāmet:

1. ‘alāmeti:-i

Gazel 114

Mısra: 2

Belirti, işaret.

Gönlüm çekerse 'ışk meyinden melâmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

aldan-:

1. aldanma:--ma

Gazel 8

Mısra: 10

Aldanmak, kanmak.

Devrân-ı felek Çâkerî göñlüñce dönerse
Aldanma şakın kim niçe biñ dürlü şeri var

2. aldanup:-up

Gazel 13

Mısra: 6

Aldanmak, kanmak.

Cihâna virme göñül aldanup şakın zinhâr
Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. aldanma:-ma

Gazel 22

Mısra: 4

Aldanmak, yanılmak.

Aldanma kim bilür ki ne naqş âşikâr ider
Mağrûr olup inanma felek lu'bına şakın

4. aldanma:-ma

Mesnevi 3

Mısra: 2

Yanılmamak.

Kulağ tut ne söyler işit perde-dâr
Bakup naqşa aldanma naqqâş-vâr

‘ālem:

1. ‘**alemüñ:-üñ**

Gazel 2

Mısra: 5

Dünya, cihan.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

2. ‘**ālemde:-de**

Gazel 2

Mısra: 9

Dünya, cihan.

‘Alimüñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

3. ‘**alemdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 12

Bayraktır.

Baş üzre āteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāķ-ı sūzān

4. ‘**ālem:**

Gazel 31

Mısra: 5

Alem, dünya.

Nice rām olmasun saña ‘ālem
Dehenüñ hātem-i Süleymān'dur

5. ‘**ālem:**

Gazel 14

Mısra: 5
İnsanlar; herkes.

İder ‘ālem du‘ā-yı şabr-ı ‘āşık
Velī ‘āşıklarūñ āmīn dimezler

6. ‘āleme:-e
Gazel 73
Mısra: 1
Dünya.

Kişi olmakdan ise ‘āleme beg
Saña kıl olmağ efendi dahı yeg

7. ‘ālem:
Gazel 79
Mısra: 10
Bayrak.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘ālem

8. ‘ālem:
Gazel 87
Mısra: 10
Bayrak.

Gel ‘ālem gibi ‘āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı ‘ışkı ālemde

9. ‘ālem:
Gazel 91
Mısra: 8
Bayrak.

Ķāmet-i şāhum kaçan çekse ‘ālem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar kalbini bir demde sır

10. 'ālem:

Gazel 110

Mısra: 1

Dünya.

Firdevse beñzedi yine 'ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def' olur ğam bahār ile

11. 'ālem:

Gazel 110

Mısra: 6

Dünya.

Sāķī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki almaya 'ālem bahār ile

12. 'ālem:

Gazel 111

Mısra: 6

Dünya.

Cām-ı Cem şun sāķiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

13. 'ālemi:-i

Gazel 112

Mısra: 8

Dünya.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı 'ālemi müşkīn kemend ile

14. 'ālem:

Gazel 126

Mısra: 13

Dünya.

‘Alem nice kez ādem ile ʔoldı boşaldı
Derdā ki bize daḥi irür mevt belāsi

15. ‘ālem:

Mesnevi 1

Mısra: 33

Dünya.

Süleymān k'oldı ‘ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

16. ‘āleme:-e

Gazel 58

Mısra: 8

Dünya.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi ‘āleme Ḥaḳdan emīrümüz

‘ālem:

1. ālemde:-de

Gazel 87

Mısra: 9

Dünya.

Gel ‘alem gibi ‘āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı ‘ışkı ālemde

‘alem yüzi:

1. ‘alem yüzi:-i

Gazel 36

Mısra: 1

Dünya(nın) yüzü.

‘Alem yüzi gülzār ile ḥandān olacaḳdur
Ol demde kim içmezse peşīmān olacaḳdur

‘ālem-ārāy:

1. ‘ālem-ārāy:

Gazel 131

Mısra: 8

Dünyayı süsleyen.

Yine bir meh-likā sevdi göñül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

‘alemi dut:-

1. ‘alemi dutdı:-dı

Gazel 89

Mısra: 10

Dünyayı tutmak; yayılmak.

Çākerī ḥüsnüñ kitābın yazalı
‘Alemi dutdı şehā destān-ı ḥüsn

‘ālem-i fānī:

1. ‘ālem-i fānīde:-de

Gazel 24

Mısra: 5

Gelip geçici âlem, dünya.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūḥı şu kim revān ider

‘Alī:

1. ‘alī’dür:-dür

Gazel 111

Mısra: 3

Hız. Ali.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıızıl destār ile

2. ‘Alī:

Gazel 125

Mısra: 1

Hz. ‘Alī.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī

Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

3. ‘Alī:

Gazel 125

Mısra: 2

Hz. ‘Alī.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī

Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

4. ‘Alī:

Gazel 125

Mısra: 4

Hz. Ali.

Gel senüñle bu gice cām içelüm

Tā belürince şubḡāh ‘Alī

5. ‘Alī:

Gazel 125

Mısra: 6

Hz. Ali.

Seni sevmek günāhdur dirseñ

Çok durur bende ol günāh ‘Alī

6. ‘Alī:

Gazel 125

Mısra: 8

Hz. Ali.

Öliceğ kabrüne eger gelesin
Diye kabrüm türabı ah ‘Alī

7. ‘Alī:

Gazel 125

Mısra: 10

Hız. Ali.

Ah u vāhum yiter güvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

‘alimūñ ‘ilmi:

1. ‘alimūñ ‘ilmiyle: -i, -y, -le

Gazel 2

Mısra: 9

Alimlerin bilgileri.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

aln:

1. alnuña: -uñ, -a

Gazel 74

Mısra: 3

Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husūf ile zevāl

2. alnında: -ın, -da

Gazel 35

Mısra: 8

Yüzün kaşlarla saç arasındaki bölümü, alın.

Niçe bülbülleri gül kıldı kurbān
Henüz alnında bülbul kanı vardur

Allāh:

1. allāhı:-ı

Murabba 1

Mısra: 15

Allah; her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

Allāh bilür:

1. allāh bilür:-ür

Gazel 36

Mısra: 6

Deyim. Allah bilir; kimse bilmez, belli değil.

Her kağı müneccim ki tutar tālī‘üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hān olacağdur

Allāh vire:

1. allāh vire:

Gazel 39

Mısra: 5

Allah versin!.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maqşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maqşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

amān eyle:-

1. amān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 9

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. amān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 19

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri

İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. amān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 29

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından hāzeri

İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

4. amān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 39

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri

İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

5. amān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 49

Sağ salim eyle: Hiçbir zarar görmeden, sağ selamet eylemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri

İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

‘amel:

1. ‘amel:

Gazel 77

Mısra: 6

Uygulama.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne hâşıl çünkim olmaya ‘amel

‘amel eyle-:

1. ‘amel eyle:

Gazel 126

Mısra: 21

Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkim ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

‘amel kal‘a:

1. ‘amel kal‘asın:-sın

Gazel 59

Mısra: 7

Amel kalesi. - Niyetin esasının, temelinin sürdürülmesi. -.

Zāhid penāh itdi ‘amel kal‘asın velī
Luṭfuñ hışārıdur bizüm ancak penāhumuz

‘amel kıl-:

1. ‘amel kıl:

Gazel 2

Mısra: 9

Kalıp söz. Gerekeni yapmak, yerine getirmek.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

‘amel-i şālih:

1. ‘amel-i şālih:

Gazel 126

Mısra: 22

Salih amel: İyi, güzel ve faydalı iş veya davranışlar.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

āmīn:

1. āmīn:

Gazel 14

Mısra: 6

Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.

İder ‘ālem du‘ā-yı şabr-ı ‘āşık
Velī ‘āşıklarūñ āmīn dimezler

ammā:

1. ammā:

Gazel 104

Mısra: 9

Ancak, ama.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

ān:

1. ānı:--ı

Gazel 6

Mısra: 2

Güzellik cazibesi, alım.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-қad kim қaşuñ nūnı ider anı dürüst

añ-:

1. añılan:-ıl, -an

Gazel 38

Mısra: 4

Hatırlamak, akla getirmek.

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

2. **añmayup**:-ma, -y, -up

Kıt'a 1

Mısra: 7

Anmak, düşünmek.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

3. **añup**:-up

Tesdis 1

Mısra: 22

Anmak.

Gözümün şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

anca:

1. **anca:**

Gazel 126

Mısra: 11

Öyle ki.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdün

ancağ:

1. **ancağ:**

Gazel 38

Mısra: 4

Ancak; olsa olsa.

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

2. **ancağ:**

Gazel 48

Mısra: 6

Ancak; olsa olsa.

Ahṡāl-i ‘iṣṡa ancağ emīn Muṣṡafā durur
Dirler ki ‘iṣṡ ḡāline Cibrīl emīn degül

3. **ancağ:**

Gazel 115

Mısra: 10

Ancak; olsa olsa.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine iṣbu ḡazelüñ
Aferīn ancağ olur ṣi‘r diye Cāmī daḡi

ancağ:

1. **ancağ:**

Gazel 59

Mısra: 8

Yalnızca, sadece.

Zāhid penāh itdi ‘amel ḡal‘asın velī
Luṡfuñ ḡiṣārıdur bizüm ancağ penāhumuz

2. **ancağ:**

Gazel 97

Mısra: 7

Ama, fakat, lakin.

Der-i cānānı bul ancağ hemān sen
Ki anda cennet-i Rıḡvān bulursın

3. **ancağ:**

Gazel 95

Mısra: 7

Yalnızca, sadece.

Perīṣān-ḥāṭır ancak zülfi yāruñ
İraqdur beñzer ol miskīn nazardan

ancılayın:

1. ancılayın:

Gazel 49

Mısra: **10**

Onun gibi.

Ḳaddūñ göricek kaçır melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

anda:

1. anda:

Gazel 32

Mısra: **6**

Onda (ayda).

Māh ḥüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḥi noksāndur

2. anda:-, -

Kaside 1

Mısra: **4**

Orada.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz qalısar enbiyā

3. anda:

Kaside 1

Mısra: **42**

Orada.

Bunda gam yimez güneşden Çākerī
Ger şefī‘ olursa anda Muṣṭafā

‘andelīb:

1. ‘andelībe:-e

Gazel 107

Mısra: 6

Bülbül.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

2. ‘andelībūñ:-üñ

Gazel 120

Mısra: 8

Bülbül.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

añla:-

1. añla:

Kaside 2

Mısra: 3

Anlamak, idrak etmek.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

añ:-

1. añ:-ma

Tahmis 1

Mısra: 14

Hatırlamak, akla getirmek.

Ararsañ öñüne soñuna nazar kıl
Dehānın añma zülfinden hāzer kıl

2. **añ:-maz**

Gazel 12

Mısra: 3

Anmak, hatırlamak.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezâr

anuñ manzûr:

1. **anuñ manzûr:-ı**

Gazel 30

Mısra: 1

(Sevgilinin) onun (kimseye) dönüp bakması, iltifatı, beğenmesi.

Ne nâzır kim anuñ manzûrı yokdur
Çerâg-ı devletinüñ nûrı yokdur

anuñçün:

1. **anuñçün:**

Gazel 51

Mısra: 5

Onun için, o yüzden.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk ‘azâb olmaz
Anuñçün Ka‘be kûyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

‘âr eyle:-

1. **‘âr eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 4

Utanmak.

Kaçma ey hırşîd-i enver zerreden ‘âr eyleme
Sâye gibi kûyuña yüz sürdügüme her zamân

‘ar id:-

1. ‘ar ide:

Gazel 62

Mısra: 8

Utanmak -Burada göstermek anlamındadır. -.

Nigār nakşı ile gel gönül bugün hoş geç

Ola ki ‘arz ide yarın cemālini nakkâş

ara:

1. arada:-da

Muaşşer 1

Mısra: 14

Ara, orta.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nâyil

Olmasun düşmen-i bed-hâh arada hâyil

2. aramızda:-mız, -da

Murabba 1

Mısra: 7

Ara, arasında.

N'oldı ey zâlim aramızda olan qavl ü qarâr

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

ara-:

1. ararsañ:-r, -sa, -ñ

Tahmis 1

Mısra: 13

Bulmaya çalışmak.

Ararsañ öñüne soñuna nazar kıl

Dehânın aîma zülfinden hâzer kıl

‘Arab:

1. ‘arabı:-ı

Gazel 113

Mısra: 4

Arap ırkına mensup kimse.

Şām-ı zülfüñ hayāliyle şabā
Çın seherden turur görür ‘arabı

arada:

1. arada:

Gazel 24

Mısra: 4

Ortada.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nażar[d]an eşk[i] çeşm
Korqaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

ārām:

1. āramı:-ı

Gazel 115

Mısra: 8

Huzur; sükun.

Gönlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korqaram bir gün alur şabrı vü āramı dañi

‘arız:

1. ‘arızuñā:-uñ, -a

Muaşşer 1

Mısra: 3

Yanak.

Qayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘arızuñā zülfüñi mānend-i perī

‘arız-ı dil-ber:

1. ‘arız-ı dil-berüñ:-üñ

Gazel 32

Mısra: 8

Sevgilinin yanağı.

Deheni gonca çeşmi nergisdür

‘Arız-ı dil-berüh gülistândur

armağân:

1. armağân:

Gazel 20

Mısra: 6

Armağan, hediye.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehüh almağ çün

Armağân kühl iledür dîde-i ‘uşşâka meger

art-:

1. artar:-ar

Gazel 76

Mısra: 7

Artmak, fazlalaşmak.

‘İnfî ‘âl artar dile geldükçe fikr-i haţtı āh

Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

2. artar:-ar

Gazel 76

Mısra: 8

Artmak, fazlalaşmak.

‘İnfî ‘âl artar dile geldükçe fikr-i haţtı āh

Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

3. arturur:-ur, -ur

Gazel 43

Mısra: 6

Fazlalaşmak, çoğalmak.

Lebüñ fikri şî'rüm muḥayyel kıılır
Kişinüñ sözün bes ḥayāl arturur

arta kal-:

1. **arta ḳalmışdur:**-mıṣ, -dur

Kaside 2

Mısra: 57

Geriye kalmış olmak.

Niçe şehirlerden arta ḳalmışdur
Seni mağrūr iden beḳāsuz dār

artuk şına kal-:

1. **artuk şına ḳalmaya:**--ya-maya

Gazel 6

Mısra: 6

(Tövbesinde, verdiği sözde) duramayacak şekilde.

Ağzına taş uralar kim diş bilirse la'lüñe
Tevbeden artuk şına ḳalmaya dendānı dürüst

arz:

1. **arz:**

Kaside 1

Mısra: 12

Yer, küre-i zemin.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

'arz ide:

1. **'arz ide:-e**

Gazel 62

Mısra: 8

Göstermek, ortaya koymak, çıkarmak.

Nigār naḳşı ile gel göñül bugün hoş geç
Ola ki ‘arż ide yarın cemālini naḳḳāş

‘arż id-:

1. ‘arż iderse:-er, -se

Gazel 117

Mısra: 3

Göstermek, ortaya çıkarmak.

Küfr-i zülfin ‘arż iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sâcidi

aş-:

1. aşdı:-dı

Gazel 106

Mısra: 8

Asmak, öldürmek.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

aş:

1. aşurma:-ur, -ma

Gazel 35

Mısra: 5

Aşurma; geçme!.

Nigārā ḥadden aşurma cefâyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardur

‘asā:

1. ‘aşā:

Gazel 1

Mısra: 8

Asa: El değneği.

Nergisün şāhūn elinden kapdı bād
Kör elinden sehl ola kapmak ‘aşā

2. ‘aşā-y-ıla:--y-ıla

Gazel 3

Mısra: 7

Deynek, sopa.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ƣalbinde ıztırāb

āsān ol-:

1. āsān olmaz:-maz

Muaşşer 1

Mısra: 17

Kolay olmak.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür ƣābil
Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

āsār:

1. āsār:

Gazel 10

Mısra: 10

Eser, eserler.

ƴalısar ƴākerī bu penç bitigün
Nizāmī Genc'i gibi senden āsār

2. āsārıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 4

Eserler.

Devr-i hüsünü geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinün söylenen āsārıdur

‘asel:

1. ‘asel:

Gazel 30

Mısra: 6

Bal. - Sevgili bala benzetilmiştir. -.

Raķīb için gōñül terk itme yarı

‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

‘aşığ:

1. ‘aşığudan:-u, -dan

Gazel 65

Mısra: 3

Aşık.

Yüri sen ‘aşığudan ayru şalın

‘Aşıgu sensüz işi mātem-i ‘ışk

2. ‘aşıgu:-u

Gazel 65

Mısra: 4

Aşık.

Yüri sen ‘aşığudan ayru şalın

‘Aşıgu sensüz işi mātem-i ‘ışk

‘aşıksa:

1. ‘aşıksa:-sa, -ñ

Gazel 46

Mısra: 9

Aşık, seven kişi.

Pāk ol sen daħi andan nażar ol pāke irür

Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘aşıksa

2. ‘aşıq:

Gazel 106

Mısra: 3

Aşıq, seven kişi.

‘Aşıq öldürdügin dimeñ baña kim
Korkaram qalmaya ğamı dilde

3. ‘āşıq:

Gazel 2

Mısra: 7

Birine, bir şeye tutkun.

Gaflet ile virme dil ‘āşıq cihāna gey şaķın
Çarha şor bir qanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

4. ‘āşıkuñ:-uñ

Gazel 20

Mısra: 10

(Sevgilinin) aşığı; seven kişi.

‘Āşıkuñ qanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

5. ‘āşıqlaruñ:-lar, -uñ

Gazel 14

Mısra: 6

(Senin) aşıkların.

İder ‘ālem du‘ā-yı şabr-ı ‘āşıq
Velī ‘āşıqlaruñ āmīn dimezler

6. ‘āşıkımdur:-um, -dur

Gazel 86

Mısra: 10

Aşıq.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

7. ‘āşık:

Gazel 121

Mısra: 1

Aşık, seven kişi.

Rāhata git miñnete dir gel beri
Kankı ‘āşık kim seve sen dil-beri

8. ‘āşıkları:-ları

Gazel 9

Mısra: 8

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse(ler): 'âşık(lar).

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

9. ‘āşık:

Gazel 49

Mısra: 4

Aşık, seven kişi.

‘İşk ehline zecr kılma ey dost
Kim ‘āşık iğen cezāya döymez

‘āşık:

1. ‘āşık:-a

Gazel 39

Mısra: 6

Aşık, seven kişi.

Bāğ-ı cennet zāhidūñ maqşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maqşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

‘āşık derdinüñ dermān:

1. ‘āşık derdinüñ dermānı:-ı

Gazel 29

Mısra: 10

Aşığın derdinin dermanı.

‘Aceb mi Çākerī derdünñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

‘āşık meskeni:

1. ‘āşık meskeni:-i

Gazel 102

Mısra: 3

Aşık meskeni, aşığın oturduğu yer.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān ḡam yime
Ravza-i dārū'l-baḡādur çünki ‘āşık meskeni

‘āşık olan:

1. ‘āşık olan:-an

Gazel 115

Mısra: 5

Aşık olan kişi.

Leb-i sāḡar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḡı
Öpmese şeyḡ dirilen elini ‘āşık olan

‘āşık ol:-

1. ‘āşık olduğına:-duğı, -n, -a

Gazel 125

Mısra: 9

Aşık olmak, gönül vermek.

Ah u vāhum yiter güvāḡ ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

‘āşıkār id:-

1. 'āşikār idelüm:-elüm

Gazel 87

Mısra: 10

Açığa çıkarmak.

Gel 'alem gibi 'āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı 'ışkı âlemde

2. āşikār ider:-er

Gazel 22

Mısra: 4

Ortaya çıkarmak.

Aldanma kim bilür ki ne naqş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu'bına şaķın

āşikār it:-

1. āşikār itdi:-di

Gazel 11

Mısra: 8

Ortaya çıkarmak, meydana çıkarmak.

Eşkūme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

āşikāra kıl:-

1. āşikāra kılām:-am

Gazel 81

Mısra: 6

Ortaya çıkarmak. .

Sāķiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhāmı āşikāra kılām

'āşık-ı bī-dil:

1. 'āşık-ı bī-dil:

Gazel 52

Mısra: 9

Gönülsüz aşık; zalim.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

‘āşık-ı miskīn:

1. ‘āşık-ı miskīn:

Gazel 20

Mısra: 2

Zavallı aşık.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyessin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

‘āşık-ı miskīn hecri:

1. ‘āşık-ı miskīn hecri:-y-ile

Gazel 20

Mısra: 2

Zavallı aşığın (sevgilinin) ayrılığı.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyessin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

‘āşık-ı pāk:

1. ‘āşık-ı pāk:

Tahmis 2

Mısra: 6

Saf aşık.

Olma mağrūr güzel hüsnuñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

‘āşık-ı sāk-perest:

1. ‘āşık-ı sāk-perestem:-em

Gazel 101

Mısra: 2

Saki düşkünü aşık.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

‘āşık-ı şeydā:

1. ‘āşık-ı şeydālaruñ:-lar, -uñ

Müfret 2

Mısra: 1

Divane aşık.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

‘aşıklarūñuñ kanı:

1. ‘aşıklarūñuñ kanı:-n

Gazel 17

Mısra: 2

(Sevgilinin) aşıklarının kanı.

‘Aşıklarūñuñ kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözūñ dāyım kaşd-ı dil ü cān eyler

‘āşık-rüsvā:

1. ‘āşık-rüsvādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 10

Rezil bir aşık.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

aşıl:

1. aşıl:-ı

Gazel 111

Mısra: 8

Esas, temel; özellikle.

Meyli çünkim dil-berün ağıradur
Aşlı yok ceng itmegün ağıar ile

aşinā:

1. **aşināñum:-ñ, -um**

Murabba 1

Mısra: 3

Bildik, tanıdık.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi o hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

āşinā düş-:

1. **āşinā düşer:-er**

Gazel 18

Mısra: 1

Tanışmak; tanıdık olmak.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ğarīb bencileyin mübtelā düşer

āsitān:

1. **āsitānuñda:-uñ, -da**

Gazel 73

Mısra: 9

Kapı eşiğı.

Āsitānuñda saña ul olalı
Çākerī oldu şehā başına beg

āsitīn:

1. **āsitīni:-i**

Gazel 129

Mısra: 8
Esvap kolu, yen.

Hudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitīni

‘asker:

1. ‘asker:
Gazel 88
Mısra: 2
Asker.

Ey hüsni iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Kayacuğum

aşlā:

1. aşlā:
Muaşşer 1
Mısra: 46
Hiç, hiçbir vakit.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u ‘aṭā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aşlā

aşşı kılma-:

1. aşşı kılma:-ma, -dı
Gazel 21
Mısra: 10
Yarar sağlamamak.

Çākerī virdi gönlin ol püsere
Aşşı kılmağı aña pend-i peder

aşüfte:

1. aşüfte:
Gazel 90

Mısra: 5
Deli gibi olan.

Aşüfte kılmağ için dil bülbulini cânā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perîşān

at:-

1. **atarsañ:-ar, -sa, -ñ**

Gazel 72

Mısra: 1

Atmak; göndermek.

Göñül feryād ider cânā ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrü atarsañ sîneme nāvek

2. **atar:-ar**

Gazel 72

Mısra: 4

Atmak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cânı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

3. **atayduñ:-ay, -du, -ñ**

Tahmis 2

Mısra: 8

Atmak, fırlatmak.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm ḥançer-i hecrüñle helāk

4. **atar:-ar**

Gazel 54

Mısra: 2

Atmak, fırlatmak.

Hezār va‘de kılur leblerüñ vefā kılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ ḥaṭā kılmaz

at:

1. **atı:-ı**

Kıt'a 1

Mısra: 5

At.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

‘atā:

1. **‘atā:**

Gazel 48

Mısra: 10

Bağış, ihsan.

Ey mest-i naẓm Çākerī'ye ta‘n kılma kim
Hakdan selīs naẓm u belāġat ‘atā durur

‘atā eyle:-

1. **‘atā eyle:**

Tesdis 1

Mısra: 10

Bağışlamak.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luṭf u ‘atā

‘atā kıl:-

1. **‘atā kılduñ:-duñ**

Kaside 1

Mısra: 20

İhsan etmek, bağışlama.

Vakt ile bekler diyü ya‘nī ḥoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ ‘atā

‘atā kıl-:

1. ‘atā kılsañ:-sañ

Kaside 1

Mısra: 6

Bağışlamak, ihsan etmek.

Cümle ‘âlem cürmine besdür hemân
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘atā

‘atā-yı cān-ı cihān şehriyār:

1. ‘atā-yı cān-ı cihān şehriyāra:-a

Gazel 84

Mısra: 14

Dünya padişahının can bağışlaması.

Ne cān ki Çākerī şî‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetedüm

āteş-i āh:

1. āteş-i āhum:-um

Gazel 26

Mısra: 12

(Aştığın) ah ateşi.

Baş üzre āteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān

āteş-i fūrkat:

1. āteş-i fūrkat:

Gazel 129

Mısra: 4

Ayrılık ateşi.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

āteş-i ʿışk:

1. āteş-i ʿışk:

Muaşşer 1

Mısra: 8

Aşk ateşi.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ āteş-i ʿışk oldı yeri

2. ateş-i ʿışkıyle:-ı, -y, -ile

Muaşşer 1

Mısra: 23

Aşk ateşi.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ʿışkıyle oldı derūnum sūzān

3. āteş-i ʿışkuñ:-uñ

Gazel 76

Mısra: 4

Aşk ateşi.

Teşne cāna āteş-i ʿışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ʿuşşāk çeşmine ziyā

āteş-i şevk:

1. āteş-i şevkuñla:-uñ, -la

Tahmis 2

Mısra: 7

Arzu ateşi.

Yüzümi āteş-i şevkuñla yakup çün ber-ḥāk
Tır atayduñ yüregüm ḥançer-i hecrüñle helāk

āteş-i sūzān:

1. **āteş-i sūzānı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 18

Yakıcı ateş.

Zihī kudret zihī şun‘-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gūlzār

āvāre:

1. **āvāre:**

Gazel 77

Mısra: 2

Başıboş.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdūr ey bī-bedel
Vireli zūlfuñ hayālī gōñlüme tūl-i emel

āvāz:

1. **āvāz:**

Gazel 93

Mısra: 1

Ses.

Cān sem‘ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan ‘afv-ı Hūdādan

ay:

1. **ay:**

Gazel 103

Mısra: 2

Ay, kamer.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfītābum āyine olmağa gögden ay ine

2. **aydan:-dan**

Gazel 109

Mısra: 7
Ay, kamer.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne ḥüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

3. ay:
Gazel 124
Mısra: 1
Ay, kamer.

Ḳankı gözsüzdür diyen ṭañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

4. ay:
Gazel 74
Mısra: 3
Ay, kamer.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

ay-:

1. ay:
Gazel 131
Mısra: 4
Ayıltmak, uyandırmak.

Ḥudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu ğaflet mestliginden sen bizi ay

ay yüzi:

1. ay yüzi:-i
Gazel 92
Mısra: 5
Ay yüzli.

Gün olacaktür ay yüzi dirler
Bellüdüür kütlu gün toğuşından

ayağ:

1. ayaęuñ:-uñ

Gazel 76

Mısra: 5

Ayak.

Berg-i gül gitse ayaęuñ öpmege ey serv-kaç
‘İzzet idüp gönderür birkaç kağem bād-ı şimāl

2. ayağına:-ı, -n, -a

Gazel 2

Mısra: 3

Kadeh, piyale, ayaklı kadeh. - Kelimenin Fars diline Türkçeden geçtiği söylenmektedir. Divan edebiyatında kadeh anlamı yanında (elin zıddı) anlamıyla da ele alınır özellikle tevriye sanatında kullanılır. -.

Muṭribüñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam āteşinden baęruñı devrān kebāb

ayağına nişār id:-

1. ayağına nişār ide:-e-in, -a

Kaside 2

Mısra: 30

Ayağına saçmak.

La‘lden gül ṭabaķ ṭutar pür-nūr
Ki şehüñ ayağına ide nişār

ayaęınuñ tozu:

1. ayaęınuñ tozu:-ı

Gazel 124

Mısra: 6

Sevgilinin geçtiği yerlerin tozu.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınuñ tozu

ayağınuñ tozu:

1. ayağınuñ tozu:-ı

Kaside 2

Mısra: 17

Sevgilinin ayağının tozu.

Ayağınuñ tozu cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

2. ayağınuñ tozına:-ın, -a

Gazel 80

Mısra: 4

Ayağın tozu.

Dir-imiş şeh virürdi tāt u tahtın
Ayağınuñ tozına Dār-āb Edhem

ayakdan düş:-

1. ayakdan düş:-em

Kaside 1

Mısra: 7

Deyim. Ayaktan düşmek; yaşlılık sebebiyle veya sağlığı büsbütün bozularak çalışamaz duruma gelmek.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

‘ayān eyle:-

1. ‘ayān eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 6

Açıklamak, ortaya koymak.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayān eylemege

2. 'ayān eyler:-r

Gazel 17

Mısra: 10

Ortaya koymak, açığa çıkarmak.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ ḥalk içre 'ayān eyler

3. 'ayān eyler:-r

Mesnevi 2

Mısra: 4

Açıklamak; görünür kılmak, ortaya çıkarmak.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler 'ayān

ayāz'uñ ḡulāmı:

1. ayāz'uñ ḡulāmıdur:-ı, -dur

Gazel 38

Mısra: 6

Mahmud-ı Gaznevi'nin kölesi ve mahbubunun adı.

Maḥmūd-ı Gaznevī yedi iklīme şāh-iken
'İşk ehli defterinde Ayāz'uñ ḡulāmıdur

'ayb it:-

1. 'ayb itme:-me

Gazel 41

Mısra: 10

Ayıplamak.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdüğini görürseñ
'Ayb itme mest-i miskīn ḡābit-ḡadem degüldür

aydın:

1. aydın:

Gazel 109

Mısra: 7

Aydın, parlak.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne ḥüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

āyet:

1. āyetin:-in

Gazel 81

Mısra: 9

Kur'anın müstakil mana ifade eden her cümlesi.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

2. āyeti:-i

Gazel 69

Mısra: 6

İşaret, nisan.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāḥ kılur bunları bir āyeti anuñ

āyet-i iḥsān-ı ḥüsn:

1. āyet-i iḥsān-ı ḥüsn:

Gazel 89

Mısra: 2

Güzellik ihsan (edenin) delili.

La 'l-i cānān mīve-i bostān-ı ḥüsn
Ḥaṭṭ-ı sebzi āyet-i iḥsān-ı ḥüsn

āyīn:

1. āyīne:-e

Gazel 103

Mısra: 6

Adet; davranış.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhûrdur kan ile kânûn eyleme

2. āyīne:-e

Gazel 103

Mısra: 10

Tören.

Çâkerî şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir bûseye biñ cân viren gelsün dimiş

ayına var:-

1. ayına varmaz:-maz

Gazel 103

Mısra: 4

Ayına varmak; zamanını doldurmak.

Āfitâb-ı hüsne mağrûr olma kim vardur zevâl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

āyīne:

1. āyīne:

Gazel 67

Mısra: 6

Ayna. - Parlaklık -.

Şubh-dem hüsniinde hayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir āyīne vü zencîr yok

2. āyīne:

Gazel 84

Mısra: 5

Ayna.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Ḳapu ḳapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

3. āyīne:

Gazel 103

Mısra: 1

Ayna.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

āyine ol-:

1. āyine olmağa:-mağ, -a

Gazel 103

Mısra: 2

Kalıp söz. Ayna olmak.

Görmege ‘aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

āyīnedār:

1. āyīnedāra:-a

Gazel 84

Mısra: 6

Aynacı.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Ḳapu ḳapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

āyīne-i lutf-ı hudā:

1. āyīne-i lutf-ı hudā:--ı

Gazel 1

Mısra: 1

Allah'ın lutfunun aynası.

Ey ruḥuñ āyīne-i lutf-ı Hudā
Vey saçuñ dil-bend ü la‘lūñ dil-güşā

ayır:-

1. ayıralı:-alı

Gazel 62

Mısra: 9

Ayırmak, ayrı düşürmek.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem‘-veş akıdur yaş

2. ayru:-u

Gazel 56

Mısra: 5

Ayırmak; ayrı, uzak.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

3. ayru:-u

Gazel 47

Mısra: 1

Ayırmak; ayrı.

Yārdan ayru şu ki alupdurur
Bil ki revānsuz urı ālīb durur

4. ayru:-u

Gazel 65

Mısra: 3

Ayırmak; ayrı.

Yūri sen ‘āşīgudan ayru şalın
‘Aşıgu sensüz işi mātem-i ‘ışk

5. ayru:-u

Gazel 70

Mısra: 5

Ayırmak; ayrı düşmek.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

‘ayn:

1. ‘aynumda:-um, -da

Gazel 116

Mısra: 3

Göz.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

‘ayn-ı ‘ināyet nazarı:

1. ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı:

Gazel 8

Mısra: 6

İyilik, ihsan bakışı.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

ayru:

1. ayru:

Gazel 40

Mısra: 5

Ayrı, uzak.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun kıo yaşı gözüm nem degöldür

ayru düşdi:

1. ayru düşdi:-di

Gazel 133

Mısra: 11

Deyim. Uzak kalmak, bir araya gelememek.

Lebûñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hâlât-i 'ışkı âh ile ney

ayru düşdügüm:

1. ayru düşdügüm:-düg, -üm

Murabba 1

Mısra: 6

Ayrı kalmak.

Cân bedende olduğınca bendeyi ey şehriyâr
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigâr

ayruğ:

1. ayruğı:-ı

Gazel 105

Mısra: 4

Başkası.

Gözüm her nakş kim görür cihânda
Murâdum sensün ayruğı bahâne

ayruk:

1. ayruk:

Gazel 51

Mısra: 6

Artık, bundan sonra.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk 'azâb olmaz
Anuñçün Ka'be küyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

2. ayruk:

Gazel 93

Mısra: 7

Artık, bundan sonra.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruḳ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

‘ayş u nūşa:

1. ‘ayş u nūşa:-a

Gazel 64

Mısra: 6

Yeme ve içme II eğlenme.

Çemende şevḳ ile bülbul çağırup eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü‘

‘ayş-ı bī-pāyān:

1. ‘ayş-ı bī-pāyānı:-ı

Gazel 55

Mısra: 2

Sonsuz yaşam.

Şu kim zevḳ-ı ğam-ı cānānı bilmez
Ḥaḳīḳat ‘ayş-ı bī-pāyānı bilmez

ayur-:

1. ayurdı:-dı

Gazel 118

Mısra: 1

Ayırmak, ayrı düşürmek.

Yārdan beni çarḥ ayurdı
Veh ki zulmini ḥadden aşurdı

‘azāb:

1. ‘azāba:-a

Mesnevi 1

Mısra: 4

Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, sıkıntı.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstaḥak oldum ‘azāba

‘azāb ol-:

1. ‘azāb olmaz:-maz

Gazel 51

Mısra: 6

Azap görmek.

Bilür kim her ki ḥacc itse aña ayruḳ ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be kūyuñ dil ṭavāf eyler şafāsıyla

āzād:

1. āzād:

Gazel 28

Mısra: 7

(Sonbahardan, ayrılıktan) kurtulan.

Gülşende bir gül-i ter yoḳdur ḥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ḥazānı yoḳdur

‘azāzil:

1. ‘azāzil:

Gazel 64

Mısra: 7

İblis'in (şeytan'ın) melek bulunduḡu sıradaki esas adı.- Hz. Adem ve şeytanın ona secde etmemesi hadisesi. -.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Ḳılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

‘azīz:

1. ‘azīz:

Gazel 75

Mısra: 3

Aziz; saygın; değerli.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

‘azm it-:

1. ‘azm it:

Gazel 79

Mısra: **1**

Çalışmak, uğraşmak.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil ḥānesinden gide ğam

‘azm-i kūy-ı yār:

1. ‘azm-i kūy-ı yār:

Gazel 87

Mısra: **1**

Sevgilinin mahallesi.

Leşker-i şabrı tārūmār idelüm
Gel göñül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

1.2.B

bād:

1. bād:

Gazel 1

Mısra: 7

Rüzgar.

Nergisüñ şāhūn elinden kapdı bād
Kör elinden sehl ola kapmak ‘aşā

2. bāda:-a

Gazel 15

Mısra: 6

Rüzgar.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

3. bād:

Gazel 16

Mısra: 6

Rüzgar.

Çīn-i zūlfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

4. bāddan:-dan

Gazel 91

Mısra: 4

Rüzgar.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

5. bād:

Gazel 119

Mısra: 11

Rüzgar.

Şāḥ-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāk-ı zerdi

6. bāde:

Gazel 55

Mısra: 3

Rüzgar.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

bāde:

1. bāde:

Gazel 33

Mısra: 2

Şarap.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya 'nī bāde nigār ile hoşdur

2. bāde:

Gazel 54

Mısra: 7

Şarap.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

3. bāde:

Gazel 111

Mısra: 2

Şarap.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

4. bāde:

Gazel 15

Mısra: 1

Şarap.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

5. bādeyi:-y, -i

Gazel 110

Mısra: 13

Şarap.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ħurrem bahār ile

6. bāde:

Gazel 114

Mısra: 3

Şarap.

Künc-i sa'ādet isteriseñ kıl ķanā'atı
Gamdan ħalāş olam dirisen bāde nūş kıl

7. bādedür:-dür

Tesdis 1

Mısra: 19

Şarap.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Ĥün-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

8. bāde:

Kaside 2

Mısra: 14

Şarap.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kımaz bāde dilde gerd ü ğubār

9. bāde:

Gazel 18

Mısra: 8

Şarap.

‘Işk ehli defterinde bu ḥaṭ yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide ğamdan rehā düşer

bāde sun-:

1. bāde sun:

Gazel 42

Mısra: 9

Şarap sunmak.

Sun bāde ki göñli Çākerī'nüñ
Bī-şoḥbet-i yār hoş degüldür

bāde-i bī-ḥumār:

1. bāde-i bī-ḥumārı:-ı

Kaside 2

Mısra: 13

Baş ağrısı yapmayan şarap.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kımaz bāde dilde gerd ü ğubār

bāde-i ‘ışk:

1. bāde-i ‘ışk:

Gazel 50

Mısra: 1

Aşk şarabı.

Bāde-i ‘ışk sāğara şığmaz
Nitekim derd deftere şığmaz

bāde-i köhne:

1. bāde-i köhneyi:-yi

Gazel 100

Mısra: 5

Eski şarap.

Bāde-i köhneyi koma elden
Çarh olduğça hum kadeh meh-i nev

bāde-i nevrüz:

1. bāde-i nevrüz:

Gazel 53

Mısra: 1

Nevruz şarabı. - Nevruz'da eski İran ve Türk toplulukları S/Ş ile başlayan yedi nesne bulundurlardı sofralarında. Bunlardan biri de şaraptır. -.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz gam geçer kalmaz

bād-ı bahār:

1. bād-ı bahāra:-a

Gazel 85

Mısra: 16

Bahar rüzgarı.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñztdüm

bād-ı şabā:

1. bād-ı şabā:

Gazel 18

Mısra: 4

Sabah rüzgarı.

Leylī saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

bād-ı [şabā]:

1. bād-ı [şabā]:

Gazel 93

Mısra: 5

Sabah rüzgarı.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

bād-ı şimāl:

1. bād-ı şimāl:

Gazel 76

Mısra: 6

Kuzey rüzgarı.

Berg-i gül gitse ayağūñ öpmege ey serv-kađ
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

bādiye-peymā-yı firāk:

1. bādiye-peymā-yı firāk:

Gazel 66

Mısra: 1

Ayrılık çöllerinin gezgini; Mecnun.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

bāğ-ı cennet:

1. bāğ-ı cennet:

Gazel 39

Mısra: 5

Cennet bahçesi.

Bāğ-ı cennet zāhidūñ maḳşādıdur Allāh vire
‘Aşıka maḳşūd olan yāruñ hemān dīdāridur

bāğ-ı cennet:

1. **bāğ-ı cennetde:-de**

Tahmis 2

Mısra: 25

Cennet gibi olan bahçe.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

bağır:

1. **bağırına:-ın, -a**

Gazel 91

Mısra: 5

Göğüs, sine.

Ḥāl-i Şîrîn gibi dāğ ururdu Ḥusrev bağırına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

bağla-:

1. **bağladı:-dı**

Gazel 66

Mısra: 6

Bağlamak; kapamak; engellemek.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrâ-yı firāk
Küh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

bağlan-:

1. **bağlanup:-up**

Gazel 13

Mısra: 8

Dahil olmak, yönelmek.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

bağrı kebāb ol-:

1. **bağrı kebāb olmaz:-maz**

Gazel 51

Mısra: 4

(Aşığın) bağırının kebab olması; yanması.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağır kebab olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

bağıruñı:

1. bağıruñı:

Gazel 2

Mısra: 4

Göğüs, sine.

Muṭribüñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın gam āteşinden bağıruñı devrān kebab

bahāne:

1. bahāne:

Gazel 105

Mısra: 4

Bahane, vesile, sebep.

Gözüm her nakş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

bahār:

1. bahār:

Gazel 42

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Gül bī-ruh-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

2. bahāra:-a

Gazel 85

Mısra: 1

Bahar mevsimi.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzētdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzētdüm

3. bahārı:-ı

Gazel 85

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzētdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzētdüm

4. bahār:

Gazel 110

Mısra: 1

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

5. bahār:

Gazel 110

Mısra: 2

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

6. bahār:

Gazel 110

Mısra: 4

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan hālās olur dil-i ādem bahār ile

7. bahār:

Gazel 110

Mısra: 6

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki qalmaya ‘ālem bahār ile

8. bahār:

Gazel 110

Mısra: 8

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Qaçmazdı tağa şimdi daḥi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

9. bahār:

Gazel 110

Mısra: 10

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Dağı ḥiṣār idindi zirih geydi ebrden
Qaşdı ölince ceng ide muḥkem bahār ile

10. bahār:

Gazel 110

Mısra: 12

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim; sevinç.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hīç
Bülbül kafesde zāg ile tevbem bahār ile

11. bahār:

Gazel 110

Mısra: 14

Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ḥurrem bahār ile

12. bahār:

Mesnevi 3

Mısra: 11

Bahar mevsimi.

Bahār irdi şun sākīyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

13. bahār:

Mesnevi 3

Mısra: 17

Bahar mevsimi.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hamūş

bahār ebri:

1. bahār ebri:

Gazel 9

Mısra: 7

Bahar bulutu.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşık-ları hāl-in ne bilür ne haberi var

bahār eyyāmı:

1. bahār eyyāmıdur:-ıdur-ıdur, -

Gazel 133

Mısra: 1

Bahar vakti, mevsimi.

Bahār eyyāmıdur şun sākīyā mey
Ki dilden mey kılur gam nāmesin tayy

bahār mevsim:

1. bahār mevsimi:-i

Gazel 85

Mısra: 3
Bahar mevsimi.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

bahār mevsimi:

1. bahār mevsimidür:-idür

Gazel 54

Mısra: 3
İlkbahar mevsimi.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getir sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

2. bahār mevsimidür:-idür

Gazel 64

Mısra: 6
İlkbahar mevsimi.

Çemende şevḳ ile bülbul çağırup eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü’

3. bahār mevsimidür:-idü, -r

Gazel 110

Mısra: 5
Bahar, kış ile yaz arasındaki mevsim.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki qalmaya ‘ālem bahār ile

bahr:

1. bahr:

Gazel 70

Mısra: 4
Deniz.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

2. baħre:-e

Mesnevi 1

Mısra: 38

Deniz.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muħtāc

3. baħr:

Mesnevi 1

Mısra: 39

Deniz.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür kaṭraya cāy

baħr-i eşk:

1. baħr-i eşk:

Gazel 92

Mısra: 8

Gözyaşı denizi.

Gelmez oldı ḥayāli çeşme meger
Ḥavf ider baħr-i eşk cūşından

baħr-i ğam:

1. baħr-i ğamı:-ı

Gazel 127

Mısra: 5

Dert, keder denizi.

Sākiyā baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baħr-i ğamı

baħr-i mevvāc:

1. baħr-i mevvāc:

Mesnevi 1

Mısra: 37

Dalgalı deniz.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muḥtāc

baħr-i takvā:

1. baħr-i takvā:

Kaside 1

Mısra: 30

Takva denizi; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nūreyn dāmād-ı Resūl
Baħr-i takvā ma'den-i ḥilm ü ḥayā

baḥş-ı dehānın:

1. baḥş-ı dehānın:

Gazel 47

Mısra: 5

(Sevgilinin) dudağının bağı, ihsanı.

Baḥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḥişşe-i gāyib durur

baht:

1. bahtumdur:-um, -dur

Gazel 67

Mısra: 3

Baht, talih, şans.

Tīr-i ğamzeñden senüñ ḥod bilürem takşīr yok
İtmeyen kurbān kemān ebrūnā bahtumdur beni

baht açıl-:

1. baht açılır:-ur

Gazel 45

Mısra: 4

Bahtı açılmak, talihi iyi olmak.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

bak-:

1. bakdukça:-duk, -ça

Gazel 37

Mısra: 3

Bakmak; seyretmek.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ķaddüñ
Hemīşe çeşm-i 'āşık rāst-bīndür

2. bakmaz:-maz

Gazel 88

Mısra: 11

Bakmamak.

Bakmaz yüzine kimse Gülistān okumaz
Hüsñüñ kitābın ideli ezber Kayacuğum

3. bakup:-up

Gazel 98

Mısra: 5

Bakmak.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak kara olsun

4. bak:

Gazel 98

Mısra: 6

Bakmak.

Ƙızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak ƙara olsun

5. **bakup:-up**

Mesnevi 3

Mısra: 2

Bakmak.

Ƙulak tut ne söyler işit perde-dār
Bakup naķşa aldanma naķķāş-vār

6. **bakmak:-maķ**

Muaşşer 1

Mısra: 24

Bakmak.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ‘ışkıyile oldu derūnum sūzān

7. **baksa:-sa**

Muaşşer 1

Mısra: 35

Bakmak.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sūnbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

8. **bakamaz:-a, -maz**

Tahmis 2

Mısra: 19

Bakamamak.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler ƙamaşur
Görenüñ ‘aklı gide özge temāşādur bu

9. bakma:-ma

Gazel 124

Mısra: 3

Bakmak.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kılrur şehlā gözi

bakāsı ol-:

1. bakāsı olsa:-sa

Gazel 126

Mısra: 18

Kalıcı olmak.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idūm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

bakāsuz ol-:

1. bakāsuz olduğın:-duğ, -ın-duğı, -n

Gazel 129

Mısra: 3

Kalıcı olmak.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

bār:

1. bār:

Kaside 2

Mısra: 42

Var olan.

Ne şecerdür nihāli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adūdur bār

bārān:

1. bārān:

Gazel 10

Mısra: 3

Yağmur.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laķab gögden iner dirler mesel var

2. bārān:

Gazel 90

Mısra: 4

Yağmur.

Gördükçe n'ola zülfın bulsa yaşum terakķī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

bārī:

1. bārī:

Muaşşer 1

Mısra: 37

Bari, hiç olmazsa.

Eyleme bārī bu ğam-ķāra tecāhül utanur

.....

bārī hudā:

1. bārī ħudā:

Tedis 1

Mısra: 9

Allah (c.c.).

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ĥudā
Kerem-i 'afvūñıla eyle baña luķf u 'aķā

bas-:

1. başsañ:-şaa, -ñ

Gazel 127

Mısra: 10

Basmak; yenmek.

Düşde ta' lîm kıllur Çâkerî Hâfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu 'arâ-yı 'Acem'i

baş:

1. **başumda:**-um, -da

Gazel 18

Mısra: 5

Baş. || Aşık.

Başumda derd-i 'ışk [u] belâ-yı humâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfî devâ düşer

2. **başumdan:**--umdan

Gazel 5

Mısra: 6

Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

Ne gam redd itse şofî gitmesün dek
Başumdan sâye-i pîr-i harâbât

3. **baş:**

Gazel 69

Mısra: 13

Baş, kafa.

Meyhâne kapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lûm degül nisbeti anuñ

4. **başuma:**-um, -a

Gazel 71

Mısra: 3

Baş; kişinin kendi şahsı.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdâları
Kışşa-i Yûsuf gibi bir dâsitân itsem gerek

5. başına:-ın, -a

Gazel 73

Mısra: 10

Baş; kendi başına.

Āsitānuñda saña kıl olalı
Çākerī oldu şehā başına beg

6. başın:-ın

Gazel 78

Mısra: 7

Baş.

Ĥāk-i pāyuñdan çekerek zülfüñ başın
Doğru dirler aḥmak olur her tavīl

7. baş[um]da:-[um], -da

Gazel 85

Mısra: 11

Baş.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

8. başuñ:-uñ, -ı

Gazel 85

Mısra: 12

Baş.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

9. başına:-ın, -a

Gazel 88

Mısra: 5

Baş.

Toprak başına surh-serüñ şehlübine yuf
Ger hâk-i pâyuñ itmeye efser Kayacuğum

10. başı:-ı

Gazel 88

Mısra: 10

Baş.

Başı zevâllü hâli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

11. başumda:-um, -da

Gazel 119

Mısra: 5

Baş.

Başumda saçum ağardüğınca
Ey vây gönül daḥi karardı

12. başuma:-um, -a

Gazel 120

Mısra: 3

Baş.

Sevinür cān başuma tîğ uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

13. başumuz:-umuz

Gazel 126

Mısra: 9

Baş.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne ‘aceb kim daḥi yok ğayr ğıdāsı

14. başına:-ın, -a

Müfret 4

Mısra: 1

Baş.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

15. **başuñ:-uñ**

Müfret 4

Mısra: 2

Baş.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

16. **başumda:-um, -da**

Tesdis 1

Mısra: 7

Baş.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge hātā

17. **başumuzdan:-umuz, -dan**

Kaside 2

Mısra: 16

Baş; kişinin kendi şahsı.

‘İşk maḥmūrıyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı humār

18. **başuma:-um, -a**

Tahmis 1

Mısra: 2

Kişinin kendisi.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

baş egme-:

1. baş egmese:-mese

Gazel 25

Mısra: 3

Boyun eğmemek. - Kible olan sevgilinin kaşının karşısında rükuya varmamasına benzetilmiştir. -.

Şaň degül zâhid kaşuñ mihrâbına baş egmese

Gözlerine çün anuñ zühd-i riyâyî perdedür

baş kesen:

1. baş kesen:-en

Gazel 16

Mısra: 2

Baş kesmek; öldürmek.

Şol güzel kim aña Haşan dirler

Gamzesi tîğ[1] baş kesen dirler

baş kesilür:

1. baş kesilür:-il, -ür-ür

Gazel 52

Mısra: 5

Baş kesilmek; öldürmek.

‘İşkuñda dem-â-dem kesilür baş u aķar ķan

Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

baş koş-:

1. baş koşa:-a

Gazel 112

Mısra: 10

Baş başa vermek, beraber olmak.

Ol yâra Çâkerî ne gönül vir ne gör yüzün

Her laķza vara baş koşa ol bir levend ile

baş üzre:

1. baş üzre:

Gazel 26

Mısra: 12

(Aşığın) başı üzre. Belirtilen istekleri içtenlikle yapmayı kabul etmeyi anlatan bir söz.

Baş üzre âteş-i âhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşâk-ı sūzân

baş vir-:

1. baş virürdüm:-ür, -dii, -m-ür, -düm

Gazel 66

Mısra: 3

Deyim. Kendini feda etmek, bir amaç uğruna ölmek.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde ğam-efzā-yı firāk

baş çık-:

1. baş çıkasın:-a, -sın

Gazel 73

Mısra: 7

Başarılı olmak.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkese meskenet it boynuñı eg

başdan aş-:

1. başdan aşdı:-dı

Müfret 2

Mısra: 1

Deyim. Çok fazla, haddinden fazla.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

başdan çıkar-:

1. başdan çıkar:-ar

Gazel 89

Mısra: 3

Deyim. Doğru yoldan sapmak.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsni

baş üstine:

1. baş üstine:-in, -e

Gazel 109

Mısra: 6

Baş üzerine koymak.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Baş üstine şebîh olduğuçün kebkebûñe

başla-:

1. başla:

Gazel 34

Mısra: 2

Başlamak.

Sâkî getür piyâleyi ki dev[r]-i lâledür
Muṭrib nevâya başla ki câna nevâledür

2. başladı:-dı

Gazel 108

Mısra: 10

Başlamak.

Çâkerî yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hûn-ı siyeh hâme nişân eylemege

3. başla:

Gazel 129

Mısra: 10

Başlamak.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-niṣāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

4. başladı:-dı

Gazel 108

Mısra: 2

Başlamak.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını kan eylemege
Yine başladı gönül āh u fiğān eylemege

bayrak:

1. bayrak:

Kaside 2

Mısra: 42

Bayrak.

Ne şecerdür nihāli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adūdur bār

bāzār:

1. bāzār:

Kaside 2

Mısra: 18

Pazar, çarşı.

Ayağuß tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

bāzār eyle-:

1. bāzār eylemez:-mez

Gazel 56

Mısra: 4

Kalıp söz. Pazar yapmak; ortalığa sermek.

Bendeden cân dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

bedr-i dücā:

1. bedr-i dücā:

Kaside 1

Mısra: 28

Karanlığı aydınlatan dolunay; Hz. Ömer.

Birisi Fārūḳ-ı a‘zam zıll-ı ḥaḳ
Āfitāb-ı ‘adl ü dīn bedr-i dücā

bedr-i münīre:

1. bedr-i münīre:-e

Tahmis 2

Mısra: 18

Parlak ay.

Ḥüsni ta‘n eyler ise bedr-i münīre yaraşur
Ḥırmen-i çarḫı seher ḳanlu yaşumla bulaşur

beg:

1. beg:

Gazel 73

Mısra: 1

Bey, hükümdar.

Kişi olmaḳdan ise ‘āleme beg
Saña ḳul olmağ efendi daḫi yeg

2. begüm:-üm

Murabba 1

Mısra: 9

Bey, efendi.

Nicedür nâzûk-mizâcuñ nârı hasretten begüm
Yâd ider misin yine ben bûlbûlüñi sevdigüm

beg ol-:

1. beg oldı:-dı

Gazel 73

Mısra: 10

Kalıp söz. Bey olmak.

Âsitânuñda saña kûl olalı
Çâkerî oldı şehâ başına beg

beglerbegi:

1. beglerbegisidür:-si, -dür

Gazel 88

Mısra: 3

Beylerbeyi.

Kıl hattıñ aña kâtib-i defter Kayacuğum
Hâl-i ruhuñ ki Rûm-ili beglerbegisidür

begüm:

1. begüm:

Gazel 44

Mısra: 10

Bey'im, efendim.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kıılır

2. begüm:

Gazel 49

Mısra: 2

Bey'im, efendim.

Cevr itme gönül cefâya döymez
Raḥm eyle begüm belâya döymez

3. begüm:

Gazel 9

Mısra: 9

Beyim, efendim.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

behişt:

1. behişt:

Gazel 38

Mısra: 2

Cennet.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hūr-ı māh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

2. behişt:

Gazel 72

Mısra: 10

Cennet.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme gam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

3. behişt:

Mesnevi 3

Mısra: 22

Cennet.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

behişt-i ‘adn:

1. behişt-i ‘adn:

Gazel 4

Mısra: 1

Adn cenneti, cennet bahçesi.

Cemāl-i hūr hüsnuñden rivāyet

Behişt-i ‘adn kūyuñdan kināyet

2. behişt-i ‘adn:

Gazel 119

Mısra: 1

Cennet bahçesi; cennet gülü.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi

‘İşkuñ beni gey harāba virdi

behmen:

1. behmen:

Gazel 133

Mısra: 8

Behmen, İran hükümdarlarından İsfendiyâr'ın oğlu Erdşîr'in lakabıdır.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām

Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

bekā:

1. beķāsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 1

Ebedi, sonsuz.

Hoş yār-ı vefā-dār idi ‘ömr olsa beķası

Eyveh ki şanem hüsni gibi dār-ı fenāsı

2. beķāsuz:-suz

Kaside 2

Mısra: 58

Ebedilik, sonsuzluk.

Niçe şehirlerden arta kalmışdur
Seni mağrūr iden beķāsuz dār

3. beķāya:-y, -a

Gazel 13

Mısra: 3

Sonsuzluk; ahiret alemi.

Cihān fenāyıludur müttehem beķāya dūriş
Bugün ki cev-r-i felekden elūñde fırsat var

bekle:-

1. bekle:

Gazel 68

Mısra: 2

Beklemek, durmak.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerūñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. bekler:-r

Kaside 1

Mısra: 19

Beklemek.

Vaķt ile bekler diyü ya 'nī ĥoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'aķā

bel:

1. belinde:-in, -de

Gazel 9

Mısra: 4

(Karıncanın / müridin) belinde.

Beñzer ki mürīd oldı ĥaķ-ı sebz-i nigāra
Kim ĥırķa geyer mūr belinde kemeri var

belā:

1. belādan:-dan

Gazel 1

Mısra: 6

Ar. Felaket, afet.

‘İşk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

2. belādur:-dur

Gazel 1

Mısra: 5

Ar. Felaket, afet.

‘İşk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

3. belālu:-lu

Gazel 86

Mısra: 10

Bela; keder.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

4. belāsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 14

Musibet, bela.

‘Alem nice kez ādem ile ˆoldı boşaldı
Derdā ki bize daħi irür mevt belāsı

belā gör-:

1. belā görse:-se

Gazel 62

Mısra: 3

Kalıp söz. Bela görmek, belayla karşılaşmak.

‘ Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

belāğat:

1. belāğat:

Gazel 48

Mısra: 10

Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.

Ey mest-i naẓm Çākerī'ye ta' n kılma kim
Hāqdan selīs naẓm u belāğat 'atā durur

belāya döy-:

1. belāya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 2

Belaya dayanmak.

Cevr itme göñül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

belā-yı humār:

1. belā-yı humār:

Gazel 18

Mısra: 5

İçki sarhoşluğunun belası.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

2. belā-yı humār:

Kaside 2

Mısra: 16

İçki sarhoşluğunun belası.

‘Işk maḥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

beli:

1. belī:

Gazel 122

Mısra: **10**

Evet.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

belki:

1. belki:

Gazel 25

Mısra: **10**

Belki, bir ihtimal.

Çākerī söz yok ḳalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar ḳalem

bellü:

1. bellüdür:-dür

Gazel 92

Mısra: **6**

Belli, açık.

Gün olacākdur ay yüzi dirler
Bellüdür ḳutlu gün toḡuşından

belür-:

1. belürince:-ince

Gazel 125

Mısra: **4**

Belirmek, ortaya çıkmak.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubhgāh ‘Alī

belürsüz ol-:

1. belürsüz oldu:-dı

Gazel 75

Mısra: 5

Belli olmamak.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

ben:

1. ben:

Gazel 28

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

2. benüm:-üm

Gazel 30

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

3. ben:

Gazel 31

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Fıkr-i zāhid na‘īm ü huld-ı berīn
Ben faķīrūñ hevā-yı cānāndur

4. **beni:-i**

Gazel 40

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

5. **benüm:-üm**

Gazel 44

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşr olunca halāyık du‘ā kıılır

6. **ben:**

Gazel 46

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

7. **beni:-i**

Gazel 46

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfı dili mecrūh kılup cān çekişür

8. **beni:-i**

Gazel 56

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel orsa beni bir dem diri
Biň kez öldür sen baňa bundan beter kâr eylemez

9. ben:

Gazel 59

Mısra: **11**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

10. ben:

Gazel 65

Mısra: **8**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yeg durur ben fakîre dirhem-i ‘ışk
Genc-i Kârûn u mülk-i dünyâdan

11. ben:

Gazel 69

Mısra: **3**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Dilden hele ben pîr-i muğân bendesiyem kim
Her dem mey ü cânân iledür ‘işreti anuñ

12. ben:

Gazel 69

Mısra: **16**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayımur mest Şırâf üzre geçerken

13. ben:

Gazel 83

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

14. ben:

Gazel 83

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bu yolda ben niçe hem-râhı gördüm
Tarîk-ı 'ışık içinde cânı virmiş

15. ben:

Gazel 85

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nigârı ben dimezem kim bahâra beñzetsdüm
Bahârı sencileyin bir nigâra beñzetsdüm

16. ben:

Gazel 94

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gözinden her kişi eyler şikâyet
Gözümden itmezem ben âh dilden

17. ben:

Gazel 96

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Didüm kim aldı gönlin Çâkerî'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

18. ben:

Gazel 107

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hâr eyleme
Şubhıdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

19. ben:

Kaside 1

Mısra: 21

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben seni sa'y eylerem kim Ḥaḳ didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

20. ben:

Kaside 1

Mısra: 38

Birinci teklik şahıs zamiri.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem ḳaṭ'-ı recā

21. ben:

Mesnevi 1

Mısra: 23

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürin Ḳul huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim ḳılam evşāf-ı zātuñ

22. ben:

Mesnevi 1

Mısra: 42

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

23. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: **43**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Esirge yâ Muḥammed ben faḳîri
Şefâ'atdan unutma ben ḥaḳîri

24. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: **44**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Esirge yâ Muḥammed ben faḳîri
Şefâ'atdan unutma ben ḥaḳîri

25. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **9**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zâruñ amān āh-ı ğamından ḥazeri
İtme ḳurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

26. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **19**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zâruñ amān āh-ı ğamından ḥazeri
İtme ḳurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

27. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: 29

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zāruñ amān mäh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

28. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: 49

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

29. **beni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 27

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu cevre insān

30. **ben:**

Murabba 1

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

31. **ben:**

Murabba 1

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı ḥasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

32. **ben:**

Murabba 1

Mısra: 14

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi

Sen şafâda ğâyrılarla ben çekem bu âhı

33. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Aşinâñum cāndan bî-gāneligi қо hemān

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

34. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

N'oldı ey zālīm aramızda olan қavl ü қarār

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

35. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 12

Birinci teklik şahıs zamiri.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

36. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 15

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

37. **benüm:-üm**

Murabba 1

Mısra: 16

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

38. **baña:-a**

Tahmis 2

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

39. **beni:-i**

Tahmis 2

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya ‘nī gül ruħlaruña bülbul-i gūyādur bu

40. **beni:-i**

Tahmis 2

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

41. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bu haşâlarla nice olmaya ben zâr u nizâr
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istigfâr

42. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 20

Birinci teklik şahıs zamiri.

İl şanur bâdedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hûn-ı dil nûş iderem şubh u mesâ ben gamıla

43. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 25

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çâkerî dünyede pür-zâr-ı dil-efgâram ben
Hûb-rû dil-ber-i mümtâza talebkâram ben

44. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 26

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çâkerî dünyede pür-zâr-ı dil-efgâram ben
Hûb-rû dil-ber-i mümtâza talebkâram ben

45. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 27

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürem kendümi billâh günehkâram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkâram ben

46. **ben:**

Tesdis 1

Mısra: 28

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencīr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

47. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: 39

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kırbanın olam semt-i cefāya seferi

48. **benümle:-üm, -le**

Gazel 37

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri ('âşığın yerine).

Vefā-yı 'ömrden hāşıl hemīndür
Ki dildārum benümle hem-nişīndür

49. **benüm:--üm**

Gazel 5

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Dir iken şūr-ı 'ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

50. **ben:**

Gazel 11

Mısra: 7

Birinci tekil şahıs.

Eşkūme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

51. **beni:--i**

Gazel 12

Mısra: 2

Ben, birinci tekil şahıs.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āhır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

52. **beni:--i**

Gazel 12

Mısra: 3

Ben, birinci tekil şahıs.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

53. **benüm:--üm**

Gazel 12

Mısra: 4

Ben, birinci tekil şahıs.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

54. **ben:**

Gazel 13

Mısra: 10

Birinci tekil şahıs, ben.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

55. **ben:**

Gazel 17

Mısra: 6

Birinci tekil şahıs, ben.

Bir kez dehenün rāzın şorduğum içün gamzeñ
Ben bī-dile kaçd itdi gör yok yere kan [eyler]

56. ben:

Gazel 17

Mısra: 7

Birinci tekil şahıs, ben.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki figān [eyler]

57. ben:

Gazel 26

Mısra: 10

Birinci tekil şahıs zamiri, ben.

Elif kaddiyle görse ağzı mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

58. ben:

Gazel 27

Mısra: 7

Ben, aşık, şair.

Maḥrūm kılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

59. ben:

Gazel 27

Mısra: 4

Ben, aşık, şair.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

60. **ben:**

Gazel 36

Mısra: 3

Ben; şair; aşık.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacakdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfī haber vir

61. **benden:-den**

Gazel 61

Mısra: 2

Ben; aşık.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u tākāt u hūş

62. **bencileyin:-cileyin**

Gazel 18

Mısra: 2

Benim gibi.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol garīb bencileyin mübtelā düşer

63. **ben:**

Gazel 89

Mısra: 8

Ben, birinci teklik şahıs zamiri.

Çāk idüpdür yaşamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hūsn

64. **benüm:-üm**

Gazel 101

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

65. **baña:-a**

Gazel 101

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gözleri cānum alurken yine men‘ itdi nigār
Baña rahm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

66. **ben:**

Gazel 101

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

67. **baña:-a**

Gazel 106

Mısra: 3

Ben, birinci tekil şahıs.

‘Aşık öldürdüğin dimeñ baña kim
Korğaram kalmaya ğamı dilde

68. **ben:**

Gazel 112

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

69. **benden:-den**

Gazel 115

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Gönlümi benden alan âl ile mestâne gözi
Korğaram bir gün alur şabrı vü ārāmı daħi

70. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raħm eyle elüm tut ki beni pāya düşürdi

71. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Şīrīn ile telh oldu cihan ‘ayşı anuñ çün
Gönlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

72. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavgāya düşürdi

73. **beni:-i**

Gazel 118

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Yārdan beni çarḥ ayurdi
Veh ki zulmini ḥadden aşurdi

74. **beni:-i**

Gazel 118

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirîğ
Beni odlara yakdı yandurdı

75. **beni:-i**

Gazel 119

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘İşkuñ beni gey harāba virdi

76. **beni:-i**

Gazel 120

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgîn idüp ikrārı şıdı

77. **beni:-i**

Gazel 122

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraḥḥum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

78. **ben:**

Gazel 122

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraḥḥum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

79. **ben:**

Gazel 124

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdūr özi

80. **bende:-de**

Gazel 125

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

81. **ben:**

Gazel 126

Mısra: 17

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idūm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa baḳāsı

82. **baña:-a**

Gazel 130

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

83. **ben:**

Kıt'a 1

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Pādişāh-ı cihān-penahın ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm

84. **ben:**

Kaside 1

Mısra: 3

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Luṭfuñ ile rahmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz qalısar enbiyā

85. **baña:-a**

Kaside 1

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Ol zamān kim ḥāke ayaqdan düşem
Dest-gır olmazısañ eyvā baña

86. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 9

Birinci tekil şahıs, ben.

Soñ nefesde şakla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir ḥaṭā

87. **baña:-a**

Tesdis 1

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

88. **baña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 26

Birinci teklik şahıs zamiri.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb

Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

89. **benden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: 27

Birinci teklik şahıs zamiri.

Kaçan Mũnkir su‘āl eylerse benden

Meded ol dem gerekdür baña senden

90. **baña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 28

Birinci teklik şahıs zamiri.

Kaçan Mũnkir su‘āl eylerse benden

Meded ol dem gerekdür baña senden

91. **bende:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 35

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilürem bende yokdur ol liyāqat

Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā‘at

92. **beni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 43

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

93. **ben:**

Muaşşer 1

Mısra: **44**

Varlık, kendi.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

94. **beñüm:-üim**

Gazel 40

Mısra: **8**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

95. **ben:**

Gazel 48

Mısra: **3**

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī’-i günāhı Hudā durur

96. **baña:-a**

Gazel 56

Mısra: **6**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

97. **baña:-a**

Gazel 66

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

98. **benüm:-üm**

Gazel 95

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

99. **beni:-i**

Gazel 116

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri, ben.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

100. **baña:-a**

Gazel 71

Mısra: 7

Ben, birinci teklik şahıs zamiri.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile ölice
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

101. **baña:-a**

Gazel 81

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Sākiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı aşikāra kılam

102. **benüm:-üm**

Gazel 11

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

103. **baña:-a**

Gazel 13

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

104. **beni:-i**

Gazel 17

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ser-mest kılop beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

105. **benem:-em**

Gazel 26

Mısra: 11

Birinci teklik şahıs zamiri.

Baş üzre āteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān

106. **ben:**

Gazel 34

Mısra: 5

Harman, ekin; yem.

Hālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dāyım hāvaledür

107. **benüm:-üm**

Gazel 34

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hūn-ı ciger nūş ider müdām

108. **beni:-i**

Gazel 61

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni yād eylese ol bî-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhūş

109. **beni:-i**

Gazel 66

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni garķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr haţuñ tuta elüm

110. **beni:-i**

Gazel 67

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Tîr-i ğamzeñden senüñ hod bilürem taķşîr yok
İtmeyen ķurbān kemān ebrūnā bahtumdur beni

111. **ben:**

Gazel 69

Mısra: 11

Birinci teklik şahıs zamiri. - Allah c.c. -.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefkati anuñ

112. **ben:**

Gazel 75

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yolında Çākerī cānın dirīğ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

113. **ben:**

Gazel 78

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delīl

114. **beni:-i**

Gazel 85

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetdüm

115. **benüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nigārum dil-berüm rüh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü‘nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

116. **benüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Benüm şîrîn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

117. **beni:-i**

Gazel 99

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yā Rab nice şerḥ eyleyeyin dil-bere ḥālüm
Kim her dem ider 'işşyıla beni diger-gün

bende:

1. **bendeden:-den**

Gazel 56

Mısra: 3

Kul, köle.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

2. **bendesiyem:-si, -y, -em**

Gazel 82

Mısra: 11

Kul.

Umaram devletüñde bendesiyem
Rāḥat-ı rüzgārı çok gördüm

3. **bendeñi:-ñi**

Muaşşer 1

Mısra: 13

Köle.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nâyil
Olmasun düşmen-i bed-ḥāh arada hâyil

4. **bendeñi:-ñi**

Murabba 1

Mısra: 2

Kul.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluña yine ben bendeñi kıl şādumān

5. **bendeyi:-y, -i**

Murabba 1

Mısra: 5

Kul.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigār

6. **bendeleri:-ler, -i**

Tahmis 2

Mısra: 13

Kul.

Ol şeh-i ḥüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

7. **bendeyem:-y, -em**

Gazel 28

Mısra: 8

Kul, köle.

Gülşende bir gül-i ter yokdur ḥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ḥazānı yokdur

8. **bendesiyem:-si, -y, -em**

Gazel 69

Mısra: 3

Kul, köle.

Dilden hele ben pîr-i muğân bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

bende ol-:

1. **bende olduğumı:-duğ, -um, -ı-duğu, -mı**

Gazel 63

Mısra: 9

Kul olmak.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
'Uşşāk içinde Çākerī devletlū cān imiş

bende-yi nā-çār:

1. **bende-yi nā-çārı:-ı**

Muaşşer 1

Mısra: 42

Çaresiz köle.

İtme ağıār ile şöhet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkār:

1. **bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkāram:-am**

Tedis 1

Mısra: 28

Günahkar (siyah) saçın ucundaki zincir bağı.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

bend-i zülf:

1. **bend-i zülfinden:-in, -den**

Gazel 77

Mısra: 3
Saçın bağı.

Sīm-i eşküñ vir ḥalāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün içün dinür vardur mesel

benefşe:

1. **benefşe:**
Gazel 73
Mısra: 7
Menekşe.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkese meskenet it boynuñı eg

benüm yoldaşum:

1. **benüm yoldaşum:-um**
Gazel 36
Mısra: 8
Benim yoldaşım; dost.

Ḳabrümde benüm yoldaşum ĩmān olacaḳdur
Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

beñze-:

1. **beñzer:-r**
Gazel 69
Mısra: 24
Benzemek.

Her dem mey-i 'ışķuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışķuñla durur ḥilķatı anuñ

2. **beñzer:-r**
Gazel 74
Mısra: 3
Benzemek; benzer.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevâl

3. beñzedi:-di

Gazel 110

Mısra: 1

Bazı taraflarıyla veya bütünüyle başka bir şeyi andırmak, benzemek.

Firdevse beñzedi yine 'âlem bahâr ile
Şâd ol gönül ki def' olur ğam bahâr ile

4. beñzer:-r

Gazel 95

Mısra: 8

Benzemek, andırmak.

Perîşân-hâtır ancak zülfi yâruñ
İrağdur beñzer ol miskîn nazardan

5. beñzer:-r

Gazel 9

Mısra: 3

Bazı taraflarıyla veya bütünüyle başka bir şeyi andırmak, benzemek.

Beñzer ki mürîd oldu haţ-ı sebz-i nigâra
Kim hırka geyer mür belinde kemeri var

6. beñzetme:-t, -me

Gazel 29

Mısra: 3

Benzetmek.

Gönül beñzetme yüzün mâha mâhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşânı yokdur

7. beñzer:-r

Gazel 32

Mısra: 3

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde hāndāndur

8. beñzer:-r

Gazel 121

Mısra: 10

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Kanlı yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

9. beñzer:-r

Gazel 133

Mısra: 11

Benzemek.

Lebüñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oķur hālāt-i 'ışķı āh ile ney

beñzer:

1. beñzer:

Gazel 3

Mısra: 4

Öyle görünüyor ki, öyle anlaşıyor ki.

Dil gül yañağınıñ 'araķın derd-i ser kılur
Beñzer ki var şudā' i diler def'ine gül-āb

2. beñzer:

Gazel 30

Mısra: 4

Benzer, (senin) gibi.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

beñzet-:

1. beñzetdüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 1

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetdüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzetdüm

2. beñzetdüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 2

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetdüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzetdüm

3. beñzetdüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 4

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

4. beñzetdüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 6

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Kāpu kāpu gezen āyīnedāra beñzetdüm

5. beñzetdüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 8

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Dimek revā mı nigāri nehāra beñzeldüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehāri daḥi

6. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 10

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ḥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzeldüm

7. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 12

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzeldüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduḡı çün

8. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 84

Mısra: 14

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ne cān ki Çākerī şī‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzeldüm

9. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 1

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzeldüm
Bahāri sencileyin bir nigāra beñzeldüm

10. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 2

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Nigârı ben dimezem kim bahâra beñzeldüm

Bahârı sencileyin bir nigâra beñzeldüm

11. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 4

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Bahâr mevsimi bir haftadır senüñ her dem

Neden gelür ki diyem nev-bahâra beñzeldüm

12. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 6

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Çemende gül ki zümürrüd serîrine çıkmış

Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzeldüm

13. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 8

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr

Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzeldüm

14. beñzeldüm:-dü, -m

Gazel 85

Mısra: 10

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetaüm
Çemende serve seher jāle yağıdı seng-mişāl

15. **beñzetaüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 12

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetaüm

16. **beñzetaüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 14

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetaüm

17. **beñzetaüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 16

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Savaşıda mağzını ḥaşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetaüm

18. **beñzetaüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 18

Benzetmek; iki şey arasında ortak yön bulma.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetaüm

19. **beñzeden:-en**

Gazel 103

Mısra: 8
Benzetmek.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lâle-ruḥ sīmĩn-zeḩan la‘lĩn-dehān

beñzimũñ şarılığın:

1. **beñzimũñ şarılığın:-līg, -ın**

Gazel 45

Mısra: 7

(Aşığın) yüzünün sarılığı.

Beñzimũñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılur

ber-bād eyle-:

1. **ber-bād eyler:-r**

Tahmis 2

Mısra: 12

Harap etmek.

Yār ‘ışḩ ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına ḩāk olanı cevır ile ber-bād eyler

ber-dār id-:

1. **ber-dār iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 15

Asmak.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senũñ çün şād olup ğamnāk olanlar

berg:

1. **berg:**

Kaside 2

Mısra: 42

Yaprak.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

berg-i gül:

1. berg-i gül:

Gazel 76

Mısra: 5

Gül yaprağı.

Berg-i gül gitse ayağıñ öpmege ey serv-ğad
'İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

2. berg-i gül:

Gazel 90

Mısra: 6

Gül yaprağı; yanak.

Aşüfte kılmağ içün dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perîşān

ber-hāk:

1. ber-hāk:

Tahmis 2

Mısra: 7

Toprak üzere.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm hañçer-i hecrüñle helāk

beri:

1. beri:

Gazel 121

Mısra: 2

Bu yana, yakına.

Rāḥata gīt miḥnete dir gel beri
Ḳanḳı ‘āşık kim seve sen dil-beri

ber-kemāl:

1. ber-kemāl:

Gazel 6

Mısra: 9

Mükemmel.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

berk-i āh:

1. berḳ-i āhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 6

Ah şimşegi.

Ey āfītāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berḳ-i āhumuz

berü:

1. berü:

Gazel 13

Mısra: 1

Bu taraf, beriye.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

berü getür:

1. berü getür:

Gazel 21

Mısra: 3

Yaklaştırmak.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rûze gitdi getür berü sâķī

bes:

1. bes:

Gazel 123

Mısra: 2

Kafi, yeter, yetişir.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

2. bes:

Gazel 69

Mısra: 12

Yetişmek, ulaşmak.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daķı olur şefķati anuñ

3. besdür:-dür

Kaside 1

Mısra: 5

Yeter, kafi.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘aķā

4. bes:

Mesnevi 2

Mısra: 14

Yeter.

Ehl-i rüşvet bes gerek maķhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

5. bes:

Gazel 43

Mısra: 6

Çok; yeter.

Lebüñ fikri şî'rüm muḥayyel kıılır
Kişinüñ sözün bes ḥayāl arturur

beşer:

1. beşerden:-den

Gazel 41

Mısra: 7

İnsan.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden sûret degül ki zîrā

2. beşer:

Gazel 83

Mısra: 2

İnsan.

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

3. beşer:

Gazel 121

Mısra: 5

İnsan.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

4. beşer:

Kaside 2

Mısra: 63

İnsan.

Hâb-ı gâfletde olduğınca beşer
Dîde-i devletüñ ola bîdâr

beter:

1. beter:

Gazel 56

Mısra: 6

Daha.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kâr eylemez

2. beter:

Müfret 3

Mısra: 2

Daha kötü.

Akıdı gönlüm şu gibi bir dil-berüñ dîdârına
Tür-ı Mûsî'den beter yandum tecellî nârına

bezm:

1. bezme:-e

Gazel 79

Mısra: 1

Sohbet meclisi.

Sâkiyâ devr-i şafâdur bezme 'azm it kııl kerem
Şehr-i cân şādî tolup dil hânesinden gide ğam

2. bezm:

Mesnevi 3

Mısra: 26

Eğlence meclisi.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvâr
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahâr

3. bezme:-e

Gazel 28

Mısra: 5

İçki meclisi, sohbet.

Hengām-ı lāledür tır bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

bezm-i belā:

1. bezm-i belā:

Gazel 17

Mısra: 7

Gam, keder meclisi.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

bī-āb:

1. bī-āb:

Gazel 80

Mısra: 6

Susuz.

Görelde gün yüzüñi çeşme gibi
Kālupdur gözlerüm bī-āb Edhem

bī-ağyār:

1. bī-ağyār:

Kaside 2

Mısra: 10

Rakipsiz, rakip olmadan.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-ağyār

bī-amān:

1. **bī-amān:**

Gazel 63

Mısra: 1

İnsafsız, merhametsiz.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

bī-bāde:

1. **bī-bāde:**

Gazel 52

Mısra: 12

Şarapsız.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

2. **bī-bāde:**

Gazel 42

Mısra: 2

Şarapsız, şarap olmadan.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

bī-bedel:

1. **bī-bedel:**

Gazel 77

Mısra: 2

Benzersiz.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālī göñlüme tül-i emel

bī-būs u kenār:

1. **bī-būs u kenār:**

Gazel 42

Mısra: 6

Öpme ve kucaklama olmamak.

Dildār-ı şeker-leb ü gül-endām

Bī-būs u kenār hoş degüldür

biç-:

1. biçmek:-mek

Gazel 72

Mısra: 6

Biçmek; ortadan kaldırmak.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek

Naşīhat şöyle kıldı mey-fürüşüñ zikri hayr olsun

bī-cān id-:

1. bī-cān ider:-er

Gazel 23

Mısra: 1

Cansız hale getirmek, öldürmek.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözüñ bī-cān ider

Yazuğ degül mi dostum yok yire niçün kan ider

bī-çāre:

1. bī-çāre:-y, -e

Muaşşer 1

Mısra: 45

Çaresiz.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u ‘atā

Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

2. bī-çāre:

Gazel 59

Mısra: 11

Çaresiz.

Bī-çāre alımışam nideyin ben g n h ile
Sen  re eyle ey keremi ok  l humuz

3. b - re:

Gazel 27

Mısra: 9

aresiz, d şk n.

B - re  ker 'n n 'afv eyle c mle c rmin
Sen ş h raşmetine muşt c bir ged dur

b - re-i am-d de:

1. b - re-i am-d de e:- e

Muaşşer 1

Mısra: 22

Gam ekmiş aresiz.

H sn ile sensin efendim şeh-i m lk-i devr n
Eyle b - re-i am-d de e luşf u işs n

b -d d:

1. b -d d:

Gazel 7

Mısra: 2

Zul m, işkence; zalim.

G zellerden hez r n  h u fery d
Ki g rd m her birinden nie b -d d

2. b -d d:

Gazel 76

Mısra: 9

Adaletsizlik.

 ker 'n n meclisinde ne 'aceb b -d d olur
G n lini muşrib alur şanb r g r r g ş-m l

3. **bī-dāddan:-dan**

Gazel 91

Mısra: 2

Zulüm.

Ey gönül bir laḫza ṭurma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

bī-dār:

1. **bī-dār:**

Gazel 13

Mısra: 10

Uykusuz, uyumayan.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḫşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

bīdār ol:-

1. **bīdār ola:-a**

Kaside 2

Mısra: 64

Uyanmak; açık olmak.

Hāb-ı ḡafletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

2. **bīdār olmaduñ:-ma, -duñ**

Gazel 60

Mısra: 9

Uyanmak.

Şām irdi ‘ömr şubḫına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardır daḫi ḫāb-ı girān henüz

bī-dil:

1. **bī-dile:-e**

Gazel 17

Mısra: 6

Aşık.

Bir kez dehenüñ rāzın şorduğum içün gamzeñ
Ben bī-dile kaçd itdi gör yok yere kan [eyler]

bī-dirîğ:

1. bī-dirîğ:

Gazel 56

Mısra: 10

Far. acımasızca, merhamet etmeden.

Bī-dirîğ urur terahhüm çarh-ı gaddār eylemez
Gırra olma ‘ömre kim tîğ-i helākı her nefes

bī-gāne:

1. bī-gāneliği:-lig, -i

Murabba 1

Mısra: 3

Tanımamazlık.

Aşınāñum cāndan bī-gāneliği қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

bigi:

1. bigi:

Gazel 6

Mısra: 7

Gibi.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

2. bigi:

Gazel 71

Mısra: 6

Gibi.

Çeng-i gâmdan cân girîbânını kılmazsañ halâş
Haşre dek cevruñle ney bigî fiğân itsem gerek

bî-hâb:

1. bî-hâb:

Gazel 106

Mısra: 5

Uykusuz.

Perî dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dîde çigzinür bî-hâb

bî-haber:

1. bî-haber:

Gazel 70

Mısra: 8

Habersiz; kendinden geçmek.

Câm-ı şabâhı şundı didi bî-haber gerek
Bir pîr-i mey-fürûşa didüm neyledür necât

bî-idrâk olanlar:

1. bî-idrâk olanlar:-an, -lar

Tahmis 1

Mısra: 18

Kendinden geçmek.

Bulur devlet kapunda hâk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bî-idrâk olanlar

bî-kerân:

1. bî-kerân:

Gazel 63

Mısra: 8

Sonsuz; sınırsız.

Gördüm düşümde hâtif-ı ğaybî nidâ kılrur
Mey nûş kılr ki rahmet-i hak bî-kerân imiş

bil-:

1. bilür:--ür

Gazel 9

Mısra: 8

Bilmek.

Dağlarda bahâr ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları hâlin ne bilür ne haberi var

2. bilür:-ür

Gazel 22

Mısra: 4

Bilmek, idrak etmek.

Aldanma kim bilür ki ne naķş âşikâr ider
Mağrûr olup inanma felek lu‘bına şakın

3. bilürem:-ürem

Gazel 12

Mısra: 1

Bilirim.

İdiserdür beni rüsvâ-yı cihân âhır-ı kâr
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lâle-‘izâr

4. bilmez:-mez

Gazel 55

Mısra: 2

Bilmemek; idrak etmemek.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Hakikat ‘ayş-ı bî-pâyānı bilmez

5. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 4

Bilmemek; görmemek.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

6. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 6

Bilmemek; haberdar olmamak.

Raķībe okusa ħüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'ān'ı bilmez

7. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 8

Bilmemek; idrak edememek.

Getür sākī mey-i şāfi ki huşyār
Şafā-yı şoĥbet-i mestānı bilmez

8. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 10

Bilmemek; kavramamak.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevķ-ı ğam-ı hicrānı bilmez

9. **bilürem:-ür, -em**

Gazel 67

Mısra: 4

Bilmek.

Tîr-i ğamzeñden senüñ ĥod bilürem taķşîr yok
İtmeyen ķurbān kemān ebrūnā baĥtumdur beni

10. **bildüñ:-dü, -ñ**

Gazel 69

Mısra: 9

Bilmek, anlamak.

Bildüñ ki ōuçından yoĝ-imiş kimse müsellemler
Ey ĥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

11. **bilür:-ür**

Gazel 77

Mısra: 5

Bilmek.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne ĥāşıl çünkim olmaya ‘amel

12. **bilmekden:-mek, -den**

Gazel 77

Mısra: 6

Bilmek; öğrenmek.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne ĥāşıl çünkim olmaya ‘amel

13. **bildüm:-dü, -m**

Gazel 79

Mısra: 6

Bilmek, anlamak.

Yıldügiyçün sürĥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse ōek degül elbette olur sürĥ-rū

14. **bilmezem:-mez, -em**

Gazel 96

Mısra: **10**
Bilmemek.

Didüm kim aldı göñlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

15. **bilür:-ür**
Gazel 111
Mısra: **6**
Bilmek, idrak etmek.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

16. **bilür:-ür**
Gazel 123
Mısra: **1**
Bilmek, anlamak.

Ḳadr-i ḥüsñüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

17. **bilür:-ür**
Gazel 123
Mısra: **2**
Bilmek.

Ḳadr-i ḥüsñüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

18. **bildi:-di**
Gazel 129
Mısra: **3**
Bilmek, anlamak.

Baḳāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrḳat içini

19. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: **6**

Bilmek.

Tevbe yâ Rabb ھاٲا yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

20. **bilmeyüp:-me, -y, -üp**

Tesdis 1

Mısra: **6**

Bilmemek.

Tevbe yâ Rabb ھاٲا yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

21. **bilmemişem:-me, -miş, -em**

Tesdis 1

Mısra: **8**

Bilmemek.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevâ
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ھاٲا

22. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: **9**

Bilmek.

Bu günâhı bilüp itdümse de ey Bārī Һudâ
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luţf u ‘aţâ

23. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: **12**

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

24. **bilmeyüp:-me, -y, -üp**

Tesdis 1

Mısra: 12

Bilmemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

25. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: 18

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

26. **bilmeyüp:-me, -y, -üp**

Tesdis 1

Mısra: 18

Bilmemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

27. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: 24

Bilmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

28. **bilmeyüp:-me, -y, -üp**

Tesdis 1

Mısra: 24
Bilmemek.

Tevbe yâ Rabb ھاٲا yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

29. **bilürem:-ür, -em**

Tesdis 1

Mısra: 27

Bilmek.

Bilürem kendümi billâh günehkâram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkâram ben

30. **bilüp:-üp**

Tesdis 1

Mısra: 30

Bilmek.

Tevbe yâ Rab ھاٲا yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

31. **bilmeyüp:-me, -y, -üp**

Tesdis 1

Mısra: 30

Bilmemek.

Tevbe yâ Rab ھاٲا yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

32. **bilür:-ür**

Mesnevi 1

Mısra: 19

Bilmek.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

33. **bilmez:-mez**

Mesnevi 1

Mısra: 19

Bilmemek.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

34. **bilürin:-ür, -in**

Mesnevi 1

Mısra: 24

Bilmek.

Bilürin Kûl huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

35. **bilürem:-ür, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 35

Bilmek.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

36. **bilürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 1

Mısra: 41

Bilmek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

37. **bilürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 1

Mısra: 42

Bilmek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

38. bilür:-ür

Mesnevi 2

Mısra: 4

Bilmek, idrak etmek.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler 'ayān

39. bil:

Mesnevi 2

Mısra: 24

Bilmek.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

40. bilseler:-se, -ler

Tahmis 2

Mısra: 3

Bilmek, idrak etmek.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

41. bilmezem:-mez, -em

Tahmis 2

Mısra: 15

Bilmemek, anlamamak.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

42. bildüm:-dü, -m

Gazel 40

Mısra: 4

Bilmek, anlamak.

Günāhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

43. **bilür:-ür**

Gazel 113

Mısra: 6

Bilmek, öğrenmek; bilgi sahibi olmak.

Zülfı gönölüm çeker gönöl derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebī

44. **bilür:-ür**

Gazel 114

Mısra: 8

Bilmek, kavramak.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Hāk bilür ziyāde kıılır şükr-i ni‘meti

45. **bilür:-ür**

Gazel 17

Mısra: 7

Bilmek, kavramak.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki figān [eyler]

46. **bilmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 1

Bilmek; idrak etmek.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Hākīkat ‘ayş-ı bī-pāyānı bilmez

bil ki:

1. bil ki:

Gazel 47

Mısra: 2

Kalıp söz. Bil ki, anla ki.

Yârdan ayru şu ki alupdurur
Bil ki revânsuz urı ālīb durur

bilāl:

1. bilāl:

Gazel 75

Mısra: 8

Bilāl-i Habeşî. Habeş asıllı bir köle iken Ebu Bekir tarafından satın alınarak azat edilen ve ilk Müslümanlardan olduğı için çok eziyet gören, Peygamberin bütün seferlerine katılan İslamiyetin ilk müezzini. Siyah tenli oluşu bağlamında da kullanılır.

Ruhında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dîn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

bî-lāle-‘izār:

1. bî-lāle-‘izār:

Gazel 42

Mısra: 4

Lale yanaklı sevgili olmadan.

Eṭrāf-ı çemen seḫā-yı bostān
Bî-lāle-‘izār hoş degüldür

bildüñ ol-:

1. bildüñ olur:-ur

Gazel 2

Mısra: 1

Bildiğine göre, anladığına göre.

‘Aıliseñ oma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır arāb

biliş ü yada:

1. biliş ü yada:-a

Gazel 15

Mısra: 4

Tanıdık (kimse) veya yabancıya sarhoş (kimsenin) malını vermesi.

Ki zîrâ mey saḥî eyler ḥaşı
Virür varın biliş ü yada dirler

billāh:

1. billāh:

Gazel 104

Mısra: 4

Allah için.

Zülfüñ şanemâ kıldı cihân ḥalkını meftûn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

2. billāh:

Tesdis 1

Mısra: 27

“Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencîr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

bi'llāh:

1. bi'llāh:

Gazel 93

Mısra: 10

“Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

Ey Çakerî şî'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'ādan

bi'llāhi:

1. bi'llāhi:

Murabba 1

Mısra: 13

Allah için.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluk bi'llāhi
Sen şafāda ġāyırılarla ben çekem bu āhı

bilür:

1. bilür:-ür

Gazel 51

Mısra: 6

Bilmek, idrak etmek.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruķ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

bilür ki:

1. bilür ki:

Gazel 34

Mısra: 10

Kalıp söz. Bilir ki.

Vaşfında şekkerin lebinün Çākeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şir'in maķāledür

2. bilür ki:

Gazel 58

Mısra: 2

Kalıp söz. Bilir ki.

Mey-hāneye kıılır bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

bilürsin ki:

1. bilürsin ki:

Gazel 52

Mısra: 2

Kalıp söz. Sen de bilirsın ki.

Meh yüzüne gün olsa muķābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsın ki ḫayā vü edeb olmaz

bīmār:

1. bīmāra:-a

Gazel 26

Mısra: 10

Hasta.

Elif ḫaddiyle görse ağzı mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

2. bīmāra:-a

Muaşşer 1

Mısra: 47

Hasta.

Şerbet-i la‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘ışķıla gencīne-i ḫūzn ü sevdā

3. bīmār:

Tahmis 1

Mısra: 1

Hasta, dertli.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

4. bīmār:

Tahmis 1

Mısra: 10

Hasta.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

biñ:

1. biñ:

Gazel 103

Mısra: 9

Bin, pek çok.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

2. biñ:

Gazel 64

Mısra: 8

Binlerce, pek çok.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdı Ādem'e fī'l-hāl biñ sūcūd u rükū‘

biñ biñ:

1. biñ biñ:

Gazel 117

Mısra: 4

Binlerce.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

biñ cān al-:

1. biñ cān alur:

Gazel 58

Mısra: 5

Herkesi öldürmek.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

biñ dürlü:

1. biñ dürlü:

Gazel 7

Mısra: 4

Bin türlü, bin çeşit.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

2. biñ dürlü:

Gazel 8

Mısra: 10

Bin türlü, bin çeşit.

Devrân-ı felek Çākerī gönlünce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

biñ kerre:

1. biñ kerre:

Gazel 129

Mısra: 7

Bin defa, pek çok.

Ĥudā ol ĥırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitīni

biñ kez öldür-:

1. biñ kez öldür:-dür

Gazel 56

Mısra: 6

Bin kez ölmek; öldürmek.

Senden ayru ger ecel ķorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

biñ pāre ol-:

1. biñ pāre olsun:-sun

Gazel 98

Mısra: 1

Deyim. Bin parça olmak, binlerce parçaya ayrılmak.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

2. biñ pāre olsun:-sun

Gazel 98

Mısra: 10

Deyim. Bin parça olmak, binlerce parçaya ayrılmak.

Ruħuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

bī-nevā:

1. bī-nevāyı:-yı

Gazel 27

Mısra: 7

Nasipsiz.

Maħrūm kılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ħān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

bī-nihāyet:

1. bī-nihāyet:

Mesnevi 1

Mısra: 37

Sınırsız, sonsuz.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muḥtāc

bī-nūr:

1. bī-nūr:

Gazel 27

Mısra: 6

Işıksız, nursuz.

‘İşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-żiyādur
Şem‘-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

bī-nūr [u] bī-żiyā:

1. bī-nūr [u] bī-żiyā:-dur

Gazel 27

Mısra: 6

Nursuz ve ışıksızdır.

‘İşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-żiyādur
Şem‘-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

bir:

1. bir:

Gazel 85

Mısra: 3

Bir.

Bahār mevsimi bir haftadur senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

2. bir:

Gazel 69

Mısra: 19

Bir, belgisiz sıfat.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā‘ iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

3. bir:

Gazel 71

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

4. bir:

Gazel 104

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

5. bir:

Gazel 107

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup şöñra inkār eyleme

6. bir:

Gazel 112

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоşa ol bir levend ile

7. bir:

Muaşşer 1

Mısra: 46

Bir, belgisiz sıfat.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u 'aṭā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

8. bir:

Gazel 2

Mısra: 2

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir.

‘Aķılıseñ ķoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āķır ĥarāb

9. bir:

Gazel 2

Mısra: 8

Bir kez.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şaķın
Çarķa şor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

10. bir:

Gazel 6

Mısra: 4

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre ķalmaya bir gül giribānı dürüst

11. bir:

Gazel 6

Mısra: 12

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Bir şınuķ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün ĥāzır ne var

12. bir:

Gazel 19

Mısra: 6

Bir (kere).

Dü kevnı virem olursa ĥāşıl
Bir görmek içün cemāl-i dil-ber

13. bir:

Gazel 21

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Bir adeh un ki rek ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

14. **bir:**

Gazel 27

Mısra: 3

Bir, bir tane.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḡı bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

15. **bir:**

Gazel 30

Mısra: 8

Bir; aynı, benzer.

O Ḥusrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yoḡdur

16. **bir:**

Gazel 66

Mısra: 2

Bir, tek.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

17. **bir:**

Gazel 67

Mısra: 6

Bir; benzer.

Şubḡ-dem ḥüsünde ḡayli gözledüm dil-berleruñ
Ḥadd ü zülfuñ gibi bir āyīne vü zencīr yoḡ

18. **bir:**

Gazel 67

Mısra: 8

Bir; herhangi bir.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

19. **bir:**

Gazel 69

Mısra: 7

Bir.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūş idelüm kim

20. **bir:**

Gazel 69

Mısra: 18

Bir, tek.

Cemşīd gibi cāma göñül virme şakın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

21. **bir:**

Gazel 70

Mısra: 7

Bir.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

22. **bir:**

Gazel 81

Mısra: 1

Bir, tek.

Bir güzel sevmişem ne çäre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

23. **bir:**

Gazel 84

Mısra: 10

Bir; biri, belgisiz zamir.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzeldüm

24. **bir:**

Gazel 85

Mısra: 2

Bir, tek.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzeldüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzeldüm

25. **bir:**

Gazel 103

Mısra: 9

Bir, tek.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

26. **bir:**

Gazel 106

Mısra: 8

Bir, tek.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

27. **bir:**

Gazel 116

Mısra: 4

Bir, tek.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

28. **bir:**

Gazel 117

Mısra: 10

Bir, tek.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

29. **bir:**

Gazel 121

Mısra: 5

Bir, tek.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la‘line cennet Kevser'i

30. **bir:**

Gazel 127

Mısra: 1

Bir.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

31. **bir:**

Gazel 131

Mısra: 9

Bir, tek.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir buse ister

32. **bir:**

Müfret 3

Mısra: 1

Bir, tek.

Akdı gönlüm şu gibi bir dil-berûñ dîdârına
Tür-ı Mûsî'den beter yandum tecellî nârına

33. **bir:**

Kaside 1

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Soñ nefesde şakla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir hañâ

34. **birisi:-i, -si**

Kaside 1

Mısra: 27

Birisi.

Birisi Fârûk-ı a'zam zıll-ı hâk
Âfitâb-ı 'adl ü dîn bedr-i dücâ

35. **biri:-i**

Kaside 1

Mısra: 29

Biri, diğeri.

Biri Zî'n-nûreyn dâmâd-ı Resûl
Bağr-i takvâ ma'den-i hilm ü hayâ

36. **biri:-i**

Kaside 1

Mısra: 31

Biri, bir tanesi.

Biri faħr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

37. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 34

Bir.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

38. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 38

Bir, tek.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaçrayam sen bahre muhtāc

39. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 11

Bir.

Qanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

40. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 15

Bir, tek.

Bir vezīrūñ kim tama'dan kaçmaya
Hayr söze ağızını hīç açmaya

41. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 43

Bir.

Tîğ-ı tîzûñ bir âbdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

42. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 11

Bir, tek.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

43. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 21

Bir, belgisiz sıfat.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

44. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 25

Bir, belgisiz sıfat.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

45. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 31

Bir, belgisiz sıfat.

Saña bir naşihat diyem gūş kıl
Cihān nışdür cümle mey nūş kıl

46. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 35

Bir.

Yine bir adeḫ rāh-ı reyḫān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alısar ne sīm

47. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Bir, tek.

Ne ḫoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḫabbe degmez sarāy-ı cihān

48. **bir:**

Gazel 54

Mısra: 10

Bir, tek.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına ḫiç kimse bir du‘ā ılmaz

49. **bir:**

Gazel 56

Mısra: 3

Bir, tek.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

50. **bir:**

Gazel 58

Mısra: 5

Bir, tek.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezîrümüz
Bir bûse va‘de ider ü biñ cān alur revān

51. **bir:**

Gazel 97

Mısra: 3

Bir, tek.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

52. **bir:**

Gazel 97

Mısra: 4

Bir, bir tane.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

53. **bir:**

Gazel 131

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Yine bir meh-liķā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

54. **bir:**

Gazel 27

Mısra: 4

Belgisiz sıfat.

Sen bir Kerîmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben daħi bir ħabîsem k’işüm gücüm riyādur

55. **bir:**

Gazel 34

Mısra: 4

Sadece, yalnız.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hûn-ı ciger nûş ider müdām

56. **bir:**

Gazel 41

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hûr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

57. **bir:**

Gazel 52

Mısra: 11

Bir, sayı sıfatı.

Sâķi yine bir cām getir Çakerî'ye kim
Bî-bâde cihân içre şafâ vü tarab olmaz

58. **bir:**

Gazel 69

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Firdevs degül fâsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kıılır bunları bir âyeti anuñ

59. **bir:**

Gazel 91

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Çakerî bir şâha kıldur ey birâder k'ol şehüñ
Sâye-i dîvâr[1] yegdür cennet-i âbâddan

bir ay:

1. bir ayda:-da

Gazel 100

Mısra: 3

Bir ay.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

bir çāre ol:-

1. bir çāre olsun:-sun

Gazel 98

Mısra: 2

Bir çare olmak.

Yoluñda n’ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

bir dem:

1. bir dem:

Gazel 110

Mısra: 6

Bir zaman.

Sāķī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki qalmaya ‘ālem bahār ile

2. bir dem:

Gazel 110

Mısra: 8

Bir zaman.

Kaçmazdı tağa şimdi daħi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

3. bir dem:

Gazel 56

Mısra: 5

Bir an.

Senden ayru ger ecel kıorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kâr eylemez

4. bir dem:

Gazel 70

Mısra: 5

Hiçbir zaman.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berün
Her demde anı görmege şâhib-nazar gerek

5. bir dem:

Gazel 112

Mısra: 2

Bir an.

Seyr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

bir demde:

1. bir demde:-de

Gazel 91

Mısra: 7

Bir an.

Ķâmet-i şâhum kaçan çekse ‘alem şimşâddan
Şad hezârân mâh-rûlar qalbini bir demde sır

bir gedâ:

1. bir gedâdur:-dur

Gazel 27

Mısra: 10

(Şair, aşık bağışlanma isteyen) bir dilencidir.

Bî-çāre Çākerî'nüñ 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muhtāc bir gedādur

bir gül-i ter:

1. bir gül-i ter:

Gazel 28

Mısra: 7

Taze bir gül. - Burada daim olmayan sevgiliden bahsedilmiştir. -.

Gülşende bir gül-i ter yokdur hāzāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz hāzānı yokdur

bir gün:

1. bir gün:

Gazel 80

Mısra: 9

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Yanardı Çākerî şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

2. bir gün:

Gazel 115

Mısra: 8

Bir gün, bir zaman.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korğaram bir gün alur şabrı vü ārāmı dañi

3. bir gün:

Gazel 123

Mısra: 10

Bir gün, bir zaman.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerî

4. bir gün:

Gazel 6

Mısra: 3

Bir zaman, bir gün.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nâz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dūrüst

5. bir gün:

Gazel 24

Mısra: 4

Bir gün, eninde sonunda.

Sırrı 'ayān ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm
Qorqaram acıyup yaşum bir gün arada qan ider

6. bir gün:

Gazel 102

Mısra: 4

Sonra, ilerde; eninde sonunda, mutlaka.

Bir gün olısar hārābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārū'l-baḳādur çünki 'āşık meskeni

bir habīs:

1. bir habīs:-em

Gazel 27

Mısra: 4

Bir alçak, kötü.

Sen bir Kerīmsin kim lūtfuñ hīsāba gelmez
Ben daḡi bir habīsem k'ışüm gücüm riyādur

bir iki:

1. bir iki:

Gazel 115

Mısra: 4

Birkaç.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sâķī hâzırlanalum şun bir iki cāmı daķı

bir kez:

1. bir kez:

Gazel 17

Mısra: 5

Bir defa, bir kez.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum içün gamzeñ
Ben bī-dile kaçd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. bir kez:

Kaside 2

Mısra: 23

Bir kez, bir defa.

Seni bir kez gören қалur ҳайrān
Vāy aña kim nażar қıla tekrār

bir lahza:

1. bir lahza:

Gazel 23

Mısra: 7

Çok kısa bir an.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

2. bir lahza:

Gazel 29

Mısra: 7

Çok kısa bir an.

Göñülde şādlık bir lahza тұrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

3. bir laḥza:

Gazel 91

Mısra: 1

Bir an.

Ey göñül bir laḥza ṭurma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

bir pāre ol-:

1. bir pāre olsun:-sun

Gazel 98

Mısra: 8

Bir parça olmak; birazcık.

Cigerden çekme tīr-i ğamzeñi tīz
Dil ü cān ile қо bir pāre olsun

bir zamān:

1. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 4

Bir zamanlar, bir süreliğine.

Aşināñum cāndan bī-gāneliği қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

2. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 8

Bir zaman, bir süreliğine.

N'oldı ey zālīm aramızda olan қavl ü қarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

3. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 12

Bir zaman, bir süreliğine.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

4. bir zamān:

Murabba 1

Mısra: 16

Bir zaman, bir süreliğine.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

birāder:

1. birāder:

Gazel 91

Mısra: 9

Kardeş.

Çākerī bir şāha kıldur ey birāder k'ol şehūñ
Şāye-i dīvār[1] yegdūr cennet-i ābāddan

bırağ-:

1. bırağur:-ur

Gazel 129

Mısra: 12

Bırakmak, terk etmek.

Dehānından bırağur engübīni
İşidelden lebūñ vaşfını zenbūr

2. bırağur:-ur

Kaside 2

Mısra: 45

Bırakmak.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

birkaç:

1. birkaç:

Gazel 76

Mısra: 6

Birkaç.

Berg-i gül gitse ayağıñ öpmege ey serv-kaç
‘İzzet idüp gönderür birkaç kağem bād-ı şimāl

bī-ruh-ı yār:

1. bī-ruh-ı yār:

Gazel 42

Mısra: 1

Sevgilinin yanağı olmayan; ona benzemeyen.

Gül bī-ruh-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

bī-şek:

1. bī-şek:

Gazel 72

Mısra: 10

Şüphesiz.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

bī-ser ü pā:

1. bī-ser ü pā:

Gazel 20

Mısra: 5 *Sefil ve perişan.*

Yıl yiler bī-ser ü pā gerd-i rehüñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

bī-ser ü pāy:

1. **bī-ser ü pāy:**

Mesnevi 1

Mısra: 39

Başsız ayaksız ;zavallı.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür қаtraya cāy

bīşe-süz:

1. **bīşe-süz:**

Mesnevi 3

Mısra: 10

Ormanı yakan.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şīr içerse olur bīşe-süz

bī-şoħbet-i yār:

1. **bī-şoħbet-i yār:**

Gazel 42

Mısra: 10

Sevgilinin sohbeti olmadan.

Sun bāde ki gönli Çākerī'nüñ
Bī-şoħbet-i yār hoş degüldür

bi's-şalāt:

1. **bi's-şalāt:**

Gazel 118

Mısra: 8

Namaz.

Her ki miħrāb қаşların gördi
'Accilū bi's-şalāt çağurdi

bī-şümār:

1. **bī-şümār:**

Gazel 102

Mısra: 5

Sayırsız.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur ḥadd ü pāyān ḡam yime

bit-:

1. **biter:-er**

Gazel 12

Mısra: 6

Bitmek, yetişmek.

Her ne dem k'aḡlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımuñ ṭamduḡı yirlerde biter serv ü çinār

bī-vefā:

1. **bī-vefānuñ:-nuñ**

Gazel 77

Mısra: 7

Vefasız.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdüḡı çün bize Ḳassām-ı ezel

2. **bī-vefā:**

Gazel 48

Mısra: 8

Vefasız.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı ḡusn-kemāl
Bu ḡusn daḡı 'ömr gibi bī-vefā durur

3. **bī-vefā:**

Gazel 61

Mısra: 3

Vefasız;sözünde, muhabbetinde sebatı olmayan.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhüş

biz:

1. bize:-e

Gazel 115

Mısra: 3

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

2. biz:

Gazel 3

Mısra: 1

Zamir, çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

Sākī getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın ḥarāb

3. bize:-e

Gazel 77

Mısra: 8

Biz.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Kāssām-ı ezel

4. bizi:-i

Gazel 107

Mısra: 2

Biz; aşıklar.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi lutf eyle bīzār eyleme

5. **bize:-e**

Gazel 126

Mısra: 14

Birinci çoğul şahıs, biz.

‘Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize dağı irür mevt belâsı

6. **bize:-e**

Gazel 127

Mısra: 8

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

7. **bizden:-den**

Gazel 131

Mısra: 2

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir ‘ūd ile nāy

8. **bizi:-i**

Gazel 131

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

9. **bize:-e**

Gazel 48

Mısra: 2

Biz, birinci çoğul şahıs. - Aşıklar.-.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şûfî şalâ durur

10. **biz:**

Gazel 45

Mısra: 3

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'âhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

11. **bize:-e**

Gazel 45

Mısra: 4

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'âhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

12. **bizi:-i**

Gazel 58

Mısra: 1

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Mey-ḥāneye kıılır bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-peziğimiz

13. **biz:**

Gazel 58

Mısra: 3

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Maḥşer güninde gam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gīrümüz

14. **bizüm:-üm**

Gazel 59

Mısra: 8

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Zāhid penāh itdi ‘amel al‘asın velī
Luṭfuñ ḥiṣārıdur bizüm ancak penāhumuz

15. **bize:-e**

Gazel 69

Mısra: 7

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Sulṭān u gedāya iriṣūr raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nūṣ idelüm kim

16. **bize:-e**

Gazel 69

Mısra: 12

Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Ben yarlığaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daḥı olur şefati anuñ

bizār:

1. **bizār:**

Gazel 129

Mısra: 7

Rahatsız; usanmış.

Ḥudā ol ıradan biñ kerre bizār
Ki bütten olmuş ola āsitini

bizār eyle-:

1. **bizār eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 2

Usandırmak.

Karşumuzda it rakîbi kendüñe yâr eyleme
Cânumuzdan gel bizi luţf eyle bîzâr eyleme

bîzâr id-:

1. **bîzâr iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 5

Bıktırmak, usandırmak.

Kişiyi kendüden bîzâr iderler
Eger ki irmek istersin devāya

bî-żıyā:

1. **bî-żıyādur:-dur**

Gazel 27

Mısra: 6

Işıksız.

‘İşyān içinde kalmış bî-nūr [u] bî-żıyādur
Şem‘-i hidâyetünle dil çeşmin eyle rûşen

boş:

1. **boşaldı:-al, -dı**

Gazel 126

Mısra: 13

Boşalmak.

‘Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize daği irür mevt belâsı

boy:

1. **boyuñ:-uñ**

Gazel 116

Mısra: 3

Boy, endam.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

2. boyı:-ı

Gazel 125

Mısra: 1

Boy, endam.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Ṭübā yüzi māh ‘Alī

3. boyuñ:-uñ

Gazel 132

Mısra: 5

Boy, endam.

Ne ḥurremdür yüzüñ gülzārı oḥ hey
Ne Ṭübādur boyuñ ey müntehā yār

4. boyun:-ın

Gazel 28

Mısra: 3

Beden, boy-pos.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

böyle:

1. böyle:

Gazel 56

Mısra: 4

Aynıyla, bu şekilde.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

2. böyle:

Murabba 1

Mısra: 13

Böyle, bu şekilde.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

boynı bağılu kul:

1. boynı bağılu kul:

Gazel 16

Mısra: 7

Esir, köle.

Boynı bağılu kul itdi hırşîdi
Ki şu 'âî durur resen derler

boynuma tak-:

1. boynuma takup:-up

Mesnevi 1

Mısra: 5

Giymek.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerîmâ rahmet eyle gey buñaldum

boynuñı eg-:

1. boynuñı eg:

Gazel 73

Mısra: 8

Boyun eğmek, itaat etmek.

Tâ benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

bu:

1. bu:

Gazel 74

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

2. bu:

Gazel 74

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Çākerī her kim nazar iderse şî' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

3. bunlar:-n, -lar

Gazel 116

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile gavḡāya düşürdi

4. bu:

Tahmis 2

Mısra: 4

Bu, işaret zamiri.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

5. bu:

Tahmis 2

Mısra: 5

Bu, işaret zamiri.

Olma mağrūr güzel ḥüsnüñe dünyādur bu
Çün hevādaruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

6. bu:

Tahmis 2

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

7. bu:

Tahmis 2

Mısra: 15

Bu, işaret zamiri.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

8. bu:

Gazel 34

Mısra: 8

Bu.

Ey ‘ilm-i ‘ışka tālīb olan kişi gel okı
Bu fenn-i şî‘ri ‘ışkda kim hoş risāledür

9. bu:

Gazel 15

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

10. bu:

Gazel 46

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Sākiyā āb-ı ʔarabnāki bu ʔamnāka irür
Muʔribā ʔulguleyi ʔubbe-i eflāke irür

11. bu:

Gazel 67

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-ḡüşā taṣvīr yok
Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā ʔaṣuñı

12. bu:

Gazel 67

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

‘İlm-i ‘ışḡ ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

13. bu:

Gazel 68

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki ḡoş merdāne varduñ

14. bu:

Gazel 71

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Baṅa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceḡ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

15. bu:

Gazel 90

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerūne şāhā yazukdur itme bühtān

16. bu:

Gazel 106

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü almaz kişi bu menzilde

17. bu:

Gazel 122

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Ruında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

18. bu:

Gazel 125

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubgāh ‘Alī

19. bu:

Mesnevi 3

Mısra: 41

Bu, işaret sıfatı.

Şu menzil durur bu cihân-ı harâb
Ki kuruldı eyvân-ı Efrâsiyâb

20. bu:

Gazel 49

Mısra: 14

Bu, işaret sıfatı.

Sögdükçe rakîbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘în du‘âya döymez

21. bu:

Gazel 51

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Oda yansun şu cân kim bu hevâ ile türâb olmaz
Göñül kim ‘ışk-ile ma‘mûr ola hergiz harâb olmaz

22. bu:

Gazel 51

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Cevâb olur mı bu şi‘re didüm yâra su‘âl itdüm
Didi kim Çâkerî hergiz bu sözüñe cevâb olmaz

23. bu:

Gazel 86

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Benüm şîrîn zebânum yâr-ı dil-dârum dil-ârāmum
Hayâtum râhat-ı rûhum bu mürde cismüme cânım

24. bu:

Mesnevi 3

Mısra: 47

Bu, işaret sıfatı.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu hâl üzre çünkim döner rûzgâr

25. bu:

Muaşşer 1

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Dağıdur nîm nîgehüñ dildeki hüzñ ü kederi
Sensin ey şüh bu çarh-ı feleküñ 'işvegeri

26. bu:

Muaşşer 1

Mısra: 37

Bu, işaret sıfatı.

Eyleme bârî bu ğam-ğâra tecâhül utanur

.....

27. bu:

Murabba 1

Mısra: 14

Bu, işaret sıfatı.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda ğâyırılarla ben çekem bu âhı

28. bu:

Tahmis 1

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Bu dünyâyı başuma dar iderler
Perî-rûlar 'aceb bîmâr iderler

29. bu:

Tahmis 1

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kııl
Miyân-ı cāna bu pendî kemer kııl

30. bunları:-n, -lar, -ı

Gazel 69

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri.

Firdevs degül fâsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kıılur bunları bir âyeti anuñ

31. bu:

Muaşşer 1

Mısra: 28

Bu, işaret sıfatı.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbân
Nice şabr eylesün ey şâh bu cevre insân

32. bu:

Gazel 2

Mısra: 5

Bu, işaret zamiri.

‘Alemüñ hâli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebân-ı hâl-ile çeng ü rebâb

33. bu:

Gazel 2

Mısra: 10

İşaret zamiri, bu.

‘Alimüñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

34. bu:

Gazel 4

Mısra: 7

Bu, işaret zamiri.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-ḥaḳḳ bu ḥalāvet

35. bu:

Gazel 4

Mısra: 8

Bu, işaret zamiri.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-ḥaḳḳ bu ḥalāvet

36. bu:

Gazel 6

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

37. bu:

Gazel 12

Mısra: 8

Bu, işaret zamiri.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdügi çün
‘Aḳıbet bu ikinüñ düşdi arasına gubār

38. bu:

Gazel 131

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

39. **budur:-dur**

Gazel 132

Mısra: 9

Bu, işaret zamiri.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oñ hey

40. **budur:-dur**

Müfret 2

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

41. **bunda:-n, -da**

Kaside 1

Mısra: 41

Bu, işaret zamiri.

Bunda ğam yimez günehten Çākerī
Ger şefī‘ olursa anda Muştafā

42. **bu:**

Tesdis 1

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Bu haṭālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istiğfār

43. bu:

Tesdis 1

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hūdā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

44. bu:

Tesdis 1

Mısra: 16

Bu, işaret sıfatı.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde göñül vird-i zebān

45. bu:

Kaside 2

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbul
Mest ü ḥayrān olup okurdu hezār

46. bu:

Kaside 2

Mısra: 22

Bu, işaret sıfatı.

Ḳatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

47. bu:

Kaside 2

Mısra: 62

Bu, işaret sıfatı.

Çākerī gel du ‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

48. **bu:**

Mesnevi 3

Mısra: 30

Bu, işaret sıfatı.

Muğannī def ü çeng ile sâz kıl
Bu zībā naşāyiḥden āgāz kıl

49. **bunca:-n, -ca**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Bunca, bu kadar.

Ne yatmaḳ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

50. **bu:**

Muaşşer 1

Mısra: 47

Bu, işaret sıfatı.

Şerbet-i la ‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘ışķıla gencīne-i ḥüzn ü sevdā

51. **bu:**

Tahmis 1

Mısra: 23

Bu, işaret sıfatı.

Bu ‘ibretle gözüñ aç olma ġāfil
Necātī ḥüb-rūlardan ḥazer kıl

52. **bu:**

Tahmis 2

Mısra: 1

Bu, işaret zamiri.

Beni güyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruhlarıña bülbül-i güyādur bu

53. **bu:**

Tahmis 2

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Beni güyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruhlarıña bülbül-i güyādur bu

54. **bu:**

Tahmis 2

Mısra: 3

Bu, işaret zamiri.

Gam degül bilseler ahvālümü dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

55. **bu:**

Tahmis 2

Mısra: 20

Bu, işaret sıfatı.

Bağamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aklı gide özge temāşādur bu

56. **bu:**

Tahmis 2

Mısra: 25

Bu, işaret sıfatı.

Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

57. **bunda:-n, -da**

Gazel 45

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Deyn derdine ne dermân idesin Çâkerî sen
Tâli 'ûñ bunda dañi çünki seferden açılır

58. **bu:**

Gazel 66

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Lillâhi'l-ḥamd ki bu bâdiye-peymâ-yı firâḳ
Baña bir yâr durur k'irmez aña pây-ı firâḳ

59. **bu:**

Gazel 104

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri. - Göz -.

Çeşmüñle kulaḡuñ 'acebâ cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

60. **bu:**

Gazel 116

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Re'y itdi gönül rā ḳaşı mihrâbına ṭapmak
Minnet Ḥaḳ'adur kim beni bu rāya düşürdi

61. **bu:**

Gazel 48

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

62. bu:

Gazel 79

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirġ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

63. bu:

Gazel 25

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Naḳş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḳḳāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naḳşı k'ol dil-berdedür

64. bu:

Gazel 45

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baḥt bu derden açılır

65. bu:

Gazel 51

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

66. bu:

Gazel 53

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

67. **bundan:-n, -dan**

Gazel 56

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri.

Senden ayru ger ecel korsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kâr eylemez

68. **bu:**

Gazel 81

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gice
Şubh gibi yakamı pâre kılam

69. **bu:**

Gazel 83

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Bu yolda ben niçe hem-râhı gördüm
Tarîk-ı ışk içinde cânı virmiş

70. **bu:**

Gazel 91

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamân diñlerdi bu pendi Süleymân bâddan

71. bu:

Gazel 95

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

72. bu:

Gazel 101

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

73. bu:

Gazel 103

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhūrdur kıan ile kıānūn eyleme

74. bu:

Gazel 103

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhūrdur kıan ile kıānūn eyleme

75. bu:

Gazel 126

Mısra: 19

Bu, işaret zamiri.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doḡınur mevt şadāsı

76. **bu:**

Kaside 2

Mısra: **48**

Bu, işaret sıfatı.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

bu dem:

1. **bu dem:**

Gazel 40

Mısra: **4**

Bu zaman.

Günāhın yaz[ar]mıṣ nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

2. **bu dem:**

Gazel 25

Mısra: **7**

Şimdi.

Ḳo kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadur

3. **bu dem:**

Gazel 79

Mısra: **6**

Şimdi.

Yıldügiyçün sürḥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürḥ-rū

bu hat:

1. bu haṭ:

Gazel 18

Mısra: 7

Bu yazı.

‘İşk ehli defterinde bu haṭ yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide ğamdan rehā düşer

bu ki:

1. bu ki:

Gazel 62

Mısra: 4

Bu ki, budur.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

bu penç bitig:

1. bu penç bitigüñ:-üñ

Gazel 10

Mısra: 9

(Çakeri'nin) bu beş beyitlik gazeli.

Kalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

bugün:

1. bugün:

Gazel 62

Mısra: 7

Bugün.

Nigār naķşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālini naķķāş

2. bugün:

Gazel 93

Mısra: 3

Bugün.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Qazā'dan

3. bugün:

Gazel 130

Mısra: 2

Bugün.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

4. bugün:

Gazel 13

Mısra: 4

Bugün, içinde bulunulan gün.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya düriş
Bugün ki cevri felekden elünde fırsat var

5. bugün:

Gazel 13

Mısra: 11

Bugün.

Bugün ki hem suḥanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

6. bugün:

Gazel 6

Mısra: 11

Bugün.

Bir şınuḳ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün ḥāzır ne var

7. bugün:

Gazel 99

Mısra: 10

Bugün; artık, bugünden sonra.

Nesh oldu cihân içre bugün Kışsa-i Mecnûn
Leylî saçuña Çākerî 'ışkın işiden dir

8. bugün:

Müfret 4

Mısra: 1

Bugün, şimdi.

Bugün gül-gonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lâ-büd başuñ şarığıdur şāhî

9. bugün:

Gazel 47

Mısra: 9

Bugün.

Şi' r ile devründe bugün Çākerî
Edrene İstanbul'a ğālib durur

bühtân:

1. bühtân:

Gazel 90

Mısra: 10

İftira.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerî dimişsin
Ol çākerüne şāhā yazuğdur itme bühtân

bulın-:

1. bulınırsa:-ın, -ır, -sa

Gazel 34

Mısra: 4

Bulunmak; var olmak.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hûn-ı ciger nûş ider müdām

bul-:

1. bulur:-ur

Gazel 24

Mısra: 5

Bulmak, elde etmek.

‘Älem-i fânide bulur zevk-ı hayât-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rûhı şu kim revān ider

2. bulırsañ:-ır, -sañ

Gazel 68

Mısra: 3

Bulmak; elde etmek.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

3. bulırsa:-ır, -sa

Gazel 75

Mısra: 6

Bulmak; olmak.

Belürsüz oldu vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

4. bulmuş:-muş

Gazel 75

Mısra: 8

Bulmak; elde etmek.

Ruğında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

5. **bulur:-ur**

Gazel 77

Mısra: 10

Bulmak; meydana gelmek.

Çeşm-i giryānuñ harāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün hāne-i merdüm bulur nemden hālel

6. **bulur:-ur**

Gazel 85

Mısra: 13

Bulmak; ulaşmak.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetdüm

7. **bulsa:-sa**

Gazel 90

Mısra: 3

Bulmak; olmak, meydana gelmek.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraḳḳī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

8. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 1

Bulmak, elde etmek.

Ne kim sen dilesen ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

9. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 2

Bulmak.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

10. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 4

Bulmak, elde etmek.

Yolında bir göñül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

11. **bul:**

Gazel 97

Mısra: 7

Bulmak, ulaşmak.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

12. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 8

Bulmak, karşılaşmak.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

13. **bulursın:-ur, -sın**

Gazel 97

Mısra: 10

Ermek, ulaşmak.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muṣṭafā'yı Çākeri kim

14. **bulsam:-sa, -m**

Gazel 121

Mısra: 3

Bulmak, elde etmek.

Ḥāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

15. **bulsa:-sa**

Gazel 121

Mısra: 4

Bulmak, elde etmek.

Ḥāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

16. **buldısa:-dı, -sa**

Gazel 122

Mısra: 5

Elde etmek, bulmak.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

17. **bulınmaz:-ın, -maz**

Kaside 2

Mısra: 62

Elde etmek.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

18. **bulmağ:-mağ**

Mesnevi 3

Mısra: 37

Bulmak; ortaya çıkarmak.

Kaçan kim ḥalel bulmağ ister esās
Ne dānende ḳalur ne dānā-şinās

19. **bulur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: 5

Bulmak; var olmak.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

20. **bulur:-ur**

Tahmis 1

Mısra: 17

Bulmak, ulaşmak.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

bulaş:-

1. **bulaşur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 17

Bulaşmak, sirayet etmek.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münīre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

bülbül:

1. **bülbül:**

Gazel 110

Mısra: 12

Güzel sesli maruf kuş.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hīç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

2. **bülbüle:-e**

Gazel 39

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Gerçi kim gül blbl mabb v dildrdur
Bülbüle kılmaz vef gl Őhid-i bzrdur

3. bülbül:

Gazel 64

Mısra: 5

Güzel sesiyle bilinen kuş II AŞık.

Çemende Şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahr mevsimidür ‘ayş u nŐa eyle Őr’

4. bülbül:

Gazel 7

Mısra: 5

Sesinin güzelliğiyle tanınmış olan tc kuş; sesi ck güzel olan kimse.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gl-i ĥandn elinden h u feryd

5. blbl:-

Gazel 12

Mısra: 4

Güzel sesli maruf kuş.

Beni hç açmaz ise ĥa degül ey ĥonca-dehen
Blbl var ola her yirde benüm gibi hezr

6. bülbül:

Gazel 22

Mısra: 5

Bülbül.

Bülbül cmende nle klursa ‘aceb midür
Gözine karŐu göz göre cn gl yele gider

7. blbl:-

Gazel 107

Mısra: 8

Güzel sesiyle bilinen kuş ; Aşık.

Gülşen içre meskenin ben bülbülün hâr eyleme
Şubh'dur feryādumı gūş eyle rahm it dostum

8. bülbül:

Gazel 126

Mısra: 5

Bülbül; aşık.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur 'ömr bināsi

9. bülbül:

Gazel 133

Mısra: 5

Güzel sesli maruf kuş.

Yakasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

10. bülbül:

Gazel 133

Mısra: 9

Güzel sesli maruf kuş.

Görüp bülbül gülün geldügin eydür
Ne mey nūş idecek vakt oldu mı hey

11. bülbül:

Kaside 2

Mısra: 7

Bülbül.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbül
Mest ü hayrān olup okurdu hezār

12. bülbül:

Mesnevi 3

Mısra: 18

Güzel sesli maruf kuş.

Muğannı bahār irdi eyle hrş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz hmş

13. bülbül:

Muaşşer 1

Mısra: 32

Güzel sesli maruf kuş.

Reng-i şad-berg-i ruħuñ seyr idicek gl utanur
Gş idüp şoħbetini reşk ile bülbül utanur

14. blblñi:-ñ, -i

Murabba 1

Mısra: 10

Bülbül.

Nicedür nzk-mizcuñ nrı hsretten begüm
Yd ider misin yine ben blblñi sevdigüm

bülbül gibi:

1. bülbül gibi:

Gazel 31

Mısra: 3

Bülbüle benzer, bülbül gibi.

N'ola bülbül gibi fiğn itsem
Gl yüzüñ nev-bahrı hdndur

bülbül kanı:

1. bülbül kanı:-ı

Gazel 35

Mısra: 8

Bülbül kanı; aşığın kanı.

Niçe bülbülleri gül kıldı kurbân
Henüz alnında bülbül kanı vardır

bülbül-i dil:

1. bülbül-i dil:

Gazel 11

Mısra: 4

Gönül kuşu.

Gül yüzüñi yâd idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nâle kıılır şad hezâr

2. bülbül-i dil:

Gazel 122

Mısra: 3

Gönül bülbülü, gönül kuşu.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Figân iderse n'ola tutdı zâğ gülzârı

bülbül-i gülzâr-ı cihân:

1. bülbül-i gülzâr-ı cihân:

Tahmis 2

Mısra: 23

Dünya bahçesinin bülbülü.

Nitekim bülbül-i gülzâr-ı cihân kaldı didi
Vaşf-ı hüsnünde gören şi'r-i Revânîyi didi

bülbül-i gülzâr-ı 'ışk:

1. bülbül-i gülzâr-ı 'ışk:-ı

Mesnevi 2

Mısra: 1

Gül bahçesinin bülbülü olan aşk.

Söylegil ey bülbül-i gülzâr-ı 'ışk
Kim dilünden mahzen-i esrâr-ı 'ışk

bülbül-i gūyā:

1. bülbül-i gūyādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 2

Öten, söyleyen bülbül.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya ‘nī gül ruḥlarıña bülbül-i gūyādur bu

bülbülün maḥbūb:

1. bülbülün maḥbūb:-ı

Gazel 39

Mısra: 1

Bülbülün sevgilisi.

Gerçi kim gül bülbülün maḥbūbı vü dildārıdur
Bülbüle kılmaz vefā gül şāhid-i bāzārıdur

bulı gör:-

1. bulı gör:

Gazel 11

Mısra: 9

Bulmaya çalışmak.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
‘Ömr gidüp kıla sözüñ yādigār

bulın:

1. bulınmaz:--maz

Gazel 4

Mısra: 7

Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.

Bulınmaz şūret-i Çīn'de bu ma ‘nī
Şekerde yokdur el-ḥaḳḳ bu ḥalāvet

buluş-:

1. **buluşup:-up**

Gazel 87

Mısra: 5

Buluşmak.

Buluşup diller ile zülfünde
Guşşa-y-ile gamı şikâr idelüm

bulut:

1. **bulut:**

Gazel 82

Mısra: 3

Bulut.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi âh
Afet-i rûzgârı çok gördüm

buñal-:

1. **buñaldum:-du, -m**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Sıkıntıya girmek.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerîmâ rahmet eyle gey buñaldum

bün-i pejmürde:

1. **bün-i pejmürdedür:-dür**

Gazel 29

Mısra: 2

Eski, çürümüş kök.

Kimün kim ey gönül cânânı yokdur
Bün-i pejmürdedür kim cânı yokdur

bünyād:

1. bünyādına:-ın, -a

Gazel 126

Mısra: 3

Yapı.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

bünyād-ı hāne-i dil ü cān:

1. bünyād-ı hāne-i dil ü cān:

Gazel 3

Mısra: 2

Can ve gönölün esas evi.

Sāki getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın hārāb

bürhān-ı mi‘rāc:

1. bürhān-ı mi‘rāc:

Mesnevi 1

Mısra: 31

Mirac'ın delili; Hz. Muhammed.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mi‘rāc
Şeh-i bī-hātem ü sultān-ı bī-tāc

büse:

1. büseye:-y, -e

Gazel 103

Mısra: 9

Öpücük.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir büseye biñ cān viren gelsün dimiş

2. bŭse:

Gazel 131

Mısra: 9

Öpücük.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bŭse ister

3. bŭse:

Gazel 58

Mısra: 5

Öpücük.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezîrümüz
Bir bŭse va‘de ider ü biñ cān alur revān

bŭstān:

1. bŭstāndan:-dan

Kaside 2

Mısra: 40

Bostan, bahçe.

Ser-i nîzeñ zırıldan itse güher
Bŭstāndan çıkar şanurlar mār

büt:

1. büt-den:-den

Gazel 129

Mısra: 8

Put.

Hudā ol hırkadan biñ kerre bîzār
Ki büt-den tölmiş ola āsitîni

büt-hāne:

1. büt-hānede:-de

Gazel 67

Mısra: 8
Puthane.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dīl-güşā taṣvīr yok
Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā ḳaṣuñı

büt-i peymān-şiken:

1. büt-i peymān-şiken:

Gazel 6

Mısra: 2

Andını bozan put gibi güzel.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ḳad kim ḳaṣuñ nūnı ider anı dürüst

büt-i tersā-beçe:

1. büt-i tersā-beçe:

Gazel 117

Mısra: 3

Put gibi güzel Hristiyan çocuğu.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

büt-şiken:

1. büt-şiken:

Kaside 1

Mısra: 31

Put kıran; Hz. İbrahim.

Biri faḥr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şānında indi Hel atā

1.3.C

cām:

1. cām:

Gazel 52

Mısra: 11

Kadeh.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

2. cāmı:-ı

Gazel 53

Mısra: 4

Kadeh.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer almaz

3. cām:

Gazel 69

Mısra: 7

Kadeh.

Sulṭān u gedāya iriṣūr raḥmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūṣ idelüm kim

4. cāmıdur:-ıdur, -

Gazel 38

Mısra: 4

Kadeh; Cemşid'in kadehi.

Cemşid saña 'adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

5. cāma:-a

Gazel 64

Mısra: 1

Kadeh - Aşık anlamında kullanılmıştır. -.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū‘
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū‘

6. cāma:-a

Gazel 69

Mısra: 17

Şarap.

Cemşīd gibi cāma gōñül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

7. cām:

Gazel 69

Mısra: 18

Şarap.

Cemşīd gibi cāma gōñül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

8. cām:

Gazel 92

Mısra: 1

Şarap.

Sūfī cām içse la‘l-i nūşından
Sala seccādesini dūşından

9. cāmı:-ı

Gazel 115

Mısra: 4

Kadeh.

Gam eger bize hücūm eyler ise ceng idelūm
Sāķī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daķı

10. cāmını:-ın, -i

Gazel 120

Mısra: 4

Kadeh.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

11. cām:

Gazel 125

Mısra: 3

Şarap.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubḡgāh ‘Alī

12. cām:

Gazel 127

Mısra: 5

Kadeh.

Sākiyā baḡr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḡ ile baḡr-i ḡamı

13. cām:

Gazel 133

Mısra: 7

Şarap.

Şeh-i gül devridür sāḡī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

14. cāmı:-ı

Gazel 43

Mısra: 1

Kadeh.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

15. **cāmın:-ın**

Gazel 61

Mısra: 5

Kadeh.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

16. **cāmı:-ı**

Gazel 53

Mısra: 3

Kadeh.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer kalmaz

cāme:

1. **cāmesin:-sin**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Yaka; elbise.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

Cāmī:

1. **Cāmī:**

Gazel 115

Mısra: 10

İran'ın 15. asırda yetişmiş büyük mutasavvıf, mütefekkir, ve âlim şairi.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gazelūñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daḥi

cām-ı bāde:

1. cām-ı bāde:

Gazel 63

Mısra: 5

Şarap kadehi.

Hâk oldılar ki her biri sâhib-ķırân imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

2. cām-ı bāde:

Gazel 3

Mısra: 8

Şarap kadehi.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ķalbinde ıztırāb

3. cām-ı bādeyle:-y, -le

Kaside 2

Mısra: 60

Şarap kadehi.

Salţanat çün gider ķalur ķasret
Cām-ı bādeyle ķurrem ol gül-vār

cām-ı Cem:

1. cām-ı cem:

Gazel 39

Mısra: 7

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Cürm içün ķavf itme Hâk mücrimlerün gaffāridur
Yār elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

2. cām-ı Cem:

Gazel 54

Mısra: 3

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getür sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

3. cām-ı Cem:

Gazel 111

Mısra: 5

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Cām-ı Cem şun sākīyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

4. cām-ı Cem:

Gazel 41

Mısra: 8

Cemşid'in kadehi.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden sûret degül ki zīrā

5. cām-ı Cem:

Gazel 110

Mısra: 5

Cemşid'in kadehi.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki qalmaya 'ālem bahār ile

6. cām-ı Cem:

Gazel 22

Mısra: 1

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām içer

7. cām-ı Cem:

Gazel 25

Mısra: 8

Cem'in kadehi. - Divan şiirinde şarabın icatçısı sayılan, üzerinde yedi hikmet bulunan kadeh. -.

Ke kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getir
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadur

8. cām-ı Cem:

Gazel 75

Mısra: 1

Cem'in kadehi.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elünde-y-iken virmegil mecāle mecāl

9. cām-ı Cem:

Tesdis 1

Mısra: 19

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

İl şanur bādedür içdüğümü cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

10. cām-ı Cem'e:-e

Gazel 101

Mısra: 1

Cemşid'in kadehi.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

11. cām-ı cem'e:-e

Gazel 101

Mısra: 4

Şarabı icat eden Cem'in sihirli kadehi.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

12. cām-ı Cem'i:-i

Gazel 127

Mısra: 2

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

cām-ı çin:

1. cām-ı çin'i:-i

Gazel 129

Mısra: 2

Çin kadehi.

Koğudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çin'i

cām-ı ğam:

1. cām-ı ğam:

Gazel 41

Mısra: 1

Gam kadehi; gam şarabıyla dolu kadeh.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

cām-ı gevher-feşān:

1. cām-ı gevher-feşān:

Mesnevi 3

Mısra: 23

İnci saçan kadeh.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı gevher-feṣān
K'olur pīr-i fertūt andan cüvān

cām-ı 'ışk:

1. cām-ı 'ışk:

Gazel 65

Mısra: 9

Aşk şarabı.

Ansuz olmadı kimse mahrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ışk nūş it kim

cām-ı keyhusrevī:

1. cām-ı keyhusrevī:

Mesnevi 3

Mısra: 27

Hüsrevlik kadehi.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyhusrevī
Ki ğamdan şikeste za'īfem ḳavī

cām-ı meyden:

1. cām-ı meyden:-den

Gazel 72

Mısra: 7

Şarap kadehi.

Hudā ḥaḳḳı ḥaṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'sūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

cām-ı şabāh:

1. cām-ı şabāhı:-ı

Gazel 70

Mısra: 8

Sabah içilen şarap kadehi.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

cām-ı şabūh:

1. cām-ı şabūhı:

Gazel 5

Mısra: 3

Sabah içkisi içilen kadeh.

Tevaqquf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fī't-te'ḥīri āfāt

cām-ı şāfī:

1. cām-ı şāfī:

Gazel 21

Mısra: 4

Saf şarap; kadeh.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākī

cām-ı şarāb:

1. cām-ı şarāb:

Gazel 2

Mısra: 2

Şarap kadehi.

‘Aqıliseñ ḵoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āḥır ḥarāb

cām-ı şarāb:

1. cām-ı şarābı:-ı

Gazel 109

Mısra: 9

Şarap kadehi.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

cāmūş:

1. cāmūş:

Gazel 61

Mısra: 8

Manda, camız.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmūş

cān:

1. cānına:-ı, -na

Gazel 44

Mısra: 6

Can, ruh, gönül.

‘İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ḥaşr olunca ḥalāyık du‘ā kıılır

2. cānı:-ı

Gazel 62

Mısra: 5

Can, ruh, gönül.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılane lā-cerem gerek yoldaş

3. cān-ıla:--ıla

Gazel 11

Mısra: 2

Can, ruh.

İdeliden kara şaçuñla qarār
Kalmadı cān-ıla gönülde qarār

4. cānımuza:-ımuza

Gazel 13

Mısra: 2

Ruh.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

5. cānı:-ı

Gazel 29

Mısra: 2

(Aşığın) canı, ruhu.

Kimüñ kim ey gönül cānānı yoḡdur
Bün-i pejmürdedür kim cānı yoḡdur

6. cāna:-a

Gazel 34

Mısra: 2

Can, ruh (aşık).

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

7. cānā:-ā

Gazel 51

Mısra: 3

Ey sevgili.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nūş itmege lāyık degül cānā

8. cānını:-ı, -nı

Gazel 54

Mısra: 6

Can, ruh; ömür.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

9. cānın:-ın

Gazel 54

Mısra: 9

Can, ruh; ömür.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

10. cān:

Gazel 68

Mısra: 9

Ruh.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

11. cān:

Gazel 71

Mısra: 5

Can.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

12. cāna:-a

Gazel 72

Mısra: 2

Can, ruh.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

13. cān:

Gazel 75

Mısra: 3
Can; sevgili.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

14. **cānın:-ın**
Gazel 75
Mısra: 9
Can.

Yolında Çākerī cānın dirīğ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

15. **cāna:-a**
Gazel 76
Mısra: 4
Kişi.

Teşne cāna āteş-i ‘ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ‘uşşāk çeşmine ziyā

16. **cān:**
Gazel 77
Mısra: 2
Can; gönül.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ ḥayālī göñlüme tül-i emel

17. **cān:**
Gazel 84
Mısra: 13
Can; insan.

Ne cān ki Çākerī şî‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetdüm

18. **cānum:-um**

Gazel 85

Mısra: 13

Can; gönül.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

19. **cānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 4

Ruh.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

20. **cānā:-ā**

Gazel 86

Mısra: 9

Ey sevgili.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

21. **cānā:-ā**

Gazel 90

Mısra: 5

Ey can, sevgili.

Aşüfte kılmağ için dil bülbulini cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

22. **cān:**

Gazel 90

Mısra: 8

Can; sevgili.

‘Aķlleri kıłırsun leylī řaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āķıl eyler zencīr egerçi ey cān

23. cān:

Gazel 96

Mısra: 8

Gönül.

Kaçan kim tīr-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oķ uşda mesken

24. cān:

Gazel 97

Mısra: 1

Ruh; gönül.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naķdi ki nā-gāhān bulursın

25. cānumuzdan:-umuz, -dan

Gazel 107

Mısra: 2

Can, hayat.

Karşumuzda it raķībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luţf eyle bīzār eyleme

26. cānumı:-um, -ı

Gazel 108

Mısra: 8

Can, beden.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oķın

27. cān:

Gazel 109

Mısra: 1
Sevgili.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allaķ dinilür ğabğabuña

28. cān:
Gazel 120
Mısra: 3
Can, gönül.

Sevinür cān başuma tîĝ uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

29. cān:
Gazel 121
Mısra: 3
Sevgili.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

30. cānda:-da
Gazel 122
Mısra: 5
Can.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

31. cāndur:-dur
Gazel 132
Mısra: 10
Can; sevgili.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oĝ hey

32. **cāna:-a**

Müfret 1

Mısra: 1

Can, ruh.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez

Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

33. **cānıla:-ıla**

Tesdis 1

Mısra: 15

Can, gönül.

Cānıla yüz tutuban dergeh-i Mevlāya hemān

Eyle bu maṭla‘ı her demde gönül vird-i zebān

34. **cān:**

Mesnevi 3

Mısra: 12

Can, ruh.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeḥ

Ki andan gönül şād olur cān ferah

35. **cān:**

Mesnevi 3

Mısra: 36

Can, gönül.

Yine bir kadeḥ rāh-ı reyhān-nesīm

Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

36. **cān:**

Muaşşer 1

Mısra: 15

Can, gönül.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kıyıl
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemūñle zāyıl

37. **cāndan:-dan**

Murabba 1

Mısra: 3

Can, gönül.

Aşināñum cāndan bī-gāneliği kıo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

38. **cān:**

Gazel 47

Mısra: 3

Can, gönül.

Hān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni‘mete rāğıb durur

39. **cānı:-ı**

Gazel 72

Mısra: 3

Can.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

40. **cānum:-um**

Gazel 75

Mısra: 3

Gönül.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

41. **cān:**

Gazel 93

Mısra: 1
Can, gönül.

Cân sem'ine her dem gelür âvâz semâdan
Nevmîd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudâdan

42. **cānum:-um**
Gazel 95
Mısra: 5
Can; sevgili.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

43. **cāndur:-dur**
Muaşşer 1
Mısra: 6
Can, beden.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zîb ü ferî
Tîr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

44. **cāna:-a**
Gazel 32
Mısra: 2
Can, ruh.

Leb-i cānān ki menba'-ı cāndur
Cāna cān-bağş ab-ı hayvāndur

45. **cānına:-ın, -a**
Gazel 54
Mısra: 10
Can, ruh.

Yoluñda her ki vire Çākerî gibi cānın
Cihānda cānına hîç kimse bir du'â kılmaz

46. **cānın:-in**

Gazel 54

Mısra: 5

Can; insanın kendi varlığı.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

47. **cān:**

Gazel 56

Mısra: 3

Can, ruh.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

cān al-:

1. **cān al:**

Kaside 2

Mısra: 19

Deyim. Öldürmek.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

cān bedende ol-:

1. **cān bedende olduğınca:-duğ, -ınca**

Murabba 1

Mısra: 5

Deyim. Yaşamak, hayatta olmak.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigār

cān bülbüli:

1. **cān bülbüline:-in, -e**

Gazel 99

Mısra: 3

Can bülbülü.

Cn bülbüline ram kl ey serv-i gül-endm
'Ikua gl vireliden oldu ciger-hn

cn eki:-

1. cn ekir:-ir

Gazel 46

Mısra: 5

Deyim. Can ekimek, ölecek vaziyette olmak.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryke irür
Mr-ı zlf dili mecrh klup cn ekir

cn fed:

1. cn fed:

Muaer 1

Mısra: 44

Cannı feda etmek, canını vermek, hiçbir şey esirgememek.

Beni dr eger eyler isem ey mh haa
Saa varmada fed cn da fed ben de fed

cn gel:-

1. cn geldi:-di

Muaer 1

Mısra: 25

Deyim. Canlanmak, güçlenmek.

Seni seyr itmek içün geldi hemn azuma cn
Dmen oldu klua rhat-ı şabr u smn

cn kurtar:-

1. cn kurtarur:-ur

Gazel 29

Mısra: 5

Deyim. Canını kurtarmak, ölmekten tehlikeli bir durumdan sağ kurtulabilmek; zarar görmemek, sıkıntıya düşmemek.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoqdur

cān murğı:

1. cān murğına:-ı, -n, -a

Gazel 19

Mısra: 3

Gönül kuşu.

Cān murğına geldi dāne dökdi
Göñlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

cān u dil:

1. cān u dil:

Gazel 94

Mısra: 3

Can ve gönül.

Saçuñ zencīri cān u dil çeküben
Cigerden tır-i gamzeñ āh dilden

2. cān u dil:

Gazel 50

Mısra: 7

Gönül.

Şol kadar cān u dil tolupdur kim
Şāne zülf-i mu‘anbere şıgmaz

3. cān u dile:-e

Gazel 23

Mısra: 8

Can ve gönül.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenahdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

4. cān u dili:-i

Gazel 24

Mısra: 2

Can ve gönül.

Dest-i cefāyla şu kim kāmetini kemān ider
Tır-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

cān u ser:

1. cān u serdedür:-dedür

Gazel 25

Mısra: 2

(Aşığın) canı ve başı.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maḥmūruñ ki dāyım fikri şūr u şeredür

cān viren:

1. cān viren:-en

Gazel 103

Mısra: 8

Deyim. Can vermek, ölmek.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zeḳan la‘līn-dehān

cān vir-:

1. cān vireyin:-eyin

Gazel 94

Mısra: 1

Can vermek, ölmek.

Saḥa cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

2. cān virmek:-mek

Kaside 2

Mısra: 17

Can vermek, ölmek.

Ayağuß tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

3. cān virse:-se

Gazel 8

Mısra: 5

Deyim. I-Ölmek. II-Bir şeyi çok ister olmak.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

4. cān virür:-ür

Gazel 44

Mısra: 5

Deyim. Ölmek.

‘Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşr olunca ħalāyık du‘ā kıılır

5. cān virürisem:-ür, -ise, -m

Gazel 36

Mısra: 7

Deyim. Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Ķabrümde benüm yoldaşum ĩmān olacağdur
Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

6. cān virürken:-ür, -ken

Mesnevi 3

Mısra: 39

Deyim. Ölmek.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

7. cān virürken:-ür, -ken

Gazel 33

Mısra: 7

Deyim. Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Ḥaste-dil derd-i yār ile hoşdur

8. cān virürseñ:-ür, -se, -ñ-ür, -señ

Gazel 72

Mısra: 9

Ölmek.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

cāna geç-:

1. cāna geçdi:-di

Gazel 96

Mısra: 7

Deyim. Cana geçmek, cana kadar etki yapmak, işlemek.

Kaçan kim tır-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oḡ uşda mesken

cānān:

1. cānān:

Gazel 69

Mısra: 4

Sevgili.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

cānān işigine:

1. cānān işigine:-i, -ne

Gazel 51

Mısra: 7

Sevgilinin eşiği, kapısı - Allah'a bağışlanma için yalvarmak -.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim feth-i bāb olmaz

cān-bahş:

1. cān-bahş:

Gazel 32

Mısra: 2

Can veren, can bağışlayan.

Leb-i cānān ki menba‘-ı cāndur
Cāna cān-bahş ab-ı hayvāndur

cān-ı a‘dā:

1. cān-ı a‘dā:

Kaside 2

Mısra: 38

Düşmanın canı.

Ne ‘aceb murğ olur oğuñ ki aña
Cān-ı a‘dā olur hemīşe şikār

cān-ı şīrīn:

1. cān-ı şīrīnden:-den

Gazel 124

Mısra: 8

Tatlı can.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şīrīnden daħi yegdür özi

cānı vir-:

1. cānı virmiş:-miş

Gazel 83

Mısra: 7

Deyim. Can vermek, ölmek.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Ṭarīḳ-ı 'ışık içinde cānı virmiş

cānı yok:

1. cānı yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 1

Canı yok; cansız.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cānı yokdur

2. cānı yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 4

Gücü yok. - Cesareti olmamak. -.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

cānını al-:

1. cānını almadı:-ma, -dı

Mesnevi 2

Mısra: 10

Deyim. Öldürmek.

Çarḥ-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Meḥemmed cānını

cānum al-:

1. cānum almağa:-mağ, -a

Gazel 73

Mısra: 3

Deyim. Can almak, öldürmek.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

cānum alurken:

1. cānum alurken:-ur, -ken

Gazel 101

Mısra: 7

Deyim. Canını almak, öldürmek.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

cānuñ fidī ol-:

1. cānuñ fidī olursa:-ur, -sa

Tahmis 2

Mısra: 22

Canı feda etmek; ölmek.

Her gazel kim okınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

cāy:

1. cāy:

Mesnevi 1

Mısra: 40

Yer.

Görürsin baḥr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür қаtraya cāy

2. cāy:

Gazel 131

Mısra: 6
Yer, mahal.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğın çün

cāy-be-cāy:

1. cāy-be-cāy:

Muaşşer 1

Mısra: 45

Yer yer.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u ‘aṭā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

cebīn:

1. cebīnūñe:--üñe

Gazel 3

Mısra: 5

Alın.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey māh çün ruḥuñdan alur nūrı āfītāb

cefā:

1. cefāña:-ña

Gazel 14

Mısra: 3

Eziyet, incitme.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ḥod taḥsīn dimezler

2. cefā:

Gazel 83

Mısra: 3

Eziyet.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

3. **cefâdan:-dan**

Gazel 83

Mısra: 3

Eziyet.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

4. **cefâlarıyla:-lar, -i, -y, -la**

Gazel 85

Mısra: 8

Eziyet.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr
Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzetdüm

5. **cefâdan:-dan**

Gazel 93

Mısra: 8

Eziyet, sıkıntı.

‘Uşşâka cefâ kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vây ki uşanmaz daği dil-dâr cefâdan

6. **cefâyâ:-y, -a**

Tahmis 1

Mısra: 8

Eziyet, sıkıntı.

Dilâ şabr it gam u derd-i belâya
Taḥammül eyle her lahza cefâyâ

7. **cefâyâ:-y, -a**

Tahmis 1

Mısra: 9

Eziyet, sıkıntı.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

8. cefāyı: -y, -ı

Gazel 35

Mısra: 5

Eziyet, sıkıntı.

Nigārā ḥadden aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardır

cefā kıl-:

1. cefā kılmayam: -ma, -y, -am

Gazel 93

Mısra: 7

Eziyet etmek.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruḡ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḡi dil-dār cefādan

cefā taşın:

1. cefā taşın: -ın

Gazel 49

Mısra: 7

Eziyet taşı; mermi.

Gönlüme cefā taşın yiter ur
Dil şırça durur kayaya döymez

cefā-hüy:

1. cefā-hüyum: -um

Gazel 86

Mısra: 6

Eziyet eden.

Melek-hūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārūm cefā-hūyum zarīfūm ehl-i ‘irfānum

cefākār:

1. cefākār:

Gazel 56

Mısra: 2

Eziyet eden.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

cefāya döy-:

1. cefāya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 1

Eziyete dayanmak.

Cevr itme göñül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

cellād-ı cān:

1. cellād-ı cān:

Gazel 78

Mısra: 9

Can alan.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

Cem:

1. Cem:

Gazel 53

Mısra: 3

Şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdardır.

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrân-ı Cem geçer kalmaz

2. Cem:

Mesnevi 3

Mısra: 39

İran'ın Pişdadiyan sūlasinden gelen ve şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdardır.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

Cem cāmı:

1. cem cāmı:

Gazel 39

Mısra: 9

Cem'in kadehi - Cem'in üzerinde yedi hat bulunan kadehi-.

Meclis-i 'uşşāk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrân devletinde Çākerī güftāridur

2. Cem cāmı:

Gazel 127

Mısra: 8

Cem'in kadehi.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

Cem sözün:

1. cem sözün:-in

Gazel 111

Mısra: 5

Şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde zikredilen bir hükümdarın hikayesi, anlatılması.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

cemāl:

1. cemālīni:-i, -ni

Gazel 62

Mısra: 8

Güzellik, sevgilinin yüzü.

Nigār naķşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālīni naķķāş

2. cemālī:-i

Gazel 84

Mısra: 2

Güzel yüz.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetsüm
Cemālī Ka'be'sini perdedāra beñzetsüm

3. cemālūñ:-üñ

Mesnevi 1

Mısra: 21

Güzel yüz.

Cemālūñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarḥ-ı sāl-ḥorde

cemāl-i cāvidān:

1. cemāl-i cāvidāne:-e

Gazel 105

Mısra: 2

Ölümsüz yüz.

Ta'ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī ḥüsn ü cemāl-i cāvidāne

cemāl-i dil-ber:

1. cemāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 6

Sevgilinin güzel yüzü.

Dü kevnî virem olursa hâşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

cemāl-i hūr:

1. cemāl-i hūr:

Gazel 4

Mısra: 2

Hurilerin güzelliği.

Cemāl-i hūr hüsünüden rivāyet
Behişt-i 'adn kūyuından kināyet

cemālî şem'î:

1. cemālî şem'î:

Gazel 84

Mısra: 7

Güzelliğin mumu, aydınlığı.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetdüm
Cemālî şem'î durur nūr iden nehārı daḥî

cemālîin göreme-

1. cemālîin göremez:-emez

Gazel 30

Mısra: 7

(Sevgilinin) güzel yüzünü görememek.

O Hüsrev göremez Şîrîn cemālîin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

cemālûñ ayı:

1. cemālũñ ayına:-ın, -a

Gazel 103

Mısra: 7

Aya benzeyen yüz.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lāle-ruh sīmīn-zekān la' līn-dehān

cemī' i günāhı:

1. cemī' i günāhı:-ı

Gazel 59

Mısra: 8

Günahların hepsi, tümü.

Zāhid penāh itdi 'amel qal'asın velī
Luṭfuñ hışārıdur bizüm ancağ penāhumuz

Cemşīd:

1. Cemşīd:

Gazel 38

Mısra: 3

Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı.

Cemşīd saña 'adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

2. Cemşīd:

Gazel 69

Mısra: 17

Şarabı bulmasıyla meşhur İran'ın efsanevi dördüncü şahı.

Cemşīd gibi cāma göñül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

Cemşīd cāmın:

1. Cemşīd cāmın:-ın

Mesnevi 2

Mısra: 7

Kalıp ifade. Cemşid'in kadehi. || Efsaneye göre Cem'in şarap içtiği yedi madenden yapılmış sihirli kadeh.

Neyleriz Cemşid cāmın çün şınur
Yâ Süleymān hātemin kim dīv alur

ceng:

1. çeng:

Gazel 28

Mısra: 5

Çalgı aleti.

Hengām-ı lāledür tır bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

2. cengi:-i

Gazel 104

Mısra: 5

Savaş.

Çeşmüñle kulağūñ ‘acebā cengi mi vardur
Kim ol siperūñ tutar u bu gönder-i fitne

3. cengi:-i

Kıt'a 1

Mısra: 7

Savaş.

Yanar oda girer semender idüm
Kal‘a cengi olsa añmayup ölümüm

4. çeng:

Gazel 117

Mısra: 8

Harba benzeyen bir çeşit telli çalgı.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

5. **çeng:**

Mesnevi 3

Mısra: 29

Yay şeklinde eğri, Türk musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet.

Muğannî def ü çeng ile sâz kııl

Bu zîbâ naşâyihden âgâz kııl

ceng id-:

1. **ceng ide:-e**

Gazel 110

Mısra: 10

Savaşmak.

Dağı hışâr idindi zirih geydi ebrden

Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahâr ile

2. **ceng idelüm:-elüm**

Gazel 115

Mısra: 3

Savaşmak.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm

Sâkî hâzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

3. **ceng itmege:-meg, -e**

Gazel 49

Mısra: 18

Savaşmak, çekişmek.

Zülfine tolaşmasun gönül kim

Ceng itmege ejdehāya döymez

4. **ceng itmege:-meg, -e**

Gazel 52

Mısra: 6

Savaşmak, çekişmek.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

5. ceng itmegüñ:-meg, -üñ

Gazel 111

Mısra: 8

Savaşmak.

Meyli çünkim dil-berüñ aġyāradur
Aşlı yok ceng itmegüñ aġyār ile

ceng kıl-:

1. ceng kılmasa:-ma, -sa

Gazel 110

Mısra: 8

Savaşmak.

Kaçmazdı taġa şimdi daġı şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

cennet:

1. cennetde:-de

Gazel 41

Mısra: 4

Cennet.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

2. cennetde:--de

Gazel 8

Mısra: 4

Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki qabūl eyledi ol ṣāh ceddin

3. cenneti:-i

Gazel 69

Mısra: 10

Cennet.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müsellemler
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

4. cennet:

Gazel 78

Mısra: 9

Cennet.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen ṣāhı sevdi eyle bil

5. cennet:

Gazel 80

Mısra: 1

Cennet.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller ṣāhı sen qaṣṣāb Edhem

6. cennete:-e

Gazel 111

Mısra: 1

Cennet.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

7. cennet:

Gazel 121

Mısra: 6
Cennet.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la‘line cennet Kevser'i

8. cennet:

Mesnevi 1

Mısra: 2

Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir..

İlâhî Çākerī'ye rahmet eyle
Kıyāmetde maḳāmın cennet eyle

9. cenneti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 28

Ahirette iyi, dindar insanlara mev'ûd olan mekân-ı ma'nevî.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

10. cennet:

Gazel 30

Mısra: 3

Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

N'iderler cennet ü gılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

cennet ehli:

1. cennet ehlinüñ:-nüñ

Gazel 114

Mısra: 2

Cennetlik olanlar.

Göñlüm çekerse 'ışk meyinden melāmeti
Ne ğam ki cennet ehlinüñ oldur 'alāmeti

cennet-i ābād:

1. cennet-i ābāda:-a

Gazel 15

Mısra: **10**

Mamur cennet.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

2. cennet-i ābāddan:-dan

Gazel 91

Mısra: **10**

Cennet.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehüñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

cennet-i rıdvān:

1. cennet-i rıdvān:

Gazel 97

Mısra: **8**

Cennetin kapıcısı.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

cev:

1. cev:

Gazel 72

Mısra: **4**

Zar; arpa.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

cevāb olma:-

1. cevāb olmaz:-maz

Gazel 51

Mısra: 10

Cevap verememek, yanıtız kalmak.

Cevāb olur mı bu şi‘re didüm yāra su‘āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

cevāb ol-:

1. cevāb olur:-ur

Gazel 51

Mısra: 9

Cevap vermek II karşılık vermek.

Cevāb olur mı bu şi‘re didüm yāra su‘āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

cevher:

1. cevheri:-i

Gazel 123

Mısra: 2

Mücevher.

Қadr-i hüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

cevr:

1. cevr-ile:--ile

Gazel 66

Mısra: 6

(Sevgilinin yaptığı) eziyetler ile.

Kūh-ı fūrkatde қalan saña қақан vaşl ola kim
Cevr-ile vaşl yolın baғladı şahrā-yı firāk

2. cevrüñle:-üñ, -le

Gazel 71

Mısra: 6

Eziyet, haksızlık.

Çeng-i gâmdan cān girībānını kılmazsañ hālāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

3. **cevrüñ:-üñ**

Gazel 71

Mısra: 7

Eziyet.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

4. **cevr-imiş:--imiş**

Gazel 77

Mısra: 8

Eziyet.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısım itdügi çün bize Qassām-ı ezel

5. **cevr:**

Gazel 103

Mısra: 6

Eziyet.

Cevr ile öldürme kâyil olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhûrdur kan ile kânûn eyleme

6. **cevre:-e**

Muaşşer 1

Mısra: 28

Eziyet.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu cevre insān

7. cevr:

Tahmis 2

Mısra: 12

Eziyet.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hâk olanı cevr ile ber-bād eyler

8. cevr:

Muaşşer 1

Mısra: 42

Haksızlık edip incitme.

İtme ağyār ile şoḥbet şaḳın ey meh tenhā
Kılma cevr ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

cevr it:-

1. cevr itme:-me

Gazel 35

Mısra: 9

Eziyet etmek.

İgen cevr itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. cevr itme:-me

Gazel 49

Mısra: 1

Eziyet etmek.

Cevr itme gönül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

cevr kıl:-

1. cevr kılma:-ma

Gazel 82

Mısra: 7

Eziyet etmek.

Ey felek cevri kılma döne döne
Şiddet-i rüzgârı çok gördüm

cevr-i felek:

1. cevr-i felekden:-den

Gazel 13

Mısra: 4

Dünyanın zulmü, eziyeti.

Cihân fenâyıladur müttehem bekâya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elünde fırsat var

cevrini çek-:

1. cevrini çekmek:-mek

Gazel 77

Mısra: 7

Eziyet çekmek, katlanmak.

Tâ ebed çekmek gerek ol bî-vefânuñ cevrini
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Kâssâm-ı ezel

cezâya döy-:

1. cezâya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 4

Cezaya dayanmak.

‘İşk ehline zecr kılma ey dost
Kim ‘âşık igen cezâya döymez

cibril:

1. cibril:

Gazel 48

Mısra: 5

Peygamberlere tebliğ memur olan melek, Cebrail.

Ahṡāl-i ‘ışķa ancağ emīn Muṡtafā durur
Dirler ki ‘ışķ ḡāline Cibrīl emīn degül

cīfe:

1. cīfe:

Gazel 126

Mısra: 15

Leş.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyḡī neden dir
Ḥoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

ciger:

1. cigeri:--i

Gazel 9

Mısra: 10

Bağır, yürek.

Raḡm eyle begüm Çākerī miskīne ḡuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

2. cigerden:-den

Gazel 70

Mısra: 1

Yürek.

Yā ḡaşlaruñ oḡına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışķa girmeye evvel ciger gerek

3. ciger:

Gazel 70

Mısra: 2

Yürek; cesaret.

Yā ḡaşlaruñ oḡına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışķa girmeye evvel ciger gerek

4. **cigerden:-den**

Gazel 94

Mısra: 4

Ciğer, yürek.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben
Cigerden tîr-i ğamzeñ âh dilden

5. **cigerden:-den**

Gazel 98

Mısra: 7

Ciğer, yürek.

Cigerden çekme tîr-i ğamzeñi tîz
Dil ü cân ile ço bir päre olsun

6. **cigerde:-de**

Gazel 130

Mısra: 8

Ciğer, yürek.

Ḥabîbâ devâ itme dâğ ile baña
Ki şad dâğ vardur cigerde nihânî

7. **cigerden:-den**

Gazel 131

Mısra: 1

Yürek; derin, içten.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir ‘ūd ile nāy

ciger-dār:

1. **ciger-dār:**

Gazel 10

Mısra: 6

Yürekli, cesaretli.

Çevürmez tîğ-ı gamzeñden yüzün dil
Hazer kılmaz dil-âverdür ciger-dâr

ciger-hûn:

1. ciger-hûn:

Gazel 99

Mısra: 4

Yüreği kanlı.

Cân bûlbuline rahm kıl ey serv-i gül-endâm
‘İşkuña gönül vireliden oldu ciger-hûn

cihân:

1. cihānda:-da

Gazel 53

Mısra: 5

Dünya.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer kılmaz

2. cihānda:-da

Gazel 54

Mısra: 10

Dünya.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

3. cihānda:-da

Gazel 75

Mısra: 8

Dünya.

Ruḥında ḥāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

4. **cihān:**

Gazel 99

Mısra: 10

Dünya.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī ‘ışkın işiden dir

5. **cihān:**

Gazel 111

Mısra: 1

Dünya.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaqtidür dildār ile

6. **cihānda:-da**

Gazel 35

Mısra: 1

Dünya, âlem, cihân.

Cihānda gerçi nakş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

7. **cihānı:-ı**

Gazel 64

Mısra: 3

Dünya, âlem, cihân.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise tülū ‘āfitāb-ı çarh

8. **cihāna:-a**

Gazel 2

Mısra: 7

Dünya.

Gaflet ile virme dil ‘âşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

9. cihān:

Gazel 5

Mısra: 7

Dünya, alem.

Cihān mir‘âtıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fî-küllü zerrāt

10. cihāna:--a

Gazel 8

Mısra: 7

Dünya, alem.

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenün Hakk zarar var

11. cihān:

Gazel 13

Mısra: 3

Dünya.

Cihān fenāyıludur müttehem bekāya düriş
Bugün ki cevri felekden elünde fırsat var

12. cihāna:--a

Gazel 13

Mısra: 6

Dünya.

Cihāna virme gönül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

13. cihān:

Gazel 22

Mısra: 1

Dünya.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām içer

14. **cihānda:-da**

Gazel 75

Mısra: 3

Dünya.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

15. **cihānı:-ı**

Gazel 87

Mısra: 8

Dünya.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı ar idelüm

16. **cihānda:-da**

Gazel 105

Mısra: 3

Dünya.

Gözüm her naķş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

17. **cihān:**

Gazel 126

Mısra: 17

Dünya.

Mezmüm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

18. **cihānda:-da**

Gazel 126

Mısra: 19

Dünya.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem 'ine her dem dokınur mevt şadāsı

19. **cihān:**

Gazel 131

Mısra: 2

Dünya.

Cihān bizden tehī kalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

20. **cihān:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Dünya.

Saňa bir naşihat diyem gūş kıl
Cihān nışdür cümle mey nūş kıl

21. **cihān:**

Gazel 52

Mısra: 12

Dünya.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

22. **cihānda:-da**

Gazel 39

Mısra: 4

Dünya, alem.

Devr-i hüsnuñ geçmedin 'adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āsāridur

cihan 'ayş:

1. cihan 'ayş:-ı

Gazel 116

Mısra: 5

Dünya hayatı, yaşamı.

Şīrīn ile telh oldı cihan 'ayşı anuñ çün
Gönlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

cihān ğamın:

1. cihān ğamın:-ın

Kıt'a 1

Mısra: 3

Dünya gamı, kederi.

Yimez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulūfesin yer idüm

cihān hālkını:

1. cihān hālkını:-nı

Gazel 104

Mısra: 3

Dünya halkı, insanlar.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān hālkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

cihān ma'mūrını āhır:

1. cihān ma'mūrını āhır:

Gazel 2

Mısra: 1

Mamur, harap olan dünyanın sonu(nda).

‘Aķılıseñ ķoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āķır ĥarāb

cihān yüzün:

1. cihān yüzün:-in

Gazel 128

Mısra: 3

Dünyanın yüzü, yeryüzü.

Gam ġamāmı cihān yüzün tutdı
Mihr-ruĥsāruma niķāb ķanı

cihān-ı ĥarāb:

1. cihān-ı ĥarāb:

Mesnevi 3

Mısra: 41

Harap dünya.

Şu menzil durur bu cihān-ı ĥarāb
Ki ķurıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

cihānuñ dirligi:

1. cihānuñ dirligi:-i

Gazel 26

Mısra: 3

Dünya yaşamı.

Cihānuñ dirligi maĥbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

cihānuñ la‘li:

1. cihānuñ la‘li:-i

Gazel 95

Mısra: 6

Dünyanın yakut taşı; kanlı gözyaşı.

Benüm cānum leb-i la‘lūñ görelden
Cihānuñ la‘li çıkdı çeşm-i terden

cism:

1. **cismüme:**-üm, -e

Gazel 86

Mısra: 4

Varlık; beden.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāhat-ı rūhum bu mürde cismüme cānum

cism-i vīrān:

1. **cism-i vīrān:**

Gazel 102

Mısra: 4

Viran olmuş beden, cisim.

Bir gün olısar harābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārū'l-baḡādur çünkü ‘āşık meskeni

cūd:

1. **cūdın:**-ın

Gazel 114

Mısra: 7

Cömertlik.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kılmūdām
Kim Hāḡ bilür ziyāde kılmur şükr-i ni‘meti

cümle:

1. **cümle:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Bütün, her.

Saňa bir naşihat diyem güş kıl
Cihân nışdür cümle mey nüş kıl

2. cümle:

Gazel 69

Mısra: 11

Bütün, hepsi.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefkati anuñ

3. cümle:

Gazel 81

Mısra: 7

Hepsi, hep.

Hayr ü şer çünki cümle Haqdandur
Töhma nice rüzgāra kılam

cümle ‘ālem:

1. cümle ‘ālem:

Kaside 1

Mısra: 5

Bütün insanlar; bütün dünya.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘aṭā

cümle cürmin:

1. cümle cürmin:-in

Gazel 27

Mısra: 9

Bütün suçlarını.

Bī-çāre Çākerī'nüñ ‘afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh raḥmetine muḥtāc bir gedādur

cümle halkdan:

1. cümle halkdan:-dan

Murabba 1

Mısra: 18

Bütün herkes.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

cürm:

1. cürm:

Gazel 39

Mısra: 8

Günah - Şarap içmenin günah olması. -.

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nûş eyle fırsat var-iken

2. cürmüñ:-üñ

Gazel 102

Mısra: 5

Suç, günah.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur hadd ü pāyān ğam yime

3. cürm:

Gazel 113

Mısra: 11

Suç, günah.

Sebakat rahmetī ‘alā ğayabī
Cürm için havf itme kim didi Hâk

4. cürmine:-in, -e

Kaside 1

Mısra: 5

Suç.

Cümle ‘âlem cürmine besdür hemân
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘aṭâ

5. cürm:

Gazel 59

Mısra: 10

Suç, günah.

‘Afv eylerem cemî‘i günâhı didi Kerîm
Zâhid saña ne çoğ ise cürm ü günâhumuz

cürm it-:

1. cürm itdüh:-düh

Gazel 68

Mısra: 8

Suç işlemek.

Seni ey dil zenaḥdânında gördüm
Ne cürm itdüh ki ol zındâna varduñ

cürm [ü] günâh işle-:

1. cürm [ü] günâh işlemişem:-miş, -em

Gazel 36

Mısra: 3

Suç ve günah işlemek.

Maḥşerde kime rahmet-i Raḥmân olacaḳdur
Ben cürm [ü] günâh işlemişem sūfî haber vir

cürm ü günâh:

1. cürm ü günâhum:-um

Tesdis 1

Mısra: 22

Suç ve günah.

Gözümün şîşeleri doldı dilâ pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mâtem ile

cürm-çün:

1. cürm-çün:

Gazel 48

Mısra: 1

Günah için; gûnahtan.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muşţafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şûfî şalâ durur

cüş-:

1. cüşından:-ın, -dan

Gazel 92

Mısra: 8

Coşmak, taşmak.

Gelmez oldı ḥayālî çeşme meger
Ḥavf ider baḥr-i eşk cüşından

cüşa gel-:

1. cüşa gel:

Gazel 26

Mısra: 1

Çoşmak.

Muğannî cüşa gel vaḳt-i nağamdur
Ferah devrânıdur vaḳt-i ne ğamdur

cüvân:

1. cüvân:

Gazel 60

Mısra: 1

Genç, delikanlı.

Ten pîr oldı Çākerî gönül cüvān henūz
Çün oldı dil dilünde ḥadīs-i beyān henūz

2. cüvānlar:-lar

Gazel 67

Mısra: 9

Civanlar, gençler.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerî'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

3. cüvān:

Mesnevi 3

Mısra: 24

Genç.

Ḳanı sākī ol cām-ı gevher-feṣān
K'olur pîr-i fertūt andan cüvān

1.4.Ç

çağır-:

1. çağırup:-up

Gazel 64

Mısra: 5

Bağırmaq, seslenmek.

Çemende şevk ile bülbül çağırup eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü’

2. çağırup:-up

Gazel 126

Mısra: 5

Bağırmaq.

Bülbül gül-i ter qarşusına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsi

çağur-:

1. çağurdı:-dı

Gazel 118

Mısra: 8

Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek.

Her ki mihrāb kaşların gördi
‘Accilū bi’ş-şalāt çağurdı

çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı:

1. çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı:-ı

Gazel 23

Mısra: 7

(Sevgilinin) çene çukurunun gamı.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

çāk id-:

1. **çāk idüpdür:-üp, -dür**

Gazel 89

Mısra: 7

Yırtmak.

Çāk idüpdür yaşamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsñ

çāk kıl-:

1. **çāk kılmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Kalıp ifade. Yırtmak; gülün açması.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

Çākerī:

1. **Çākerī'den:-ī'den**

Gazel 1

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba'dī veliyyen mürşidā

2. **çākerüñe:-üñ, -e**

Gazel 90

Mısra: 10

Kul, köle.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

çāker :

1. **çāker idüm:-idü, -m**

Kıt'a 1

Mısra: 2
Kul, köle.

Pâdişâh-ı cihân-penahın ben
Niçe yıl işiginde çâker idüm

2. çâker idüm:- idü, -m

Kıt'a 1
Mısra: 14
Kul, köle.

Şâh-ı 'âlem-penâh sağ olsun
Çâkeriyem ezelde çâker idüm

çâker ol:-

1. çâker oldı:-dı

Gazel 50
Mısra: 9
Kul, köle olmak.

Çâkerî çâker oldı sen şaneme
Şâdlığında illere şıgmaz

2. çâker oldı:-dı

Gazel 88
Mısra: 16
Kul olmak.

'Ulvî olursa Çâkerî'nüñ çâkeri nola
Oldı efendiler saña çâker Kayacuğum

Çâkerî:

1. Çâkerî:

Gazel 2
Mısra: 9
15.yüzyıl Divan şairi.

‘Alimüñ ‘ilmiyle ‘âlemde ‘amel kı̇l Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

2. Çākerī:

Gazel 33

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

3. Çākerī'ye:-ye

Gazel 35

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

İgen cevır itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

4. Çākerī:

Gazel 36

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaqdur

5. Çākerī:

Gazel 3

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

6. Çākerī:

Gazel 38

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şaķın ki göñül murğı dāmıdur

7. Çâkerî:

Gazel 40

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Hevâ ile hâk olmayan Çâkerî ol
Maḥabbet harîmine maḥrem degüldür

8. Çâkerî:

Gazel 43

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ḳo yâd itme zülfî sözün Çâkerî
Uzun kışşadur ol melâl arturur

9. Çâkerî:

Gazel 44

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kıılır

10. Çâkerî:

Gazel 45

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Deyn derdine ne dermân idesin Çâkerî sen
Ṭâli'ün bunda daḫi çünki seferden açılır

11. Çākerī:

Gazel 46

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

12. Çākerī:

Gazel 47

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şi‘r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a ğālib durur

13. Çākerī'ye:-ye

Gazel 48

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey mest-i naẓm Çākerī'ye ta‘n kılma kim
Ḥaḳdan selīs naẓm u belāġat ‘aṭā durur

14. Çākerī:

Gazel 49

Mısra: 19

15.yüzyıl Divan şairi.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur şabāya döymeẓ

15. Çākerī:

Gazel 50

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī çāker oldu sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

16. Çākerī:

Gazel 51

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

17. Çākerī'ye:-ye

Gazel 52

Mısra: 11

15.yüzyıl Divan şairi.

Sākī yine bir cām getür Çākerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

18. Çākerī:

Gazel 54

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā kılmaz

19. Çākerī:

Gazel 55

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevk-ı gam-ı hicrānı bilmez

20. Çākerī:

Gazel 56

Mısra: 1

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

21. Çākerī:

Gazel 57

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı 'ışkuñ ğamı mihmānımız

22. Çākerī:

Gazel 58

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

23. Çākerī:

Gazel 59

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıhma levḥ ü kalemdür güvāhumuz

24. Çākerī'yi:-yi

Gazel 62

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem'-veş aqıdur yaş

25. **Çākerī:**

Gazel 63

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlū cān imiş

26. **Çākerī'ye:-y, -e**

Gazel 64

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū‘

27. **Çākerī:**

Gazel 65

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i ‘ışk
Çākerī cām-ı ‘ışk nūş it kim

28. **Çākerī:**

Gazel 66

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī yakdı zebānın qalemüñ oldı siyāh
Şi‘riñüñ āteşi vü şu‘le-i germā-yı firāk

29. **Çākerī'den:-den**

Gazel 67

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

30. Çākerī:

Gazel 68

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

31. Çākerī:

Gazel 69

Mısra: 23

15.yüzyıl Divan şairi.

Her dem mey-i ‘ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i ‘ışkuñla durur hılkatı anuñ

32. Çākerī:

Gazel 70

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

33. Çākerī:

Gazel 71

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

34. Çākerī:

Gazel 72

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

35. Çākerī:

Gazel 73

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Āsitānuñda saña kıl olalı
Çākerī oldu şehā başına beg

36. Çākerī:

Gazel 74

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī her kim nazar iderse şi' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

37. Çākerī:

Gazel 75

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yolında Çākerī cānın dirīğ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağuña al

38. Çākerī'nüñ:-nüñ

Gazel 76

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alır ṭanbūr görür gūş-māl

39. **Çākerī:**

Gazel 77

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çeşm-i giryānuñ harāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün hāne-i merdüm bulur nemden hālel

40. **Çākerī:**

Gazel 78

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

41. **Çākerī:**

Gazel 79

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

42. **Çākerī:**

Gazel 80

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

43. **Çākerī:**

Gazel 81

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī rah̄met āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

44. Çākerī'ye:-y, -e

Gazel 82

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Rahm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zahmet-i rüzgārı çok gördüm

45. Çākerī'ye:-y, -e

Gazel 83

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

46. Çākerī:

Gazel 84

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Ne cān ki Çākerī şî'rin okırsa ḥurrem olur
'Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetdüm

47. Çākerī:

Gazel 85

Mısra: 17

15.yüzyıl Divan şairi.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

48. Çākerī:

Gazel 86

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

49. Çākerī:

Gazel 87

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gel 'alem gibi 'āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı 'ışkı ālemde

50. Çākerī:

Gazel 89

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī hüsnuñ kitābın yazalı
'Alemler dutdı şehā destān-ı hüsni

51. Çākerī:

Gazel 90

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazukdur itme bühtān

52. Çākerī:

Gazel 91

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehüñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

53. **Çākerī:**

Gazel 92

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i raķīb gūşından

54. **Çākerī:**

Gazel 93

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey Çākerī şî‘rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du‘ādan

55. **Çākerī:**

Gazel 94

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Okıyan Çākerī şî‘rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

56. **Çākerī:**

Gazel 95

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gören dir Çākerī şî‘rūñ ne şîrîn
Meger zikr eyledüñ ol la‘l-i terden

57. **Çākerī:**

Gazel 97

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muṣṭafā'yı Çākerī kim

58. Çākerī:

Gazel 98

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

59. Çākerī:

Gazel 99

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Nesh oldı cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī şaṣuña Çākerī 'ışkın işiden dir

60. Çākerī:

Gazel 100

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Gerd-i gamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

61. Çākerī:

Gazel 102

Mısra: 5

15.yüzyıl Divan şairi.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur ḥadd ü pāyān gam yime

62. Çākerī:

Gazel 103

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

63. Çākerī:

Gazel 104

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

64. Çākerī:

Gazel 106

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

65. Çākerī'nüñ:-nüñ

Gazel 107

Mısra: **10**

15.yüzyıl Divan şairi.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup şöñra inkār eyleme

66. Çākerī:

Gazel 108

Mısra: **9**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

67. **Çākerī:**

Gazel 109

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

68. **Çākerī:**

Gazel 110

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ḥurrem bahār ile

69. **Çākerī:**

Gazel 111

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çākerī
Ḥüb olur şoḥbet qadīmī yār ile

70. **Çākerī:**

Gazel 112

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоша ol bir levend ile

71. **Çākerī:**

Gazel 113

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

72. Çākerī:

Gazel 114

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Sāķī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

73. Çākerī:

Gazel 115

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī varsa 'Acem mülkine işbu ğazelüñ
Aferīn ancağ olur şi'r diye Cāmī daḥi

74. Çākerī:

Gazel 116

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavġāya düşürdi

75. Çākerī:

Gazel 117

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

76. Çākerī:

Gazel 119

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Dirler n'ola Çākerī dilūnde
Ne olsa gerek nigār derdi

77. Çākerī:

Gazel 120

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Zülfini sır gibi sır Çākerī gönlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

78. Çākerī:

Gazel 121

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

79. Çākerī:

Gazel 122

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī harīdārı

80. Çākerī:

Gazel 123

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Şāh lutfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

81. Çākerī:

Gazel 124

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Akl olān muhtaşar kıılur sözi

82. Çākerī:

Gazel 125

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ah u vāhum yiter güvāh ‘Alī
Çākerī saña ‘āşık olduğına

83. Çākerī:

Gazel 126

Mısra: 21

15.yüzyıl Divan şairi.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

84. Çākerī:

Gazel 127

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Düşde ta‘līm kıılur Çākerī Hāfız saña çün
Ne ‘aceb şi‘r ile başsañ şu‘arā-yı ‘Acem'i

85. Çākerī:

Gazel 129

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Kime dil virdi miskîn Çākerī kim
Uyutmaz hālkı feryād u enīni

86. Çākerī:

Gazel 130

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

87. Çākerī:

Gazel 131

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

88. Çākerī:

Gazel 132

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oğ hey

89. Çākerī:

Gazel 133

Mısra: 13

15.yüzyıl Divan şairi.

Du ‘ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Saḥāvetde ki oldur Ḥatem-i Tayy

90. Çākerī:

Kaside 1

Mısra: **41**

15.yüzyıl Divan şairi.

Bunda ğam yimez günehten Çākerī
Ger şefī‘ olursa anda Muştafā

91. Çākerī:

Kaside 2

Mısra: **61**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kı
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

92. Çākeriyem:-y, -em

Kıt'a 1

Mısra: **14**

15.yüzyıl Divan şairi.

Şāh-ı ‘ālem-penāh sağ olsun
Çākeriyem ezelde çāker idüm

93. Çākerī:

Mesnevi 2

Mısra: **29**

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

94. Çākerī:

Mesnevi 3

Mısra: **4**

15.yüzyıl Divan şairi.

Muġannī nevā-yı tarab sāz kı
Yine Çākerī şi‘rin āġāz kı

95. **Çākerī:**

Muaşşer 1

Mısra: 45

15.yüzyıl Divan şairi.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luţf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūh-ı şeker-leb aşlā

96. **Çākerī:**

Tahmis 1

Mısra: 21

15.yüzyıl Divan şairi.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

97. **Çākerī:**

Tahmis 2

Mısra: 22

15.yüzyıl Divan şairi.

Her ğazel kim oqınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

98. **Çākerī:**

Tedis 1

Mısra: 26

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Ḥüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

99. **Çākerī'yi:--yi**

Gazel 4

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

100. Çākerī:

Gazel 5

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşikīn lehüm maķālāt

101. Çākerī:

Gazel 7

Mısra: 7

15. yüzyıl Divan şairi.

Yazaldan Çākerī 'ışkuñ kitābın
Okınmaz kışsa-i Şīrīn ü Ferhād

102. Çākerī:

Gazel 8

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şakın kim niçe biñ dürlü şeri var

103. Çākerī:

Gazel 9

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Raḥm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

104. Çākerī:

Gazel 11

Mısra: 9

15. yüzyıl Divan şairi.

Sözde kemâli bulı gör Çākerī
‘Ömr gidüp kıala sözüñ yādigār

105. Çākerī:

Gazel 13

Mısra: 12

15.yüzyıl Divan şairi.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

106. Çākerī:

Gazel 15

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī ḥalk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

107. Çākerī:

Gazel 16

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi. Ey Çakeri.

Ehl-i ḥüsn içre ḥüsn-i ḥulk-ile
Çākerī sevdigün ḥasen dirler

108. Çākerī:

Gazel 17

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını ‘uşşākuñ ḥalk içre ‘ayān eyler

109. **Çākerī:**

Gazel 18

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Takdīre kı̄l havāle ki senden rızā düşer

110. **Çākerī:**

Gazel 19

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ke Çākerī ğayrı kı̄l u kālī
Çün geldi dile maḳāl-ı dil-ber

111. **Çākerī:**

Gazel 21

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī virdi gönlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

112. **Çākerī:**

Gazel 22

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

113. **Çākerī:**

Gazel 23

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zūlfūne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

114. Çākerī:

Gazel 25

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Çākerī söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

115. Çākerī:

Gazel 6

Mısra: 11

15.yüzyıl Divan şairi.

Bir şınuğ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

116. Çākerī:

Gazel 10

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Kalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

117. Çākerī:

Gazel 12

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Nāle vü zārī kılur hasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zūlf ü ruḥuñdan şanemā

118. Çākerī:

Gazel 20

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

‘Âşıkun kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

119. Çākerī:

Gazel 28

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulţān
İhsānı aña eyler k'anun zebānı yokdur

120. Çākerī:

Gazel 29

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘âşık derdinün dermānı yokdur

121. Çākerī:

Gazel 31

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Dü cihān ni‘metine toymışdur
Çākerī han-ı ‘ışka mihmāndur

122. Çākerī:

Gazel 32

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā‘ya ki hatm-i devrāndur

123. Çākeriyā:-yā

Gazel 53

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi; ey Çakeri!.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tut
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

124. Çākerī'nüñ:-nüñ

Gazel 88

Mısra: 15

15.yüzyıl Divan şairi.

'Ulvī olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Kayacuğum

125. Çākerī'nüñ:-nüñ

Gazel 96

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Didüm kim aldı göñlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

126. Çākerī'ye:-y, -e

Gazel 101

Mısra: 10

15.yüzyıl Divan şairi.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

127. Çākerī'ye:-y, -e

Mesnevi 1

Mısra: 1

15. yüzyıl Divan şairi.

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Kıyāmetde maḳāmın cennet eyle

128. Çākerī'ye:-y, -e

Mesnevi 1

Mısra: 36

15.yüzyıl Divan şairi.

Bilürem bende yokdur ol liyāḳat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

129. Çākerī'nüñ:-n, -üñ

Gazel 41

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdüğini görürseñ
'Ayb itme mest-i miskīn şābit-ḳadem degüldür

130. Çākerī:

Gazel 60

Mısra: 1

15.yüzyıl Divan şairi.

Ten pīr oldı Çākerī göñül cüvān henüz
Çün oldı dil dilüñde ḥadīs-i beyān henüz

131. Çākerī'nüñ:-nüñ

Gazel 61

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Gözine uyḫu gelse Çākerī'nüñ
Ḳılurdı dil-berin düşde der-āḡuş

132. Çākerī'nüñ:-n, -üñ

Gazel 27

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi.

Bî-çâre Çâkerî'nün 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şâh rahmetine muhtâc bir gedâdur

Çâkerî güftârı:

1. Çâkerî güftârıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 10

Çakeri'nin şiiri.

Meclis-i 'uşşâk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şâh-ı devrân devletinde Çâkerî güftârıdur

çâkeri ol-:

1. çâkeri olursa:-ur, -sa

Gazel 88

Mısra: 15

Köle olmak.

'Ulvî olursa Çâkerî'nün çâkeri nola
Oldı efendiler saña çâker Kayacuğum

çâkerî sözün:

1. çâkerî sözün:

Gazel 14

Mısra: 9

15.yüzyıl Divan şairi olan Çakerinin sözü, şiiri; şiirde anlatmış olduğu aşkı.

Şular kim Çâkerî sözün okırlar
Hadîs-i Husrev ü Şîrîn dimezler

çâkerî vaşfın:

1. çâkerî vaşfında:-ın, -da

Gazel 34

Mısra: 9

Çakeri'nin vasfı, anlattığı.

Vaşfinda şekkerin lebinün Çakeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķāledür

çakeri'nün çeşmi:

1. çakeri'nün çeşmi:-i

Gazel 26

Mısra: 16

Çakeri'nin gözü.

Görelde Çakeri'nün çeşmi nemdür
Kaşuñ nünün dehānuñ mîmin ey dost

çakeri'nün gönli:

1. çakeri'nün gönli:-i

Gazel 42

Mısra: 9

Çakeri'nin gönlü.

Sun bāde ki gönli Çakeri'nün
Bî-şoḥbet-i yār hoş degüldür

çal:-

1. çalasın:-a, -sin

Mesnevi 3

Mısra: 7

Çalgı çalmak.

Muğannî çalasın yine erğanün
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

2. çal:

Gazel 49

Mısra: 11

Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak.

Ey muṭrib-i ʿışk al nevāyı
Kim leşker-i am nidāya döymezer

Çār:

1. Çār:

Kaside 1

Mısra: 24

Dört.

Çār-yār-ı Muştafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdk u şafā

āre:

1. āre:

Gazel 70

Mısra: 3

are, özüm.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

āre bul-:

1. āre bulsa:-sa

Gazel 94

Mısra: 5

Deva bulmak, sıkıntıyı çözümlemek.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

āre eyle-:

1. āre eyle:

Gazel 59

Mısra: 11

Derman ver, yardım et.

Bî-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

çarh:

1. çarha:-a

Gazel 2

Mısra: 8

Felek.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şaķın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

2. çarh:

Gazel 91

Mısra: 3

Felek; baht.

Çarh göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendî Süleymān bāddan

3. çarh:

Gazel 100

Mısra: 6

Felek.

Bāde-i köhneyi koma elden
Çarh olduķça ĥum kadeĥ meh-i nev

4. çarh:

Gazel 118

Mısra: 1

Felek.

Yārdan beni çarh ayurdu
Veh ki zulmini ĥadden aşurdu

5. **çarḥ:**

Kıt'a 1

Mısra: 9

Felek.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarḥ
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

çarḥ devrini:

1. **çarḥ devrini:-i, -ni**

Gazel 54

Mısra: 8

Felek devri; ömür.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

çarḥ ur-:

1. **çarḥ urur:-ur**

Gazel 126

Mısra: 9

Dönmek.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne 'aceb kim daḥi yok ğayr ğidāsı

çarḥ-ı devvār:

1. **çarḥ-ı devvār:**

Gazel 56

Mısra: 8

Daima dönen felek.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

çarḥ-ı felek:

1. **çarḥ-ı felek:**

Gazel 109

Mısra: 8

Baht, talih.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüne

çarḥ-ı felek okları:

1. **çarḥ-ı felek okları:-lar, -ı**

Gazel 63

Mısra: 3

Feleğin oku.

Çarḥ-ı felek kemān u havādisdür okları
Derdā ki ādem oğlanı miskīn nişān imiş

çarḥ-ı feleküñ:

1. **çarḥ-ı feleküñ:-üñ**

Muaşşer 1

Mısra: 1

Felek.

Dağıdur nīm nigeḥüñ dildeki ḥüzñ ü kederi
Sensin ey şūḥ bu çarḥ-ı feleküñ 'işvegeri

çarḥ-ı ğaddār:

1. **çarḥ-ı ğaddār:**

Gazel 56

Mısra: 10

Gaddar felek.

Bī-dirīğ urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Gırra olma 'ömre kim tīg-i helākı her nefes

çarḥ-ı gerdān:

1. çarh-ı gerdân:

Mesnevi 2

Mısra: 9

Kalıp ifade. Dönen dünya.

Çarh-ı gerdân öldürür mihmânını
Almadı mı Şeh Mehemmed cânını

çarh-ı kec-reftâr:

1. çarh-ı kec-reftâr:

Gazel 13

Mısra: 1

Eğri giden felek.

Getür berü meyi sâķī ki çarh-ı kec-reftâr
Ecel havâle kıılır cânımuza leyl ü nehâr

çâr-yâr-ı Muştafâ:

1. çâr-yâr-ı Muştafâ:

Kaside 1

Mısra: 23

Hız. Peygamber'in dört dostu; dört halife.

Çâr-yâr-ı Muştafâ k'anlar durur
Çâr rûkn-i Ka'be-i şıdk u şafâ

çek-:

1. çek:

Gazel 73

Mısra: 4

Çekmek; yönlendirmek.

Cânum almağa elüñ degmez ise
El ucıyla tır çek sîneme deg

2. çeker:-er

Gazel 78

Mısra: 7

Çekmek; kaldırmak.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aḥmak olur her tavīl

3. çekgil:-gil

Gazel 88

Mısra: 2

Çekmek; göndermek.

Ey ḥüsn iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Kayacuğum

4. çekse:-se

Gazel 91

Mısra: 8

Çekmek; açmak - Görünmek. -.

Ḳāmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar ḳalbini bir demde sır

5. çeküben:-üben

Gazel 94

Mısra: 3

Çekmek, çıkarmak.

Saçuñ zencīri cān u dil çeküben
Cigerden tūr-i ḡamzeñ āh dilden

6. çeker:-er

Gazel 113

Mısra: 5

Katlanmak, çekmek.

Zülfī göñlüm çeker göñül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebī

7. **çekdügin:-dügi, -n**

Gazel 113

Mısra: 6

Katlanmak.

Zülfî gönülüm çeker gönül derdin

Her kişi çekdügin bilür çelebî

8. **çekerse:-er, -se**

Gazel 114

Mısra: 1

Çekmek, katlanmak.

Gönülüm çekerse 'ışk meyinden melâmeti

Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

9. **çeker:-er**

Gazel 123

Mısra: 8

Çekmek; çalmak.

El şunar la'line zülfî dīvdür

Kim Süleymân'dan çeker engüşterî

10. **çekme:-me**

Gazel 98

Mısra: 7

Çekmek, almak.

Cigerden çekme tîr-i gamzeñi tîz

Dil ü cân ile o bir pâre olsun

çelebî:

1. **çelebî:**

Gazel 113

Mısra: 6

Çelebi; kibar, nazik çocuk (küçümsemek maksadıyla).

Zülfî göñlüm çeker göñül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

çelîpâ:

1. çelîpâ:

Gazel 117

Mısra: 4

Haç.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zünnâr ü çelîpâ ide biñ biñ sâcidi

çemen:

1. çemende:-de

Gazel 53

Mısra: 9

Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

Çemende lâle gibi şubh-dem kadehler tut
Diyince Çâkeriyâ şubh-dem geçer kalmaz

2. çemende:-de

Gazel 64

Mısra: 5

Çimen. || Bahçe.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahâr mevsimidür ‘ayş u nûşa eyle şürü’

3. çemende:-de

Gazel 20

Mısra: 3

Bahçe, ağaç ve çiçeği olan çayır.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bâlâsına yâruñ hem-ser

4. **çemende:-de**

Gazel 22

Mısra: 5

Bahçe, çimen.

Bülbül çemende nâle kılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

5. **çemende:-de**

Gazel 28

Mısra: 4

Bahçede. - Burada cennet bahçesi anlamında kullanılmıştır. -.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

6. **çemende:-de**

Gazel 75

Mısra: 1

Bahçe.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elünde-y-iken virmegil mecāle mecāl

7. **çemende:-de**

Gazel 85

Mısra: 5

Bahçe - Saray -.

Çemende gül ki zümürüd serīrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyāre beñzetdüm

8. **çemende:-de**

Gazel 85

Mısra: 9

Bahçe.

Hemân ki gördüm anı sengsâre beñzetdüm
Çemende serve seher jâle yağdı seng-mişâl

9. çemende:-de

Gazel 96

Mısra: 2

Bahçe.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

10. çemende:-de

Gazel 101

Mısra: 4

Bahçe.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

11. çemenden:-den

Mesnevi 1

Mısra: 12

Çimen, çayır.

Çemenden nergis-i şehlä kılursın
Duḥāndan günbed-i hādrā kılursın

çenār:

1. çenār:

Kaside 2

Mısra: 28

Çınar ağacı.

Ḳaddüñi kumrı medḥ kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

çeng ü rebāb:

1. Çeng ü rebāb:

Gazel 2

Mısra: 6

Çeng ve rebab.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile eng ü rebāb

Çeng-i amdan:

1. Çeng-i amdan:-dan

Gazel 71

Mısra: 5

Gam, keder pençesi.

Çeng-i amdan cān girībānını kılmazsañ hālāş
Haşre dek cevrüñle ney bigi fiğān itsem gerek

Çeng-i amuñ:

1. Çeng-i amuñ:-uñ

Gazel 23

Mısra: 10

Gamlı el.

Dolaşduğ içün Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem eng-i amuñ nālān ider

Çeng-i ‘ışkuña düş-:

1. Çeng-i ‘ışkuña düşeli:-eli

Gazel 24

Mısra: 9

Aşkın pençesine düşmek.

Meclis-i amda dem-be-dem nāy-şıfat fiğān ider
Düşeli eng-i ‘ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

engine düşüp ‘ışkuñ:

1. engine düşp ‘ışķuñ:

Gazel 17

Mısra: 8

(Sevgilinin) aşķının pençesine, eline düşmek. Aşķın buyruğu altına girmek.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
engine düşp ‘ışķuñ her kim ki fięān [eyler]

erāę-ı devletinüñ nr:

1. erāę-ı devletinüñ nr:-ı

Gazel 30

Mısra: 2

Talih mumunun ışığı.

Ne nāzır kim anuñ manzr yokdur
erāę-ı devletinüñ nr yokdur

erāę-ı dide-i giryān:

1. erāę-ı dide-i giryānımız:-ımız

Gazel 57

Mısra: 8

(Aşķın) ağlayan gözlerinin ışığı.

Ey erāę-ı dide-i giryānımız
Ruhlarıñsız rz-ı bahtum ķaradur

Çeşm:

1. eşmm:-m

Gazel 37

Mısra: 3

Göz.

Görür baķduķa çeşmüm serv-ķaddñ
Hemīşe eşm-i ‘āşık rāst-bīndür

2. eşmñ:-ñ

Gazel 44

Mısra: 4

Göz.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevr ü cefā kılrur

3. çeşmüñde:-üñ, -de

Gazel 60

Mısra: 10

Göz.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dañi hāb-ı girān henüz

4. çeşmine:-in, -e

Gazel 76

Mısra: 3

Göz.

Teşne cāna āteş-i ‘ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ‘uşşāk çeşmine ziyā

5. çeşme:-e

Gazel 92

Mısra: 7

Göz.

Gelmez oldı hayāli çeşme meger
Havf ider bañr-i eşk cūşından

6. çeşmüñ:-üñ

Gazel 98

Mısra: 5

Göz.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak kara olsun

7. **çeşmüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 1

Göz.

Çeşmüñ olalı hüsñ iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

8. **çeşmüñle:-üñ, -le**

Gazel 104

Mısra: 5

Göz.

Çeşmüñle kulağüñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

9. **çeşmi:-i**

Gazel 104

Mısra: 8

Göz.

Her deyr kapusın utanıp yapı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

10. **çeşmüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 10

Göz.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

11. **çeşmüm:-üm**

Gazel 123

Mısra: 4

Göz.

Düşeli la‘lün hayâli dîdeme
Hûn-ı dilden taldı çeşmüm sâğarı

12. çeşmi:-i

Gazel 41

Mısra: 4

Göz; kaynak.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hûr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

13. çeşm:

Gazel 47

Mısra: 3

Göz.

Hân-ı cemâline anuñ çeşm ü cân
Her biri bir ni‘mete râğıb durur

14. çeşmi:-i

Gazel 32

Mısra: 7

Göz.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berün gülistândur

çeşme:

1. çeşme:

Gazel 80

Mısra: 5

Çeşme.

Görelde gün yüzünü çeşme gibi
Kâlpdur gözlerüm bî-âb Edhem

çeşme-i hayvâna:

1. çeşme-i hayvāna:-a

Gazel 68

Mısra: 4

Ölümsüzlük suyu.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

çeşme-i hayvān:

1. çeşme-i hayvānumuz:-umuz

Gazel 57

Mısra: 2

Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.

Ey dehānuñ piste-i handānımız
Hāk-i pāyuñ Çeşme-i hayvānumuz

çeşm-i ‘ālem:

1. çeşm-i ‘ālem:

Gazel 25

Mısra: 6

Dünya gözü.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i ‘ālem görmedi bu nağşı k’ol dil-berdedür

çeşm-i ‘āşık:

1. çeşm-i ‘āşık:

Gazel 37

Mısra: 4

Aşığın gözü.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘āşık rāst-bīndür

çeşm-i girvān:

1. çeşm-i giryān:

Muaşşer 1

Mısra: 24

Ağlayan göz.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān

Ateş-i 'ışkıyile oldı derūnum sūzān

çeşm-i giryānuñ:

1. çeşm-i giryānuñ:-uñ

Gazel 77

Mısra: 9

Ağlayan göz.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī

Hañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

çeşm-i mahmūruñ fikri:

1. çeşm-i mahmūruñ fikri:

Gazel 25

Mısra: 1

(Sevgilinin) süzülerek bakan gözünün fikri, düşüncesi.

Hayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür

Çeşm-i mahmūruñ ki dāyım fikri şūr u şerdedür

çeşm-i şanem:

1. çeşm-i şanem:

Gazel 104

Mısra: 9

Put gibi güzelin gözü.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā

Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

2. çeşm-i şanem:

Gazel 117

Mısra: 9

Put gibi güzelin gözü.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

çeşm-i terden:

1. çeşm-i terden:-den

Gazel 79

Mısra: 7

Yaşlı göz.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirīğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

2. çeşm-i terden:-den

Gazel 95

Mısra: 6

Yaşlı göz.

Benüm cānum leb-i la‘lūñ görelden
Cihānuñ la‘li çıkdı çeşm-i terden

çeşm-i zerrīn:

1. çeşm-i zerrīn:

Kaside 2

Mısra: 26

Altın göz; nergis.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

cevgān:

1. cevgānıyla:-ı, -y, -ıla

Gazel 68

Mısra: 5

Ucu eğri cirit sopası.

Saçı çevgānıyla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

çevre:

1. çevresinde:-si, -n, -de

Gazel 61

Mısra: 7

Etraf, civar.

Maħalleñ çevresinde āh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmūş

çevürmez yüzün:

1. çevürmez yüzün:-in

Gazel 10

Mısra: 5

Deyim. Yüz çevirmek, gösterdiği ilgiyi kesmek.

Çevürmez tīg-ı gamzeñden yüzün dil
Hazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

çiçek:

1. çiçek:

Gazel 85

Mısra: 15

Çiçek.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

çigzin-:

1. çigzinür:-ür

Gazel 106

Mısra: 5

Dönmek, hareket etmek.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

çık-:

1. çıkar:-ar

Gazel 57

Mısra: 5

Yükselmek.

Nār-ı 'ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

2. çıkmış:-mış

Gazel 85

Mısra: 5

Çıkmak; oturmak.

Çemende gül ki zümürrüd serīrine çıkmış
Şeherde taḥt-ı-y-ıla şehriyāre beñzetedüm

3. çıkma:-ma

Gazel 91

Mısra: 3

Çıkmamak; ayrılmamak.

Çarḥ göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

4. çıkup:-up

Gazel 101

Mısra: 3

Çıkmak; görünmek.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı şehir serve çıkup şöyle didi

5. **çıkmāğa:-mağ, -a**

Gazel 127

Mısra: 4

Çıkmak; görünmek.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıkmāğa deyrüñ şanemi

6. **çıkar:-ar**

Kaside 2

Mısra: 40

Çıkmak, görünmek.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

7. **çıkdı:-dı**

Gazel 95

Mısra: 6

Ortaya çıkmak.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelden
Cihānuñ la'li çıkdı çeşm-i terden

çık-:

1. **çıkdı:--dı**

Gazel 3

Mısra: 7

Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe 'aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ḳalbinde ıztırāb

çıkar-:

1. **çıkaralar:-a, -lar**

Gazel 99

Mısra: 7

Yükseltmek; erişmek.

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

çin:

1. **çin'ün:-ün**

Gazel 67

Mısra: 7

Kıvrım ; Çinli ressam.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çin'ün nigārā kaşuñı

çin seherden:

1. **çin seherden:-+den-den**

Gazel 113

Mısra: 4

Sabahın erken vakti.

Şām-ı zülfün ḥayāliyle şabā
Çin seherden тұrur görür ‘arabı

çin-i zülfindedür:

1. **çin-i zülfindedür:-indedür**

Gazel 16

Mısra: 5

Sevgilinin saçının kıvrımı.

Çin-i zülfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

çoğ:

1. **çoğ:**

Gazel 59

Mısra: 10

Çok, fazla.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

çok:

1. çok:

Gazel 104

Mısra: 9

Çok.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

2. çok:

Gazel 25

Mısra: 5

Çok, pek çok.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağğāş-ı ezel
Çeşm-i ‘ālem görmedi bu nağşı k'ol dil-berdedür

3. çok:

Gazel 82

Mısra: 1

Çok, fazla.

Mihnet-i rüzgārı çok gördüm
Zillet-i rüzgārı çok gördüm

4. çok:

Gazel 82

Mısra: 2

Çok, fazla.

Mihnet-i rüzgārı çok gördüm
Zillet-i rüzgārı çok gördüm

5. çok:

Gazel 82

Mısra: 4

Çok, fazla.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi āh
Afet-i rûzgârı çok gördüm

6. çok:

Gazel 82

Mısra: 6

Çok, fazla.

Fakr elinden hâlâş kıl yâ Rab
Kıllet-i rûzgârı çok gördüm

7. çok:

Gazel 82

Mısra: 8

Çok, fazla.

Ey felek cevri kılma döne döne
Şiddet-i rûzgârı çok gördüm

8. çok:

Gazel 82

Mısra: 10

Çok, fazla.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgârı çok gördüm

9. çok:

Gazel 82

Mısra: 12

Çok, fazla.

Umaram devletüñde bendesiyem
Râhat-ı rûzgârı çok gördüm

10. çok:

Gazel 82

Mısra: 14

Çok, fazla.

Rahm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zahmet-i rûzgārı çok gördüm

11. çok:

Gazel 83

Mısra: 4

Çok, pek çok.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

12. çokdur:-dur

Gazel 102

Mısra: 5

Çok, fazla.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur ḥadd ü pāyān ḡam yime

13. çok:

Mesnevi 2

Mısra: 30

Çok.

Çākerī sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

14. çok:

Murabba 1

Mısra: 1
Çok, uzun.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

15. çok:
Gazel 59
Mısra: 12
Çok, pek.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

16. çok:
Gazel 125
Mısra: 6
Çok, fazla.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

17. çok:
Mesnevi 1
Mısra: 3
Çok, fazla.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstaḥak oldum ‘azāba

çok bağışlayıcı:

1. çok bağışlayıcı:-y, -ıcı
Gazel 58
Mısra: 6
Çok bağışlayıcı -Sevgili; Allah -.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-peziṛümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

çok başlu hindî:

1. çok başlu hindîdur:-dur

Gazel 106

Mısra: 7

Çok maharetli, becerikli bir Hintli.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfüñ

Kim hezārān dil aşdı bir kılda

çü:

1. çü:

Gazel 51

Mısra: 8

Çünkü.

Revān it yaşıñı her dem gözüm cānān işigine

Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

2. çü:

Gazel 52

Mısra: 4

Çünkü.

La ‘lūñde ḥaṭuñ niçün olur ḵanuma teşne

Çü ab-ı ḥayāta irişen teşne-leb olmaz

3. çü:

Gazel 130

Mısra: 6

Çünkü.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī

Göñül ḡam yime vü mey-i şāf nūş it

4. çü:

Mesnevi 3

Mısra: 26
Nedeniyle.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

çüb:

1. çüb:

Gazel 10

Mısra: 2

Ağaç, odun; çöp.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz ağıyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

çün:

1. çün:

Gazel 12

Mısra: 7

Çünkü, nedeniyle.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdügi çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

2. çün:

Gazel 77

Mısra: 10

Çünkü, nedeniyle.

Çeşm-i giryānuñ ħarāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün ħāne-i merdüm bulur nemden ħalel

3. çün:

Gazel 103

Mısra: 7

Çünkü, nedeniyle.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lâle-ruḥ sīmĩn-zeḩan la‘lĩn-dehān

4. çün:

Tahmis 2

Mısra: 6

Çünkü, nedeniyle.

Olma maḡrūr güzel ḩüsnũñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup ũu gibi her ‘āşık-ı pāk

5. çün:

Tahmis 2

Mısra: 7

Çünkü, nedeniyle.

Yüzümi āteş-i ũevḩuñla yakup çün ber-ḩāk
Tĩr atayduñ yüregüm ḩançer-i hecrũñle helāk

6. çün:

Gazel 64

Mısra: 3

Mādem.

Cihānı rüşen ider nũr-ı bāde çün her dem
Ne ḡam ger itmez ise ṩulũ ‘āfitāb-ı çarḩ

7. çün:

Gazel 48

Mısra: 2

Çünkü.

Maḩşerde çün ũefĩ‘ bize Muştafā durur
ḩavf itme cürm-çün meye ũũfĩ şalā durur

8. çün:

Gazel 77

Mısra: 8

İçin.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Qassām-ı ezel

9. çün:

Gazel 84

Mısra: 11

İçin.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğı çün

10. çün:

Gazel 95

Mısra: 1

Çünkü, nedeniyle.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

11. çün:

Gazel 3

Mısra: 6

İçin.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey māh çün ruḥuñdan alur nūrı āfitāb

12. çün:

Gazel 19

Mısra: 10

Çünkü.

Qo Çakerī gayrı kıl u kālī
Çün geldi dile maḳāl-ı dil-ber

13. çün:

Gazel 22

Mısra: 6

Çünkü.

Bülbül çemende nâle kılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

14. çün:

Gazel 25

Mısra: 4

Çünkü.

Şaň degül zâhid kaşuñ mihrâbına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyâyî perdedür

15. çün:

Gazel 2

Mısra: 1

Gibi.

‘Aklıseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır harāb

16. çün:

Gazel 60

Mısra: 2

Çünkü; zira.

Ten pîr oldu Çākerî gönül cüvān henüz
Çün oldu dil dilünde hadîs-i beyān henüz

17. çün:

Gazel 20

Mısra: 5

İçin.

Yıl yiler bî-ser ü pâ gerd-i rehûñ almag çün
Armağân kühl iledür dîde-i 'uşşâka meger

18. çün:

Gazel 67

Mısra: 1

Çünkü; zira.

Sâkiyâ mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan hattûñ gibi âhır gelür tağyîr yok

19. çün:

Gazel 71

Mısra: 9

İçin, nedeniyle.

Çâkerî fâş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşürüp gözden anı hâr-ı cihân itsem gerek

20. çün:

Gazel 72

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Hudâ hakkı hañadur her mürâyîñüñ elin öpmek
Leb-i ma'şûk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

21. çün:

Gazel 127

Mısra: 5

Çünkü.

Sâkiyâ bañr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrak ile bañr-i ğamı

22. çün:

Gazel 131

Mısra: 5

İçin.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

23. çün:

Kaside 1

Mısra: 11

İçin, nedeniyle.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

24. çün:

Kaside 1

Mısra: 37

İçin, nedeniyle.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem қағ'-ı recā

25. çün:

Kaside 2

Mısra: 27

İçin, nedeniyle.

Ḳaddüñi kumrı medḥ kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

26. çün:

Kaside 2

Mısra: 59

İçin.

Salṭanat çün gider қалur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

27. çün:

Tahmis 1

Mısra: 3

İçin, nedeniyle.

Dil-i 'uşşāk anuñ çün zār iderler

Güzeller ğamzeyi tekrār iderler

28. çün:

Tahmis 1

Mısra: 16

İçin, nedeniyle.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler

Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

29. çün:

Gazel 62

Mısra: 1

İçin, nedeniyle.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı

Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

30. çün:

Gazel 116

Mısra: 5

Çünkü, nedeniyle.

Şīrīn ile telh oldu cihan 'ayşī anuñ çün

Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

31. çün:

Gazel 34

Mısra: 5

Çünkü, nedeniyle.

Hālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dāyim hāvaledür

32. **çün:**

Gazel 45

Mısra: 8

Çünkü, nedeniyle.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

33. **çün:**

Gazel 127

Mısra: 9

Çünkü, nedeniyle.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

34. **çün:**

Mesnevi 2

Mısra: 7

Çünkü, bu nedenle.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alır

çünkü:

1. **çünkü:**

Gazel 33

Mısra: 10

Çünkü, zira.

Çākerī ağzı vaşfın eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

2. **çünkü:**

Gazel 45

Mısra: 10

Çünkü, zira.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Ṭālī 'uñ bunda daḥi çünkü seferden açılır

3. **çünkü:**

Gazel 81

Mısra: 7

Çünkü, zira.

Ḥayr ü şer çünkü cümle Ḥaḳdandur
Töḥmeti nice rūzgāra kılam

4. **çünkü:**

Gazel 106

Mısra: 2

Çünkü, sebep bildiren için edatı.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

5. **çünkü:**

Gazel 6

Mısra: 8

Çünkü, zira.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāḥat oldu ḥalḳ
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

6. **çünkü:--m**

Gazel 8

Mısra: 8

Çünkü, zira.

Sulṭān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenün Hakk zararı var

7. çünkü:

Gazel 102

Mısra: 1

Çünkü.

Māl ü mülkün çünkü yokdur haḳ katında raġbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ḥandān [ġam yime]

8. çünkü:

Gazel 102

Mısra: 3

Çünkü, zira.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān ġam yime
Ravza-i dārü'l-baḳādur çünkü 'āşık meskeni

9. çünkü:

Gazel 127

Mısra: 7

Bu yüzden, bu sebepten.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

çünkü:

1. çünkü:

Mesnevi 3

Mısra: 47

Çünkü, nedeniyle.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkü döner rüzgār

2. **Çünkü:**

Gazel 77

Mısra: 6

-ınca, -ince.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne hâşıl çünkü olmaya ‘amel

3. **Çünkü:**

Gazel 111

Mısra: 7

Çünkü.

Meyli çünkü dil-berüñ ağıyāradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağıyār ile

4. **Çünkü:**

Gazel 126

Mısra: 22

Çünkü.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

5. **Çünkü:**

Gazel 26

Mısra: 14

Çünkü.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ğam çünkü kerīm işi keremdür

1.5.D

da:

1. da:

Gazel 41

Mısra: 2

De, da bağlacı.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

2. da:

Gazel 41

Mısra: 6

De, da bağlacı.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ḫahrı da kem degüldür

3. da:

Gazel 62

Mısra: 5

De, da bağlacı.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılana lā-cerem gerek yoldaş

4. da:

Muaşşer 1

Mısra: 44

De, da bağlacı.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḫaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

5. da:

Tahmis 2

Mısra: 10

De, da bağlacı.

Her denînüñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

6. da:

Gazel 22

Mısra: 10

De/ da bağlacı.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

dād eyler:-

1. dād eyler:-r

Tahmis 2

Mısra: 13

Adaletle, iyilikle muamele etmek.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

dağ:

1. dağlarda:--larda

Gazel 9

Mısra: 7

Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkları hâlin ne bilür ne haberi var

2. dāğ:

Gazel 91

Mısra: 5

Yara.

Hāl-i Şîrîn gibi dāğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

3. dağı:-ı

Gazel 110

Mısra: 9

Dağ.

Dağı hışār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

4. dāğ:

Gazel 130

Mısra: 7

Dağlamak, kızgın demirle yara açmak.

Habībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

5. dāğ:

Gazel 130

Mısra: 8

Kızgın demirle vurulan damga, yara.

Habībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

dağıd:

1. dağıdur:-ur

Gazel 43

Mısra: 7

Dağıtmak, dalgalandırmak.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i 'āşığa infī'āl arturur

dağıd-:

1. **dağıdur:-ur**

Muaşşer 1

Mısra: 2

Dağıtmak, yok etmek.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

dağı:

1. **dağı:**

Gazel 60

Mısra: 3

De, bir de.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim dağı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruhuñda revān henüz

2. **dağı:**

Gazel 73

Mısra: 2

De, bir de.

Kişi olmakdan ise 'āleme beg
Saña kıl olmağ efendi dağı yeg

3. **dağı:**

Gazel 110

Mısra: 7

De, bir de.

Kaçmazdı tağa şimdi dağı şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

4. **dağı:**

Gazel 115

Mısra: 1

De, bir de.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

5. daḥi:

Gazel 115

Mısra: 2

De, bir de.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

6. daḥi:

Gazel 124

Mısra: 8

De, bir de.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdūr özi

7. daḥi:

Mesnevi 2

Mısra: 17

De, bir de.

Sen daḥi oḡlısın ey Şeh Bāyezīd
Hakḳ Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

8. daḥi:

Gazel 48

Mısra: 8

Bile, da/de.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı ḥüsn-kemāl
Bu ḥüsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

9. daḥi:

Gazel 60

Mısra: 10
Bile, da/de.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dañi hāb-ı girān henūz

10. **dañi:**
Gazel 63
Mısra: 2
Bile, da/de.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dañi dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

11. **dañi:**
Gazel 119
Mısra: 6
Bile, da/de.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül dañi qarardı

12. **dañi:**
Gazel 20
Mısra: 8
Da/de bağlacı.

Rāstī serv diyen kāmētüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dañi dimiş kaşuña līk egri hāber

13. **dañi:**
Gazel 27
Mısra: 4
Dahi, bile.

Sen bir Kerīmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben dañi bir hābīsem k’işüm gücüm riyādur

14. **dağı:**

Gazel 32

Mısra: 6

Dahi; bile.

Māh hüsnuñ kemāline iremez

Görinen anda dağı noķsāndur

15. **dağı:**

Gazel 60

Mısra: 6

Hala, yine de.

Kim var sende dağı riyādan nişān henūz

‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

16. **dağı:**

Gazel 69

Mısra: 12

De, bile.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār

Bes imdi bize dağı olur şefķati anuñ

17. **dağı:**

Gazel 84

Mısra: 7

Dahi, bile.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetdüm

Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı dağı

18. **dağı:**

Gazel 85

Mısra: 14

De, da.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetsdüm

19. daḥi:

Gazel 100

Mısra: 10

De.

Gerd-i ğamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

20. daḥi:

Gazel 115

Mısra: 4

De, da baĝlacı.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sāķī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

21. daḥi:

Gazel 115

Mısra: 6

De, da baĝlacı.

Leb-i sāĝar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini ‘āşık olan

22. daḥi:

Gazel 115

Mısra: 8

De, da baĝlacı.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
Korķaram bir gün alır şabrı vü ārāmı daḥi

23. daḥi:

Gazel 115

Mısra: **10**

De, da bağlacı.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu ğazelūñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daħi

24. daħi:

Gazel 126

Mısra: **10**

De.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarħ
Kapsa ne ‘aceb kim daħi yok ğayr ğıdāsı

25. daħi:

Gazel 126

Mısra: **11**

De.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daħi sultān u gedā üstine gerdūn

26. daħi:

Gazel 126

Mısra: **14**

De bağlacı.

‘Alem nice kez ādem ile tıldı boşaldı
Derdā ki bize daħi irür mevt belāsı

27. daħi:

Gazel 45

Mısra: **10**

Da/de, bile.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tālī‘ūñ bunda daħi çünki seferden açılır

28. daḥi:

Gazel 46

Mısra: 10

Dahi, bile.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

29. daḥi:

Gazel 93

Mısra: 8

Daha, henüz.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruḵ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

dā‘imā:

1. dā‘imā:

Gazel 54

Mısra: 8

Devamlı, sürekli.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā‘imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

2. dā‘imā:

Kaside 1

Mısra: 36

Her zaman, sürekli.

Muştafā’nuñ āline etbā‘ına
Raḥmetüñden raḥmet eyle dā‘imā

dā‘ir it-:

1. dā‘ir itdüh:-dü, -ñ

Mesnevi 1

Mısra: 13

Döndürmek.

Sen itdüñ günbed-i eflākı dā'ir
Sen itdüñ hey'et-i ħurşīdi sā'ir

dāl:

1. dāl:

Gazel 76

Mısra: 1

Dal harfi - Sevgilinin saçı -.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ħayāl

2. dālından:-ın, -dan

Gazel 76

Mısra: 2

Dal harfî; saç.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ħayāl

dām:

1. dāmıdur:-ıdur

Gazel 38

Mısra: 10

Tuzak, ağ.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki göñül murğı dāmıdur

dāmād-ı resül:

1. dāmād-ı resül:

Kaside 1

Mısra: 29

Peygamberin damadı; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nüreyñ dāmād-ı Resül
Baħr-i taķvā ma'den-i ħilm ü ħayā

dāmen çek-:

1. dāmen çekdi:-di

Gazel 96

Mısra: 2

Etek çekmek; kurtulmak.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hār elinden çekdi dāmen

dāmen-i dil-beri:

1. dāmen-i dil-beri:-i

Gazel 109

Mısra: 9

Sevgilinin eteği.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

dām-ı deme:

1. dām-ı deme:-e

Gazel 101

Mısra: 8

Tuzak.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña rahm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

dānā-şinās:

1. dānā-şinās:

Mesnevi 3

Mısra: 38

Bileni takdir etmek.

Kaçan kim hālel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

dâne:

1. dâne:

Gazel 19

Mısra: 3

Yem, tane; buğday.

Cân murgına geldi dâne dökdi
Gönlüme hayâl-i hâl-i dil-ber

dânen:

1. dânen:-de

Mesnevi 3

Mısra: 38

Bilen kişi.

Kaçan kim hâlel bulmağ ister esâs
Ne dânende kalur ne dâna-şinâs

dâr:

1. dâr:

Kaside 2

Mısra: 58

Mekan; dünya.

Niçe şehirlerden arta kalmışdur
Seni mağrûr iden beğâsuz dâr

dar id-:

1. dar iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 2

Deyim. Meydanı dar etmek; sıkıntıya sokmak.

Bu dünyâyı başuma dar iderler
Perî-rûlar ‘aceb bîmâr iderler

dār-āb:

1. dār-āb:

Gazel 80

Mısra: 4

Behmen-i Dırâz-dest'in oğludur.

Dir-imiş şeh virürdi tâc u tahtın
Ayağuß tozına Dār-āb Edhem

dār-ı fenā:

1. dār-ı fenâsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 2

Dünyanın kalıcılığı.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi 'ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüsni gibi dâr-ı fenâsı

dās-ı nev:

1. dās-ı nev:

Gazel 100

Mısra: 3

Yeni ay.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden 'ömr ekinini meye ev

dāsītān:

1. dāsītān:

Gazel 71

Mısra: 4

Destan; uzun hikaye.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

da'vî-i 'ayş:

1. da‘vī-i ‘ayş:

Gazel 117

Mısra: 7

Yaşam iddiası.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

dāyim:

1. dāyim:

Gazel 17

Mısra: 1

Devamlı, sürekli.

‘Aşıklarunuñ kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözüñ dāyim kaçd-ı dil ü cān eyler

2. dāyim:

Gazel 34

Mısra: 6

Devamlı, sürekli.

Hālini ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemān u tīr ile dāyim hāvaledür

3. dāyim:

Gazel 90

Mısra: 4

Devamlı, sürekli.

Gördükçe n’ola zülfin bulsa yaşum teraqqī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

4. dāyim:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Devamlı, sürekli.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlûsin eyler ‘ayān

dāyimā:

1. dāyimā:

Gazel 76

Mısra: 8

Her zaman.

‘İnfî ‘āl artar dile geldükçe fikr-i hattı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

2. dāyimā:

Gazel 106

Mısra: 10

Her zaman.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözün dilde

3. dāyimā:

Tesdis 1

Mısra: 13

Daima, her zaman.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılık eylemedüm oldu işüm kamu yaman

de-:

1. derler:-rler

Gazel 16

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Boynı bağlu kul itdi hırşīdi
Ki şu ‘āl durur resen derler

2. **diyen:-y, -en**

Gazel 20

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Rāstī serv diyen kāmētūñe tođrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş kaşuña līk egri haber

3. **dimiş:-miş**

Gazel 20

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Rāstī serv diyen kāmētūñe tođrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş kaşuña līk egri haber

4. **diyü:-y, -ü**

Gazel 24

Mısra: 3

Demek.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nażar[d]an eşk[i] çeşm
Korkaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

5. **derler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Ne yalıñ yüzlü k’içer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kūn-dāde dirler

6. **deme:-me**

Gazel 51

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

de:

1. de:

Gazel 21

Mısra: 4

De bağlacı.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rûze gitdi getür berü sâķī

2. de:

Gazel 28

Mısra: 4

De bağlacı.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

3. de:

Gazel 75

Mısra: 1

De bağlacı.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

4. de:

Gazel 75

Mısra: 4

De bağlacı.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

5. de:

Gazel 106

Mısra: 6

De bağlacı.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

6. de:

Gazel 126

Mısra: 17

De bağlacı.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsi

7. de:

Gazel 129

Mısra: 2

De bağlacı.

Ḳoḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

8. de:

Kaside 1

Mısra: 38

De bağlacı.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem ḳaṭ' -ı recā

9. de:

Tesdis 1

Mısra: 9

De bağlacı.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i ‘afvūñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

10. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: **41**

De bağlacı.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā‘at isterem ben de bilürsin

11. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: **42**

De bağlacı.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā‘at isterem ben de bilürsin

12. **de:**

Muaşşer 1

Mısra: **44**

De bağlacı.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

def‘:

1. **def‘ine:-+ine**

Gazel 3

Mısra: **4**

Ortadan kaldırma, giderme.

Dil gül yañağının ‘araxın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

def:

1. def:

Mesnevi 3

Mısra: 29

Zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden yapılan çalgı.

Muğannî def ü çeng ile sâz kıl

Bu zîbâ naşâyiğden âğâz kıl

def' olur:

1. def' olur:-ur

Gazel 110

Mısra: 2

Ortadan kalkmak, yok olmak.

Firdevse beñzedi yine 'âlem bahâr ile

Şâd ol gönül ki def' olur ğam bahâr ile

def'-i melâl:

1. def'-i melâl:

Gazel 121

Mısra: 7

Can sıkıntısını ve gamı uzaklaştırmak.

Meyden özge yok durur def'-i melâl

Lâle gibi kıoma elden sâğarı

defter:

1. defter:

Gazel 6

Mısra: 9

Dikilmiş kağıt mecmuası.

Ey livâyî defter ü dîn anuñ ile ber-kemâl

Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmân'ı dürüst

2. defterdedür:-de, -dür

Gazel 25

Mısra: 10

Defter, aşk defteri. - Aşığın gönlü. -.

Çākerī söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

3. **deftere:-e**

Gazel 108

Mısra: 9

Defter.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

deftere şıgma:-

1. **deftere şıgmaz:-maz**

Gazel 50

Mısra: 2

Deftere şıgmamak; yazmakla bitmez.

Bāde-i 'ışk sāğara şıgmaz
Nitekim derd deftere şıgmaz

deg:-

1. **deg:**

Gazel 73

Mısra: 4

Değmek; dokunmak.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

deg:-

1. **degmez:-mez**

Gazel 73

Mısra: 3

Değmek, dokunmak.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

2. degicek:-icek

Muaşşer 1

Mısra: 3

Dokunmak.

Ḳayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘ārızuña zūlfüñi mānend-i perī

3. degmez:-mez

Mesnevi 3

Mısra: 40

Değeri olmak.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

degme kez:

1. degme kez:

Gazel 56

Mısra: 7

Herhangi bir defa.

Sāḳiyā mey şun ki furşat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

degül:

1. degül:

Gazel 35

Mısra: 10

Değil.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. degül:

Gazel 58

Mısra: 2

Değil.

Mey-ḥāneye kıılır bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

3. degül:

Gazel 69

Mısra: 2

Değil.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

4. degül:

Gazel 69

Mısra: 5

Değil.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāḥ kıılır bunları bir āyeti anuñ

5. degül:

Gazel 69

Mısra: 14

Değil.

Meyḥāne ıapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lūm degül nisbeti anuñ

6. degül:

Gazel 70

Mısra: 5

Değil.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berün
Her demde anı görmege şāhib-nażar gerek

7. degül:

Gazel 74

Mısra: 8

Değil.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

8. degül:

Gazel 77

Mısra: 10

Değil.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

9. degül:

Gazel 79

Mısra: 5

Değil.

Yıldügiyçün sürḥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürḥ-rū

10. degül:

Gazel 79

Mısra: 10

Değil.

Çākerī dervīşüñe nezır eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

11. degül:

Gazel 82

Mısra: 9

Değil.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgârı çok gördüm

12. degül:

Gazel 91

Mısra: 2

Değil.

Ey gönül bir lahza turma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

13. degül:

Gazel 106

Mısra: 6

Değil.

Perî dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dîde çigzinür bî-ḥâb

14. degül:

Murabba 1

Mısra: 17

Değil.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perî
Senüñ içün itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berî

15. degül:

Gazel 28

Mısra: 4

Değil.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

16. **degüldür:-dür**

Gazel 103

Mısra: 7

Değil.

Âfitâbı beñzeden kemdür cemâlüñ ayına
Çün degüldür lâle-ruh sîmîn-zekân la' lîn-dehân

17. **degülmişse:-miş, -se**

Gazel 126

Mısra: 16

Değil.

Dünyâya Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

18. **degülmişse:-miş, -se**

Gazel 126

Mısra: 17

Değil.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakâsı

19. **degüldür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 22

Değil.

Derüñüñ tîmârı yitmez rüşvete
Hîç lâyıķ iş degüldür devlete

20. **degüldür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 28

Değil.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

21. **degüldür:-dür**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Değil.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür harām
Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

22. **degül:**

Tahmis 2

Mısra: 3

Değil.

Gam degül bilseler ahvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

23. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 1

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

24. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 2

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

25. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 4

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Günâhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

26. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 6

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun kıo yaşı gözüm nem degüldür

27. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 8

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

28. **degül:**

Gazel 40

Mısra: 5

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun kıo yaşı gözüm nem degüldür

29. **degüldür:-dür**

Gazel 40

Mısra: 10

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime; değil.

Hevā ile ħāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmīne maḥrem degüldür

30. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 1

Değil, cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür

Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

31. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 2

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür

Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

32. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 6

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse

Germ olma mihrine kim ḳahrı da kem degüldür

33. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 4

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Kevser lebūne şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr

Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

34. **degül:**

Gazel 41

Mısra: 7

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

35. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 8

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

36. **degüldür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 10

Değil; cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn s̱ābit-ķadem degüldür

37. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 1

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

38. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 2

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

39. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 4

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Eṭrāf-ı çemen sehā-yı bostān
Bī-lāle- 'izār hoş degüldür

40. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 6

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Dildār-ı şeker-leb ü gül-endām
Bī-būs u kenār hoş degüldür

41. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 8

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Gönlünde hayāl-i ḥaṭṭın itme
Kim dilde gubār hoş degüldür

42. **degüldür:-dür**

Gazel 42

Mısra: 10

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Sun bāde ki gönli Çākerī'nüñ
Bī-şoḥbet-i yār hoş degüldür

43. **degül:**

Gazel 44

Mısra: 10

Değil, cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

44. degül:

Gazel 48

Mısra: 5

Değil, cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ahḫāl-i 'ışka ancağ emīn Muṣṭafā durur

Dirler ki 'ışk ḥāline Cibrīl emīn degül

45. degül:

Gazel 58

Mısra: 8

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa ḳadem

Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḳdan emīrümüz

46. degüldür:-dür

Muaşşer 1

Mısra: 17

Cümle içinde yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime, değil.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür ḳābil

Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

degül mi:

1. degül mi:

Gazel 23

Mısra: 2

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Kim şorsa ağzuñ rāzını ḥūnī gözüñ bī-cān ider

Yazuḳ degül mi dostum yok yire niçün ḳan ider

dehān:

1. dehānından:-ın, -dan

Gazel 129

Mısra: 12

Ağız.

Dehānından birağur engübîni
İşidelden lebûñ vaşfını zenbūr

2. dehānı:-ı

Gazel 130

Mısra: 10

Ağz.

Neden şayîmem dir ‘aceb Çākerî yār
Ki pürdür lebi şekkerînden dehānı

3. dehānın:-ın

Tahmis 1

Mısra: 14

(Sevgilinin) ağzı.

Ararsañ öñüne soñuna nazar kııl
Dehānın aña zülfinden hāzer kııl

4. dehānın:-ın

Gazel 47

Mısra: 7

Dudak.

Yār dehānın taleb ider göñül
Âh ki yok nesneye tālîb durur

5. dehānuñ:-uñ

Gazel 57

Mısra: 1

Ağz.

Ey dehānuñ piste-i handānımız
Hāk-i pāyuñ Çeşme-i hayvānumuz

dehānı rāz:

1. **dehānī rāzını:-ın, -ı**

Gazel 87

Mısra: 7

Ağzın sırrı.

Kim şorarsa dehānī rāzını
Gözlerine cihānı ʔar idelüm

dehānuñ mīm:

1. **dehānuñ mīm:-in**

Gazel 26

Mısra: 15

(Sevgilinin) mīm harfine benzeyen dudağı. - Divan şiirinde sevgilinin ağzı mīm harfinin yuvarlağı kadar küçüktür ve karanlıktır. -.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nūnıñ dehānuñ mīmın ey dost

dehen:

1. **dehenüñden:-üñ, -den**

Gazel 45

Mısra: 1

Ağız, dudak.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılur
Hātır-ı ʔā'ir-i cān işbu haberden açılur

2. **dehenüñ:-üñ**

Gazel 31

Mısra: 6

Ağız, dudak.

Nice rām olmasun saña 'ālem
Dehenüñ hātem-i Süleymān'dur

3. **deheni:-i**

Gazel 32

Mısra: 7

Ağız.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berüh gülistândur

4. dehenin:-in

Gazel 38

Mısra: 9

Dudak.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şakın ki göñül murgı dāmıdur

dehenüh rāz:

1. dehenüh rāzın:-ın

Gazel 17

Mısra: 5

Ağzın sırrı; küçüklüğü.

Bir kez dehenüh rāzın şordugum için gamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

dehr:

1. dehrüh:-üh

Gazel 13

Mısra: 11

Dünya.

Bugün ki hem suhanı hem mu‘allimi dehrüh
‘Aceb midür hüner eylerse Çâkerî izhār

2. dehr:

Gazel 126

Mısra: 16

Dünya.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

dek:

1. dek:

Muaşşer 1

Mısra: 7

Kadar, dek.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ āteş-i 'ışk oldu yeri

2. dek:

Gazel 5

Mısra: 5

Yeter ki.

Ne ğam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ḫarābāt

3. dek:

Gazel 71

Mısra: 6

Dek, kadar.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ḫalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

4. dek:

Gazel 88

Mısra: 9

Dek, kadar.

Başı zevāllü ḫāli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḫşama dek güneş

deli ol-:

1. **deli olduñ:-duñ**

Gazel 16

Mısra: 4

Deli olmak, aklını yitirmek.

Zülf[i] zencirine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

delil:

1. **delil:**

Gazel 78

Mısra: 4

Yol gösterici.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

dem:

1. **dem:**

Gazel 68

Mısra: 1

Zaman.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. **dem:**

Gazel 12

Mısra: 5

Zaman, vakit.

Her ne dem k'ağlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımıñ tımduğı yirlerde biter serv ü çınār

3. **demde:-de**

Kaside 2

Mısra: 51

Zaman.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan ācār

4. dem:

Gazel 41

Mısra: 4

Zaman, an.

Kevser lebūñe şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

dem dem:

1. dem demden:-den

Gazel 51

Mısra: 8

Zamandan zamana.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

dem geç-:

1. dem geçer:-er

Gazel 53

Mısra: 2

Vaktin geçmesi; ömrün geçmesi.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

dem-ā-dem:

1. dem-ā-dem:

Gazel 43

Mısra: 7

Her zaman, daima, her an.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i 'āşığa infī'āl arturur

2. dem-ā-dem:

Gazel 52

Mısra: 5

Her zaman, daima, her an.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

3. dem-ā-dem:

Gazel 62

Mısra: 1

Her zaman, daima, her an.

Dem-ā-dem itdügi ķün fāş sırrumı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

dem-be-dem:

1. dem-be-dem:

Gazel 23

Mısra: 10

Her zaman, daima.

Dolaşduğ içün Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem ķeng-i ğamuñ nālān ider

2. dem-be-dem:

Gazel 24

Mısra: 10

Her zaman, daima.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-sıfat fiğān ider
Düşeli ķeng-i ‘ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

dendān:

1. dendānı:--ı

Gazel 6

Mısra: 6

Diş (ağızda bulunan).

Ağızına taş uralar kim diş bilirse la'lüne
Tevbeden artuk şına kılmaya dendānı dürüst

denin:

1. **deninüñ:-üñ**

Tahmis 2

Mısra: 9

Alçak, değersiz.

Her deninüñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da 'āşık-rüsvādur bu

depre-:

1. **depremez:-n, -mez**

Gazel 10

Mısra: 2

Halk dilinde kılmılamak, hareket etmek.

Çapuñdan gitmedi āhumsuz ağıār
Yıl esmeyince çüb depremez ey yār

depre -:

1. **deprendi:-n, -di**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Hareket etmek.

Ne yatmağ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

depre-:

1. **deprenmeye:-me, -y, -e**

Mesnevi 1

Mısra: 25

Hareket etmemek.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

der:

1. der:

Gazel 45

Mısra: 3

Kapı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırũ'l-emr bize baht bu derden açılur

2. derden:-den

Gazel 95

Mısra: 1

Kapı.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

3. derden:-den

Gazel 45

Mısra: 4

Kapı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırũ'l-emr bize baht bu derden açılur

de-:

1. der idüm:-r , -idü, -m

Kıt'a 1

Mısra: 12

Demek, söylemek.

Hasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

der-âgüş kıl-:

1. der-âgüş kılurdu:-ur, -dı

Gazel 61

Mısra: 10

Kucaklamak.

Gözine uyhu gelse Çākerī'nüñ
Kılurdu dil-berin düşde der-âgüş

derd:

1. derd:

Gazel 1

Mısra: 4

Dert, gam.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
La'l-i nābuñ derd ehline devā

2. derd:

Gazel 50

Mısra: 2

Dert, gam.

Bāde-i 'ışk sāğara şıgmaz
Nitekim derd deftere şıgmaz

3. derdi:-i

Gazel 119

Mısra: 14

Dert, tasa.

Dirler n'ola Çākerī dilūñde
Ne olsa gerek nigār derdi

4. **derdũñ:-üñ**

Gazel 44

Mısra: 8

Dert, gam.

Anlar ki şâyim oldı senüñ ‘ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde âh ile derdũñ ğıdā kıılır

5. **derdin:-in**

Gazel 113

Mısra: 5

Dert, keder, sıkıntı.

Zülfî gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

6. **derdũñde:-üñ, -de**

Gazel 29

Mısra: 9

Dert, keder, sıkıntı.

‘Aceb mi Çākerî derdũñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

7. **derd:**

Gazel 66

Mısra: 8

Dert, gam.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr hātuñ tuta elüm

derdā ki:

1. **derdā ki:**

Gazel 63

Mısra: 4

Eyvah ki, yazık ki.

Çarh-ı felek kemān u havādisdür oqları
Derdā ki ādem oqları miskīn nişān imiş

2. derdā ki:

Gazel 27

Mısra: 1

Yazıklar olsun ki.

Maḥşerde rahmet eyle yā Rab yüzüm qaradur
Derdā ki mūy-ı rīşüm ağ u işüm ḥaṭādur

3. derdā ki:

Gazel 126

Mısra: 14

Ne acı ki.

‘Alem nice kez ādem ile ṭoldı boşaldı
Derdā ki bize daḥi irür mevt belāsı

derd-i belā:

1. derd-i belāya:-y, -a

Tahmis 1

Mısra: 7

Bela derdi.

Dilā şabr it ğam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

derd-i ‘ışk:

1. derd-i ‘ışk:

Gazel 18

Mısra: 5

Aşk derdi.

Başumda derd-i ‘ışk [u] belā-yı ḥumār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

derd-i ser:

1. derd-i ser:

Gazel 3

Mısra: 3

Baş derdi; sıkıntı.

Dil gül yañağınıñ 'arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'ı diler def'ine gül-āb

2. derd-i ser:

Gazel 128

Mısra: 5

Baş ağrısı.

Vā'izüñ pendi derd-i ser virdi
Şīşe-i bādeden gül-āb kanı

derd-i yār:

1. derd-i yār:--ile

Gazel 33

Mısra: 8

Sevgiliyi düşünme derdi.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

derdmend:

1. derdmend:

Gazel 86

Mısra: 10

Dertli, kaygılı; aşık.

Didüm cānā reh-i 'ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu 'āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

dergeh-i mevlā:

1. **dergeh-i mevlāya:-y, -a**

Tesdis 1

Mısra: 15

Mevla'nın dergahı. - Hesap günü -.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

der-i cānān:

1. **der-i cānāna:-a**

Gazel 68

Mısra: 1

Sevgilinin kapısı.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

der-i cānānı:

1. **der-i cānānı:-ı**

Gazel 97

Mısra: 7

Sevgilinin kapısı.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

der-i fitne:

1. **der-i fitne:**

Gazel 104

Mısra: 8

Fitne kapısı.

Her deyr kapusın utanıp yapı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

der-i ihsāna:

1. der-i ihsāna:-a

Muaşşer 1

Mısra: 12

Lütuf kapısı.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

dermān bul:-

1. dermān bulursın:-ur, -sın

Gazel 97

Mısra: 6

Derman bulmak, çare bulmak.

Göñülde iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsınız dermān bulursın

dermān idesin:

1. dermān idesin:-e, -sın

Gazel 45

Mısra: 9

Derman olmak, çare bulmak. .

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tāli ‘üñ bunda daħi çünki seferden açılur

derün:

1. derūnum:-um

Muaşşer 1

Mısra: 23

İç; gönül.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ‘ışkıyile oldu derūnum sūzān

derüñüñ tīmārı:

1. **derũũũũ tĩmārı:-ı-ũũ, -ũũ**

Mesnevi 2

Mısra: 21

Osmanlıda Kapıkulu askerlerinin bir kısmını tımar sahiplerinin yetiştirdiği askerler oluştururdu.

Derũũũũ tĩmārı yitmez rüşvete
Hiç lāyık iş degüldür devlete

dervîş:

1. **dervîşũũũũ:-ũũ, -e**

Gazel 79

Mısra: 9

Dervîş, kalender.

Çākerî dervîşũũũũ neẓr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

deryā:

1. **deryāya:-ya**

Gazel 116

Mısra: 4

Deniz.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehî sāyeyi deryāya düşürdi

2. **deryālaruñ:-lar, -uñ**

Müfret 2

Mısra: 2

Deniz.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

deryā-yı firāk:

1. **deryā-yı firāk:**

Gazel 66

Mısra: 8

Ayrılık denizi.

Beni ğark eylemedin derd ile deryâ-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr haıuñ tuta elüm

deryâ-vı yakîn:

1. deryâ-yı yakîn:

Kaside 1

Mısra: 17

Her şeyi bilen; Hz. Muhammed.

Afitâb-ı şer‘ ü deryâ-yı yakîn
Müftî-i ğayb u imâm-ı reh-nümâ

dest:

1. destinde:--inde

Gazel 3

Mısra: 8

El.

Şahrâya çıkdı pîr-i şükûfe ‘aşâ-y-ıla
Destinde cām-ı bâde vü ıalbinde ıztırâb

destân:

1. destân:

Gazel 133

Mısra: 6

*Milletlerin eski çağlardaki din, fazîlet ve millî kahramanlık mâcerâlarını,
başlarından geçenleri dile getiren büyük manzum hikâye, dâsitan, epope.*

Yakasın çāk idüp gül bûlbûl eydür
Qanı Destân ile Keyhusrev ü Key

destân-ı hüsn:

1. destân-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: 10

Güzelliğin hikayesi.

Çākerī hüsnuñ kitābın yazalı
‘Alemler dutdı şehā destān-ı hüsni

destār:

1. destār:

Gazel 111

Mısra: 4

Sarı.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıvılcık destār ile

dest-gīr:

1. dest-gīrümüz:-ümüz

Gazel 58

Mısra: 4

Yardımcı olan.

Maḥşer güninde gam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zūlf-i yār ola dest-gīrümüz

dest-gīr olmazısañ:

1. dest-gīr olmazısañ:-maz, -ısañ

Kaside 1

Mısra: 8

Yardımcı olmak.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

dest-i cefāyla:

1. dest-i cefāyla:

Gazel 24

Mısra: 1
(Sevgilinin) elinin eziyetiyle.

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetini kemân ider
Tîr-i belâya her nefes cân u dili nişân ider

dest-i cûduñ:

1. dest-i cûduñ:-uñ

Kaside 2

Mısra: 46

Cömertlik eli.

Dest-i cûduñ güneş gibi dînâr
Şâs-ı gerdûna her seher bırağur

dest-i firāk:

1. dest-i firāk:

Gazel 89

Mısra: 7

Ayrılığın eli.

Çāk idüpdür yaşamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultân-ı hüsñ

devā:

1. devā:

Gazel 1

Mısra: 4

Tedbir, çare, derman.

Müşk-i hâlûñ nokta-i cîm-i cemâl
La 'l-i nâbuñ derd ehline devā

devā düş-:

1. devā düşer:-er

Gazel 18

Mısra: 6

Deva olmak, çare olmak.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

devā eyle-:

1. devā eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 47

İyileştirmek.

Şerbet-i la 'lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i hüzn ü sevdā

devā itme-:

1. devā itme:-me

Gazel 130

Mısra: 7

Tedavi etmemek.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

devāya ir-:

1. devāya irmek:-mek

Tahmis 1

Mısra: 6

Deva bulmak, şifa bulmak.

Kişiye kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

devlet:

1. devletünde:--üñde

Gazel 6

Mısra: 7

Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.

Devletünde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

2. devletünde:-üñ, -de

Gazel 82

Mısra: 11

Devlet, saltanat.

Umaram devletünde bendesiyem
Rāhat-ı rüzgārı çok gördüm

3. devlete:-e

Mesnevi 2

Mısra: 22

Devlet.

Derüñüñ tīmārı yitmez rüşvete
Hîç lâıyık iş degüldür devlete

4. devlet:

Mesnevi 2

Mısra: 26

Saltanat.

Saltanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ‘ iderseñ rüşveti devlet senüñ

5. devlet:

Tahmis 1

Mısra: 17

Mutluluk.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar
Reh-i ‘ışkuñda bī-idrāk olanlar

6. devlet:

Gazel 66

Mısra: 7

Baht, talih.

Beni ğark eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr haṭuñ ṭuta elüm

devlet-i rūzgārı:

1. devlet-i rūzgārı:-ı

Gazel 82

Mısra: 10

Zamanın şansı, ikbali.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rūzgārı çok gördüm

devletlü cān:

1. devletlü cān:--imiş

Gazel 63

Mısra: 10

Mutlu, bahtlı kişi.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

devr:

1. devründe:--üñde

Gazel 47

Mısra: 9

Zaman.

Şi‘r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a ğālib durur

2. devrinde:-in, -de

Mesnevi 2

Mısra: 12
Zaman, dönem.

Ƙanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıldı devrinde rüşvet defteri

3. **devridür:-i, -dür**
Gazel 133
Mısra: 7
Zaman; mevsim.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücūm itmezdin evvel Behmen ü dey

devr ide:

1. **devr ide:-e**
Gazel 126
Mısra: 12
Dönmek.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca dañi sultān u gedā üstine gerdūn

devr it:-

1. **devr itdi:-di**
Tesdis 1
Mısra: 13
Dönmek.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılık eylemedüm oldu işüm kamu yaman

devrān:

1. **devrān:**
Gazel 2
Mısra: 4
Dünya, felek.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden bağıruñı devrān kebāb

2. devrān:

Gazel 56

Mısra: 8

Felek, dünya; şans, talih.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

devrān-ı Cem:

1. devrān-ı cem:

Gazel 53

Mısra: 4

(Şarabı bulan hükümdar) Cem' devri; hükümdarlığı.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer kalmaz

devrān-ı felek:

1. devrān-ı felek:

Gazel 8

Mısra: 9

Felek zamanı, felek.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şaḳın kim niçe biñ dürlü şeri var

devrān-ı hüsn:

1. devrān-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: 6

Güzellik zamanı.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf'ısn 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsn

devrân-ı sipihr-i lâciverdî:

1. devrân-ı sipihr-i lâciverdî:

Gazel 119

Mısra: 8

Gökyüzü.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî

Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

devr-i çarh-ı felek:

1. devr-i çarh-ı felek:

Gazel 54

Mısra: 4

Dönen felek; ömrün geçmesi.

Bahâr mevsimidür cām-ı Cem getür sâķī

Ki devr-i çarh-ı felek kimseye vefâ kılmaz

devr-i gül:

1. devr-i gül:

Gazel 21

Mısra: 4

Gül mevsimi, ilkbahar.

Cām-ı şâfî ki devr-i gül de geçer

Rûze gitdi getür berü sâķī

devr-i gülde:

1. devr-i gülde:--de

Gazel 3

Mısra: 10

Gül mevsimi.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ḥaddini

Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

devr-i hüsnüñ:

1. devr-i hüsnüñ:-üñ

Gazel 39

Mısra: 3

Güzellik devri, vakti.

Devr-i hüsnüñ geçmedin 'adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āsārıdur

devr-i 'işretde:

1. devr-i 'işretde:-de

Gazel 25

Mısra: 8

İçki meclisinde. - Divan edebiyatında devr en çok bezmde içki kadehinin ortada dönüşünü anlatır. Saki, ilk kadehi meclisin ulusuna sunar ve kadeh elden ele devretmeye başlar. Herkes bir yudum alıp yanındakine uzatır.-.

Ko kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadır

dev[r]-i lāle:

1. dev[r]-i lāledür:-dür

Gazel 34

Mısra: 1

Lale devri, yılda bir kez ortaya çıkan (mart, nisan aylarında) lalelerin zamanı; güzellerin seyir yerlerine geldiği, görüldüğü vakit.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

devr-i leb:

1. devr-i lebinde:-in, -de

Gazel 34

Mısra: 3

(Sevgilinin) dudaklarının zamanı. || Sevgilinin sarhoşluk veren dudaklarının içki gibi elden ele devredilmesi.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hûn-ı ciger nûş ider müdâm

devr-i şafâ:

1. devr-i şafâdur:-dur

Gazel 79

Mısra: 1

Safa, eğlence vakti.

Sâkıyâ devr-i şafâdur bezme ‘azm it kııl kerem
Şehr-i cân şādī tölup dil hânesinden gide ğam

devr-i zamân:

1. devr-i zamân:

Tesdis 1

Mısra: 13

Dönen zaman; kader.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamân
Yaşşılıķ eylemedüm oldu işüm kamu yaman

dey:

1. dey:

Gazel 133

Mısra: 8

Kış mevsimi.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

deyn derdi:

1. deyn derdine:-i, -ne

Gazel 45

Mısra: 9

Borç derdi.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Ṭālī ‘üñ bunda daḥi çünki seferden açılır

deyn virür:

1. deyn virür:-ür

Gazel 101

Mısra: 10

Borç vermek; sıkıntı vermek.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

deyr:

1. deyrüñ:-üñ

Gazel 127

Mısra: 4

Kilise.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıhmağa deyrüñ şanemi

deyr kapusın:

1. deyr kapusın:-sın

Gazel 104

Mısra: 7

Kilise kapısı.

Her deyr kapusın utanıp yapdı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

di:-

1. dir:-r

Gazel 38

Mısra: 9

Söylemek.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şaķın ki göñül murğı dāmıdur

2. di:-

Murabba 1

Mısra: 11

Söylemek.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

3. diyeler:--yeler

Gazel 6

Mısra: 10

Söylemek.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

4. didi:--di

Gazel 8

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Sultān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Hakk zararı var

5. dirler:-rler

Gazel 15

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Ki zīrā mey saķı eyler haşışi
Virür varın biliş ü yada dirler

6. dirler:-r, -ler

Gazel 15

Mısra: 2
Söylemek.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

7. **dirler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 6
Söylemek.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı 'ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

8. **dirler:-r, -ler**

Gazel 15

Mısra: 8
Söylemek.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

9. **dimiş:-miş**

Gazel 33

Mısra: 7
Söylemek.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

10. **dir:-r**

Gazel 35

Mısra: 3
Söylemek.

Melīh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddūñ kaşuñ nūnın gören dir

11. **dirler:-r, -ler**

Gazel 35

Mısra: 4

Söylemek.

Melîḥ ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddūñ kaşuñ nūnın gören dir

12. **dir:-r**

Gazel 36

Mısra: 5

Söylemek.

Her ƙanġı mūneccim ki ƭutar ƭālī 'ūñi dir
Allāḥ bilür ḥüsn iline ḥān olacaƙdur

13. **dirler:-r, -ler**

Gazel 41

Mısra: 3

Söylemek.

Kevser lebūñe şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

14. **didüm:-düm**

Gazel 49

Mısra: 15

Söylemek.

Ƙaddüm 'ışƙuñ bükür didüm dir
Tīr olsa za'īf yāya döymeƶ

15. **dir:-r**

Gazel 49

Mısra: 15

Söylemek.

Ḳaddüm 'ıṣḳuñ бүker didüm dir
Tır olsa za'if yāya döymeṣ

16. **didüm:-düm**

Gazel 51

Mısra: 9

Söylemek.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Ḳākerī herḡiz bu sözüñe cevāb olmaz

17. **didi:-di**

Gazel 59

Mısra: 9

Söylemek.

'Afv eylerem cemī'i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoḡ ise cürm ü günāhumuz

18. **didi:-di**

Gazel 61

Mısra: 8

Söylemek.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürdi didi cāmūṣ

19. **diye:-ye**

Gazel 62

Mısra: 2

Söylemek.

Dem-ā-dem itdüḡi çün fāṣ sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāṣ

20. **didi:-di**

Gazel 63

Mısra: 9
Söylemek.

Sen şāha bende olduğımı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlū cān imiş

21. **dir:-r**
Gazel 70
Mısra: 9
Söylemek.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildānı dir gören
Aḥsent naẓm şöylece rengīn ü ter gerek

22. **dirler:--rler**
Gazel 10
Mısra: 4
Söylemek.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

23. **dirler:-rler**
Gazel 15
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī ḥalk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

24. **dirler:-rler**
Gazel 16
Mısra: 2
Söylemek, demek.

Şol güzel kim aña Ḥaşan dirler
Gamzesi tīg[1] baş kesen dirler

25. **dirler:-rler**

Gazel 16

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Zülf[i] zencirine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

26. **dirler:-rler**

Gazel 16

Mısra: 6

Demek, söylemek.

Çin-i zülfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

27. **dirler:-rler**

Gazel 16

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulk-ile
Çākerī sevdiğüñ ḥāsen dirler

28. **dimiş:-miş**

Gazel 20

Mısra: 8

Demek. Demiş, söylemiş.

Rāstī serv diyen kāmētüñe toğrı dimiş
Meh-i nev daḥi dimiş kaşuña līk egri ḥaber

29. **dirse:-r, -se**

Gazel 6

Mısra: 11

Derse, sorarsa.

Bir şınık şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

30. **diyen:-y, -en**

Gazel 43

Mısra: 3

Diyen, söyleyen (kimse).

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

31. **dimezler:-mez, -ler**

Gazel 14

Mısra: 1

Söylememek; konuşmamak.

Lebūñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

32. **dimezler:-mez, -ler**

Gazel 14

Mısra: 2

Söylememek; konuşmamak.

Lebūñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

33. **dimezler:-mez, -ler**

Gazel 14

Mısra: 4

Söylememek; konuşmamak.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme hōd taḥsīn dimezler

34. **dimezler:-mez, -ler**

Gazel 14

Mısra: 6

Söylememek; konuşmamak.

İder ‘âlem du‘â-yı şabr-ı ‘âşık

Velî ‘âşıkların âmîn dimezler

35. **dimezler:-mez, -ler**

Gazel 14

Mısra: 8

Söylememek; konuşmamak.

Gamından hasta düşdüm vây şad vây

Ki hâlûn niçedür miskîn dimezler

36. **dimezler:-mez, -ler**

Gazel 14

Mısra: 10

Söylememek; konuşmamak.

Şular kim Çâkerî sözün okırlar

Hadîs-i Husrev ü Şîrîn dimezler

37. **diyesin:-y, -esin**

Gazel 20

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ey şabâ ger ider iseñ taraf-ı yâra sefer

Diyesin hecriyle ‘âşık-ı miskîn ne çeker

38. **didi:-di**

Gazel 69

Mısra: 11

Demek, söylemek.

Ben yarlıgaram cümle günâhı didi Gaffâr

Bes imdi bize dahı olur şefkati anuñ

39. **dirler:-r, -ler**

Gazel 69

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayınur mest Şırâṭ üzre geçerken

40. **didüm:-dü, -m**

Gazel 70

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

41. **didi:-di**

Gazel 70

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

42. **dirse:-r, -se**

Gazel 74

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber қаşuña dirse hilāl
Bu durur toğru ḥaber kim eyler ol egri ḥayāl

43. **diyem:-y, -em**

Gazel 74

Mısra: 3

Demek.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ħusûf ile zevâl

44. **dir:-r**

Gazel 74

Mısra: **10**

Demek, söylemek.

Çâkerî her kim nazâr iderse şî'rüñe senüñ
Dir selâsetden bu Ĥâfîz'dur taĥayyülde Kemâl

45. **dirseñ:-r, -se, -ñ**

Gazel 75

Mısra: **3**

Demek, söylemek.

Cihânda cân gibi cânım 'azîz olam dirseñ
Kemâl ehline var sen de eyle kesb-i kemâl

46. **didi:-di**

Gazel 75

Mısra: **9**

Demek, söylemek.

Yolında Çâkerî cânın dirîĝ ider didi yâr
Görince yüzüñi ben ħod didüm yanaĝuña al

47. **didüm:-dü, -m**

Gazel 75

Mısra: **10**

Demek.

Yolında Çâkerî cânın dirîĝ ider didi yâr
Görince yüzüñi ben ħod didüm yanaĝuña al

48. **dinür:-n, -ür**

Gazel 77

Mısra: 4

Demek; söylenmek.

Sīm-i eşküñ vir ḥalāş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardır mesel

49. **dirler:-r, -ler**

Gazel 78

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Ḥāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aḥmak olur her tavīl

50. **dirler:-r, -ler**

Gazel 79

Mısra: 8

Demek; söylenmek.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirīğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

51. **dir-imiş:-r, -imiş**

Gazel 80

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Dir-imiş şeh virürdi tāk u taḥtın
Ayağüñ tozına Dār-āb Edhem

52. **didi:-di**

Gazel 80

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı miḥrāb Edhem

53. **dimek:-mek**

Gazel 84

Mısra: 8

Demek.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetzüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daħı

54. **diyem:-y, -em**

Gazel 85

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetzüm

55. **didi:-di**

Gazel 85

Mısra: 17

Demek, söylemek.

Ruħuñda Çākerī zülf ü haṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetzüm

56. **didüm:-dü, -m**

Gazel 86

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Didüm cānā reh-i ‘ışķuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

57. **didi:-di**

Gazel 86

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Didüm cānā reh-i ‘ışķuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

58. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 88

Mısra: 13

Demek, söylemek.

Hecrūñ şebīnūñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubh-ı visālūñ oldu müyesser Kayacuğum

59. **dimişsin:-miş, -sin**

Gazel 90

Mısra: 9

Söylemek; söylenti.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerūñe şāhā yazukdur itme bühtān

60. **dirler:-r, -ler**

Gazel 92

Mısra: 5

Söylemek; söylenti.

Gün olacaktadır ay yüzi dirler
Bellüdür kıtlu gün toğuşından

61. **didi:-di**

Gazel 93

Mısra: 7

Demek, söylemek.

‘Uşşāķa cefā kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daħi dil-dār cefādan

62. **didi:-di**

Gazel 94

Mısra: 9
Söylemek.

Okıyan Çākerī ūi'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

63. **dir:-r**
Gazel 95
Mısra: 9
Söylemek.

Gören dir Çākerī ūi'rūñ ne ūirīn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

64. **didi:-di**
Gazel 96
Mısra: 8
Demek, söylemek.

Kaçan kim tīr-i ġamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

65. **didüm:-düm**
Gazel 96
Mısra: 9
Demek, söylemek.

Didüm kim aldı ġöñlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

66. **didi:-di**
Gazel 96
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Didüm kim aldı ġöñlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

67. **dir:-r**

Gazel 99

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

68. **dirseñ:-r, -señ**

Gazel 100

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Gerd-i gāmdan hālāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

69. **didi:-di**

Gazel 101

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı seḥer serve çıkup şöyle didi

70. **dimeyem:-me, -y, -em**

Gazel 101

Mısra: 9

Dememek, söylememek.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

71. **dimiş:-miş**

Gazel 103

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Çākerī ſimdi gűzeller içre hoŗca āyīne
Her biri bir bűseye biņ cān viren gelsűn dimiŗ

72. **dinilűr:-nil, -űr**

Gazel 109

Mısra: 2

Demek, sűylenmek.

Dil ű cāndan dil ű cān teŗnedűr ey cān lebűñe
Nitekim āb-ı mu‘allaķ dinilűr ğabğabuña

73. **diyeler:-ye, -ler**

Gazel 109

Mısra: 10

Demek; sűylenmek.

Dāmen-i dil-beri vű cām-ı ſarābı koma kim
Diyeler Çākerī aŗsente senűñ mezhebűñe

74. **didi:-di**

Gazel 113

Mısra: 11

Demek, sűylemek.

Sebaķat raŗmeti ‘alā ğayabī
Cűrm iűn ğavf itme kim didi Hāķ

75. **dirisen:-r, -isen**

Gazel 114

Mısra: 3

Demek, sűylemek.

Kűnc-i sa‘ādet isteriseñ kıl ķanā‘atı
Gamdan ğalāŗ olam dirisen bāde nűŗ kıl

76. **diye:-y, -e**

Gazel 115

Mısra: **10**

Demek, söylemek.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu ğazelūñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daħi

77. **didi:-di**

Gazel 116

Mısra: **9**

Demek, söylemek.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavġāya düşürdi

78. **dirler:-r, -ler**

Gazel 119

Mısra: **13**

Söylemek; söylenti.

Dirler n’ola Çākerī dilūñde
Ne olsa gerek nigār derdi

79. **dir:-r**

Gazel 121

Mısra: **2**

Demek, söylemek.

Rāḥata ğit miḥnete dir gel beri
Kāñkī ‘āşık kim seve sen dil-beri

80. **dir:-r**

Gazel 121

Mısra: **9**

Demek, söylemek.

Kāñlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

81. **dir:-r**

Gazel 122

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

82. **dise:-se**

Gazel 123

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

83. **diyen:-y, -en**

Gazel 124

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ḳankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

84. **dirseñ:-r, -señ**

Gazel 125

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

85. **diye:-y, -e**

Gazel 125

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Öliceğ kabrüne eger gelesin
Diye kabrüm türabı āh ‘Alī

86. **didi:-di**

Gazel 126

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

87. **dir:-r**

Gazel 126

Mısra: 15

Söylemek.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

88. **dir:-r**

Gazel 130

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

89. **dir:-r**

Gazel 131

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Cihān bizden tehī kalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir ‘ūd ile nāy

90. **didi:-di**

Gazel 132

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Ne hoşdur şol şanem ruhsarı oñ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

91. **dimiş:-miş**

Gazel 133

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Mugānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş gam zehrine tiryākdür mey

92. **dimezden:-mez, -den**

Kıt'a 1

Mısra: 9

Demek; adlandırmak.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarh
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

93. **didüñ:-düñ**

Kaside 1

Mısra: 11

Söylemek.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

94. **didi:-di**

Kaside 1

Mısra: 21

Demek, söylemek.

Ben seni sa'y eylerem kim Ḥaḳ didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

95. **didũñ:-dü, -ñ**

Kaside 1

Mısra: 37

Demek, söylemek.

Raḥmetümden çün didũñ kesmeñ ümĩd
Ben de hergiz itmezem ıat' -ı recā

96. **diyem:-y, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 36

Söylemek.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

97. **diyem:-y, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 41

Söylemek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

98. **didi:-di**

Kaside 2

Mısra: 11

Söylemek.

Dile dil-ber ḥayāli geldi didi
Leyse fi'd-dārı gayrınā deyyār

99. **didüm:-dü, -m**

Kaside 2

Mısra: 19

Söylemek.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

100. **didi:-di**

Kaside 2

Mısra: **19**

Söylemek.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

101. **dirsin:-r, -sin**

Kaside 2

Mısra: **21**

Söylemek.

Ḳatl-i ‘āşıkdan el çekem dirsin
İtme şāhum bu işi sen zinhār

102. **dirleridi:-r, -ler, -idi**

Kaside 2

Mısra: **53**

Söylemek; söylenti.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi
Fāli mes‘ūd ṭālī‘i muḥtār

103. **diyem:-y, -em**

Mesnevi 3

Mısra: **31**

Söylemek.

Saňa bir naşihat diyem gūş kıl
Cihān nīşdür cümle mey nūş kıl

104. **didi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: 39

Demek, söylemek.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

105. **diyeni:-y, -en, -i**

Tahmis 1

Mısra: 15

Söylemek.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ḡamnāk olanlar

106. **didi:-di**

Tahmis 2

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya ‘nī gūl ruḡlaruña bülbul-i gūyādur bu

107. **dirlerse:-r, -ler, -se**

Tahmis 2

Mısra: 4

Demek; söylenti.

Gam degül bilseler aḡvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra ‘nādur bu

108. **dirler:-r, -ler**

Tahmis 2

Mısra: 10

Söylemek; söylenti.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşıḡ-rüsvādur bu

109. **didi:-di**

Tahmis 2

Mısra: 23

Demek, söylemek.

Nitekim bülbül-i gülzâr-ı cihân kaldı didi
Vaşf-ı hüsnünde gören şi'r-i Revânîyi didi

110. **didi:-di**

Tahmis 2

Mısra: 24

Demek, söylemek.

Nitekim bülbül-i gülzâr-ı cihân kaldı didi
Vaşf-ı hüsnünde gören şi'r-i Revânîyi didi

111. **didi:-di**

Gazel 51

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Cevâb olur mı bu şi're didüm yâra su'âl itdüm
Didi kim Çâkerî hergiz bu sözüne cevâb olmaz

112. **diyince:-y, -ince**

Gazel 53

Mısra: 10

Söylemek.

Çemende lâle gibi şubh-dem kadehler tut
Diyince Çâkeriyâ şubh-dem geçer kalmaz

113. **dir:-r**

Gazel 126

Mısra: 17

Demek, söylemek.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakâsı

114. **dir:-r**

Gazel 4

Mısra: 5

Demek, söylemek.

İrağdan gösterem dir yüzini yâr
Yakından gösterürse pür-sa'âdet

115. **dir iken:-r , -iken**

Gazel 5

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Dir iken şûr-ı 'ışk u vecd ü hâlât
Ne işümdür benüm keşf ü kerâmât

116. **dir isem:-r , -ise, -m**

Gazel 9

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Ûkaddine kıyâmet dir isem n'ola nigâruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nâmeleri var

117. **dirler:-r, -ler**

Gazel 16

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Şol güzel kim aña Hâşan dirler
Gamzesi tîğ[1] baş kesen dirler

118. **dirise:-r, -ise**

Gazel 44

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Her kim dirise Çâkerî vâz geldi yârdan
Gerçek degül inanma begüm iftirâ kılur

119. **dir:-r**

Gazel 52

Mısra: 6

Söylemek.

‘İşkuñda dem-â-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebep olmaz

120. **dirdi:-r, -di**

Gazel 67

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Dirdi bir büt-ķānede bu dil-güşā taşvır yok
Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā ķaşuñı

121. **dime:-me**

Gazel 69

Mısra: 14

Demek, söylemek.

Meyķāne ķapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma‘lüm degül nisbeti anuñ

122. **dimezem:-mez, -em**

Gazel 85

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzetsdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzetsdüm

123. **dimeñ:-me, -ñ**

Gazel 106

Mısra: 3

Demek, söylemek.

‘Aşık öldürdüğin dimeñ baña kim
Korkaram kalmaya ğamı dilde

dīdār:

1. **dīdārma:-ın, -a**

Müfret 3

Mısra: 1

Güzel yüz.

Akıdı gönülüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

2. **dīdārıdur:-ıdur**

Gazel 39

Mısra: 6

Yüz, çehre.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maḫşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maḫşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

dīde:

1. **dīdeden:-den**

Gazel 12

Mısra: 7

Göz.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüğü çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

2. **dīde:**

Gazel 13

Mısra: 9

Göz.

‘ Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

3. dīde:

Gazel 123

Mısra: 1

Göz.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

4. dīde:

Gazel 130

Mısra: 3

Göz.

Zücāc-ı kadeḥden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

dīde-i devlet:

1. dīde-i devletüñ:-üñ

Kaside 2

Mısra: 64

Devletin gözü.

Ḥāb-ı ğafletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

dīde-i giryān:

1. dīde-i giryān:

Gazel 79

Mısra: 3

Ağlayan göz.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

dīde-i insān:

1. dīde-i insān:

Gazel 124

Mısra: 5

İnsan gözü.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınıñ tozu

dīde-i nemnāk:

1. dīde-i nemnāk:-a

Gazel 46

Mısra: 4

Nemli, ıslak göz; gözyaşı.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāk irür
Ey şabā uğrayıcağ kûy-ı nigāra kerem it

dīde-i ‘uşşāka:

1. dīde-i ‘uşşāka:-a

Gazel 20

Mısra: 6

Aşıkların gözü.

Yıl yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

dīdeme düş-:

1. dīdeme düşeli:-eli

Gazel 123

Mısra: 3

Deyim. Göze düşmek; akla gelmek.

Düşeli la‘lūñ hayāli dīdeme
Hūn-ı dilden tıldı çeşmüm sāğarı

diger-gün id-:

1. **diger-gün ider:-er**

Gazel 99

Mısra: 6

Değiştirmek.

Yâ Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hâlüm
Kim her dem ider 'ışkıyla beni dige-gün

dihkân-ı pîr:

1. **dihkân-ı pîr:**

Mesnevi 3

Mısra: 34

Yaşlı çiftçi.

Şanı sâkî ol reng-i bâde-'abîr
Ki şandan virür reng dihkân-ı pîr

diken:

1. **dikenden:--den**

Gazel 7

Mısra: 5

1- Kimi bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu gibi bölümlerinde ve kimi hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri, har. 2- Rakip.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i şandân elinden âh u feryâd

dil:

1. **dilde:-de**

Gazel 42

Mısra: 8

Gönül.

Gönlünde hayâl-i hatîtin itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

2. dil:

Gazel 47

Mısra: 5

Gönül.

Bahş-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya 'nî ki ol hışşe-i gâıyb durur

3. dil:

Gazel 51

Mısra: 5

Gönül.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk 'azâb olmaz
Anuñçün Ka'be küyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

4. dil:

Gazel 68

Mısra: 1

Gönül.

Bu dem k'ey dil der-i cânâna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdâne varduñ

5. dil:

Gazel 68

Mısra: 7

Gönül.

Seni ey dil zenañdânında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındâna varduñ

6. dilden:-den

Gazel 69

Mısra: 3

Gönül.

Dilden hele ben pîr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

7. **dile:-e**

Gazel 76

Mısra: 7

Gönül.

'İnfî 'āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

8. **dil:**

Gazel 84

Mısra: 3

Gönül.

'İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

9. **dil:**

Gazel 95

Mısra: 1

Gönül.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

10. **dil:**

Gazel 98

Mısra: 1

Gönül.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

11. **dil:**

Gazel 106

Mısra: 8

Gönül.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfün
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

12. **dil:**

Gazel 3

Mısra: 3

Gönül.

Dil gül yañağınıñ ‘araxın derd-i ser kılmur
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

13. **dil:**

Gazel 3

Mısra: 9

Gönül.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

14. **dil:**

Gazel 3

Mısra: 10

Gönül.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

15. **dil:**

Gazel 10

Mısra: 5

Gönül, yürek.

Çevürmez tîğ-ı ğamzeñden yüzün dil
Ḥazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

16. **dil:**

Gazel 29

Mısra: 5

(Aşığın) gönü.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yokdur

17. **dilde:-de**

Gazel 69

Mısra: 18

Gönül.

Cemşīd gibi cāma gönül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

18. **dilde:-de**

Gazel 76

Mısra: 8

Gönül.

‘İnfī ‘āl artar dile geldükçe fīkr-i haţtı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

19. **diller:-ler**

Gazel 87

Mısra: 5

Gönül.

Bulısup diller ile zülfüñde
Guşşa-y-ile ğamı şikār idelüm

20. **dile:-e**

Gazel 88

Mısra: 8

Gönül.

Meydān-ı ʿışk içinde dil-āver geçer atı
Müjgānuñ oların dile gönder ayacuğum

21. **dil:**

Gazel 90

Mısra: 1

Gönül.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olunca evde itmezler āh u efgān

22. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 1

Gönül.

Saa cān vireyin ey řāh dilden
uluñ yād eyle tek geh gāh dilden

23. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 2

Gönül.

Saa cān vireyin ey řāh dilden
uluñ yād eyle tek geh gāh dilden

24. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 4

Gönül.

Sauñ zencīri cān u dil çeküben
Cigerden tūr-i ğamzeñ āh dilden

25. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 6

Gönül.

Gönül derdine bulsa kimse çäre
Gile itmez idi her şāh dilden

26. **dilden:-den**

Gazel 94

Mısra: 8

Gönül.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

27. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 1

Gönül.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü qalmaz kişi bu menzilde

28. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 4

Gönül.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korqaram qalmaya ğamı dilde

29. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 10

Dil, lisan.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

30. **dilde:-de**

Gazel 108

Mısra: 5

Gönül.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz durişür ḥalka 'ayān eylemege

31. **dilden:-den**

Gazel 118

Mısra: 5

Gönül.

Geçdi dilden qarār qalmadı vāy
Gamzesi tiri qanuma girdi

32. **dilünde:-üñ, -de**

Gazel 119

Mısra: 13

Gönül.

Dirler n'ola Çākerī dilünde
Ne olsa gerek nigār derdi

33. **dilini:-in, -i**

Gazel 120

Mısra: 8

Gönül.

Sinsa her-cāyī güzelden dil-i 'uşşāk ne tañ
'Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

34. **dil:**

Gazel 122

Mısra: 5

Gönül.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

35. **dilümden:-üm, -den**

Gazel 131

Mısra: 11

Gönül.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

36. **dilden:-den**

Gazel 133

Mısra: 2

Gönül.

Bahār eyyāmıdır şun sākıyā mey
Ki dilden mey kılrur ğam nāmesin tayy

37. **dilümden:-üm, -den**

Kaside 1

Mısra: 10

Dil.

Soñ nefesde şakla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir haṭā

38. **dilde:-de**

Tesdis 1

Mısra: 7

Gönül.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge haṭā

39. **dilüñden:-üñ, -den**

Mesnevi 2

Mısra: 2

Gönül.

Söylegil ey bülbül-i gülzār-ı 'ışk
Kim dilüñden maḥzen-i esrār-ı 'ışk

40. **dil:**

Kaside 2

Mısra: 5

Dil.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya'nī 'İsā gibi kıla güftār

41. **dile:-e**

Kaside 2

Mısra: 11

Gönül.

Dile dil-ber ḥayāli geldi didi
Leyse fi'd-dārı ḡayrınā deyyār

42. **dilde:-de**

Kaside 2

Mısra: 14

Gönül.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki ḳomaz bāde dilde gerd ü ḡubār

43. **dilden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Gönül.

Muḡannī çalasın yine erḡanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

44. **dildeki:-de, -ki**

Muaşşer 1

Mısra: 2

Gönül.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

45. **dil:**

Muaşşer 1

Mısra: 48

Gönül.

Şerbet-i la'lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i hūzn ü sevdā

46. **dilin:-in**

Tahmis 1

Mısra: 22

Gönül.

Olalı Çākerī ol yāra māyıl
Dilin güm itdi hem 'aqlını zāyıl

47. **dil:**

Gazel 60

Mısra: 2

Gönül.

Ten pīr oldı Çākerī gönül cüvān henūz
Çün oldı dil dilūñde hadīs-i beyān henūz

48. **dilūñde:-üñ, -de**

Gazel 60

Mısra: 2

Dil; söz söylemek.

Ten pîr oldu Çâkerî gönül cüvân henûz
Çün oldu dil dilûnde hadîs-i beyân henûz

49. **dil:**

Gazel 72

Mısra: 3

Gönül.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

50. **dil:**

Muaşşer 1

Mısra: 6

Gönül.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zîb ü ferî
Tîr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

51. **dili:-i**

Gazel 46

Mısra: 5

Gönül.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūḥ kılup cān çekişür

52. **dil:**

Gazel 49

Mısra: 8

Gönül.

Göñlüme cefā taşın yiter ur
Dil sırça durur kayaya döymez

53. **dilin:-in**

Gazel 57

Mısra: 9

Gönül.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ışkuñ ğamı mihmānımız

dil bağla-:

1. dil bağlama:-ma

Gazel 52

Mısra: 9

Aşık olma; gönül bağlama.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

dil bülbülin:

1. dil bülbülini:-in, -i

Gazel 90

Mısra: 5

Gönül bülbulü.

Aşüfte kıлмаğ içün dil bülbülini cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

dil çeşmin:

1. dil çeşmin:-in

Gazel 27

Mısra: 5

Gönül gözü.

‘İşyān içinde qalmış bī-nūr [u] bī-żıyādur
Şem‘-i hidāyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

dil ehlinin:

1. dil ehlinin:-i, -sin

Tahmis 1

Mısra: 11

Gönül ehli, aşık.

Dil ehlisin yoluña terk-i ser kıl
Miyân-ı cāna bu pendî kemer kıl

dil hānesinden:

1. **dil hānesinden:-si, -n, -den**

Gazel 79

Mısra: 2

Gönül evi.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādî tolup dil hānesinden gide ğam

dil murğı:

1. **dil murğı:**

Gazel 34

Mısra: 5

Gönül kuşu.

Hālîni ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dāyim hāvaledür

dil şadefinde:

1. **dil şadefinde:-in, -de**

Gazel 70

Mısra: 4

Gönül sedefî.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baḥr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

dil şehrinî:

1. **dil şehrinî:-î, -nî**

Gazel 23

Mısra: 5

Gönül şehri.

Taň mı hayālî zülfüñüñ dil şehrini kılsa Һarāb
Her Һanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

dil ü cān:

1. dil ü cān:

Gazel 44

Mısra: 3

Gönül ve can.

Umduqça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevır ü cefā kıılır

2. dil ü cān:

Gazel 98

Mısra: 8

Gönül ve can.

Cigerden çekme tīr-i ğamzeñi tīz
Dil ü cān ile Һo bir pāre olsun

3. dil ü cān:

Gazel 109

Mısra: 1

Gönül ve can.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allaq dinilür ğabğabuña

4. dil ü cāndan:-dan

Gazel 32

Mısra: 9

Gönül ve candan ; isteyerek.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā‘ya ki Һatm-i devrāndur

5. **dil ü cāndan:-dan**

Gazel 109

Mısra: 1

Canı gönülden, içten.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allaķ dinilür ğabġabuña

dil ucın:

1. **dil ucından:-ın, -dan-ından**

Gazel 62

Mısra: 3

Gönül ucu; gönül .

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

dil vir-:

1. **dil virdi:-di**

Gazel 129

Mısra: 13

Deyim. Gönül vermek, sevmek.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz hāķı feryād u enīni

2. **dil virme:-me**

Gazel 2

Mısra: 7

Deyim. Gönül vermek, aşık olmak.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şaķın
Çarha şor bir kıanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

3. **dil virse:-se**

Gazel 102

Mısra: 2

Deyim. Gönül vermek.

Māl ü mülküñ çünki yoǵdur haq atında raǵbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] andān [ǵam yime]

dilā:

1. dilā:

Gazel 131

Mısra: 5

Ey gönül.

Saa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā ılduǵuñ çün

2. dilā:

Tesdis 1

Mısra: 21

Ey gönül.

Gözümüñ şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup gedı günüm mātem ile

3. dilā:

Tahmis 1

Mısra: 7

Ey gönül!.

Dilā şabr it ǵam u derd-i belāya
Taammül eyle her lahza cefāya

dil-ārām:

1. dil-ārām:

Gazel 61

Mısra: 5

Gönülleri süsleyen, sevgili.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

2. dil-ārāmum:-um

Gazel 86

Mısra: 3

Gönül alan.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

dil-āver:

1. dil-āverdür:--dür

Gazel 10

Mısra: 6

Yiğit, yürekli.

Çevürmez tīg-ı ğamzeñden yüzün dil
Ḥazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

2. dil-āver:

Gazel 88

Mısra: 7

Yiğit.

Meydān-ı ‘ışk içinde dil-āver geçer atı
Müjgānuñ oğların dile gönder ayacuğum

dil-bend:

1. dil-bend:

Gazel 1

Mısra: 2

Gönül bağlayan, seven.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Ḥudā
Vey saçuñ dil-bend ü la‘lūñ dil-güşā

dil-ber:

1. dil-berüñ:-üñ

Gazel 70

Mısra: 5

Gönül alan, güzel.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şâhib-nażar gerek

2. dil-ber:

Gazel 93

Mısra: 7

Gönül alan, güzel.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruķ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daħi dil-dār cefādan

3. dil-ber:

Gazel 96

Mısra: 10

Gönül alan, güzel.

Didüm kim aldı gönlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

4. dil-berin:-in

Gazel 61

Mısra: 10

Güzel (gönlü kendine çeken) || sevgili.

Gözine uyhu gelse Çākerī'nüñ
Kılurdı dil-berin düşde der-āğüş

5. dil-berdedür:-de, -dür

Gazel 25

Mısra: 6

Gönül alan güzeldedir, sevgilidedir.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nağşı k'ol dil-berdedür

6. dil-berüm:-üm

Gazel 63

Mısra: 2

Güzel; sevgili.

Sâkî piyâle şun ki felek bî-amân imiş
Ol dahı dil-berüm gibi nâ-mihribân imiş

7. dil-ber:

Gazel 74

Mısra: 1

Gönül alan, sevgili.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilâl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayâl

8. dil-berüñ:-üñ

Gazel 75

Mısra: 7

Gönül alan; sevgili.

Ruğında hâl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dîn ile bulmuş durur cihânda Bilâl

9. dil-ber:

Gazel 77

Mısra: 5

Gönül alan, sevgili.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ 'ilmin tamâm
'İlm bilmekden ne hâşıl çünkim olmaya 'amel

10. **dil-berüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 1

Gönül alan.

Nigārum dil-berüm rūh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mū'nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

11. **dil-ber:**

Gazel 90

Mısra: 1

Gönül alan, sevgili.

Dil-ber ḥayālī ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaḳ evde itmezler āh u efḡān

12. **dil-bere:-e**

Gazel 99

Mısra: 5

Gönül alan, güzel, sevgili.

Yā Rab nice şerḥ eyleyeyin dil-bere ḥālüm
Kim her dem ider 'ışḳyla beni dige-gün

13. **dil-berüñ:-üñ**

Gazel 108

Mısra: 4

Gönül alan güzel, sevgili.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ḳan itdi gider
Dil-berüñ yolına rūhını revān eylemege

14. **dil-berüñ:-üñ**

Gazel 111

Mısra: 7

Gönül alan, sevgili.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegün ağıar ile

15. **dil-ber:**

Gazel 112

Mısra: 6

Gönül alan, sevgili.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

16. **dil-berümüz:-ümüz**

Gazel 120

Mısra: 10

Gönül alan, sevgili.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

17. **dil-beri:-i**

Gazel 121

Mısra: 1

Gönül alan güzel.

Rāhata gıt miñnete dir gel beri
Kānkı ‘āşık kim seve sen dil-beri

18. **dil-berüñ:-üñ**

Müfret 3

Mısra: 1

Gönül alan güzel.

Akdı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

19. **dil-ber:**

Kaside 2

Mısra: 11

Gönül alan güzel.

Dile dil-ber hayālî geldi didi
Leyse fi'd-dārî gayrınā deyyār

20. **dil-berlerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 67

Mısra: 5

Gönül alan güzel.

Şubḥ-dem ḥusninde ḥaylî gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencîr yok

21. **dil-berî:-î**

Murabba 1

Mısra: 18

Gönül alan, güzel.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perî
Senüñ içün itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berî

dil-berā:

1. **dil-berā:**

Gazel 56

Mısra: 3

Ey gönül alan(sevgili).

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

2. **dil-berā:**

Gazel 74

Mısra: 8

Ey sevgili.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āḥırî
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

dil-ber-i mümtāz:

1. dil-ber-i mümtāza:-a

Tesdis 1

Mısra: 25

Seçkin güzel.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

dilber-i ra' nā:

1. dilber-i ra' nādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 4

Hoş ve güzel sevgili.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra' nādur bu

dil-berüñ derdin:

1. dil-berüñ derdin:-in

Gazel 97

Mısra: 5

Gönül alan güzelin, sevgilinin derdi.

Gönülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermān bulursın

dil-dār:

1. dil-dār:

Gazel 93

Mısra: 8

Güzel || sevgili.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

2. **dil-dār:**

Gazel 41

Mısra: 1

Birinin gönlüne malik olan maşuka: güzel || Sevgili.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür

Zîrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

3. **dil-dārı:-ı**

Gazel 132

Mısra: 10

Güzel, sevgili.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim

Ne cāndur Çākerī dil-dārı oḡ hey

4. **dil-dār:**

Kaside 2

Mısra: 20

Güzel, sevgili.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim

Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

dildār:

1. **dildārum:-um**

Gazel 37

Mısra: 2

Güzel || sevgili.

Vefā-yı ‘ömrden hāşıl hemīndür

Ki dildārum benümle hem-niṣīndür

2. **dildārumuzuñ:-umuz, -uñ**

Gazel 104

Mısra: 8

Sevgili.

Her deyr apusın utanıp yaptı şanemler
Dildārumuzuñ eşmi aaldan der-i fitne

3. dildār:

Gazel 111

Mısra: 2

Güzel, sevgili.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vatıdür dildār ile

4. dildārı:-ı

Gazel 120

Mısra: 4

Sevgili.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
ays řād oldu açan cāmını dildārı şıdı

5. dildāra:-a

Gazel 28

Mısra: 3

Sevgili.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
übā degül emende servüñ de cānı yokdur

6. dildārıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 1

Birinin gönlünü almış, sevgili.

Geri kim gül bülbulüñ mabübı vü dildārıdur
Bülbüle ılmaz vefā gül řāhid-i bāzārıdur

dildār-ı bī-vefā:

1. dildār-ı bī-vefā:

Gazel 60

Mısra: 3

Vefasız gönül alan.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim dahı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuḥda revān henüz

dildār-ı şeker-leb:

1. dildār-ı şeker-leb:

Gazel 42

Mısra: 5

Şeker dudaklı sevgili.

Dildār-ı şeker-leb ü gül-endām
Bī-būs u kenār hoş degüldür

dilden geç-:

1. dilden geçdi:-di

Gazel 94

Mısra: 10

Deyim. Gönülden geçmek, düşünmek.

Okıyan Çākerī şî‘rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

dile-:

1. diler:-r

Gazel 79

Mısra: 3

Dilemek; istemek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

2. dilerseñ:-r, -señ

Gazel 96

Mısra: 4

Dilemek, istemek.

Yaş akıtma gözümdeñ öñdün ey şem ‘
Dilerseñ sūzuñ ola halka rüşen

3. **dileseñ:-señ**

Gazel 97

Mısra: 1

Dilemek, istemek.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

4. **dile:**

Gazel 97

Mısra: 2

Dilemek, istemek.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

5. **diler:-r**

Gazel 117

Mısra: 1

Dilemek, istemek.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yarı koyup Tūbā diler gör zāhidi

6. **dilerseñ:-r, -señ**

Mesnevi 1

Mısra: 8

Dilemek, istemek.

Ümīdüm kesmezem senden İlāhī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

7. **dilerseñ:-r, -señ**

Mesnevi 2

Mısra: 13

İstemek.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḵhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

8. **diler:-r**

Kaside 2

Mısra: 32

Dilemek, istemek.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

9. **dileyü:-y, -ü**

Gazel 47

Mısra: 5

İstemek, arzulamak .

Baḥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya‘nī ki ol ḥişşe-i ğāyīb durur

10. **diler:-r**

Gazel 84

Mısra: 4

İstemek, arzulamak.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

11. **diler:--r**

Gazel 3

Mısra: 4

Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek.

Dil gül yañağınıñ ‘araķın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

12. **diler:--r**

Gazel 3

Mısra: 10

İstemek, dilemek.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

dile düş-:

1. **dile düşdi:-di**

Gazel 76

Mısra: 2

Gönle düşmek.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

dile düş-:

1. **dile düşdüm:-dü, -m**

Gazel 131

Mısra: 11

Deyim. Hakkında dedikodu yapılmak.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

dile gel-:

1. **dile geldi:-di**

Gazel 19

Mısra: 10

Deyim. Dile gelmek, konuşmak.

Ḳo Çakerī gayrı kıl u kıālī
Çün geldi dile maķāl-ı dil-ber

dile uyup:

1. dile uyup:-up

Gazel 131

Mısra: 12

Gönle uymak; yüreğini dinlemek.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād

Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

dil-efgār:

1. dil-efgārı:-ı

Gazel 122

Mısra: 8

Gönlü yaralı.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām

Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

dil-güşā:

1. dil-güşā:

Gazel 1

Mısra: 2

Gönül açan, kalbe ferah veren.

Ey ruhuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā

Vey saçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. dil-güşā:

Gazel 67

Mısra: 8

Gönül açan, kalbe ferah veren.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taṣvīr yok

Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

dil-i ādem:

1. **dil-i âdem:**

Gazel 110

Mısra: 4

İnsanın gönlü.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

dil-i ‘âşık:

1. **dil-i ‘âşığa:-a**

Gazel 43

Mısra: 8

Aşığın gönlü.

Dağıdur dem-â-dem saçını şabâ
Dil-i ‘âşığa infî‘âl arturur

dil-i bî-çâremi:

1. **dil-i bî-çâremi:-mi**

Gazel 108

Mısra: 3

Çaresiz gönül.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revân eylemege

dil-i dīvâne:

1. **dil-i dīvâneleri:-ler, -i**

Muaşşer 1

Mısra: 4

Divane gönül.

Kayd-ı zencîre düşürdüñ dil-i dīvâneleri
Degicek ‘ârîzuña zülfüñi mânend-i perî

dil-i mihnet-zeden:

1. dil-i miḥnet-zedenüñ:-nüñ

Muaşşer 1

Mısra: 8

Mihnet ve sıkıntı çeken gönül.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ḡamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ āteş-i 'ışk oldu yeri

dil-i 'uşşāk:

1. dil-i 'uşşāk:

Gazel 120

Mısra: 7

Aşıkların gönlü.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i 'uşşāk ne tañ
'Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

2. dil-i 'uşşāk:

Tahmis 1

Mısra: 3

Aşıkların gönlü.

Dil-i 'uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ḡamzeyi tekrār iderler

dil-pezi̇r:

1. dil-pezi̇rümüz:-ümüz

Gazel 58

Mısra: 2

Gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği, gönlün kabul ettiği.

Mey-ḥāneye kıılır bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezi̇rümüz

dil-sitān:

1. dil-sitān:

Murabba 1

Mısra: 1
Gönül alan.

Çok zamandır görmez oldum kandasın ey dil-sitân
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumân

dîn:

1. dîn:

Gazel 6

Mısra: 9

Din.

Ey livâyî defter ü dîn anuñ ile ber-kemâl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmân'ı dürüst

2. dîn:

Gazel 75

Mısra: 8

Din, inanç.

Ruhında hâl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dîn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

3. dîn:

Kaside 1

Mısra: 14

Din; İslamiyet.

Nūr-ı ‘ālem rahmeten li'l-‘ālemîn
Hâce-i dünyā vü dîn genc-i vefā

dîn serveri:

1. dîn serveri:-i

Mesnevi 2

Mısra: 11

Din meydanın öncüsü, komutanı; padişah.

Გanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

dīn yolın:

1. dīn yolında:-ın, -da

Mesnevi 2

Mısra: 19

Kalıp ifade. Din yolu; din uğruna.

Rüşvete ruᲕşat virürsin ne ‘aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

dīnār:

1. dīnār:

Kaside 2

Mısra: 46

Eski bir nevi altın sikke.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

diñle:-

1. diñlerdi:-r, -di

Gazel 91

Mısra: 4

Dinlemek, kulak vermek.

ÇarᲕ göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

2. diñle:

Gazel 2

Mısra: 3

İşitmek için kulak vermek.

MuᲕribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Გılmadın Ვam āteşinden bağıruñı devrān kebāb

3. diñle:

Gazel 28

Mısra: 6

Dinle, kulak ver.

Hengām-ı lâledür tır bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pîri k'anuñ ziyânı yokdur

dir-:

1. dirmeye:-me, -y, -e

Gazel 111

Mısra: 3

Toplamak.

Şan 'Alî'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzâra kızıl destâr ile

2. dirdüm:-, -düm

Gazel 131

Mısra: 12

Toplamak; elde etmek.

Dile düşdüm dilümden âh u feryâd
Dile uyup ne dirdüm vâ meni vây

dırâz id-:

1. dırâz ider:-er

Kaside 2

Mısra: 5

Laf atmak.

Mehdde dil dırâz ider sūsen
Ya'nî 'İsâ gibi kıla güftâr

direm:

1. **direm:**

Gazel 53

Mısra: 6

Para,akçe.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer kalmaz

dirhem-i 'ışk:

1. **dirhem-i 'ışk:**

Gazel 65

Mısra: 8

Aşkın çeyreği - Aşık/ şair aşkın küçük bir paraçasını dünya malına ve Karun'un hazinelerine tercih ettiğini söylemektedir. -.

Yeg durur ben faḳīre dirhem-i 'ışk
Genc-i Kārūn u mülk-i dünyādan

diri ko-:

1. **diri korsa:-rsa, -**

Gazel 56

Mısra: 5

Canlı bırakmak; öldürmemek.

Senden ayru ger ecel korsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

dirîg:

1. **dirîg:**

Gazel 112

Mısra: 3

Yazık ki.

Yüz virdi ğayra ḥāl-i siyāhı gibi dirîg
İslāḥ olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

2. **dirîg:**

Gazel 60

Mısra: 5

Eyvah, yazık ki.

Kim var sende dahı riyyâdan nişân henûz
‘Ömr âfîtabı irdi ser-i kûha ey dirîg

3. **dirîg:**

Gazel 75

Mısra: 9

Korumak, esirgemek.

Yolında Çâkerî cânın dirîg ider didi yâr
Görince yüzüñi ben hûd didüm yanağuña al

4. **dirîg:**

Gazel 118

Mısra: 3

Eyvah; esirgemek, sakınmak.

Yüz virüp gayra zülfî gibi dirîg
Beni odlara yağıdı yandurdu

dirîg kıl-:

1. **dirîg kılma:-ma**

Gazel 79

Mısra: 7

Esirgemek.

Çeşm-i terden luğf kıl kılma izüñ tozın dirîg
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

dirîgâ:

1. **dirîgâ:**

Gazel 26

Mısra: 8

Ne yazık! Çok yazık!.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirîgâ âhîr ömrüm ‘ademdür

diril-:

1. dirilürsin:-ür, -sin

Gazel 20

Mısra: 4

Çıkmak; canlanmak.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

2. dirilen:-en

Gazel 115

Mısra: 5

Taslamak, -davasında bulunmak.

Leb-i sāğar öpeler la‘l-i dil-ārāmı dañi
Öpmese şeyh dirilen elini ‘āşık olan

dirler ki:

1. dirler ki:

Gazel 48

Mısra: 5

Kalıp söz. Derler ki.

Ahvāl-i ‘ışka ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki ‘ışk hâline Cibrîl emîn degül

dirli:

1. dirlicügüm:-cüg, -üm

Kıt'a 1

Mısra: 11

Ulufe, maaş.

Hasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

dirlik:

1. dirlik:

Gazel 71

Mısra: 7

Yaşam.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile ölice
Aduñı seng-i mezârumda nişân itsem gerek

diş bile-:

1. diş bilerse:-r, -se

Gazel 6

Mısra: 5

Deyim. Çok istek duymak.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la'lüñe
Tevbeden artuğ şına qalmaya dendānı dürüst

2. diş bileyen:-y, -en

Gazel 24

Mısra: 8

Deyim. Çok istek duymak.

Zülfüñe el şunan kılar māye-i 'ömri tārūmār
Diş bileyen tudağūña göz göre qaşd-ı cān ider

dīv:

1. dīvdür:-dür

Gazel 123

Mısra: 7

Dev.

El şunar la'line zülfî dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterî

2. dīv:

Mesnevi 2

Mısra: 8

Dev.

Neyleriz Cemşīd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

dīvān-ı kazā:

1. dīvān-ı kazā'dan:-dan

Gazel 93

Mısra: 4

Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısının oluştuğu yer, makam.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kazā'dan

dīvâr nakşı:

1. dīvâr nakşı:

Gazel 28

Mısra: 1

Duvar resmi.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

di-:

1. diyü:

Kaside 1

Mısra: 19

Diye.

Vaḫt ile bekler diyü ya'nī ḫoros
Tāc-ı yāḫūtı aña kılduñ 'aṭā

doğru:

1. doğru:

Gazel 78

Mısra: 8

Doğru, gerçek.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler aḥmak olur her tavīl

doğru yoldan:

1. doğru yoldan:-dan

Gazel 117

Mısra: 2

Her türlü kötülükten uzak olan yol. Yanlış işlerden (bilhassa Allah'ın yasak ettiği şeylerden) uzak durup, salih amellerde bulunmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

dök-:

1. dökmeseydi:-me, -se, -y, -di

Gazel 80

Mısra: 10

Dökmek, akıtmak.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

2. döker:-er

Gazel 101

Mısra: 6

Dökmek, akıtmak.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ḥasta göñül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

3. dökildi:-il, -di

Gazel 126

Mısra: 8

Dökmek; dökülmek.

Ey niçe selâṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nûrî vü çāk oldu yaqası

4. dökmege:-meg, -e

Muaşşer 1

Mısra: 33

Dökmek, akıtmak.

Ḳadeḥe sāğar-ı mey dökmege ḳulḳul utanur
Âh o gerdendeki ḥālî göricek fül utanur

dök:

1. dökdi:-di

Gazel 19

Mısra: 3

Dökmek, serpmek; belirmek.

Cân murgına geldi dâne dökdi
Göñlüme ḥayāl-i ḥāl-i dil-ber

dokın-:

1. dokınur:-ur

Gazel 126

Mısra: 20

Dokunmak; ulaşmak.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem`ine her dem dokınur mevt şadāsı

dol-:

1. doldı:-dı

Tesdis 1

Mısra: 21

Dolmak, tamamen kaplamak.

Gözümün şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

dolaş-:

1. dolaşduğ:-duğ

Gazel 23

Mısra: 9

Dolanmak.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

dön-:

1. dönerse:--erse

Gazel 8

Mısra: 9

Kendi ekseni ya da başka bir şeyin çevresinde devinmek.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

2. dönerse:-er, -se

Gazel 91

Mısra: 3

Dönmek; feleğin arzu ve istek doğrultusunda dönmesi.

Çarh göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendı Süleymān bāddan

3. döner:-er

Gazel 101

Mısra: 10

Dönmek .

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

4. döndi:-di

Gazel 111

Mısra: 1

Benzemek.

Cennete döndi cihān gülzār ile

Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

5. döndi:-di

Gazel 120

Mısra: 6

Vazgeçmek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken

Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

döne döne:

1. döne döne:

Gazel 82

Mısra: 7

Dönerek; durup durup.

Ey felek cevır kılma döne döne

Şiddet-i rüzgārı çok gördüm

dost:

1. dostum:-um

Gazel 23

Mısra: 2

Sevgili.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider

Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

2. dost:

Gazel 93

Mısra: 6

Sevgili.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

3. **dost:**

Gazel 45

Mısra: 7

Dost II Sevgili.

Beñzimūñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

4. **dost:**

Gazel 19

Mısra: 7

Sevgili.

Redd itdi rakīb-i nākış dost
Aḥsente zihī kemāl-i dil-ber

5. **dost:**

Gazel 23

Mısra: 8

Sevgili.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

6. **dostum:-um**

Gazel 107

Mısra: 7

Dost.

Gülşen içre meskenin ben bülbulūñ ḥār eyleme
Şubḥdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

7. **dostluk:-luk**

Murabba 1

Mısra: 13

Dost, sevgili.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

doy-:

1. **doyamaz:-amaz**

Muaşşer 1

Mısra: 24

Doymak, tatmin olmak.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryân
Ateş-i 'ışkıyile oldu derûnum sūzân

dü cihân ni'meti:

1. **dü cihân ni'metine:**

Gazel 31

Mısra: 9

İki cihan (dünya ve ahiret) nimetine.

Dü cihân ni'metine toymışdur
Çâkerî han-ı 'ışka mihmândur

dü kevnî:

1. **dü kevnî:**

Gazel 19

Mısra: 5

İki dünya; dünya ve ahiret.

Dü kevnî virem olursa hâşıl
Bir görmek için cemâl-i dil-ber

du'â:

1. **du'â:**

Gazel 54

Mısra: 10

Allah'a yalvarma, dua.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

du‘ā kıl-:

1. du‘ā kıl:

Gazel 133

Mısra: 13

Dua etmek.

Du‘ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Saḥāvetde ki oldur Ḥatem-i Tayy

2. du‘ā kıılır:-ur

Gazel 44

Mısra: 6

Allah'a yalvarma, niyaz.

‘İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ḥaşr olunca ḥalāyık du‘ā kıılır

du‘āya döy-:

1. du‘āya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 14

Duaya dayanmak.

Sögdükçe raķībe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘īn du‘āya döymez

du‘ā-yı devlet kıl-:

1. du‘ā-yı devlet kıl:

Kaside 2

Mısra: 61

Devlete dua etmek.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

du‘ā-yı şabr-ı ‘āşık:

1. du‘ā-yı şabr-ı ‘āşık:

Gazel 14

Mısra: 5

Aşığın (aşıkların) sabır duası.

İder ‘ālem du‘ā-yı şabr-ı ‘āşık
Velī ‘āşıklarūñ āmīn dimezler

dūd-ı dil-i sūzān:

1. dūd-ı dil-i sūzānımız:-ımız

Gazel 57

Mısra: 6

(Aşığın) yanan gönlünün dumanı.

Nār-ı ‘ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

duḥān:

1. duḥāndan:-dan

Mesnevi 1

Mısra: 11

Duman.

Çemenden nergis-i şehlä kılursın
Duḥāndan günbed-i ḥādrā kılursın

dünyā:

1. dünyā:

Gazel 8

Mısra: 8

Dünya.

Sulṭān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenüñ Hakk zararı var

2. **dünyāya:-y, -a**

Gazel 126

Mısra: 15

Dünya.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

3. **dünyāyı:-y, -ı**

Tahmis 1

Mısra: 2

Dünya.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

4. **dünyādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 3

Dünya.

Gam degül bilseler ahvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra‘nādur bu

5. **dünyādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 5

Dünya hali.

Olma mağrūr güzel hüsnuñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

dünye:

1. **dünyede:-de**

Tesdis 1

Mısra: 26

Dünya.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

dür:

1. **durmuş:-mış**

Gazel 34

Mısra: 6

Kalmak, beklemek.

Hālini ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemān u tîr ile dāyim hāvaledür

2. **dür:**

Gazel 1

Mısra: 9

Uzak.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dür
Len tecid ba'dī veliyyen mürşidā

3. **durur:-ur**

Gazel 74

Mısra: 2

Bildirme eki.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber қаşuña dirse hilāl
Bu durur toğru ҳaber kim eyler ol egri ҳayāl

4. **durur:-ur**

Gazel 75

Mısra: 8

Bildirme hali eki.

Ruĥında ĥāl-i siyeh buldı dil-berüñ raġbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

5. **durur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 3

Bildirme eki.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

6. **durur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 4

Bildirme eki.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyā

7. **durur:-ur**

Gazel 84

Mısra: 7

Bildirme eki.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetsüm
Cemāli şem'i durur nūr iden nehārı daĥi

dur:-

1. **durur:-ur**

Gazel 69

Mısra: 24

Durmak; var olmak.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur ĥilkatı anuñ

2. **durur:-ur**

Gazel 126

Mısra: 6

Durmak.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināası

dür dişüñ:

1. **dür dişüñ:-üñ**

Gazel 37

Mısra: 9

İnci diş.

Gazelde dür dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

2. **dür dişüñü:-üñ, -ü**

Gazel 95

Mısra: 3

İnci diş.

Hayāline lebūñle dür dişüñü
Sihr eyler gözüm la‘l ü güherden

dür ol:-

1. **dür olalı:**

Gazel 12

Mısra: 9

Uzak olmak, uzak bulunmak.

Nāle vü zārī kılur hasret ile leyl ü nehār
Çākerī dür olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

düriş:-

1. **düriş:**

Gazel 13

Mısra: 3

Çalışmak, çabalamak.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

2. **dürişür:-ür**

Gazel 108

Mısra: 6

Çalışmak, çabalamak.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür halka 'ayān eylemege

3. **dürişürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 2

Mısra: 19

Çalışmak.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne 'aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

dürr-i semīn:

1. **dürr-i semīndür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 10

Çok kıymetli inci tanesi.

Gazelde dür dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

durur:

1. **durur:**

Gazel 101

Mısra: 1

Teklik üçüncü şahıs bildirme eki.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

2. durur:

Gazel 2

Mısra: **10**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kııl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahū a‘lem bi‘ş-şavāb

3. durur:

Kaside 2

Mısra: **10**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-agyār

4. durur:

Kaside 2

Mısra: **48**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

5. durur:

Mesnevi 1

Mısra: **3**

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Günāhum çok durur gelmez ḥisāba
Görürem müstaḥak oldum ‘azāba

6. durur:

Gazel 4

Mısra: 3

Durmak, kalmak, beklemek.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu'ayyendür ki ḳaddüñdür ḳıyāmet

7. durur:

Gazel 16

Mısra: 8

"-dır" bildirme eki.

Boynı baḡlu ḳul itdi ḥurşīdi
Ki şu'āi durur resen derler

8. durur:

Kaside 1

Mısra: 23

Teklik üçüncü şahıs bildirme eki.

Çār-yār-ı Muştafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdk u şafā

9. durur:

Gazel 47

Mısra: 6

Bildirme eki.

Baḡş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḥişşe-i ḡāyīb durur

10. durur:

Gazel 48

Mısra: 2

Bildirme eki.

Maḡşerde çün şefī' bize Muştafā durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfī şalā durur

11. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 4

Bildirme eki.

Zâhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemî‘-i günâhı Hudâ durur

12. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 6

Bildirme eki.

Ahvâl-i ‘ışķa ancağ emîn Muştafâ durur
Dirler ki ‘ışķ hâline Cibrîl emîn degül

13. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 8

Bildirme eki.

Halk ile ‘ışķ ehline ey şâh-ı hüsn-kemâl
Bu hüsn dağî ‘ömr gibi bî-vefâ durur

14. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 1

Bildirme eki.

Mahşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Havf itme cürm-çün meye şûfî şalâ durur

15. **durur:**

Gazel 48

Mısra: 10

Bildirme eki.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Hakdan selīs nazm u belāgat 'aṭā durur

16. durur:

Gazel 121

Mısra: 7

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Meyden özge yok durur def'-i melāl
Lāle gibi kıoma elden sāgarı

17. durur:

Gazel 125

Mısra: 6

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh 'Alī

18. durur:

Gazel 126

Mısra: 19

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Rāhat ne olsun kīši bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem dokınur mevt şadāsı

19. durur:

Kaside 2

Mısra: 9

-dır, -dir, -dur, -dür bildirme eki.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-agyār

dürüst:

1. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 2

Doğru, düzgün, sağlam.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ķad kim ķaşıñ nūnı ider anı dürüst

2. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 4

Doğru, düzgün, sağlam.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre ķalmaya bir gül giribānı dürüst

3. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 6

Doğru, düzgün, sağlam.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la'lüne
Tevbeden artuķ şına ķalmaya dendānı dürüst

4. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 8

Doğru, düzgün, sağlam.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu hāķ
Yiryüzinde ķünkü sensin zıll-ı Yezdānı dürüst

5. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 10

Doğru, düzgün, sağlam.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

6. dürüst:

Gazel 6

Mısra: 12

Doğru, düzgün, sağlam.

Bir şınuğ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

dürüst id:-

1. dürüst ider:-er

Gazel 6

Mısra: 1

Düzgün hale getirir. - Sevgilinin nun harfine benzeyen kaşı, elif gibi olan boyunu daha alımlı hale getirir. -.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-şad kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

düş:

1. düşmek:--mek

Gazel 7

Mısra: 3

Aşırı ilgi ya da sevgi göstermek. Müptela olmak.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

2. düşde:-de

Gazel 45

Mısra: 5

Düş, rüya.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılur

3. **düşde:-de**

Gazel 61

Mısra: 10

Düş, rüya.

Gözine uyhu gelse Çākerī'nüñ
Kılurdi dil-berin düşde der-āgūş

4. **düşümde:-üm, -de**

Gazel 63

Mısra: 7

Düş, rüya.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kılur
Mey nüş kıl ki rahmet-i haḳ bī-kerān imiş

5. **düşından:-ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 2

Omuz.

Sūfī cām içse la'l-i nüşından
Sala seccādesini düşından

6. **düşde:-de**

Gazel 114

Mısra: 6

Düş, hayal.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hūr her ki yaşdana kūyuñ türābını

7. **düşde:-de**

Gazel 127

Mısra: 9

Düş, rüya.

Düşde ta'lim kılur Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

8. düşümde:-üm, -de

Gazel 132

Mısra: 7

Düş, rüya.

Ne hoşdur şol şanem ruhsārı oğ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

9. düşde:-de

Gazel 32

Mısra: 3

Hayal, rüya.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde hāndāndur

düş:-

1. düşdi:-di

Gazel 12

Mısra: 8

Olumsuz bir duruma girmek.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdügi çün
'Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

2. düşmedise:-medise

Gazel 18

Mısra: 3

Düşmemek, uğramamak.

Leylī şaçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

3. düşer:-er

Gazel 18

Mısra: 4

Müptela olmak.

Leylî saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

4. düşse:-se

Gazel 93

Mısra: 6

Düşmek.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

5. düşürdi:-ür, -di

Gazel 116

Mısra: 6

Düşmek, müptela olmak.

Şîrîn ile telhı oldu cihan ‘ayşısı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

6. düşdügini:-dügi, -ni

Gazel 41

Mısra: 9

Düşmek, sendelemek.

Ey yār Çākerî'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskîn sâbit-ķadem degüldür

düşmen:

1. düşmen:

Gazel 59

Mısra: 3

Düşman; rakip.

Havf itmezüz ki var avī pādiāhumuz
Leker za‘īf ma‘reke pūr dūmen oldu līk

dūmen ol-:

1. dūmen oldu:-dı

Muaer 1

Mısra: 26

Dūman olmak.

Seni seyr itmek iūn geldi hemān azuma cān
Dūmen oldu ulua rāat-ı abr u sāmān

dūmen-i bed-hāh:

1. dūmen-i bed-hāh:

Muaer 1

Mısra: 14

Kōtū istekli dūman.

Lezzet-i valua ıl bendei ey meh nāyil
Olmasun dūmen-i bed-hāh arada hāyil

dūūr-:

1. dūūrdū-:dū

Muaer 1

Mısra: 4

Dūūrmek; balanmak.

ayd-ı zencīre dūūrdū dīl-i dīvāneleri
Degicek ‘ārīzua zūlfūi mānend-i perī

dutı-:

1. dutıur:-ur

Mesnevi 1

Mısra: 22

Tutumak.

Cemālũñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft arĥ-ı sāl-ĥorde

1.6.E

ebed:

1. ebed:

Gazel 77

Mısra: 7

Ebediyet, sonsuz.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Kāssām-ı ezel

ebr:

1. ebrden:-den

Gazel 110

Mısra: 9

Bulut.

Dağı hışār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

ebr-i bahār:

1. ebr-i bahāra:-a

Gazel 84

Mısra: 1

Bahar bulutu.

Ruḥında zūlfini ebr-i bahāra beñzetzüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzetzüm

ebr-i siyeh:

1. ebr-i siyehden:-den

Gazel 90

Mısra: 4

Kara bulut.

Gördükçe n'ola zūlfın bulsa yaşum terakķī
Ebr-i siyehden olur dāyım ziyāde bārān

ebyāt:

1. ebyātuñdan:-uñ, -dan

Gazel 15

Mısra: 9

Manzum şiir manasına olan "beyt" in cem'i. Beyitler.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk

Gidersin cennet-i ābāda dirler

ecel:

1. ecel:

Gazel 56

Mısra: 5

Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri

Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

2. ecel:

Gazel 13

Mısra: 2

Ömrün sonu, hayatın son demi.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār

Ecel havāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

3. ecelden:-den

Gazel 130

Mısra: 2

Ölüm.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı

Bugün bulmış iken ecelden emānı

4. ecel:

Gazel 131

Mısra: 3

Ölüm anı, hayatın sonu.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu gaflet mestliginden sen bizi ay

5. ecel:

Kaside 2

Mısra: 32

Ölüm.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

6. ecel:

Gazel 46

Mısra: 6

Ecel, ölüm.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılup cān çekişür

7. ecel:

Gazel 61

Mısra: 5

Ölüm.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

eçeri:

1. eçeri:

Muaşşer 1

Mısra: 7

İçeri.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ āteş-i 'ışk oldu yeri

edeb olma-:

1. edeb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: **10**

Edep olmamak.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey ‘āşık-ı bī-dil

edhem:

1. edhem:

Gazel 80

Mısra: **4**

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Dir-imiş şeh virürdi tāt u tahtın
Ayağūñ tozına Dār-āb Edhem

2. edhem:

Gazel 80

Mısra: **6**

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Kālupdur gözlerüm bī-āb Edhem

3. edhem:

Gazel 80

Mısra: **8**

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı mihrāb Edhem

4. edhem:

Gazel 80

Mısra: 10

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Yanardı Çâkerî şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi âb Edhem

5. edhem:

Gazel 80

Mısra: 1

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnâb Edhem
Güzeller şâhı sen kaçşâb Edhem

6. edhem:

Gazel 80

Mısra: 2

İbrahim Edhem, Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnâb Edhem
Güzeller şâhı sen kaçşâb Edhem

Edrene:

1. Edrene:

Gazel 47

Mısra: 10

Edirne.

Şi‘r ile devründe bugün Çâkerî
Edrene İstanbul'a gâlib durur

efendi:

1. efendi:

Gazel 103

Mısra: 4

Efendi.

Âfitâb-ı hüsne mağrûr olma kim vardur zevâl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

2. efendi:

Gazel 73

Mısra: 2

Efendi.

Kişi olmakdan ise ‘âleme beg
Saña kul olmağ efendi daği yeg

3. efendiler:-ler

Gazel 88

Mısra: 16

Efendi.

‘Ulvî olursa Çâkerî'nüñ çâkeri nola
Oldı efendiler saña çâker K̂ayacuğum

4. efendi:

Müfret 1

Mısra: 1

Efendi; sevgili.

Sinân-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişân eylerse peykânı ten-i ‘uryāna incinmez

efendim:

1. efendim:

Muaşşer 1

Mısra: 11

Sevgili için kullanılan bir tür hitap şekli.

Der-i ihsāna gelüp luṭfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

2. efendim:

Muaşşer 1

Mısra: 21

Sevgili; padişah.

Hüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luṭf u ihsān

3. efendim:

Muaşşer 1

Mısra: 27

Sevgili için kullanılan bir tür hitap şekli.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu cevre insān

4. efendim:

Murabba 1

Mısra: 4

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Aşināñum cāndan bī-gāneliği қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

5. efendim:

Murabba 1

Mısra: 8

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

N'oldı ey zālīm aramızda olan қavl ü қarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

6. efendim:

Murabba 1

Mısra: 11

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

7. efendim:

Murabba 1

Mısra: 12

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

8. efendim:

Murabba 1

Mısra: 16

Kişinin kendisinden üstün gördüğü birine hitap şekli.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

efkār:

1. efkār:

Tedis 1

Mısra: 1

Düşünceler.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eylediği sehv ü haṭā leyl ü nehār

Efrāsiyāb:

1. Efrāsiyāb:

Gazel 2

Mısra: 8

*Büyük İskender'den evvel yaşamış ve Keyhüsrev tarafından öldürülmüş olan
Maveraünnehir Kralı Turan'lı bir yiğit, Alp Er Tunga.*

Gaflet ile virme dil ‘âşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

efser:

1. efser:

Gazel 88

Mısra: 6

Taç.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

efser-i zerrīn-i yār:

1. efser-i zerrīn-i yāra:-a

Gazel 84

Mısra: 12

Sevgilinin altın tacı.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğı çün

eger:

1. eger:

Gazel 115

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı dağı

2. eger:

Gazel 15

Mısra: 2

Eğer.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger gilmān-ısa kün-dāde dirler

3. eger:

Gazel 64

Mısra: 7

Eğer.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sūcūd u rükū‘

4. eger:

Gazel 13

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Göreydi pertev-i haddin eger şalāh ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

5. eger:

Gazel 125

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Öliceğ kabrūme eger gelesin
Diye kabrūm türābı āh ‘Alī

6. eger:

Gazel 131

Mısra: 10

Eğer.

Eger hāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir būse ister

7. eger:

Muaşşer 1

Mısra: 43

Eğer, şayet.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

8. eger:

Gazel 40

Mısra: 5

Eğer, şart edati.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

eger ki:

1. eger ki:

Tahmis 1

Mısra: 6

Eğer ki, şayet.

Kişiye kendüden bîzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

egerçi:

1. egerçi:

Gazel 90

Mısra: 8

Her ne kadar.

‘Aḳlleri kılursun leylī şaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āḳıl eyler zencīr egerçi ey cān

2. egerçi:

Gazel 14

Mısra: 4

Her ne kadar, ise de, gerçi.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme ḥod taḥsīn dimezler

3. egerçi:

Gazel 26

Mısra: 13

Gerçi, doğrusu.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ğam çünküm kerīm işi keremdür

4. egerçi:

Gazel 31

Mısra: 1

Gerçi, her ne kadar.

Merd-i bī-‘ışk egerçi insāndur
Adı ābād u şehri vīrāndur

egil-:

1. egildi:-di

Gazel 119

Mısra: 11

Eğilmek, bükülmek.

Şāh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāk-ı zerdi

egri:

1. egri:

Gazel 74

Mısra: 2

Eğri, bükülmüş.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toĝru haber kim eyler ol egri hayāl

egri fikr:

1. egri fikir:

Gazel 117

Mısra: 2

Yanlış düşünce.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikir fāsidi
Kāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

egri haber:

1. egri haber:

Gazel 20

Mısra: 8

Yanlış haber.

Rāstī serv diyen kāmetūñe toğrı dimiş
Meh-i nev daħi dimiş kaşuñā līk egri haber

ehl:

1. ehline:-i, -n, -e

Gazel 1

Mısra: 4

(Ar.) Ehl, bir işten anlayan.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
La‘l-i nābuñ derd ehline devā

2. ehli:-i

Gazel 123

Mısra: 2

Ehl, bir işten anlayan.

Qadr-i hüsnuñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

ehl-i cennet:

1. ehl-i cennet:

Gazel 6

Mısra: 7
Cennet ehli.

Devletünde ehl-i cennet bigi rāḥat oldu ḥalk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

ehl-i derd:

1. ehl-i derde:-e

Gazel 41

Mısra: 2

Dert sahibleri ‖ âşıklar.

Ger cām-ı ḡam şunarsa dil-dār ḡam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

ehl-i hüsn:

1. ehl-i hüsn:

Gazel 16

Mısra: 9

Güzellik sahibi.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i ḥulk-ile
Çākerī sevdigün ḥasen dirler

ehl-i ‘irfān:

1. ehl-i ‘irfānum:-um

Gazel 86

Mısra: 6

İrfan sahibi.

Melek-ḥūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārum cefā-ḥūyum zarīfüm ehl-i ‘irfānum

ehl-i kerem:

1. ehl-i kerem:

Gazel 53

Mısra: 8
Cömertlik sahipleri.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

ehl-i küfr:

1. ehl-i küfr:

Kaside 2

Mısra: 35

Küfür ehli, küfür edenler.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaşd-ı gazâ Muhammed-vâr

ehl-i mahabbet:

1. ehl-i mahabbet:

Gazel 93

Mısra: 9

Muhabbet, sevgi ehli.

Ey Çakerî şî'rin okıyan ehl-i mahabbet
Bi'llâh unutmañ anı siz hayr-ı du'adan

ehl-i rüşvet:

1. ehl-i rüşvet:

Mesnevi 2

Mısra: 14

Rüşvet ehli.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḫhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

ehl-i şevket:

1. ehl-i şevketi:-i

Gazel 63

Mısra: 5

Büyüklik sahipleri.

Hâk oldılar ki her biri sâhib-kırân imiş
Nüş eyle cām-ı bâde vü gör ehl-i şevketi

ehl-i suhan:

1. ehl-i suhan:

Gazel 34

Mısra: 10

Söz ehli (şairler).

Vaşfinda şekerin lebinün Çâkeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķâledür

ehl-i zünnâr:

1. ehl-i zünnâr:

Gazel 117

Mısra: 4

Hristiyan.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zünnâr ü çelîpâ ide biñ biñ sâcidi

ejdehâ:

1. ejdehâ:

Gazel 23

Mısra: 6

Büyük yılan. - Sevgilini saçı yılana benzetilmiştir.-.

Taň mı hayâli zülfünün dil şehrini kılsa harâb
Her kanda olsa ejdehâ ol milketi vîrân ider

ejdehâya döy-:

1. ejdehâya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: **18**

Ejderhaya dayanmak; tahammül etmek.

Zülfine tolaşmasun gönül kim
Ceng itmege ejdehāya döymez

eksil-:

1. **eksilür:-ür**

Gazel 123

Mısra: **9**

Eksilmek, azalmak.

Şāh luṭfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

eksüg:

1. **eksügi:-i**

Gazel 69

Mısra: **2**

Eksik, noksan.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şöḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöḥreti anuñ

2. **eksüge:-e**

Gazel 122

Mısra: **10**

Eksik; ucuz.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüge ister belī ḥarīdārı

el:

1. **elinden:-in, -den**

Gazel 1

Mısra: **7**

El.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmak ‘aşā

2. **elinden:-in, -den**

Gazel 1

Mısra: 8

El.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmak ‘aşā

3. **elin:-in**

Gazel 72

Mısra: 8

El.

udā hāı hāādur her mūrāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma‘şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

4. **elüñ:-üñ**

Gazel 73

Mısra: 3

El.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

5. **el:**

Gazel 2

Mısra: 3

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Muṭribūñ avlini diñle mey ayağına el ur
ılmadın ğam āteşinden bağıruñı devrān kebāb

6. **elũnde:--ũnde**

Gazel 13

Mısra: 4

Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

Cihān fenāyıludur müttehem beķāya dūriş
Bugün ki cevr-i felekden elũnde fırsat var

7. **elũnde-y-iken:-ũñ, -de, -y, -iken**

Gazel 75

Mısra: 2

El; güç.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elũnde-y-iken virmegil mecāle mecāl

8. **eline:-in, -e**

Gazel 84

Mısra: 5

El.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubh
Kapu kapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

9. **elũnde:-ũñ, -de**

Gazel 85

Mısra: 16

El.

Savaşda mağzını hāşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elũnde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

10. **elinden:-in, -den**

Gazel 96

Mısra: 2

El; güç.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

11. **elden:-den**

Gazel 100

Mısra: 5

El.

Bâde-i köhneyi koma elden
Çarh oldukça hum kadeh meh-i nev

12. **elinden:-in, -den**

Gazel 119

Mısra: 11

Sebebiyle, nedeniyle.

Şâh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tâc-ı zerdi

13. **elden:-den**

Gazel 121

Mısra: 8

El.

Meyden özge yok durur def'-i melâl
Lâle gibi koma elden sāğarı

14. **ele:-e**

Gazel 129

Mısra: 2

El.

Koğudan lâle zeyn itdi zemîni
Ele al sen de sâkî cām-ı Çîn'i

el çek:-

1. el çek:

Gazel 28

Mısra: 9

Deyim. El çekmek, vazgeçmek.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

2. el çekem:-em

Kaside 2

Mısra: 21

Deyim. Vazgeçmek.

Qatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

el şun-:

1. el şunan:-an

Gazel 24

Mısra: 7

Deyim. El uzatmak.

Zülfüñe el şunan kılur māye-i 'ömri tārūmār
Diş bileyen tudağūña göz göre kaçd-ı cān ider

2. el şunar:-ar

Gazel 123

Mısra: 7

Deyim. El uzatmak, cüret etmek.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

el ucu:

1. el ucıyla:-ıy, -ıla

Gazel 73

Mısra: 4

El ucu.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

el ur-:

1. el ur-:

Gazel 101

Mısra: 1

Dokunmak; ele almak.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

2. el uran:-an

Gazel 101

Mısra: 4

Deyim. Dokunmak.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

el üzre dut-:

1. el üzre dutar:-ar

Kaside 2

Mısra: 28

Deyim. Değer vermek.

Ḳaddüñi ḳumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

elbette:

1. elbette:

Gazel 79

Mısra: 5

Tabi ki, mutlaka.

Yıldügiyçün sürh-imış bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rû

elden:

1. elden:

Gazel 2

Mısra: 2

El (elinden).

‘Aqıliseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır harāb

ele al-:

1. ele al:

Gazel 75

Mısra: 1

Elinde tutmak, eline almak.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

2. ele al:

Gazel 53

Mısra: 5

Kazanmak; biriktirmek.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer qalmaz

3. ele al:

Gazel 53

Mısra: 2

Deyim. Elinde tutmak, eline almak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer qalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz gam geçer qalmaz

ele al-:

1. ele aldığınca:-duğ, -ınca

Gazel 53

Mısra: 3

Elinde tutmak, eline almak.

Cem aldığınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrân-ı Cem geçer kıalmaz

ele gir-:

1. ele girmez:-mez

Gazel 56

Mısra: 7

Ele geçmek, elde etmek.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönlünce devrân çarḥ-ı devvār eylemez

2. ele girse:-se

Kaside 2

Mısra: 18

Deyim. Ele geçmek.

Ayağun tozu cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

el-hakk:

1. el-hakk:

Gazel 4

Mısra: 8

Hakikaten, doğrusu.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma'nī
Şekerde yokdur el-hakk bu ḥalāvet

elif kadd:

1. elif kıaddiyle:

Gazel 26

Mısra: 9

(Sevgilinin) elif harfi gibi olan boyuyla.

Elif kıaddiyle görse ağız mîmin
Göñül eydür ki ben bîmâra emdür

2. elif-kad:

Gazel 6

Mısra: 1

(Sevgilinin) elif harfi gibi düzgün, uzun boyu.

Sende gördüm ey büt-i peymân-şiken ânı dürüst
Şol elif-kad kim kaşuñ nûnı ider anı dürüst

3. elif-kaddüñ:

Gazel 35

Mısra: 3

(Sevgilinin) elif gibi olan boyu.

Melîh ol câna dirler k'ânı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nûnın gören dir

elini öp-:

1. elini öpmese:-me, -se

Gazel 115

Mısra: 5

Deyim. El öpmek.

Leb-i sāğar öpeler la'l-i dil-ārāmı dañi
Öpmese şeyh dirilen elini 'aşık olan

elüm tut-:

1. elüm tut:

Gazel 116

Mısra: 2

Deyim. Yardım etmek, elini tutmak.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

2. elüm tuta:-a

Gazel 66

Mısra: 7

Deyim. Yardım etmek; elini tutmak.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr ḥaṭuñ tuta elüm

em:

1. emdür:-dür

Gazel 26

Mısra: 10

İlaçtır.

Elif ḳaddiyle görse ağzı mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

emān virme:-

1. emān virmez:-mez

Mesnevi 2

Mısra: 3

Rahat bırakmamak; fırsat vermemek.

Söyle kim dāyīm felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsīn eyler ‘ayān

emānetdār-ı rabbü'l-‘ālemīn:

1. emānetdār-ı rabbü'l-‘ālemīn'dür:

Mesnevi 1

Mısra: 30

Alemlerin Rabbi olan Allah'ın emanetçisi.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür

Emānetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

emānı bul-:

1. emānı bulmuş:-miş

Gazel 130

Mısra: 2

Aman bulmak, kurtulmak.

Getür sâkî ol şeb-çerâğ-ı muğânı

Bugün bulmuş iken ecelden emānı

emîn:

1. emîndür:-dür

Mesnevi 1

Mısra: 29

Emin; Hz. Muhammed'in lakabıdır.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür

Emānetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

2. emîn:

Gazel 48

Mısra: 5

Emin, güvenilir.

Ahṡāl-i 'ışķa ancağ emîn Muştafâ durur

Dirler ki 'ışķ ḥâline Cibrîl emîn degül

3. emîn:

Gazel 48

Mısra: 6

Emin, güvenilir.

Ahṡāl-i ‘ışķa ancağ emīn Muṡṡafā durur
Dirler ki ‘ışķ ḡāline Cibrīl emīn degül

emīr:

1. emīrümüz:-üümüž

Gazel 58

Mısra: 8

Bir kavmin, bir memleketin reisi; Peygamber.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa ḡadem
Raḡmet degül mi ‘āleme Ḥaḡdan emīrümüz

emīr-i enbiyā:

1. emīr-i enbiyā:

Mesnevi 1

Mısra: 31

Peygamberlerin emiri; Hz. Muhammed.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mi‘rāc
Şeh-i bī-ḡātem ü sulṡān-ı bī-tāc

emīrū ‘l-mü‘minīn:

1. emīrū ‘l-mü‘minīn:

Kaside 1

Mısra: 33

Halife, müminlerin emiri; Hz. Ali.

Sāḡī-i Kevşer emīrū ‘l-mü‘minīn
İbn-i ‘amm-ı Muṡṡafā şīr-i Ḥudā

emr:

1. emrūñ:-üñ

Mesnevi 1

Mısra: 25

Emir, buyruk.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

enār:

1. enāra:-a

Gazel 85

Mısra: 12

Nar.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

enbiyā:

1. enbiyā:

Kaside 1

Mısra: 4

Peygamberler.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz qalısar enbiyā

endek-pezīr:

1. endek-pezīrümüz:-ümüz

Gazel 58

Mısra: 6

Az kabul eden.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

engübīn:

1. engübīni:-i

Gazel 129

Mısra: 12

Bal.

Dehānından birağur engübîni
İşidelden lebûñ vaşfını zenbūr

engüşter:

1. engüşterî:-î

Gazel 123

Mısra: 8

Yüzük.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterî

enîn:

1. enîni:-i

Gazel 129

Mısra: 14

İnleme,ağlama.

Kime dil virdi miskîn Çākerî kim
Uyutmaz hālkı feryād u enîni

enîs:

1. enîs:

Gazel 66

Mısra: 4

Dost.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enîs olmasa fūrkatde ğam-efzā-yı firāk

erba'îni çıkar:-

1. erba'îni çıkara:-a

Gazel 129

Mısra: 6

Hicri takvime göre 22 Aralıktan 31 Ocağa değin süren kırk günlük kış dönemi.

Ki ŧiŧeyle çıkara erba‘ini
ŧarāb ol dem olur ey ŧūfi ŧāfi

erġanūn:

1. erġanūn:

Mesnevi 3

Mısra: 7

Org denen algı.

Muġannī alasın yine erġanūn
Ki dilden gide fikr-i dūnyā-yı dūn

es-:

1. esmeyince:--meyince

Gazel 10

Mısra: 2

Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgār olmak.

apuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince ūb deprenmez ey yār

esās:

1. esās:

Mesnevi 3

Mısra: 37

Asıl, gerçek.

açan kim hālel bulmaġ ister esās
Ne dānende alur ne dānā-ŧinās

esb:

1. esbüñ:--üñ

Gazel 93

Mısra: 5

At.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

esbāb-ı dünyevī:

1. esbāb-ı dünyevī:

Gazel 38

Mısra: 7

Dünyaya ait sebepler (işler).

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

esirge-:

1. esirge:

Mesnevi 1

Mısra: 43

Korumak.

Esirge yā Muḥammed ben faḫīri
Şefā‘ atdan unutma ben ḫaḫīri

eşk:

1. eşküme:--üme

Gazel 11

Mısra: 7

Gözyaşı.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

2. eşkimüñ:-im, -üñ

Gazel 78

Mısra: 4

Gözyaşı.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delīl

3. eşküme:-üm, -e

Gazel 98

Mısra: 5

Göz yaşı.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak kara olsun

eşk[i] çeşm:

1. eşk[i] çeşm:

Gazel 24

Mısra: 3

Gözyaşı.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nażar[d]an eşk[i] çeşm
Korkaram acıyup yaşıum bir gün arada kan ider

2. eşk-i çeşmi:-i

Müfret 2

Mısra: 1

Gözyaşı.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

etbā‘:

1. etbā‘ina:-ın, -a

Kaside 1

Mısra: 35

Yakınlar, bağı olanlar.

Muştafā’nuñ āline etbā‘ina
Raḥmetüñden raḥmet eyle dā‘imā

etrāf-ı cemen:

1. eṭrāf-ı çemen:

Gazel 37

Mısra: 8

Çimenliğin etrafı.

Sarâyından meger meydāna çıkmış
Ki eṭrāf-ı çemen huld-i berīndür

2. eṭrāf-ı çemen:

Gazel 42

Mısra: 3

Çimenliğin etrafı.

Eṭrāf-ı çemen seḫā-yı bostān
Bī-lāle- 'izār hoş degüldür

etrāk olanlar:

1. etrāk olanlar:-an, -lar

Tahmis 1

Mısra: 19

Türk olanlar, Türkler.

Seri zülfün koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

ev:

1. evde:-de

Gazel 90

Mısra: 2

Ev.

Dil-ber ḫayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncaḫ evde itmezler āh u efgān

2. evi:-i

Gazel 126

Mısra: 3

Ev; fani mekan.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

3. evinüñ:-in, -üñ

Gazel 126

Mısra: 4

Ev; fani mekan.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

ev:-

1. ev:

Gazel 100

Mısra: 4

Evmek, acele etmek.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

evşāf-ı zāt:

1. evşāf-ı zātuñ:-uñ

Mesnevi 1

Mısra: 23

Varlığın nitelikleri.

Bilürin Kıl huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

evvel:

1. evvel:

Gazel 70

Mısra: 2

Önce, ilk olarak.

Yā kaşlarıñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışka girmege evvel ciger gerek

2. **evvelinden:-in, -den**

Gazel 74

Mısra: 7

Önce, ilk.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhır
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. **evvel:**

Gazel 133

Mısra: 8

Önce.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

evvelā:

1. **evvelā:**

Kaside 1

Mısra: 25

İlki, birincisi.

Evvelā Sıddīḳ-ı ekber ḳutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u seḥā

ey:

1. **ey:**

Gazel 1

Mısra: 1

Far. Edat-ı nida.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Ḥudā
Vey saçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. **ey:**

Gazel 1

Mısra: 6

Far. Edat-ı nida.

‘İşk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

3. ey:

Gazel 34

Mısra: 7

Far. Edat-ı nida.

Ey ‘ilm-i ‘ışka t̄alib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi ‘işkda kim hoş risāledür

4. ey:

Gazel 38

Mısra: 10

Far. Edat-ı nida.

Zülf ile k̄amet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī řaķın ki göñül murğı dāmıdur

5. ey:

Gazel 39

Mısra: 3

Far. Edat-ı nida.

Devr-i h̄üsnüñ geçmedin ‘adl eyle ey řāhib-cemāl
Kim cihānda her kiřinüñ söylenen āsārıdur

6. ey:

Gazel 41

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey h̄ür
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

7. ey:

Gazel 46

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılup cān çekişür

8. ey:

Gazel 46

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Haṭ-ı sebzūñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

9. ey:

Gazel 48

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

10. ey:

Gazel 48

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ey mest-i naẓm Çākerī'ye ta'n kılma kim
Haḳdan selīs naẓm u belāḡat 'aṭā durur

11. ey:

Gazel 49

Mısra: 11

Seslenme edatı.

Ey muṭrib-i 'ışk al nevāyı
Kim leşker-i am nidāya döymezer

12. ey:

Gazel 52

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey 'āşık-ı bī-dil

13. ey:

Gazel 55

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

14. ey:

Gazel 57

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey dehānuñ piste-i ḥandānımız
Ḥāk-i pāyuñ Çeşme-i ḥayvānumuz

15. ey:

Gazel 59

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Ey āfitāb meş'ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu'le yiter berķ-i āhumuz

16. ey:

Gazel 59

Mısra: 12

Seslenme edatı.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

17. ey:

Gazel 60

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Kim var sende dahı riyyâdan nişân henûz
‘Ömr âfitâbı irdi ser-i kûha ey dirîg

18. ey:

Gazel 61

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Ecel câmın içerken ey dil-ârâm
Göñül kılmaya mihrüñi ferâmûş

19. ey:

Gazel 65

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey tudağun nigîn-i hâtem-i ‘ışk
Ey yüzün âfitâb-ı ‘âlem-i ‘ışk

20. ey:

Gazel 65

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Ey tudağun nigîn-i hâtem-i ‘ışk
Ey yüzün âfitâb-ı ‘âlem-i ‘ışk

21. ey:

Gazel 67

Mısra: 9

Seslenme edatı.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

22. ey:

Gazel 68

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

23. ey:

Gazel 69

Mısra: 10

Seslenme edatı.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müselleḡ
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

24. ey:

Gazel 71

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

25. ey:

Gazel 72

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrü atarsañ sīneme nāvek

26. ey:

Gazel 74

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

27. ey:

Gazel 76

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Berg-i gül gitse ayağın öpmege ey serv-kaç
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

28. ey:

Gazel 77

Mısra: 2

Seslenme edatı.

‘Akl u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfün hayālī gönlüme tül-i emel

29. ey:

Gazel 78

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey yanağın huld ü la‘lün selsebīl
Selsebīlün kıldı kanımı sebīl

30. ey:

Gazel 78

Mısra: 9
Seslenme edatı.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

31. ey:
Gazel 79
Mısra: 3
Seslenme edatı.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

32. ey:
Gazel 79
Mısra: 8
Seslenme edatı.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirīg
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

33. ey:
Gazel 88
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ey hüsn iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Kayacuğum

34. ey:
Gazel 89
Mısra: 8
Seslenme edatı.

Çāk idüpdür yaḳamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsn

35. ey:

Gazel 90

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Dil-ber hayālî ey dil geldükçe olma nālân
K'âdem olıncağ evde itmezler âh u efgân

36. ey:

Gazel 90

Mısra: 8

Seslenme edatı.

‘Ağlleri kılursun leylî saçuñla mecnûn
Mecnûnı ‘âkıll eyler zencîr egerçi ey cân

37. ey:

Gazel 91

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey gönül bir lahza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

38. ey:

Gazel 91

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Çâkerî bir şâha kıldur ey birâder k'ol şehüñ
Sâye-i dîvâr[1] yegdür cennet-i âbâddan

39. ey:

Gazel 93

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı řař-ı mñhleti Dīvān-ı Kāzā'dan

40. ey:

Gazel 93

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Esbññ řanemā bād-ı [řabā] sen gül-i tersin
Ey dost 'aceb mı gül-i ter dñřse řabādan

41. ey:

Gazel 93

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ey Çakerī şi'rin okıyan ehl-i maşabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz řayr-ı du'ādan

42. ey:

Gazel 94

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Saña cān vireyin ey řāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

43. ey:

Gazel 95

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

44. ey:

Gazel 96

Mısra: 3
Seslenme edatı.

Yaş akıtma gözümdeñ öñdın ey şem‘
Dilerseñ sūzuñ ola halka rüşen

45. ey:
Gazel 97
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ne kim sen dilerseñ ey cān bulursın
Dile naqdi ki nā-gāhān bulursın

46. ey:
Gazel 99
Mısra: 3
Seslenme edatı.

Cān bülbüline raḥm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña göñül vireliden oldu ciger-ḥūn

47. ey:
Gazel 107
Mısra: 4
Seslenme edatı.

Kaçma ey ḥurşid-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

48. ey:
Gazel 107
Mısra: 9
Seslenme edatı.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākeri'nüñ göñlin alup şöñra inkār eyleme

49. ey:

Gazel 109

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allaķ dinilür ğabġabuña

50. ey:

Gazel 109

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ğabġabuña

51. ey:

Gazel 109

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduġıçün kebkebüñe

52. ey:

Gazel 109

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruġı
Ne ħüküm var senüñ ey çarġ-ı felek kevkebüñe

53. ey:

Gazel 113

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey saç ı kara bahtumuñ sebebi
Zülf ı eyvân-ı ‘ömrümüñ tınabı

54. ey:

Gazel 114

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Gözine düşde görine fırdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türābını

55. ey:

Gazel 119

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘İşkuñ beni gey harāba virdi

56. ey:

Gazel 119

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Devrân-ı sipihr-i lāciverdī
Ey niçe siyāhı kıldı kāfūr

57. ey:

Gazel 121

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

58. ey:

Gazel 123

Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

59. ey:
Gazel 125
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Ṭübā yüzi māh ‘Alī

60. ey:
Gazel 126
Mısra: 7
Seslenme edatı.

Ey niçe selāṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yaqası

61. ey:
Gazel 127
Mısra: 7
Seslenme edatı.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

62. ey:
Gazel 129
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Ki şīşeyle çıkara erba‘īni
Şarāb ol dem olur ey şūfī şāfī

63. ey:

Gazel 132

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Ne hurremdür yüzüñ gülzârı oñ hey

Ne Tübâdur boyuñ ey muntehâ yâr

64. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Söylegil ey bülbül-i gülzâr-ı 'ışk

Kim dilüñden mahzen-i esrâr-ı 'ışk

65. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 17

Seslenme edatı.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bâyezîd

Hakk Ta'âlâ 'ömrüñi kılsun mezîd

66. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 23

Seslenme edatı.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nâm

Şöyle bil kim memleket tutmaz nizâm

67. ey:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Seslenme edatı.

Yine bir adeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alışar ne sīm

68. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ ‘işvegeri

69. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Gül-i dāguñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

70. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 13

Seslenme edatı.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyıl
Olmasun düşmen-i bed-hāh arada hāyıl

71. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 28

Seslenme edatı.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim urbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu cevre insān

72. ey:

Muaşşer 1

Mısra: 41
Seslenme edatı.

İtme ağıyar ile şöhet şakın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

73. ey:
Muaşşer 1
Mısra: 43
Seslenme edatı.

Beni öldür eger eyler isem ey māh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

74. ey:
Murabba 1
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

75. ey:
Murabba 1
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigār

76. ey:
Murabba 1
Mısra: 7
Seslenme edatı.

N'oldı ey zālīm aramızda olan qavl ü qarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

77. ey:

Murabba 1

Mısra: 17

Seslenme edatı.

Sen degül miydüñ göñül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

78. ey:

Tesdis 1

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

79. ey:

Gazel 57

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Sünbül-i ruḥsāruñ ey ḥurşīd-i ḥüsn
Leyletü'l-ḳaderde meh-i tābānımız

80. ey:

Gazel 57

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Ey çerāğ-ı dīde-i giryānımız
Ruḥlaruñsuz rüz-ı baḥtum ḳaradur

81. ey:

Gazel 3

Mısra: 6

Far. Edat-ı nida.

Zühre cebînüñe nice olmaya müşterî
Ey mâh çün ruhuñdan alur nûrî âfîtab

82. ey:

Gazel 4

Mısra: 10

Far. Edat-ı nida.

Firâkuñ Çâkerî'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himâyet

83. ey:

Gazel 5

Mısra: 4

Far. Edat-ı nida.

Tevakkuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te' hîri āfāt

84. ey:

Gazel 6

Mısra: 2

Far. Edat-ı nida.

Sende gördüm ey büt-i peymân-şiken ānı dürüst
Şol elif-kađ kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

85. ey:

Gazel 6

Mısra: 3

Far. Edat-ı nida.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

86. ey:

Gazel 6

Mısra: 9

Far. Edat-ı nida.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

87. ey:

Gazel 9

Mısra: 6

Edat-ı nida.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

88. ey:

Gazel 10

Mısra: 2

Edat-ı nida.

Ḳapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

89. ey:

Gazel 11

Mısra: 3

Edat-ı nida.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

90. ey:

Gazel 12

Mısra: 3

Edat-ı nida.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen
Bülbülün var ola her yirde benüm gibi hezār

91. ey:

Gazel 16

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Çīn-i zūlfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

92. ey:

Gazel 17

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ halk içre 'ayān eyler

93. ey:

Gazel 20

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyle 'āşık-ı miskīn ne çeker

94. ey:

Gazel 20

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

95. ey:

Gazel 23

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

96. ey:

Gazel 23

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

97. ey:

Gazel 12

Mısra: 1

Edat-ı nida.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

98. ey:

Gazel 17

Mısra: 3

Edat-ı nida.

Ser-mest kılop beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

99. ey:

Gazel 21

Mısra: 1

Edat-ı nida.

Ḥayr maḥdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seḥer

100. ey:

Gazel 44

Mısra: 3

Ey (sevgili)!.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cev̄r ü cefā kılr

ey dost:

1. ey dost:

Gazel 49

Mısra: 3

Ey sevgili.

‘Işk ehline zecr kılrma ey dost
Kim ‘āşık iğen cezāya döyme

2. ey dost:

Gazel 17

Mısra: 7

Ey dost, ey sevgili.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ıškuñ her kim ki fiğān [eyler]

3. ey dost:

Gazel 26

Mısra: 15

Ey dost, ey sevgili.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmīn ey dost

4. ey dost:

Gazel 26

Mısra: 15

Ey sevgili.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nünin dehānuñ mīmīn ey dost

5. ey dost:

Gazel 66

Mısra: 3

Ey dost; ey sevgili.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrķatde ğam-efzā-yı firāk

ey felek:

1. ey felek:

Gazel 82

Mısra: 7

Ey felek, baht.

Ey felek cevır kılma dōne dōne
Şiddet-i rüzgārı çok gördüm

ey gönül:

1. ey gönül:

Gazel 29

Mısra: 1

Ey gönül.

Kimūñ kim ey gönül cānānı yokdur
Bün-i pejmürdedür kim cānı yokdur

ey şabā:

1. ey şabā:

Gazel 46

Mısra: 3

Ey saba rüzgarı.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcaķ kūy-ı nigāra kerem it

ey şāh:

1. ey şāh:

Gazel 38

Mısra: 4

Ey şah; ey sevgili!.

Cemşīd saña ‘adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

ey vāy:

1. ey vāy:

Gazel 119

Mısra: 6

Ne yazık!.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül daği kararđı

ey vāy ki:

1. ey vāy ki:

Gazel 126

Mısra: 6

Ne yazık ki.

Bülbül gül-i ter karşıasına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināısı

2. ey vāy ki:

Gazel 93

Mısra: 8

Eyvah ki.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruğ didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daği dil-dār cefādan

ey yār:

1. ey yār:

Gazel 41

Mısra: 9

Ey yar, sevgili.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn şābit-ķadem degüldür

eyd-:

1. eydür-idi:-ür, --idi

Gazel 53

Mısra: 3

Söylemek.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer kıalmaz

2. eydür:-ür

Gazel 26

Mısra: 7

Der, söyler.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirīgā āḫir ömrüm ‘ademdür

3. eydür:-ür

Gazel 26

Mısra: 10

Söyler, der.

Elif kıaddiyle görse ağzı mīmīn
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

4. eydür:-ür

Gazel 85

Mısra: 11

Söylemek, demek.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḫmını gören eydür
Garīb başuñı ḫandān enāra beñzetdüm

5. eydür:-ür

Gazel 133

Mısra: 9

Söylemek.

Görüp bülbül gülün geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vakt oldu mı hey

eyle:-

1. eylemiş:--miş

Gazel 6

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Ey livâyî defter ü dîn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

2. eyler:-r

Gazel 17

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

‘Aşıklarunuñ kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözün dāyım kaçd-ı dil ü cān eyler

3. eylerem:-rem

Gazel 13

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

4. eyler:-r

Gazel 74

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

5. eyle:

Gazel 75

Mısra: 4

Eylemek, yapmak; kazanmak.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

6. eyler:-r

Gazel 107

Mısra: 5

Etmek.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

7. eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 2

Eylemek, etmek.

Yine kaşd itdi gözüm yaşını kan eylemege
Yine başladı göñül āh u figān eylemege

8. eyledügi:-dügi

Tesdis 1

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü haṭā leyl ü nehār

9. **eylemişem:-miş, -em**

Tesdis 1

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ıtaā

10. **eyle:**

Tesdis 1

Mısra: 16

Etmek, eylemek.

Cānıla yüz tutuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla‘ı her demde gönül vird-i zebān

11. **eyle:**

Mesnevi 1

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

İlāhī Çākerī'ye raḥmet eyle
Kıyāmetde maḳāmın cennet eyle

12. **eyle:**

Mesnevi 1

Mısra: 26

Yapmak, etmek.

Kaçan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

13. **eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: 2

Yapmak, etmek.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

14. **eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Sāḳiyā mey şun ki furşat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

15. **eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 1

Yapmak.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

16. **eyleme:-me**

Gazel 107

Mısra: 6

Yapmak.

Açma ağzın kıl ḥāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

eyle bil:-

1. **eyle bil:**

Gazel 78

Mısra: 10

(Bunu) böyle bil!.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

eyler id:-

1. **eyler idüm:-r , -idü, -m**

Kıt'a 1

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her gazāyı piyāde eyler idüm

eyler isem:

1. **eyler isem:-r , -ise, -m**

Muaşşer 1

Mısra: 43

Etmek, yapmak.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

eyler iseñ:

1. **eyler iseñ:-r , -iseñ**

Muaşşer 1

Mısra: 15

Etmek, yapmak.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum ḳāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyil

eyt:-

1. **eydür:-ür**

Gazel 64

Mısra: 5

Söylemek, anlatmak.

Çemende şevḳ ile bülbul çağırup eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü’

2. **eydür:-ür**

Gazel 126

Mısra: 5
Söylemek.

Bülbül gül-i ter karşına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsi

3. eydür:-ür
Gazel 132
Mısra: 3
Söylemek.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oħ hey

4. eydür:-ür
Gazel 133
Mısra: 5
Söylemek.

Yaķasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyħusrev ü Key

eyü:

1. eyü:
Mesnevi 3
Mısra: 48
İyi.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkim döner rūzgār

eyvā:

1. eyvā:
Kaside 1
Mısra: 8
Eyvah!.

Ol zamān kim hāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

eyvāh:

1. eyvāh:

Gazel 60

Mısra: 3

Eyvah! Ne yazık!.

Dildār-ı bī-vefā içün eyvāh kim dahı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revān henüz

eyvān-ı Efrāsiyāb:

1. eyvān-ı efrāsiyāb:

Mesnevi 3

Mısra: 42

Efrasiyab'ın köşkü.

Şu menzil durur bu cihān-ı ḥarāb
Ki ḫurıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

eyvān-ı 'ömrümüñ tınab:

1. eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı: -ı-üm, -üñ

Gazel 113

Mısra: 2

Ömür köşkünün ipi. - Saç -.

Ey saçı kara bahtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

eyvān-ı şāhī:

1. eyvān-ı şāhī:

Mesnevi 3

Mısra: 46

Padişah sarayı.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı ſāhī ne tat u sipāh

eyveh ki:

1. eyveh ki:

Gazel 126

Mısra: 2

Eyvah ki!.

Hoſ yār-ı vefā-dār idi ‘ömr olsa beası
Eyveh ki ſanem hüsni gibi dār-ı fenāı

ezber id-:

1. ezber ideli:-eli

Gazel 88

Mısra: 12

Ezberlemek.

Bamaz yüzine kimse Gülistān oumaz
Hüsnuñ kitābın ideli ezber ayacuum

ezel:

1. ezelde:-de

Kıt'a 1

Mısra: 14

Eski, gemiſ.

ſāh-ı ‘ālem-penāh ſa olsun
ākeriyem ezelde āker idüm

ezel hükmi:

1. ezel hükmine:-i, -n, -e

Gazel 67

Mısra: 1

Ezelden verilmiſ karar.

Sāḳiyā mey şun ezel ḥükmine çün tedbîr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āḥır gelür tağyîr yok

1.7.F

fahr eyle-:

1. **fahr eyleyen:-y, -en**

Gazel 53

Mısra: 5

Övünmek, iftihar etmek.

Cihānda māl-ile fahr eyleyen gönül ele al
Ki mahzen-i zer ü genc ü direm geçer kalmaz

fahr-i evliyā:

1. **fahr-i evliyā:**

Kaside 1

Mısra: 31

Evliyanın övüncü; Hz. Osman.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

fakīr:

1. **fakīre:-e**

Gazel 65

Mısra: 8

Yoksul, muhtaç.

Yeg durur ben fakīre dirhem-i 'ışk
Genc-i Kārūn u mülk-i dünyādan

2. **fakīri:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 43

Yoksul, muhtaç.

Esirge yā Muḥammed ben fakīri
Şefā' atdan unutma ben ḥakīri

3. **faķırũñ:-ũñ**

Gazel 31

Mısra: 8

Yoksul, muhtaç.

Fıkr-i zāhid na‘ım ü huld-ı berīn

Ben faķırũñ hevā-yı cānāndur

fakr elin:

1. **faķr elinden:-in, -den**

Gazel 82

Mısra: 5

Fakirliğin eli.

Faķr elinden hālāş kıl yā Rab

ķıllet-i rüzgārı çok gördüm

fāl:

1. **fāli:-i**

Kaside 2

Mısra: 54

Talih, şans.

ķanı anlar ki hāķ dirleridi

Fāli mes‘ūd tālī‘i muhtār

fānī:

1. **fānīdūr:-dür**

Gazel 22

Mısra: 1

Gelip geçici, ölümlü.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdūr

İrer hayāt-ı bākīye her kim mūdām iķer

fārūk-ı a‘zam:

1. fārūḳ-ı a‘zam:

Kaside 1

Mısra: 27

Hz. Ömer.

Birisi Fārūḳ-ı a‘zam zıll-ı ḥaḳ
Āfitāb-ı ‘adl ü dīn bedr-i dücā

fāş:

1. fāş:

Gazel 71

Mısra: 9

Meydana çıkarmak, ortaya çıkarmak.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı ḥār-ı cihān itsem gerek

fāş it-:

1. fāş itdügi:-düg, -i

Gazel 62

Mısra: 1

Ortaya çıkarmak.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

fāsid:

1. fāsidi:-i

Gazel 117

Mısra: 2

Bozuk, yanlış, fesat.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yāri koyup Tūbā diler gör zāhidi

fāsık:

1. fāsık:

Gazel 69

Mısra: 5

Günahkar.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāh kılur bunları bir āyeti anuñ

faşl-ı bahār:

1. faşl-ı bahār:

Kaside 2

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

2. faşl-ı bahār:--ile

Gazel 33

Mısra: 1

Bahar mevsimi.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

faşl-ı gülde:

1. faşl-ı gülde:-de

Kaside 2

Mısra: 9

Gül mevsimi.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-agyār

fedā:

1. fedā:

Muaşşer 1

Mısra: 44

Bir şeye mukabil diğer değerli bir şeyden vazgeçip ondan mahrumiyeti ihtiyar etme.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

2. fedā:

Muaşşer 1

Mısra: 44

Bir şeye mukabil diğer değerli bir şeyden vazgeçip ondan mahrumiyeti ihtiyar etme.

Beni öldür eger eyler isem ey mäh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maḳālāt:

1. fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maḳālāt:

Gazel 5

Mısra: 10

Aşıkların söyleyecek sözleri vardır.

Nola ‘ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maḳālāt

feleg:

1. felege:-e

Gazel 99

Mısra: 7

Felek, gökyüzü.

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

2. felege:-e

Gazel 101

Mısra: 9

Felek; baht.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

felek:

1. felek:

Gazel 63

Mısra: 1

Kader; talih, baht.

Sāķī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dahı dīl-berüm gibi nā-mihribān imiş

2. felekden:-den

Gazel 96

Mısra: 6

Felek, gök.

Temāşā kılmağa hüsnuñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

3. felekde:-de

Gazel 109

Mısra: 5

Gök, asuman.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğıçün kebkebūñe

4. felek:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Felek, kader, talih.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsın eyler 'ayān

felek lu'bın:

1. felek lu‘b:-ı, -n, -a

Gazel 22

Mısra: 3

Feleğin oyunu, hilesi.

Aldanma kim bilür ki ne naķş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şaķın

fem:

1. feme:-e

Gazel 101

Mısra: 6

Ağz.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ẖasta göñül
K‘āb-ı cān-baħş döker ol mey-i gül-fām feme

fenā:

1. fenāsi:-sı

Gazel 126

Mısra: 16

Fani, geçici.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

2. fenāyıludur:-y, -ıla, -dur

Gazel 13

Mısra: 3

Yok olma; ölümlü.

Cihān fenāyıludur müttehem bekāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

fenāya döy-:

1. fenāya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 6

Dünyaya katlanmak.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kıl
Kim 'ömr gibi fenâya döymez

fenn:

1. fenn:

Gazel 67

Mısra: 10

Fen, ilim.

'İlm-i 'ışk ey cüvânlar Çâkerî'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

fenn-i şî'ri 'ışk:

1. fenn-i şî'ri 'ışkda:-da

Gazel 34

Mısra: 8

Aşkla ilgili ilim (öğretene) şiir.

Ey 'ilm-i 'ışka tâlîb olan kişi gel okı
Bu fenn-i şî'ri 'ışkda kim hoş risâledür

ferah:

1. ferah:

Mesnevi 3

Mısra: 12

Sevinç, gönül açıklığı.

Bahâr irdi şun sâkiyâ bir kadeh
Ki andan gönül şâd olur cân ferah

ferah devrân:

1. ferah devrânıdur:-dur

Gazel 26

Mısra: 2
Sevinçli olma zamanı.

Muğannî cûşa gel vaqt-i nağamdur
Ferah devrânıdur vaqt-i ne ğamdur

ferāmūş kıl-:

1. **ferāmūş kılmaya:-ma, -y, -a-maya**

Gazel 61

Mısra: 6

Unutmak.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

ferdā:

1. **ferdāya:-ya**

Gazel 93

Mısra: 3

Yarın.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haţ-ı mühleti Dīvān-ı Qazā’dan

ferhād:

1. **ferhād:**

Gazel 33

Mısra: 7

Ferhad ileŞirin, Hüsrev ü Şirin dlı aşk hikayelerinin başkahramanıdır.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

ferhunde kıl-:

1. **ferhunde kıldı:-dı**

Mesnevi 1

Mısra: 15
Mutlu olmak.

Ki 'İsî gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrûn ile ferhunde kıldı

ferişte:

1. ferişte:
Gazel 40
Mısra: 3
Melek.

Günâhın yaz[ar]mış nigâruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

feryād:

1. feryādumı:-um, -ı
Gazel 107
Mısra: 7
Haykırış, ılık.

Gölşen içre meskenin ben bülbulüñ hâr eyleme
Şubhdur feryādumı güş eyle rahm it dostum

2. feryād:
Gazel 129
Mısra: 14
Feryat, bağırma.

Kime dil virdi miskîn Çâkerî kim
Uyutmaz halkı feryād u enîni

3. feryāddan:-dan
Gazel 91
Mısra: 1
Feryat, bağırma.

Ey gönül bir lahza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

feryâd eyle-:

1. feryâd eyler:-r

Tahmis 2

Mısra: 14

Şikayet etmek.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dâd eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryâd eyler

feryâd id-:

1. feryâd ider:-er

Gazel 72

Mısra: 2

Bağırarak, seslenmek.

Gönül feryâd ider cāna ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemân-ebrû atarsaň sîneme nâvek

ferzend:

1. ferzend:

Mesnevi 3

Mısra: 45

Çocuk.

Ne ferzend kalıpdur ne genc ü külâh
Ne eyvân-ı şâhî ne taht u sipâh

feth-i bâb olma-:

1. feth-i bâb olmaz:-maz

Gazel 51

Mısra: 8

Sevgilinin kapısının aşığa açılmaması ; mana kapısının açılmaması.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

fevt it-:

1. **fevt itme:-me**

Gazel 56

Mısra: 4

Kaçırmak.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

fidā kıl-:

1. **fidā kılmaz:-maz**

Gazel 54

Mısra: 6

Feda etmek, vazgeçmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

fiğān:

1. **fiğān:**

Gazel 71

Mısra: 6

İnlemek.

Çeng-i gamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

fiğān [eyler]:

1. **fiğān [eyler]:-r**

Gazel 17

Mısra: 8

Üzüntü ile bağırp çağırarak; sevgilinin aşkıyla inlemek.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

fiğān id-:

1. **fiğān ider:-er**

Gazel 24

Mısra: 10

(Aşığın) inlemesi, inler.

Meclis-i gamda dem-be-dem nāy-şifat fiğān ider
Düşeli çeng-i 'ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

fiğān iderse:

1. **fiğān iderse:-er, -se**

Gazel 122

Mısra: 4

İnlemek.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülün görüp
Fiğān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

fiğān it-:

1. **fiğān itsem:-sem**

Gazel 31

Mısra: 3

İnlemek, bağırmaq.

N'ola bülbül gibi fiğān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı handāndur

fikr:

1. **fikri:-i**

Gazel 99

Mısra: 2

Düşünce.

Şeb-dîz saçuñ fikri kılur göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebûñuñ şevkı ider yaşumı gülgûn

fikr id-:

1. fikr idelden:-elden

Gazel 74

Mısra: 5

Düşünmek.

Fikr idelden gülşen-i ḥüsnüñ ḥadîşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misāl

fikr-i dünyā-yı dūn:

1. fikr-i dünyā-yı dūn:

Mesnevi 3

Mısra: 8

Alçak dünyanın düşüncesi.

Muğannî çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

fikr-i hatt:

1. fikr-i hattı:-ı

Gazel 76

Mısra: 7

Ayva tüylerinin düşüncesi.

‘İnfî ‘āl artar dile geldükçe fikr-i hattı āḥ
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

fikr-i ser-encām:

1. fikr-i ser-encāmı:-ı

Gazel 115

Mısra: 2

Başına gelen fikir, akla gelen düşünceler.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

fikr-i zāhid:

1. fikr-i zāhid:

Gazel 31

Mısra: 7

Zahidin düşüncesi - Zahid aşkı inkar eder; tek emeli cennete kavuşmaktır. -.

Fikr-i zāhid na'īm ü ḥuld-ı berīn
Ben faḳīrūñ hevā-yı cānāndur

fī-küllī zerrāt:

1. fī-küllī zerrāt:

Gazel 5

Mısra: 8

Her zerre.

Cihān mir'ātıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fī-küllī zerrāt

fi'l-hāl:

1. fi'l-hāl:

Gazel 64

Mısra: 8

Derhal, anında, bu anda, hemen, şimdi.

Eger 'azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Ḳılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū'

firāk:

1. firāḳuñda:-uñ, -da

Gazel 40

Mısra: 8

Ayrılık, hicran.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırāķuñda ğussam beñüm kem degüldür

2. fırāķuñ:--uñ

Gazel 4

Mısra: 9

Ayrılık, hicran.

Fırāķuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

fırāk-ı yār:

1. fırāk-ı yāra:-a

Gazel 18

Mısra: 9

Sevgiliden ayrılık, uzak kalma.

Şabr it fırāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Takdīre kı l havāle ki senden rızā düşer

firdevs:

1. firdevse:-e

Gazel 15

Mısra: 7

Cennet.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. firdevs:

Gazel 69

Mısra: 5

Cennet.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāh kı lır bunları bir āyeti anuñ

3. firdevse:-e

Gazel 110

Mısra: 1

Cennet.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def’ olur ğam bahār ile

4. firdevs:

Gazel 131

Mısra: 6

Cennet.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduĝuñ çün

firdevs cenneti:

1. firdevs cenneti:-i

Gazel 114

Mısra: 6

Firdevs cenneti.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hūr her ki yaşdana kūyuñ türābını

fi't-te'hīri:

1. fi't-te'hīri:

Gazel 5

Mısra: 4

Sonraya bırakma, geriye bakma; geciktirme, geciktirilme.

Tevaqquf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'hīri āfāt

fül:

1. fül:

Muaşşer 1

Mısra: 34

Karabiber tanesi.

Ğadehe sāgar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

fürkat:

1. **fürkatde:-de**

Gazel 66

Mısra: 4

Ayrılık, hicran.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fürkatde ğam-efzā-yı firāk

fürkat şebini:

1. **fürkat şebinde:-in, -de**

Gazel 44

Mısra: 8

Ayrılık gecesi.

Anlar ki şâyim oldı senüñ ‘îd-i vaşluña
Fürkat şebinde âh ile derdüñ ğıdā kıılır

fürkatüñ leylin:

1. **fürkatüñ leylinde:-in, -de**

Gazel 78

Mısra: 3

Ayrılık gecesi.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delîl

fürşat:

1. **fürşat:**

Gazel 13

Mısra: 4

Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya düriş
Bugün ki cevr-i felekden elüñde fırsat var

2. fırsat:

Gazel 56

Mısra: 7

Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḫ-ı devvār eylemez

3. fırsatı:-ı

Gazel 56

Mısra: 4

Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hal.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Fırsatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

4. fırsatı:-ı

Gazel 26

Mısra: 4

Fırsat, uygun zaman.

Cihānuñ dirliği maḥbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

fırsat var-iken:

1. fırsat var-iken:--iken

Gazel 39

Mısra: 7

Elde fırsat varken II Belli şart ve imkanlara sahipken.

Cürm için ḥavf itme Ḥaḳ mücrimlerüñ gaffāridur
Yār elinden cām-ı Cem nūş eyle fırsat var-iken

1.8.G

ġabġab:

1. ġabġabuña:-uñ, -a

Gazel 109

Mısra: 4

Çene altı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ġabġabuña

ġaffār:

1. ġaffār:

Gazel 26

Mısra: 5

Kullarının günahlarını affeden, Allah.

Ķamu mücrimleri ‘afv itse ġaffār
Ķafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

2. gaffār:

Gazel 69

Mısra: 11

Kullarının günahlarını affeden, Allah.

Ben yarlıġaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daġı olur şefġati anuñ

ġāfil:

1. ġāfil:

Gazel 119

Mısra: 10

Habersiz.

Ĥammāl-ı zamāne ‘ömr raġtın
Ķāfil ne yatarsın uş götürdi

ġāfil ol-:

1. **ġāfil olma:-ma**

Tahmis 1

Mısra: 23

Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.

Bu ‘ibretle gözüñ aç olma ġāfil

Necātī hūb-rūlardan hāzer kıl

gaflet:

1. **gaflet:**

Gazel 2

Mısra: 7

Dalgınlık.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şaķın

Çarķa şor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

ġaflet mestligin:

1. **ġaflet mestliginden:-lig, -in, -den**

Gazel 131

Mısra: 4

Etrafında olup bitenden habersiz olma.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin

Bu ġaflet mestliginden sen bizi ay

ġafūruñ ‘afvı:

1. **ġafūruñ ‘afvı:**

Gazel 26

Mısra: 6

Merhamet eden Allah’ın affı.

Ķamu mücrimleri ‘afv itse ġaffār

Ķafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

gāh..... gāh:

1. gāh..... gāh:

Gazel 85

Mısra: 7

Bazen bazen.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzetdüm

gālib:

1. gālib:

Gazel 1

Mısra: 9

Üstün gelmek.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba'dī veliyyen mürşidā

2. gālib durur:-durur

Gazel 47

Mısra: 10

Üstün olma, kazanma.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

ğam:

1. ğamdan:-dan

Gazel 18

Mısra: 8

Kaygı, tasa,.

İşk ehli defterinde bu ıaı yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide ğamdan rehā düşer

2. ğam:

Gazel 53

Mısra: 1

Kaygı, tasa,.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrūz ğam geçer kıalmaz

3. gamuñdan:--uñdan

Gazel 4

Mısra: 10

Keder, tasa, kaygı.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

4. ğam:

Gazel 5

Mısra: 5

Kaygı, tasa, keder.

Ne ğam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ħarābāt

5. gamından:-ından

Gazel 14

Mısra: 7

Kaygı, üzüntü. Sevgiliden gelen acı.

Gamından ħasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ħālūñ niçedür miskīn dimezler

6. gamuñdan:--uñdan

Gazel 29

Mısra: 5

(Sevgilinin) üzüntüsünden, kederinden.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yoıdır

7. **gama:-a**

Gazel 29

Mısra: 8

Gama, üziñtiye, kedere.

Göñülde şādlık bir laıza tırmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yoıdır

8. **gam:**

Gazel 49

Mısra: 10

Gam, keder (askeri).

İaddüñ göricek kaçır melālüm
Gam ancılayın livāya döymeı

9. **ġam:**

Gazel 79

Mısra: 2

Gam, keder.

Sākıyā devr-i şafādır bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādı tolup dil ħānesinden gide ġam

10. **gam:**

Gazel 82

Mısra: 9

Gam, üziñtü.

Gam degül niıe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgārı çok gördüm

11. **ġamı:-ı**

Gazel 87

Mısra: 6
Gam, keder.

Bulışup diller ile zülfünde
Guşşa-y-ile gamı şikâr idelüm

12. **ğamı:-ı**
Gazel 106
Mısra: 4
Gam, keder.

‘Aşık öldürdüğin dimeñ baña kim
Korqaram qalmaya gamı dilde

13. **ğam:**
Gazel 110
Mısra: 2
Keder, tasa.

Firdevse beñzedi yine ‘âlem bahâr ile
Şâd ol gönül ki def’ olur gam bahâr ile

14. **gamdan:-dan**
Gazel 110
Mısra: 4
Keder, tasa.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

15. **gamdan:-dan**
Gazel 111
Mısra: 9
Keder, tasa.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerî
Hüb olur şöhbet kadîmî yâr ile

16. **ġam:**

Gazel 114

Mısra: 2

Keder, tasa.

Göñlüm çekerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne ġam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

17. **gamdan:-dan**

Gazel 114

Mısra: 3

Keder, tasa.

Künc-i sa‘ādet isteriseñ kıl kanā‘ati
Gamdan ħalāş olam dirisen bāde nūş kıl

18. **gam:**

Gazel 115

Mısra: 3

Keder, tasa.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sāķī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daĥı

19. **ġamıla:-ıla**

Tesdis 1

Mısra: 20

Keder, üzüntü.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Ĥün-ı dil nūş iderem şubĥ u mesā ben ġamıla

20. **ġam:**

Mesnevi 3

Mısra: 5

Keder, üzüntü.

İşitdüm kaçan ğam kılsa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

21. **ġamdan:-dan**

Mesnevi 3

Mısra: 28

Keder, üzüntü.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyḥusrevī
Ki ġamdan ūikeste za'īfem ḳavī

22. **ġam:**

Tahmis 1

Mısra: 7

Keder, üzüntü.

Dilā ūabr it ġam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

23. **gam:**

Tahmis 2

Mısra: 3

Keder, tasa.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dūnyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

24. **ġam:**

Gazel 41

Mısra: 1

Keder, tasa.

Ger cām-ı ġam ūunarsa dil-dār ġam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

ġam āteşin:

1. ğam âteşinden:--inden-nden

Gazel 2

Mısra: 4

Keder ateşi, gam ateşi.

Muṭribüñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden bağıruñı devrān kebāb

ġam ayağı:

1. ġam ayağında:-ın, -da

Gazel 66

Mısra: 3

Gam kadehinde - Gamın, kederin ayakları dibinde anlamı vardır. -.

Baş virürdüm ġam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde ġam-efzā-yı firāk

gam ġamām:

1. gam ġamāmı:-ı

Gazel 128

Mısra: 3

Gam, keder bulutu.

Gam ġamāmı cihān yüzün tıtdı
Mihr-ruhsāruma niķāb qanı

ġam kiştı:

1. ġam kiştini:-i, -ni

Gazel 72

Mısra: 6

Gam, keder ekini.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ġam kiştini biçmek
Naşīḥat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri ḥayr olsun

ġam nāmesin:

1. ğam nāmesin:-sin

Gazel 133

Mısra: 2

Gam, keder mektubu.

Bahār eyyāmıdır şun sākiyā mey
Ki dilden mey kılur ğam nāmesin tayy

ğam ye-:

1. ğam yeme:-me

Gazel 72

Mısra: 10

Deyim. Gam yemek; üzölmek.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

2. ğam yemezüz:-mez, -üz-züz

Gazel 58

Mısra: 3

Tasa etmek, kaygılanmak.

Maşşer güninde ğam yemezüz biz günāh içün
Ger ‘ağd-ı zülf-i yār ola dest-gırümüz

3. [ğam yime]:-me

Gazel 102

Mısra: 2

Dertlenmek.

Māl ü mülküñ çünki yokdur hağ katında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] handān [ğam yime]

4. ğam yime:-me

Gazel 130

Mısra: 5

Gam yeme, üzölme.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

5. ğam yime:-me

Gazel 102

Mısra: 6

Dertlenmek.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur ḥadd ü pāyān ğam yime

6. ğam yime:-me

Gazel 102

Mısra: 4

Dertlenmek.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārū'l-baḳādur çünki 'āşık meskeni

7. ğam yimez:-mez

Kaside 1

Mısra: 41

Deyim. Tasalanmak, üzölmek, kaygılanmak, kederlenmek.

Bunda ğam yimez günehten Çākerī
Ger şefi' olursa anda Muştafā

ğam zehrini:

1. ğam zehrini:-i, -n, -e

Gazel 133

Mısra: 4

Gam, keder zehri.

Muġānuñ zikri ḥayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrini tiryākdür mey

ğam-efzā-yı firāk:

1. ğam-efzā-yı firāk:

Gazel 66

Mısra: 4

Ayrılığın gamı, kederi.

Baş virürdüm ğam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde ğam-efzā-yı firāk

ğamgīn:

1. ğamgīn:

Gazel 120

Mısra: 6

Gamlı, kederli.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile ğamgīn idüp ikrārı şıdı

ğam-hār:

1. ğam-hāra:-a

Muaşşer 1

Mısra: 37

Gamlı, kederli.

Eyleme bārī bu ğam-hāra tecāhül utanur

.....

gam-ı dünyā:

1. gam-ı dünyā:

Gazel 106

Mısra: 1

Dünyanın kederi, tasası.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

gam-ı ʿışk:

1. **gam-ı 'ışkıla:--ıla-ıla**

Gazel 40

Mısra: 1

Kalıp söz. Aşk üzüntüsü, keder.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

ğamnāk:

1. **ğamnāka:-a**

Gazel 46

Mısra: 1

Gamlı, kederli.

Sāḳiyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür
Muṭribā ğulguleyi ḳubbe-i eflāke irür

ğamnāk ol-:

1. **ğamnāk olanlar:-an, -lar**

Tahmis 1

Mısra: 16

Gamlı, kederli olmak.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

gamuñ deryāsınuñ pâyānı:

1. **gamuñ deryāsınuñ pâyānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 6

Üzüntü denizinin sonu.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pâyānı yokdur

ğamze:

1. ğamzeñ:-ñ

Gazel 17

Mısra: 5

Süzgün bakış, sevgilinin süzgün veya manalı yan bakışı.

Bir kez dehenüñ rāzın şordüğüm içün ğamzeñ
Ben bī-dile kaçd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. ğamzeyi:-y, -i

Tahmis 1

Mısra: 4

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Dil-i 'uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ğamzeyi tekrār iderler

gamzesi tīg[ı]:

1. gamzesi tīg[ı]:

Gazel 16

Mısra: 2

Yan bakış kılıcı.

Şol güzel kim aña Haşan dirler
Gamzesi tīg[ı] baş kesen dirler

gamzesi tīri:

1. gamzesi tīri:-i

Gazel 118

Mısra: 6

Yan bakış oku .

Geçdi dilden qarār qalmadı vāy
Gamzesi tīri qanuma girdi

ġarīb:

1. ġarīb:

Gazel 18

Mısra: 2

Zavallı aşık (rakip), kimsesiz.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

2. ġarīb:

Gazel 85

Mısra: 12

Garip, zavallı (kişi).

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Ġarīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

ġarību'llāh:

1. ġarību'llāh:

Gazel 94

Mısra: 10

Allah'ın garibi.

Okıyan Çākerī şî'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

ġark eyle-:

1. ġark eylemedin:-me, -din

Gazel 66

Mısra: 8

Boğmak.

Beni ġark eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele ḥızr ḥaṭuñ ṭuta elüm

gāv:

1. gāva:-a

Mesnevi 1

Mısra: 9

Öküz, inek.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

ğavgā:

1. **ğavgādur:-dur**

Tahmis 2

Mısra: 15

Kavga; gürültü.

Bilmezem kūy-ı cenbüñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

ğavgāya düşür:-

1. **ğavgāya düşürdi:-ür, -di**

Gazel 116

Mısra: 10

Kavgaya sokmak.

Zülfüñle gözün Çākeri gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavgāya düşürdi

ğayr:

1. **ğayra:-a**

Gazel 112

Mısra: 3

Başkası.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirġ
İşlāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

2. **ğayra:-a**

Gazel 118

Mısra: 3

Başkaları.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirġ
Beni odlara yaqdı yandurdi

3. ğayr:

Gazel 126

Mısra: 10

Başka.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim daği yok ğayr ğıdâsı

ġāyır:

1. ğayır:

Gazel 19

Mısra: 9

Artık, bundan böyle.

Ko Çakerî ğayır kıl u kâli
Çün geldi dile makâl-ı dil-ber

2. ġāyırılarla:-lar, -la

Murabba 1

Mısra: 14

Yabancı.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda ġāyırılarla ben çekem bu âhı

ġazâ:

1. ġazâyı:-y, -ı

Kıt'a 1

Mısra: 6

Cenk, savaş.

Şāhuñ atı öñince ruh üzre
Her ġazâyı piyâde eyler idüm

ġazel:

1. **gazelde:-de**

Gazel 37

Mısra: 9

Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Gazelde dūr diŝũñ vaŝfin mı yazmıŝ
Ki nazm-ı Çākerī dūr-i semīndūr

2. **ġazelũñ:-ũñ**

Gazel 115

Mısra: 9

Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu ġazelũñ
Aferīn ancaĝ olur şi‘r diye Cāmī daĥi

3. **ġazel:**

Tahmis 2

Mısra: 21

Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Her ġazel kim okınur yād idüp ol lāle-ĥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridūr aña fidī

geç:

1. **geçer:-er**

Gazel 53

Mısra: 10

(Zamanın) geçmesi.

Çemende lāle gibi ŝubĥ-dem ģadeĥler tūt
Diyince Çākeriyā ŝubĥ-dem geçer ģalmaz

geç-:

1. **geç:**

Gazel 46

Mısra: 8

Vazgeçmek.

Haṭ-ı sebzūñ haḳı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

2. **geçer:-er**

Gazel 21

Mısra: 4

Vaktin ilerlemesi, (göl mevsiminin) bitmesi.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rûze gitdi getür berü sākī

3. **geçmedin:-me, -din**

Gazel 39

Mısra: 3

Geçmemek; vakit ilerlemeden.

Devr-i ḥüsnuñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āşāridur

4. **geçer:-er**

Gazel 53

Mısra: 1

Geçmek.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

5. **geçer:-er**

Gazel 53

Mısra: 4

Geçmek; bitmek; sonlanmak.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer kıalmaz

6. **geçerken:-er, -ken**

Gazel 69

Mısra: 15

Geçmek, gitmek.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayımur mest Şırāt üzre geçerken

7. **geçer:-er**

Gazel 88

Mısra: 7

Geçmek; gibi davranmak.

Meydān-ı 'ışk içinde dil-āver geçer katı
Müjgānuñ oğların dile gönder Kayacuğum

8. **geçmedin:-me, -dın**

Gazel 89

Mısra: 6

Geçmek; sona ermek.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf'ısın 'adl kııl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsn

9. **geçer:-er**

Gazel 115

Mısra: 1

Geçmek, vaktin ilerlemesi.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daħı
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daħı

10. **geçdi:-di**

Gazel 118

Mısra: 5

Geçmek.

Geçdi dilden karar kalmadı vāy
Gamzesi tiri kanuma girdi

11. **geçdi:-di**

Gazel 121

Mısra: 10

Geçmek; geçip gitmek.

ȶanlu yaşumı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

12. **geçmege:-meg, -e**

Gazel 127

Mısra: 5

Geçmek, aşmak.

Sākiyā baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ğamı

13. **geçelüm:-elü, -m**

Gazel 127

Mısra: 6

Geçmek, aşmak.

Sākiyā baħr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevrağ ile baħr-i ğamı

14. **geçer:-er**

Gazel 127

Mısra: 7

Geçmek; tükenmek.

Ey göñül çünkü şanem ħüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

15. **geçdi:-di**

Tesdis 1

Mısra: 22

Geçmek; vaktin ilerlemesi.

Gözümün şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

16. geçdi:-di

Mesnevi 3

Mısra: **43**

Geçmek.

Ne yatmağ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

17. geçer:-er

Gazel 53

Mısra: **8**

Geçmek; geçici.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

18. geçer:-er

Gazel 53

Mısra: **6**

Bitmek; değeri kalmamak.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer kalmaz

geçür:-

1. geçürme:-me

Gazel 26

Mısra: **4**

Geçirmemek; (fırsatı) kaçırmamak.

Cihānuñ dirliği maḥbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

gedā:

1. **gedāya:-y, -a**

Gazel 69

Mısra: 8

Kul.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nūş idelüm kim

2. **gedā:**

Gazel 126

Mısra: 11

Kul.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdün

3. **gedā:**

Kaside 1

Mısra: 2

Muhtaç; kul.

Yā İlähe'l- 'âlemîn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḥmet umar her gedā

geh gāh:

1. **geh gāh:**

Gazel 94

Mısra: 2

Ara sıra.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

gel-:

1. **gel:**

Gazel 62

Mısra: 7

Gelmek.

Nigār naķşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālini naķķāş

2. gel:

Gazel 2

Mısra: 5

Gelmek.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

3. gelürseñ:--ürseñ

Gazel 6

Mısra: 3

Gelmek, gelirsen.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre kılmaya bir gül giribānı dürüst

4. gel:

Gazel 28

Mısra: 6

Gel!.

Hengām-ı lāledür tır bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

5. gel:

Gazel 34

Mısra: 7

Gel!.

Ey ‘ilm-i ‘ışķa tālīb olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi‘ri ‘ışķda kim hoş risāledür

6. gel:

Gazel 126

Mısra: 21

Gelmek.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

7. **geldi:-di**

Kaside 2

Mısra: 11

Gelmek, uğramak.

Dile dil-ber hayāli geldi didi
Leyse fi'd-dārı gayrınā deyyār

8. **gel:**

Kaside 2

Mısra: 61

Buyurmak. Hadi!.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa hadd ü kenār

gel:-

1. **geldi:-di**

Gazel 19

Mısra: 3

Gelmek.

Cān murgına geldi dāne dökdi
Göñlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

2. **gelürseñ:-ür, -señ**

Gazel 36

Mısra: 9

Gelmek.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacākdur

3. gele:-e

Gazel 66

Mısra: 7

Gelmek.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı fīrāk
Zihī devlet ki gele hıızr hātuñ tuta elüm

4. gel:

Gazel 87

Mısra: 1

Gelmek.

Leşker-i şabırī tārūmār idelüm
Gel göñül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

5. gel:

Gazel 10

Mısra: 8

Gelmek.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘īmāndandır ikrār

6. gelür:-ür

Gazel 67

Mısra: 2

Gelmek.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbīr yok
Yazılan hāttuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

7. geldükçe:-dük, -çe

Gazel 76

Mısra: 7

Gelmek; hatırlamak.

‘İnfî ‘âl artar dile geldükçe fikr-i hattı âh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

8. **geldi:-di**

Gazel 82

Mısra: 9

Gelmek, ortaya çıkmak.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgârı çok gördüm

9. **gelür:-ür**

Gazel 84

Mısra: 5

Gelmek.

Eline âyîne almış güneş gelür her şubh
Kapı kapı gezen âyinedāra beñzetdüm

10. **gelür:-ür**

Gazel 85

Mısra: 4

Gelmek; akla gelmek.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

11. **geldükçe:-dükçe**

Gazel 90

Mısra: 1

Gelmek.

Dil-ber hayālî ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olıncağ evde itmezler âh u efğān

12. **gelür:-ür**

Gazel 93

Mısra: 1
Gelmek; ulaşmak.

Cān sem‘ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez k̄ul olan ‘afv-ı Hudādan

13. **gelsün:-sün**

Gazel 103

Mısra: 9
Gelmek; katılmak.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

14. **gel:**

Gazel 107

Mısra: 2
Gel boşver.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bızār eyleme

15. **gele:-e**

Gazel 110

Mısra: 6
Gelmek, olmak.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki kalmaya ‘ālem bahār ile

16. **gelürse:-ür, -se**

Gazel 112

Mısra: 6
Gelmek.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yakasın

17. **geleli:-eli**

Gazel 113

Mısra: 8

Gelmek.

Çana döndi yaşum akar tırmaz
Geleli gözüme hayâl-i lebi

18. **gel:**

Gazel 121

Mısra: 2

Gelmek; yaklaşmak.

Râhata gıt miñnete dir gel beri
Çankı ‘âşık kim seve sen dil-beri

19. **gel:**

Gazel 125

Mısra: 3

Gelmek.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tâ belürince şubhgâh ‘Alî

20. **gelesin:-e, -sin**

Gazel 125

Mısra: 7

Gelmek.

Öliceğ kabrüme eger gelesin
Diye kabrüm türâbı âh ‘Alî

21. **geldügin:-düg, -in**

Gazel 133

Mısra: 9

Gelmek.

Görüp bülbul gülün geldüğün eydür
Ne mey nüş idecek vakt oldu mı hey

22. **geldüm:-dü, -m**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Gelmek, varmak.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerīmā rahmet eyle gey buñaldum

23. **gele:-e**

Mesnevi 1

Mısra: 25

Gelmek, buyurmak.

Kaçan emrünün gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

24. **geldi:-di**

Kaside 2

Mısra: 2

Gelmek; vakti gelmek.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

25. **gelüp:-üp**

Muaşşer 1

Mısra: 12

Gelmek, varmak.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

26. **gel:**

Murabba 1

Mısra: 15
Gelmek.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

27. **gelüp:-üp**
Tahmis 2
Mısra: 13
Gelmek.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

28. **gelmeye:-me, -y, -e**
Kaside 1
Mısra: 10
Gelmek.

Soñ nefesde şakla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir haṭā

29. **gel:**
Gazel 87
Mısra: 10
Gelmek.

Gel ‘alem gibi ‘āşikār idelüm
Çākerī sırr-ı ‘ışkı âlemde

30. **gelmez:-mez**
Gazel 92
Mısra: 7
Gelmek, uğramak.

Gelmez oldı hayālî çeşme meger
Havf ider baḥr-i eşk cūşından

gelmezdin öñdin:

1. gelmezdin öñdin:

Gazel 131

Mısra: 3

Olur zamanı gelmemek.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu ğaflet mestliginden sen bizi ay

gelür geç-:

1. gelür geçer:-er

Gazel 22

Mısra: 10

Gelip geçmek.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

genc:

1. gencinden:-i, -n, -den

Gazel 26

Mısra: 6

Hazine.

Ḳamu mücrimleri ‘afv itse ğaffār
Ġafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

2. genci:-i

Gazel 122

Mısra: 2

Hazine.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

3. **genc:**

Mesnevi 3

Mısra: 45

Hazine.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh

Ne eyvān-ı řāhī ne tat u sipāh

4. **genc:**

Gazel 53

Mısra: 6

Hazine.

Cihānda māl-ile far eyleyen göñül ele al

Ki mazen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

genc'i:

1. **genc'i:**

Gazel 10

Mısra: 10

Nizami'nin Penc Genc adlı eseri.

alısar ākerī bu pen bitigūñ

Nizāmī Genc'i gibi senden āřār

genc-i kārūn:

1. **genc-i ārūn:**

Gazel 65

Mısra: 7

Karun'un hazinesi (Karun; Hz. Musa döneminde ok zengin fakat acımasız ve cimri olan ve sonunda Hz. Musa'nın duası ile helak olan kişi).

Yeg durur ben faīre dirhem-i 'ış

Genc-i ārūn u mülk-i dünyādan

2. **genc-i arūn:**

Gazel 100

Mısra: 8

Karun'un hazinesi (Karun; Hz. Musa döneminde çok zengin fakat acımasız ve cimri olan ve sonunda Hz. Musa'nın duası ile helak olan kişi).

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qārūn u mülk-i Keyhüsrev

3. genc-i qārūnıla:-ıla

Mesnevi 3

Mısra: **16**

Karun'un hazinesi.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūh
Virür genc-i Qārūnıla 'ömr-i Nūh

genc-i vefā:

1. genc-i vefā:

Kaside 1

Mısra: **14**

Vefa hazinesi.

Nūr-ı 'ālem rahmeten li'l-'ālemīn
Hāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

gencīne-i hüzn ü sevdā:

1. gencīne-i hüzn ü sevdā:

Muaşşer 1

Mısra: **48**

Sevda ve hüznün hazinesi.

Şerbet-i la'lüñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i hüzn ü sevdā

[ger]:

1. [ger]:

Gazel 64

Mısra: **1**

Eğer, şayet.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū ‘
Pūr ola nūriyla hāne-i cihān mecmū ‘

ger:

1. ger:

Gazel 34

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hūn-ı ciger nūş ider mūdām

2. ger:

Gazel 46

Mısra: 9

Eğer, şayet.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkısañ

3. ger:

Gazel 56

Mısra: 5

Eğer, şayet.

Senden ayru ger ecel kırsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

4. ger:

Gazel 58

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zūlf-i yār ola dest-gīrümüz

5. ger:

Gazel 62

Mısra: 3

Eğer, şayet.

‘ Aceb mi ger dil ucından gözüm belâ görse
Mesel durur bu ki yanar kuru yanında yaş

6. ger:

Gazel 64

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne gam ger itmez ise tülū ‘ āfitāb-ı çarh

7. ger:

Gazel 66

Mısra: 4

Eğer, şayet.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

8. ger:

Gazel 67

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

9. ger:

Gazel 68

Mısra: 3

Eğer, şayet.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bākī

10. **ger:**

Gazel 88

Mısra: 6

Eğer, şayet.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

11. **ger:**

Gazel 99

Mısra: 7

Eğer, şayet.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

12. **ger:**

Kaside 1

Mısra: 42

Eğer, şayet.

Bunda gam yimez günehten Çākerī
Ger şefī‘ olursa anda Muştafā

13. **ger:**

Mesnevi 2

Mısra: 13

Eğer, şayet.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḵhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

14. **ger:**

Mesnevi 3

Mısra: **10**

Eğer, şayet.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şîr içerse olur bîşe-süz

15. **ger:**

Gazel 20

Mısra: **1**

"Eğer" kelimesinin kısaltılmışı. '.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyessin hecriyile 'āşık-ı miskīn ne çeker

16. **ger:**

Gazel 41

Mısra: **1**

Gerçi.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zîrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

gerçek:

1. **gerçek:**

Gazel 126

Mısra: **21**

Doğru, hakiki.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek 'amel eyle
Çünkü 'amel-i şālīh imiş yār rızāsı

2. **gerçek:**

Gazel 44

Mısra: **10**

Hakiki, doğru.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

gerçi:

1. gerçi:

Gazel 39

Mısra: 1

Gerçi, her ne kadar, ise de. “Egerçi”den muhaffettir.

Gerçi kim gül bülbülüñ maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

2. gerçi:

Gazel 123

Mısra: 6

Zaten, işin aslı, doğrusu.

Seyl-i eşküm gönölüne kâr itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

3. gerçi:

Gazel 35

Mısra: 1

Gerçi, aslında, gerçekte.

Cihānda gerçi naḳş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

4. gerçi:

Gazel 25

Mısra: 5

Gerçi, her ne kadar.

Naḳş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḳḳāş-ı ezel
Çeşm-i ‘âlem görmedi bu naḳşı k’ol dil-berdedür

5. gerçi:

Gazel 77

Mısra: 5
Gerçi, aslında.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefâ 'ilmin tamām
'İlm bilmekden ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

6. gerçi:
Gazel 102
Mısra: 5
Gerçi, her ne kadar.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur hadd ü pāyān ğam yime

7. gerçi:
Gazel 129
Mısra: 9
Gerçi, her ne kadar.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

gerd ü ğubār:

1. gerd ü ğubār:
Kaside 2
Mısra: 14
Toz toprak; üzüntü.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü ğubār

gerdān-ı sifle-perver:

1. gerdān-ı sifle-perver:
Gazel 41
Mısra: 5
Alçakları koruyan felek.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem deg ld r

gerden:

1. **gerdendeki:-de, -ki**

Muaşşer 1

Mısra: 34

Boyun, gerdan.

ade e s   ar-ı mey d  kmege ulul utanur
 h o gerdendeki  li g ricek f l utanur

gerden-i d   men:

1. **gerden-i d   men:**

Kaside 2

Mısra: 44

D   manın boynu.

T   -ı t  z  n bir  bdur ki    a
Gerden-i d   men oldu r  h-g  z r

gerd-i   am:

1. **gerd-i   amdan:-dan**

Gazel 100

Mısra: 9

Gam tozu.

Gerd-i   amdan al    olam dirse n
  ker  gibi sen da  i mey sev

gerd-i reh:

1. **gerd-i reh   n:**

Gazel 20

Mısra: 5

(Sevgilinin) yolunun tozu.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehûñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

gerdün:

1. gerdün:

Gazel 99

Mısra: **8**

Felek.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

2. gerdün:

Gazel 126

Mısra: **11**

Felek.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca daḥi sulṭān u gedā üstine gerdün

gerek:

1. gerek:

Gazel 62

Mısra: **6**

Lazım, elzem.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanda lâ-cerem gerek yoldaş

2. gerek:

Gazel 70

Mısra: **1**

Gerek, lazım.

Yā kaşlarıñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışka girmege evvel ciger gerek

3. gerek:

Gazel 70

Mısra: 2

Gerek, lazım.

Yā kaşlarıñ oķına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışka girmege evvel ciger gerek

4. gerek:

Gazel 70

Mısra: 4

Gerek, lazım.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

5. gerek:

Gazel 70

Mısra: 6

Gerek, lazım.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berün
Her demde anı görmege şāhib-nażar gerek

6. gerek:

Gazel 70

Mısra: 8

Gerek, lazım.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ħaber gerek
Bir pīr-i mey-fürüşa didüm neyledür necāt

7. gerek:

Gazel 70

Mısra: 10

Gerek, lazım.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent naẓm şöylece rengīn ü ter gerek

8. gerek:

Gazel 71

Mısra: 1

Gerek, lazım.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ içün rūhı revān itsem gerek

9. gerek:

Gazel 71

Mısra: 2

Gerek, lazım.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ içün rūhı revān itsem gerek

10. gerek:

Gazel 71

Mısra: 4

Gerek, lazım.

Başuma zūlfūñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsitān itsem gerek

11. gerek:

Gazel 71

Mısra: 6

Gerek, lazım.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

12. gerek:

Gazel 71

Mısra: 8
Gerek, lazım.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

13. **gerek:**
Gazel 71
Mısra: 10
Gerek, lazım.

Çākerī fāş itdüğī çün sırrumı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

14. **gerek:**
Gazel 72
Mısra: 6
Gerek, lazım.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşīhat söyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

15. **gerek:**
Gazel 77
Mısra: 7
Gerek, lazım.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-i miş kısm itdüğī çün bize Kāssām-ı ezel

16. **gerekse:-se**
Gazel 98
Mısra: 4
Olmalı.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

17. **gerek:**

Gazel 127

Mısra: 5

Gerek, lazım.

Sāḳiyā baḥr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ḡamı

18. **gerek:**

Gazel 127

Mısra: 8

Gerek, lazım.

Ey göñül çünki şanem ḥüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

19. **gerekdür:-dür**

Mesnevi 1

Mısra: 28

Gerek, lazım.

Kaçan Münkür su'āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

20. **gerek:**

Mesnevi 2

Mısra: 14

Lazım, olmalı.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḳhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

21. **gerek:**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Gerek; olmalı.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu hâl üzre çünkim döner rûzgâr

22. gerek:

Gazel 131

Mısra: 2

Şart cümlelerinde üstün ihtimali bildirir, herhalde.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vây
Cigerden inleyüp dir 'ûd ile nây

gerek:-

1. gerekmez:-mez

Gazel 93

Mısra: 2

Gerekmek.

Cân sem'ine her dem gelür âvâz semâdan
Nevmîd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudâdan

2. gerekmez:-mez

Mesnevi 3

Mısra: 22

Gerekmek, lazım olmak.

Getür bir kadeh râh-ı reyhân-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

germ eyle:-

1. germ eyleyen:-y, -en

Gazel 39

Mısra: 9

Hararetlendirmek, kızıştırmak.

Meclis-i 'uşşâk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şâh-ı devrân devletinde Çâkerî güftâridur

germ ol-:

1. **germ olma:-ma**

Gazel 41

Mısra: 6

Kızmak, öfkelenmek.

Gerdân-ı sifle-perver sen mâha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem degüldür

getür-:

1. **getür:**

Gazel 55

Mısra: 7

Sunmak (kadeh bağlamında).

Getür sâķī mey-i şâfī ki huşyār
Şafâ-yı şöhet-i mestānı bilmez

2. **getür:**

Gazel 13

Mısra: 1

Getirmek.

Getür berü meyi sâķī ki arķ-ı kec-reftār
Ecel havāle ılır cānımuza leyl ü nehār

3. **getür:**

Gazel 25

Mısra: 7

Getir.

o kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sâķī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sâğardadur

4. **getür:**

Gazel 34

Mısra: 1
Getirmek; sunmak.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

5. **getür:**
Gazel 52
Mısra: 11
Getirmek; sunmak.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

6. **getür:**
Gazel 54
Mısra: 3
Getirmek; sunmak.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getür sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

7. **getür:**
Gazel 69
Mısra: 7
Getirmek; sunmak.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūş idelüm kim

8. **getür:**
Gazel 110
Mısra: 5
Getirmek, sunmak.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki qalmaya 'ālem bahār ile

9. **getür:**

Gazel 130

Mısra: 1

Getirmek, sunmak.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

10. **getür:**

Gazel 133

Mısra: 7

Getirmek, sunmak.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücūm itmezdin evvel Behmen ü dey

11. **getür:**

Kaside 2

Mısra: 13

Getirmek , sunmak.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü ğubār

12. **getür:**

Mesnevi 3

Mısra: 15

Getirmek, sunmak.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūḥ
Virür genc-i Qārūnıla 'ömr-i Nūḥ

13. **getür:**

Mesnevi 3

Mısra: 25

Getirmek, sunmak.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

14. getür:

Gazel 3

Mısra: 1

Getirmek; gelmesini sağlamak.

Sāki getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın harāb

getür:

1. getür:

Mesnevi 3

Mısra: 21

Getirmek, sunmak.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

gevher:

1. gevheri:-i

Gazel 121

Mısra: 4

Cevher.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

gevher-i cān:

1. gevher-i cān:

Gazel 70

Mısra: 3

Can cevheri, mücevheri.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

gevher-i pākīze:

1. gevher-i pākīze:

Gazel 109

Mısra: 3

Saf cevher, temiz inci.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifât
Reşk ider sīb-i cinân sîmberîn ğabġabuña

gey:

1. gey:

Mesnevi 1

Mısra: 6

Pek, çok.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerīmā rahmet eyle gey buñaldum

2. gey:

Gazel 119

Mısra: 2

Key; pek. çok.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘İşkuñ beni gey ħarāba virdi

gey-:

1. geydi:-di

Gazel 100

Mısra: 1

Giyinmek, bürünmek.

Geydi gülşende ğonca ħil‘at-i nev
Şûfî kıl köhneñi şarāba girev

gev sakın:

1. gey şakın:

Gazel 2

Mısra: 7

Kesinlikle kaçınmak, tedbirli olmak.

Gaflet ile virme dil 'âşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kıanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

gezend kıl-:

1. gezend kılursa:-ur, -sa

Mesnevi 3

Mısra: 5

Zarar vermek.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsi olur sūdmend

gezleyüp gözle-:

1. gezleyüp gözledi:-le, -di

Gazel 108

Mısra: 8

Oku kirişe yerleştirmek.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oqın

gibi:

1. gibi:

Gazel 117

Mısra: 8

Benzetme ve örnek ifade eder.

Da'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

2. gibi:

Gazel 30

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Süleymān'ın hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

3. gibi:

Gazel 37

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā hırmeninde hūşe-çīndür

4. gibi:

Gazel 39

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Meclis-i 'uşşāḳ Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrān devletinde Çākerī güftāridur

5. gibi:

Gazel 44

Mısra: 5

Benzetme edatı.

'İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşr olunca ḥalāyık du'ā kıılır

6. gibi:

Gazel 45

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

7. gibi:

Gazel 48

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hüsñ-kemāl
Bu hüsñ daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

8. gibi:

Gazel 49

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Hüsñ ki saña yār iken vefā kı
Kim 'ömr gibi fenāya döyme

9. gibi:

Gazel 53

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tūt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kıalmaz

10. gibi:

Gazel 54

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā kıalmaz

11. gibi:

Gazel 59

Mısra: 13

Benzetme edatı.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kılmā levh ü kalemdür güvāhumuz

12. gibi:

Gazel 60

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Ḳaddūñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

13. gibi:

Gazel 61

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürdi didi cāmūş

14. gibi:

Gazel 63

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Sāḳī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḥı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

15. gibi:

Gazel 67

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Sāḳiyā mey şun ezel ḥükmüne çün tedbīr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āḥır gelür taḡyīr yok

16. gibi:

Gazel 67

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Şubh-dem hüsniinde hayli gözledüm dil-berlerün
Hadd ü zülfün gibi bir āyine vü zencir yok

17. gibi:

Gazel 67

Mısra: 10

Benzetme edatı.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvânlar Çâkerî'den öğrenün
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

18. gibi:

Gazel 69

Mısra: 17

Benzetme edatı.

Cemşîd gibi cāma gönül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

19. gibi:

Gazel 71

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Başuma zülfün ucından irişen sevdaları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

20. gibi:

Gazel 72

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Nigāruñ ışiginde cān virürseñ Çâkerî gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerün bî-şek

21. **gibi:**

Gazel 73

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

22. **gibi:**

Gazel 74

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misāl

23. **gibi:**

Gazel 75

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elünde-y-iken virmegil mecāle mecāl

24. **gibi:**

Gazel 75

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

25. **gibi:**

Gazel 80

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Göreliden gün yüzüñi çeşme gibi
Kılapdur gözlerüm bî-âb Edhem

26. gibi:

Gazel 81

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Ol güneş yüzlü mäh için bu gice
Şubh gibi yakamı päre kılam

27. gibi:

Gazel 82

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi âh
Afet-i rûzgârı çok gördüm

28. gibi:

Gazel 85

Mısra: 15

Benzetme edatı.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

29. gibi:

Gazel 87

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Gel 'alem gibi 'âşikâr idelüm
Çākerī sırr-ı 'ışkı âlemde

30. gibi:

Gazel 89

Mısra: 3
Benzetme edatı.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsn

31. **gibi:**
Gazel 91
Mısra: 5
Benzetme edatı.

Hâl-i Şîrîn gibi dâğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhâd'dan

32. **gibi:**
Gazel 98
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Ruğuñdan Çâkerî yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pâre olsun

33. **gibi:**
Gazel 100
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Gerd-i gamdan halâş olam dirseñ
Çâkerî gibi sen dağı mey sev

34. **gibi:**
Gazel 101
Mısra: 4
Benzetme edatı.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

35. **gibi:**

Gazel 104

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

36. **gibi:**

Gazel 107

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Kaçma ey hırşīd-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

37. **gibi:**

Gazel 112

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Yüz virdi ğayra hāl-i siyāhı gibi dirīğ
İşlāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

38. **gibi:**

Gazel 112

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaķasın

39. **gibi:**

Gazel 118

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dir̄g
Beni odlara yağdı yandurđı

40. gibi:

Gazel 120

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hođđā-i esrārı şıdı

41. gibi:

Gazel 121

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Meyden özge yok durur def'-i melāl
Lāle gibi koma elden sāgarı

42. gibi:

Gazel 122

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Qalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

43. gibi:

Gazel 124

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayađınuñ tozı

44. gibi:

Gazel 126

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi ‘ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüsni gibi dâr-ı fenâsı

45. **gibi:**

Gazel 126

Mısra: 21

Benzetme edatı.

Zâhid gibi gel Çâkerî gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şâlih imiş yâr rızâsı

46. **gibi:**

Gazel 127

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

47. **gibi:**

Gazel 131

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Yine bir meh-likâ sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘âlem-ārāy

48. **gibi:**

Kaside 2

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Mehdde dil dırāz ider süsen
Ya ‘nî ‘İsâ gibi kıla güftâr

49. **gibi:**

Kaside 2

Mısra: 46

Benzetme edatı.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

50. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 16

Benzetme edatı.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrūñ ile ferhunde kıldı

51. **gibi:**

Mesnevi 2

Mısra: 11

Benzetme edatı.

Ḳanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

52. **gibi:**

Muaşşer 1

Mısra: 46

Benzetme edatı.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u 'aṭā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

53. **gibi:**

Müfret 3

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Akdı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

54. **gibi:**

Tahmis 2

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Olma mağrūr güzel hüsñüñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her 'āşık-ı pāk

55. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki kabūl eyledi ol şāh ceddin

56. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'ināyet nazarı var

57. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Sultān-ı cihān gibi göñül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Ḥaqq zararı var

58. **gibi:**

Gazel 9

Mısra: 7
Benzetme edatı.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıqları hālın ne bilür ne haberi var

59. **gibi:**
Gazel 12
Mısra: 4
Benzetme edatı.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

60. **gibi:**
Gazel 22
Mısra: 10
Gibi, benzetme edatı.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

61. **gibi:**
Gazel 23
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Dolaşduğ içün Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i ğamuñ nālān ider

62. **gibi:**
Gazel 10
Mısra: 10
Gibi, benzetme edatı.

Kalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

63. **gibi:**

Gazel 33

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm

Seyr sen şehriyār ile hoşdur

64. **gibi:**

Gazel 28

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur

Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

65. **gibi:**

Gazel 34

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür

Devr-i lebinde hūn-ı ciğer nūş ider müdām

gice:

1. **gice:**

Gazel 81

Mısra: 3

Gece.

Ol güneş yüzlü māh için bu gice

Şubh gibi yaşamı pāre kılam

2. **gice:**

Gazel 62

Mısra: 6

Gece - Sevgilinin saçı -.

Şaçına varsa g  n l c m da rev n olur
Gice sefer kılane l -cerem gerek yoldaş

3. **giceyle:-y, -le**

Gazel 84

Mısra: 4

Gece; akşam vakti.

  z r n  ser-i z lfinde dil taleb eyler
Giceyle  b diler r zed ra be zets m

4. **gice:**

Gazel 125

Mısra: 3

Gece.

Gel sen nle bu gice c m i el m
T  bel rince şub g h  Al 

5. **gicelid r:-li, -d r**

Gazel 52

Mısra: 8

Gece.

G n y zli nig ru n  at-ı şeb-rengini g r p
A lama g z m g n gicelid r  aceb olmaz

gice g nd z:

1. **gice g nd z:**

Gazel 108

Mısra: 6

Aralıksız, s rekli.

Dilde olan z lf   ru u n  ı k ya n  g z m  n
Gice g nd z d ri  r  alk   ay n eylemege

giceler irteye dek:

1. **giceler irteye dek:**

Gazel 62

Mısra: 10

Geceden sabaha kadar.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem'-veş akıdur yaş

gid:

1. **gidüp:--üip**

Gazel 11

Mısra: 10

Geçmek.

Sözde kemāli bulı gör Çākerī
'Ömr gidüp kıla sözüñ yādigār

gid-:

1. **gider:-er**

Kaside 2

Mısra: 59

Gitmek; sona ermek.

Salṭanat çün gider kıalur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

ğidā:

1. **ğidāsı:-sı**

Gazel 126

Mısra: 10

Yemek, besin; av.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne 'aceb kim daḥi yok ğayr ğidāsı

ğidā kıl-:

1. ğidā kıılır:-ur

Gazel 44

Mısra: 8

Gıda yapmak, beslenmek; iftar.

Anlar ki şâyim oldu senüñ 'ıd-i vaşluña
Fırkat şebinde āh ile derdüñ ğidā kıılır

gider:-

1. gider:

Gazel 20

Mısra: 10

Gidermek.

'Āşıkuñ kıanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākeri kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

2. gider:-er

Gazel 55

Mısra: 3

Kaldırmak, yok etmek.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

gile it:-

1. gile itmez:-mez

Gazel 94

Mısra: 6

Şikayet etmek.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

ġılmān:

1. ġılmān-ısa:--ısa

Gazel 15

Mısra: 2

Genç oğlan.

Ne yalıñ yüzlü k'ıçer bāde derler
Eger ğılmān-ısa kün-dāde dirler

2. ğılmānı:-ı

Gazel 30

Mısra: 3

Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlılar.

N'iderler cennet ü ğılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

gir:-

1. giren:-en

Gazel 15

Mısra: 7

1. Girmek, dahil olmak.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. girmege:-me, -ge

Gazel 70

Mısra: 2

Girmek; dahil olmak.

Yā kaşlaruñ oķına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışķa girmege evvel ciger gerek

3. giren:-en

Gazel 98

Mısra: 3

Girmek, yer tutmak.

Olur ħurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i ħāre olsun

4. **girdi:-di**

Gazel 101

Mısra: 8

Girmek.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña rahm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

5. **girdi:-di**

Gazel 111

Mısra: 4

Girmek, dahil olmak.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

6. **girse:-se**

Gazel 124

Mısra: 6

Girmek.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınıñ tozı

7. **girer:-er**

Kıt'a 1

Mısra: 8

Girmek.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

girev:

1. **girev:**

Gazel 72

Mısra: 3
Rehin.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

girev kıl:

1. **girev kıl-:**
Gazel 100
Mısra: 2
Rehin vermek.

Geydi gülşende gonca ḥil‘at-i nev
Şūfî kıl köhneñi şarāba girev

giribān:

1. **giribānı:--ı**
Gazel 6
Mısra: 4
Elbise yakası.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

2. **giribānını:-ı, -nı**
Gazel 71
Mısra: 5
Yaka; kişinin kendisi.

Çeng-i ğamdan cān giribānını kılmazsañ ḥalāş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

ğırra ol-:

1. **ğırra olma:-ma**
Gazel 56
Mısra: 9
Gururlu olmak.

Bî-dirîg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddâr eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tîġ-i helākı her nefes

giryân:

1. **giryānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 10

Ağlayan.

Didüm cānā reh-i ‘ışķuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

gīsū-yı siyeh-tābuña:

1. **gīsū-yı siyeh-tābuña:-uñ, -a**

Muaşşer 1

Mısra: 35

Siyah saç kıvrımı.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

git:

1. **gitmedi:--medi**

Gazel 10

Mısra: 1

Gitmek, uzaklaşmak.

Ķapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

git-:

1. **gitdi:-di**

Gazel 47

Mısra: 5

Gitmek, ayrılmak II Ölmek.

Baḥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḥişşe-i gāyīb durur

2. **gitdi:-di**

Gazel 21

Mısra: 3

Sona erdi.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rûze gitdi getür berü sākī

3. **gitse:-se**

Gazel 76

Mısra: 5

Gitmek.

Berg-i gül gitse ayağūñ öpmege ey serv-ḳad
'İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

4. **gitdi:-di**

Gazel 82

Mısra: 9

Gitmek, uzaklaşmak.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgārı çok gördüm

5. **gitse:-se**

Gazel 92

Mısra: 10

Gitmek, uzaklaşmak.

Çākerī raḥm iderdi saña ḥabīb
Gitse pend-i raḳīb gūşından

6. **git:**

Gazel 121

Mısra: 2

Gitmek, uzaklaşmak.

Rāḥata gīt miḥnete dir gel beri
Ḳankı ‘āşık kim seve sen dil-beri

7. **gıtdüklerüme:-dük, -ler, -ü, -me**

Tesdis 1

Mısra: 5

Gitmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

8. **gıtdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 11

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

9. **gıtdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 17

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

10. **gıtdüklerime:-dük, -ler, -im, -e**

Tesdis 1

Mısra: 23

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gıtdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

11. **gïtdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 29

Gitmek; meyletmek.

Tevbe yâ Rab hata yolına gïtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

12. **gitse:-se**

Mesnevi 1

Mısra: 21

Gitmek; ortadan kalkmak.

Cemâlün pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarh-ı sâl-horde

13. **gider:-er**

Gazel 108

Mısra: 3

Gitmek.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berün yolına rûhını revân eylemege

14. **gitmesün:-me, -sün**

Gazel 5

Mısra: 5

Gitmek, uzaklaşmak.

Ne gam redd itse şofî gitmesün dek
Başumdan sāye-i pîr-i harābāt

15. **gider:-er**

Gazel 61

Mısra: 2

Bir şeyi yitirmek, ondan yoksun kalmak.

Yüzin gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u takat u hūş

16. **gide:-e**

Kaside 2

Mısra: 16

Uzaklaşmak, gitmek; iyileşmek.

‘İşk maḥmūriyam lebūñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

17. **gidersin:-er, -sin**

Gazel 15

Mısra: 10

Gitmek. Dizede girmek manasında kullanılmıştır.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī ḥalk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

18. **gider:-er**

Gazel 69

Mısra: 20

Gitmek; yoksun olmak.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā‘ iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

19. **gide:-e**

Gazel 79

Mısra: 2

Terk etmek.

Sākiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil ḥānesinden gide ḡam

20. **gider:-er**

Gazel 122

Mısra: 6

Gitmek; kaybetmek.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

21. **gide:-e**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Uzaklaşmak.

Muğannī çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

22. **gide:-e**

Muaşşer 1

Mısra: 7

Gitmek, ulaşmak.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenūñ āteş-i 'ışk oldu yeri

gizlü:

1. **gizlūsin:-sin**

Mesnevi 2

Mısra: 4

Gizli.

Söyle kim dāyım felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler 'ayān

gög:

1. **gögde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 10

Gök.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

2. **gögden:-den**

Gazel 103

Mısra: 2

Gök.

Görmege 'aks-i cemālüñ ister-iseñ āyīne
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

gök:

1. **gökler[e]:-ler, -[e]**

Gazel 57

Mısra: 6

Gökyüzü, sema.

Nār-ı 'ışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

2. **gökden:-den**

Kaside 2

Mısra: 25

Gök, gökyüzü.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

gökçek:

1. **gökçekdür:-dür**

Gazel 132

Mısra: 1

Güzel, hoş.

Ne gökçekdür güzel ruhsārı oñ hey
Ne şīrīndür şeker güftārı oñ hey

ğonca:

1. ğonca:

Gazel 100

Mısra: 1

Gonca, açmamış gül.

Geydi gülşende ğonca hil'at-i nev
Şûfî kıl köhneñi şarāba girev

2. ğonca:

Gazel 112

Mısra: 5

Açmamış gül, gonca.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her ğonca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

3. ğonca:

Mesnevi 2

Mısra: 6

Gülün açılmamış hali.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı ğonca cāmesin kılmaya çāk

4. ğonca:

Gazel 111

Mısra: 3

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek.

Şan 'Alī'dür ğonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıızıl destār ile

5. ğonca:

Gazel 32

Mısra: 7

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek.

Deheni gonca çeşmi nergisdür

‘Arız-ı dil-berüh gülistāndur

gonca gülsün:

1. gonca gülsün:-sün

Gazel 107

Mısra: 6

Henüz açılmamış gül. - Sevgilinin dudağı. -.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni

Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

gonca-dehen:

1. gonca-dehen:

Gazel 12

Mısra: 3

Gonca ağızlı.

Beni hīç aīmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen

Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

gonca-fem:

1. gonca-fem:

Gazel 107

Mısra: 9

Gonca ağızlı.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile

Çākerī'nüñ göñlin alup şöñra inkār eyleme

gonca-leb:

1. gonca-leb:

Gazel 11

Mısra: 3

Dudakları gonca gibi olan, gonca dudaklı.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle kılar şad hezār

gonca-misāl:

1. gonca-misāl:

Gazel 74

Mısra: 6

Açmamış gül gibi.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misāl

gonce:

1. gonce:

Gazel 33

Mısra: 1

Gonca; yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış gül.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya ‘nī bāde nigār ile hoşdur

gönder-:

1. gönderür:-ür

Gazel 76

Mısra: 6

Uğurlamak.

Berg-i gül gitse ayağın öpmege ey serv-ka
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

2. gönder:

Gazel 88

Mısra: 8

Göndermek, yollamak.

Meydān-ı 'ışk içinde dil-āver geçer atı
Müjgānuñ oların dile gönder ayacuğum

gönder-i fitne:

1. gönder-i fitne:

Gazel 104

Mısra: 6

Fitne oku.

Çeřmüñle ulağun 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperün utar u bu gönder-i fitne

göndür-:

1. göndür:

Müfret 1

Mısra: 1

Göndermek.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Niřān eylerse peykānı ten-i 'uryāna incinmez

göñlin al-:

1. göñlin aldı:-dı

Gazel 96

Mısra: 9

Deyim. Gönül almak, kandırmak.

Didüm kim aldı göñlin Çākerī'nün
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

göñlin vir-:

1. göñlin virdi:-di

Gazel 21

Mısra: 9

Deyim. Gönül vermek, bağlanmak.

Çākerī virdi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

göñlini al-:

1. göñlini alurlar:-ur, -lar

Tahmis 1

Mısra: 25

Deyim. Gönül almak; aşık etmek.

Alurlar göñlini inkār iderler

göñlüñce:

1. göñlüñce:

Gazel 8

Mısra: 9

Gönlünce, gönül istediğince.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

göñül:

1. göñül:

Gazel 47

Mısra: 7

Gönül.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye tālīb durur

2. göñül:

Gazel 53

Mısra: 5

Gönül.

Cihānda māl-ile faħr eyleyen göñül ele al
Ki maħzen-i zer ü genc ü direm geçer qalmaz

3. gönül:

Gazel 60

Mısra: 1

Gönül.

Ten pîr oldu Çākerî gönül cüvān henūz
Çün oldu dil dilünde ḥadīṣ-i beyān henūz

4. gönül:

Gazel 61

Mısra: 6

Gönül.

Ecel cāmın iṣerken ey dil-ārām
Gönül kılmaya mihrüñi ferāmūş

5. gönül:

Gazel 62

Mısra: 5

Gönül.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kıлана lâ-cerem gerek yoldaş

6. gönül:

Gazel 87

Mısra: 1

Gönül.

Leşker-i şabrı tārūmār idelüm
Gel gönül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

7. gönül:

Gazel 108

Mısra: 2

Gönül.

Yine ¼aşd itdi gözüm yaşını ¼an eylemege
Yine başladı göñül âh u figân eylemege

8. göñül:

Gazel 51

Mısra: 1

Göñül.

Oda yansun şu cân kim bu hevâ ile türâb olmaz
Göñül kim 'ışķ-ile ma'mûr ola hergiz ¼arâb olmaz

9. göñülde:--de

Gazel 11

Mısra: 2

Yürek, kalp.

İdeliden ¼ara saçuñla ¼arâr
Kalmadı cân-ıla göñülde ¼arâr

10. göñül:

Gazel 13

Mısra: 6

Gönül.

Cihâna virme göñül aldanup şakın zinhâr
Ne 'ömr-i Hızır ¼alışar ne mülk-i İskender

11. göñül:

Gazel 25

Mısra: 8

(Aşķın) gönü.

¼o kemend-i şayd-ı Behrâm'ı bu dem sākī getir
Câm-ı Cem kim devr-i 'işretde göñül sâğardadur

12. göñül:

Gazel 26

Mısra: 10

Gönül.

Elif kaddiyle görse ağzı mîmin
Gönül eydür ki ben bîmâra emdür

13. gönül:

Gazel 29

Mısra: 3

(Ey) gönül!.

Gönül beñzetme yüzün mâha mâhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşânı yokdur

14. gönülde:-de

Gazel 29

Mısra: 7

(Aşığın) gönlünde.

Gönülde şadlık bir lahza тұrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrânı yokdur

15. gönül:

Gazel 30

Mısra: 5

Ey gönül!.

Raķīb içün gönül terk itme yārı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

16. gönül:

Gazel 49

Mısra: 17

Gönül; aşık.

Zülfine tolaşmasun gönül kim
Ceng itmege ejdehāya döymeز

17. gönül:

Gazel 62

Mısra: 7

Gönül; aşık.

Nigâr nakşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemâlini nakkâş

18. gönül:

Gazel 72

Mısra: 2

Gönül; aşık.

Gönül feryâd ider cāna ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemân-ebür atarsaî sîneme nâvek

19. gönül:

Gazel 77

Mısra: 3

Gönül.

Sîm-i eşküñ vir halâş ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ akçe kara gün içün dinür vardur mesel

20. gönül:

Gazel 86

Mısra: 8

Gönül.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

21. gönül:

Gazel 91

Mısra: 1

Gönül.

Ey gönül bir lahza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

22. **göñlin:-in**

Gazel 107

Mısra: 10

Gönül.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir âl ile
Çâkerî'nüñ göñlin alup soñra inkâr eyleme

23. **göñül:**

Gazel 110

Mısra: 2

Gönül.

Firdevse beñzedi yine 'âlem bahâr ile
Şâd ol göñül ki def' olur gam bahâr ile

24. **göñlüm:-üm**

Gazel 110

Mısra: 3

Gönül.

Göñlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

25. **göñlüm:-üm**

Gazel 113

Mısra: 5

Gönül.

Zülfî göñlüm çeker göñül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

26. **göñül:**

Gazel 113

Mısra: 5

Gönül.

Zülfî gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

27. **gönülüm:-üm**

Gazel 114

Mısra: 1

Gönül.

Gönülüm çekerse ‘ışk meyinden melâmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alâmeti

28. **gönlümi:-üm, -i**

Gazel 116

Mısra: 1

Gönül.

Şeb-reng saçuñ gönülümü sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tut ki beni pāya düşürdi

29. **gönülüm:-üm**

Gazel 116

Mısra: 6

Gönül.

Şîrîn ile telḥ oldu cihan ‘ayşısı anuñ çün
Gönülüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

30. **gönül:**

Gazel 116

Mısra: 7

Gönül.

Re‘y itdi gönül rā kaşî miḥrābına ṭapmak
Minnet Ḥaḳ'adur kim beni bu rāya düşürdi

31. gönül:

Gazel 119

Mısra: 6

Gönül.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül daği karardı

32. gönlini:-in, -i

Gazel 120

Mısra: 9

Gönül.

Zülfini sır gibi sır Çākerī gönlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşça-i esrārı şıdı

33. gönlüne:-ün, -e

Gazel 123

Mısra: 5

Gönül.

Seyl-i eşküm gönlüne kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

34. gönül:

Gazel 127

Mısra: 1

Gönül.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinün yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

35. gönül:

Gazel 127

Mısra: 7

Gönül.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

36. gönül:

Gazel 130

Mısra: 5

Gönül.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Gönül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

37. gönül:

Gazel 131

Mısra: 7

Gönül.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

38. gönülüm:-üm

Müfret 3

Mısra: 1

Gönül.

Akıd gönülüm şu gibi bir dil-berün dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

39. gönül:

Tesdis 1

Mısra: 16

Gönül.

Cānıla yüz tutuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

40. gönül:

Mesnevi 3

Mısra: 12

Gönül.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

41. **gönlüñce:-üñce**

Gazel 54

Mısra: 8

Gönül; istek.

Ki çarh devrini gönlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nüş it kim

42. **göñline:-in, -e**

Gazel 56

Mısra: 1

Gönül.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

43. **gönlüñce:-üñce**

Gazel 56

Mısra: 8

Gönül; istek .

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān gönlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

44. **gönlüñde:-üñ, -de**

Gazel 60

Mısra: 8

Gönül.

Ḳaddūñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Gönlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

45. **gönlüme:-üm, -e**

Gazel 77

Mısra: 1

Gönül.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālî gönlüme tül-i emel

46. **gönlüñce:-üñ, -ce**

Gazel 91

Mısra: 3

Gönül; istek.

Çarh gönlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendî Süleymān bāddan

47. **göñül:**

Gazel 97

Mısra: 3

Gönül.

Yolında bir göñül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

48. **gönlümi:-üm, -i**

Gazel 99

Mısra: 2

Gönül.

Şeb-dîz saçuñ fikri kılur gönlümi maḥzūn
Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşumı gülgūn

49. **gönlümi:-üm, -i**

Gazel 115

Mısra: 7

Gönül; kalp; istek.

Gönlümi benden alan âl ile mestâne gözi
Korçaram bir gün alur şabrı vü ârâmı daği

50. **gönlünde:-iñ, -de**

Gazel 42

Mısra: 7

Gönül, kalp.

Gönlünde hayâl-i haţtın itme
Kim dilde ğubâr hoş degüldür

51. **gönlüme:-üm, -e**

Gazel 49

Mısra: 7

Gönül.

Gönlüme cefâ taşın yiter ur
Dil sırça durur kayaya döymezi

52. **gönlüm:-üm**

Gazel 74

Mısra: 6

Gönül, yürek.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabâ
Gül gibi açıldı gönlüm teng iken gonca-misâl

53. **gönlini:-i, -ni**

Gazel 76

Mısra: 10

İnsanın duygu merkezi, yüreğin manevi yönü, gönül.

Çâkerî'nüñ meclisinde ne 'aceb bî-dâd olur
Gönlini muţrib alur tanbûr görür gûş-mâl

54. **gönül:**

Gazel 97

Mısra: 4

Gönül, yüreğin manevi yönü.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

55. **gönlüme:-üm, -e**

Gazel 19

Mısra: 4

Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı; gönül.

Cān murgına geldi dāne dökdi
Gönlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

56. **gönül:**

Gazel 49

Mısra: 1

Gönül.

Cevr itme gönül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

gönül derdin:

1. **gönül derdine:-in, -e**

Gazel 94

Mısra: 5

Gönül derdi, aşk.

Gönül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

gönül mülkin:

1. **gönül mülkinde:-in, -de**

Murabba 1

Mısra: 17

Gönül mülkü, ülkesi.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

gönül murğı:

1. gönül murğı:-ı

Gazel 38

Mısra: 10

Gönül kuşu.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerī şakın ki gönül murğı dāmıdur

gönül vir-:

1. gönül vir:

Gazel 112

Mısra: 9

Deyim. Gönül vermek, aşık olmak.

Ol yāra Çâkerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḫza vara baş koşa ol bir levend ile

2. gönül vireliden:

Gazel 99

Mısra: 4

Gönül vermek, gönül bağlamak.

Cān bülbüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña gönül vireliden oldu ciger-hūn

3. gönül vireliden:-eli, -den

Gazel 99

Mısra: 4

Deyim. Gönül vermek, gönül bağlamak.

Cān bülbüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña gönül vireliden oldu ciger-hūn

4. gönül virme:-me

Gazel 8

Mısra: 7

Deyim. Sevgiyle, aşkla bağlanmak.

Sultân-ı cihân gibi gönül virme cihâna
Çünkü didi dünyâ sevenün Hakk zarar var

5. gönül virme:-me

Gazel 69

Mısra: 17

Deyim. Gönül vermek, bağlanmak.

Cemşid gibi cāma gönül virme şağın hâ
Bir cām iledür dilde hemân şöhreti anuñ

gönülden iste:-

1. gönülden iste:

Gazel 97

Mısra: 5

Gönülden istemek; gerçekten.

Gönülden iste derdin dil-berün kim
Taleb kılmazsınızın dermân bulursın

gör:-

1. görmek:-mek

Gazel 19

Mısra: 6

Görmek.

Dü kevnî virem olursa hâşıl
Bir görmek için cemâl-i dil-ber

2. görür:-ür

Gazel 37

Mısra: 3
Görmek.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ḳaddūñ
Hemīşe çeşm-i ‘āşık rāst-bīndür

3. **görürse:-ür, -se**

Gazel 38

Mısra: 9
Görmek.

Zülf ile ḳāmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaḳın ki göñül murğı dāmıdur

4. **görürseñ:-ür, -señ**

Gazel 41

Mısra: 9
Görmek.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn şābīt-ḳadem degüldür

5. **görse:-se**

Gazel 45

Mısra: 7
Görmek.

Beñzimüñ şarılığın dost ḳaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

6. **görüp:-üp**

Gazel 48

Mısra: 3
Görmek.

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī‘-i günāhı Ḥudā durur

7. **görüþ:-üp**

Gazel 52

Mısra: 7

Görmek.

Gün yüzli nigāruñ haţ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

8. **gördüm:-düm**

Gazel 63

Mısra: 7

Görmek.

Gördüm düşümde hâţif-ı gaybî nidâ kıılır
Mey nûş kııl ki raḥmet-i haķ bî-kerān imiş

9. **görse:-se**

Gazel 67

Mısra: 7

Görmek.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvîr yok
Görse ger şüretüñi Çîn'üñ nigārā kaşuñı

10. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 68

Mısra: 7

Görmek.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

11. **görüriseñ:-ür, -ise, -ñ**

Gazel 69

Mısra: 13

Görmek.

Meyhâne apusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma‘lûm degül nisbeti anuñ

12. **gören:-en**

Gazel 70

Mısra: 9

Görmek.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Ahsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

13. **görmege:-me, -ge**

Gazel 70

Mısra: 6

Görmek.

Bir dem gözünden ayru degül yüzi dil-berün
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

14. **göreydi:-eydi**

Gazel 13

Mısra: 7

Görmek.

Göreydi pertev-i haddin eger şalāh ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

15. **görse:-se**

Gazel 26

Mısra: 9

Görse.

Elif addiyle görse ağzı mīmin
Göñül eydür ki ben bīmāra emdür

16. **göreliden:-elden**

Gazel 26

Mısra: 16

Görmek, göreliden beri.

Göreliden Çākerī'nün çeşmi nemdür
Kaşuñ nūnın dehānuñ mīmin ey dost

17. **gören:-en**

Gazel 62

Mısra: 2

Gören (kimseler).

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

18. **gör:**

Gazel 63

Mısra: 5

Görmek; anımsamak.

Hāḡ oldılar ki her biri sâhib-ķırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

19. **görince:-ince**

Gazel 75

Mısra: 10

Görmek.

Yolında Çākerī cānın dirîḡ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḡod didüm yanaḡuña al

20. **göreliden:-el, -den**

Gazel 76

Mısra: 2

Görmek -göreliden beri-.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi göreliden şād ḡayāl

21. **görür:-ür**

Gazel 76

Mısra: 10

Görmek.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

22. **görmek:-mek**

Gazel 79

Mısra: 3

Görmek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

23. **görmek:-mek**

Gazel 79

Mısra: 4

Görmek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

24. **göreliden:-el, -den**

Gazel 80

Mısra: 5

Görmek.

Göreliden gün yüzüñi çeşme gibi
Kālupdur gözlerüm bī-āb Edhem

25. **gördise:-di, -se**

Gazel 80

Mısra: 7

Görmek.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

26. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 1

Görmek; yaşamak.

Mihnet-i rûzgârı çok gördüm
Zillet-i rûzgârı çok gördüm

27. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 2

Görmek; yaşamak.

Mihnet-i rûzgârı çok gördüm
Zillet-i rûzgârı çok gördüm

28. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 4

Görmek; yaşamak.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi âh
Afet-i rûzgârı çok gördüm

29. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 6

Görmek; yaşamak.

Fakr elinden hâlâş kıl yâ Rab
Killet-i rûzgârı çok gördüm

30. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 8

Görmek; yaşamak.

Ey felek cevri kılma döne döne
Şiddet-i rûzgârı çok gördüm

31. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 10

Görmek; yaşamak.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgârı çok gördüm

32. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 12

Görmek; yaşamak.

Umaram devletüñde bendesiyem
Râhat-ı rûzgârı çok gördüm

33. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 82

Mısra: 14

Görmek; yaşamak.

Rahm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zahmet-i rûzgārı çok gördüm

34. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 1

Görmek.

Hudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

35. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 2

Görmek.

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

36. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 4

Görmek.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

37. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 83

Mısra: 6

Görmek.

Nice şükr itmeyem her dem Ḥudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

38. **gördüm:-düm**

Gazel 83

Mısra: 8

Görmek.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Ṭarīḳ-ı 'ışık içinde cānı virmiş

39. **gördüm:-düm**

Gazel 83

Mısra: 10

Görmek.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

40. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 85

Mısra: 10

Görmek.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzeldüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

41. **gören:-en**

Gazel 85

Mısra: 11

Görmek - Gören kişi. -.

Baş[um]da tīg-ı cefā zahmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzeldüm

42. **görüp:-üp**

Gazel 85

Mısra: 17

Görmek.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi māra beñzeldüm

43. **görevüz:-evüz**

Gazel 87

Mısra: 3

Görmek.

Ola kim görevüz o serv-ḳaddi
Varalum seyr-i sebzēār idelüm

44. **gördükçe:-dük, -çe**

Gazel 90

Mısra: 3

Görmek.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraḳḳī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

45. **görelde**:-el, -den

Gazel 95

Mısra: 5

Görmek.

Benüm cānum leb-i la'lüñ görelde
Cihānuñ la'li çıḳdı çeşm-i terden

46. **gören**:-en

Gazel 95

Mısra: 9

Görmek; gören kişi.

Gören dir Çākerī şî'rüñ ne şîrîn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

47. **görmege**:-me, -ge

Gazel 98

Mısra: 2

Görmek.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

48. **görmege**:-meg, -e

Gazel 103

Mısra: 1

Görmek.

Görmege 'aks-i cemālüñ ister-iseñ āyine
Āfitābum āyine olmağa gögden ay ine

49. **görmedi:-me, -di**

Gazel 104

Mısra: 10

Görmemek; karşılaşmamak.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

50. **görür:-ür**

Gazel 105

Mısra: 3

Görmek.

Gözüm her naķş kim görür cihānda
Murādum sensün ayrugı bahāne

51. **gör:**

Gazel 108

Mısra: 3

Görmek; idrak etmek.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ған itdi gider
Dil-berüñ yolına rūhını revān eylemege

52. **gör:**

Gazel 108

Mısra: 7

Görmek.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oқın

53. **gör:**

Gazel 112

Mısra: 9

Görmek.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоша ol bir levend ile

54. **görür:-ür**

Gazel 113

Mısra: 4

Görmek.

Şām-ı zülfün ḥayāliyle şabā
Çın seḥerden turur görür ‘arabı

55. **görine:-in, -e**

Gazel 114

Mısra: 6

Görünmek.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana kūyuñ türābını

56. **görse:-se**

Gazel 116

Mısra: 3

Görmek.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

57. **gördükde:-dük, -de**

Gazel 116

Mısra: 9

Görmek.

Zülfünle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ḡavḡāya düşürdi

58. **gör:**

Gazel 117

Mısra: 1
Görmek, bakmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

59. **gördi:-di**
Gazel 118
Mısra: 7
Görmek.

Her ki mihrāb kaşların gördi
‘Accilū bi’ş-şalāt çağurdi

60. **görse:-se**
Gazel 121
Mısra: 9
Görmek.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākeri

61. **görse:-se**
Gazel 122
Mısra: 1
Görmek.

Ruḥında her kişi kim görse zūlf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

62. **gör:**
Gazel 122
Mısra: 2
Görmek.

Ruḥında her kişi kim görse zūlf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

63. **görüþ:-üþ**

Gazel 122

Mısra: 3

Görmek.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fiğân iderse n'ola tıtdı zâğ gülzârı

64. **göre:-e**

Gazel 124

Mısra: 5

Görmek.

Göre nergis dîde-i insân gibi
Gözine girse ayağının tozu

65. **görseñ:-se, -ñ**

Gazel 129

Mısra: 10

Görmek.

Mürüvvet gerçi nâm-ı bî-nişândur
Niyâza başla görseñ nâzenîni

66. **görse:-se**

Gazel 132

Mısra: 3

Görmek.

Raķıbüñsüz seni kim görse eydür
Ne hûb olur gül-i bî-hârî oğ hey

67. **görüþ:-üþ**

Gazel 133

Mısra: 9

Görmek.

Görüp bülbul gülün geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldı mı hey

68. **görürem:-ür, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 4

Görmek; anlamak.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstaḥak oldum ‘azāba

69. **görürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 1

Mısra: 39

Görmek.

Görürsin baḥr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür kaṭraya cāy

70. **görürsin:-ür, -sin**

Mesnevi 2

Mısra: 28

Görmek; ulaşmak.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

71. **gören:-en**

Kaside 2

Mısra: 23

Görmek.

Seni bir kez gören ḳalur ḥayrān
Vāy aña kim naẓar ḳıla tekrār

72. **görmege:-meg, -e**

Kaside 2

Mısra: 25

Görmek.

Gün yüzün görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrîn açdı nergis-vār

73. **gör:**

Kaside 2

Mısra: 51

Görmek.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

74. **göricek:-icek**

Muaşşer 1

Mısra: 34

Görmek.

Ḳadeḥe sāğar-ı mey dökmege ḳulḳul utanur
Âh o gerdendeki ḥālî göricek fül utanur

75. **görmedüm:-me, -dü, -m**

Muaşşer 1

Mısra: 46

Görmemek.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye ḳıl luṭf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb aṣlā

76. **gördüm:-dü, -m**

Tahmis 1

Mısra: 15

Görmek.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senün çün şād olup ḡamnāk olanlar

77. **gören:-en**

Tahmis 2

Mısra: 1

Görmek.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya 'nī gül ruḥlarıña bülbul-i gūyādur bu

78. **görenüñ:-en, -üñ**

Tahmis 2

Mısra: 20

Görmek.

Baḳamaz kimse güneş yüzine gözler ḳamaşur
Görenüñ 'aḳlı gide özge temāşādur bu

79. **gören:-en**

Tahmis 2

Mısra: 24

Görmek.

Nitekim bülbul-i gülzār-ı cihān ḳaldı didi
Vaşf-ı ḥüsnüñde gören şî'r-i Revānīyi didi

80. **görmezsem:-mez, -se, -m**

Gazel 23

Mısra: 7

Görmek, bakmak.

Bir laḥza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ḡamı
Ey dost mülk-i 'ālemi cān u dile zındān ider

81. **gördi:-di**

Gazel 32

Mısra: 3

Görmek.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ḥandāndur

82. **görinen:-in, -en**

Gazel 32

Mısra: 6

Görmek, idrak etmek.

Māh ḥüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḥi noḳsāndur

83. **gören:-en**

Gazel 35

Mısra: 3

Görmek, idrak etmek.

Melīḥ ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nūnın gören dir

84. **görmedi:-me, -di**

Gazel 25

Mısra: 6

Görmek; benzerine rastlamak.

Naḳş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḳḳāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naḳşı k'ol dil-berdedür

85. **gördi:-di**

Gazel 45

Mısra: 6

Görmek.

Gül müferriḥ mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seḥerden açılur

86. **görmesün:-me, -sün**

Gazel 96

Mısra: 1
Görmek, bakmak.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

gör:

1. **göricek:-icek**

Gazel 49

Mısra: 9
Görmek.

ẖaddüñ göricek kaçar melâlüm
Gam ancılayın livāya döymez

2. **görüp:-üp**

Gazel 3

Mısra: 9
Görmek.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

3. **gördüm:--düm**

Gazel 6

Mısra: 2
Görmek.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ḳad kim ḳaşuñ nūnı ider anı dürüst

4. **gördüm:--düm**

Gazel 7

Mısra: 2

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

5. **görüþ:--üþ**

Gazel 12

Mısra: 5

Görmek.

Her ne dem k'ağlayam ol kâmet-i bālâñı görüp
Yaşımıñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

6. **gör:**

Gazel 17

Mısra: 6

Gör!.

Bir kez dehenüñ rāzın şorduğum içün ğamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

7. **gören:-en**

Gazel 26

Mısra: 7

Gören kimse.

Gören zülfüñ ucın ağzuñda eydür
Dirīgā āhır ömrüm 'ademdür

8. **görmüş:-miş**

Gazel 104

Mısra: 9

Görmek.

Çok çeşm-i şanem görmüş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

gör ki:

1. **gör ki:**

Gazel 49

Mısra: 13

Şu hale bak ki!.

Sögdükçe rakıbe gör ki kaçmaz
Kindür bu la'ın du'āya döymez

göre:

1. göre:

Gazel 58

Mısra: 9

Nispetle.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

görmez ol-:

1. görmez oldum:-du, -m

Murabba 1

Mısra: 1

Görmemek.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
'İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kııl şādumān

göster-:

1. gösterem:--em

Gazel 4

Mısra: 5

Göstermek.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'ādet

2. gösterür:-ür

Kaside 2

Mısra: 4

Göstermek; işaret etmek; hatırlatmak.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

3. göster:

Kaside 2

Mısra: 19

Görülmesini sağlamak, ortaya çıkarmak.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

4. gösterür:-ür

Kaside 2

Mısra: 20

Göstermek, ortaya çıkarmak.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

5. göstermege:--mege

Gazel 10

Mısra: 7

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Yüzüñ göstermege 'ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek 'īmāndandur ikrār

6. gösterürse:-ür, -se

Gazel 4

Mısra: 6

Göstermek.

Irakdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'ādet

7. gösterür:-ür

Gazel 100

Mısra: 3

Göstermek; oluşmak.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

8. gösterüp:-üp

Gazel 107

Mısra: 9

Göstermek, görülmesini sağlamak.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

9. göstermesün:-me, -sün

Murabba 1

Mısra: 6

Göstermek; yaşamak.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdügüm günü göstermesün Perverdigār

götür:-

1. götür:

Gazel 83

Mısra: 3

Ortadan kaldırmak.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

2. götürdi:-di

Gazel 119

Mısra: 10

Götürmek, kaldırmak.

Ḥammāl-ı zamāne ‘ömr rahtın
Gāfil ne yatursın uş götürdi

3. götürürseñ:-ür, -señ

Mesnevi 2

Mısra: 27

Uzaklaştırmak.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

göynük:

1. göynükleri:-ler, -i

Gazel 78

Mısra: 4

Yanık.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delîl

göz:

1. gözümde:-üm, -de

Gazel 19

Mısra: 1

Göz.

Gözümde uçar hayâl-i dil-ber
Yâ Rab ola mı vişâl-i dil-ber

2. gözüm:-üm

Gazel 51

Mısra: 7

Göz.

Revân it yaşuñı her dem gözüm cânân işigine
Mübârekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bâb olmaz

3. gözüm:-üm

Gazel 52

Mısra: 8

Göz.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

4. gözüm:-üm

Gazel 62

Mısra: 3

Göz.

'Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar kıru yanında yaş

5. gözüm:-üm

Gazel 70

Mısra: 4

Göz.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baır ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

6. gözüñden:-üñ, -den

Gazel 70

Mısra: 5

Göz.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nazar gerek

7. gözde:--de

Gazel 11

Mısra: 7

Görme organı.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

8. gözlerümde:-ler, -üm, -de

Gazel 22

Mısra: 7

(Aşığın) gözlerinde.

Ḳand-i lebûñ ḥayâli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naẓar itsem meges uçar

9. gözi:-i

Gazel 34

Mısra: 5

(Sevgilinin) gözü.

Hâlini ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dâyim ḥâvaledür

10. gözi:-i

Gazel 78

Mısra: 9

Göz.

Ey yüzi cennet gözi cellâd-ı cân
Çâkerî sen şâhı sevdi eyle bil

11. gözlerüm:-ler, -üm

Gazel 80

Mısra: 6

Göz.

Göreliden gün yüzüñi çeşme gibi
Ḳalupdur gözlerüm bî-âb Edhem

12. gözinden:-in, -den

Gazel 80

Mısra: 10

Göz.

Yanardı Çākerī şevķuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

13. **gözlerine:-ler, -in, -e**

Gazel 87

Mısra: 8

Göz.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı ʔar idelüm

14. **gözinden:-in, -den**

Gazel 94

Mısra: 7

Göz.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

15. **gözümnden:-üm, -den**

Gazel 94

Mısra: 8

Göz.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

16. **gözüm:-üm**

Gazel 95

Mısra: 4

Göz.

Ḥayāline lebūñle dūr diřūñü
Sihr eyler gözüm la'l ü güherden

17. **gözümnden:-üm, -den**

Gazel 96

Mısra: 3

Göz.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem'
Dilerseñ süzuñ ola halka rüşen

18. **gözleri:-ler, -i**

Gazel 101

Mısra: 7

Göz.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi şacı dām-ı deme

19. **gözüm:-üm**

Gazel 105

Mısra: 3

Göz.

Gözüm her naqş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

20. **gözine:-in, -e**

Gazel 114

Mısra: 6

Göz.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hūr her ki yaşdana küyuñ türābını

21. **gözün:-üñ**

Gazel 116

Mısra: 9

Göz.

Zülfüñle gözün Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavġāya düşürdi

22. **gözler:-le, -r**

Gazel 121

Mısra: 4

Göz; gözlemek.

Hâk-i pâyuñ bulsam ey cân gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

23. **gözsüzdür:-süz, -dür**

Gazel 124

Mısra: 2

Gözsüz, kör.

Ėankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzi

24. **gözi:-i**

Gazel 124

Mısra: 4

Göz.

Şāhumuñ yüzine zāhid bağma kim
Zūhdüñi yağmā kılrur şehlā gözi

25. **gözine:-in, -e**

Gazel 124

Mısra: 6

Göz.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayaĖınuñ tozı

26. **gözüm:-üm**

Gazel 40

Mısra: 5

Göz; zihin, tasavvur.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ço yaşı gözüm nem degüldür

27. **gözlerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 54

Mısra: 2

Göz.

Hezâr va‘de kıılır leblerüñ vefâ kıılmaz
Hezâr tır atar gözlerüñ haṭâ kıılmaz

28. **gözüñden:-üñ, -den**

Gazel 56

Mısra: 3

Göz.

Bendeden cân dil-berâ iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bâzâr eylemez

29. **gözüme:-üm, -e**

Gazel 113

Mısra: 8

Göz; hayal, zihin.

Ḳana döndi yaşum akar ṭurmaz
Geleli gözüme ḥayâl-i lebi

30. **gözlerine:-ler, -i, -n, -e**

Gazel 25

Mısra: 4

Göz, görme uzvu.

Şaň degül zâhid ḳaşuñ miḥrâbına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyâyî perdedür

31. **gözlerine:-ler, -in, -e**

Gazel 44

Mısra: 2

Göz.

Anlar ki hâke kılsa nazar kîmyâ kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütîyâ kıılır

göz-:

1. **gözlerem:-le, -rem**

Gazel 121

Mısra: 3

Göz; gözlemek, beklemek.

Hâk-i pâyuñ bulsam ey cân gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

göz göre:

1. **göz göre:**

Gazel 22

Mısra: 6

Göz göre göre.

Bülbül çemende nâle kıılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

2. **göz göre:**

Gazel 24

Mısra: 8

Göz göre göre.

Zülfüñe el şunan kıılır mâye-i ‘ömri tārūmār
Diş bileyen tudağūña göz göre kaçd-ı cân ider

göz yaşın:

1. **göz yaşın:-n**

Gazel 17

Mısra: 9

Gözyaşı.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ halk içre 'ayān eyler

gözden düş-:

1. gözden düşirüp:-ir, -üp

Gazel 71

Mısra: 10

Deyim. Gözden düşmek; değerini yitirmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

gözi nūrı:

1. gözi nūrı:-ı

Gazel 126

Mısra: 8

Göz nuru - çiğ tanesi -.

Ey niçe selāṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yaqası

gözi yaşı:

1. gözi yaşıyla:

Gazel 20

Mısra: 9

(Aşığın) göz yaşı (yla).

'Āşikuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

gözine karşı:

1. gözine karşı:

Gazel 22

Mısra: 6

(Sevgilinin) gözünün önünde.

Bülbül cemende nâle kılsa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

gözine uyhu gel-:

1. gözine uyhu gelse:-se

Gazel 61

Mısra: 9

Deyim. Gözüne uyku girmemek.

Gözine uyhu gelse Çâkerî'nün
Kılurdı dil-berin düşde der-âgûş

gözinün ka‘beteyni:

1. gözinün ka‘beteyni:-ni

Gazel 72

Mısra: 4

Gözün zarları; iki zar. - Kabe ve Mescid-i Aksa. -.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılsa dil ü cânı
Utar senden gözinün Ka‘beteyni cev atar yek yek

gözle:

1. gözledüm:-, -düm

Gazel 67

Mısra: 5

Gözlemek, beklenti içinde olmak.

Şubḥ-dem ḥüsünde ḥayli gözledüm dil-berlerün
Ḥadd ü zülfün gibi bir âyîne vü zencîr yok

gözler kamaş-:

1. gözler kamaşur:-ur

Tahmis 2

Mısra: 19

Deyim. Bakmamak.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aklı gide özge temāşādur bu

gözüm yaşı:

1. gözüm yaşı:-ı

Gazel 62

Mısra: 1

Gözyaşı.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şâ-bâş

2. gözüm yaşı:-ı

Gazel 71

Mısra: 9

Gözyaşı.

Çâkerî fâş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşürüp gözden anı hâr-ı cihân itsem gerek

3. gözüm yaşı:-ı

Gazel 79

Mısra: 6

Gözyaşı.

Yıldügiyçün sürh-imîş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rû

gözüm yaşı akıt:-

1. gözüm yaşı akıtsun:-ıt, -sun

Gazel 40

Mısra: 6

Gözyaşının akması.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun kı yaşı gözüm nem degüldür

gözüm yaşın:

1. **gözüm yaşına:-ın, -a**

Gazel 10

Mısra: 3

Gözyaşı.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

2. **gözüm yaşını:-nı**

Gazel 108

Mısra: 1

Gözyaşı.

Yine ƙaşd itdi gözüm yaşını ƙan eylemege
Yine başladı göñül āh u fiġān eylemege

gözümün şişeleri:

1. **gözümün şişeleri:-ler, -i**

Tedis 1

Mısra: 21

Gözümün şişesi; göz ƙukuru.

Gözümün şişeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geƣdi günüm mātem ile

gözümün yaşın:

1. **gözümün yaşını:-ın, -ı**

Gazel 108

Mısra: 5

Göz yaşı.

Dilde olan zülf ü ruḫun 'ışƣ yaşını gözümün
Gice gündüz dürişür ḫalka 'ayān eylemege

gözün aç:-

1. gözün aç:

Kaside 2

Mısra: 3

Deyim. Dikkatli olmak.

Aç gözün aña nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

2. gözün aç:

Kaside 2

Mısra: 51

Deyim. Dikkatli olmak.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūḥ'dan āçār

3. gözün aç:

Tahmis 1

Mısra: 23

Deyim. Uyanık, dikkatli olmak.

Bu 'ibretle gözün aç olma ġāfīl
Necātī ḥūb-rūlardan ḥazer kı

ġubār:

1. ġubār:

Gazel 12

Mısra: 8

Toz.

Müje izine yüzün dīdeden öñ sürdüğü çün
'Aķıbet bu ikinün düşdi arasına ġubār

2. ġubār:

Gazel 42

Mısra: 8

Toz; keder.

Gönlünde hayâl-i hattın itme
Kim dilde ğubâr hoş degüldür

ğubâr ol:-

1. ğubâr oldu:-dı

Kaside 2

Mısra: 56

Toprak olmak; ölmek.

Sen Süleymân yerin taleb itme
K'anca şâh oldu ol talebde ğubâr

güftâr:

1. güftâr:

Gazel 111

Mısra: 6

Söz, kelam.

Câm-ı Cem şun sâkiyâ kes Cem sözün
N'oldı 'âlem kim bilür güftâr ile

2. güftârı:-ı

Gazel 120

Mısra: 1

Söz, kelam.

Mâh-ı tâbânı yüzi şekkeri güftârı şıdı
Lebleri la'li saçı nâfe-i Tâtârı şıdı

3. güftârı:-ı

Gazel 132

Mısra: 2

Söz, kelam.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oğ hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oğ hey

güftār kıla:

1. güftār kıla:-a

Kaside 2

Mısra: 6

Konuşmak.

Mehdde dil dırāz ider sūsen

Ya 'nī 'İsā gibi kıla güftār

güher:

1. güher:

Gazel 70

Mısra: 4

İnci.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok

Bahr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

2. güherden:-den

Gazel 95

Mısra: 4

Cevher, inci.

Hayāline lebūñle dūr dişūñü

Sihr eyler gözüm la'l ü güherden

güher it-:

1. güher itse:-se

Kaside 2

Mısra: 39

Cevher etmek.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher

Büstāndan çıkar şanurlar mār

gül-:

1. **güler:-er**

Gazel 45

Mısra: 7

Gülmek. - Sevgilinin aşığı karşı acımasız olması. -.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

2. **güler:-er**

Gazel 85

Mısra: 7

Gülmek.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetdüm

3. **güldi:-di**

Gazel 101

Mısra: 4

Gülmek; açılmak.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

4. **gülerek:-erek**

Gazel 96

Mısra: 10

Gülmek.

Didüm kim aldı göñlin Çākerī'nüñ
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

gül:

1. **gül:**

Gazel 74

Mısra: 6

Gül.

Fikr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabâ
Gül gibi açıldı gönlüm teng iken gonca-misâl

2. gül:

Gazel 39

Mısra: 1

Gül II Güzel, mahbub.

Gerçi kim gül bülbülün maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

3. gül:

Gazel 39

Mısra: 2

Gül II Güzel, mahbub.

Gerçi kim gül bülbülün maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

4. gül:

Gazel 49

Mısra: 20

Gül II Güzel, mahbub.

Âh itme yanında Çâkerî kim
Gül nâzûk olur şabâya döymez

5. gül:

Gazel 6

Mısra: 4

Gül.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nâz
Gülşen içre kılmaya bir gül giribânı dürüst

6. gül:

Gazel 22

Mısra: 6
Gül (aşık).

Bülbül çemende nâle kılursa ‘aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

7. gül:
Gazel 35
Mısra: 7
Gül; sevgili.

Niçe bülbülleri gül kıldı kurbân
Henüz alnında bülbül kanı vardur

8. güldür:-dür
Gazel 14
Mısra: 2
Gül.

Lebünden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

9. gül:
Gazel 85
Mısra: 5
Gül.

Çemende gül ki zümürürd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetdüm

10. gül:
Gazel 85
Mısra: 18
Gül; yanak.

Ruḥuñda Çâkerî zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi mârâ beñzetdüm

11. gül:

Gazel 101

Mısra: 4

Gül.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı şehir serve çıkup şöyle didi

12. gülün:-üñ

Gazel 133

Mısra: 9

Gül.

Görüp bülbül gülün geldüğün eydür
Ne mey nüş idecek vakt oldu mı hey

13. gül:

Mesnevi 2

Mısra: 5

Gül.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

14. gül:

Kaside 2

Mısra: 1

Gül.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

15. güle:-e

Kaside 2

Mısra: 7

Gül.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbül
Mest ü ḥayrân olup okurdu hezâr

16. gül:

Kaside 2

Mısra: 29

Gül.

La'lden gül ṭabak tutar pür-nûr
Ki şehûn ayağına ide nişâr

17. gül-vâr:-vâr

Kaside 2

Mısra: 60

Gül.

Salṭanat çün gider kalur ḥasret
Câm-ı bâdeyle ḥurrem ol gül-vâr

18. gül:

Muaşşer 1

Mısra: 31

Gül.

Reng-i şad-berg-i ruḥuñ seyr idicek gül utanur
Gûş idüp şoḥbetini reşk ile bülbül utanur

19. gül:

Gazel 42

Mısra: 1

Gül.

Gül bî-ruḥ-ı yâr hoş degüldür
Bî-bâde bahâr hoş degüldür

20. gül:

Gazel 111

Mısra: 3

Gül; sevgili; Peygamber.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

21. **göl:**

Gazel 133

Mısra: 5

Göl; sevgili. - Padişah-.

Yakasın çāk idüp gül bülbül eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

22. **göl:**

Gazel 45

Mısra: 5

Göl.

Göl müferriḥ mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

göl eyyāmı:

1. **göl eyyāmı:-ı**

Gazel 115

Mısra: 1

Göl zamanı; bahar.

Sākī mey şun ki geçer 'ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

göl mevsimin:

1. **göl mevsiminde:-in, -de**

Gazel 110

Mısra: 13

Göl mevsimi, bahar.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ħurrem bahār ile

gül ruhlaruñ:

1. gül ruhlaruña:-lar, -uñ, -a

Tahmis 2

Mısra: 2

Gül yanaklı.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruhlaruña bülbul-i gūyādur bu

gül yañağınuñ 'arakın:

1. gül yañağınuñ 'arakın:--ınuñ, --ın

Gazel 3

Mısra: 3

Gül yanağının teri.

Dil gül yañağınuñ 'arakın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'i diler def'ine gül-āb

gül yüzüñ nev-bahārı:

1. gül yüzüñ nev-bahārı:-ı

Gazel 31

Mısra: 4

Gül gibi olan yüzün ilkbaharı.

N'ola bülbul gibi fiğān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ħandāndur

gül yüzüñ:

1. gül yüzüñi:--üñi

Gazel 11

Mısra: 3

Güle benzeyen yüz.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

2. gül yüzüñi:-üñ, -i

Gazel 32

Mısra: 3

Güle benzeyen yüz.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ħandāndur

gül-āb:

1. gül-āb:

Gazel 3

Mısra: 4

F. Gül suyu.

Dil gül yañağınıñ ‘arağın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

2. gül-āb:

Gazel 128

Mısra: 6

Gül suyu; şarap.

Vā‘izüñ pendı derd-i ser virdi
Şişe-i bādeden gül-āb kıanı

gül-endām:

1. gül-endāmum:-um

Gazel 86

Mısra: 5

Gül gibi boyu olan.

Melek-ħūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārūm cefā-ħūyum zarīfūm ehl-i ‘irfānum

2. gül-endām:

Gazel 42

Mısra: 5

Güzel endâmlı, boyu gül gibi nâzik ve lâtif olan.

Dildâr-ı şeker-leb ü gül-endām

Bî-bûs u kenâr hoş degüldür

gül-ğonca:

1. gül-ğonca:

Müfret 4

Mısra: 1

Tomurcuk halinde gül.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim

Kişi kim al ola lâ-büd başuñ sarıgıdur şāhī

gülğule:

1. gülğuleyi:-y, -i

Gazel 46

Mısra: 2

Gürültü, şamata yapmak.

Sākiyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür

Muṭribā gülğuleyi kûbbe-i eflāke irür

gülgün:

1. gülgün:

Gazel 99

Mısra: 1

Gül renkli; kanlı.

Şeb-dîz şaçuñ fikri kılur göñlümi maḥzûn

Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşımı gülgün

gülgün yaş:

1. gülgün yaşum:

Gazel 23

Mısra: 4

(Aşığın) gül renkli yaşı. - Aşığın gözyaşı kırmızı yani kanlıdır. -.

Sünbül saçunu yād idüp ağlasam ey şîrîn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhân ider

gül-i bî-hārî:

1. gül-i bî-hārî:

Gazel 132

Mısra: 4

Dikensiz gül.

Raķîbüñsüz seni kim görse eydür
Ne hûb olur gül-i bî-hārî oğ hey

gül-i dāğ:

1. gül-i dāğunla:-uñ, -la

Muaşşer 1

Mısra: 5

Güle benzeyen dağlanmış gönül yarası.

Gül-i dāğunla bulur gülşen-i dil zîb ü ferî
Tîr-i müjgânunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

gül-i handān elin:

1. gül-i handān elinden:-in, -den

Gazel 7

Mısra: 6

Gülen gülün eli; sevgilinin tavırları.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i handān elinden āh u feryād

gül-i nesrîn:

1. gül-i nesrîn:

Gazel 14

Mısra: 2

Yaban gülü.

Lebünden şekkere şîrîn dimezler
Yüzün güldür gül-i nesrîn dimezler

gül-i ter:

1. gül-i ter:

Gazel 93

Mısra: 6

Taze gül.

Esbün şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

2. gül-i ter:

Gazel 112

Mısra: 5

Taze gül.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gönca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

3. gül-i ter:

Gazel 126

Mısra: 5

Taze gül; sevgili.

Bülbül gül-i ter qarşusına çağırıp eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsi

gül-i tersin:

1. gül-i tersin:-sin

Gazel 93

Mısra: 5

Taze gül.

Esbüñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mî gül-i ter düşse şabādan

gül-i zībā:

1. gül-i zībādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 25

Güzel gül.

Bâğ-ı cennetde açılmış gül-i zībādur bu

gülistân:

1. gülistân:

Gazel 32

Mısra: 4

Gül bahçesi. - Sevgilinin yüzü gül bahçesi, dudakları ise açılmış güldür. -.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistân içinde hândândur

2. gülistân:

Gazel 88

Mısra: 11

Gül bahçesi; Şeyh Sadî-i Şirazî'nin ahlâkî ve didaktik eserinin adı.

Bakmaz yüzine kimse Gülistân okumaz
Hüsnuñ kitâbın ideli ezber Kayacuğum

3. gülistândur:-dur

Gazel 32

Mısra: 8

Gül bahçesi.

Deheni gonca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berüñ gülistândur

gülşen:

1. gülşende:-de

Gazel 54

Mısra: 7

Bahçe, gül bahçesi.

Ki çarhı devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

2. gülşen:

Gazel 107

Mısra: 8

Bahçe, gül bahçesi.

Gülşen içre meskenin ben bülbulüñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

3. gülşene:--e

Gazel 6

Mısra: 3

Gül bahçesi.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

4. gülşen:

Gazel 6

Mısra: 4

Gül bahçesi.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

5. gülşende:-de

Gazel 100

Mısra: 1

Bahçe, gül bahçesi.

Geydi gülşende gonca hil'at-i nev
Şûfî kıl köhneñi şarāba girev

6. gülşene:-e

Gazel 112

Mısra: 6

Gül bahçesi.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaķasın

7. gülşende:-de

Mesnevi 2

Mısra: 5

Gül bahçesi.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

8. gülşende:-de

Mesnevi 3

Mısra: 18

Gül bahçesi.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bülbul yaraşmaz hamūş

9. gülşende:-de

Gazel 28

Mısra: 7

Gül bahçesi.

Gülşende bir gül-i ter yoķdur hazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz hazānı yoķdur

gülşen-i dil:

1. gülşen-i dil:

Muaşşer 1

Mısra: 5

Gönlün gül bahçesi.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

gülşen-i hüsnüñ:

1. gülşen-i hüsnüñ:-üñ

Gazel 74

Mısra: 5

Güzelliğin gül bahçesi.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadīşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gonca-misāl

gülsitān:

1. gülsitān:

Gazel 78

Mısra: 6

Gül bahçesi.

İrmese luṭfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

gülzār:

1. gülzār:

Gazel 111

Mısra: 1

Gül bahçesi.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

2. gülzāra:-a

Gazel 111

Mısra: 4
Gül bahçesi.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

3. **gülzārı:-ı**
Gazel 122
Mısra: 4
Gül bahçesi.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fiğān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

4. **gülzārı:-ı**
Gazel 132
Mısra: 6
Gül bahçesi.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oğ hey
Ne Tübādūr boyuñ ey muntehā yār

5. **gülzār:**
Mesnevi 1
Mısra: 18
Gül bahçesi.

Zihī kudret zihī şun'-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gülzār

6. **gülzār:**
Kaside 2
Mısra: 4
Gül bahçesi.

Aç gözüñ añla nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

7. **glzr:**

Gazel 36

Mısra: 1

Gl bahçesi; güzel.

‘Alem yüzi glzr ile andn olacadur
Ol demde kim içmezse peşmn olacadur

gm it-:

1. **gm itdi:-di**

Tahmis 1

Mısra: 22

Kaybetmek.

Olalı ker ol yra myil
Dilin gm itdi hem ‘alını zyil

2. **gm itse:-seç**

Gazel 97

Mısra: 4

Kaybetmek.

Yolında bir gl gm ıl kim andan
Gm itse bir gl yüz cn bulursın

gm ıl-:

1. **gm ıl:**

Gazel 97

Mısra: 3

Kaybetmek.

Yolında bir gl gm ıl kim andan
Gm itse bir gl yüz cn bulursın

gm-geşte:

1. **gm-geşteye:-y, -e**

Gazel 78

Mısra: 3
Kaybolmuş.

Fürkatüñ leylinde ben güm-geşteye
Eşkimüñ göynükleri yiter delil

gün:

1. gün:

Gazel 79
Mısra: 4
Güneş.

Dide-i giryân yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lâ-cerem

2. gün:

Gazel 92
Mısra: 5
Güneş.

Gün olacaktı ay yüzi dirler
Bellüdür kıtlu gün toğuşından

3. gün:

Gazel 80
Mısra: 5
Güneş.

Göreliden gün yüzüñi çeşme gibi
Kılapdur gözlerüm bî-âb Edhem

4. gündən:-den

Gazel 124
Mısra: 1
Güneş.

Kankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzi

5. günüm:-üm

Tesdis 1

Mısra: 22

Gün; ömür.

Gözümüñ şişeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

6. günü:-i

Murabba 1

Mısra: 6

Gün, zaman.

Cān bedende olduğınca bendeyi ey şehriyār
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigār

7. günü:-i

Gazel 40

Mısra: 2

Gün, zaman.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Günü yokdur anuñ ki mātem degüldür

8. gün:

Gazel 52

Mısra: 8

Yirmi dört saatlik zaman dilimi.

Gün yüzli nigāruñ haţ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

9. gün:

Gazel 74

Mısra: 3

Güneş.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevâl

10. gün:

Gazel 52

Mısra: 1

Güneş.

Meh yüzüñe gün olsa muqâbil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

gün yüz:

1. gün yüzi:-i

Gazel 124

Mısra: 1

Güneş gibi olan yüz.

Kankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzi

2. gün yüzli:-li

Gazel 74

Mısra: 1

Güneş yüz.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

3. gün yüzli:-li

Gazel 52

Mısra: 7

Güneş yüz.

Gün yüzli nigāruñ haţ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

gün yüzlü yāruñ:

1. gün yüzlü yāruñ:-uñ

Gazel 5

Mısra: 7

Güneş yüzlü sevgili.

Cihān mir'atıdur gün yüzlü yāruñ

Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

gün yüz:

1. gün yüzüñ:-üñ

Kaside 2

Mısra: 25

Güneş gibi olan yüz.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden

Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

2. gün yüzüñden:-üñ, -den

Gazel 62

Mısra: 9

Güneş gibi parlak yüz.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı

Giceler irteye dek şem'-veş akıdur yaş

3. gün yüzüñi:-üñ, -i

Gazel 107

Mısra: 9

Güneş gibi olan yüz.

Gösterüp gün yüzüñi ey gönca-fem bir āl ile

Çākerī'nüñ gönlin alup şoñra inkār eyleme

günāh:

1. **günāh:**

Gazel 58

Mısra: 3

Suç, kusur.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gīrümüz

2. **günāhı:-ı**

Gazel 69

Mısra: 11

Günah, suç.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daḥı olur şefḳati anuñ

3. **günāhuñ:-uñ**

Gazel 102

Mısra: 5

Günah, suç.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yoḳdur ḥadd ü pāyān ğam yime

4. **günāhdur:-dur**

Gazel 125

Mısra: 5

Günah, suç.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

5. **günāh:**

Gazel 125

Mısra: 6

Günah, suç.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

6. günāhı:-ı

Tesdis 1

Mısra: 9

Allah katında yasaklanan şey.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i ‘afvūñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

7. günāhum:-um

Mesnevi 1

Mısra: 3

Suç, Allah katında yasaklanan şey.

Günāhum çok durur gelmez hisāba
Görürem müstaḥak oldum ‘azāba

8. günāhı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 8

Suç, Allah katında yasaklanan şey.

Ümīdüm kesmezem senden İlāhī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

9. günāhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 10

Günah.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

10. günāhuña:-uñ, -a

Gazel 58

Mısra: 9

Günah; suç.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

11. günāh:

Gazel 59

Mısra: 11

Günah, suç.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

günbed-i eflāk:

1. günbed-i eflākı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 13

Feleklerin kubbesi.

Sen itdūñ günbed-i eflākı dā‘ir
Sen itdūñ hey‘et-i hūrşīdi sā‘ir

günbed-i hādrā:

1. günbed-i hādrā:

Mesnevi 1

Mısra: 11

Yeşil kubbe, gökyüzü.

Çemenden nergis-i şehlā kılursın
Duḥāndan günbed-i hādrā kılursın

güneh:

1. günehden:-den

Kaside 1

Mısra: 41

Günah.

Bunda ğam yimez günehden Çākerī
Ger şefī' olursa anda Muştafā

günehkār:

1. günehkāram:-am

Tesdis 1

Mısra: 27

Günah işleyen.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencīr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

güneş:

1. güneş:

Gazel 88

Mısra: 9

Güneş.

Başı zevāllü hāli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

2. güneşden:-den

Gazel 75

Mısra: 6

Güneş; sevgili.

Belürsüz oldu vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

3. güneşden:-den

Gazel 83

Mısra: 6

Güneş.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

4. güneş:

Gazel 84

Mısra: 5

Güneş; sevgili.

Eline âyîne almış güneş gelür her şubh
Kapu kapu gezen âyinedâra beñzetdüm

5. güneş:

Gazel 131

Mısra: 8

Güneş.

Yine bir meh-likâ sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'âlem-ârây

6. güneş:

Kaside 2

Mısra: 25

Güneş.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrîn açdı nergis-vâr

7. güneş:

Kaside 2

Mısra: 46

Güneş.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher bırağur

güneş yüz:

1. güneş yüzine:-in, -e

Tahmis 2

Mısra: 19

Güneş gibi yüz.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenün 'aklı gide özge temâşâdur bu

2. **güneş yüzlü:-lû**

Gazel 81

Mısra: 3

Güneşe benzeyen yüz.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gice
Şubh gibi yakamı pâre kılam

gürz:

1. **gürzüñi:-üñ, -i**

Gazel 85

Mısra: 16

Gürz, topuz.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

güş:

1. **güşından:-ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 10

Kulak.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i rakīb güşından

güş eyle:-

1. **güş eyle:**

Gazel 107

Mısra: 7

Dinle.

Gülşen içre meskenin ben bülbulün hār eyleme
Şubhdur feryādumı güş eyle rahm it dostum

güş id-:

1. **güş idüp:-üþ**

Muaşşer 1

Mısra: 32

Dinlemek.

Reng-i şad-berg-i ruhuñ seyr idicek gül utanur

Güş idüp şoĥbetini reşk ile bûlbûl utanur

güş kıl-:

1. **güş kıl:**

Mesnevi 3

Mısra: 31

Dinlemek.

Saňa bir naşîhat diyem güş kıl

Cihân nîşdür cümle mey nûş kıl

gusl kıl-:

1. **gusl kıl:**

Gazel 46

Mısra: 9

Ar. Yıkanmak, sûret-i meşrû'ada yıkanmak: gusl-ı mefrûz.

Pāk ol sen daĥi andan nażar ol pāke irür

Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

güş-māl:

1. **güş-māl:**

Gazel 76

Mısra: 10

Yola getirme, te'dib etme, kulak bükme.

Çākerī'nüñ meclisinde ne ‘aceb bī-dād olur

Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür güş-māl

ğussa:

1. **guşsa-y-ile:--y, --ile**

Gazel 87

Mısra: 6

Keder, hüzn.

Buluşup diller ile zülfünde
Guşsa-y-ile gamı şikâr idelüm

2. **ğussam:-m**

Gazel 40

Mısra: 8

Keder, üzüntü.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

güvâh:

1. **güvâh:**

Gazel 125

Mısra: 10

Tanık, şahit.

Ah u vâhum yiter güvâh ‘Alî
Çākerî saña ‘âşık olduğına

2. **güvâhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: 14

Şahit.

Nâmem siyâh zülf-i şanem gibi Çākerî
İnkâr kıhma levh ü kalemdür güvâhumuz

gûyâ ki:

1. gûyâ ki:

Gazel 28

Mısra: 1

Sanki.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revânı yokdur
Dîvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

güyende:

1. güyende:

Tahmis 2

Mısra: 1

Şarkı söyleyen.

Beni güyende gören didi ki rüsvâdur bu
Ya 'nî gül ruhlarıña bülbül-i gûyâdur bu

güzel:

1. güzellerden:-lerden

Gazel 7

Mısra: 1

Taşıdığı üstün nitelikler veya isteğe uygun olması sebebiyle insanda iyi etki bırakan, takdir uyandıran kişi, dilber, sevgili.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bî-dād

2. güzeller:--ler

Gazel 7

Mısra: 3

Taşıdığı üstün nitelikler veya isteğe uygun olması sebebiyle insanda iyi etki bırakan, takdir uyandıran kişi, dilber, sevgili.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

3. güzel:

Gazel 81

Mısra: 1
Güzel; sevgili.

Bir güzel sevmişem ne çäre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

4. **güzeller:-ler**

Gazel 103

Mısra: 10
Güzel, sevgili.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

5. **güzelden:-den**

Gazel 120

Mısra: 7
Güzel.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

6. **güzeller:-ler**

Gazel 125

Mısra: 2
Güzel.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

7. **güzel:**

Gazel 127

Mısra: 1
Güzel; sevgili.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinūñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

8. güzel:

Gazel 127

Mısra: 3

Güzel, hoş.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel naķşuñı kim
Hacletinden utanur çıķmađa deyrüñ şanemi

9. güzel:

Gazel 132

Mısra: 1

Güzel.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oğ hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oğ hey

10. güzeller:-ler

Tahmis 1

Mısra: 4

Güzel.

Dil-i 'uşşâķ anuñ çün zâr iderler
Güzeller ğamzeyi tekrâr iderler

11. güzel:

Tahmis 2

Mısra: 5

Güzel.

Olma maġrûr güzel ħüsnüñe dünyâdur bu
Çün hevâdâruñ olup şü gibi her 'âşık-ı pâķ

güzeller şâhı:

1. güzeller şâhı:-ı

Gazel 80

Mısra: 2

Güzeller sultanı.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

güzer kı1-:

1. güzer kı1:

Gazel 50

Mısra: 5

Vazgeçmek.

Peyker-i hākden güzer kı1 kim
Ma‘nī-i rūh peykere şıgmaz

1.9.H

hā:

1. hā:

Gazel 69

Mısra: 17

Gayrete getirmek ve teşvik etmek için kullanılan söz.

Cemşīd gibi cāma göñül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

2. hā:

Gazel 101

Mısra: 10

Durmadan.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

habbe:

1. habbe:

Mesnevi 3

Mısra: 40

Çekirdek tanesi.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir habbe degmez sarāy-ı cihān

haber:

1. haber:

Gazel 74

Mısra: 2

Naklolunan söz.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuñā dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

2. haberî:--i

Gazel 9

Mısra: 8

Naklolunan söz, haber.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıqları hālın ne bilür ne haberî var

haber vir-:

1. haber vir:

Gazel 36

Mısra: 3

Haber vermek, bildirmek.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaḳdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfî haber vir

haberden açıl-:

1. haberden açılır:-ur

Gazel 45

Mısra: 2

Haberden, sözden ferahlamak.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Ḥāṭır-ı t̃ā’ir-i cān işbu haberden açılır

hāb-ı ḡaflet:

1. hāb-ı ḡafletde:-de

Kaside 2

Mısra: 63

Gaflet uykusu.

Hāb-ı ḡafletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

hāb-ı girān:

1. **ḥāb-ı girān:**

Gazel 60

Mısra: 10

Ağır uyku.

Şām irdi ‘ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmünde vardır daḥi ḥāb-ı girān henüz

ḥabīb:

1. **ḥabībüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 2

Sevgili.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mû‘nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

2. **ḥabīb:**

Gazel 92

Mısra: 9

Sevgili.

Çākerī raḥm iderdi saña ḥabīb
Gitse pend-i raḳīb gūşından

3. **ḥabībā:-ā**

Gazel 130

Mısra: 7

Ey habip, doktor.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardır cigerde nihānī

ḥabīs:

1. **ḥabīsem:-em**

Gazel 27

Mısra: 4

Kötü, alçak.

Sen bir Kerîmsin kim lûtfuñ hisâba gelmez
Ben dağı bir ħabîsem k'işüm gücüm riyâdur

hacc it-:

1. ħacc itse:-se

Gazel 51

Mısra: **6**

Hacc ibadetini yerine getirmek.

Bilür kim her ki ħacc itse aña ayruk 'azâb olmaz
Anuñçün Ka'be kûyuñ dil tavâf eyler şafâsıyla

hâce:

1. ħâce:

Gazel 69

Mısra: **10**

Hoca.

Bildüñ ki şuçından yoğ-imiş kimse müsellemler
Ey ħâce kime mesken [olur] cenneti anuñ

hâce-i dünyâ:

1. ħâce-i dünyâ:

Kaside 1

Mısra: **14**

Dünyanın hocası.

Nür-ı 'âlem rahmeten li'l-'âlemîn
Ĥâce-i dünyâ vü dîn genc-i vefâ

haclet:

1. ħacletinden:-in, -den

Gazel 127

Mısra: **4**

Utanma, utanç.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıḳmağa deyrüñ şanemi

ḥadd:

1. ḥadden:-en

Gazel 35

Mısra: 5

Sınır.

Nigārā ḥadden aşurma cefâyı
Ki ḳamu nesnenüñ oranı vardır

2. ḥadd:

Gazel 67

Mısra: 6

Yanak.

Şubḥ-dem ḥüsniinde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencîr yok

3. ḥadd:

Gazel 126

Mısra: 12

Sınır.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdün

4. ḥadd:

Kaside 2

Mısra: 62

Sınır.

Çākerî gel du‘â-yı devlet kııl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

ḥadd ü pāvān:

1. add ü pāyān:

Gazel 102

Mısra: 6

Sınır ve son.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raḥmet-i Raḥmāna yokdur add ü pāyān ğam yime

hadden aşur-:

1. adden aşurdu:-ur, -dı

Gazel 118

Mısra: 2

Deyim. Sınırı aşmak; aşırı gitmek.

Yārdan beni çarḥ ayurdu
Veh ki zulmini adden aşurdu

hadīs:

1. adīşini:-i, -ni

Gazel 74

Mısra: 5

Söz; haber.

Fıkr idelden gülşen-i ḥüsnüñ adīşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken ğonca-misāl

hadīs-i beyān ol-:

1. adīş-i beyān oldu:-dı

Gazel 60

Mısra: 2

Ortaya çıkmak; söylemeye başlamak.

Ten pīr oldu Çākerī göñül cüvān henüz
Çün oldu dil dilüñde adīş-i beyān henüz

hadīs-i husrev ü şīrīn:

1. **ḥadīs-i ḥusrev ü şīrīn:**

Gazel 14

Mısra: 10

Hüsrev-i Şirin sözü.

Şular kim Çākerī sözün okırlar
Ḥadīs-i Ḥusrev ü Şīrīn dimezler

Hāfız:

1. **Hāfız'dur:-dur**

Gazel 74

Mısra: 10

Hâfız-ı Şirâzî 14. yüzyılda yaşamış İran'lı şair. Şiraz'da doğmuştur. Farsçanın en büyük şairlerinden biri olduğu kabul edilir. - Allah'ın doksan dokuz isminden biri. -.

Çākerī her kim nazar iderse şi' rüñe senüñ
Dir selâsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. **Hāfız:**

Gazel 127

Mısra: 9

Hâfız-ı Şirâzî 14. yüzyılda yaşamış İran'lı şair. Şiraz'da doğmuştur. Farsçanın en büyük şairlerinden biri olduğu kabul edilir.

Düşde ta'līm kılur Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şi'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

hafta:

1. **haftadur:-dur**

Gazel 85

Mısra: 3

Hafta.

Bahār mevsimi bir haftadur senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

hāk:

1. **ḥāk:**

Gazel 23

Mısra: 4

Toprak.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

2. **ḥāke:-e**

Gazel 44

Mısra: 1

Toprak.

Anlar ki ḥāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

3. **Ḥaḳ:**

Kaside 1

Mısra: 21

Ar. Allah tealâ.

Ben seni sa'y eylerem kim Ḥaḳ didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

4. **Ḥaḳ:**

Gazel 113

Mısra: 11

Allah (c.c.).

Sebaḳat rahmetī 'alā ğayabī
Cürm içün ḥavf itme kim didi Ḥaḳ

5. **ḥāke:-e**

Gazel 46

Mısra: 8

Toprak.

Haṭ-ı sebzūñ haḳı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geḥ sāyeñi ben ḥāke irür

6. **Ḥaḳ:**

Gazel 114

Mısra: 8

Allah (c.c.)

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kııl müdām
Kim Ḥaḳ bilür ziyāde kıılur şükr-i ni‘meti

7. **Ḥaḳ’adur:-a, -dur**

Gazel 116

Mısra: 8

Allah (c.c.).

Re‘y itdi göñül rā qaşı miḥrābına ṭapmak
Minnet Ḥaḳ’adur kim beni bu rāya düşürdi

8. **Ḥaḳdan:-dan**

Gazel 48

Mısra: 10

Ar. Allah tealâ.

Ey mest-i naẓm Çākerī’ye ṭa‘n kıılma kim
Ḥaḳdan selīs naẓm u belāğat ‘aṭā durur

9. **ḥāke:-e**

Kaside 1

Mısra: 7

Toprak.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gİR olmazısañ eyvā baña

10. **Ḥaḳ:**

Gazel 39

Mısra: 8
Allah (c.c.).

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nûş eyle fırsat var-iken

11. **Hâkdan:-dan**

Gazel 58

Mısra: 8
Allah (c.c.).

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi ‘âleme Hâkdan emîrümüz

12. **Hâkdandur:-dan, -dur**

Gazel 81

Mısra: 7
Allah (c.c.).

Ḥayr ü şer çünkü cümle Hâkdandur
Töhmeti nice rûzgâra kılam

Hâk katın:

1. **Hâk katında:-ın, -da**

Gazel 102

Mısra: 1
Kalıp söz. Allah katı, Allah indinde.

Mâl ü mülküñ çünkü yokdur hâk katında raḡbeti
Mâl ü mülke virse dil ol şād [u] ḥandân [ḡam yime]

hâk ol:-

1. **hâk olam:-am**

Gazel 46

Mısra: 7
Toprak olma || Ölmek.

Haṭ-ı sebzüñ haḳı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

2. **ḥāk olanı:-an, -ı**

Tahmis 2

Mısra: 12

Toprak olmak.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına ḥāk olanı cevır ile ber-bād eyler

3. **ḥāk olanlar:-an, -lar**

Tahmis 1

Mısra: 17

Toprak olmak; ezilmek.

Bulur devlet kapunda ḥāk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

4. **ḥāk oldılar:-dı, -lar**

Gazel 63

Mısra: 6

Kalıp söz. Toprak olma, ölmek.

Ḥāk oldılar ki her biri sāhib-ķırān imiş
Nūş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

5. **ḥāk olmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 2

Mısra: 5

Toprak olmak, ölmek.

Var mı gül gülşende kim olmaya ḥāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

6. **ḥāk olmayan:-ma, -y, -an**

Gazel 40

Mısra: 9

Toprak olma || Ölmek.

Hevā ile hāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

hāk-i pāyi tozını:

1. hāk-i pāyi tozını:-ın, -ı

Gazel 46

Mısra: 4

(Sevgilinin) ayağının izinin tozu.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ kûy-ı nigāra kerem it

hāk-i pāyuñ:

1. hāk-i pāyuñ:-uñ

Gazel 57

Mısra: 2

(Sevgilinin) ayağının toprağı.

Ey dehānuñ piste-i ḥandānımız
Hāk-i pāyuñ Çeşme-i ḥayvānumuz

2. hāk-i pāyuñ:-uñ

Gazel 88

Mısra: 6

Ayak toprağı.

Toprak başına surḥ-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Qayacuğum

3. hāk-i pāyuñ:-uñ

Gazel 121

Mısra: 3

Ayağının toprağı.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

4. **hāk-i pāyuñdan:-uñ, -dan**

Gazel 78

Mısra: 7

Ayağın toprağı.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavīl

hakikat:

1. **hakikat:**

Gazel 55

Mısra: 2

Doğru olan, asıl.

Şu kim zevk-ı gam-ı cānānı bilmez
Hakikat 'ayş-ı bī-pāyānı bilmez

2. **hakikat:**

Gazel 97

Mısra: 10

Doğru olan, gerçekten.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muştafā'yı Çākerī kim

hakir:

1. **hakiri:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 44

Değersiz, aşağı.

Esirge yā Muḥammed ben fakīri
Şefā 'atdan unutma ben hakīri

Hakk:

1.Hakkı:-ı

Gazel 72

Mısra: **8**

Hak.

Hudā hakkı haṭādur her mürāyīnün elin öpmek
Leb-i ma‘şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2.Hakk:

Gazel 8

Mısra: **8**

Allah (c.c.).

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenün Hakk zararı var

3. Hakkı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: **29**

Hak, Allah.

Anuñ Hakkı ki Qur‘ān'a emīndür
Emānetdār-ı Rabbü'l-‘ālemīn'dür

Hakk ta‘ālā:

1. Hakk ta‘ālā:

Mesnevi 2

Mısra: **18**

Allah (c.c.).

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Hakk Ta‘ālā ‘ömrüñi kılsun mezīd

Hakuñ luṭfı:

1. **Ḥaḳuñ luṭfı:-ı**

Gazel 21

Mısra: 8

Allah'ın rahmeti.

Ki Ḥaḳuñ luṭfı ḥāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfī raḥmet umsa n'ola

hāl:

1. **ḥālũñ:-üñ**

Gazel 14

Mısra: 8

Hâl, durum.

Gamından ḥasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ḥālũñ niçedür miskīn dimezler

2. **ḥālî:--î**

Gazel 2

Mısra: 5

Durum.

‘Alemũñ ḥālî hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı ḥāl-ile çeng ü rebāb

3. **ḥālîni:-î, -nî**

Gazel 34

Mısra: 5

Ben - Dîvan şîirinde ben, tuzağa konulmuş bir dane (yem) dir. -.

Ḥālîni ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemān u tîr ile dāyim ḥāvaledür

4. **ḥālî:-î**

Gazel 88

Mısra: 10

Hal, durum.

Başı zevällü hâli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

5. **ḥālüm:-üm**

Gazel 99

Mısra: 5

Hal, durum.

Yâ Rab nice şerḥ eyleyeyin dil-bere ḥālüm
Kim her dem ider 'ışқыıla beni diger-gün

6. **ḥāl:**

Mesnevi 3

Mısra: 47

Durum.

Eyü ad senden gerek yâdigār
Bu ḥāl üzre çünkim döner rûzgār

7. **ḥâli:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 34

Ben, leke.

Ḳadeḥe sāğar-ı mey dökmege ḳulḳul utanur
Âh o gerdendeki ḥâli göricek fül utanur

8. **ḥâlin:-in**

Gazel 9

Mısra: 8

Hal, durum.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları ḥâlin ne bilür ne ḥaberi var

ḥâl arturur:

1. **ḥāl arturur:-ur, -ur**

Gazel 43

Mısra: 1

Zikir, hüznün, sevinç gibi durumlarda kalbe gelen şey. Hal, Allah'tan kula bir lutuftur. Gerçeği bulmak, marifete ermek ve bu şekilde tevhidi yaşamaktır. - Halden hale yükselmek -.

Şun ol cāmı sākī ki ḥāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

ḥalās:

1. **ḥalās:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kurtarma.

Çeng-i ğamdan cān girībānını kılmazsañ ḥalās
Haşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

2. **ḥalās:**

Gazel 77

Mısra: 3

Kurtulma.

Sīm-i eşküñ vir ḥalās ol bend-i zülfinden gönül
Kim ağ aççe kıra gün için dinür vardur mesel

3. **ḥalās:**

Gazel 82

Mısra: 5

Kurtulma.

Fakr elinden ḥalās kıl yā Rab
Kılllet-i rüzgārı çok gördüm

ḥalās ol-:

1. **ḥalās olam:-am**

Gazel 100

Mısra: 9
Kurtulmak.

Gerd-i gâmdan hâlâş olam dirseñ
Çâkerî gibi sen dañi mey sev

2. **hâlâş olam:-am**

Gazel 114

Mısra: 3
Kurtulmak.

Künc-i sa'âdet isteriseñ kıl kanâ'atı
Gamdan hâlâş olam dirisen bâde nûş kıl

3. **hâlâş olur:-ur**

Gazel 110

Mısra: 4
Kurtulmak.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan hâlâş olur dil-i âdem bahâr ile

hâlât-i 'ışk:

1. **hâlât-i 'ışk:-ı**

Gazel 133

Mısra: 12
Aşk haleti ,durumu.

Lebüñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hâlât-i 'ışkî âh ile ney

halâvet:

1. **halâvet:**

Gazel 4

Mısra: 8
Tathlık, şirinlik.

Bulınmaz şūret-i Çīn'de bu ma'nī
Şekerde yokdur el-ḥaqq bu ḥalāvet

ḥalāyık:

1. ḥalāyık:

Gazel 44

Mısra: 6

Yaratılmış canlılar, özellikle insanlar, mahlukat, ḥalīkā'nın çoğulu.

İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ḥaşr olunca ḥalāyık du'ā kıılır

halel:

1. halel:

Gazel 77

Mısra: 10

Bozulmak.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısı yüz Çākerī
Ḥaṅ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden halel

2. halel:

Mesnevi 3

Mısra: 37

Eksik, noksan.

Kaçan kim halel bulmağ ister esās
Ne dānende ḳalır ne dānā-şinās

ḥāl-i dil:

1. ḥāl-i dil:

Tesdis 1

Mısra: 1

Gönlün ḥalī, durumu.

Yā İlahī nice olur ḥāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledüğü sehv ü ḥaṭā leyl ü nehār

hāl-i ruh-ı cānān:

1. hāl-i ruh-ı cānān:

Gazel 8

Mısra: 4

Sevgilinin yanağındaki ben. - Burada sevgilinin yanağı cennete benzetilirken, yanaktaki ben ise iman eden kula benzetilmiştir. -.

Hāl-i ruh-ı cānān gibi cennetde yeri var

Her kıl ki kabûl eyledi ol şâh ceddin

hāl-i ruh:

1. hāl-i ruḥuñ:-uñ

Gazel 88

Mısra: 3

Yanaktaki ben.

Kıl ḥaṭṭuñ aña kâtib-i defter Kayacuğum

Hāl-i ruḥuñ ki Rûm-ili beglerbegisidür

hāl-i şîrîn:

1. hāl-i şîrîn:

Gazel 91

Mısra: 5

Şîrin'in beni.

Hāl-i Şîrîn gibi dâğ ururdu Husrev bağına

Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

hāl-i siyāh:

1. hāl-i siyāhı:-ı

Gazel 112

Mısra: 3

Siyah ben.

Yüz virdi gayra hāl-i siyāhı gibi dirîğ

İşlâḥ olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

hāl-i siyeh:

1. hāl-i siyeh:

Gazel 75

Mısra: 7

Siyah ben.

Ruḥında ḥāl-i siyeh buldı dil-berüñ raġbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

hāl-ı:

1. hāl-ı'a:-a

Kaside 2

Mısra: 49

Yaratan, Allah.

Şāhsañ ḥalka Ḥāl-ı'a kulsın
Kulluk eyle ki kıldı yokdan var

halk:

1. halk:

Gazel 48

Mısra: 7

Ahali || insanlar.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı ḥüsn-kemāl
Bu ḥüsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

2. halk:

Gazel 6

Mısra: 7

İnsanlar.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāḥat oldı halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

3. **ḥalk:**

Gazel 15

Mısra: 9

Ahali, insanlar.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī ḥalk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

4. **ḥalk:**

Gazel 17

Mısra: 10

Ahali, insanlar.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşākuñ ḥalk içre 'ayān eyler

5. **ḥalka:-a**

Gazel 96

Mısra: 4

İnsanlar.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem'
Dilerseñ sūzuñ ola ḥalka rūşen

6. **ḥalka:-a**

Gazel 108

Mısra: 6

İnsanlar.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayān eylemege

7. **ḥalkuñ:-uñ**

Gazel 122

Mısra: 7

Halk; başkaları.

aleml gibi beni halkuñ söziyle sürme mdm
Teraum eyle kan alatma ben dil-efgr

8. halk:-

Gazel 129

Mısra: 14

Ahali, insanlar.

Kime dil virdi miskn ker kim
Uyutmaz halk feryd u enni

9. halk:-

Mesnevi 1

Mısra: 16

Halk, insanlar.

Ki 's gibi halk zinde kld
Seçer mihrn ile ferunde kld

10. halk:

Mesnevi 1

Mısra: 19

Ahali, insanlar.

Bilür halk ismn bilmez ninuñ
Meknsuz varsn yokdur zamnuñ

11. halk:-a

Kaside 2

Mısra: 49

Halk, insanlar.

hsa halk Hlk'a kulsn
Kulluk eyle ki kld yokdan var

12. halk:

Kaside 2

Mısra: 53
Halk, ahali.

Ḳanı anlar ki ḥalkḵ dirleridi
Fāli mes‘ūd ṭālī‘i muḥtār

halvā:

1. halvā:

Gazel 99

Mısra: 8
Tatlı (söz).

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

halvā-vı hadīs:

1. halvā-yı ḥadīşüm:-üm

Gazel 99

Mısra: 7
Sözlerin helvası, tatlılığı.

Halvā-yı ḥadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

ham ol:-

1. ḥam oldı:-dı

Gazel 60

Mısra: 7
Bükülmek -Yaşlanmak -.

Ḳaddüñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlünde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

hāme:

1. ḥāme:

Gazel 108

Mısra: 10
Kalem.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

hammāl-ı zamān:

1. hammāl-ı zamāne:-e

Gazel 119

Mısra: 9

Felek, zaman hamalı.

Ḥammāl-ı zamāne ‘ömr rahtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

hamūş:

1. hamūş:

Mesnevi 3

Mısra: 18

Suskunluk, sessizlik.

Muğannī bahār irdi eyle hūrūş
Ki gülşende bülbul yaraşmaz hamūş

hān:

1. hāñ:

Gazel 77

Mısra: 10

Han, kervansaray.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Hāñ degül çün hāne-i merdüm bulur nemden hālel

2. hānum:-um

Murabba 1

Mısra: 17

Sultan.

Sen degül miydüñ göñül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

hān ol-:

1. hān olacaḡdur:-acaḡ, -dur

Gazel 36

Mısra: 6

Padişah, sevgili olmak.

Her kanḡı müneccim ki tutar tāli'üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hān olacaḡdur

hançer:

1. hançerüñden:-üñ, -den

Kaside 2

Mısra: 32

Hançer, kılıç.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hançerüñden ecel diler zinhār

hançer-i hecrüñ:

1. hançer-i hecrüñle:-üñ, -le

Tahmis 2

Mısra: 8

Ayrılık hançeri.

Yüzümi āteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm hançer-i hecrüñle helāk

handān:

1. handān:

Gazel 85

Mısra: 12

Gülen; yarılmış.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

2. ḥandāndur:-dur

Gazel 32

Mısra: 4

Gülen; açık. - Gülün açmış hali. -.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistān içinde ḥandāndur

3. ḥandāndur:-dur

Gazel 31

Mısra: 4

Gülen; açık.

N'ola bülbül gibi fiğān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ḥandāndur

handān ol-:

1. ḥandān olacaḡdur:-acaḡ, -dur

Gazel 36

Mısra: 1

Gülmek.

‘Alem yüzi gülzār ile ḥandān olacaḡdur
Ol demde kim içmezse peşīmān olacaḡdur

hande:

1. ḥandeyle:--yle

Gazel 8

Mısra: 5

Gülme, gülüş.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

hâne-i cihân:

1. hâne-i cihân:

Gazel 64

Mısra: 2

Dünya evi.

Seherden eylese [ger] mihr-i bâde cāma tülû‘
Pür ola nûrıyla hâne-i cihân mecmû‘

hâne-i merdüm:

1. hâne-i merdüm:

Gazel 77

Mısra: 10

İnsanın evi.

Çeşm-i giryānuñ hārāba tutdısa yüz Çākerī
Hāñ degül çün hâne-i merdüm bulur nemden hālel

hân-ı cemālin:

1. hân-ı cemālinden:-in, -den

Gazel 47

Mısra: 3

Güzellik sofrası - Sevgilinin güzellik unsurları -.

Hân-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni‘mete râğıb durur

han-ı ‘ışk:

1. han-ı ‘ışk:-a

Gazel 31

Mısra: 10

Aşk sofrası.

Dü cihân ni‘metine toymışdur
Çākerī han-ı ‘ışk mihmāndur

hār:

1. hār:

Gazel 96

Mısra: 2

Diken; rakip.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hār elinden çekdi dāmen

hār eyleme-:

1. hār eyleme:-me

Gazel 107

Mısra: 8

Diken etmemek; dikenli hale getirmemek.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

harāb:

1. harāb:

Gazel 3

Mısra: 2

Yıkık, viran.

Sāḳi getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı ḥāne-i dil ü cān olmadın harāb

2. harāb:

Gazel 2

Mısra: 1

Harap olmuş, yıkılmış.

‘Aḳıliseñ ḳoma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āḥır harāb

3. ḥarāba:-a

Gazel 77

Mısra: 9

Yıkık, viran.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

harāb kıl-:

1. ḥarāb kılsa:-sa

Gazel 23

Mısra: 5

Yıkma, bozma; viran eylemek.

Tañ mı ḥayālī zülfüñüñ dil şehrini kılsa ḥarāb
Her kanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

harāb ol-:

1. ḥarāb olmaz:-maz

Gazel 51

Mısra: 1

Yıkılmak.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışık-ile ma'mūr ola hergiz ḥarāb olmaz

harāba vir-:

1. ḥarāba virdi:-di

Gazel 119

Mısra: 2

Harap etmek, perişan etmek.

Ey yüzi behişt-i 'adn verdi
'İşkuñ beni gey ḥarāba virdi

harābī ol-:

1. **ḥarābī olısar:-ısar**

Gazel 102

Mısra: 4

Harap duruma gelmek.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān ğam yime
Ravza-i dārü'l-baḳādur çünki 'āşık meskeni

ḥarām:

1. **ḥarām:**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Dince yasak edilmiş şey.

Mey-i 'ışık şun kim degüldür ḥarām
Mey-i 'ışıkıla oldu mezheb tamām

hār-ı cihān:

1. **hār-ı cihān:**

Gazel 71

Mısra: 10

Aşağılamak, hor görmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

harīdār:

1. **ḥarīdārı:-ı**

Gazel 122

Mısra: 10

Müşteri.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

harīk-ı 'ışık:

1. **ḥarīk-ı ‘ışk:**

Gazel 83

Mısra: 7

Aşk ateşi.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Ṭarīk-ı ‘ışk içinde cānı virmiş

harīm:

1. **ḥarīmine:-i, -n, -e**

Gazel 40

Mısra: 10

Harem, herkesin giremeyeceği yer.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

hāş u ‘āmā:

1. **ḥāş u ‘āmā:**

Gazel 21

Mısra: 8

Seçkin ve avam. İleri gelenler ve halk.

Ki Ḥaḫuñ luṭfı ḥāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfī raḫmet umsa n'ola

hasan:

1. **ḥaşan:**

Gazel 16

Mısra: 1

Güzellik, iyilik, hüsn sahibi olmak. Hasan b. Ali b. Ebi Talib: Ali (r.a.)’nin büyük oğlu. Peygamber Efendimizin torunu. Kur’an’da geçen kelimelerdendir.

Şol güzel kim aña Ḥaşan dirler
Gamzesi tīg[1] baş kesen dirler

hasen:

1. **ḥasen:**

Gazel 16

Mısra: 10

Güzel, iyi ahlak sahibi.

Ehl-i ḥüsn içre ḥüsn-i ḥulḳ-ile
Çākerī sevdigün ḥasen dirler

ḥāşıl:

1. **ḥāşıl:**

Gazel 7

Mısra: 3

Husule gelen, olan, çıkan, türeyen.

Güzeller 'ışkına düşmek ne ḥāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

2. **ḥāşıl:**

Gazel 37

Mısra: 1

Elde edilen.

Vefā-yı 'ömrden ḥāşıl hemîndür
Ki dildārum benümle hem-nişîndür

ḥāşıl ol-:

1. **ḥāşıl ola:-a**

Gazel 131

Mısra: 10

Meydana gelmek, gerçekleşmek.

Eger ḥāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir bûse ister

2. **ḥāşıl olur:-ur**

Gazel 69

Mısra: 22

Meydana gelmek; elde etmek.

Kim t̤ā'at ile h̤āşıl olur kurbeti anuñ
T̤ā'at kılalum şıdk ile sultān-ı dü kevne

3. h̤āşıl olursa:-ur, -sa

Gazel 19

Mısra: 5

Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

Dü kevni virem olursa h̤āşıl
Bir görmek içün cemāl-i dil-ber

haşıs:

1. h̤aşışi:-i

Gazel 15

Mısra: 3

Cimri, pinti.

Ki zīrā mey saḥī eyler h̤aşışi
Virür varın biliş ü yada dirler

haşm:

1. h̤aşmuñ:-uñ

Gazel 85

Mısra: 15

Düşman.

Savaşda mağzını h̤aşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetedüm

haşm ol:-

1. haşm olursa:

Gazel 13

Mısra: 9

Düşman olmak.

‘ Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

haşr:

1. ḥaşre:-e

Gazel 71

Mısra: 6

Maḥşer günü, kıyamet.

Çeng-i gâmdan cān girībânını kılmazsañ ḥalâş
Ḥaşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

haşr ol-:

1. ḥaşr olunca:-inca

Gazel 44

Mısra: 6

Yeniden dirilmek.

‘İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ḥaşr olunca ḥalāyık du‘ā kıılır

hasret:

1. ḥasret:

Gazel 12

Mısra: 10

Üzüntü, özleyiş.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

2. ḥasret:

Kaside 2

Mısra: 59

Hasret, özlem.

Salṭanat çün gider alur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

hasret-i rūy-ı sanem:

1. hasret-i rūy-ı sanem:--ile

Gazel 36

Mısra: 7

Put gibi güzel olan sevgilinin yüzünün hasreti.

abrümde benüm yoldaşum ĩmān olacadur
Cān virürisem hasret-i rūy-ı sanem ile

ḥaşr-i kıyāmet:

1. ḥaşr-i kıyāmet:

Gazel 38

Mısra: 2

Kıyamet günü.

Yüzi behişt ü ḥaşr-i kıyāmet kıyāmıdır
Ol hūr-ı māh-ihre ki Rıvān gulāmıdır

hasta düş-:

1. hasta düşdüm:--düş, -m

Gazel 14

Mısra: 7

Deyim. Hastalanmak.

Gamından hasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ḥālũñ niçedür miskīn dimezler

hasta gönöl:

1. hasta gönöl:

Gazel 101

Mısra: 5

Aş hastası gönöl.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

hasta kal-:

1. hasta kaldum:-du, -m

Kıt'a 1

Mısra: 11

Hasta olmak.

Hasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

haste-dil:

1. haste-dil:

Gazel 33

Mısra: 8

Hasta gönül.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

hat:

1. haṭuñ:-uñ

Gazel 85

Mısra: 17

Ayva tüy.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü haṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

2. haṭuñ:-uñ

Gazel 52

Mısra: 3

Ayva tıyü.

La'lüñde haṭuñ niçün olur kanuma teşne
Çü ab-ı hayāta irişen teşne-leb olmaz

3. **ḥaṭuñ:-uñ**

Gazel 66

Mısra: 7

Ayva tüyü.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı fīrāk
Zihī devlet ki gele hıız ḥaṭuñ tuta elüm

hatā:

1. **ḥaṭādur:-dur**

Gazel 72

Mısra: 8

Hata, yanlış.

Ḥudā ḥaḳķı ḥaṭādur her mūrāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma ‘şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. **ḥaṭā:**

Kaside 1

Mısra: 10

Hata, yanlış.

Soñ nefesde şaķla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir ḥaṭā

3. **ḥaṭālarla:-lar, -la**

Tesdis 1

Mısra: 3

Hata, yanılma.

Bu ḥaṭālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istigfār

4. **ḥaṭā:**

Tesdis 1

Mısra: 8

Hata, yanlış.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge haṭā

5. haṭā:

Muaşşer 1

Mısra: 43

Yanlış, hata.

Beni öldür eger eyler isem ey māh haṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

haṭā kıl-:

1. haṭā kılmaz:-maz

Gazel 54

Mısra: 2

Yanlışlık yapmak.

Hezār va‘de kıılır leblerüñ vefā kılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kılmaz

haṭā yolın:

1. haṭā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 5

Yanlış yol.

Tevbe yā Rabb haṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

2. haṭā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 11

Yanlış yol, günah işleme.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

3. ḥaṭā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 17

Yanlış yol; günah işlemek.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

4. ḥaṭā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 23

Yanlış yol, günah işleme.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

5. ḥaṭā yolına:-ın, -a

Tesdis 1

Mısra: 29

Yanlış yol, günah işleme.

Tevbe yā Rab ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

hātem-i Süleymān:

1. ḥātem-i Süleymān'dur:-dur

Gazel 31

Mısra: 6

Kalıp söz. Süleyman peygamberin insan, cin, hayvan vb. varlıklara hükmetmesini sağlayan yüzüğü.

Nice rām olmasun saña 'ālem
Dehenün ḥātem-i Süleymān'dur

hâtem-i tayy:

1. hâtem-i tayy:

Gazel 133

Mısra: 14

Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertliği meşhur olan "İbnü Abdillâh Bin Sa'd" in lakabı; çok cömert [adam].

Du'â kıl Çâkerî Şeh Bâyezîd'e
Saḥâvetde ki oldur Hâtem-i Tayy

2. hâtem-i tayy:

Gazel 53

Mısra: 7

Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensup ve cömertli meşhur olan.

Kerem durur ḳalan ehl-i kerem geçer ḳalmaz
Bu ma'nî hâtem-i Tayy tâcına yazılmışıdı

haṭ-ı mühlet:

1. haṭ-ı mühleti:-i

Gazel 93

Mısra: 4

Zaman tanıyan ferman; izin yazısı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdâya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dîvân-ı Kâzâ'dan

haṭ-ı şeb-rengin:

1. haṭ-ı şeb-rengini:-in, -i

Gazel 52

Mısra: 7

Gece renkli ayva tüyleri.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür 'aceb olmaz

haṭ-ı sebz-i nigār:

1. ḥaṭ-ı sebz-i nigāra:--a

Gazel 9

Mısra: 3

Sevgilinin ayva tüyleri. - Sevgilinin ayva tüyleri şeyhe benzetilmiştir. -.

Beñzer ki mürîd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim hırka geyer mūr belinde kemeri var

haṭ-ı sebzüñ haķı:

1. ḥaṭ-ı sebzüñ haķı:-ı

Gazel 46

Mısra: 7

(Sevgilinin) yüzünün ayva tüylerinin haķı.

Ḥaṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

hātif-ı ğaybî:

1. hātif-ı ğaybî:

Gazel 63

Mısra: 7

Görünmeyen çağırıcı; vicdan.

Gördüm düşümde hātif-ı ğaybî nidā kıllur
Mey nūş kıll ki rahmet-i ḥaķ bî-kerān imiş

hātır-ı tã'ir-i cān:

1. ḥātır-ı tã'ir-i cān:

Gazel 45

Mısra: 2

Can kuşunun gönü.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılur
Ḥātır-ı tã'ir-i cān işbu ḥaberdan açılur

hatm-i devrāndur:

1. ḥatm-i devrāndur:-dur

Gazel 32

Mısra: 10

Devrin sonu; talihin sonu.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā' ya ki ḥatm-i devrāndur

hatt:

1. ḥaṭṭuñ:-uñ

Gazel 67

Mısra: 2

Ayva tüyü; buyruk; kader yazısı.

Sākiyā mey şun ezel ḥükmine çün tedbīr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

2. ḥaṭṭuñ:-uñ

Gazel 88

Mısra: 4

Ayva tüyü.

Kıl ḥaṭṭuñ aña kātib-i defter Kayacuğum
Ḥāl-i ruḥuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

hatt-ı sebzi:

1. ḥaṭṭ-ı sebzi:-i

Gazel 89

Mısra: 2

Taze ayva tüyleri.

La 'l-i cānān mīve-i bostān-ı ḥüsn
Ḥaṭṭ-ı sebzi āyet-i iḥsān-ı ḥüsn

havādis:

1. **ḥavādisdür:-dür**

Gazel 63

Mısra: 3

Olaylar, haberler.

Çarḥ-ı felek kemān u ḥavādisdür oḡları
Derdā ki ādem oḡlanı miskīn nişān imiş

ḥāvale:

1. **ḥāvaledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 6

Göndermek; atmak.

Ḥālını ben idüp gözi dil murḡı şaydı çün
Durmuş kemān u tīr ile dāyım ḥāvaledür

ḥavāle kıl:-

1. **ḥavāle kıılır:-ur**

Gazel 13

Mısra: 2

Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

ḥavf:

1. **ḥavf:**

Gazel 92

Mısra: 8

Korkma.

Gelmez oldı ḥayālī çeşme meger
Ḥavf ider baḥr-i eşk cūşından

ḥavf it:-

1. **ḥavf itme:-me**

Gazel 48

Mısra: 1

Korkmak.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muşţafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfî şalâ durur

2. **ḥavf itme:-me**

Gazel 113

Mısra: 11

Korkmak.

Sebakat rahmetî ‘alâ ğayabî
Cürm için ḥavf itme kim didi Ḥaḳ

3. **ḥavf itme:-me**

Gazel 39

Mısra: 8

Korkmak.

Cürm için ḥavf itme Ḥaḳ mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

4. **ḥavf itmezüz:-mez, -üz**

Gazel 59

Mısra: 3

Korkmak.

Ḥavf itmezüz ki var ḳavî pâdişāhumuz
Leşker za‘îf ma‘reke pür düşmen oldu lîk

hây:

1. **hây:**

Gazel 131

Mısra: 10

Hay, seslenme edatı.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bûse ister

hayâ vü edeb:

1. hayâ vü edeb:

Gazel 52

Mısra: 2

Utanç ve edep.

Meh yüzüne gün olsa muqâbil ‘aceb olmaz
‘Uryânda bilürsin ki hayâ vü edeb olmaz

hayâl:

1. hayâl:

Gazel 76

Mısra: 2

Hayal.

Şâhumuñ mestâne çeşmi şâd ü müşkîn zülfi dâl
Şâd ü dâlından dile düşdi görelden şad hayâl

2. hayâl:

Gazel 74

Mısra: 2

Hayal; düşünce.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilâl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayâl

3. hayâli:-i

Gazel 77

Mısra: 1

Hayal; düşünce.

‘Akl u cân âvâre vü sevdâyîdür ey bî-bedel
Vireli zülfüñ hayâli gönlüme tül-i emel

4. **ḥayālî:-i**

Gazel 90

Mısra: 1

Hayal; fikir.

Dil-ber ḥayālî ey dil geldükçe olma nālân
K'âdem olıncaḳ evde itmezler âh u efgân

5. **ḥayālî:-i**

Gazel 92

Mısra: 7

Hayal; görüntü.

Gelmez oldı ḥayālî çeşme meger
Ḥavf ider baḥr-i eşk cûşından

6. **ḥayāline:-in, -e**

Gazel 95

Mısra: 3

Hayal, düş.

Ḥayāline lebûñle dür dişûñü
Siḥr eyler gözüm la'l ü güherden

7. **ḥayāliyile:-i, -y, -ile**

Gazel 113

Mısra: 3

Hayal, düş.

Şām-ı zülfüñ ḥayāliyile şabā
Çın seḥerden ṭurur görür 'arabı

8. **ḥayālî:-i**

Kaside 2

Mısra: 11

Hayal, düşünce.

Dile dil-ber hayālî geldi didi
Leyse fi'd-dārî ğayrınā deyyār

9. hayāl:

Gazel 43

Mısra: 6

Düşünce, fikir. - tas. Hayal bütün alemlerin aslıdır; mana -.

Lebüñ fikri şî'rüm muhayyel kıılır
Kişinüñ sözün bes hayāl arturur

hayāl-i dil-ber:

1. hayāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 1

Sevgilinin hayali.

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

hayāl-i hāl-i dil-ber:

1. hayāl-i hāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 4

Gönlü alıp götüren güzelin beninin hayali. Sevgilinin beni daneye benzetilmiştir.

Cān murgına geldi dāne dökdi
Gönlüme hayāl-i hāl-i dil-ber

hayāl-i hatt:

1. hayāl-i hattın:-ın-me

Gazel 42

Mısra: 7

(Sevgilinin) ayva tüylerinin hayali, fikri.

Gönlünde hayāl-i hattın itme
Kim dilde ğubār hoş degüldür

hayāl-i leb:

1. hayāl-i lebi:-i

Gazel 113

Mısra: 8

Sevgilinin dudağının hayali.

Ḳana döndi yaşum akar tırmaz
Geleli gözüme hayāl-i lebi

hayāl-i yār:

1. hayāl-i yār:

Gazel 110

Mısra: 3

Yarin hayali.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan ḥalās olur dil-i ādem bahār ile

2. hayāl-i yār:

Gazel 84

Mısra: 9

Sevgilinin hayali.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u ḳarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

hayālī zülfüñüñ:

1. hayālī zülfüñüñ:-üñ, -üñ

Gazel 23

Mısra: 5

(Sevgilinin) saçının hayali.

Tañ mı hayālī zülfüñüñ dil şehrini kılsa ḥarāb
Her ḳanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

hayāt:

1. **ḥayātum:-um**

Gazel 86

Mısra: 4

Hayat.

Benüm şîrîn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

ḥayāt-ı bākīye:

1. **ḥayāt-ı bākīye:-y, -e**

Gazel 22

Mısra: 2

Ebedi hayat.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām iḥer

ḥayāt-ı cān:

1. **ḥayāt-ı cānı:-ı**

Gazel 85

Mısra: 14

Hayat, yaşam.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

ḥayāt-ı ebed:

1. **ḥayāt-ı ebed:**

Gazel 85

Mısra: 13

Sonsuz hayat, ölümsüzlük.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

hāvil ol-:

1. **hāyil olmasun:-ma, -sun**

Muaşşer 1

Mısra: 14

Engellemek.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyil
Olmasun düşmen-i bed-ḥāh arada hāyil

hayli:

1. **ḥayli:**

Gazel 67

Mısra: 5

Hayli, epeyce.

Şubḥ-dem ḥüsniinde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyīne vü zencīr yok

hayr makdem:

1. **ḥayr maḳdem:**

Gazel 21

Mısra: 2

Gelişi hayırlı olan.

Ḥayr maḳdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seḥer

hayr ol-:

1. **ḥayr ola:**

Gazel 25

Mısra: 2

Hayırlı olsun.

Ḥayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maḥmūruñ ki dāyım fikri şūr u şerdedür

2. **ḥayr olsun:-su, -n**

Gazel 72

Mısra: 5

Hayırlı olmak.

Hilāl-i şekl-i sāgarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşihat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

2. hayr olsun:-sun

Gazel 133

Mısra: 3

Hayırlı olmak.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

hayr söz:

1. hayr söze:-e

Mesnevi 2

Mısra: 16

Hayırlı söz.

Bir vezīrūñ kim tama‘dan kaçmaya
Hayr söze ağzını hīç açmaya

hayr ü şer:

1. hayr ü şer:

Gazel 81

Mısra: 7

İyilik ve kötülük.

Hayr ü şer çünki cümle Haqdandır
Töhma nice rüzgāra kılam

hayrān kal-:

1. hayrān kalur:-ur

Kaside 2

Mısra: 23

Hayran kalmak; şaşırmak.

Seni bir kez gören alur ayrn
Vy aa kim naar ıla tekrr

ayrn- sn:

1. ayrn- sn:

Gazel 89

Mısra: **4**

Gzellik tutkunu.

Ah kim zlf gibi badan ar
ank miskn kim ola ayrn- sn

ayr- du 'adan:

1. ayr- du 'adan:-dan

Gazel 93

Mısra: **10**

Duann hayırlısı.

Ey aker i'rin okyan ehl-i maabbet
Bi'llh unutma an siz ayr- du 'adan

azn:

1. azndan:-dan

Gazel 28

Mısra: **7**

Sonbahardan; ayrlıktan.

Glende bir gl-i ter yodur azndan zd
Ol serve bendeyem kim hergiz azn yodur

2. azn:-

Gazel 28

Mısra: **8**

Sonbahar, gz.

Glende bir gl-i ter yodur azndan zd
Ol serve bendeyem kim hergiz azn yodur

hazer:

1. Һазери:-i

Muaşşer 1

Mısra: 9

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından Һазери
İtme ҡurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. Һазери:-i

Muaşşer 1

Mısra: 19

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından Һазери
İtme ҡurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. Һазери:-i

Muaşşer 1

Mısra: 29

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından Һазери
İtme ҡurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

4. Һазери:-i

Muaşşer 1

Mısra: 39

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından Һазери
İtme ҡurbanın olam semt-i cefāya seferi

5. Һазери:-i

Muaşşer 1

Mısra: 49

Koruma.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ħurbanın olam semt-i cefāya seferi

ħazer kıl-:

1. ħazer kıl:

Gazel 107

Mısra: 5

Sakınmak.

Açma ağzın kıl ħazer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelibe keşf-i esrār eyleme

2. ħazer kıl:

Tahmis 1

Mısra: 14

Sakınmak, çekinmek.

Ararsañ öñüne şöñuna nazar kıl
Dehānın añma zülfinden ħazer kıl

3. ħazer kıl:

Tahmis 1

Mısra: 24

Sakınmak.

Bu ‘ibretle gözün aç olma ğāfıl
Necātī ħüb-rûlardan ħazer kıl

4. ħazer kılmaz:

Gazel 10

Mısra: 6

Sakınma, kaçınma, korunma.

Çevürmez tîĝ-ı ğamzeñden yüzün dil
Ĥazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

hāzır:

1. **ḥāzır:**

Gazel 6

Misra: 11

Kullanılacak olan, hazırda olan. - Burada söylenecek söz anlamındadır. -

Bir şınuḵ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dūrūst

Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

2. hāzırlanalum:-lan, -alum

Gazel 115

M1sra: 4

Hazırlanmak.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm

Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

hecr:

1. **hecryile**:-i, -y, -ile

Gazel 20

M1sra: 2

Ayrılık.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer

Diyesin hecriyile ‘āşık-ı miskîn ne çeker

hecrũñ şebın:

1. hecrũñ şebiniũñ:-in, -üñ

Gazel 88

MISra: 13

Ayrılık gecesi.

Hecrũñ şebiniũ olmaya dirdũm nihāyeti

Şubḥ-ı visālũñ oldu müyesser K̲ayacugum

heft çarh-ı sāl-horde:

1. heft çarh-ı sāl-ħorde:

Mesnevi 1

Mısra: 22

Yedi felek.

Cemālũñ pertevinden gitse perde

Dutışur heft çarh-ı sāl-ħorde

hel atā:

1. hel atā:

Kaside 1

Mısra: 32

İnsan suresi. - İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti. (İnsan suresi, 1) -.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken

Kim anuñ şânında indi Hel atā

helāk:

1. helāk:

Tahmis 2

Mısra: 8

Mahvolma, perişan olmak.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-ħāk

Tır atayduñ yüregüm ħançer-i hecrũñle helāk

helāk it-:

1. helāk itme:-me

Tahmis 2

Mısra: 9

Mahvetmek, perişan etmek.

Her denĩnũñ sözine uyma beni itme helāk

Hele dirler baña da ‘aşık-rüsvādur bu

hele:

1. hele:

Gazel 69

Mısra: 3

Özellikle.

Dilden hele ben pīr-i muḡān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

2. hele:

Tahmis 2

Mısra: 10

Hele, ayrıca.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da 'āşık-rüsvādur bu

hem:

1. hem:

Tahmis 1

Mısra: 22

Ayrıca, ilave olarak.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem 'aqlını zāyil

hem.... hem:

1. hem.... hem:

Gazel 13

Mısra: 11

"Hem hem de" bağlacı.

Bugün ki hem suḡanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

hemān:

1. hemān:

Gazel 85

Mısra: 10

Hemen.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzētdüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miṣāl

2. **hemān:**

Gazel 97

Mısra: 7

Hemen.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

3. **hemān:**

Gazel 69

Mısra: 18

Sürekli, daima.

Cemşīd gibi cāma göñül virme şağın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

4. **hemān:**

Gazel 43

Mısra: 4

Hemen, şimdi.

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

5. **hemān:**

Kaside 1

Mısra: 5

Hemen.

Cümle ‘ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ ‘atā

6. **hemān:**

Tesdis 1

Mısra: 15

Hemen.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla'ı her demde gönül vird-i zebān

7. **hemān:**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Sürekli.

Ne yatmaḡ durur geḡdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

8. **hemān:**

Muaşşer 1

Mısra: 25

Hemen.

Seni seyr itmek içün geldi hemān aḡzuma cān
Düşmen oldı ḡuluña rāḡat-ı şabr u sāmān

9. **hemān:**

Murabba 1

Mısra: 3

Hemen.

Aşināñum cāndan bī-gāneliḡi ḡo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

10. **hemān:**

Gazel 39

Mısra: 6

Hemen; sürekli.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maḳşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maḳşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

hem-çünān:

1. hem-çünān:

Gazel 60

Mısra: 8

Böyle, aynı şekilde.

Ḳaddüñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlünde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henüz

hem-dem:

1. hem-dem:

Gazel 122

Mısra: 6

Dost, arkadaş.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

2. hem-demüñ:-üñ

Gazel 111

Mısra: 9

Sıkı fıkı, canciğer arkadaş, dost.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Ḥüb olur şoḥbet ḳadīmī yār ile

hem-dem idin-:

1. hem-dem idinme:

Gazel 17

Mısra: 9

Dost edinmemek.

Ey Çakerī göz yaşın idinme saña hem-dem
Ḳ'ol sırrını ‘uşşākuñ ḥalk içre ‘ayān eyler

hemîn:

1. hemîndür:-dür

Gazel 37

Mısra: 1

Ancak, sadece.

Vefâ-yı ‘ömrden hâşıl hemîndür
Ki dildârum benümle hem-nişîndür

hemîşe:

1. hemîşe:

Gazel 37

Mısra: 4

Her zaman, hep, devamlı.

Görür bakdukça çeşmüm serv-ğaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘âşık râst-bîndür

2. hemîşe:

Kaside 2

Mısra: 38

Daima, her zaman.

Ne ‘aceb murğ olur oğuñ ki aña
Cân-ı a‘dâ olur hemîşe şikâr

hem-nişîn:

1. hem-nişîndür:-dür

Gazel 37

Mısra: 2

Can dost (diz dize oturlan, samimi ma'nâsı kastedilerek).

Vefâ-yı ‘ömrden hâşıl hemîndür
Ki dildârum benümle hem-nişîndür

hem-râh:

1. **hem-rāhı:-ı**

Gazel 83

Mısra: 8

Yol arkadaşı.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Ṭarīk-ı 'ışk içinde cānı virmiş

hem-ser:

1. **hem-ser:**

Gazel 20

Mısra: 4

Benzer, eş, denk.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

hem-ser diril-:

1. **hem-ser dirilmege:-meg, -e-mege**

Gazel 28

Mısra: 3

Eşitlik iddiasında bulunmak.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭübā degül çemende servüñ de cānı yokdur

hem-ser id-:

1. **hem-ser idüm:-idü, -m**

Kıt'a 1

Mısra: 10

Arkadaş olmak.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarḥ
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

hengām-ı lāle:

1. **hengām-ı lāledür:-dür**

Gazel 28

Mısra: 5

Lale mevsimidir, bahar.

Hengām-ı lāledür tır bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

henüz:

1. **henüz:**

Gazel 35

Mısra: 8

Halâ, daha.

Niçe bülbülleri gül kıldı kurbân
Henüz alnında bülbül kanı vardur

2. **henüz:**

Gazel 60

Mısra: 1

Halâ, daha.

Ten pīr oldu Çākerī gönül cüvân henüz
Çün oldu dil dilünde ḥadīs-i beyân henüz

3. **henüz:**

Gazel 60

Mısra: 6

Halâ, daha.

Kim var sende dağı riyādan nişân henüz
‘Ömr âfitâbı irdi ser-i kūha ey dirîg

4. **henüz:**

Gazel 60

Mısra: 8

Halâ, daha.

Ḳaddüñ ham oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henūz

5. henūz:

Gazel 60

Mısra: 2

Şimdi, yeni.

Ten pīr oldı Çākerī göñül cüvān henūz
Çün oldı dil dilüñde ḥadīs-i beyān henūz

6. henūz:

Gazel 60

Mısra: 4

Şimdi, yeni.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim daḥı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revān henūz

7. henūz:

Gazel 60

Mısra: 10

Şimdi, yeni.

Şām irdi ‘ömr şubḥına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur daḥi ḥāb-ı girān henūz

hep:

1. hep:

Muaşşer 1

Mısra: 36

Bütün.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i ḥübāndaki kākül utanur

her:

1. **her:**

Gazel 78

Mısra: 8

Tüm.

Hâk-i pâyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavıl

2. **her:**

Gazel 94

Mısra: 6

Her.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

3. **her:**

Gazel 72

Mısra: 8

Her, her bir.

Hudā haqqı haṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

4. **her:**

Gazel 3

Mısra: 10

Hep, bütün, herkes.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

5. **her:**

Gazel 91

Mısra: 6

Her, tüm.

Hâl-i Şîrîn gibi dâğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhâd'dan

6. her:

Gazel 104

Mısra: 7

Her, bütün.

Her deyr kapusın utanıp yaptı şanemler
Dildârumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

7. her:

Gazel 112

Mısra: 1

Her, bütün.

Seyr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

8. her:

Gazel 112

Mısra: 5

Her, hepsi.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yakasın

9. her:

Gazel 123

Mısra: 2

Her, bütün.

Qadr-i hüsnüñ dîde bilür ey perî
Bes nazar ehli bilür her cevheri

10. her:

Kıt'a 1

Mısra: 6
Her, bütün.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ġazāyı piyāde eyler idüm

11. **her:**
Kaside 1
Mısra: 2
Her, bütün.

Yā İlāhe'l-‘ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḥmet umar her gedā

12. **her:**
Mesnevi 1
Mısra: 8
Her, bütün.

Ümīdüm kesmezem senden İlāhī
Dilerseñ ‘afv idersin her günāhı

13. **her:**
Tahmis 2
Mısra: 6
Her, bütün.

Olma maġrūr güzel ḥüsnüñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

14. **her:**
Tahmis 2
Mısra: 9
Her, bütün.

Her denīnūñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

15. **her:**

Tahmis 2

Mısra: **21**

Herhangi bir.

Her ғazel kim oқınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

16. **her:**

Gazel 50

Mısra: **4**

Her, herkes.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

her biri:

1. **her biri:**

Gazel 103

Mısra: **8**

Her biri.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zeḳan la‘līn-dehān

2. **her biri:-i**

Gazel 63

Mısra: **6**

Her bir.

Hāḳ oldılar ki her biri sāḥib-ḳırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

3. **her biri:**

Gazel 7

Mısra: **4**

Her biri.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

her biri bir:

1. her biri bir:-e

Gazel 47

Mısra: 4

Her biri bir, başka.

Ḥān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni‘mete rāğıb durur

her biri:

1. her birinden:--nden

Gazel 7

Mısra: 2

Her biri, ayrı ayrı hepsi.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

her biri:

1. her birine:-i, -n, -e

Gazel 74

Mısra: 4

Her bir; ayrı ayrı.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

her dem:

1. her dem:

Gazel 33

Mısra: 5

Her zaman.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

2. her dem:

Gazel 51

Mısra: 7

Her zaman.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

3. her dem:

Gazel 68

Mısra: 5

Her zaman.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

4. her dem:

Gazel 69

Mısra: 4

Her zaman.

Dilden hele ben pīr-i muḡān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

5. her dem:

Gazel 69

Mısra: 23

Her zaman.

Her dem mey-i ‘ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i ‘ışkuñla durur ḥilḳatı anuñ

6. her dem:

Gazel 83

Mısra: 5
Her zaman.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

7. her dem:
Gazel 85
Mısra: 3
Her zaman.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetsüm

8. her dem:
Gazel 93
Mısra: 1
Her zaman.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan 'afv-ı Hudādan

9. her dem:
Gazel 99
Mısra: 6
Her zaman.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkyıla beni diger-gün

10. her dem:
Gazel 113
Mısra: 9
Her zaman.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nüş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

11. **her dem:**

Gazel 117

Mısra: 8

Her zaman.

Da'vî-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

12. **her dem:**

Gazel 126

Mısra: 20

Her zaman.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doḡınur mevt şadāsı

13. **her dem:**

Gazel 130

Mısra: 3

Her zaman.

Zücāc-ı kadeḡden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

14. **her dem:**

Gazel 64

Mısra: 3

Her an; daima.

Cihānı rūşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ġam ger itmez ise tülū' āfitāb-ı çarḡ

15. **her dem:**

Gazel 20

Mısra: 9

Her zaman.

‘Āşıkuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

her demde:

1. her demde:-de

Gazel 70

Mısra: **6**

Her zaman.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nażar gerek

2. her demde:-de

Tesdis 1

Mısra: **16**

Her zaman.

Cānıla yüz tutuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla‘ı her demde gönül vird-i zebān

her gice:

1. her gice:

Gazel 13

Mısra: **10**

Her gece.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

her gün:

1. her gün:

Gazel 71

Mısra: **1**

Her gün.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

2. her gün:

Gazel 59

Mısra: 2

Her gün, daima.

Şahrâ-yı haşre şıǵmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

3. her gün:

Gazel 17

Mısra: 3

Her gün, daima.

Ser-mest kılup beni rüsvâ-yı cihân eyler
Ey sâķī-i meh-çihre maḥmûr gözün her gün

her kanda:

1. her kanda:

Gazel 23

Mısra: 6

Her nerede.

Tañ mı ḥayâli zülfüññ dil şehrini kılsa ḥarâb
Her kanda olsa ejdehâ ol milketi vîrân ider

her kanğı:

1. her kanğı:

Gazel 36

Mısra: 5

Herhangi.

Her kanğı müneccim ki tutar ṭâli'üñi dir
Allâh bilür ḥüsn iline ḥân olacaḳdur

her ki:

1. her ki:

Gazel 54

Mısra: 9

Kim olursa olsun, herkes.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

2. her ki:

Gazel 114

Mısra: 5

Kim olursa olsun, herkes.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hūr her ki yaşıdana kūyuñ türābını

3. her ki:

Gazel 44

Mısra: 5

Her kimse ki, hangi kimse ki.

‘İşkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına haşır olunca ḥalāyık du‘ā kıılır

4. her ki:

Gazel 118

Mısra: 7

Her kimse ki, hangi kimse ki.

Her ki mihrāb kaşların gördi
‘Accilū bi’s-şalāt çağurdı

5. her ki:

Gazel 51

Mısra: 6

Her kim ki.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

6. her ki:

Gazel 40

Mısra: 1

Her kimse ki, hangi kimse ki.

Gam-ı ‘ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mātem degüldür

her kim:

1. her kim:

Gazel 54

Mısra: 6

Kim olursa olsun.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim saña fidā kılmaz

2. her kim:

Gazel 69

Mısra: 1

Kim olursa olsun.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

3. her kim:

Gazel 69

Mısra: 20

Kim olursa olsun.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā‘ iş ola adı
Her kim ki kıla nüş gider ḥürmeti anuñ

4. her kim:

Gazel 74

Mısra: 9

Kim olursa olsun.

Çākerī her kim nazar iderse şî'rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

5. her kim:

Gazel 44

Mısra: 9

Her kim, kimse.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

6. her kim:

Gazel 22

Mısra: 2

Her kim, kimse.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim mūdām iğer

7. her kim:

Gazel 17

Mısra: 8

Her kim,her kimse.

Ben bezm-i belā iğre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp 'ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

8. her kim:

Gazel 18

Mısra: 8

Her kim, her kimse.

‘İşk ehli defterinde bu haţ yazılı durur
Her kim ki bâde nûş ide ğamdan rehâ düşer

her kim:

1. her kimüñ:-üñ

Gazel 28

Mısra: 2

Her kimin, her kim olursa olsun.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvâr nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

her kişi:

1. her kişi:

Gazel 94

Mısra: 7

Herkes.

Gözinden her kişi eyler şikāyet
Gözümden itmezem ben āh dilden

2. her kişi:

Gazel 113

Mısra: 6

Herkes.

Zülfi gönüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

3. her kişi:

Gazel 122

Mısra: 1

Herkes.

Ruĥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

4. her kiřinũñ:-nũñ

Gazel 39

Mısra: 4

Herkes.

Devr-i ĥüsnũñ geçmedin ‘adl eyle ey řāĥib-cemāl
Kim cihānda her kiřinũñ söylenen āřārıdur

her kul:

1. her şul:

Gazel 8

Mısra: 3

Her kul, her inanan.

Ĥāl-i ruĥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her şul ki řabũl eyledi ol řāĥ ceddin

her laĥza:

1. her laĥza:

Gazel 104

Mısra: 2

Her an.

eřmũñ olalı ĥüsn iline server-i fitne
Her laĥza şalar mũlk-i dile leşker-i fitne

2. her laĥza:

Gazel 112

Mısra: 10

Her an.

Ol yāra Çākerī ne gñũl vir ne gr yũzin
Her laĥza vara baş şoşa ol bir levend ile

3. her laĥza:

Tahmis 1

Mısra: 8

Her an.

Dilā şabr it ğam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

her nakş:

1. her nakş:

Gazel 105

Mısra: 3

Her ne nakş, güzel.

Gözüm her nakş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

her ne:

1. her ne:

Muaşşer 1

Mısra: 15

Her ne, ne olursa olsun.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemünle zāyil

2. her ne:

Gazel 12

Mısra: 5

Her ne, ne olursa olsun.

Her ne dem k'ağlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımuñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

her ne dem:

1. her ne dem:

Gazel 22

Mısra: 8

Her ne zaman.

Qand-i lebün ḥayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naẓar itsem meges uçar

her nefes:

1. her nefes:

Gazel 56

Mısra: 9

Her an.

Bî-dirîğ urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ğırra olma ‘ömre kim tîğ-i helākı her nefes

2. her nefes:

Gazel 24

Mısra: 2

Her nefeste, her an.

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetini kemân ider
Tîr-i belâya her nefes cân u dili nişân ider

3. her nefes:

Tesdis 1

Mısra: 2

Her an.

Yâ İlâhî nice olur ḥâl-i dil ile efkâr
Her nefes eyledügi sehv ü ḥaṭâ leyl ü nehâr

her seher:

1. her seher:

Kaside 2

Mısra: 45

Her sabah.

Dest-i cūduñ güneş gibi dînâr
Şâs-ı gerdūna her seher bırağur

her şubḥ:

1. her şubḥ:

Gazel 84

Mısra: 5

Her sabah.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubḥ
Kapu kapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

her yañ:

1. her yaña:

Gazel 17

Mısra: 2

Her yana, her tarafa.

‘Aşıkılarınñ kanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözüñ dāyım kaçd-ı dil ü cān eyler

her yir:

1. her yirde:--de

Gazel 12

Mısra: 4

Her yer, her taraf.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

her zamān:

1. her zamān:

Gazel 56

Mısra: 8

Her zaman.

Sāḳiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

2. her zamān:

Gazel 91

Mısra: 4
Her zaman.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendî Süleymān bāddan

3. her zamān:

Gazel 107

Mısra: 3
Her zaman.

Kaçma ey hırşîd-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdüğüme her zamān

her-cāyî:

1. her-cāyîye:-y, -e

Gazel 52

Mısra: 9
Şipsevdi || sebatsız, kararsız.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyîye dil bağlama ey ‘āşık-ı bî-dil

2. her-cāyî:

Gazel 120

Mısra: 7
Şipsevdi, vefasız, sebatsız.

Sınsa her-cāyî güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībün dilini şāhid-i bāzārı şıdı

hergiz:

1. hergiz:

Gazel 51

Mısra: 1
Asla, kat'a, hiçbir vakit, hiçbir veçhile.

Oda yansun řu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim 'ıřķ-ile ma'mūr ola hergiz ĥarāb olmaz

2. hergiz:

Gazel 51

Mısra: **10**

Asla.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüne cevāb olmaz

3. hergiz:

Gazel 52

Mısra: **10**

Asla.

Kim řāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil baēlama ey 'āřķ-ı bī-dil

4. hergiz:

Gazel 28

Mısra: **8**

Hiçbir zaman.

Gülşende bir gül-i ter yokdur ĥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ĥazānı yokdur

5. hergiz:

Kaside 1

Mısra: **38**

Asla, hiçbir zaman.

Raĥmetümden çün didün kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kať'-ı recā

herkes:

1. **herkese:-e**

Gazel 73

Mısra: 8

Herkes.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

hevā:

1. **hevā:**

Tesdis 1

Mısra: 7

Arzu, istek.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ھاٹā

2. **hevā:**

Gazel 40

Mısra: 9

Arzu, aşk.

Hevā ile ھاك olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

3. **hevā:**

Gazel 51

Mısra: 2

Arzu, istek.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mūr ola hergiz ḥarāb olmaz

hevādāruñ ol-:

1. **hevādāruñ olup:-up**

Tahmis 2

Mısra: 6

Dost olmak; tutkunu olmak.

Olma mağrūr güzel ḥüsnüñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

hevā-yı cān:

1. hevā-yı cān:

Gazel 85

Mısra: 13

Gönül arzusu.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste‘āra beñzetdüm

hevā-yı cānān:

1. hevā-yı cānāndur:-dur

Gazel 31

Mısra: 8

Sevgiliye kavuşma isteği.

Fıkr-i zāhid na‘īm ü ḥuld-ı berīn
Ben faķīrūñ hevā-yı cānāndur

hevā-yı dil:

1. hevā-yı dil:

Gazel 16

Mısra: 5

Gönlün arzusu, isteği.

Çīn-i zūlfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

hevā-yı nāfe-i tātār id-:

1. hevā-yı nāfe-i tātār iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 20

Tatar miskini istemek.

Seri zülfüñ koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

heves:

1. hevesi:-i

Tesdis 1

Mısra: 7

Arzu, istek.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ıtaā

heves kıl-:

1. heves kılmaya:-ma, -y, -a

Gazel 15

Mısra: 8

Heveslenmek.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

hevl-i kıyāmet:

1. hevl-i kıyāmeti:-i

Gazel 114

Mısra: 10

Kıyamet gününün verdiği korku.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

hey:

1. hey:

Gazel 106

Mısra: 7

Ey!.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfüñ
Kim hezârân dil aşdı bir kılda

2. hey:

Murabba 1

Mısra: 13

Sitem, yakınma gibi duyguları ifade eden ünlem.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

3. hey:

Gazel 132

Mısra: 1

Hey, ey!.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oğ hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oğ hey

4. hey:

Gazel 132

Mısra: 2

Hey, ey!.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oğ hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oğ hey

5. hey:

Gazel 132

Mısra: 4

Hey, ey!.

Raķîbüñsüz seni kim görse eydür
Ne hûb olur gül-i bî-hârî oğ hey

6. hey:

Gazel 132

Mısra: 6

Hey, ey!.

Ne hurremdür yüzüñ gülzârı oñ hey
Ne Tübâdur boyuñ ey müntehâ yâr

7. hey:

Gazel 132

Mısra: 8

Hey, ey!.

Ne hoşdur şol şanem ruhsârı oñ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

8. hey:

Gazel 132

Mısra: 10

Hey, ey!.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cândur Çâkerî dil-dârı oñ hey

9. hey:

Gazel 133

Mısra: 10

Hey, ey!.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vâkt oldu mı hey

heybet düş-:

1. heybet düşer:-er

Kaside 2

Mısra: 35

Korku düşmek.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaşd-ı ğazâ Muhammed-vâr

hey‘et-i hurşîd:

1. hey‘et-i hurşîdî:-i

Mesnevi 1

Mısra: 14

Güneş sistemi; güneş.

Sen itdüñ günbed-i eflākı dā‘ir

Sen itdüñ hey‘et-i hurşîdî sâ‘ir

hezār:

1. hezār:

Gazel 54

Mısra: 1

Pek çok, binlerce.

Hezār va‘de kılar leblerüñ vefā kılmaz

Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kılmaz

2. hezār:

Gazel 11

Mısra: 4

Bin, pek çok.

Gül yüzüñi yād idüp ey gonca-leb

Bülbül-i dil nāle kılar şad hezār

3. hezār:

Gazel 12

Mısra: 4

Pek çok, bin.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey gonca-dehen

Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

4. hezār:

Gazel 54

Mısra: 2
Binlerce.

Hezār va ‘de kılr leblerüñ vefā kılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kılmaz

5. hezār:

Kaside 2

Mısra: 8
Bin; bülbul.

Güle karşı bu maṭla ‘ı bülbul
Mest ü hayrān olup okurdu hezār

hezārān:

1. hezārān:

Gazel 91

Mısra: 7
Binlerce, pek çok.

Ḳāmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar ḳalbini bir demde sır

2. hezārān:

Gazel 106

Mısra: 8
Binlerce, pek çok.

Hey ne çok başlu Hindīdur zūlfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

3. hezārān:

Gazel 7

Mısra: 1
S.Binler.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

4. hezārān:

Gazel 14

Mısra: 3

Binler.

Cefāña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme hōd taḥsīn dimezler

5. hezārān:

Gazel 68

Mısra: 10

Binlerce, pek çok.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

hezārān çākerī:

1. hezārān çākerī:

Gazel 30

Mısra: 9

Binlerce kul, köle.

Süleymān'uß hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

hīç:

1. hīç:

Gazel 12

Mısra: 3

Hiç, asla.

Beni hīç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

2. hīç:

Gazel 110

Mısra: 11
Asla, katiyen.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zâğ ile tevbem bahâr ile

3. hîç:
Mesnevi 2
Mısra: 16
Asla.

Bir vezîrûñ kim ʔama‘dan kaçmaya
Hayr söze ağızını hîç açmaya

4. hîç:
Mesnevi 2
Mısra: 22
Hiç, asla.

Derûñüñ tîmârı yitmez rüşvete
Hîç lâıyık iş degüldür devlete

hîç kimse:

1. hîç kimse:
Gazel 54
Mısra: 10
Bir kişi bile.

Yoluñda her ki vire Çâkerî gibi cānın
Cihānda cānına hîç kimse bir du‘ā kılmaz

hicrân:

1. hicrân:
Gazel 59
Mısra: 6
Ayrılık.

Ey āfītāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berķ-i āhumuz

2. hicrānı:-ı

Gazel 29

Mısra: 8

Ayrılık.

Göñülde şādlık bir laḥza tırmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

hicrānuñ odına:

1. hicrānuñ odına:-ı, -n, -a

Gazel 51

Mısra: 4

Ayrılık ateşi.

Şu kim hicrānuñ odına yanıp bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nūş itmege lāyık degül cānā

hıfz eyle-:

1. hıfz eylemiş:-miş

Gazel 122

Mısra: 2

Korumak.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

hıfz it-:

1. hıfz itmege:

Gazel 11

Mısra: 5

Saklamak, korumak.

Ruḥlaruñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mār saçuñ tārūmār

hilāl:

1. hilāl:

Gazel 74

Mısra: 1

Yeni ay, hilal.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru ħaber kim eyler ol egri ħayāl

hilāl-i ŧekl-i sāğar:

1. hilāl-i ŧekl-i sāğarla:-la

Gazel 72

Mısra: 6

Hilal ŧeklindeki kadeh.

Hilāl-i ŧekl-i sāğarla gerek ħam kiŧtini biçmek
Naŧĥat ŧöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri ħayr olsun

hil'at-i nev:

1. ħil'at-i nev:

Gazel 100

Mısra: 1

Yeni elbise; yeni ŧekle geçme.

Geydi gülŧende ħonca ħil'at-i nev
ŧüfi kıl köhneñi ŧarāba girev

hilkat:

1. ħilkatı:-ı

Gazel 69

Mısra: 24

Yaratılıŧ.

Her dem mey-i 'ıŧkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ıŧkuñla durur ħilkatı anuñ

himāyet:

1. himāyet:

Gazel 4

Mısra: 10

Koruma, esirgeme.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

himmet:

1. himmeti:-i

Gazel 69

Mısra: 16

Lütuf, kerem, yardım.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayınur mest Şırāt üzre geçerken

2. himmet:

Gazel 36

Mısra: 9

Manevi güç/yardım.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacağdur

hindā-merd:

1. hindā-merd:

Gazel 55

Mısra: 4

Hintli.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

hırka:

1. **hırkadan:-dan**

Gazel 129

Mısra: 7

Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bîzār
Ki bütünden tolmış ola âsitîni

hırka gey:-

1. **hırka geyer:-er**

Gazel 9

Mısra: 4

Hırka giyer. -Divan şiirinde hırka dervişlerin giydiği yakasız ve kolsuz cübbedir. Bu cübbe şeyh tarafından müride dua ile giydirilir ve o şeyhe bir bağlılık ifadesi taşır. -.

Beñzer ki mürîd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim hırka geyer mūr belinde kemeri var

hırmen-i çarh:

1. **hırmen-i çarhı:-ı**

Tahmis 2

Mısra: 17

Feleğin harmanı.

Ḥüsni ṭa‘n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

hırmen-i gül:

1. **hırmen-i gül:**

Gazel 37

Mısra: 5

Gül harmanı.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā hırmeninde ḥuşe-çîndür

hisāba gel:-

1. **h s ba gelmez:-mez**

Gazel 27

Mısra: 3

Hesap edilemeyecek kadar  oktur.

Sen bir Ker msin kim lu fu  h s ba gelmez
Ben da i bir  ab sem k'   m g c m riy dur

2. **h s ba gelmez:-mez**

Mesnevi 1

Mısra: 3

Hesap edilemeyecek kadar  ok olmak.

G n hum  ok durur gelmez h s ba
G r rem m stah k oldum 'az ba

hi  r:

1. **hi  r:**

Gazel 110

Mısra: 9

Kale; s  nılacak yer.

Da ı hi  r idindi zirih geydi ebrden
 aşdı  lince ceng ide mu kem bah r ile

hi  m:

1. **hi  m:**

Gazel 78

Mısra: 5

Gazap,  fke.

 rmese lu fu  yanarken hi  m ile
G lsit n olmaz idi n r-ı H l l

hi  se-i g y b:

1. **hi  se-i g y b:**

Gazel 47

Mısra: 6

Gözle görülmeyen hisse.

Bağış-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya'nî ki ol hisse-i gâıyb durur

hiyel:

1. **hiyeldür:-dür**

Gazel 2

Mısra: 5

Oyunlar, aldatmalar.

‘Alemüñ hâli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebân-ı hâl-ile çeng ü rebâb

hızr:

1. **hızr:**

Gazel 66

Mısra: 7

Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat.

Beni gark eylemedin derd ile deryâ-yı firāk
Zihî devlet ki gele hızr hatuñ tuta elüm

hızr-veş:

1. **hızr-veş:**

Gazel 68

Mısra: 3

Hızır gibi.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvâna varduñ
Bulırsañ Hızr-veş ger ‘ömr-i bâķī

hod:

1. **ḥod:**

Gazel 67

Mısra: 4

Kendi.

Tîr-i ğamzeñden senüñ ḥod bilürem takşîr yok
İtmeyen kurbân kemân ebrünâ bahtumdur beni

2. **ḥod:**

Gazel 14

Mısra: 4

Kendi.

Cefâña şad hezârân âferîn-bād
Egerçi zulme ḥod taḥsîn dimezler

3. **ḥod:**

Gazel 75

Mısra: 10

Kendi.

Yolında Çākerî cānın dirîĝ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanaĝuña al

hokka-i esrār:

1. **ḥoḳḳa-i esrārı:-ı**

Gazel 120

Mısra: 10

Sırlar hokkası.

Zülfini sır gibi sır Çākerî göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz ḥoḳḳa-i esrārı şıdı

horos:

1. **ḥoros:**

Kaside 1

Mısra: 19

Horoz.

Vaqt ile bekler diyü ya' nî horos
Tâc-ı yâkûtı aña kılduñ 'atâ

hoş:

1. hoş:

Gazel 126

Mısra: 1

Hoş, güzel.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi 'ömr olsa beķāsı
Eyveh ki şanem hüsni gibi dâr-ı fenâsı

2. hoş:

Gazel 126

Mısra: 16

Hoş, güzel.

Dünyâya Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

3. hoş:

Gazel 126

Mısra: 18

Hoş, güzel.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakāsı

4. hoş:

Kaside 2

Mısra: 10

Hoş, güzel.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yâr
Hoş durur vaşl-ı dost bî-agyâr

5. **hoş:**

Gazel 33

Mısra: 7

Güzel.

Cân virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

6. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 1

Güzel.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

7. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 2

Güzel.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

8. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 4

Güzel.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

9. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 6

Güzel.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

10. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 8

Güzel.

Cân virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

11. **hoşdur:-dur**

Gazel 33

Mısra: 10

Güzel.

Çākerī ağzı vaşfın eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

12. **hoş:**

Gazel 68

Mısra: 2

Güzel; iyi.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

13. **hoşdur:-dur**

Gazel 132

Mısra: 8

Hoş, güzel.

Ne hoşdur şol şanem ruhsārı oñ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San‘ān

14. **hoş:**

Mesnevi 3

Mısra: 39

Güzel.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

15. hoş:

Gazel 42

Mısra: 1

Hoş, güzel.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

16. hoş:

Gazel 42

Mısra: 2

Hoş, güzel.

Gül bī-ruḥ-ı yār hoş degüldür
Bī-bāde bahār hoş degüldür

17. hoş:

Gazel 42

Mısra: 4

Hoş, güzel.

Eṭrāf-ı çemen seḥā-yı bostān
Bī-lāle-‘izār hoş degüldür

18. hoş:

Gazel 42

Mısra: 6

Hoş, güzel.

Dildār-ı şeker-leb ü gül-endām
Bī-būs u kenār hoş degüldür

19. hoş:

Gazel 42

Mısra: 8

Hoş, güzel.

Gönlünde hayâl-i hattın itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

20. hoş:

Gazel 42

Mısra: 10

Hoş, güzel.

Sun bâde ki gönli Çâkerî'nüñ
Bî-şoḥbet-i yâr hoş degüldür

21. hoş:

Kaside 2

Mısra: 9

Hoş, güzel.

Hoş durur faşl-ı gülde şoḥbet-i yâr
Hoş durur vaşl-ı dost bî-agyâr

hoş ad:

1. hoş ad:

Gazel 10

Mısra: 3

Güzel bir ad, isim.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārân
Laḳab gögden iner dirler mesel var

hoş durur:

1. hoş durur:- *durur*

Gazel 131

Mısra: 10

Hoş, güzel olmak.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bûse ister

hoş geç:-

1. hoş geç:

Gazel 62

Mısra: 7

Güzel vakit geçirmek, eğlenmek.

Nigâr nakşî ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemâlini nakkâş

hoş ol:-

1. hoş olur:-ur

Gazel 45

Mısra: 1

Güzel, hoş olmak.

Dehenûnden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tâ'ir-i cân işbu haberden açılır

hoş risâle:

1. hoş risâledür:-dür

Gazel 34

Mısra: 8

Hoş, güzel risale (küçük kitap).

Ey 'ilm-i 'ışka tâlib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şî'ri 'ışkda kim hoş risâledür

hoşca:

1. hoşca:

Gazel 103

Mısra: 10

Hoş, güzel.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

hüb:

1. hüb:

Gazel 111

Mısra: 10

Güzel.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çākerī
Hüb olur şöhet kadīmī yār ile

hüb ol-:

1. hüb olur:-ur

Gazel 132

Mısra: 4

Güzel olmak.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hüb olur gül-i bī-hārī oğ hey

hüb-rū:

1. hüb-rū:

Tesdis 1

Mısra: 25

Güzel yüz.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

2. hüb-rülardan:-lar, -dan

Tahmis 1

Mısra: 24

Güzel yüz.

Bu 'ibretle gözün aç olma gâfil
Necâti hûb-rûlardan hâzer kıl

hücûm eyle-:

1. hücûm eyler ise:-r, - ise

Gazel 115

Mısra: 3

Saldırmak.

Gam eger bize hücûm eyler ise ceng idelüm
Sâķi hâzırlanalum şun bir iki cāmı daķı

hücûm it-:

1. hücûm itmezdin:-mez, -di, -n-mez, -din

Gazel 133

Mısra: 8

Saldırmak.

Şeh-i gül devridür sâķi getür cām
Hücûm itmezdin evvel Behmen ü dey

Hudâ:

1. Hudâ:

Gazel 72

Mısra: 8

Allah(c.c.).

Hudâ haķķı haķâdur her mürâyînüñ elin öpmek
Leb-i ma'şûķ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. Hudâyâ:-y, -ā

Gazel 83

Mısra: 1

Allah(c.c.).

Ḥudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

3. **Ḥudāya:-y, -a**

Gazel 83

Mısra: 5

Allah (c.c.)

Nice şükr itmeyem her dem Ḥudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

4. **Ḥudā:**

Gazel 129

Mısra: 7

Allah (c.c.)

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütünden tolmış ola āsitīni

5. **Ḥudā:**

Kaside 1

Mısra: 1

Allah (c.c.).

Yā İlāhe'l-'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan rahmet umar her gedā

6. **Ḥudā'dan:-dan**

Kaside 1

Mısra: 2

Allah (c.c.).

Yā İlāhe'l-'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan rahmet umar her gedā

7. **Ḥudādan:-dan**

Mesnevi 1

Mısra: 45

Allahü azîm'ü-şan.

Ḥudādan rah̄meten li'l- 'ālemīnsin

Şefā'at kıl şefî'ü'l-müznibīnsin

8. Ḥudā:

Gazel 48

Mısra: 4

Allah (c.c.).

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp

'Afv eyleyen cemî'-i günāhı Ḥudā durur

9. Ḥudā:

Gazel 1

Mısra: 6

Far. Allahü azîm'ü-şan.

'Işk uşşāka belādur saklağıl

Ol belādan sen raķībi ey Ḥudā

Ḥudāvendā:

1. ḥudāvendā:

Gazel 131

Mısra: 3

Ey Allah'im.

Ḥudāvendā ecel gelmezdin öñdin

Bu ğaflet mestliginden sen bizi ay

huld:

1. ḥuld:

Gazel 78

Mısra: 1

Cennet.

Ey yanağıñ ħuld ü la‘lün selsebîl
Selsebîlün kıldı kanımı sebîl

ħuld-i berîndür:

1. ħuld-i berîndür:-dür

Gazel 37

Mısra: 8

Kutsal cennet.

Sarâyından meger meydâna çıkmış
Ki eṭrâf-ı çemen ħuld-i berîndür

ħum:

1. ħum:

Gazel 100

Mısra: 6

Şarap küpü.

Bâde-i köhneyi koma elden
Çarḫ oldukça ħum kadeḫ meh-i nev

ħüner eyle-:

1. ħüner eylese:-rse

Gazel 13

Mısra: 12

Ĥüner gösterme, yeteneğini ortaya koyma.

Bugün ki hem suḫanı hem mu‘allimi dehrün
‘Aceb midür ħüner eylese Çâkerî izhâr

ħün-ı ciger:

1. ħün-ı ciger:

Gazel 34

Mısra: 3

Ciğer, yürek kanı.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hûn-ı ciger nûş ider müdâm

hûn-ı dil:

1. hûn-ı dil:

Tesdis 1

Mısra: 20

Gönül kanı.

İl şanur bâdedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hûn-ı dil nûş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

2. hûn-ı dilden:-den

Gazel 123

Mısra: 4

Gönül kanı.

Düşeli la'lüñ hayālî dîdeme
Hûn-ı dilden töldi çeşmüm sāğarı

hûnî göz:

1. hûnî gözüñ:

Gazel 17

Mısra: 1

Kanlı göz.

‘Aşıqlaruñuñ kanın her yaña revān eyler
Ol hûnî gözüñ dāyım kaşd-ı dil ü cān eyler

2. hûnî gözüñ:-üñ

Gazel 17

Mısra: 1

Kanlı göz.

‘Aşıqlaruñuñ kanın her yaña revān eyler
Ol hûnî gözüñ dāyım kaşd-ı dil ü cān eyler

3. **ḥūnī gözün:-ün**

Gazel 23

Mısra: 1

Kan dökücü göz.

Kim şorsa ağzuñ rāzını ḥūnī gözün bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

ḥūn-ı siyeh:

1. **ḥūn-ı siyeh:**

Gazel 108

Mısra: 10

Siyah kan; mürekkep.

Çākerī yazar-iken deftere zülfün şıfatın
Başladı ḥūn-ı siyeh ḥāme nişān eylemege

ḥūn-ı ‘uṣṣāk:

1. **ḥūn-ı ‘uṣṣākı:-ı**

Gazel 33

Mısra: 5

Aşıkların kanı - Laleyi oluşturan aşıkların kanıdır. -.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hūn-ı ‘uṣṣākı her dem akıt kim

ḥūr:

1. **ḥūr:**

Gazel 114

Mısra: 5

Meleğe benzeyen sevgili.

Gözine düşde görine fırdevs cenneti
Ey ḥūr her ki yaşıdana kūyuñ türābını

2. **ḥūr:**

Gazel 41

Mısra: 3

Cennet kızı, huri.

Kevser lebüne şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

hūrī:

1. hūrī:

Gazel 30

Mısra: 4

Cennette bulunduğu inanılan kız.

N'iderler cennet ü gılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

hürmet:

1. hürmeti:-i

Gazel 69

Mısra: 20

Hürmet, saygılık.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider hürmeti anuñ

2. hürmeti:-i

Kaside 1

Mısra: 11

Hürmet, saygı.

Ol Muḥammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

hurrem:

1. hurrem:

Gazel 110

Mısra: 14

Gönül açıcı, şen.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

2. hurrem:

Gazel 40

Mısra: 1

Mutlu, sevinçli.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mātem degüldür

3. hurremdür:-dür

Gazel 132

Mısra: 6

Gönül açıcı; mulu, güleç.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oñ hey
Ne Tübādur boyuñ ey müntehā yār

hurrem ol:-

1. hurrem ol:

Kaside 2

Mısra: 60

Mutlu olmak.

Salṭanat çün gider ḳalur ḥasret
Cām-ı bādeyle hurrem ol gül-vār

hurrem olur:

1. hurrem olur:-ur

Gazel 84

Mısra: 13

Mutlu olmak.

Ne cān ki Çākerī şî'rin oñırsa hurrem olur
'Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetdüm

2. **hurrem olur:-ur**

Gazel 98

Mısra: 3

Mutlu olmak, sevinmek.

Olur hurrem giren gönline yāruñ

Gerekse yiri seng-i hāre olsun

hurrem-bahār:

1. **hurrem-bahār:**

Mesnevi 3

Mısra: 26

Sevinç veren bahar.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār

Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

hurşīd:

1. **hurşīd:-i**

Gazel 16

Mısra: 7

Güneş.

Boynı bağılu kul itdi hurşīdi

Ki şu ‘āī durur resen derler

hurşīd-i enver:

1. **hurşīd-i enver:**

Gazel 107

Mısra: 4

Parlak güneş.

Kaçma ey hurşīd-i enver zerreden ‘ār eyleme

Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

hurşīd-i hüsn:

1. ħurşîd-i ħüsn:

Gazel 57

Mısra: 3

Güzellik güneşi;sevgilinin yüzü.

Sünbül-i ruĥsâruñ ey ħurşîd-i ħüsn
Leyletü'l-ķaderde meh-i tãbânımız

hurüş eyle-:

1. ħurüş eyle:

Mesnevi 3

Mısra: 17

Coşmak.

Muğannî bahâr irdi eyle ħurüş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz ħamûş

hüş:

1. ħüş:

Gazel 61

Mısra: 2

Akıl.

Yüzün gösterse ol serv-i ķabâ-püş
Gider benden ķarâr u tãķat u ħüş

hüşe-ċîn:

1. ħüşe-ċîndür:-dür

Gazel 37

Mısra: 6

Başak toplayan. - Başak, yıldız yerine kullanılmıştır. -.

Oturmuş ħırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyâ ħırmeninde ħüşe-ċîndür

hüsn:

1. **ḥüsn:**

Gazel 105

Mısra: 2

Güzellik.

Ta ‘ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī ḥüsn ü cemāl-i cāvidāne

2. **ḥüsnüñden:-üñden**

Gazel 4

Mısra: 2

Güzellik.

Cemāl-i ḥūr ḥüsnüñden rivāyet
Behişt-i ‘adn kūyuñdan kināyet

3. **ḥüsn:**

Gazel 49

Mısra: 5

Güzellik; sevgili.

Ḥüsn ki saña yār iken vefā kııl
Kim ‘ömr gibi fenāya döymez

4. **ḥüsni:-i**

Gazel 126

Mısra: 2

Güzellik.

Hoş yār-ı vefā-dār idi ‘ömr olsa beķāsı
Eyveh ki şanem ḥüsni gibi dār-ı fenāsı

5. **ḥüsni:-i**

Gazel 127

Mısra: 7

Güzellik.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

6. hüsni:

Muaşşer 1

Mısra: 21

Güzellik.

Hüsni ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrân
Eyle bî-çâre-i gam-dîdeñe lutf u ihsân

7. hüsniñe:-üñ, -e

Tahmis 2

Mısra: 5

Güzellik.

Olma mağrûr güzel hüsniñe dünyâdur bu
Çün hevâdârûñ olup şu gibi her 'âşık-ı pāk

8. hüsni:-i

Tahmis 2

Mısra: 18

Güzellik.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşımla bulaşur

9. hüsniñde:-in, -de

Gazel 67

Mısra: 5

Güzellik.

Şubh-dem hüsniñde hayli gözledüm dil-berlerûñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir âyîne vü zencîr yok

10. hüsni:

Gazel 48

Mısra: 8

Güzellik.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hüsñ-kemāl
Bu hüsñ daħi 'ömr gibi bī-vefā durur

hüsñ ilin:

1. hüsñ iline:-i, -ne

Gazel 36

Mısra: 6

Güzellik şehri.

Her kaᅅı müneccim ki tutar tāli'üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hān olacaᅅdur

2. hüsñ iline:-in, -e

Gazel 88

Mısra: 1

Güzellik şehri.

Ey hüsñ iline şāh-ı muzaffer ᅀayacuᅅum
ᅀekgil vilāyet-i dile 'asker ᅀayacuᅅum

3. hüsñ iline:-i, -n, -e

Gazel 104

Mısra: 1

Güzellik ülkesi.

ᅀeşmüñ olalı hüsñ iline server-i fitne
Her laᅅza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

hüsñ-i hulk:

1. hüsñ-i hulk: -ile

Gazel 16

Mısra: 9

Güzel huy, iyi karakter (ile).

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulk-ile
Çākerī sevdigün hasen dirler

hüsnüñ kemālin:

1. hüsnüñ kemālin:-in

Gazel 96

Mısra: 5

Mükemmel güzellik.

Temāşā kılmağa hüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

2. hüsnüñ kemāline:-i, -n, -e

Gazel 32

Mısra: 5

(Sevgilinin) güzelliğinin mükemmelliğine - Sevgilinin yüzü dolunaya benzetilmiştir.-

Māh hüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḥi noḳsāndur

hüsnüñ kitābın:

1. hüsnüñ kitābın:-ın

Gazel 55

Mısra: 5

Güzellik kitabı; sevgilinin Kur'an'a benzetilen yüzü.

Raḳībe okusa hüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'ān'ı bilmez

2. hüsnüñ kitābın:-ın

Gazel 88

Mısra: 12

Güzellik kitabı; yüz.

Bakmaz yüzine kimse Gülistān okumaz
Hüsnüñ kitābın ideli ezber Kayacuğum

3. ḥüsnüñ kitābın:-ın

Gazel 89

Mısra: 9

Güzelliğin kitabı.

Çākerī ḥüsnüñ kitābın yazalı

‘Alemler dutdı şehā destān-ı ḥüsn

husrev:

1. ḥusrev:

Gazel 30

Mısra: 7

Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahlarından birkaçı aynı adla anılırsa da içlerinde en meşhuru budur. Ayrıca kelime padişah anlamında da kullanılır.

O Hüsrev göremez Şirin cemālin

K'anun yanında bir Şāvur'ı yokdur

2. ḥusrev:

Gazel 91

Mısra: 5

Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahı.

Hāl-i Şirin gibi dāğ ururdu Hüsrev bağrına

Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

husuf:

1. ḥusuf:

Gazel 74

Mısra: 4

Ay tutulması.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzünle alnuña

K'anlarnun her birine irer ḥusuf ile zevāl

husyar:

1. huşyār:

Gazel 55

Mısra: 7

Ayık, uyanık, akli başında kimse.

Getür sākī mey-i şāfī ki huşyār
Şafā-yı şöhet-i mestānı bilmez

hūzn:

1. hūzn:

Muaşşer 1

Mısra: 2

Hüzün, gam.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

hān-ı lutfuñ:

1. hān-ı lutfuñ:-uñ

Gazel 27

Mısra: 8

Lütuf sofrası. - Kıyamet günü, hesap günü anlamında kullanılmıştır. -.

Maḥrūm kılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki hān-ı lutfuñ mücrimlere şalādur

1.10.İ

İbn-i ‘amm-ı Muṣṭafā:

1. İbn-i ‘amm-ı Muṣṭafā:

Kaside 1

Mısra: 34

Mustafa'nın amca oğlu; Hz. Ali.

Sāḳī-i Kevşer emīrū ‘l-mü‘minīn

İbn-i ‘amm-ı Muṣṭafā şīr-i Hudā

‘ibret:

1. ‘ibretle:-le

Tahmis 1

Mısra: 23

Ders alma, uyarılma.

Bu ‘ibretle gözün aç olma gāfil

Necātī hūb-rūlardan hāzer kıl

İç:

1. içelüm:-elüm

Gazel 3

Mısra: 1

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Sāḳi getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb

Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın harāb

2. içinde:-in, -de

Gazel 32

Mısra: 4

(Gül bahçesi) içinde. - Sevgilinin yüzünde. -.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzünü

Ki gülistān içinde hāndāndur

3. içinde:-in, -de

Gazel 63

Mısra: 10

İç; içinde.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlū cān imiş

4. içinde:-in, -de

Gazel 67

Mısra: 10

İç; kapsam.

‘İlm-i ‘ışk ey cūvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

5. içinde:-in, -de

Gazel 73

Mısra: 5

İç, dahil.

Ne revādur ki yata Ka‘be'de seg
Kūyuñ içinde raķībi ķoma kim

6. içinde:-in, -de

Gazel 83

Mısra: 7

İç; uğrunda.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarīķ-ı ‘ışk içinde cānı virmiş

7. içinde:-in, -de

Gazel 88

Mısra: 7

İçinde; meydanında.

Meydān-ı ‘ışk içinde dil-āver geçer kıtā
Müjgānuñ oğların dile gönder Kāyacuğum

8. içinde:-in, -de

Gazel 125

Mısra: 2

İçinde, arasında.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

9. içini:-in, -i

Gazel 129

Mısra: 4

İç; gönül.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

10. içinde:-in, -de

Gazel 27

Mısra: 6

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

‘İşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-żıyādur
Şem‘-i hidâyetünle dil çeşmin eyle rûşen

iç-:

1. içer:-er

Gazel 22

Mısra: 2

İçmek.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim mūdām içer

2. içmezse:-mez, -se

Gazel 36

Mısra: 2

İçmemek.

‘Alem yüzi gülzâr ile ḥandân olacaḳdur
Ol demde kim içmezse peşîmân olacaḳdur

3. içeydi:-e, -y, -di

Gazel 64

Mısra: 7

İçmek.

Eger ‘azâzil içeydi şarâb-ı nâbı revân
Kılurdu Âdem'e fi'l-hâl biñ sücûd u rükû‘

4. içse:-se

Gazel 92

Mısra: 1

İçmek.

Sûfî câm içse la‘l-i nûşından
Sala seccâdesini düşünden

5. içmek:-mek

Gazel 111

Mısra: 2

İçmek.

Cennete döndi cihân gülzâr ile
Bâde içmek vaḳtidür dildâr ile

6. içelüm:-elü, -m

Gazel 125

Mısra: 3

İçmek.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubhgāh ‘Alī

7. içdügümi:-dügü, -m, -i

Tesdis 1

Mısra: 19

İçmek.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubh u mesā ben ğamıla

8. içilsün:-il, -sün

Mesnevi 3

Mısra: 9

İçmek.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şır içerse olur bīşe-süz

9. içerse:-er, -se

Mesnevi 3

Mısra: 10

İçmek.

İçilsün yine āb-ı endīşe-süz
Ki ger şır içerse olur bīşe-süz

10. içerken:-er, -ken

Gazel 61

Mısra: 5

İçmek.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

11. iç:

Gazel 113

Mısra: 10

İçmek; bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

içre:

1. içre:

Gazel 99

Mısra: 10

İçinde.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

2. içre:

Gazel 103

Mısra: 10

İçinde.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

3. içre:

Gazel 107

Mısra: 8

İçinde.

Gülşen içre meskenin ben bülbulüñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle rahm it dostum

4. içre:

Gazel 6

Mısra: 4

İçinde.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre kalmaya bir gül giribānı dürüst

5. içre:

Gazel 16

Mısra: 9

İçinde.

Ehl-i üsn içre üsn-i ul-ile
ākerī sevdigüñ asen dirler

6. içre:

Gazel 17

Mısra: 7

İçinde.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
engine düşüp ‘ışķuñ her kim ki fiğān [eyler]

7. içre:

Gazel 17

Mısra: 10

İçinde.

Ey ākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını ‘uşşāķuñ alk içre ‘ayān eyler

8. içre:

Gazel 52

Mısra: 12

-de/ -da bulunma hali eki.

Sāķī yine bir cām getir Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü arab olmaz

içün:

1. içün:

Gazel 23

Mısra: 9

İçin.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

2. için:

Gazel 39

Mısra: 8

İçin.

Cürm için havf itme Hāḳ mücrimlerün gaffāridur
Yār elinden cām-ı Cem nūş eyle fırsat var-iken

3. için:

Gazel 58

Mısra: 3

İçin.

Maḥşer güninde gam yemezüz biz günāh için
Ger ‘aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gırümüz

4. için:

Gazel 60

Mısra: 3

İçin.

Dildār-ı bī-vefā için eyvāh kim daḥı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revān henüz

5. için:

Gazel 71

Mısra: 2

İçin.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

6. için:

Gazel 81

Mısra: 3

İçin.

Ol güneş yüzlü mâh için bu gice
Şubh gibi yakamı pâre kılam

7. için:

Muaşşer 1

Mısra: 25

İçin.

Seni seyr itmek için geldi hemân ağzuma cân
Düşmen oldu kuluña rāhat-ı şabr u sāmân

8. için:

Gazel 19

Mısra: 6

İçin, diye, amacıyla, maksadıyla.

Dü kevni virem olursa hâşıl
Bir görmek için cemâl-i dil-ber

9. için:

Gazel 30

Mısra: 5

(Rakip) için, - den dolayı.

Rakîb için gönül terk itme yârı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbûrı yokdur

10. için:

Gazel 90

Mısra: 5

İçin, amacıyla.

Aşüfte kılmag için dil bülbülini cânā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

11. için:

Murabba 1

Mısra: 18

İçin.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

12. için:

Gazel 113

Mısra: 11

İçin; uğruna, maksadıyla.

Sebakat rahmeti ‘alā ğayabī
Cürm için havf itme kim didi Hāk

13. için:

Gazel 17

Mısra: 5

İçin; nedeniyle.

Bir kez dehenüñ rāzın şorduğum için ğamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

14. için:

Gazel 24

Mısra: 6

İçin; amacıyla.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı hayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā için rūhı şu kim revān ider

id-:

1. **ider:--er**

Gazel 7

Mısra: 5

Etmek.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ḥandān elinden āh u feryād

2. **idiserdür:--iserdür**

Gazel 12

Mısra: 2

Etmek.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

id-:

1. **iderse:-er, -se**

Gazel 74

Mısra: 9

Etmek.

Çākerī her kim nazar iderse şî‘rüne senüñ
Dir selāsetden bu Ḥāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. **idelüm:-elü, -m**

Gazel 87

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Leşker-i şabrı tārūmār idelüm
Gel gönül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

3. **idelüm:-elüm**

Gazel 87

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Ola kim görevüz o serv-ğaddi
Varalum seyr-i sebzear idelum

4. ider:-er

Gazel 92

Mısra: 8

Etmek.

Gelmez oldu hayali çesme meger
Havf ider baır-i eşk cüşından

5. ider:-er

Gazel 99

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Şeb-diz saçun fikri kıılır gönlümü maızun
Şirîn lebünün şevkı ider yaşımı gülgün

6. idindi:-in, -di

Gazel 110

Mısra: 9

Edinmek, yapmak.

Dağı hisâr idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahâr ile

7. ide:-e

Gazel 117

Mısra: 4

Etmek.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zunnâr ü çelipâ ide biñ biñ sâcidi

idi:

1. idi:

Gazel 104

Mısra: 9

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

2. idi:

Gazel 126

Mısra: 18

İsimleri fiil yapan ektir.

Mezmûm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

3. idi:

Gazel 126

Mısra: 16

İsimleri fiil yapan ektir.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

4. idi:

Gazel 58

Mısra: 7

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi ‘āleme Ḥaḳdan emīrümüz

5. idi:

Gazel 78

Mısra: 6

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

İrmese luṭfuñ yanarken hıışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

6. idi:

Gazel 94

Mısra: 6

Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

‘İd-i vaşluñ:

1. ‘İd-i vaşluña:-uñ, -a

Gazel 44

Mısra: 7

Kavuşma bayramı; bir araya gelinecek gün.

Anlar ki şāyim oldu senüñ ‘İd-i vaşluña
Fūrkat şebinde āh ile derdüñ gıdā kıılır

idüm:

1. idüm:

Gazel 126

Mısra: 17

İdim, ek fiilin görülen geçmiş zaman birinci tekil şahıs çekimi.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Ḥoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāşı

iftirā kıl-:

1. iftirā kıılır:-ur

Gazel 44

Mısra: 10

İftira etmek; birine aslı olmayan bir suç yükleme.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

igen:

1. igen:

Gazel 35

Mısra: 9

Çok, pek.

İgen cevır itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. igen:

Gazel 49

Mısra: 4

Çok; bu kadar.

‘İşk ehline zecr kıılma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymez

ihsānı eyle-:

1. ihsānı eyler:-r

Gazel 28

Mısra: 10

İhsan eylemek. -Burada şair Kemal-i Hucendi'ye dönemin sultanının ihsanda bulunmasından bahsedildiği gibi sevgilinin aşığa bir ihsanda bulunmasından da bahsedilmiş olabilir. -.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yokdur

ihtişār:

1. ihtişār:

Gazel 33

Mısra: 10

Kısaltmak. - Burada sevgilinin ağzının küçüklüğü vurgulanmıştır. -.

Çākerī ağzı vaşfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtisār ile hoşdur

iken:

1. iken:

Gazel 74

Mısra: 6

Iken.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabā
Gül gibi açıldı gönlüm teng iken gonca-misāl

2. iken:

Gazel 124

Mısra: 1

Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Ėankı gözsüzdür diyen tañ yılduzu
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

3. iken:

Gazel 130

Mısra: 2

Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

4. iken:

Gazel 49

Mısra: 5

Sonuna getirilen sözcüğe durum ve zaman anlamı katan ve "-kan / -ken" biçiminde ekleşebilen belirteç.

Hüsni ki saña yār iken vefā kııl
Kim ‘ömr gibi fenāya döymez

iki:

1. iki:

Gazel 56

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

Bendeden cān dil-berā iki gözün̄den bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

iki ‘ālem:

1. iki ‘ālemdeki:-de, -ki

Gazel 86

Mısra: 8

İki alem; dünya ve ahiret.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki ‘ālemdeki varum gönül tahtında sultānum

iki cihān:

1. iki cihānı:-ı

Gazel 122

Mısra: 9

Dünya ve ahiret.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

iki göz:

1. iki gözi:-i

Gazel 122

Mısra: 5

İki göz.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

iki gözüm:

1. iki gözüm:-üm

Murabba 1

Mısra: 15

İki göz kadar kıymetli ve sakınılan kişi.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

iki nesne:

1. iki nesne:

Gazel 110

Mısra: 11

İki nesne, iki şey.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hīç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

ikinüñ arasın:

1. ikinüñ arasına:-na-nüñ

Gazel 12

Mısra: 8

İkisinin arası, iki şeyin arası.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüğü çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

ikrār:

1. ikrār:

Gazel 10

Mısra: 8

Saklamayıp söyleme, bildirme; kabul.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘ımāndandur ikrār

2. ikrār:

Gazel 120

Mısra: 5

Söz; söz vermek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile ğamgīn idüp ikrārı şıdı

3. ikrārı:-ı

Gazel 120

Mısra: 6

Söz; söz vermek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile ğamgīn idüp ikrārı şıdı

il:

1. il:

Gazel 35

Mısra: 10

Ülke, yer; aşık; gönül.

İgen cevır itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. il:

Tedis 1

Mısra: 19

Başkası.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

ilāh:

1. ilāhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 12

Yaratıcı, Allah.

Bî-çâre kalmışam nideyin ben günâh ile
Sen çâre eyle ey keremi çok İlâhumuz

ilâhe'l-‘âlemîn:

1. ilâhe'l-‘âlemîn:

Kaside 1

Mısra: 1

Alemlerin Rabbi.

Yâ İlâhe'l-‘âlemîn sensin Hudâ
Sen Hudâ'dan rahmet umar her gedâ

ilâhî:

1. ilâhî:

Mesnevi 1

Mısra: 1

Allah'ım.

İlâhî Çâkerî'ye rahmet eyle
Kıyâmetde maķâmın cennet eyle

2. ilâhî:

Mesnevi 1

Mısra: 7

Allah'ım.

Ümîdüm kesmezem senden İlâhî
Dilerseñ ‘afv idersin her günâhı

ile:

1. ile:

Gazel 18

Mısra: 1

Birlikte.

şol yad sen nigâr ile kim âşinâ düşer
Veh k'ol garîb bencileyin mübtelâ düşer

2. ile:

Gazel 69

Mısra: 21

Birlikte.

Kim t̤ā'at ile h̤āşıl olur ҡurbeti anuñ
T̤ā'at ҡılalum şıdk ile sulţān-ı dü kevne

3. ile:

Gazel 69

Mısra: 22

Birlikte.

Kim t̤ā'at ile h̤āşıl olur ҡurbeti anuñ
T̤ā'at ҡılalum şıdk ile sulţān-ı dü kevne

4. iledür:-dür

Gazel 69

Mısra: 1

Birlikte.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

5. iledür:-dür

Gazel 69

Mısra: 4

Birlikte.

Dilden hele ben pīr-i muḡān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

6. ile:

Gazel 75

Mısra: 5

Birlikte.

Belürsüz oldu vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa ıań mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

7. ile:

Gazel 87

Mısra: 5

Birlikte.

Bulısup diller ile zülfüñde
Guşsa-y-ile ğamı şikār idelüm

8. ile:

Gazel 21

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ki Hakuñ luıfı hāş u ‘āmā irer
Rind ile şüfî rahmet umsa n'ola

9. ile:

Gazel 48

Mısra: 7

İle bağlacı.

Halk ile ‘ışk ehline ey şāh-ı hüsñ-kemāl
Bu hüsñ daıı ‘ömr gibi bī-vefā durur

10. ile:

Gazel 54

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ki çarı devrini göñlüñce dā‘imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

11. ile:

Gazel 74

Mısra: 4
İle bağlacı.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzünle alnuña
K'anlaruñ her birine irer husûf ile zevâl

12. **ile:**
Gazel 98
Mısra: 8
İle bağlacı.

Cigerden çekme tîr-i ğamzeñi tîz
Dil ü cân ile қо bir pāre olsun

13. **ile:**
Gazel 116
Mısra: 5
İle bağlacı.

Şîrîn ile telh oldu cihan 'ayşısı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

14. **ile:**
Gazel 20
Mısra: 3
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Pāy-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

15. **iledür:-dür**
Gazel 69
Mısra: 18
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Cemşîd gibi cāma göñül virme şaқın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

16. ile:

Gazel 115

Mısra: 7

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Gönlümi benden alan âl ile mestâne gözi
Korkaram bir gün alur şabrı vü ârâmı daḥi

17. ile:

Gazel 116

Mısra: 10

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Zülfüñle gözün Çâkeri gördükde didi kim
Bunlar beni sevdâ ile gavgâya düşürdi

18. ile:

Gazel 66

Mısra: 8

Bağlama edatı, ile, bilikte, beraber.

Beni ğark eylemedin derd ile deryâ-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr ḥaṭuñ tuta elüm

19. ile:

Gazel 75

Mısra: 8

Bağlama edatı.

Ruḥında ḥâl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dîn ile bulmuş durur cihânda Bilâl

20. ile:

Gazel 78

Mısra: 5

Bağlama edatı.

İrmese luṭfuñ yanarken hıışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

21. ile:

Gazel 12

Mısra: 10

Birlikte, beraber. Bağlama edatı.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zülf ü ruḥuñdan şanemā

22. ile:

Gazel 71

Mısra: 7

İle, birlikte.

Baṇa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

23. ile:

Gazel 103

Mısra: 6

İle edatı.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhūrdur ған ile қанūn eyleme

24. ile:

Gazel 107

Mısra: 9

İle edatı.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

25. ile:

Gazel 110

Mısra: 3

İle edatı.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan hālās olur dil-i ādem bahār ile

26. ile:

Gazel 120

Mısra: 5

İle edatı.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

27. ile:

Gazel 120

Mısra: 6

İle edatı.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

28. ile:

Gazel 126

Mısra: 13

İle edatı.

‘Alem nice kez ādem ile tıldı boşaldı
Derdā ki bize daḥi irür mevt belāsı

29. ile:

Gazel 127

Mısra: 6

İle edatı.

Sāḳiyā baḥr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ḡamı

30. ile:

Gazel 127

Mısra: 10

İle edatı.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu 'arā-yı 'Acem'i

31. ile:

Gazel 130

Mısra: 7

İle edatı.

Habībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardır cigerde nihānī

32. ile:

Gazel 131

Mısra: 1

İle bağlacı.

Cihān bizden tehī kalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

33. ile:

Gazel 133

Mısra: 6

İle bağlacı.

Yakasın çāk idüp gül bülbul eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

34. ile:

Gazel 133

Mısra: 12

İle edatı.

Lebüñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hālāt-i 'ışkı āh ile ney

35. ile:

Kaside 1

Mısra: 3

İle edatı.

Luţfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz qalısar enbiyā

36. ile:

Kaside 1

Mısra: 19

İle edatı.

Vaqt ile bekler diyü ya'nī ḥoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'aṭā

37. ile:

Tesdis 1

Mısra: 1

İle edatı.

Yā İlāhī nice olur ḥāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü ḥaṭā leyl ü nehār

38. ile:

Tesdis 1

Mısra: 8

İle edatı.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ḥaṭā

39. ile:

Tesdis 1

Mısra: **19**

İle edatı.

İl şanur bâdedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nüş iderem şubḥ u mesā ben gamıla

40. **ile:**

Tesdis 1

Mısra: **21**

İle edatı.

Gözümüñ şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

41. **ile:**

Tesdis 1

Mısra: **22**

İle edatı.

Gözümüñ şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

42. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **15**

İle edatı.

Ki ‘İsī gibi ḥalkı zinde kıldı
Seḥer mihrüñ ile ferḥunde kıldı

43. **ile:**

Kaside 2

Mısra: **17**

İle edatı.

Ayaḡuñ tozı cān virmek ile
Ele girse zihī kolay bāzār

44. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: 29

İle edatı.

Muğannî def ü çeng ile sâz kıl

Bu zîbâ naşâyihden âğâz kıl

45. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: 15

İle edatı.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kâyil

Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zâyil

46. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: 21

İle edatı.

Hüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrân

Eyle bî-çâre-i ğam-dīdeñe luţf u ihsân

47. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: 24

İle edatı.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryân

Ateş-i 'ışkıyle oldu derūnum sūzân

48. **ile:**

Muaşşer 1

Mısra: 32

İle edatı.

Reng-i şad-berg-i ruḥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoḥbetini reşk ile bülbul utanur

49. ile:

Muaşşer 1

Mısra: 41

İle edatı.

İtme aḡyār ile şoḥbet şaḡın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

50. ile:

Muaşşer 1

Mısra: 47

İle edatı.

Şerbet-i la‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘ışkıla gencīne-i ḥüzn ü sevdā

51. ile:

Tahmis 2

Mısra: 12

İle, edatı.

Yār ‘ışḡ ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına ḥāk olanı cevır ile ber-bād eyler

52. ile:

Gazel 40

Mısra: 9

İle edatı.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

53. ile:

Gazel 44

Mısra: 8
İle bağlacı.

Anlar ki şâyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Fürkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

54. **ile:**
Gazel 51
Mısra: 2
İle bağlacı.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mūr ola hergiz harāb olmaz

55. **ile:**
Gazel 62
Mısra: 7
İle, birlikte.

Nigār naķşı ile gel göñül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālini naķķāş

56. **ile:**
Gazel 64
Mısra: 5
İle edatı.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür 'ayş u nūşa eyle şürü'

57. **ile:**
Gazel 96
Mısra: 6
İle bağlacı.

Temāşā kıılmağa hüsnuñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

58. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 1

İle edatı; birlikte, beraber.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

59. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 2

İle edatı; birlikte.

Cennete döndi cihān gülzār ile
Bāde içmek vaḳtidür dildār ile

60. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 4

İle edatı; birlikte.

Şan ‘Alī’dür ḡonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıızıl destār ile

61. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 6

İle edatı; araç anlamında.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N’oldı ‘ālem kim bilür ḡüftār ile

62. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 8

İle edatı; karşılıklı anlamında.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağır ile

63. ile:

Gazel 111

Mısra: 10

İle edatı; karşılıklı anlamında.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakeri
Hüb olur şöhet kadimî yâr ile

64. ile:

Gazel 112

Mısra: 1

İle edatı; birlikte anlamında.

Seyr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

65. ile:

Gazel 112

Mısra: 2

İle edatı; birlikte anlamında.

Seyr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

66. ile:

Gazel 112

Mısra: 4

İle edatı; aracılığıyla.

Yüz virdi gayra hâl-i siyâhı gibi dirîğ
İşlâh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

67. ile:

Gazel 112

Mısra: 6

İle edatı; beraber.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yaķasın

68. ile:

Gazel 112

Mısra: 7

İle edatı; vasıtasıyla.

Mülk-i cihānı tutdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tutdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

69. ile:

Gazel 112

Mısra: 8

İle edatı; vasıtasıyla.

Mülk-i cihānı tutdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tutdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

70. ile:

Gazel 112

Mısra: 10

İle edatı; beraber.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laħza vara baş қоша ol bir levend ile

71. ile:

Gazel 2

Mısra: 7

Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şaķın
Çarħa şor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

72. **ile:**

Gazel 6

Mısra: 9

Bağlama edatı, birlikte.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

73. **ile:**

Gazel 9

Mısra: 1

Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

74. **ile:**

Gazel 33

Mısra: 10

Bağlama edatı.

Çākerī ağzı vaşfın eyleyelüm
Çünkü söz ihtişār ile hoşdur

75. **ile:**

Gazel 33

Mısra: 8

Bağlama edatı.

Cān virürken ne hoş dimiş Ferhād
Haste-dil derd-i yār ile hoşdur

76. **ile:**

Gazel 33

Mısra: 1

Bağlama edatı, birlikte.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya‘nī bāde nigār ile hoşdur

77. ile:

Gazel 33

Mısra: 2

Bağlama edatı, birlikte.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya‘nī bāde nigār ile hoşdur

78. ile:

Gazel 33

Mısra: 4

Bağlama edatı, birlikte.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

79. ile:

Gazel 34

Mısra: 6

İle edatı, birlikte.

Hālını ben idüp gözi dil murğı şaydı çün
Durmuş kemān u tır ile dāyım hāvaledür

80. ile:

Gazel 36

Mısra: 1

İle edatı, birlikte.

‘Alem yüzi gülzār ile handān olacağdur
Ol demde kim içmezse peşīmān olacağdur

81. ile:

Gazel 36

Mısra: 7
İle edatı, birlikte.

Kabrümde benüm yoldaşum ĩmān olacağdur
Cān virürisem hasret-i rūy-ı sanem ile

82. **ile:**
Gazel 38
Mısra: 3
İle edatı, birlikte.

Cemşīd saña ‘adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

83. **ile:**
Gazel 38
Mısra: 8
İle edatı, birlikte.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

84. **ile:**
Gazel 38
Mısra: 9
İle edatı, birlikte.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki gōñül murğı dāmıdur

85. **ile:**
Gazel 46
Mısra: 8
Bazı soyut isimlerden sonra getirilince durum bildiren zarflar oluşturur.

Ĥať-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan ĥāk olam
Nāzdan nāz ile geķ sāyeñi ben ĥāke irür

86. ile:

Gazel 47

Mısra: 9

İle edatı, birlikte.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

87. ile:

Gazel 122

Mısra: 6

Bağlama edatı; birlikte.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

88. ile:

Gazel 59

Mısra: 11

Birlikte, bağlama edatı.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

89. ile:

Gazel 85

Mısra: 13

Bağlama edatı.

Hevā-yı cān ile cānum bulur hayāt-ı ebed
Hayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetedüm

90. ile:

Gazel 110

Mısra: 11

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafesinde zāğ ile tevbem bahār ile

91. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gōñl ki def’ olur ğam bahār ile

92. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gōñl ki def’ olur ğam bahār ile

93. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gōñlm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan ħalās olur dil-i ādem bahār ile

94. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getür
Bir dem gele ki ħalmaya ‘ālem bahār ile

95. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Kaçmazdı tağa şimdi daği şark leşkeri
Şahrâda ceng kılmasa bir dem bahâr ile

96. ile:

Gazel 110

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dağı hışâr idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahâr ile

97. ile:

Gazel 110

Mısra: 12

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zâg ile tevbem bahâr ile

98. ile:

Gazel 110

Mısra: 12

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zâg ile tevbem bahâr ile

99. ile:

Gazel 110

Mısra: 14

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gül mevsiminde Çâkerî terk itme bâdeyi
K'olmaz müdâm yiryüzi hurrem bahâr ile

ilet-:

1. iledür:-ür

Gazel 20

Mısra: 6

İletmek, ulaştırmak.

Yıl yiler bî-ser ü pā gerd-i rehûñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i ‘uşşāka meger

illere şığ-:

1. illere şıgmaz:-maz

Gazel 50

Mısra: 10

Bulunduğu yere sığmak.

Çākerī çāker oldı sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

‘ilm:

1. ‘ilm:

Gazel 77

Mısra: 6

İlim; bilgi.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne hāşıl çünkim olmaya ‘amel

‘ilm-i ‘ışk:

1. ‘ilm-i ‘ışk:

Gazel 67

Mısra: 9

Aşk ilmi.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

2. 'ilm-i 'ışka:-a

Gazel 34

Mısra: 7

Aşk ilmi, bilgisi.

Ey 'ilm-i 'ışka t̄alib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi'ri 'ışkda kim hoş risāledür

imām-ı reh-nümā:

1. imām-ı reh-nümā:

Kaside 1

Mısra: 18

Yol gösterici imam; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer' ü deryā-yı yakīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

imān:

1. imānı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 26

Allah'a inanma, dīnī inanç.

Kaçan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

'īmān:

1. 'īmāndandır:-dandır

Gazel 10

Mısra: 8

İnanma, inanç.

Yüzüñ göstermege 'ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek 'īmāndandır ikrār

īmān ol:-

1. **īmān olacaḡdur:-acaḡ, -dur**

Gazel 36

Mısra: 8

İmanlı, iman sahibi olmak.

Ḳabrümde benüm yoldaşum īmān olacaḡdur
Cān virürisem hasret-i rūy-ı sanem ile

imdi:

1. **imdi:**

Gazel 69

Mısra: 12

Şimdi.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize daḡı olur şefḡati anuñ

imiş:

1. **imiş:**

Gazel 63

Mısra: 1

Ek fiil.

Sāḡī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḡı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

2. **imiş:**

Gazel 63

Mısra: 2

Ek fiil.

Sāḡī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḡı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

3. **imiş:**

Gazel 63

Mısra: 4

Ek fiil.

Çarh-ı felek kemân u havâdisdür oğları
Derdâ ki âdem oğlanı miskîn nişân imiş

4. imiş:

Gazel 63

Mısra: 6

Ek fiil.

Hâk oldılar ki her biri sâhib-ķırân imiş
Nûş eyle cām-ı bâde vü gör ehl-i şevketi

5. imiş:

Gazel 63

Mısra: 8

Ek fiil.

Gördüm düşümde hâtif-ı gaybî nidâ kılur
Mey nûş kıl ki rahmet-i hâk bî-kerân imiş

6. imiş:

Gazel 63

Mısra: 10

Ek fiil.

Sen şâha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşâk içinde Çâkerî devletlü cân imiş

7. imiş:

Gazel 126

Mısra: 22

Ek fiil.

Zâhid gibi gel Çâkerî gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şâlih imiş yâr rızâsı

in-:

1. **ine:-e**

Gazel 103

Mısra: 2

Yukarıdan aşağıya doğru gelmek, inmek.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne

Āfitābum āyine olmağa göğden ay ine

2. **indi:-di**

Kaside 1

Mısra: 32

İnmek.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken

Kim anuñ şânında indi Hel atā

inan:-

1. **inanma:-ma**

Gazel 22

Mısra: 3

İnanma, güvenme.

Aldanma kim bilür ki ne naqş āşikār ider

Mağrūr olup inanma felek lu'bına şakın

2. **inanma:-ma**

Gazel 54

Mısra: 5

İnanmak, güvenmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ

Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

3. **inanma:-ma**

Gazel 44

Mısra: 10

İnanmak.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

incin-:

1. incinmez:-mez

Müfret 1

Mısra: 1

İncinmek, rahatsız olmak.

Sinān-ı gamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

2. incinmez:-mez

Müfret 1

Mısra: 2

İncinmek, rahatsız olmak.

Sinān-ı gamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

‘infi ‘āl:

1. ‘infi ‘āl:

Gazel 76

Mısra: 7

Gücenme; üzüntü.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i haṭṭı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

infi ‘āl artur-:

1. infi ‘āl arturur:-ur, -ur

Gazel 43

Mısra: 8

Üzüntüyü arttırmak, çoğaltmak.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i ‘āşığa infi ‘āl arturur

inkār:

1. inkār:

Gazel 120

Mısra: 6

Reddetme.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgîn idüp ikrārı şıdı

inkār eyle-:

1. inkār eyleme:-me

Gazel 107

Mısra: 10

Reddetmek, kabul etmemek.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

inkār id-:

1. inkār iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 25

Kabul etmemek.

Alurlar gönlini inkār iderler

2. inkār itmek:

Gazel 10

Mısra: 8

Yaptığı bir işi, söylediği sözü veya tanık olduğu bir şeyi yapmadığını, bilmediğini, görmediğini söylemek, yaptığıı saklamak, yadsımak.

Yüzüñ göstermege 'ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek 'imāndandur ikrār

inkār kıl-:

1. inkār kıılma:-ma

Gazel 59

Mısra: 13

İnkâr etmek, kabul etmemek.

Nâmem siyâh zülf-i şanem gibi Çâkerî
İnkâr kıılma levh ü kalemdür güvâhumuz

iñle-:

1. iñler:-r

Tahmis 2

Mısra: 14

İnlemek, sızlanmak.

Ol şeh-i hüsne gelüp bendeleri dâd eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryâd eyler

2. iñleyüp:-y, -üp

Gazel 131

Mısra: 1

İçli içli sesler çıkarmak; müzik sesi.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vâý
Cigerden iñleyüp dir ‘ûd ile nây

insân:

1. insândur:-dur

Gazel 31

Mısra: 1

İnsandır.

Merd-i bî-‘ışk egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

2. insān:

Muaşşer 1

Mısra: 28

İnsan.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kırbān
Nice şabr eylesün ey şāh bu cevre insān

ir-:

1. irer:-er

Gazel 22

Mısra: 2

Ulaşmak.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim mūdām içer

2. irür:-ür

Gazel 46

Mısra: 1

Ulaşmak.

Sākīyā āb-ı tarabnāki bu ğamnāka irür
Muṭribā ğulguleyi kıbbe-i eflāke irür

3. irür:-ür

Gazel 46

Mısra: 4

Ulaşmak.

Hāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcaķ kūy-ı nigāra kerem it

4. irür:-ür

Gazel 46

Mısra: 6

Ulaşmak.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılup cān çekişür

5. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: 8

Ulaşmak.

Haṭ-ı sebzūñ haḳı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

6. **irür:-ür**

Gazel 46

Mısra: 10

Ulaşmak.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

7. **irişen:-iş, -en**

Gazel 52

Mısra: 4

Ulaşmak.

La ‘lūñde ḥaṭuñ niçün olur ḳanuma teşne
Çü ab-ı ḥayāta irişen teşne-leb olmaz

8. **irişdi:-iş, -di**

Gazel 53

Mısra: 1

Ulaşmak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer ḳalmaz
İrişdi bāde-i nevrūz ḡam geçer ḳalmaz

9. **irdi:-di**

Gazel 60

Mısra: 5
Ulaşmak.

Kim var sende dahı riyādan nişān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

10. **irer:-er**
Gazel 21
Mısra: 8
Ulaşmak; vasıl olmak.

Ki Hākuñ luṭfı ḥāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfī rahmet umsa n'ola

11. **irişür:-iş, -ür**
Gazel 69
Mısra: 8
Ermek; ulaşmak.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūş idelüm kim

12. **irişen:-iş, -en**
Gazel 71
Mısra: 3
Ermek; erişmek, ulaşmak.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

13. **irer:-er**
Gazel 74
Mısra: 4
Ulaşmak.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

14. **irmese:-me, -se**

Gazel 78

Mısra: 5

Ermek, ulaşmak.

İrmese lutfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Halīl

15. **irür:-ür**

Gazel 126

Mısra: 14

Ulaşmak.

‘Alem nice kez ādem ile tōldı boşaldı
Derdā ki bize daḥi irür mevt belāsı

16. **irür:-ür**

Mesnevi 1

Mısra: 40

Ulaşmak.

Görürsin baḥr yatar bī-ser ü pāy
Yine lutfından irür қаtraya cāy

17. **irdi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: 11

Gelmek; vasıl olmak.

Bahār irdi şun sāḳiyā bir ḳadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

18. **irdi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: 17

Gelmek; vasıl olmak.

Muğannī bahār irdi eyle hurūş
Ki gülşende bûlbûl yaraşmaz hamûş

19. **irdi:-di**

Gazel 60

Mısra: 9

Ermek, ulaşmak.

Şām irdi ‘ömr şubhına bîdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dañi hâb-ı girân henüz

20. **iremez:-emez, -**

Gazel 32

Mısra: 5

Ermek, ulaşmak.

Māh hüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda dañi noksāndur

irak:

1. **irağdan:--dan**

Gazel 4

Mısra: 5

Uzak.

Irakdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa‘âdet

irşād kıl:-

1. **irşād kılur:-ur**

Gazel 58

Mısra: 1

Doğru yolu gösterme.

Mey-hāneye kılur bizi irşād pîrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezi-rümüz

is:

1. işümdür:--ümdür

Gazel 5

Mısra: 2

Yapılan şey, iş.

Dir iken şūr-ı ‘ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

2. işüm:-üm

Tesdis 1

Mısra: 14

İş, yapılan şey.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılık eylemedüm oldı işüm kamu yaman

3. iş:

Mesnevi 2

Mısra: 22

İş, eylem.

Derüñüñ tīmārı yitmez rüşvete
Hîç lâyıķ iş degüldür devlete

4. işi:-i

Kaside 2

Mısra: 22

İş, eylem.

Qatl-i ‘āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

‘isā:

1. ‘isā:

Kaside 2

Mısra: 6

Hz. İsa peygamber.

Mehdde dil dırāz ider sūsen

Ya ‘nī ‘İsā gibi kıla güftār

işbu:

1. işbu:

Gazel 45

Mısra: 2

İşte bu.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılur

Hâtır-ı tã’ir-i cãn işbu haberden açılur

2. işbu:

Gazel 121

Mısra: 10

İşte bu.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir

İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

3. işbu:

Gazel 115

Mısra: 9

İşte bu, bu.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu ğazelüñ

Aferīn ancağ olur şî’r diye Cāmī dahī

ise:

1. ise:

Gazel 73

Mısra: 1

Koşul edatı.

Kişi olmaşdan ise ‘āleme beg
Saňa kul olmağ efendi dağı yeg

2. ise:

Gazel 73

Mısra: 3

Koşul edatı.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tır çek sīneme deg

3. ise:

Tahmis 2

Mısra: 18

Koşul edatı.

Hüsni ta‘n eyler ise bedr-i münīre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

4. ise:

Gazel 40

Mısra: 5

Eklendiğı cümleye koşul anlamı veren ek.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun ıo yaşı gözüm nem degöldür

5. ise:

Gazel 64

Mısra: 4

Eklendiğı cümleye koşul anlamı veren ek.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tülū ‘āfitāb-ı çarh

6. iseñ:-ñ

Gazel 12

Mısra: 3
Koşul edatı.

Beni hiç añmaz iseñ tañ degül ey gönca-dehen
Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

7. ise:

Gazel 59

Mısra: 10

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

‘Afv eylerem cemī’i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

iseñ:

1. iseñ:

Gazel 1

Mısra: 9

Ek fiilin şart hali.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā

isī:

1. ‘isī:

Mesnevi 1

Mısra: 16

Hız. İsa peygamber.

Ki ‘İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

işi:

1. işi:

Gazel 65

Mısra: 4

İş - Aşığın, sevgiliden habersiz oluşturduğu aşk alemi. -.

Yüri sen 'āşığudan ayru şalın
'Aşığı sensüz işi mâtem-i 'ışk

ışid-:

1. ışidelden:-elden

Gazel 129

Mısra: 11

İşitmek, duymak.

Dehânından bırağur engübîni
İşidelden lebûñ vaşfını zenbûr

ışig:

1. ışiginde:-in, -de

Kıt'a 1

Mısra: 2

Eşik; huzur, makam.

Pâdişâh-ı cihân-penahın ben
Niçe yıl ışiginde çâker idüm

ışigüñe yüz sür-:

1. ışigüñe yüz sürmeyelüm:-me, -y-me, -y, -elü, -m

Gazel 45

Mısra: 3

Deyim. Eşiğine yüz sürmek. Bir dilekte bulunmak için birinin katına varıp saygıyla eğilmek.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm ışigüñe
K'âhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

ışim:

1. ismüñi:-üñ, -i

Mesnevi 1

Mısra: 19

İsim.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

işit:

1. işit:

Gazel 2

Mısra: 5

Duymak, haber almak.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

işit-:

1. işit:

Mesnevi 3

Mısra: 1

Duymak.

Kulak tut ne söyler işit perde-dār
Bakup nakşā aldanma nakķāş-vār

2. işitdüm:-dü, -m

Mesnevi 3

Mısra: 5

Duymak; haber almak.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

3. işiden:-en

Gazel 63

Mısra: 9

Duymak, dinlemek.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

4. işiden:-en

Gazel 99

Mısra: 9

Duymak.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

'ışk:

1. 'ışk:

Gazel 1

Mısra: 5

Aşk, yoğun sevgi.

'Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

2. 'ışk-ile:--ile

Gazel 51

Mısra: 1

Aşk, sevgi.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim 'ışk-ile ma'mūr ola hergiz harāb olmaz

3. 'ışkuñda:-uñ, -da

Gazel 52

Mısra: 5

Aşk, sevgi.

'Işkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

4. 'ışkına:--ına

Gazel 7

Mısra: 3

Aşk.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

5. 'ışkuña:-uñ, -a

Gazel 99

Mısra: 4

Aşk.

Cân bülbüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
'İşkuña göñül vireliden oldı ciger-hūn

6. 'ışkyıla:-y, -ıla

Gazel 99

Mısra: 6

Aşk, sevgi.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkyıla beni diger-gūn

7. 'ışkın:-ın

Gazel 99

Mısra: 9

Aşk.

Nesh oldı cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī şaçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

8. 'ışk:

Gazel 108

Mısra: 5

Aşk.

Dilde olan zülf ü ruhuñ 'ışk yaşını gözümün
Gice gündüz dürişür halka 'ayān eylemege

9. 'ışkuñ:-uñ

Gazel 119

Mısra: 2

Aşk.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘İşkuñ beni gey Һarāba virdi

10. ‘ışķ:

Kaside 2

Mısra: 15

Aşk.

‘İşk maħmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı Һumār

11. ‘ışķıla:-ıla

Muaşşer 1

Mısra: 48

Aşk.

Şerbet-i la‘lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil ‘ışķıla gencīne-i Һüzn ü sevdā

12. ‘ışķuñ:-uñ

Gazel 49

Mısra: 15

Aşk, yoğun sevgi.

Қaddüm ‘ışķuñ бүker didüm dir
Tір olsa Һa‘if yāya döymeز

13. ‘ışķ:

Gazel 5

Mısra: 9

Aşk, yoğun sevgi.

Nola ‘ışķ ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maķālāt

‘ışk ehli defterin:

1. ‘ışk ehli defter: -in, -de

Gazel 18

Mısra: 7

Aşk ehlinin defteri.

‘Işk ehli defterinde bu ھاı yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide ğamdan rehā düşer

2. ‘ışk ehli defterinde: -in, -de

Gazel 38

Mısra: 6

Aşk ehlinin defteri.

Maħmūd-ı Gaznevī yedi iklīme şāh-iken
‘Işk ehli defterinde Ayāz'uhn ğulāmıdur

‘ışk odı:

1. ‘ışk odı: -ı

Gazel 50

Mısra: 3

Aşk ateşi.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

‘ışkuñ yolın:

1. ‘ışkuñ yolında: -ın, -da

Gazel 44

Mısra: 5

Aşkın yolu.

‘Işkuñ yolında her ki benüm gibi cān virür
Cānına ھاşır olunca ھاıyık du‘ā kıılır

islāh olun-:

1. **islāh olunmadı:-ın, -ma, -dı**

Gazel 112

Mısra: 4

Düzelme, iyi bir hale gelme.

Yüz virdi gayra hāl-i siyāhı gibi dirīg
İslāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

‘işret:

1. **‘işreti:-i**

Gazel 69

Mısra: 4

İçki.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

2. **‘işreti:-i**

Gazel 93

Mısra: 3

Eğlence meclisi.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kāzā'dan

issi:

1. **issi:**

Gazel 86

Mısra: 2

Sahip.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü‘nisüm yārum benüm luṭf issi sultānum

issüz:

1. **issüz:**

Gazel 35

Mısra: 10

Issız; sahihsiz.

İgen cevır itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

İstanbul:

1. **İstanbul'a:-a**

Gazel 47

Mısra: 10

İstanbul.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a gālib durur

iste-:

1. **ister:-r**

Gazel 79

Mısra: 4

İstemek, arzu etmek.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

2. **ister-iseñ:-r, -iseñ**

Gazel 103

Mısra: 1

İstemek.

Görmege 'aks-i cemālūñ ister-iseñ āyīne
Āfītābum āyine olmağa gögden ay ine

3. **isteriseñ:-r, -iseñ**

Gazel 114

Mısra: 4

İstemek, talep etmek.

Künc-i sa'âdet isteriseñ kıl kanâ'atı
Gamdan halâş olam dirisen bâde nûş kıl

4. **isteriseñ:-r, -iseñ**

Gazel 114

Mısra: 7

İstemek, talep etmek.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kıl müdām
Kim Hâk bilür ziyāde kılur şükr-i ni'meti

5. **iste:**

Gazel 117

Mısra: 6

Talep etmek, istemek.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi ko takvā vü zühd itsün taleb

6. **ister:-r**

Gazel 122

Mısra: 10

İstemek.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī harīdārı

7. **isterem:-r, -em**

Mesnevi 1

Mısra: 42

İstemek, talep etmek.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā'at isterem ben de bilürsin

8. **ister:-r**

Mesnevi 3

Mısra: 37

İstemek.

Kaçan kim hâlel bulmağ ister esās
Ne dānende alur ne dānā-inās

9. istersin:-r, -sin

Tahmis 1

Mısra: 6

İstemek, talep etmek.

Kiiyi kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

10. ister:-r

Gazel 131

Mısra: 9

İstemek; arzu etmek.

Eger hāıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden ākerī bir būse ister

istifār evle-:

1. istifār eyleyicek:-y, -icek

Tesdis 1

Mısra: 4

Günahların bağılanmasını dilemek, tevbe etmek.

Bu hatalarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istifār

iü:

1. iüini:-in, -i

Gazel 88

Mısra: 9

Eik.

Başı zevällü hâli mükedder Kayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aḥşama dek güneş

işüm hatâ:

1. **işüm ḥaṭâdur:-dur**

Gazel 27

Mısra: 1

İşim, yaptıklarım yanlıştır, tövbeler olsun.

Maḥşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm qaradur
Derdâ ki müy-ı rîşüm aḡ u işüm ḥaṭâdur

‘işveger:

1. **‘işvegeri:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 1

İşve yapan, nazlı.

Dağıdur nîm niḡehüñ dildeki ḥüzn ü kederi
Sensin ey şüh bu çarḥ-ı feleküñ ‘işvegeri

‘isyân:

1. **‘isyân:**

Gazel 27

Mısra: 6

Allah'ın emirlerine uymamak, itaat etmemek .

‘İsyân içinde kalmış bî-nûr [u] bî-zıyâdur
Şem‘-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

it-:

1. **itdi:-di**

Gazel 16

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Boynı bağlu ęul itdi ĥuręđi
Ki şu'āi durur resen derler

2. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Her ğün ey meh-rū yoluńda terk-i cān itsem gerek
Ķāmet-i dil-cūñ ięün rūhı revān itsem gerek

3. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: 2

Etmek.

Her ğün ey meh-rū yoluńda terk-i cān itsem gerek
Ķāmet-i dil-cūñ ięün rūhı revān itsem gerek

4. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: 4

Etmek; meydana getirmek.

Başuma zūlfūñ ucından iriřen sevdāları
Ķıřşıa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

5. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Çeng-i ğamdan cān ğirībānını ķılmazsañ ĥalāř
Ħařre dek cevruñle ney bigi fiĝān itsem gerek

6. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

7. **itdügi:-dügi**

Gazel 71

Mısra: 9

Etmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrumı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

8. **itsem:-se, -m**

Gazel 71

Mısra: 10

Etmek.

Çākerī fāş itdügi çün sırrumı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hār-ı cihān itsem gerek

9. **it:**

Gazel 73

Mısra: 8

Etmek.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkesə meskenet it boynuñı eg

10. **itmeye:-me, -y, -e**

Gazel 88

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Qayacuğum

11. **it:**

Gazel 89

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Çāk idüpdür yaşamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsñ

12. **itdi:-di**

Gazel 116

Mısra: 7

Etmek.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

13. **itsün:-sün**

Gazel 117

Mısra: 7

Etmek.

Da 'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

14. **itmiş-iken:-miş, --iken**

Gazel 120

Mısra: 5

Etmek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

15. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tedis 1

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

16. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

17. **itdümse:-dii, -m, -se**

Tesdis 1

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i 'afvūñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

18. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 12

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

19. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 12

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

20. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: **18**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

21. itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **18**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

22. itdüklerime:-dük, -ler, -im, -e

Tesdis 1

Mısra: **24**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

23. itdüklerime:-dük, -ler, -im, -e

Tesdis 1

Mısra: **24**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

24. itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e

Tesdis 1

Mısra: **30**

Etmek, yapmak.

Tevbe yā Rab ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

25. **itdüklerüme:-dük, -ler, -üm, -e**

Tesdis 1

Mısra: 30

Etmek, yapmak.

Tevbe yâ Rab ھاٲâ yolına ցitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

26. **itme:-me**

Kaside 2

Mısra: 22

Etmek, yapmak.

Katl-i 'âşıkdan el çekem dirsın
İtme şâhum bu işi sen zinhâr

27. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: 10

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından ھاzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

28. **it:**

Muaşşer 1

Mısra: 15

Etmek, yapmak.

Her ne eyler iseñ it cân ile oldum kâyıl
Olamaz süz-ı mahabbet sitemüñle zâyıl

29. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: 20

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

30. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: 30

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

31. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: 40

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

32. **itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: 50

Etmemek, yapmamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından ħazeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

33. **itme:-me**

Gazel 42

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Gönlünde ħayāl-i ħaţtın itme
Kim dilde ğubār hoş degüldür

34. **itmedin:-me, -di, -n**

Gazel 5

Mısra: 3

Etmek.

Tevakkuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'ḥīri āfāt

35. **ider:-er**

Gazel 7

Mısra: 4

Etmek.

Güzeller 'ışkına düşmek ne ḥāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

36. **idüp:-üp**

Gazel 34

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Hālını ben idüp gözi dil murgı saydı çün
Durmuş kemān u tīr ile dāyim ḥāvaledür

37. **idecek:-ecek**

Gazel 68

Mısra: 6

Etmek; haline getirmek.

Saçı çevgānıyla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

38. **ider:-er**

Gazel 75

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağūña al

39. **iden:-en**

Gazel 84

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzeldüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

40. **idelüm:-elüm**

Gazel 87

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Leşker-i şabrı tārūmār idelüm
Gel göñül ‘azm-i kūy-ı yār idelüm

41. **itmezler:-mez, -ler**

Gazel 90

Mısra: 2

Etmek.

Dil-ber ḥayālī ey dil geldükçe olma nālān
K‘ādem olıncaḳ evde itmezler āh u efḡān

42. **itme:-me**

Gazel 90

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuḳdur itme bühtān

43. **itmezem:-mez, -em**

Gazel 94

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Gözinden her kişi eyler řikāyet
Gözümnden itmezem ben āh dilden

44. **idüp:-ü**

Gazel 120

Mısra: 6

Etmek.

Beni öldürmege ikrār ile řād itmiş-iken
Döndi inkār ile ġamġin idüp ikrārı şıdı

45. **iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

46. **ider:-er**

Gazel 14

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

İder ‘ālem du‘ā-yı şabr-ı ‘āřık
Velī ‘āřıklarun āmīn dimezler

it:

1. **it:**

Gazel 107

Mısra: 1

Köpek.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luş eyle bīzār eyleme

2. **it:**

Gazel 61

Mısra: 8

Köpek, rakip, yabancı.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raḳīb it gibi ürdi didi cāmūş

3. **itlerüñle:-ler, -üñ, -le**

Kıt'a 1

Mısra: 10

Köpek; rakip.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarḥ
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

it-:

1. **itmiş idüm:-miş , -idü, -m**

Murabba 1

Mısra: 18

Uzaklaştırmak.

Sen degül miydüñ göñül mülkinde ḥānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berī

'iyd-ı vaşluñ:

1. **'iyd-ı vaşluñda:-uñ, -da**

Muaşşer 1

Mısra: 27

Kavuşma bayramı.

'İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim ḳurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu çevre insān

2. **'iyd-i vaşluñla:-uñ, -la**

Murabba 1

Mısra: 2

Kavuşma bayramı.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

iylik it şal şuya:

1. **iylik it şal şuya:-y, -a**

Gazel 79

Mısra: 8

Atasözü. İyilik et suya at.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirṭğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

iz:

1. **izine:-in, -e**

Gazel 12

Mısra: 7

İz; ayak izi.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdüğü çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

‘izār:

1. **‘izārını:-ın, -ı**

Gazel 84

Mısra: 3

Yanak.

‘İzārını ser-i zülfinde dil ṭaleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

izhār:

1. **izhār:**

Gazel 13

Mısra: 12

Gösterme, meydana çıkarma.

Bugün ki hem suhanı hem mu'allimi dehrün
'Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

izüñ tozın:

1. izüñ tozın:-ın

Gazel 79

Mısra: 7

Ayak izinin tozu.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dir̄ğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

2. izüñ tozına:-ın, -a

Gazel 122

Mısra: 9

Sevgilinin yürüdüğü yolun izinin tozu.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā'ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

3. izüñ tozını:-ı, -nı

Gazel 44

Mısra: 2

Sevgilinin yürüdüğü yolun izinin tozu, o yol üzerinde bulunan toprak.

Anlar ki ḥāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

'izzet id-:

1. 'izzet idüp:-üp

Gazel 76

Mısra: 6

Büyüklik etmek.

Berg-i gül gitse ayagũñ öpmege ey serv-ķad
‘İzzet idüp gönderür birkaç ķadem bād-ı řimāl

1.11.1

ıla:

1. ıla:

Gazel 5

Mısra: 9

İle edatı, birlikte.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-'āşikīn lehüm maķālāt

ıra-:

1. ıradı:-dı

Gazel 117

Mısra: 2

Uzaklaşmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

'ışk ehli:

1. 'ışk ehline:-n, -e

Gazel 48

Mısra: 7

Aşk ehli, erbabı.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hüsñ-kemāl
Bu hüsñ daħi 'ömr gibi bī-vefā durur

2. 'ışk ehline:-n, -e

Gazel 49

Mısra: 3

Aşk ehli, erbabı.

'İşk ehline zecr kılma ey dost
Kim 'āşık igen cezāya döymezi

‘ışk ehli:

1. ‘ışk ehlini:-in, -i

Tahmis 2

Mısra: 11

Aşk ehli.

Yār ‘ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

‘ışk hāli:

1. ‘ışk hāline:-i, -n, -e

Gazel 48

Mısra: 5

Aşk hali, ahvali.

Ahvāl-i ‘ışka ancağ emīn Muřtafā durur
Dirler ki ‘ışk hāline Cibrīl emīn degül

‘ışk meyi:

1. ‘ışk meyinden:-in, -den

Gazel 114

Mısra: 1

Aşk şarabı.

Göñlüm çerkerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne ğam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

‘ıřkuñ çerngine düş-:

1. ‘ıřkuñ çerngine düşüp:

Gazel 17

Mısra: 8

Aşkın pençesine düşmek.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ıřkuñ her kim ki fiğān [eyler]

‘ıškuñ ğamı:

1. ‘ıškuñ ğamı:-ı

Gazel 57

Mısra: 10

Aşkın gamı, derdi.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ıškuñ ğamı mihmānımız

‘ıškuñ kitābın:

1. ‘ıškuñ kitābın:

Gazel 7

Mısra: 7

Aşkın kitabı.

Yazaldan Çākerī ‘ıškuñ kitābın
Okınmaz kışsa-i Şīrīn ü Ferhād

ıslan-:

1. ıslanan:-an

Gazel 79

Mısra: 4

Islanmak.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

ıztırāb:

1. ıztırāb:

Gazel 3

Mısra: 8

Acı, elem, azap, sıkıntı.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü qalbinde ıztırāb

1.12.J

jāle:

1. jāle:

Gazel 85

Mısra: 9

Çiy, şebnem; sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzeta
Çemende serve seher jāle yağdı seng-miṣāl

1.13.K

k'a:

1. **k'anũ:-n, -uñ**

Gazel 28

Mısra: **10**

Ki onun.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulṭān
İhsānı aña eyler k'anũ zebānı yoḡdur

2. **k'anũ:-nuñ**

Gazel 69

Mısra: **19**

Ki onun.

Bir nesne k'anũ ümm-i ḡabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḡürmeti anũ

3. **k'anlarũ:-n, -lar, -uñ**

Gazel 74

Mısra: **4**

Ki onlar.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlarũ her birine irer ḡusũf ile zevāl

4. **k'anlar:-n, -lar**

Kaside 1

Mısra: **23**

Ki onlar.

Çār-yār-ı Muşṭafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdk u şafā

5. **k'aña:-ña**

Kaside 2

Mısra: 41

Ki ona.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

Ka'be:

1. Ka'be'sini:-sî, -nî

Gazel 84

Mısra: 2

Kible-i İslâm olan Beytullahü'l-harâm.

Ruğında zülfini ebr-i bahâra beñzeldüm
Cemâli Ka'be'sini perdedâra beñzeldüm

2. Ka'be'de:-de

Gazel 73

Mısra: 6

Kabe.

Ne revâdur ki yata Ka'be'de seg
Kûyuñ içinde raķîbi kıoma kim

3. Ka'be:

Gazel 80

Mısra: 8

Kabe; sevgilinin yüzü.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

Ka'be kûyuñ:

1. ka'be kûyuñ:-uñ

Gazel 51

Mısra: 5

(Sevgilinin) Kabe gibi olan mahallesi.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

k'āb-ı cān-baḥş:

1. k'āb-ı cān-baḥş:

Gazel 101

Mısra: 6

Can bahşeden su.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

kābil:

1. kābil:

Muaşşer 1

Mısra: 17

Mümkün.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kābil
Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

kabr:

1. kabri:-i

Gazel 36

Mısra: 10

Mezar.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaḳdur

2. kabrine:-i, -ne

Gazel 36

Mısra: 9

Mezar.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaḳdur

3. **ḳabrüme:-üm, -e**

Gazel 125

Mısra: 7

Mezar.

Öliceḳ ḳabrüme eger gelesin

Diye ḳabrüm türābı āh ‘Alī

4. **ḳabrümde:-üm, -de**

Gazel 36

Mısra: 8

Kabir, mezar.

Ḳabrümde benüm yoldaşum ĩmān olacaḳdur

Cān virürisem hasret-i rüy-ı sanem ile

ḳabrüm türābı:

1. **ḳabrüm türābı:-ı**

Gazel 125

Mısra: 8

Mezar toprağı.

Öliceḳ ḳabrüme eger gelesin

Diye ḳabrüm türābı āh ‘Alī

ḳabül eyle:-

1. **ḳabül eyledi:**

Gazel 8

Mısra: 3

Kabul etmek.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var

Her ḳul ki ḳabül eyledi ol şāh ceddin

2. **ḳabül eyledi:-di**

Gazel 8

Mısra: 3

Kabul etti; rehber edildi.

Hâl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kûl ki kabûl eyledi ol şâh ceddin

kaç-:

1. kaçma:-ma

Gazel 107

Mısra: 4

Kaçmamak, uzak durmak.

Kaçma ey ḥurşîd-i enver zerreden ‘âr eyleme
Sâye gibi kûyuña yüz sürdüğüme her zamân

2. kaçmazdı:-maz, -dı

Gazel 110

Mısra: 7

Kaçmamak; sığınmak.

Kaçmazdı tağa şimdi daḥi şark leşkeri
Şahrâda ceng kılmasa bir dem bahâr ile

3. kaçmaya:-ma, -y, -a

Mesnevi 2

Mısra: 15

Kaçmak, sakınmak.

Bir vezîrûñ kim tama‘dan kaçmaya
Ḥayr söze ağızını hîç açmaya

4. kaçmaz:-maz

Gazel 49

Mısra: 13

Birinden veya bir şeyden kurtulmak için uzaklaşmak.

Sögdükçe rakîbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘ın du‘âya döymez

kaçan:

1. kaçan:

Gazel 45

Mısra: 7

Ne zaman.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Mâla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

2. kaçan:

Gazel 46

Mısra: 7

Ne zaman.

Hañ-ı sebzün hañ ey serv kaçan hâk olam
Nâzdan nâz ile geç sâyeñi ben hâke irür

3. kaçan:

Gazel 91

Mısra: 8

Ne zaman.

Kâmet-i şâhum kaçan çekse ‘alem şimşâddan
Şad hezârân mâh-rûlar qalbini bir demde sır

4. kaçan:

Gazel 96

Mısra: 7

Ne zaman.

Kaçan kim tîr-i gamzeñ câna geçdi
Sevinüp cân didi oñ uşda mesken

5. kaçan:

Gazel 120

Mısra: 4
Ne zaman.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

6. kaçan:
Mesnevi 1
Mısra: 25
Ne zaman.

Kaçan emrüh gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

7. kaçan:
Mesnevi 1
Mısra: 27
Ne zaman.

Kaçan Münkir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

8. kaçan:
Mesnevi 3
Mısra: 37
Ne zaman.

Kaçan kim hālel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

9. kaçan:
Gazel 66
Mısra: 5
Nasıl.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Küh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

10. **kaçan:**

Gazel 29

Mısra: 5

Nasıl.

Gamuñdan dil kaçan cān kırtarur kim
Gamuñ deryāsınuñ pāyānı yokdur

11. **kaçan:**

Mesnevi 3

Mısra: 5

Ne zaman.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

kadd:

1. **ḳaddūñ:-üñ**

Gazel 60

Mısra: 7

Boy.

Ḳaddūñ ḥam oldı püşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henūz

2. **ḳaddüñdür:--üñdür**

Gazel 4

Mısra: 4

Boy.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu‘ayyendür ki ḳaddüñdür ḳıyāmet

3. **ḳaddine:--ine**

Gazel 9

Mısra: 5

Boy.

Ḳaddine ḳıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

4. **ḳaddüñi:-üñ, -i**

Kaside 2

Mısra: 27

Boy, kamet.

Ḳaddüñi ḳumrı medḥ ḳıldığı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

5. **ḳaddüñ:-üñ**

Gazel 49

Mısra: 9

Boy ; sevgilinin boyu.

Ḳaddüñ göricek ḳaçar melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

ḳaddüm bük-:

1. **ḳaddüm bük:-er**

Gazel 49

Mısra: 15

(Aşığın) boyunu bükme.

Ḳaddüm 'ışḳuñ bük didüm dir
Tır olsa za'if yāya döymez

ḳadeḥ:

1. **ḳadeḥ:**

Gazel 21

Mısra: 6

Şarap ḳadehi.

Bir ḳadeḥ şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

2. kadeh:

Gazel 100

Mısra: 6

Kadeh.

Bāde-i köhneyi koma elden
Çarh oldukça hum kadeh meh-i nev

3. kadeh:

Mesnevi 3

Mısra: 11

Kadeh.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

4. kadeh:

Mesnevi 3

Mısra: 21

Bir.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

5. kadeh:

Mesnevi 3

Mısra: 25

Kadeh.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

6. kadeh:

Mesnevi 3

Mısra: 35

Kadeh.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer kalısar ne sīm

7. kadehe:-e

Muaşşer 1

Mısra: 33

Kadeh.

Kadehe sāğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

kadehler tut:-

1. kadehler tut:

Gazel 53

Mısra: 9

Kadeh tutmak - Burada lale kadehe benzetilmiştir. Ayrıca ömrün geçip gittiği söylenerek eline (aşk) kadehi al denilmiştir. -.

Çemende lāle gibi şubh-dem kadehler tut
Diyince Çākeriyā şubh-dem geçer kalmaz

kadem:

1. kadem:

Gazel 76

Mısra: 6

Adım.

Berg-i gül gitse ayağın öpmege ey serv-ka
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

k'ādem:

1. k'ādem:

Gazel 90

Mısra: 2

Ki insan.

Dil-ber hayāli ey dil geldükçe olma nālān
K'ādem olınca evde itmezler āh u efgān

kadem bas-:

1. **ķadem başmasa:-ma, -sa**

Gazel 58

Mısra: 7

Bir yere varmak, ulaşmak; ayak basmak.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa ķadem
Raşmet degül mi ‘āleme Hākdan emīrümüz

kad-i bālā:

1. **ķad-i bālāsına:-sı, -n, -a**

Gazel 20

Mısra: 4

Uzun boy.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin ķad-i bālāsına yāruñ hem-ser

kadīm:

1. **ķadīmī:-ī**

Gazel 111

Mısra: 10

Eski.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Hüb olur şöhet ķadīmī yār ile

kadr-i hüsn:

1. **ķadr-i hüsnüñ:-üñ**

Gazel 123

Mısra: 1

Güzelliğın kıymeti.

Ķadr-i hüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

kafes:

1. **kafesde:-de**
Gazel 110
Mısra: 12
Kafes.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zâğ ile tevbem bahâr ile

kâfir:

1. **kâfir:**
Gazel 55
Mısra: 6
Allah'ın varlığını inkar eden.

Raķîbe okusa ĥüsnüñ kitâbın
Ki kâfir ma'nî-i Qur'ân'ı bilmez

kâfûr:

1. **kâfûr:**
Gazel 119
Mısra: 7
Beyaz; iyi.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî
Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

k'ağlayam:

1. **k'ağlayam:**
Gazel 12
Mısra: 5
Ağlamak.

Her ne dem k'ağlayam ol kâmet-i bālâñı görüp
Yaşımıñ tãmduğı yirlerde biter serv ü çınâr

kahr:

1. **ķahrı:-ı**

Gazel 41

Mısra: 6

Dert, sıkıntı, keder.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ķahrı da kem degüldür

k'āhırü'l-emr:

1. **k'āhırü'l-emr:**

Gazel 45

Mısra: 4

Ki en sonunda, nihayetinde.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'āhırü'l-emr bize baht bu derden açılır

kahr:

1. **ķahruñla:-uñ, -la**

Gazel 119

Mısra: 4

Üzüntü, sıkıntı.

ķahruñla kara saçum ağardı
Vey sīm-beden siyāh-gīsū

kākül:

1. **kākül:**

Muaşşer 1

Mısra: 36

Saç, perçem.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

kal-:

1. kalan:-an

Gazel 66

Mısra: 5

Bir mekanda bulunmak, durmak, hareket etmemek.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

2. kalupdurur:-up, -durur

Gazel 47

Mısra: 1

Bir durumunda içinde olmak, bulunmak.

Yārdan ayru şu ki kalupdurur
Bil ki revānsuz kırı kālīb durur

3. kalısar:-ısar

Gazel 13

Mısra: 5

Kalacak; kalmayacak anlamında kullanılmıştır.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızr kalısar ne mülk-i İskender

4. kalan:-an

Gazel 53

Mısra: 8

Kalmak, var olmaya devam etmek.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma‘nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

5. kalmaz:-maz

Gazel 53

Mısra: 10
Kalmamak.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tut
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

6. **çalupdur**:-up, -dur

Gazel 80

Mısra: 6
Kalmak.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Çalupdur gözlerüm bī-āb Edhem

7. **çalmaz**:-maz

Gazel 106

Mısra: 2
Kalmamak, durmamak.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü çalmaz kişi bu menzilde

8. **çalmaya**:-ma, -y, -a

Gazel 106

Mısra: 4
Kalmamak, varlığını sürdürmemek.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korkaram çalmaya ğamı dilde

9. **çalmaya**:-ma, -y, -a

Gazel 110

Mısra: 6
Kalmamak; bulunmamak.

Sāķī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki çalmaya ‘ālem bahār ile

10. **qalmaq**:-*ma, -di*

Gazel 118

Mısra: 5

Kalmamak.

Geçdi dilden qarār qalmaq vāy
Gamzesi tīri qanuma girdi

11. **qalur**:-*ur*

Kaside 2

Mısra: 59

Kalmak; payına düşmek.

Salṭanat çün gider qalur ḥasret
Cām-ı bādeyle ḥurrem ol gül-vār

12. **qalısar**:-*ısar*

Mesnevi 3

Mısra: 36

Kalmak, elde bulunmak.

Yine bir qadeḥ rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

13. **qalur**:-*ur*

Mesnevi 3

Mısra: 38

Kalmak, bulunmak.

Qaçan kim ḥalel bulmağ ister esās
Ne dānende qalur ne dānā-şinās

14. **qalupdur**:-*up, -dur*

Mesnevi 3

Mısra: 45

Kalmak.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı ſāhī ne tat u sipāh

15. aldı:-dı

Tahmis 2

Mısra: 23

Kalmak, elde bulunmak.

Nitekim b lb l-i g lz r-ı cih n aldı didi
Vaſf-ı h sn  nde g ren ſi‘r-i Rev n yi didi

16. almıſam:-mıſ, -am

Gazel 59

Mısra: 11

Bir durumun i inde olmak, kalmak.

B -  re almıſam nideyin ben g n h ile
Sen   re eyle ey keremi  ok  l humuz

17. almaya:-ma, -y, -a

Gazel 6

Mısra: 4

Kalmak, durmak.

Seyr ide bir g n gel rse  g lſene ey serv-i n z
G lſen i re almaya bir g l girib n  d r st

18. almıſ:-mıſ

Gazel 27

Mısra: 6

Kalmak, durmak.

‘ ſy n i inde almıſ b -n r [u] b -z y dur
ſem‘-i hid yet  le dil  eſmin eyle r ſen

19. alan:-an

Gazel 38

Mısra: 8

Sabit durmak, değişmemek.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevî seni magrūr kılmasun

20. **qalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 1

Kalmak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer qalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz gam geçer qalmaz

21. **qalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 2

Kalmak.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer qalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz gam geçer qalmaz

22. **qalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 4

Kalmak.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer qalmaz

23. **qalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 6

Kalmamak; tükenmek.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer qalmaz

24. **ḳalmaz:-maz**

Gazel 53

Mısra: 8

Kalmak.

Kerem durur ḳalan ehl-i kerem geḳer ḳalmaz
Bu ma'nī ḥātem-i Ṭayy tācına yazılmışıdı

kal:

1. **ḳalısar:-ısar**

Gazel 10

Mısra: 9

Kalacak, (senden) geriye kalacak.

Ḳalısar Ḳākerī bu penḳ bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āṣār

kal'a:

1. **ḳal'a:**

Kıt'a 1

Mısra: 7

Kale.

Yanar oda girer semender idüm
Ḳal'a cengi olsa aḡmayup ölümüm

kalb:

1. **ḳalbinde:--inde**

Gazel 3

Mısra: 8

Kalp, gönül.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe 'aṣā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü ḳalbinde ıztırāb

2. **ḳalbini:-in, -i**

Gazel 91

Mısra: 7
Kalp, gönül.

Ķāmet-i ŧāhum kaçan çekse ‘alem ŧimŧāddan
ŧad hezārān māh-rūlar kalbini bir demde ŧır

kalem:

1. kalemde:-de

Gazel 25

Mısra: 10

Bir çeŧit siyahımsı ve sert kamyŧın yazı yazmak üzere özel bir biçimde yontulup açılmış hali. - Aŧığın bağındaki elif ŧeklinde yaralar. -.

Çākerī söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süziŧinden odlara yanar kalem

2. kalem:

Gazel 122

Mısra: 7

Kalem.

Kalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Terahhūm eyle kan ağılatma ben dil-efgārı

3. kalemdür:-dür

Gazel 59

Mısra: 14

Kalem.

Nāmem siyāh zūlf-i ŧanem gibi Çākerī
İnkār kıhma levh ü kalemdür güvāhumuz

kalem odlara van-:

1. kalem odlara yanar:-ar

Gazel 25

Mısra: 9

Kalemin ateŧte yanması.

Çākerī söz yoḡ alemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar alem

alemüñ zebānın:

1. alemüñ zebānın:-ın

Gazel 66

Mısra: 9

Kalemin dili.

Çākerī yaḡdı zebānın alemüñ oldu siyāh
Şi'riñüñ āteşi vü şu'le-i germā-yı firāḡ

ālīb :

1. ālīb durur:-durur

Gazel 47

Mısra: 2

Herhangi bir şeye muayyen bir şekil vermek için ve o biçimi taşıyan vasıta, kalıp.

Yārdan ayru şu ki alıpdurur
Bil ki revānsuz urı ālīb durur

ām:

1. ām:

Gazel 101

Mısra: 10

Mutluluk.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür ām keme

amer:

1. amer:

Gazel 100

Mısra: 3

Ay.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden 'ömr ekinini meye ev

2. kamer:

Mesnevi 1

Mısra: **10**

Ay.

Semek puştın sen itdüh gāva mesken
Kamer mihrühle gögde oldı rüşen

kāmet:

1. kāmetühne:-ü, -ñ, -e

Gazel 20

Mısra: **7**

Boy, endam.

Rāstī serv diyen kāmetühne toğrı dimiş
Meh-i nev daği dimiş қаşuña līk egri ҳaber

2. kāmetini:-ini

Gazel 24

Mısra: **1**

(Aştık) boyunu.

Dest-i cefâyıla şu kim kāmetini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

3. kāmet:

Gazel 38

Mısra: **9**

Boy, endam.

Zülf ile kāmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaқın ki göñül murğı dāmıdur

kāmet-i bālā:

1. **ķāmet-i bālāñı:-ñı**

Gazel 12

Mısra: 5

Uzun boy.

Her ne dem k'ağlayam ol ķāmet-i bālāñı görüp
Yaşımuñ ıamduğı yirlerde biter serv ü çınār

ķāmet-i dil-cūñ:

1. **ķāmet-i dil-cūñ:**

Gazel 71

Mısra: 2

Gönül çeken boy, endam.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Ķāmet-i dil-cūñ içün rūhı revān itsem gerek

ķāmet-i şāh:

1. **ķāmet-i şāhum:-um**

Gazel 91

Mısra: 8

Sevgilinin boyu.

Ķāmet-i şāhum kaçan çekse 'alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar ķalbini bir demde sır

ķāmet-i yār:

1. **ķāmet-i yārı:-ı**

Gazel 117

Mısra: 1

Sevgilinin boyu.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Ķāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

kamu:

1. **ķamu:**

Tesdis 1

Mısra: 14

Bütün, hep.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaḥşılık eylemedüm oldu işüm ķamu yaman

ķamu mücrimleri:

1. **ķamu mücrimleri:-leri**

Gazel 26

Mısra: 5

Bütün suçluları.

ķamu mücrimleri ‘afv itse ğaffār
Ġafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

ķamu nesnenüñ oranı:

1. **ķamu nesnenüñ oranı:-ı**

Gazel 35

Mısra: 6

Bütün her şeyin oranı, dengesi (vardır).

Nigārā ḥadden aşurma cefāyı
Ki ķamu nesnenüñ oranı vardır

kan:

1. **ķanımı:-um, -ı**

Gazel 78

Mısra: 2

Kan.

Ey yanağuñ ḥuld ü la‘lūñ selsebīl
Selsebīlūñ kıldı ķanımı sebīl

2. **ķanlı:-lu**

Gazel 121

Mısra: 9

Kan.

Ƙanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

3. **ƙanuma:-um, -a**

Gazel 52

Mısra: 3

Vücuttaki hayati sıvı, kan.

La ‘lũñde haţuñ niçün olur ƙanuma teşne
Çü ab-ı hayāta irişen teşne-leb olmaz

kan ağlat:-

1. **ƙan ağlatma:-ma-t, -ma**

Gazel 122

Mısra: 8

Deyim. Kan ağlatmak; acı çektirmek.

Ƙalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraħhum eyle ƙan ağlatma ben dil-efgārı

kan ak:-

1. **ƙan aƙar:-ar**

Gazel 52

Mısra: 5

Kan akmak;.

‘İşķuñda dem-ā-dem kesilür baş u aƙar ƙan
Ceng itmege kim dir ki maħabbet sebeb olmaz

kan eyle:-

1. **ƙan eylemege:-meg, -e**

Gazel 108

Mısra: 1

Deyim. Kanlı hale getirmek.

Yine aşd itdi g z m yaşını an eylemege
Yine başladı g    l  h u fig n eylemege

kan [eyler]:

1. an [eyler]:

Gazel 17

Mısra: 6

Kan d kmek; eziyet etmek.

Bir kez dehen  n r zın şordugum i  n gamze n
Ben b -dile aşd itdi g r yok yere an [eyler]

kan id-:

1. an ider:-er

Gazel 24

Mısra: 4

Kan d kmek, cinayet işlemek.

Sırrı ‘ay n ider diy  s rdi na ar[d]an e k[i]    m
K rkaram acıyup ya um bir g n arada an ider

2. an ider:-er

Gazel 23

Mısra: 2

Kan d kmek,  ld rmek.

Kim şorsa a zu n r zını h n  g z  n b -c n ider
Yazuk deg l mi dostum yok yire ni  n an ider

kan ile k n n eyle-:

1. an ile k n n eyleme:-me

Gazel 103

Mısra: 4

Kan ile kanun yapma. Bir Osmanlı s z . Padi ahın ‘‘hukuk dı ı’’na  ıkma e iliminin ‘‘kanun’’ haline gelmesi korkusuyla s ylenmi . Bir uyarı, bir yakarı.

 fit b-ı h sne ma r r olma kim vardur zev l
Mevsim-i g l t z ge er varmaz efendi ayına

kan it-:

1. **kan itdi:-di**

Gazel 108

Mısra: 3

Kan etmek; kan akıtmak.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice kan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revân eylemege

kana dön-:

1. **kana döndi:-di**

Gazel 113

Mısra: 7

Kan gibi kıpkırmızı yapmak, kana benzetmek.

Kana döndi yaşum akar tırmaz
Geleli gözüme hayâl-i lebi

kanâ'ati kıl-:

1. **kanâ'ati kıl:**

Gazel 114

Mısra: 4

Kanaat etmek.

Künc-i sa'âdet isteriseñ kıl kanâ'ati
Gamdan halâş olam dirisen bâde nûş kıl

k'anca:

1. **k'anca:**

Kaside 2

Mısra: 56

Ki onca; pek çok.

Sen Süleymân yerin taleb itme
K'anca şâh oldu ol talebde gubâr

kand:

1. kandinden:-in, -den

Gazel 133

Mısra: 11

Şeker (kamışı).

Lebüñ kandinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hālāt-i 'ışkı āh ile ney

kanda:

1. kanda:

Gazel 2

Mısra: 8

Nerede.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şakın
Çarha şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

2. kanda:

Gazel 20

Mısra: 10

Nerede.

'Āşikuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

3. kandasın:-sın

Murabba 1

Mısra: 1

Nerede.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
'İyd-i vaşluña yine ben bendeñi kıl şādumān

kandan:

1. andan:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Nereden.

anı sākī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki andan virūr reng dihān-ı pīr

kand-i lebūñ hayālī:

1. and-i lebūñ hayālī:

Gazel 22

Mısra: 7

(Sevgilinin) dudağının şekerinin hayali.

and-i lebūñ hayālī mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazar itsem meges uçar

anğı:

1. anğı:

Kaside 1

Mısra: 39

Hangi.

anğı sā‘il kim apuñdan ram umar
Ne apucuñ redd ider ne ketudā

k‘ānı:

1. k‘ānı:

Gazel 35

Mısra: 4

Ki onu.

Melī ol cāna dirler k‘ānı vardur
Elif-kaddūñ kaşuñ nūnın gören dir

anı:

1. kıanı:

Kaside 2

Mısra: 53

Hani, nerede.

Kanı anlar ki halk dirleridi

Fâli mes'ûd tãli' i muhtâr

2. kıanı:

Gazel 128

Mısra: 1

Hani, nerede.

Sâkıyâ sâğar-ı şarâb kıanı

Vaqt-i şubh oldu âfitâb kıanı

3. kıanı:

Gazel 128

Mısra: 2

Hani, nerede.

Sâkıyâ sâğar-ı şarâb kıanı

Vaqt-i şubh oldu âfitâb kıanı

4. kıanı:

Gazel 128

Mısra: 4

Hani, nerede.

Gam gamâmı cihân yüzün tıtdı

Mihr-ruhsâruma niķâb kıanı

5. kıanı:

Gazel 128

Mısra: 6

Hani, nerede.

Vā'izüñ pendî derd-i ser virdi
Şîşe-i bâdeden gül-âb kıanı

6. kıanı:

Gazel 133

Mısra: 6

Hani, nerede.

Yaķasın çāk idüp gül bñlbñl eydñr
Kanı Destān ile Keyķusrev ü Key

7. kıanı:

Mesnevi 2

Mısra: 11

Hani, nerede.

Kanı anuñ gibi bir dñn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

8. kıanı:

Mesnevi 3

Mısra: 19

Hani, nerede.

Kanı sākī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma'ānī-fezāy

9. kıanı:

Mesnevi 3

Mısra: 23

Hani, nerede.

Kanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pñr-i fertñt andan cñvān

10. kıanı:

Mesnevi 3

Mısra: 27

Hani, neredede.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyḥusrevī
Ki ğamdan ŧikeste za‘īfem ḳavī

11. ḳanı:

Mesnevi 3

Mısra: 33

Hani, neredede.

Ḳanı sāḳī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki ḳandan virür reng diḥḳān-ı pīr

ḳankı:

1. ḳankı:

Gazel 89

Mısra: 4

Hangi.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Ḳankı miskīn kim ola ḥayrān-ı ḥüsn

2. ḳankı:

Gazel 121

Mısra: 1

Hangi.

Rāḥata ğit miḥnete dir gel beri
Ḳankı ‘āşık kim seve sen dil-beri

3. ḳankı:

Gazel 124

Mısra: 2

Hangi.

Ḳankı gözsüzdür diyen ṭañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

kanlu yaş:

1. kanlu yaşumla:-um, -la

Tahmis 2

Mısra: 17

Kanlı gözyaşı.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

kân-şifât:

1. kân-şifât:

Gazel 109

Mısra: 3

Kırmızı şifât; yüzü birçok madenden oluşan, hazine.

Sensin ol gevher-i pâkîze ki ey kân-şifât
Reşk ider sîb-i cinân sîmberîn ğabġabuña

kanuma gir-:

1. kanuma girdi:-di

Gazel 118

Mısra: 6

Deyim. Kanına girmek; felakete düşmesine neden olmak.

Geçdi dilden karar kalmadı vây
Gamzesi tîri kanuma girdi

k'anuñ:

1. k'anuñ:

Gazel 28

Mısra: 6

Ki onun (yaşlı kişinin).

Hengâm-ı lâledür tır bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pîri k'anuñ ziyânı yokdur

2. k'anuñ:

Gazel 29

Mısra: 8

Ki onun, çüinkü onun.

Göñülde şādlık bir laḥza тұrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

3. k'anuñ:

Gazel 30

Mısra: 8

Ki onun, Hüsrev'in.

O Hüsrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

kap:-

1. **ķapsa:-sa**

Gazel 126

Mısra: 10

Kapmak, yakalamak.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Ķapsa ne ‘aceb kim daḥi yok ğayr ğıdāsı

kap:

1. **ķapdı:-dı**

Gazel 1

Mısra: 7

Birdenbire yakalayarak çekerek almak, ele geçirmek.

Nergisüñ şāḥūn elinden ķapdı bād
Kör elinden sehl ola ķapmak ‘aşā

kapmak:

1. **ķapmak:-mak**

Gazel 1

Mısra: 8

Hızlıca almak.

Nergisüñ şāhūn elinden ƙapdı bād
Kör elinden sehl ola ƙapmak ‘aşā

kapu:

1. ƙapuñdan:--ñdan

Gazel 10

Mısra: 1

Padişah ƙapısı, sevgili ƙapısı.

Ƙapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

2. ƙapusında:-sı, -n, -da

Gazel 69

Mısra: 13

Kapı; ön.

Meyhāne ƙapusında kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma‘lūm degül nisbeti anuñ

3. ƙapuñda:-ñ, -da

Kıt'a 1

Mısra: 10

Padişahın makamı; sevgilinin ƙapısı.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarĥ
İtlerüñle ƙapuñda hem-ser idüm

4. ƙapuñdan:-ñ, -dan

Kaside 1

Mısra: 39

Kapı, makam.

Ƙaġı sâ‘il kim ƙapuñdan raĥm umar
Ne ƙapucuñ redd ider ne ketĥudā

5. **kapuñdur:-ñ, -dur**

Mesnevi 1

Mısra: 37

Makam, huzur.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaçrayam sen bahre muħtāc

6. **kapunda:-n, -da**

Tahmis 1

Mısra: 17

Kapı, huzur.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar
Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

kapu kapu gez:-

1. **kapu kapu gezen:-en**

Gazel 84

Mısra: 6

Deyim. Bir hayli gezip-dolaşmak, girmedik ev bırakmamak.

Eline āyīne almış güneş gelür her şubħ
Kapu kapu gezen āyīnedāra beñzetdüm

kapucu:

1. **kapucuñ:-ñ**

Kaside 1

Mısra: 40

Kapıcı.

Kağı sā'il kim kapuñdan rahm umar
Ne kapucuñ redd ider ne kethudā

kār eyle:-

1. **kār eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: 1

Deyim. *Etki etmek.*

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña teraḥḥum ol cefākār eylemez

2. **kār eylemez:-mez**

Gazel 56

Mısra: 6

Deyim. *Etki etmek.*

Senden ayru ger ecel ḳorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

kār it:-

1. **kār itmedi:-me, -di**

Gazel 123

Mısra: 5

Deyim. *Etki etmek.*

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

kara:

1. **ḳaradur:-dur**

Gazel 57

Mısra: 7

Siyah; karanlık; bahtsızlık.

Ey çerāğ-ı dīde-i giryānımız
Ruḥlaruñsuz rûz-ı baḥtum ḳaradur

2. **ḳarardı:-r, -dı**

Gazel 119

Mısra: 6

Kara; kararmak.

Başumda saçum ağarduğınca
Ey vāy gönül daği karardı

kara baht:

1. **ķara bahtumuñ:-um, -uñ**

Gazel 113

Mısra: 1

Deyim. Kötü talih.

Ey saçı ķara bahtumuñ sebebi
Zülfî eyvân-ı ‘ömrümüñ tınabı

kara ol-:

1. **ķara olsun:-sun**

Gazel 98

Mısra: 6

Kararmak; utanmak.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķıbüñ yüzine bak ķara olsun

kara saç:

1. **ķara saçum:-um**

Gazel 119

Mısra: 4

Siyah saç.

ķahruñla ķara saçum ağardı
Vey sîm-beden siyâh-gîsû

1. **ķara saçuñla:--uñla**

Gazel 11

Mısra: 1

Siyah saç.

İdeliden ķara saçuñla ķarār
ķalmadı cân-ıla gönülde ķarār

karār:

1. karār:

Gazel 118

Mısra: 5

Sabit ve sakin olmak.

Geçdi dilden karār kalmadı vāy
Gamzesi tīri kânuma girdi

2. karār:

Gazel 61

Mısra: 2

Rahat, huzur.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karār u tākāt u hūş

3. karār:

Gazel 84

Mısra: 9

Sabit ve sakin olmak.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

karār id-:

1. karār ideliden:-eli, -den

Gazel 11

Mısra: 1

Sabit olmak.

İdeliden kara şaçuñla karār
Kalmadı cān-ıla gönülde karār

karār kal-:

1. **ķarār ķalmadı:--dı-ma, -dı**

Gazel 11

Mısra: 2

Karar, rahat kalmak.

İdeliden ķara ŗaķuñla ķarār
Ķalmadı cān-ıla gōñülde ķarār

ķarŗu:

1. **ķarŗumuzda:-muz, -da**

Gazel 107

Mısra: 1

Karŗı, ön; göz önü.

Ķarŗumuzda it rakıbi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luŗ eyle bızār eyleme

2. **ķarŗusına:-sı, -n, -a**

Gazel 126

Mısra: 5

Karŗı, -e doğru.

Bülbül gül-i ter ķarŗusına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ōmr bināsı

3. **ķarŗu:**

Kaside 2

Mısra: 7

Karŗı, -e doğru.

Güle ķarŗu bu maţla‘ı bülbül
Mest ü ĥayrān olup oķurdı hezār

ķaŗ:

1. **ķaŗuñla:-uñ, -la**

Gazel 44

Mısra: 4

Ķaŗ.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cev̄ ü cefā kıılır

2. **kaşuñā**:-u, -ñ, -a

Gazel 20

Mısra: 8

Kaş.

Rāstī serv diyen kāmētüñe toğrı dimiş
Meh-i nev daħi dimiş kaşuñā līk egri ḥaber

3. **kaşlaruñ**:-lar, -uñ

Gazel 70

Mısra: 1

Kaş.

Yā kaşlaruñ oķına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışķa girmege evvel ciger gerek

4. **kaşuñā**:-uñ, -a

Gazel 74

Mısra: 1

Kaş.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuñā dirse hilāl
Bu durur toğru ḥaber kim eyler ol egri ḥayāl

5. **kaşı**:-ı

Gazel 80

Mısra: 8

Kaş.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı mihrāb Edhem

6. **kaşuñı**:-uñ, -ı

Gazel 67

Mısra: 7

Kaş.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dīl-güşā taṣvīr yok
Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

kaşd:

1. kaşdı:-ı

Gazel 110

Mısra: 10

Amaç.

Dağı ḥişār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muḥkem bahār ile

kaşd it:-

1. kaşd itdi:-di

Gazel 17

Mısra: 6

(cana) kast etmek, saldırmak, niyetlenmek.

Bir kez dehenüñ rāzın şordugum içün ğamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. kaşd itdi:-di

Gazel 108

Mısra: 1

Açıktan bir şeyi yapmaya niyetlenmek.

Yine kaşd itdi gözüm yaşını kan eylemege
Yine başladı göñül āh u fiğān eylemege

kaşd-ı cān id:-

1. kaşd-ı cān ider:-er

Gazel 24

Mısra: 8

(O kimse) canına kasd eder. Ölmeye niyetlenir.

Zülfüñe el şunan kılur māye-i ‘ömri tārūmār
Diş bileyen tudağūña göz göre ғаşd-ı cān ider

ғаşd-ı dil ü cān:

1. ғаşd-ı dil ü cān:

Gazel 17

Mısra: 1

Gönle ve cana kast etmek.

‘Aşıqlaruñuñ qanın her yaña revān eyler
Ol hūnī gözūñ dāyim ғаşd-ı dil ü cān eyler

ғаşd-ı ғazā:

1. ғаşd-ı ғazā:

Kaside 2

Mısra: 36

Gazaya niyet.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa ғаşd-ı ғazā Muḥammed-vār

қаşşāb:

1. қаşşāb:

Gazel 80

Mısra: 2

Kan dökücü.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen қаşşāb Edhem

kassām-ı ezel:

1. kassām-ı ezel:

Gazel 77

Mısra: 8

Ezelden kaderi taksim eden Allah.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Qassām-ı ezel

kaşuñ mihrābın:

1. kaşuñ mihrābına:-na

Gazel 25

Mısra: 3

(Sevgilinin) kaşının mihraba benzeyen kavisli yerine. - Sevgilinin kaşı kibleye benzetilmiştir. -.

Şaň degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

kaşuñ nūnı:

1. kaşuñ nūnı:

Gazel 6

Mısra: 1

Kaş. Arap alfabesindeki nun harfine benzeyen kaş.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-şad kim kaşuñ nūnı ider anı dürüst

kaşuñ nūnın:

1. kaşuñ nūnın:

Gazel 26

Mısra: 15

(Sevgilinin) nun harfine benzeyen kaşını.

Göreldeñ Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nūnın dehānuñ mīmin ey dost

2. kaşuñ nūnın:-ın

Gazel 35

Mısra: 3

(Sevgilinin) nun harfı gibi kavisli kaşı.

Melīh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddūñ kaşuñ nūnın gören dir

3. aşuñ n n n:- n

Gazel 26

Mısra: 15

(Sevgilinin) nun harfine benzeyen aşını.

G relden  ker 'n ñ eşmi nemd r
aşuñ n n n deh nuñ m min ey dost

kat' id-:

1. at' iderseñ:-er, -señ

Mesnevi 2

Mısra: 26

Kesmek, son vermek.

Sal anat nevbetled r nevbet sen ñ
at' iderseñ r şveti devlet sen ñ

k' teş-i M s :

1. k' teş-i m s :

Kaside 2

Mısra: 4

(Ki) Hz. Musa'nın ateş .

A  g z ñ a la n kte-i tev  d
K' teş-i M s  g ster r g lz r

kat :

1. at :

Gazel 88

Mısra: 7

 ok, pek.

Meyd n-ı 'ış   inde dil- ver ge er at 
M jg nuñ o ların dile g nder ayacu um

kat' -ı rec  it-:

1. **kaṭ' -ı recā itmezem:-mez, -em**

Kaside 1

Mısra: 38

Ümidi kesmek.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kaṭ' -ı recā

kātib-i defter:

1. **kātib-i defter:**

Gazel 88

Mısra: 4

Defter katibi.

Ḳıl ḥaṭṭuñ aña kātib-i defter Ḳayacuğum
Ḥāl-i ruḥuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

katl-i 'āşık:

1. **kaṭl-i 'āşıkdan:-dan**

Kaside 2

Mısra: 21

Aşık katli.

Ḳatl-i 'āşıkdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

katra:

1. **kaṭrayam:-y, -am**

Mesnevi 1

Mısra: 38

Damla.

Kapuñdur bī-nihāyet baḥr-i mevvāc
Ḳuluñ bir kaṭrayam sen baḥre muḥtāc

2. **kaṭraya:-y, -a**

Mesnevi 1

Mısra: 40

Damla.

Görürsin baħr yatar bî-ser ü pây
Yine luṭfindan irür қаtraya cāy

kavî:

1. kavî:

Mesnevi 3

Mısra: 28

Çok.

Қanı sākî ol cām-ı Keyħusrevî
Ki ğamdan ŗikeste za‘îfem kavî

kavî pâdişāh:

1. kavî pâdişāhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 3

Kuvvetli padişah; sevgili; Allah.

Ḥavf itmezüz ki var kavî pâdişāhumuz
Leşker za‘îf ma‘reke pür düşmen oldı lîk

kavl:

1. kavlini:-ini

Gazel 2

Mısra: 3

Lakırdı, söz.

Muṭribüñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Қılmadın ğam āteşinden bağruñı devrān kebāb

kavl ü qarār:

1. kavl ü qarār:

Murabba 1

Mısra: 7

Söz birliğı ederek sonuca bağlamak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan qavl ü qarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

Kaya:

1. **Qayacuğum:-cuğ, -um**

Gazel 88

Mısra: 1

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Ey hūsn iline şāh-ı muzaffer Qayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Qayacuğum

2. **Qayacuğum:-cuğ, -um**

Gazel 88

Mısra: 2

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Ey hūsn iline şāh-ı muzaffer Qayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Qayacuğum

3. **Qayacuğum:-cuğ, -um**

Gazel 88

Mısra: 4

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Qıl hattıñ aña kātib-i defter Qayacuğum
Hāl-i ruħuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

4. **Qayacuğum:-cuğ, -um**

Gazel 88

Mısra: 6

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Qayacuğum

5. **Ḳayacuġum:-cuġ, -um**

Gazel 88

Mısra: 8

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Meydān-ı 'ışk içinde dil-āver geçer ęatı
Müjġānuñ oğların dile gönder Ḳayacuġum

6. **Ḳayacuġum:-cuġ, -um**

Gazel 88

Mısra: 10

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Başı zevāllü hāli mükedder Ḳayacuġum
Taş işüġini yaşdanur ağşama dek güneş

7. **Ḳayacuġum:-cuġ, -um**

Gazel 88

Mısra: 12

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Bağmaz yüzine kimse Gülistān oğmaz
Hüsnüñ kitābın ideli ezber Ḳayacuġum

8. **Ḳayacuġum:-cuġ, -um**

Gazel 88

Mısra: 14

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

Hecrüñ řebinüñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubĥ-ı visālün oldu müyesser Ḳayacuġum

9. **Ḳayacuġum:-cuġ, -um**

Gazel 88

Mısra: 16

Kaya - Defter katibi olan bir kişi -.

‘Ulvî olursa Çākerī’nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Qayacuğum

qayaya dōy-:

1. qayaya dōymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 8

Kaya gibi taşlara dayanmak.

Gönlüme cefâ taşın yiter ur
Dil sırça durur qayaya dōymez

qayd-ı zencir:

1. qayd-ı zencire:-e

Muaşşer 1

Mısra: 4

Zincir bağı. - Saçın zinciri. -.

Qayd-ı zencire düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘arızuña zülfüñi mānend-i perī

qāyil ol-:

1. qāyil oldum:-du, -m

Muaşşer 1

Mısra: 15

Kabul etmek.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum qāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyil

2. qāyil olmazuz:-maz, -uz

Gazel 103

Mısra: 5

Rıza göstermek.

Cevr ile öldürme qāyil olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhūrdur qan ile qānūn eyleme

Kays:

1. Kays:

Gazel 120

Mısra: 4

Leyla ve Mecnun hikayesindeki Mecnun'un aşk müptelası olmadan önceki adı.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim

Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

kebāb:

1. kebāb:

Gazel 2

Mısra: 4

Ateşte alazlanarak veya kavrularak pişirilen her türlü nesne.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur

Qılmadın ğam āteşinden bağıruñı devrān kebāb

kebāb it-:

1. kebāb itdi:-di

Gazel 57

Mısra: 9

Kalıp söz. Yakmak.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin

Olalı 'ışkuñ ğamı mihmānımız

kebkeb:

1. kebkebüñe:-üñ, -e

Gazel 109

Mısra: 6

Ayakkabının altına çakılan çivinin izi.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş

Başı üstine şebīh olduğuçün kebkebüñe

kec-rev:

1. kec-rev:

Gazel 101

Mısra: 9

Eğri giden, tuttuğu yol aykırı.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hâ döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

keder:

1. kederi:-i

Muaşşer 1

Mısra: 2

İç sıkıntısı, keder.

Dağıdur nīm niğehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

kefen:

1. kefenine:-in, -e

Gazel 114

Mısra: 9

Ölüye sarılan bez.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

2. kefen:

Mesnevi 1

Mısra: 5

Ölüye sarılan bez.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerīmā rahmet eyle gey buñaldum

kem:

1. **keme:-e**

Gazel 101

Mısra: 10

Kötü kimse.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hâ döner Çâkerî'ye deyn virür kām keme

2. **kemdür:-dür**

Gazel 103

Mısra: 8

Eksik.

Âfîtabı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lâle-ruh sîmîn-zeķan la'îln-dehân

3. **kem:**

Gazel 40

Mısra: 8

Eksik, noksan.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırāķũnda ğussam beñüm kem degüldür

4. **kem:**

Gazel 41

Mısra: 2

Eksik, az.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zîrâ ki ehl-i derde luţfı da kem degüldür

5. **kem:**

Gazel 41

Mısra: 6

Eksik, az.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim aharı da kem degüldür

kemāl:

1. kemāl:

Gazel 74

Mısra: 10

15.yy divan airi.

ākerī her kim nazar iderse i' rüñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfiz'dur taayyülde Kemāl

2. kemāli:--i

Gazel 11

Mısra: 9

Eksiksizlik, mükemmellik.

Sözde kemāli bulı gör ākerī
'Ömr gidüp ala sözünü yādigār

3. kemālūñe:-üñ, -e

Gazel 106

Mısra: 9

Olgunluk.

Aferīn ākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözünü dilde

kemāl artur-:

1. kemāl arturur:-urur

Gazel 43

Mısra: 2

Olgunluk, bir şeyin bütün cüzlerinin yarlı yerinde ve tam olmasıdır. İnsanın beşeri noksanlardan nefsinı temizlemesi.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet baışlar kemāl arturur

kemāl ehlin:

1. kemāl ehline:-i, -ne

Gazel 75

Mısra: 4

İlim, irfan sahibi. - Olgun insan -.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

kemāl-i dil-ber:

1. kemāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 8

Gönül alan sevgilinin olgunluğu.

Redd itdi raķīb-i nāķış dost
Aķsente zihī kemāl-i dil-ber

kemān:

1. kemān:

Gazel 63

Mısra: 3

Yay; kaş.

Çarķ-ı felek kemān u havādisdür oķları
Derdā ki ādem oĝları miskīn nişān imiş

kemān ebrū:

1. kemān ebrūnā:-nā

Gazel 67

Mısra: 3

Keman kaşlar.

Tīr-i ğamzeñden senüñ hōd bilürem taķşīr yok
İtmeyen ķurbān kemān ebrūnā baķtumdur beni

kemān id-:

1. kemān ider:--er

Gazel 24

Mısra: 1

(Aşık) yay gibi yapar, eğer. - Aşığın beli kemana döner.-.

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetini kemān ider

Tîr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

kemān u tîr:

1. kemān u tîr:--ile

Gazel 34

Mısra: 6

Yay ve ok. - Sevgilinin kaş ve kirpikleri, yay ve oka benzetilmiştir. -.

Hālîni ben idüp gözi dil murğı şaydı çün

Durmuş kemān u tîr ile dāyim hāvaledür

kemān-ebrū:

1. kemān-ebrū:

Gazel 72

Mısra: 1

Keman kaş.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lî vü nişfun lek

Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsaň sîneme nāvek

2. kemān-ebrūyı:--yı

Gazel 108

Mısra: 7

Keman kaşlı.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege

Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oğın

kemend-i şayd-ı Behrām:

1. kemend-i şayd-ı behrām'ı:-ı

Gazel 25

Mısra: 7

(İran hükümdarlarından) Behram'ın avlanırken kullandığı kementi.

Ko kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde göñül sāğardadur

kemend-i zülfi belāsi:

1. kemend-i zülfi belāsına:-sı, -n, -a

Gazel 22

Mısra: 9

Saçın kemendinin, zincirinin belası.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

kemer:

1. kemeri:-i

Gazel 9

Mısra: 4

Bele takılan kuşak, kemeri.

Beñzer ki mürīd oldı haṭ-ı sebz-i nigāra
Kim hırka geyer mūr belinde kemeri var

kemer kıl:-

1. kemer kıl:

Tahmis 1

Mısra: 12

Kemer olarak takmak; bükmek.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıl
Miyān-ı cāna bu pendı kemer kıl

kenār:

1. kenār:

Kaside 2

Mısra: 62

Kenar, son.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet kıl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

kendü:

1. kendüñe:-ñe

Gazel 107

Mısra: 1

Kendi.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

2. kendümi:-m, -i

Tesdis 1

Mısra: 27

Kendi.

Bilürem kendümi billāh günehkāram ben
Bend-i zencīr-i ser-i zülf-i siyehkāram ben

3. kendüden:-den

Tahmis 1

Mısra: 5

Kendi, zatı.

Kişiye kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

kerāmet bağışla:-

1. kerāmet bağışlar:-r

Gazel 43

Mısra: 2

Allah'ın veli kullarından sadır olan olağanüstü hal ve söz. Allah'ın subhanehu ve

teâlâ sevdiği kullarına ikramda bulunması, alışılmışın dışında hâlleri onların eliyle icra edip onları desteklemesidir .

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

kerem:

1. keremdür:-dür

Gazel 26

Mısra: **14**

Lutuftur, cömertliktir.

Eğerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne gam çünkim kerīm işi keremdür

2. keremi:-i

Gazel 59

Mısra: **12**

Lütuf, iyilik.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

kerem dur:-

1. kerem durur:-durur

Gazel 53

Mısra: **8**

İyilik, ihsan.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

kerem it:-

1. kerem it:

Gazel 127

Mısra: **6**

Lutf etmek, iyilikte bulunmak.

Sāḳiyā baḥr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ḡamı

2. kerem it:

Gazel 46

Mısra: 3

İyilikte bulunmak, lütfetmek .

Ḥāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcaḳ kūy-ı nigāra kerem it

kerem kıl-:

1. kerem kıl:

Gazel 79

Mısra: 1

İyilik etmek.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil ḥānesinden gide ḡam

kerem-i ‘afv:

1. kerem-i ‘afvuñıla:-uñ, -ıla

Tedis 1

Mısra: 10

Bağışlama.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

kerīm:

1. kerīm:

Gazel 59

Mısra: 9

Cömert olan yaratıcı, Allah.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoḡ ise cürm ü günāhumuz

2. **kerĩmsin:-sin**

Gazel 27

Mısra: 3

Kerem sahibi, cömert.

Sen bir Kerĩmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabĩsem k'ĩşüm gücüm riyādur

kerĩm işi:

1. **kerĩm işi:-i**

Gazel 26

Mısra: 14

Cömert olanların işi.

Egerçi yāra yarar ḥıdmetüm yok
Ne ğam çünkim kerĩm işi keremdür

kerĩmā:

1. **kerĩmā:**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Ey kerem sahibi.

Kefen boynuma ṭakup saña geldüm
Kerĩmā raḥmet eyle gey buñaldum

kes:-

1. **kesük:-ük**

Gazel 69

Mısra: 13

Kesmek; baş eğmek.

Meyḥāne ḳapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lüm degül nisbeti anuñ

2. kes:

Gazel 104

Mısra: 4

Kesmek.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

3. kesilsün:-il, -sün

Gazel 104

Mısra: 4

Kesilmek; durdurmak.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

4. kes:

Gazel 111

Mısra: 5

Kesmek, sonlandırmak.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

kesb-i kemāl:

1. kesb-i kemāl:

Gazel 75

Mısra: 4

Olgunlaşmak.

Cihānda cān gibi cānum 'azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

keşf ü kerāmāt:

1. keşf ü kerāmāt:

Gazel 5

Mısra: 2

Keşif ve keramet.

Dir iken şūr-ı ‘ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

keşf-i esrār:

1. keşf-i esrār:

Gazel 107

Mısra: 6

Sırları keşfetmek, ortaya çıkarmak.

Açma ağzın kıl hāzer rüsvā-yı ‘ām eyler seni
Gonca gülsün ‘andelībe keşf-i esrār eyleme

kesil-:

1. kesildi:-di

Kıt'a 1

Mısra: 11

Kesilmek; vermekten vazgeçmek.

Hasta kaldum kesildi dirlicügüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

kes-:

1. kesmez iseñ:-mez , -ise, -ñ

Mesnevi 2

Mısra: 23

Bırakmak, vazgeçmek.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

kesük başdan:

1. kesük başdan:-dan

Gazel 83

Mısra: 10

Kesik baş; ölmüş kişi.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmış rāhı gördüm

kethudā:

1. kethudā:

Kaside 1

Mısra: 40

Kahya.

Kaᅓı sā'il kim apuñdan ram umar
Ne apucuñ redd ider ne kethudā

kevākib-i seyyār:

1. kevākib-i seyyār:

Kaside 2

Mısra: 34

Gezenler.

Lekerüñdür kevākib-i seyyār
al'atüñ āfītāb-ı devletdür

kevkeb:

1. kevkebüñe:-üñ, -e

Gazel 109

Mısra: 8

Yıldız.

Aydan aydın var-iken āhumuzuñ mihr-i ruı
Ne hüküm var senüñ ey ar-ı felek kevkebüñe

kevser:

1. kevser:

Gazel 21

Mısra: 6

Cennette bir nehir ismi.

Bir adeh Şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

2. kevser:

Gazel 41

Mısra: 3

Cennette bir nehir ismi.

Kevser lebüñe Őöyle reŐk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

3. kevser'i:-i

Gazel 121

Mısra: 6

Kevser(a.i.). Cennette bir havuzun adı.

Bir perī sevdüm beşer Şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

key:

1. key:

Gazel 133

Mısra: 6

Yüksek makamlı anlamında olup eski İran Őahlarının unvanıdır.

Yaķasın āk idüp gül bülbul eydür
Şanı Destān ile Keyķusrev ü Key

k'ey:

1. k'ey:

Gazel 68

Mısra: 1

Ki ey.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

Keyhusrev:

1. Keyhusrev:

Gazel 133

Mısra: 6

Keykavus'un torunu, Siyavuş'un oğlu olan meşhur hükümdar.

Yağasın çāk idüp gül bülbul eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

ki:

1. ki:

Gazel 30

Mısra: 4

Ki bağlacı.

N'iderler cennet ü gilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

2. ki:

Gazel 34

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

3. ki:

Gazel 34

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

4. ki:

Gazel 35

Mısra: 6
Ki bağlacı.

Nigārā ḥadden aşurma cefâyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardır

5. ki:
Gazel 35
Mısra: 10
Ki bağlacı.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardır

6. ki:
Gazel 36
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Her kaṅğı müneccim ki tutar tālī' üñi dir
Allāh bilür ḥüsn iline ḥān olacaḳdur

7. ki:
Gazel 37
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Vefā-yı 'ömrden ḥāşıl hemīndür
Ki dildārum benümle hem-nişīndür

8. ki:
Gazel 37
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Sarāyından meger meydāna çıkmış
Ki eṭrāf-ı çemen ḥuld-i berīndür

9. ki:

Gazel 37

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Gazelde dür diŕüñ vaŕfın mı yazmıŖ
Ki naẓm-ı Çākerī dŭrr-i semīndŭr

10. ki:

Gazel 38

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Yŭzi behiŖt ũ haŖr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hŭr-ı māh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

11. ki:

Gazel 38

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Zŭlf ile kāmet ũ dehenin kim görŭrse dir
Ey Çākerī Ŗaķın ki göñŭl murğı dāmıdur

12. ki:

Gazel 40

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Gam-ı ‘iŖķıla her ki hurrem degŭldŭr
Gŭni yoķdur anuñ ki mātem degŭldŭr

13. ki:

Gazel 40

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Günāhın yaz[ar]mış nīgāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

14. ki:

Gazel 41

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beřerden sūret degül ki zīrā

15. ki:

Gazel 42

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Sun bāde ki gönli Çākerī'nüñ
Bī-şohbet-i yār hoş degüldür

16. ki:

Gazel 43

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

17. ki:

Gazel 44

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

18. ki:

Gazel 44

Mısra: 7
Ki bağlacı.

Anlar ki şâyim oldı senüñ 'ıd-i vaşluña
Furkat şebinde âh ile derdüñ gıdâ kıılır

19. ki:
Gazel 45
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı tã'ir-i cân işbu haberden açılır

20. ki:
Gazel 45
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabâ yâ düşde
Gördi mi şâh cemâlin ki seherden açılır

21. ki:
Gazel 47
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Bağş-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya'nî ki ol hışşe-i gâıyb durur

22. ki:
Gazel 49
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kııl
Kim 'ömr gibi fenâya döymezi

23. ki:

Gazel 50

Mısra: 4

Ki bağlacı.

‘İşk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

24. ki:

Gazel 52

Mısra: 6

Ki bağlacı.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maķabbet sebeb olmaz

25. ki:

Gazel 53

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer ķalmaz
İrişdi bāde-i nevrūz ğam geçer ķalmaz

26. ki:

Gazel 53

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Cem aldugınca ele cāmı muķrib eydür-idi
Pūr eyle cāmı ki devrān-ı Cem geçer ķalmaz

27. ki:

Gazel 54

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getir sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

28. ki:

Gazel 54

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

29. ki:

Gazel 55

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

30. ki:

Gazel 55

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Getür sākī mey-i şāfī ki huşyār
Şafā-yı şoḥbet-i mestānı bilmez

31. ki:

Gazel 56

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Sākīyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

32. ki:

Gazel 59

Mısra: 4
Ki bağlacı.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādiṣāhumuz
Leşker za‘īf ma‘reke pür düşmen oldu lîk

33. ki:
Gazel 63
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dahı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

34. ki:
Gazel 63
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Ḥāk oldılar ki her biri sâhib-ķırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

35. ki:
Gazel 63
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kılur
Mey nüş kıl ki rahmet-i ḥāk bī-kerān imiş

36. ki:
Gazel 64
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Naşīḥat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū‘

37. ki:

Gazel 66

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

38. ki:

Gazel 66

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Beni ğarķ eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihī devlet ki gele hıızr ḥaṭuñ ṭuta elüm

39. ki:

Gazel 68

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki ḥoş merdāne varduñ

40. ki:

Gazel 68

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser ṭop idecek meydāna varduñ

41. ki:

Gazel 68

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdūñ ki ol zındāna varduñ

42. ki:

Gazel 69

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Bildūñ ki şuçından yoğ-imiş kimse müselleḡ
Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

43. ki:

Gazel 69

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Meyḥāne ḳapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lūm degül nisbeti anuñ

44. ki:

Gazel 69

Mısra: 20

Ki bağlacı.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki ḳıla nūř gider ḥürmeti anuñ

45. ki:

Gazel 70

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baḥr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

46. ki:

Gazel 72

Mısra: 2
Ki bağlacı.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsaň sīneme nāvek

47. ki:
Gazel 73
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Ne revādur ki yata Ka‘be'de seg
Kūyuň içinde raķībi ķoma kim

48. ki:
Gazel 79
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

49. ki:
Gazel 84
Mısra: 9
Ki bağlacı.

Ĥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

50. ki:
Gazel 84
Mısra: 13
Ki bağlacı.

Ne cān ki Çākerī şī‘rin okırsa ĥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetdüm

51. ki:

Gazel 85

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetsüm

52. ki:

Gazel 85

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Çemende gül ki zümüröd serīrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyāre beñzetsüm

53. ki:

Gazel 85

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetsüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

54. ki:

Gazel 88

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Qıl hattıñ aña kātib-i defter Qayacuğum
Hāl-i ruhuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

55. ki:

Gazel 97

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

56. ki:

Gazel 97

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

57. ki:

Gazel 100

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Sāḳiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i ẖarūn u mülk-i Keyḫusrev

58. ki:

Gazel 104

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān ḫalḳını meftūn
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

59. ki:

Gazel 109

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şıfāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ğabġabuña

60. ki:

Gazel 110

Mısra: 2
Ki bağlacı.

Firdevse beñzedi yine ‘âlem bahār ile
Şād ol gönül ki def‘ olur ğam bahār ile

61. ki:
Gazel 110
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki qalmaya ‘âlem bahār ile

62. ki:
Gazel 114
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Gönlüm çekerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne ğam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

63. ki:
Gazel 115
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daħi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daħi

64. ki:
Gazel 116
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Şeb-reng saçuñ gönlümü sevdāya düşürdi
Raħm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

65. ki:

Gazel 117

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Da'vî-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdâm
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şâhidi

66. ki:

Gazel 118

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Yaraşur şî'r-i Çâkerî ki şehâ
Şu'arânuñ müdâm ola virdi

67. ki:

Gazel 122

Mısra: 6

Ki bağlacı.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

68. ki:

Gazel 123

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Şâh lutfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çâkerî

69. ki:

Gazel 126

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim daği yok ğayr ğıdâsı

70. ki:

Gazel 126

Mısra: 12

Ki bağlacı.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyâsı
Anca daği sultân u gedâ üstine gerdün

71. ki:

Gazel 126

Mısra: 20

Ki bağlacı.

Râhat ne olsun kişi bu durur cihânda
Ki sem 'ine her dem doğınur mevt şadâsı

72. ki:

Gazel 129

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Bağâsuz olduĝın bildi mi lâle
Ki yakmış âteş-i fûrkat içini

73. ki:

Gazel 129

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Ki şîşeyle çıkara erba 'îni
Şarâb ol dem olur ey şûfî şâfî

74. ki:

Gazel 129

Mısra: 8
Ki bağlacı.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitīni

75. ki:
Gazel 130
Mısra: 6
Ki bağlacı.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

76. ki:
Gazel 130
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

77. ki:
Gazel 130
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

78. ki:
Gazel 133
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Bahār eyyāmıdur şun sākiyā mey
Ki dilden mey kılur ğam nāmesin tayy

79. ki:

Gazel 133

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

80. ki:

Gazel 133

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Du‘ā kııl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Saḥāvetde ki oldur Ḥatem-i Tayy

81. ki:

Kaside 2

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Çıkdı taḥt üzre gül Süleymān-vār
Sāķī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

82. ki:

Kaside 2

Mısra: 14

Ki bağlacı.

Bāde-i bī-ḥumārı sāķī getir
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü ğubār

83. ki:

Kaside 2

Mısra: 30

Ki bağlacı.

La'lden gül tabak tutar pür-nür
Ki şehüñ ayağına ide nişār

84. ki:

Kaside 2

Mısra: 31

Ki bağlacı.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañcerüñden ecel diler zinhār

85. ki:

Kaside 2

Mısra: 37

Ki bağlacı.

Ne 'aceb murğ olur oquñ ki aña
Cān-ı a'dā olur hemīşe şikār

86. ki:

Kaside 2

Mısra: 43

Ki bağlacı.

Tiğ-ı tizüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

87. ki:

Kaside 2

Mısra: 50

Ki bağlacı.

Şāhsañ halka Hālık'a kulsın
Kulluk eyle ki kıldı yokdan var

88. ki:

Kaside 2

Mısra: 53

Ki bağlacı.

Ƙanı anlar ki halk dirleridi
Fāli mes'ūd tāli' i muhtār

89. ki:

Kaside 2

Mısra: 62

Ki bağlacı.

Çākerī gel du'ā-yı devlet kı
Ki bulunmaz bu vaşfa hadd ü kenār

90. ki:

Mesnevi 1

Mısra: 16

Ki bağlacı.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

91. ki:

Mesnevi 1

Mısra: 18

Ki bağlacı.

Zihī kudret zihī şun'-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gūlzār

92. ki:

Mesnevi 1

Mısra: 29

Ki bağlacı.

Anuñ Hakkı ki Ƙur'ān'a emīndür
Emānetdār-ı Rabbü'l- 'ālemīn'dür

93. ki:

Mesnevi 1

Mısra: 36

Ki bağlacı.

Bilürem bende yokdur ol liyâkat
Ki diyem Çâkerî'ye kıl şefâ'at

94. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 26

Ki bağlacı.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvâr
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahâr

95. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 28

Ki bağlacı.

Çanı sâķī ol cām-ı Keyhüsrevī
Ki ğamdan şikeste za'îfem kıvī

96. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Ki bağlacı.

Çanı sâķī ol reng-i bâde-'abîr
Ki kıandan virür reng dihkân-ı pîr

97. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Ki bağlacı.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer alısar ne sīm

98. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 40

Ki baqlacı.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir abbe degmez sarāy-ı cihān

99. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 42

Ki baqlacı.

şu menzil durur bu cihān-ı arāb
Ki urıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

100. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 8

Ki baqlacı.

Muğannī alasın yine erġanūn
Ki dilden gide fikr-i dūnyā-yı dūn

101. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 10

Ki baqlacı.

İilsün yine āb-ı endīře-sūz
Ki ger řīr ierse olur bīře-sūz

102. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 12

Ki bağlacı.

Bahār irdi şun sākiyā bir ẓadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

103. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 18

Ki bağlacı.

Muğannī bahār irdi eyle ḥurūş
Ki gülşende bülbül yaraşmaz ḥamūş

104. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 20

Ki bağlacı.

Ḳanı sāḳī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma‘ānī-fezāy

105. ki:

Mesnevi 3

Mısra: 22

Ki bağlacı.

Getür bir ẓadeḥ rāh-ı reyḥān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

106. ki:

Tahmis 1

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

107. ki:

Tahmis 1

Mısra: 15

Ki bağlacı.

Ki gördüm diyeni ber-dâr iderler
Senûñ çün şād olup ğamnāk olanlar

108. ki:

Tahmis 2

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya ‘nī gül ruhlaruña bûlbûl-i gūyādur bu

109. ki:

Gazel 93

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haţ-ı mühleti Dîvân-ı Kazâ'dan

110. ki:

Gazel 114

Mısra: 9

Bağlama edatı.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

111. ki:

Gazel 3

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Dil gül yañağınıñ 'araxın derd-i ser kıılır
Beñzer ki var şudā'ı diler def'ine gül-āb

112. ki:

Gazel 4

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruñuñda
Mu'ayyendür ki kıaddüñdür kıyāmet

113. ki:

Gazel 5

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Tevakıkfı itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fı't-te'hıri āfāt

114. ki:

Gazel 7

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bī-dād

115. ki:

Gazel 7

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

116. ki:

Gazel 8

Mısra: 1
Ki bağlacı.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbere var
Sultān-ı dü kevn oldu sa'ādetlü seri var

117. ki:
Gazel 9
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

118. ki:
Gazel 9
Mısra: 3
Ki bağlacı.

Beñzer ki mürīd oldu ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırka geyer mūr belinde kemeri var

119. ki:
Gazel 13
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılır cānımuza leyl ü nehār

120. ki:
Gazel 13
Mısra: 4
Ki bağlacı.

Cihān fenāyıludur müttehem beḳāya düriş
Bugün ki cevri felekden elünde fırsat var

121. ki:

Gazel 13

Mısra: 10

Ki bağlacı.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

122. ki:

Gazel 13

Mısra: 11

Bağlama edatı.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

123. ki:

Gazel 14

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Gamından ḥasta düşdüm vāy şad vāy
Ki ḥālūñ niçedür miskīn dimezler

124. ki:

Gazel 15

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaşışi
Virür varın biliş ü yada dirler

125. ki:

Gazel 16

Mısra: 8

Zira.

Boynı bağlu ul itdi ħurřđi
Ki şu 'āi durur resen derler

126. ki:

Gazel 20

Mısra: 10

Ki bağlacı.

'Āřıkuñ anda ki varsa yūzi řuyıyla gider
ākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

127. ki:

Gazel 21

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Cām-ı řāfi ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākī

128. ki:

Gazel 21

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Bir adeĥ şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

129. ki:

Gazel 21

Mısra: 8

Zira.

Ki Ĥaķuñ luťfi ĥāř u 'āmā irer
Rind ile řūfi raĥmet umsa n'ola

130. ki:

Gazel 22

Mısra: 1
Ki bağlacı.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām i er

131. ki:
Gazel 22
Mısra: 4
Ki bağlacı.

Aldanma kim bil r ki ne na ş āşik r ider
Ma r r olup inanma felek lu‘bına  akın

132. ki:
Gazel 26
Mısra: 10
Ki bağlacı.

Elif  addiyle g rse a zı m min
G   l eyd r ki ben b m ra emd r

133. ki:
Gazel 8
Mısra: 3
Ki bağlacı.

   l-i ru -ı c n n gibi cennetde yeri var
Her  ul ki  ab l eyledi ol   h ceddin

134. ki:
Gazel 17
Mısra: 8
Ki bağlacı.

Ben bezm-i bel  i re bil r ki neyem ey dost
 engine d   p ‘ı   n her kim ki fi  n [eyler]

135. ki:

Gazel 18

Mısra: 8

Ki bağlacı.

‘İşk ehli defterinde bu haţ yazılı durur
Her kim ki bâde nûş ide gamdan rehâ düşer

136. ki:

Gazel 18

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre kıl havāle ki senden rızā düşer

137. ki:

Gazel 28

Mısra: 9

Ki bağlacı.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulţān
İḥsānı aña eyler k'anuñ zebānı yokdur

138. ki:

Gazel 29

Mısra: 10

Ki bağlacı.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

139. ki:

Gazel 32

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Leb-i cānān ki menba‘-ı cāndur
Cāna cān-baḥş ab-ı ḥayvāndur

140. ki:

Gazel 32

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülüstān içinde ḥandāndur

141. ki:

Gazel 32

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā‘ ya ki ḥatm-i devrāndur

142. ki:

Gazel 53

Mısra: 6

Zira.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer ḳalmaz

143. ki:

Gazel 55

Mısra: 6

Ki; göre.

Raḳībe okusa ḥüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma‘nī-i Ḳur‘ān‘ı bilmez

144. ki:

Gazel 15

Mısra: 6
Ki; aksi takdirde.

Oturmaz taht-ı zulme şâh-ı ‘âdil
Ki virür mülk ü tâcın bâda dirler

145. **ki:**
Gazel 41
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dâr ğam degüldür
Zîrâ ki ehl-i derde luţfı da kem degüldür

146. **ki:**
Gazel 17
Mısra: 7
Ki bağlacı.

Ben bezm-i belâ içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki figân [eyler]

147. **ki:**
Gazel 32
Mısra: 3
Bağlama edatı.

Düşde beñzer ki gördi gül yüzüñi
Ki gülistân içinde ħandāndur

ki dāyim:

1. **ki dāyim:**
Gazel 25
Mısra: 1
Ki daima.

Hayr ola ol Türk-i mestûñ kaçdı cân u serdedür
Çeşm-i maḥmûruñ ki dāyim fikri şûr u şerdedür

ki-anuñ:

1. ki-anuñ:

Gazel 30

Mısra: 6

Ki onun.

Raḳīb için göñül terk itme yârı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbûrı yokdur

k'îçer:

1. k'îçer:

Gazel 15

Mısra: 1

Ki içer, (temiz yüzlü olan kimse) ki içer. İçmek fiili ki bağlacı ile birleşik şekilli kullanılmıştır.

Ne yalıñ yüzlü k'îçer bâde derler
Eger ğılmân-ısa kûn-dâde dirler

kıl-:

1. kıl:

Gazel 82

Mısra: 5

Etmek/yapmak.

Faḳr elinden ḥalâş kıl yâ Rab
Ḳıllet-i rûzgârı çok gördüm

2. kılmadın:-madın

Gazel 2

Mısra: 4

"Etmek", "yapmak" anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır.

Muṭribûñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Ḳılmadın ğam âteşinden bağıruñı devrân kebâb

3. **ķılur:--ur**

Gazel 11

Mısra: 4

Yapmak, etmek.

Göl yüzüñi yād idüp ey ğonca-leb
Bölöl-i dil nāle ķılur şad hezār

4. **ķılur:-ur**

Gazel 12

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Nāle vü zār ķılur şasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zölü ü ruķuñdan řanemā

5. **ķılur:-ur**

Gazel 69

Mısra: 6

Farz etmek, kabul etmek.

Firdevs degöl fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāķ ķılur bunları bir āyeti anuñ

6. **ķılmazsañ:-maz, -sa, -ñ**

Gazel 71

Mısra: 5

Yapmak, etmek.

Çeng-i ğamdan cān ğirībānını ķılmazsañ ħalāř
Ħařre dek cevruñle ney bigi fiĝān itsem gerek

7. **ķılma:-ma**

Gazel 72

Mısra: 3

Yapmak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka'beteyni cev atar yek yek

8. **kııldı:-dı**

Gazel 72

Mısra: 5

Etmek; söylemek.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kıştını biçmek
Naşīḥat şöyle kııldı mey-fürüşuñ zikri ḥayr olsun

9. **kııldı:-dı**

Gazel 78

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Ey yanağıñ ḥuld ü la'lüñ selsebīl
Selsebīlüñ kııldı kanımı sebīl

10. **kıılam:-am**

Gazel 81

Mısra: 1

Yapmak.

Bir güzel sevmişem ne çāre kıılam
Meger uğrılayın nezāre kıılam

11. **kıılam:-am**

Gazel 81

Mısra: 2

Yapmak.

Bir güzel sevmişem ne çāre kıılam
Meger uğrılayın nezāre kıılam

12. **kıılam:-am**

Gazel 81

Mısra: **10**

Yapmak; başlamak.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-hāra kılam

13. **kıldı:-dı**

Gazel 84

Mısra: **9**

Yapmak; yerleşmek.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

14. **kıl:**

Gazel 88

Mısra: **4**

Yapmak.

Ƙıl hattūñ aña kātīb-i defter Ƙayacuğum
Hāl-i ruħuñ ki Rūm-ili beglerbegisidür

15. **kıl:**

Gazel 89

Mısra: **5**

Olmak.

Mısr-ı hüsñüñ Yūsuf'ısın 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsñ

16. **kılmağ:-mağ**

Gazel 90

Mısra: **5**

Etmek.

Aşüfte kılmağ içün dil bülbulini cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

17. **ķılddı:-dı**

Gazel 119

Mısra: 7

Yapmak.

Devrān-ı sipihr-i lāciverdī

Ey niçe siyāhı ķıldı kāfūr

18. **ķılursın:-ur, -sın**

Mesnevi 1

Mısra: 11

Yapmak, etmek.

Çemenden nergis-i şehlā ķılursın

Duĥāndan günbed-i ĥādrā ķılursın

19. **ķılursın:-ur, -sın**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Yapmak, etmek.

Çemenden nergis-i şehlā ķılursın

Duĥāndan günbed-i ĥādrā ķılursın

20. **ķılduñ:-du, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 18

Yapmak, etmek.

Zihī ķudret zihī şun‘-ı cihāndār

Ki ķılduñ āteş-i sūzānı gūlzār

21. **ķılam:-am**

Mesnevi 1

Mısra: 23

Yapmak; söylemek.

Bilürin ul huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

22. **ķılsa:-sa**

Kaside 2

Mısra: **36**

Etmek.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
ķılsa kaçd-ı ğazā Muħammed-vār

23. **ķılma:-ma**

Muaşşer 1

Mısra: **42**

Etmemek, yapmamak.

İtme ağyār ile şoħbet şaķın ey meh tenhā
ķılma cevri ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

24. **ķılmaz:-maz**

Gazel 54

Mısra: **8**

Yapmak, etmek.

Ki çarķ devrini göñlüñce dā'imā ķılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

25. **ķılmaz:-maz**

Gazel 54

Mısra: **10**

Etmek, yapmak.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du'ā ķılmaz

26. **ķılurdu:-ur, -dı**

Gazel 64

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

27. **kılam:-am**

Gazel 81

Mısra: 8

Yapmak, etmek.

Hayr ü şer çünki cümle Hākdandur
Töhmeti nice rûzgāra kılam

kıl:

1. **kılor:--ur**

Gazel 3

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Dil gül yañağınıñ ‘arağın derd-i ser kılor
Beñzer ki var şudā‘i diler def‘ine gül-āb

2. **kılda:-da**

Gazel 106

Mısra: 8

Kıl, saç teli .

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

kıl havāle:

1. **kıl havāle:**

Gazel 18

Mısra: 10

Bir şeyin yapılmasını Allah'a bırakmak ya da bir kimseye bırakmak.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre kıl havāle ki senden rızā düşer

kıl u kāl artur-:

1. kıl u kāl arturur:-ur, -ur

Gazel 43

Mısra: 4

Dedikoduyu artırmak.

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

kıl u kāl:

1. kıl u kāl:-i

Gazel 19

Mısra: 9

Söylenti.

Ḳo Çakerī gayrı kıl u kālī
Çün geldi dile maḳāl-ı dil-ber

killet-i rūzgār:

1. killet-i rūzgār:-ı

Gazel 82

Mısra: 6

Kıtlık, yokluk zamanı.

Faḳr elinden ḥalāş kıl yā Rab
Ḳillet-i rūzgārı çok gördüm

kim:

1. kim:

Gazel 15

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. kim:

Gazel 33

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hūn-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

3. kim:

Gazel 34

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ey ‘ilm-i ‘ışka t̄alib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi‘ri ‘ışkda kim hoş risāledür

4. kim:

Gazel 36

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Alem yüzi gülzār ile ḥandān olacaḳdur
Ol demde kim içmezse peşimān olacaḳdur

5. kim:

Gazel 36

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Himmet taleb it Çākerī ḳabrine gelürseñ
Kim ḳabri ziyāret geh-i rindān olacaḳdur

6. kim:

Gazel 38

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cemşîd saña ‘adl ile mânend olıma
Kim ancağ anuñ añılan ey şâh cāmıdur

7. kim:

Gazel 38

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nāmıdur
Esbâb-ı dünyevî seni magrûr kılmasun

8. kim:

Gazel 39

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gerçi kim gül bülbülün maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

9. kim:

Gazel 41

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Meydür murâd olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nâ durur beşerden sûret degül ki zîrâ

10. kim:

Gazel 42

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gönlünde ḥayâl-i ḥaṭṭın itme
Kim dilde gubâr hoş degüldür

11. kim:

Gazel 48

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ey mest-i naẓm Çākerī'ye ʔa'n kılma kim
Hāḳdan selīs naẓm u belāḡat 'aṯā durur

12. kim:

Gazel 50

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Peyker-i ḥāḳden gūzer kıl kim
Ma'nī-i rūḥ peykere şıḡmaz

13. kim:

Gazel 50

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şol ḳadar cān u dil ṭolupdur kim
Şāne zūlf-i mu'anbere şıḡmaz

14. kim:

Gazel 51

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Oda yansun şū cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim 'ışḳ-ile ma'mūr ola hergiz ḥarāb olmaz

15. kim:

Gazel 51

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruķ 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

16. kim:

Gazel 51

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Revān it yaşuñı her dem gözüñ cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

17. kim:

Gazel 51

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

18. kim:

Gazel 52

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kim şāhid-i bāzārda hergiz edeb olmaz
Her-cāyīye dil bağlama ey 'āşık-ı bī-dil

19. kim:

Gazel 52

Mısra: 11

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sākī yine bir cām getir Çākerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

20. kim:

Gazel 54

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ki çarhı devrini gönölünce dā'imā kılmaz
Şadā-yı çeng ile gülşende bāde nūş it kim

21. kim:

Gazel 56

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bī-dirīg urur terahhūm çarh-ı ğaddār eylemez
Gırra olma 'ömre kim tīg-i helākı her nefes

22. kim:

Gazel 59

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ey āfitāb meş'ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu'le yiter berķ-i āhumuz

23. kim:

Gazel 60

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dildār-ı bī-vefā içün eyvāh kim dahı
Seylāb-ı eşk-i çeşm ruħuñda revān henüz

24. kim:

Gazel 60

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kim var sende dahı riyyādan nişān henüz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

25. kim:

Gazel 60

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ḳaddũñ ḥam oldı pũşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henūz

26. kim:

Gazel 62

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

27. kim:

Gazel 64

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çemende şevḳ ile bülbul çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür ‘ayş u nūşa eyle şürü’

28. kim:

Gazel 65

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i ‘ışḳ
Çākerī cām-ı ‘ışḳ nūş it kim

29. kim:

Gazel 66

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

30. kim:

Gazel 67

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

31. kim:

Gazel 69

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dilden hele ben pīr-i muğān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür ‘işreti anuñ

32. kim:

Gazel 69

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nūş idelüm kim

33. kim:

Gazel 71

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

34. kim:

Gazel 72

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsaň sīneme nāvek

35. kim:

Gazel 72

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

36. kim:

Gazel 73

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ne revādur ki yata Ka‘be‘de seg
Kūyuñ içinde raķībi ķoma kim

37. kim:

Gazel 74

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur ıoĝru ģaber kim eyler ol egri ģayāl

38. kim:

Gazel 76

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘İnfī ‘āl artar dile geldükçe fıkır-i ģatıı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

39. kim:

Gazel 77

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe k̄ara gün içün dinür vardur mesel

40. kim:

Gazel 77

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām
'İlm bilmekden ne hāşıl çünkim olmaya 'amel

41. kim:

Gazel 79

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

42. kim:

Gazel 81

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sākiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşikāra kılam

43. kim:

Gazel 81

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çākerī rah̄met āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

44. kim:

Gazel 83

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

45. kim:

Gazel 85

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzetsdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzetsdüm

46. kim:

Gazel 85

Mısra: 17

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ruḥuñda Çākerī zūlf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetsdüm

47. kim:

Gazel 89

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ah kim zūlfüñ gibi başdan çıkar
Kānķı miskīn kim ola ḥayrān-ı ḥüsn

48. kim:

Gazel 91

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çarh göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendî Süleymān bâddan

49. kim:

Gazel 91

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Hāl-i Şîrîn gibi dāğ ururdi Hüsrev bağrına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

50. kim:

Gazel 94

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Okıyan Çākerî şî'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

51. kim:

Gazel 96

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kaçan kim tîr-i ġamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

52. kim:

Gazel 97

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yolında bir göñül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir göñül yüz cān bulursın

53. kim:

Gazel 97

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsızın dermān bulursın

54. kim:

Gazel 97

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muşafā'yı Çākeri kim

55. kim:

Gazel 99

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkyıla beni diger-gün

56. kim:

Gazel 103

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tiz geçer varmaz efendi ayına

57. kim:

Gazel 104

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çeşmüñle kulağın ‘acebā cengi mi vardur
Kim ol siperün tutar u bu gönder-i fitne

58. **kim:**

Gazel 105

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gözüm her nakş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

59. **kim:**

Gazel 106

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korkaram kalmaya gamı dilde

60. **kim:**

Gazel 106

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Hey ne çok başlu Hindīdur zülfün
Kim hezārān dil aşdı bir kılda

61. **kim:**

Gazel 106

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Aferīn Çākerī kemālüne kim
Söylenür dāyimā sözün dilde

62. **kim:**

Gazel 108

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice ılan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revân eylemege

63. kim:

Gazel 108

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Gezleyüp gözledi cânımı nişân eylemege
Ol kemân-ebrûyı gör kim yine müjgânı oğın

64. kim:

Gazel 109

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dâmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı kıoma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

65. kim:

Gazel 110

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan halās olur dil-i âdem bahār ile

66. kim:

Gazel 111

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kıvıl destār ile

67. kim:

Gazel 113

Mısra: 11

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sebakat rahmeti 'alā ğayabī
Cürm için havf itme kim didi Hâk

68. kim:

Gazel 116

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

'Aynumda boyuñ 'aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

69. kim:

Gazel 116

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavġāya düşürdi

70. kim:

Gazel 121

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

71. kim:

Gazel 123

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

72. kim:

Gazel 123

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

73. kim:

Gazel 124

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kıllur şehlā gözi

74. kim:

Gazel 124

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrinden daħi yegdür özi

75. kim:

Gazel 124

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ağzı vaşfin Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıllur sözi

76. kim:

Gazel 126

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

77. kim:

Gazel 126

Mısra: 10

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne ‘aceb kim daħi yok ğayr ğıdāsı

78. kim:

Gazel 127

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmağa deyrüñ şanemi

79. kim:

Gazel 129

Mısra: 13

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz ḥalkı feryād u enīni

80. kim:

Gazel 131

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yine bir meh-liḳā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

81. **kim:**

Gazel 132

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oḡ hey

82. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz ḡalısar enbiyā

83. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

84. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 11

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

85. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 21

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ben seni sa'y eylerem kim Hâk didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

86. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 32

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

87. **kim:**

Kaside 2

Mısra: 15

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

İşk maḥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

88. **kim:**

Kaside 2

Mısra: 19

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göster al cān yüzüñ didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

89. **kim:**

Kaside 2

Mısra: 24

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Seni bir kez gören ḳalur ḥayrān
Vāy aña kim naẓar ḳıla tekrār

90. **kim:**

Kaside 2

Mısra: 51

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şimdiki demde aç gözün gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

91. kim:

Mesnevi 1

Mısra: 23

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bilürin Kūl huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

92. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Söylegil ey bülbul-i gülzār-ı 'ışk
Kim dilünden maḥzen-i esrār-ı 'ışk

93. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler 'ayān

94. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Var mı gül gülşende kim olmaya ḥāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

95. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yâ Süleymân hâtemin kim dīv alur

96. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 15

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bir vezîrûn kim tama'dan kaçmaya
Hayr söze ağzını hîç açmaya

97. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 24

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

98. kim:

Mesnevi 2

Mısra: 28

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

99. kim:

Mesnevi 3

Mısra: 13

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür Һarām
Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

100. **kim:**

Müfret 4

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bugün gül-gönca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

101. **kim:**

Müfret 4

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bugün gül-gönca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

102. **kim:**

Tahmis 2

Mısra: 21

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Her Һazel kim okınur yād idüp ol lāle-Һadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

103. **kim:**

Gazel 79

Mısra: 5

Her kim.

Yildügiyçün sürҺ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürҺ-rū

104. **kim:**

Gazel 80

Mısra: 7
Her kim.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrāb Edhem

105. **kim:**
Gazel 111
Mısra: 6
Her kim.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

106. **kim:**
Gazel 114
Mısra: 8
Her kim.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kı l müdām
Kim Hāḳ bilür ziyāde kı lür şükr-i ni'meti

107. **kim:**
Gazel 121
Mısra: 1
Her kim.

Rāḫata gīt miḥnete dir gel beri
Kānkı 'āşık kim seve sen dil-beri

108. **kim:**
Mesnevi 3
Mısra: 37
Her kim.

Kaçan kim ḫalel bulmağ ister esās
Ne dānende ḳalür ne dānā-şinās

109. **kim:**

Gazel 51

Mısra: 2

Her kim.

Oda yansun řu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim ‘ışķ-ile ma‘mūr ola hergiz ĥarāb olmaz

110. **kim:**

Gazel 117

Mısra: 9

Kim.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

111. **kim:**

Gazel 122

Mısra: 1

Kim.

Ruĥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

112. **kim:**

Gazel 6

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la‘lũfe
Tevbeden artuķ řına řalmaya dendānı dūrũst

113. **kim:**

Gazel 6

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

114. **kim:**

Gazel 8

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

115. **kim:**

Gazel 8

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Devrān-ı felek Çākerī gönlüñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

116. **kim:**

Gazel 9

Mısra: 7

Çünkü.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkıları ḥālin ne bilür ne ḥaberi var

117. **kim:**

Gazel 9

Mısra: 10

Zira.

Raḥm eyle begüm Çākerī miskīne ḵuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

118. **kim:**

Gazel 14

Mısra: 9
Ki bağlacı.

Şular kim Çākerī sözün okırlar
Hadīs-i Husrev ü Şīrīn dimezler

119. **kim:**
Gazel 16
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Şol güzel kim aña Haşan dirler
Gamzesi tīg[1] baş kesen dirler

120. **kim:**
Gazel 18
Mısra: 1
Her kim.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

121. **kim:**
Gazel 22
Mısra: 4
Kimse.

Aldanma kim bilür ki ne naķş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu'bına şaķın

122. **kim:**
Gazel 22
Mısra: 7
Ki bağlacı.

Қand-i lebūñ hayāli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nażar itsem meges uçar

123. **kim:**

Gazel 22

Mısra: 10

Ki bağlacı.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

124. **kim:**

Gazel 23

Mısra: 1

Her kim, kimse.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

125. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Naķş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naķķāş-ı ezel
Çeşm-i ‘ālem görmedi bu naķşı k'ol dil-berdedür

126. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Ḳo kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sāķī getür
Cām-ı Cem kim devr-i ‘işretde gönül sāġardadur

127. **kim:**

Gazel 27

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Sen bir Kerîmsin kim luţfuñ hisāba gelmez
Ben dağı bir ĥabîsem k'işüm gücüm riyādur

128. **kim:**

Gazel 6

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ķad kim ķaşuñ nūnı ider anı dürüst

129. **kim:**

Gazel 9

Mısra: 4

Ki bağlacı; zira.

Beñzer ki mürîd oldu ĥaţ-ı sebz-i nigāra
Kim ĥırķa geyer mūr belinde kemeri var

130. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 2

Ki bağlacı.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cānı yokdur

131. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tübā degül ĥemende servüñ de cānı yokdur

132. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 8
Ki, bile.

Gülşende bir gül-i ter yokdur h az andan  az ad
Ol serve bendeyem kim hergiz h az anı yokdur

133. **kim:**
Gazel 29
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Kim  n kim ey g  n l c n n  yokdur
B n-i pejm rded r kim c n  yokdur

134. **kim:**
Gazel 29
Mısra: 2
Ki bağlacı.

Kim  n kim ey g  n l c n n  yokdur
B n-i pejm rded r kim c n  yokdur

135. **kim:**
Gazel 29
Mısra: 5
Ki bağlacı.

Gamu ndan dil ka an c n kurtarur kim
Gamu n dery sınu n p y n  yokdur

136. **kim:**
Gazel 30
Mısra: 1
Ki bağlacı.

Ne n z r kim anu n manz r  yokdur
 er g-ı devletin n n r  yokdur

137. **kim:**

Gazel 38

Mısra: 9

Her kim, kimse.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki gōñül murğı dāmıdur

138. **kim:**

Gazel 39

Mısra: 4

Ki; zira.

Devr-i hüsnuñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āşārıdur

139. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 4

Ki; çünkü.

‘İşk ehline zecr kılma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymez

140. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 6

Ki; zira.

Hüsni ki saña yār iken vefā kıl
Kim ‘ömr gibi fenāya döymez

141. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 12

Ki; zira.

Ey muṭrib-i ʿışk al nevāyı
Kim leşker-i am nidāya dōymez

142. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 17

Ki; ünkü.

Zülfine olaşmasun göñöl kim
Ceng itmege ejdehāya dōymez

143. **kim:**

Gazel 49

Mısra: 19

Ki; ünkü.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzük olur şabāya dōymez

144. **kime:-e**

Gazel 69

Mısra: 10

Kime, soru zamiri.

Bildüñ ki şuçından yoğ-imiş kimse müselleṃ
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

145. **kim:**

Gazel 69

Mısra: 22

Ki; zira.

Kim āʿat ile hāşıl olur urbeti anuñ
āʿat kılalum şıdk ile sultān-ı dü keṃne

146. **kim:**

Gazel 87

Mısra: 7
Her kim.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı ʔar idelüm

147. **kim:**
Gazel 116
Mısra: 3
Her kim.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

148. **kime:-e**
Gazel 129
Mısra: 13
Kim, soru zamiri.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz hālkı feryād u enīni

149. **kim:**
Gazel 132
Mısra: 3
Her kim.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oķ hey

150. **kim:**
Kaside 1
Mısra: 39
Her kim.

Kağı sā‘il kim ķapuñdan raķm umar
Ne ķapucuñ redd ider ne ketħudā

151. **kimem:-em**

Mesnevi 1

Mısra: 23

Soru zamiri.

Bilürin ul huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

152. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: 4

Kim, kimse.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlūsin eyler ‘ayān

153. **kim:**

Gazel 41

Mısra: 4

Kim, her kim.

Kevser lebūñe şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

154. **kim:**

Gazel 41

Mısra: 6

Ki, bundan dolayı.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem degüldür

155. **kim:**

Gazel 116

Mısra: 8

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Re' y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

156. **kime:-e**

Gazel 36

Mısra: 4

Her kim.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaḳdur
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfī haber vir

157. **kindür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 14

Soru zamiri.

Sögdükçe rakībe gör ki kaçmaz
Kindür bu la'ın du'āya döymez

158. **kim:**

Gazel 52

Mısra: 6

Her kim.

'İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aḳar ḳan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebeb olmaz

159. **kim:**

Gazel 96

Mısra: 9

Soru zamiri.

Didüm kim aldı gönlin Çākerī'nün
Gülerek didi dil-ber bilmezem ben

kim ki:

1. **kim ki:**

Gazel 74

Mısra: 1

Her kim ki.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur ٲođru  aber kim eyler ol egri  ayāl

kimi:

1. **kimi:**

Tahmis 2

Mısra: 14

Bazısı.

Ol  eh-i  usne gel p bendeleri d d eyler
Kimi ağlar kimi i ler kimi fery d eyler

2. **kimi:**

Tahmis 2

Mısra: 14

Bazısı.

Ol  eh-i  usne gel p bendeleri d d eyler
Kimi ağlar kimi i ler kimi fery d eyler

3. **kimi:**

Tahmis 2

Mısra: 14

Bazısı.

Ol  eh-i  usne gel p bendeleri d d eyler
Kimi ağlar kimi i ler kimi fery d eyler

kimse:

1. **kimse:**

Gazel 94

Mısra: 5

Kimse.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

2. kimse:

Gazel 117

Mısra: 7

Kimse.

Da'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

3. kimseye:-ye

Gazel 54

Mısra: 4

Hiç kimse.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getir sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

4. kimse:

Gazel 56

Mısra: 4

Hiç kimse.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

5. kimse:

Gazel 65

Mısra: 10

Hiç kimse.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ışk nūş it kim

6. kimse:

Gazel 88

Mısra: 11
Hiç kimse.

Bakmaz yüzine kimse Gülistân okumaz
Hüsnüñ kitâbın ideli ezber Kayacugum

7. kimse:
Gazel 69
Mısra: 9
Hiç kimse.

Bildüñ ki şuçından yog-imiş kimse müselleme
Ey hâce kime mesken [olur] cenneti anuñ

8. kimse:
Tahmis 2
Mısra: 19
Hiç kimse.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenüñ ‘aklı gide özge temâşâdur bu

kimüñ cānānı:

1. kimüñ cānānı:-ı
Gazel 29
Mısra: 1
Kimin sevgilisi, sevgilisi (olmayan) kimse.

Kimüñ kim ey gönül cānānı yokdur
Bün-i pejmürdedür kim cānı yokdur

kīmyā kıl-:

1. kīmyā kılur:-ur
Gazel 44
Mısra: 1
Kimya kılmak; iksir haline getirmek.

Anlar ki hāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

kīmyā-yı fütūh:

1. kīmyā-yı fütūh:

Mesnevi 3

Mısra: 15

Fetihlerin kimyası.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūh
Virür genc-i Qārūnıla 'ömr-i Nūh

kināyet:

1. kināyet:

Gazel 4

Mısra: 1

Kinayedir. - Sevgilinin bulunduğu yer ile cennet bahçesi kinayeli kullanılmıştır. -.

Cemāl-i hūr hüsnuñden rivāyet
Behişt-i 'adn kūyuñdan kināyet

k'ir-:

1. k'irmez:-mez

Gazel 66

Mısra: 2

Ki ulaşmak.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

kirdgār:

1. kirdgār:

Mesnevi 2

Mısra: 30

Allah (c.c.).

Çākerī sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

kişi:

1. kişi:

Gazel 73

Mısra: 1

İnsan, şahıs.

Kişi olmaḡdan ise ‘āleme beg
Saña ḡul olmaḡ efendi daḡı yeg

2. kişi:

Gazel 106

Mısra: 2

İnsan.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü ḡalmaz kişi bu menzilde

3. kişi:

Gazel 126

Mısra: 19

Kimse, insan.

Rāḡat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem ‘ine her dem doḡınur mevt şadāsı

4. kişi:

Gazel 34

Mısra: 7

Kimse, kişi.

Ey ‘ilm-i ‘ışḡa ṡālib olan kişi gel oḡı
Bu fenn-i şı‘ri ‘ışḡda kim ḡoş risāledür

5. kişi:

Gazel 79

Mısra: 4

Kişi, kimse.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

6. kişi:

Gazel 122

Mısra: 6

Kimse, insan.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

7. kişi:

Müfret 4

Mısra: 2

Kişi, kimse.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şālī

8. kişi: -y, -i

Tahmis 1

Mısra: 5

Kişi, şahıs.

Kişiye kendüden bīzār iderler
Eger ki irmek istersin devāya

9. kiřinüñ: -nüñ

Gazel 38

Mısra: 8

İnsan, şahıs.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nîk-nâmıdur
Esbâb-ı dünyevî seni magrûr kılmasun

kişinüñ sözün:

1. kişinüñ sözün:-in

Gazel 43

Mısra: 6

Kişinin, insanın sözü; şiiri.

Lebüñ fikri şi‘rüm muhayyel kılur
Kişinüñ sözün bes hayâl arturur

kısm it-:

1. kısm itdügi:-düg, -i-dügi, -

Gazel 77

Mısra: 8

Kismet etmek.

Tâ ebed çekmek gerek ol bî-vefânuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Kâssâm-ı ezel

kıssa-i Mecnûn:

1. kıssa-i mecnûn:

Gazel 99

Mısra: 10

Mecnun ve Leyla kıssası (hikayesi).

Nesh oldu cihân içre bugün Kıssa-i Mecnûn
Leylî saçuña Çâkerî ‘ışkın işiden dir

kıssa-i Şîrîn ü Ferhâd:

1. kıssa-i Şîrîn ü Ferhâd:

Gazel 7

Mısra: 8

Şîrin ve Ferhadın hikayesi.

Yazaldan Çākerī 'ışkuñ kitābın
Okınmaz kışsa-i Şīrīn ü Ferhād

kışsa-i Yūsuf:

1. kışsa-i Yūsuf:

Gazel 71

Mısra: 4

Hız. Yuzuf kıssası, hikayesi.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kışsa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

k'ışüm gücüm:

1. k'ışüm gücüm:

Gazel 27

Mısra: 4

Ki işim gücüm....

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'ışüm gücüm riyādur

k'ışüm gücüm riyā:

1. k'ışüm gücüm riyādur:-dur

Gazel 27

Mısra: 4

(Kötüyüm) ki işim gücüm iki yüzlülüktür.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'ışüm gücüm riyādur

kıy:-

1. kıyma:-ma

Gazel 46

Mısra: 6

Acımak, merhamet etmek.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfi dili mecrūh kılup cān çekişür

kıyām:

1. **kıyāmıdur:-ıdur, -**

Gazel 38

Mısra: 2

Ayağa kalkma, ayakta durma.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hür-ı mäh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

kıyāmet:

1. **kıyāmet:**

Gazel 9

Mısra: 5

Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola niğāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

2. **kıyāmetde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 2

Bütün ölülerin dirilmesi.

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Ḳıyāmetde maḳāmın cennet eyle

3. **kıyāmet:**

Gazel 4

Mısra: 4

*Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.-
Sevgilinin boyu kıyamet çağrışımlarından sayılmaktadır. -.*

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu'ayyendür ki ḳaddüñdür kıyāmet

kıyās:

1. kıyāsı:-ı

Gazel 126

Mısra: 12

Oran, karşılaştırma.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca dañi sulţān u gedā üstine gerdūn

kızār:-

1. kızardıysa:-dı, -y, -sa

Gazel 98

Mısra: 5

Kızarmak; öfkelenmek.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībūñ yüzine bak қара olsun

kızıl:

1. kızıl:

Gazel 111

Mısra: 4

Kırmızı.

Şan ‘Alī’dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

ko:

1. ko:

Gazel 19

Mısra: 9

Bırak!.

Қо Çakerī gayrı қıl u қāli
Çün geldi dile maқāl-ı dil-ber

2. **ko:**

Gazel 25

Mısra: 7

Bırakmak, bırak.

Ko kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde göñül sāğardadur

ko-:

1. **koma:-ma**

Gazel 2

Mısra: 2

Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.

'Aqıliseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma'mūrını bildüñ olur āhır harāb

2. **ko:-ma**

Gazel 73

Mısra: 5

İzin vermemek, bırakmamak.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Kūyuñ içinde raqībi koma kim

3. **ko:**

Gazel 98

Mısra: 8

Komak, bırakmak.

Cigerden çekme tır-i gamzeñi tız
Dil ü cān ile ko bir pāre olsun

4. **ko:-ma**

Gazel 100

Mısra: 5

Bırakmamak.

Bāde-i köhneyi kıma elden
Çarh olduķça hum kadeh meh-i nev

5. kıma:-ma

Gazel 109

Mısra: 9

Bırakmamak.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı kıma kim
Diyeler Çākerī ahsente senüñ mezhebüñe

6. kıma:-ma

Gazel 121

Mısra: 8

Bırakmak.

Meyden özge yok durur def'-i melāl
Lāle gibi kıma elden sāğarı

7. kımaz:-maz

Kaside 2

Mısra: 14

Komamak, bırakmamak.

Bāde-i bī-humārı sākī getir
Ki kımaz bāde dilde gerd ü gubār

8. kıo:

Murabba 1

Mısra: 3

Bırakmak, vazgeçmek.

Aşınāñum cāndan bī-gāneligi kıo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

9. kıo:

Gazel 117

Mısra: 5
Bırakmak.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi o tavā vü zühd itsün aleb

10. o:
Gazel 40
Mısra: 6
Bırakmak.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun o yaşı gözüm nem degüldür

11. o:
Gazel 43
Mısra: 9
Bırakmak.

o yād itme zülfı sözın Çākerī
Uzun kışşadur ol melāl arturur

köhne:

1. köhnei:-i
Gazel 100
Mısra: 2
Eski elbise; sufinin yün elbisesi.

Geydi gülşende onca il‘at-i nev
Şüfı ıl köhnei şarāba girev

kohu:

1. oudan:-dan
Gazel 129
Mısra: 1
Koku.

Ḳoḥudan lâle zeyn itdi zemîni
Ele al sen de sâķī cām-ı Çîn'i

k'oku-:

1. k'oķur:-r

Gazel 133

Mısra: 12

Ki okumak.

Lebüñ ḳandinden ayru düşdi beñzer
K'oķur ḥâlât-i 'ışķı āh ile ney

k'ol-:

1. k'olmaz:-maz

Gazel 110

Mısra: 14

Ki olmamak.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi ḥurrem bahār ile

2. k'oldı:-dı

Mesnevi 1

Mısra: 33

Ki olmak.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

3. k'olur:-ur

Mesnevi 3

Mısra: 24

Ki olmak.

Ḳanı sâķī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

k'ol:

1. k'ol:

Gazel 91

Mısra: 2

Ki o.

Ey gönül bir lahza turma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

2. k'ol:

Gazel 91

Mısra: 9

Ki o.

Çâkerî bir şâha kuldur ey birâder k'ol şehûñ
Sâye-i dîvâr[1] yegdür cennet-i âbâddan

3. k'ol:

Gazel 17

Mısra: 10

Ki o.

Ey Çâkerî göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını 'uşşâkuñ halk içre 'ayân eyler

4. k'ol:

Gazel 18

Mısra: 2

Ki o.

Şol yad sen nigâr ile kim âşinâ düşer
Veh k'ol garîb bencileyin mübtelâ düşer

5. k'ol:

Gazel 25

Mısra: 6

Ki o.

Nağş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nağkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nağşı k'ol dil-berdedür

6. k'oldurur:-durur

Kaside 1

Mısra: 26

Ki o.

Evvelâ Sıddîk-ı ekber kutb-ı dîn
K'oldurur pîrâye-i cûd u seḥâ

7. k'oldurur:-durur

Mesnevi 3

Mısra: 15

Ki o.

Getür k'oldurur kîmyâ-yı fütûḥ
Virür genc-i Ḳârûnıla 'ömr-i Nûḥ

kolay:

1. kolay:

Kaside 2

Mısra: 18

Kolay.

Ayağuß tozı cân virmek ile
Ele girse zihî kolay bâzâr

kör:

1. kör:

Gazel 1

Mısra: 8

Gözleri görmeyen (kimse).

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmak ‘aşā

kork-:

1. oraram:-aram

Gazel 24

Mısra: 4

Korkarım, endişelenirim.

Sırrı ‘ayān ider diyü sürdi nazār[d]an eşk[i] çeşm
oraram acıyup yaşum bir gün arada an ider

2. oraram:-aram

Gazel 106

Mısra: 4

Korkmak, kaygılanmak.

‘Aşık öldürdüğın dimeñ baña kim
oraram almaya ğamı dilde

3. oraram:-ar, -am

Gazel 115

Mısra: 8

Korkmak.

Göñlümi benden alan āl ile mestāñe gözi
oraram bir gün alur şabrı vü ārāmı daħı

koy-:

1. oyup:-up

Gazel 117

Mısra: 1

Bırakmak.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
āmet-i yāri oyup Tūbā diler gör zāhidi

2. koyup:-up

Tahmis 1

Mısra: 19

Birakmak, vazgeçmek.

Seri zülfün koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

kubbe-i eflāke ir:-

1. kubbe-i eflāke irür:-ür

Gazel 46

Mısra: 2

Feleklerin kubbesine ulaştırmak. -Sevgilinin bulunduğu yer .-.

Sāḳiyā āb-ı ıarabnāki bu ğamnāka irür
Muṭribā ğulguleyi kubbe-i eflāke irür

kudret:

1. kudret:

Mesnevi 1

Mısra: 17

Kudret, güç.

Zihī kudret zihī şun‘-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı ğülzār

küfr-i zülf:

1. küfr-i zülfin:-in

Gazel 117

Mısra: 3

Sevgilinin siyah saçı.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

küh-ı fūrkat:

1. **kūh-ı fūrkatde:-de**

Gazel 66

Mısra: 5

*Ayrılığın dağı. - Ayrılığın, aşık ile sevgili arasındaki mesafenin fazlalığı
betimlenmiştir.-.*

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

kūh-ı günāh:

1. **kūh-ı günāhumuz:-umuz**

Gazel 59

Mısra: 1

Dağ (gibi büyük) günah.

Şahrā-yı haşre şıgmaya kūh-ı günāhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün āhumuz

kūhl:

1. **kūhl:**

Gazel 20

Mısra: 6

Göz ilacı, sürme.

Yıl yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kūhl iledür dīde-i 'uşşāka meger

kul:

1. **ķula:-a**

Gazel 89

Mısra: 8

Kul, köle.

Çāk idüpdür yakamı dest-i firāk
Şefkat it ben ķula ey sultān-ı hūsn

2. **ķuldur:-dur**

Gazel 91

Mısra: 9

Kul.

Çākerī bir şāha ҡuldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdūr cennet-i ābāddan

3. ҡuluñ:-uñ

Gazel 94

Mısra: 2

Kul.

Sāña cān vireyin ey şāh dilden
Қuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

4. ҡuluñ:-uñ

Mesnevi 1

Mısra: 38

Yaratılan, kul.

Kapuñdur bī-nihāyet baħr-i mevvāc
Қuluñ bir ҡaṭrayam sen baħre muħtāc

5. ҡulsın:-sın

Kaside 2

Mısra: 49

Kul.

Şāhsañ ḥalka Ḥālīk'a ҡulsın
Қulluқ eyle ki ҡıldı yokdan var

6. ҡuluña:-uñ, -a

Muaşşer 1

Mısra: 26

Kul.

Seni seyr itmek içün geldi hemān aғzuma cān
Düşmen oldı ҡuluña rāḥat-ı şabr u sāmān

kul huvallāh:

1. **kul huvallāhdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: 24

De ki O Allah tektir. (ihlas suresi, 1. ayet).

Bilürin Kul huvallāhdur şifātuñ
Kimem ben kim kılam evşâf-ı zātuñ

kul ol-:

1. **kul olalı:-alı**

Gazel 73

Mısra: 9

Kalıp söz. Kul, köle olmak.

Āsitānuñda saña kul olalı
Çākerī oldı şehā başına beg

kul ol-:

1. **kul olan:-an**

Gazel 93

Mısra: 2

Kalıp söz. Kul olmak; kul olan kişi.

Cān sem‘ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmīd gerekmez kul olan ‘afv-ı Hudādan

2. **kul olmağ:-mağ**

Gazel 73

Mısra: 2

Kalıp söz. Kul köle olmak.

Kişi olmağdan ise ‘āleme beg
Saña kul olmağ efendi daği yeg

kulağ:

1. **ķulaķuķı:-uķı**

Gazel 104

Mısra: 5

Kulak.

Çeşmüñle ķulaķuķı ‘acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tıtar u bu ķönder-i fitne

ķulāh:

1. **ķulāh:**

Mesnevi 3

Mısra: 45

Taç.

Ne ferzend ķalıpdur ne genc ü ķulāh
Ne eyvān-ı şāhı ne taķt u sipāh

ķulak tut:-

1. **ķulak ķut:**

Mesnevi 3

Mısra: 1

Deyim. İyi anlamak üzere dinlemek.

Ķulak ķut ne söyler işit perde-dār
Baķup naķşa aldanma naķķāş-vār

ķulķul:

1. **ķulķul:**

Muaşşer 1

Mısra: 33

Aķzı dar sūrahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses.

Ķadeķe sāķar-ı mey dökmeķe ķulķul utanur
Āh o gerdendeki ķālī göriceķ fül utanur

ķulluk eyle:-

1.  ulluk eyle:

Kaside 2

Mısra: 50

Kulluk etmek.

  hsa   alka   lık'a  ulsın
 ulluk eyle ki kıldı yokdan var

kumrı:

1.  umrı:

Kaside 2

Mısra: 27

Kumru.

 add  ni  umrı med  kıldu ı   n
Dutar el  zre anı serv    en r

k nc-i sa' det:

1. k nc-i sa' det:

Gazel 114

Mısra: 4

Mutluluk k  esi.

K nc-i sa' det isterise n kıl  an 'atı
Gamdan  al   olam dirisen b de n   kıl

k n-d de:

1. k n-d de:

Gazel 15

Mısra: 2

Uygunsuz s z.

Ne yal n y zli k'i er b de derler
Eger  ilm n-ısa k n-d de dirler

kur-:

1. **kurıldı:-ıl, -di**

Mesnevi 3

Mısra: 42

Kurmak; kurulmak.

Şu menzil durur bu cihân-ı harâb
Ki kuruldı eyvân-ı Efrâsiyâb

kur'ân:

1. **kur'ân'a:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 29

Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelim-i kadim, Kur'an-ı Kerim.

Anuñ Haqqı ki Qur'ân'a emîndür
Emânetdâr-ı Rabbü'l- 'âlemîn'dür

kurbân eyle:-

1. **kurbân eyle:**

Muaşşer 1

Mısra: 27

Deyim. Canını feda etmek.

'İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbân
Nice şabr eylesün ey şâh bu cevre insân

kurbân it:-

1. **kurbân itmeyen:-me, -y, -en**

Gazel 67

Mısra: 3

Kalıp söz. Kurban etmek; feda etmek.

Tîr-i gamzeñden senüñ hod bilürem takşîr yok
İtmeyen kurbân kemân ebrünâ bahtumdur beni

kurbân kıl:-

1. **ķurbān ķıldı:-dı**

Gazel 35

Mısra: 7

Bir uğurda feda etmek.

Niçe bñlbñlleri gñl ķıldı ķurbān
Henñz alnında bñlbñl kanı vardur

ķurbanın ol:-

1. **ķurbanın olam:-amam**

Muaşşer 1

Mısra: 40

Uğruna ızdırap veya büyük sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ģamından ģazeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

2. **ķurbanın olam:-am**

Muaşşer 1

Mısra: 50

Uğruna ızdırap veya büyük sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ģamından ģazeri
İtme ķurbanın olam semt-i cefāya seferi

ķurbanuñ ol:-

1. **ķurbanuñ olam:-am**

Muaşşer 1

Mısra: 20

Uğruna ızdırap veya büyük sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ģamından ģazeri
İtme ķurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

ķurbet:

1. **ķurbeti:-i**

Gazel 69

Mısra: 22

Yakınlık.

Kim t̤ā'at ile h̤āşıl olur ıurbeti anuñ
T̤ā'at kılalum şıdk ile sultān-ı dü kevine

kurı:

1. ıurı:

Gazel 47

Mısra: 2

Boş, gereksiz, faydasız.

Yārdan ayru şu ki ıalupdurur
Bil ki revānsuz ıurı ıālīb durur

kurı yanında yaş ıan-:

1. ıuru yanında yaş ıanar:-ar

Gazel 62

Mısra: 4

Mesel. Kurunun yanında yaş da ıanar.

'Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki ıanar ıuru yanında yaş

küstāh:

1. küstāh:

Gazel 69

Mısra: 6

Saygısızca davranan (kimse).

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāh kıılır bunları bir āyeti anuñ

ıutb-ı dīn:

1. ıutb-ı dīn:

Kaside 1

Mısra: 25

Din büyüğü.

Evvelā Sıddīk-ı ekber kutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u sehā

kutlu gün:

1. kutlu gün:

Gazel 92

Mısra: 6

Şanslı gün.

Gün olacaktı ay yüzi dirler
Bellüdür kutlu gün toğuşından

küy:

1. küyuña:-uñ, -a

Gazel 20

Mısra: 9

(Sevgilinin) bulunduğu yer, mahallesi.

‘Āşīkuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī küyuña her dem gözi yaşıyla varur

2. küyuñ:-uñ

Gazel 73

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer.

Ne revādur ki yata Ka‘be‘de seg
Küyüñ içinde rakībi koma kim

3. küyuñ:-uñ

Gazel 114

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşıdana kūyuñ türābını

4. kūyın:-ın

Gazel 131

Mısra: 5

Sevgilinin bulunduğu yer.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

5. kūyını:-ın, -ı

Tahmis 2

Mısra: 16

Sevgilinin bulunduğu yer.

Bilmezem kūy-ı cenbüñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

6. kūyuña:-uñ, -a

Gazel 107

Mısra: 3

Sevgilinin bulunduğu yer, sevgilinin mahallesi.

Kaçma ey hürşid-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

kūy-ı cenb:

1. kūy-ı cenbüñde:-üñ, -de

Tahmis 2

Mısra: 15

Sevgilinin bulunduğu yer.

Bilmezem kūy-ı cenbüñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

kūy-ı niğār:

1. k y-ı nig ra:-a

Gazel 46

Mısra: 3

Sevgilinin k y .

H k-i p yi  ozını d de-i nemn ka ir r
Ey  ab  u rayıca  k y-ı nig ra kerem it

k yu ndan:

1. k yu ndan:

Gazel 4

Mısra: 1

(Sevgilinin bulundu u) yer. - Divan  iirinde a ık /  air nasıl cennete ula mak i in  aba harcarsa aynı  ekilde sevgilinin bulundu u yara ula mak i in de  aba harcar.-.

Cem l-i h r h sn  nden riv yet
Behi t-i 'adn k yu ndan kin yet

1.14.L

lā-büd:

1. lā-büd:

Müfret 4

Mısra: 2

Elbette, gerek.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

lā-cerem:

1. lā-cerem:

Gazel 62

Mısra: 6

Kuşkusuz, hiç şüphesiz.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kıłana lā-cerem gerek yoldaş

2. lā-cerem:

Gazel 79

Mısra: 4

Elbette.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

lāf:

1. lāf:

Gazel 5

Mısra: 9

Söz, lakırdı.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l- 'āşikīn lehüm maķālāt

2. lāfina:-ın, -a

Gazel 54

Mısra: 5

Söz.

İnanma lāfina cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

lāf-ı 'ibādet:

1. lāf-ı 'ibādet:

Gazel 117

Mısra: 9

İbadet konusu.

Çākerī lāf-ı 'ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

la 'īn:

1. la 'īn:

Gazel 49

Mısra: 14

Lanetli.

Sögdükçe rakībe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la 'īn du 'āya döymez

lakab gögden iner:

1. lakab gögden iner:-er

Gazel 10

Mısra: 4

Kalıplaşmış söz. İsimlerin, sahipleri üzerinde tesiri olduğu inancı, “İsimler gökten iner ve verildiği kimseye uygun düşer” manasında anlatılmıştır.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laķab gögden iner dirler mesel var

la 'l:

1. la 'lũñ:-üñ

Gazel 1

Mısra: 2

Dudak.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Ḥudā
Vey şaçuñ dil-bend ü la 'lũñ dil-güşā

2. la 'lũñe:--üñe

Gazel 6

Mısra: 5

Dudak.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la 'lũñe
Tevbeden artuḡ şına ḡalmaya dendānı dūrüst

3. la 'lũñ:-üñ

Gazel 78

Mısra: 1

Dudak.

Ey yanaḡuñ ḡuld ü la 'lũñ selsebīl
Selsebīlũñ ḡıldı ḡanumı sebīl

4. la 'li:-i

Gazel 120

Mısra: 2

Lal taşı, kırmızı.

Māh-ı tābānı yūzi şekkeri ḡüftārı şıdı
Lebleri la 'li şaḡı nāfe-i Tātārı şıdı

5. la 'line:-in, -e

Gazel 121

Mısra: 6

Sevgilinin dudaḡı.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la‘line cennet Kevser'i

6. la‘line:-in, -e

Gazel 123

Mısra: 7

Dudak.

El şunar la‘line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

7. la‘lden:-den

Kaside 2

Mısra: 29

Yakut.

La‘lden gül tabaķ tutar pür-nūr
Ki şehūñ ayağına ide nişār

8. la‘lünde:-üñ, -de

Gazel 52

Mısra: 3

Dudak.

La‘lünde haţuñ niçün olur ķanuma teşne
Çü ab-ı hayāta irişen teşne-leb olmaz

9. la‘l:

Gazel 95

Mısra: 4

Yakut taşı.

Hayāline lebūñle dūr dişūñü
Sihr eyler gözüm la‘l ü güherden

lāle:

1. l  le:

Gazel 53

Mısra: 9

Lale II Kadeh.

  emende l  le gibi Ő bh-dem k  de ler t  t
Diyince    keriy   Ő bh-dem ge er k  almaz

2. l  leleyin:-leyin

Gazel 9

Mısra: 10

*Lalenin ortasındaki siyahlık sevgilinin yanaklarına   zenme ve onu kıskanma
dolayısıyla ba rında meydana gelmiŐ  bir yara, da lama olur. Ba rının yanık olması
buradan gelir.*

Ra m eyle beg m    ker  misk ne k  lu dur
Kim l  leleyin odlara yanmıŐ  cigeri var

3. l  le:

Gazel 75

Mısra: 1

Lale; kadeh.

  emende l  le gibi sen de c  m-ı Cem ele al
Mec  l el   nde-y-iken virmegil mec  le mec  l

4. l  le:

Gazel 121

Mısra: 8

Lale       i.

Meyden   zge yok durur def  -i mel  l
L  le gibi k  ma elden s   arı

5. l  le:

Gazel 129

Mısra: 1

Lale.

Qoḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sāḳī cām-ı Çīn'i

6. lāle:

Gazel 129

Mısra: 3

Lale.

Baḳāsuz olduḡın bildi mi lāle
Ki yaḳmıṣ āteṣ-i fūrḳat içini

lāle-had:

1. lāle-ḥadi:-i

Tahmis 2

Mısra: 21

Lale yanaklı.

Her ḡazel kim oḳınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

lāle-hadd:

1. lāle-ḥaddini:--ini

Gazel 3

Mısra: 9

Lale gibi olan yanak.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler ṣarāb

lāle-‘izār:

1. lāle-‘izār:

Gazel 12

Mısra: 1

Lale gibi kırmızı yanaklı sevgili.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḫır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

lāle-ruh:

1. lāle-ruh:

Gazel 103

Mısra: 7

Lale yanaklı.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālũñ ayına
Çün degüldür lāle-ruh sīmīn-zeķan la‘līn-dehān

lālezār:

1. lālezār-ile:--ile

Gazel 33

Mısra: 6

Lale bahçesi (ile).

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı ‘uşşākı her dem akıt kim

la‘l-i cānān:

1. la‘l-i cānān:

Gazel 89

Mısra: 1

Sevgilinin dudağı.

La‘l-i cānān mīve-i bostān-ı hūsn
Haṭṭ-ı sebzi āyet-i iḥsān-ı hūsn

la‘l-i dil-ārām:

1. la‘l-i dil-ārāmı:-ı

Gazel 115

Mısra: 6

Gönül alan, gönül okşayan dudak.

Leb-i sāğar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini ‘āşıķ olan

la' l-i nāb:

1. la' l-i nābuñ:-uñ

Gazel 1

Mısra: 4

Saf dudak.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl

La' l-i nābuñ derd ehline devā

la' l-i nūş:

1. la' l-i nūşından:-ın, -dan

Gazel 92

Mısra: 1

Tatlı dudak.

Sūfī cām içse la' l-i nūşından

Sala seccādesini düşünden

la' l-i ter:

1. la' l-i terden:-den

Gazel 95

Mısra: 10

Tatlı dudak.

Gören dir Çākerī şī' rūñ ne şīrīn

Meger zikr eyledüñ ol la' l-i terden

la' līn-dehān:

1. la' līn-dehān:

Gazel 103

Mısra: 7

Lal gibi kırmızı dudaklı.

Āfitābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına

Çün degüldür lāle-ruḥ sīmīn-zeḳan la' līn-dehān

la' lûñ hayâli:

1. la' lûñ hayâli:-i

Gazel 123

Mısra: 3

Dudağın hayali.

Düşeli la' lûñ hayâli dîdeme
Hûn-ı dilden taldı çeşmüm sâğarı

lâyık:

1. lâıık:

Gazel 84

Mısra: 11

Lâyık, yaraşıır.

Semâyı efser-i zerrîn-i yâra beñzetedüm
Serîr-i rûy-ı zemîn saña lâıık olduğı çün

2. lâıık:

Mesnevi 2

Mısra: 22

Yakışır, uygun.

Derûññ tîmârı yitmez rüşvete
Hîç lâıık iş degüldür devlete

lâyık:

1. lâıık degül:-degül

Gazel 51

Mısra: 3

Lâyık, uygun.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağıı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lâıık degül cānā

leb:

1. **lebine:-ine**

Gazel 3

Mısra: 9

Dudak.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

2. **lebüñden:-üñden**

Gazel 14

Mısra: 1

Dudak.

Lebüñden şekkere şīrīn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrīn dimezler

3. **lebüñe:-ü, -ñe**

Gazel 41

Mısra: 3

(Sevgilinin) dudağı.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

4. **lebüñ:-üñ**

Gazel 80

Mısra: 1

Dudak.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

5. **lebi:-i**

Gazel 86

Mısra: 7

Dudak.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

6. **lebüñle:-iñ, -le**

Gazel 95

Mısra: 3

Dudak.

Ḥayāline lebüñle dūr dişüñü
Siḥr eyler gözüm la'l ü güherden

7. **lebüñüñ:-iñ, -iñ**

Gazel 99

Mısra: 1

Dudak.

Şeb-dîz saçuñ fikri kılar göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşımı gülgün

8. **lebleri:-ler, -i**

Gazel 101

Mısra: 5

Dudak, ağız.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ḥasta göñül
K'âb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

9. **lebüñe:-iñ, -e**

Gazel 109

Mısra: 1

Dudak.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim âb-ı mu'allak dinilür ğabġabuña

10. **lebi:-i**

Gazel 113

Mısra: 9

Dudak.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

11. **lebleri:-ler, -i**

Gazel 120

Mısra: 2

Dudak.

Māh-ı tābānı yūzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li şacı nāfe-i Tātārı şıdı

12. **lebinüñ:-in, -üñ**

Gazel 127

Mısra: 2

Dudak.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

13. **lebüñ:-üñ**

Gazel 129

Mısra: 11

Dudak.

Dehānından bırağur engübini
İşidelden lebüñ vaşfını zenbūr

14. **lebi:-i**

Gazel 130

Mısra: 3

Dudak.

Zücāc-ı kadehden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

15. **lebi:-i**

Gazel 130

Mısra: 10

Dudak.

Neden şayîmem dir ‘aceb Çâkerî yâr
Ki pürdür lebi şekkerînden dehânı

16. **lebinden:-in, -den**

Gazel 131

Mısra: 9

Dudak.

Eger hâşıl ola ne hoş durur hây
Lebinden Çâkerî bir bûse ister

17. **lebûñ:-üñ**

Gazel 133

Mısra: 11

Dudak.

Lebûñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hâlât-i ‘ışkı âh ile ney

18. **leb:**

Mesnevi 1

Mısra: 25

Dudak.

Kaçan emrûñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yâ Rab

19. **lebûñ:-üñ**

Kaside 2

Mısra: 15

Dudak.

‘Işk maḥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

20. leblerüñ:-ler, -üñ

Gazel 54

Mısra: 1

Dudak.

Hezār va‘de kıılır leblerüñ vefā kıılmaz
Hezār tır atar gözlerüñ ḥaṭā kıılmaz

leb-i cānān:

1. leb-i cānān:

Gazel 32

Mısra: 1

Sevgilinin dudağı.

Leb-i cānān ki menba‘-ı cāndur
Cāna cān-baḥş ab-ı ḥayvāndur

leb-i cān-fezā:

1. leb-i cān-fezā:--y-, -içün

Gazel 24

Mısra: 6

Gönle ferahlık veren dudak.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rûḥı şü kim revān ider

leb-i cān-fezā:

1. leb-i cān-fezā:-y, -içün

Gazel 24

Mısra: 6

(Sevgilinin) cana can katan dudağı için.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rûḥı şü kim revān ider

leb-i dildār:

1. leb-i dildārı:-ı

Gazel 70

Mısra: 9

Sevgilinin dudağı.

Öğdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Ahşent naẓm şöylece rengīn ü ter gerek

leb-i la‘l:

1. leb-i la‘lūñ:-üñ

Gazel 95

Mısra: 5

Yakut renkli dudak.

Benüm cānum leb-i la‘lūñ görelden
Cihānuñ la‘li çıkdı çeşm-i terden

leb-i ma‘şūk:

1. leb-i ma‘şūk:

Gazel 72

Mısra: 7

Sevgilinin dudağı.

Ḥudā ḥaqqı ḥatādur her mūrāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma‘şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

leb-i sāğar:

1. leb-i sāğar:

Gazel 115

Mısra: 6

Kadehin dudağı.

Leb-i sāğar öpeler la‘l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini ‘āşık olan

leb-i tiryāk:

1. leb-i tiryāke:-e

Gazel 46

Mısra: 6

Dudağın panzehiri.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfî dili mecrûh kılup cān çekişür

lebi yādın:

1. lebi yādına:-ı, -n, -a

Gazel 21

Mısra: 5

(Sevgilinin) dudağının hatırına. -mec. Sevgilinin dudağı ölümsüzlük suyunun yerine kullanılabilir. burada hem ab-ı hayat hemde mim kadar olan ağız kastedilmiştir.-

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

lebüñ fikri:

1. lebüñ fikri:-i

Gazel 43

Mısra: 5

(Sevgilinin) dudağının düşüncesi, hayali.

Lebüñ fikri şi'rüm muhayyel kılrur
Kişinüñ sözün bes hayāl arturur

lek:

1. lek:

Gazel 72

Mısra: 2

Senin için.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā:

1. len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā:

Gazel 1

Mısra: 10

"Onun için asla doğru-yolu gösterici bir veli bulamazsın." (Kehf, 17).

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā

leşker:

1. leşker:

Gazel 59

Mısra: 3

Ordu; aşık.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za‘īf ma‘reke pūr düşmen oldı līk

2. leşkerinden:-in, -den

Mesnevi 1

Mısra: 34

Ordu.

Süleymān k'oldı ‘ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

3. leşkerüñ:-üñ

Mesnevi 2

Mısra: 13

Asker, ordu.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḫhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

4. leşkerüñdür:-üñ, -dür

Kaside 2

Mısra: 34

Asker.

Leşkerüñdür kevākib-i seyyār

Ṭal‘atüñ āfītāb-ı devletdür

leşker-i fitne:

1. leşker-i fitne:

Gazel 104

Mısra: 2

Fitne askeri.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne

Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

leşker-i ğam:

1. leşker-i ğam:

Gazel 49

Mısra: 12

Gam askeri.

Ey muṭrib-i ‘ışk çal nevāyı

Kim leşker-i ğam nidāya döymez

leşker-i mūr:

1. leşker-i mūr:

Gazel 85

Mısra: 18

Karınca ordusu; saç ve ayva tüyleri.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim

Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

leşker-i şabr:

1. leşker-i şabrı:-ı

Gazel 87

Mısra: 2

Sabır ordusu.

Leşker-i şabrı tārūmār idelūm

Gel gönül 'azm-i kūy-ı yār idelūm

leşker-i 'akl:

1. leşker-i 'akl:

Gazel 65

Mısra: 5

Aklın askeri. -Aklın, duyguların önüne geçmesi. -.

Tārūmār olmayınca leşker-i 'akl

Olmadı mülk-i dil müsellemler-i 'ışk

levend:

1. levend:

Gazel 112

Mısra: 1

Nefsin arzularına uyup serbest tavır ve hafif meşrep tavırla geçinen kimse, yabancı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile

Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

2. levend:

Gazel 112

Mısra: 10

Nefsin arzularına uyup serbest tavır ve hafif meşrep tavırla geçinen kimse, yabancı.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün

Her lahza vara baş koş ol bir levend ile

levh:

1. levh:

Gazel 59

Mısra: 14

Üzerine yazı yazılan düz nesne.

Nâmem siyâh zülf-i şanem gibi Çâkerî
İnkâr kıлма levh ü kalemdür güvâhumuz

leyl ü nehâr:

1. leyl ü nehâr:

Gazel 12

Mısra: 10

Gece ve gündüz.

Nâle vü zârî kıılır hasret ile leyl ü nehâr
Çâkerî dūr olalı zülf ü ruḥuṇdan şanemâ

2. leyl ü nehâr:

Tesdis 1

Mısra: 2

Gece ve gündüz; durmadan.

Yâ İlâhî nice olur ḥâl-i dil ile efkâr
Her nefes eyledügi sehv ü ḥaṭâ leyl ü nehâr

3. leyl ü nehâr:

Kaside 2

Mısra: 48

Gece ve gündüz.

Şehriyâruñ naşîḥati özine
Bu durur şubḥ u şâm u leyl ü nehâr

4. leyl ü nehâr:

Gazel 13

Mısra: 2

Gece ve gündüz, sürekli.

Getür berü meyi sâķî ki çarḥ-ı kec-reftâr
Ecel ḥavâle kıılır cânımuza leyl ü nehâr

leyletü'l-kader:

1. leyletü'l-kaderde:-de

Gazel 57

Mısra: 4

Kader gecesi; Kadir gecesi - Kadir gecesi, Kuran' ın nazil olmaya başladığı gecedir. Şair ayrıca sevgili ile kaderlerinin belli olacağı gece anlamında da kullanmıştır. -.

Sünbül-i ruhsāruñ ey ħurşīd-i ħüsn
Leyletü'l-kaderde meh-i tābānımız

leylī:

1. leylī:

Gazel 99

Mısra: 9

Siyah renk.

Nesh oldu cihān içre bugün Kışşa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī 'ışkın işiden dir

leylī saçuñ hevāsın:

1. leylī saçuñ hevāsına:-sı, -n, -a

Gazel 18

Mısra: 3

(Sevgilinin) gece gibi siyah olan saçının arzusu, hayali.

Leylī saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

leylī saç:

1. leylī saçuñla:-uñ, -la

Gazel 90

Mısra: 7

Kara saç.

'Ağlleri kıłırsun leylī saçuñla mecnūn
Mecnūnı 'āqıl eyler zencīr egerçi ey cān

leyse fi'd-dārī ġayrīnā deyyār:

1. leyse fi'd-dārī ġayrīnā deyyār:

Kaside 2

Mısra: 12

Evde, Ondan başka ev sahibi yok! Tasavvufun Vehdet-i Vücut görüşünün belli başlı vecizelerinden biridir ki 'Evde' (vücut evinde) onun gayri ev sahibi yoktur.' demektir.

Dile dil-ber hayâli geldi didi
Leyse fi'd-dārī ġayrīnā deyyār

leyse li'l-insāni illā mā sa'ā:

1. leyse li'l-insāni illā mā sa'ā:

Kaside 1

Mısra: 22

"Bilin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." (Necm 53/39) ayetinden iktibastır.

Ben seni sa'y eylerem kim Hâk didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

lezzet-i vaşluña:

1. lezzet-i vaşluña:-uñ, -a

Muaşşer 1

Mısra: 13

Kavuşma lezzeti.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nâyıl
Olmasun düşmen-i bed-ğāh arada hâyıl

li:

1. li:

Gazel 72

Mısra: 2

İçin - benim için -.

Göñül feryād ider cāna ki nişfun lī vü nişfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

līk:

1. līk:

Gazel 59

Mısra: 3

Lâkin, ancak, ama.

Ḥavf itmezüz ki var қavī pādişāhumuz
Leşker za‘īf ma‘reke pūr düşmen oldı līk

2. līk:

Gazel 20

Mısra: 8

Lakin, ancak.

Rāstī serv diyen қāmetüñe toğrı dimiş
Meh-i nev daḥi dimiş қаşuña līk egri ḥaber

līkin:

1. līkin:

Gazel 69

Mısra: 5

Lâkin, ancak, ama.

Firdevs degül fāsıq u mücrim yeri līkin
Küstāḥ kıılır bunları bir āyeti anuñ

lillāhi'l-ḥamd:

1. lillāhi'l-ḥamd:

Gazel 66

Mısra: 1

Allah'a hamdolsun.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yār durur k'irmez aña pāy-ı firāk

livā:

1. livāyī:--yī

Gazel 6

Mısra: 9

Mülki idarede kaza ile vilayet arasında bir derece, sancak.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

livāya döy-:

1. livāya döymez:-mez

Gazel 49

Mısra: 10

Sancağa dayanmak, doymak.

Qaddūñ göricek kaçır melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

liyākat:

1. liyākat:

Mesnevi 1

Mısra: 35

Uygun olmak.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

lutf:

1. luṭfuñ:-uñ

Gazel 27

Mısra: 3

(Senin, Allah'ın) lutfu, iyiliği.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

2. **luṭfuñ:-uñ**

Gazel 78

Mısra: 5

Yardım, iyilik.

İrmese luṭfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Halīl

3. **luṭf:**

Gazel 86

Mısra: 2

İyilik; ihsan.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mü 'nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

4. **luṭfından:-ın, -dan**

Gazel 123

Mısra: 9

Yardım, inayet.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

5. **luṭfuñ:-uñ**

Kaside 1

Mısra: 3

Yardım, iyilik.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim 'āciz ҡalısar enbiyā

6. **luṭf:**

Tedis 1

Mısra: 10

Yardım, ihsan.

Bu günāhı bilüp itdümse de ey Bārī Hudā
Kerem-i 'afvuñıla eyle baña luṭf u 'aṭā

7. luṭfindan:-ın, -dan

Mesnevi 1

Mısra: 40

Yardım; cömertlik.

Görürsin baḥr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür қаtraya cāy

8. luṭfuñla:-uñ, -la

Muaşşer 1

Mısra: 12

Yardım, iyilik.

Der-i iḥsāna gelüp luṭfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i ḥübāna efendim māyil

9. luṭfi:-ı

Gazel 41

Mısra: 2

Yardım, iyilik.

Ger cām-ı ḡam şunarsa dil-dār ḡam degüldür
Zīrā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

luṭf eyle:-

1. luṭf eyle:

Gazel 107

Mısra: 2

İhsanda bulunmak.

Karşumuzda it raḡībı kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

luṭf kıl:-

1. luṭf kıl:

Gazel 79

Mısra: 7

İyilik etmek.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirîğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

luṭf u ‘atā kıl-:

1. luṭf u ‘atā kıl:

Muaşşer 1

Mısra: 45

Lutuf ve ihsan eylemek.

Cây-be-cây Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u ‘atā
Görmedüm sen gibi bir şūḥ-ı şeker-leb ašlā

luṭf u ihsān eyle-:

1. luṭf u ihsān eyle:

Muaşşer 1

Mısra: 22

İyi ve cömert davranmak.

Hüsñ ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luṭf u ihsān

luṭfuñ hisārı:

1. luṭfuñ hisārıdur:-ıdur

Gazel 59

Mısra: 7

Lüṭfun kalesi - Allah'ın yardım ve müsaadesi. -.

Zāhid penāh itdi ‘amel ḳal‘asın velī
Luṭfuñ hisārıdur bizüm ancak penāhumuz

1.15.M

ma‘ānī-fezāy:

1. ma‘ānī-fezāy:

Mesnevi 3

Mısra: 20

Anlamı arttıran.

Ḳanı sāḳī ol sāḡar-ı dīl-güşāy
Ki şūret-nümādur ma‘ānī-fezāy

ma‘den-i ḥilm ü ḥayā:

1. ma‘den-i ḥilm ü ḥayā:

Kaside 1

Mısra: 30

Edep ve yumuşak huyluluk kaynağı, sahibi; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nūreyn dāmād-ı Resūl
Baḥr-i taḳvā ma‘den-i ḥilm ü ḥayā

maḡrūr id-:

1. maḡrūr iden:-en

Kaside 2

Mısra: 58

Gururlandırmak.

Niçe şehirlerden arta kalmışdur
Seni maḡrūr iden beḡāsuz dār

magrūr kılma-:

1. magrūr kılmasun:-ma, -sun

Gazel 38

Mısra: 7

Gururlu olmamak.

‘Adl ile kim kalan kişinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

mağrūr ol-:

1. mağrūr olma:-ma

Tahmis 2

Mısra: 5

Gururlanma.

Olma mağrūr güzel hüsnuñe dünyādur bu
Çün hevādāruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

2. mağrūr olma:-ma

Gazel 103

Mısra: 3

Gururlanmak.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

3. mağrūr olup:

Gazel 22

Mısra: 3

Gururlanmak.

Aldanma kim bilür ki ne naķş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şakın

mağz:

1. mağzını:-in, -i

Gazel 85

Mısra: 15

Beyin.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

māh:

1. māh:

Gazel 3

Mısra: 6

Ay, kamer.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey māh çün ruḥuñdan alur nūri āfitāb

2. māha:-a

Gazel 29

Mısra: 3

(Sevgilinin yüzünü) aya (benzetme).

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşānı yokdur

3. māh:

Gazel 81

Mısra: 3

Ay yüzlü ; sevgili.

Ol güneş yüzlü māh için bu gice
Şubḥ gibi yakamı pāre kılam

4. māhı:-ı

Gazel 83

Mısra: 6

Ay.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

5. māh:

Gazel 109

Mısra: 5

Ay.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebīh olduğuçün kebkebūñe

6. māh:

Gazel 125

Mısra: 1

Ay, kamer.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

7. māh:

Muaşşer 1

Mısra: 43

Ay yüzlü güzel.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

8. māh:

Gazel 96

Mısra: 6

Ay, kamer.

Temāşā kıлмаğa ḥüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

9. māh:

Gazel 32

Mısra: 5

Ay.

Māh ḥüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda daḥi noḳsāndur

10. māh:

Gazel 37

Mısra: 5

Ay yüzlü güzel.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyâ hırmeninde hüşe-çindür

11. **māhuñ:-uñ**

Gazel 29

Mısra: 3

Ay; sevgili.

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşânı yokdur

māha:

1. **māha:**

Gazel 41

Mısra: 5

Ay yüzlü güzel.

Gerdân-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim qahrı da kem degüldür

maḥabbet:

1. **maḥabbet:**

Gazel 52

Mısra: 6

Aşk, sevgi.

‘İşkuñda dem-â-dem kesilür baş u akar qan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebep olmaz

2. **maḥabbet:**

Gazel 72

Mısra: 3

Sevmek, sevgi.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka' beteyni cev atar yek yek

3. maḥabbet:

Gazel 40

Mısra: 10

Aşk, sevgi.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

mahalle:

1. maḥalleñ:-ñ

Gazel 61

Mısra: 7

Mahalle, kûy, sevgilinin yaşadığı yer.

Maḥalleñ çevresinde āh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmūş

maḥbüb:

1. maḥbüb:

Gazel 69

Mısra: 1

Sevgili, güzel.

Her kim mey ü maḥbüb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

maḥbüb demi:

1. maḥbüb demidür:-idür-idür, -

Gazel 26

Mısra: 3

Sevgili(yle) her zaman (birlikte olmaktır.).

Cihānuñ dirliği maḥbüb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

māh-ı ğam:

1. māh-ı ğamından:-ın, -dan

Muaşşer 1

Mısra: 29

Gam.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından ħazeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

māh-ı tābān:

1. māh-ı tābānı:-ā, -nı

Gazel 120

Mısra: 1

Parlak ay.

Māh-ı tābānı yüzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li saçı nāfe-i Tātārı şıdı

Maḥmūd-ı Gaznevī:

1. Maḥmūd-ı Gaznevī:

Gazel 38

Mısra: 5

Gazneli Mahmud (970- 1031). Gazneliler devletinin büyük hükümdarıdır.

Maḥmūd-ı Gaznevī yedi iklīme şāh-iken
‘Işk ehli defterinde Ayāz’uñ ğulāmıdur

maḥmūr:

1. maḥmūriyam:-ı, -y, -am

Kaside 2

Mısra: 15

Sarhoş, kendinden geçmiş.

‘Işk maḥmūriyam lebüñ şun kim
Başumuzdan gide belā-yı ḥumār

mahmūr göz:

1. maḥmūr gözüñ:

Gazel 17

Mısra: 3

Baygın göz, süzülerek bakan göz.

Ser-mest kılpup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

maḥrem:

1. maḥrem:

Gazel 40

Mısra: 10

Yasak, haram.

Hevā ile ḥāk olmayan Çākerī ol
Maḥabbet ḥarīmine maḥrem degüldür

maḥrem-i ʿışk:

1. maḥrem-i ʿışk:

Gazel 65

Mısra: 10

Aşk sırdaşı.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i ʿışk
Çākerī cām-ı ʿışk nūş it kim

māh-rū:

1. māh-rūlar:-lar

Gazel 91

Mısra: 7

Ay yüzü.

Kāmet-i šāhum kaçan çekse ʿalem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar qalbini bir demde sır

mahrûm kıl-:

1. maḥrûm kılma:-ma

Gazel 27

Mısra: 7

Mahrûm bırakma,.

Maḥrûm kılma yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ḥân-ı luṭfuñ mücrimlere şalâdur

maḥşer:

1. maḥşerde:-de

Gazel 36

Mısra: 4

(Ar.) Maḥşer, kıyamet yeri.

Maḥşerde kime rahmet-i Raḥmân olacaktı
Ben cürm [ü] günâh işlemişem sūfî haber vir

2. maḥşere:-e

Muaşşer 1

Mısra: 7

Maḥşer yeri, kıyamet.

Gide tā maḥşere dek nâvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ âteş-i 'ışk oldu yeri

3. maḥşerde:-de

Gazel 13

Mısra: 9

Haşrolunacak, toplanılacak yer; kıyamette ölümlerin dirilip toplanacakları yer.

'Aceb mi dîde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskîni eylerem bî-dâr

4. maḥşerde:-de

Gazel 27

Mısra: 2
Kıyamette.

Maḥşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm qaradur
Derdâ ki müy-ı rîşüm ağ u işüm ḥatâdur

5. maḥşerde:-de

Gazel 48

Mısra: 2
Maḥşer yeri, kıyamet.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şüfî şalâ durur

maḥşer günü:

1. maḥşer güninde:-i, -n, -de

Gazel 58

Mısra: 3
Kıyamet günü.

Maḥşer güninde ğam yemezüz biz günâh için
Ger ‘aḳd-ı zülf-i yâr ola dest-gırümüz

2. maḥşer güninde:-in, -de

Gazel 114

Mısra: 10
Kıyamet günü.

Sâķī piyâle şar kefenine ki Çâkerî
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyâmeti

mahzen-i esrâr-ı ‘ışk:

1. mahzen-i esrâr-ı ‘ışk:

Mesnevi 2

Mısra: 2
Aşk sırlarının hazinesi.

Söylegil ey bülbül-i gülzâr-ı 'ışk
Kim dilûnden maḥzen-i esrâr-ı 'ışk

maḥzen-i zer:

1. maḥzen-i zer:

Gazel 53

Mısra: 6

Altın deposu.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen gönül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

maḥzûn kıı-:

1. maḥzûn kııur:-ur

Gazel 99

Mısra: 2

Hüzünlendirmek.

Şeb-dîz saçuñ fikri kııur göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebûñuñ şevkı ider yaşımı gülgün

maḳâl-ı dil-ber:

1. maḳâl-ı dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 10

Sevgilinin konuşması, söyleyişı.

o Çakerî ğayrı kııı u kıāıı
Çün geldi dile maḳâl-ı dil-ber

maḳām:

1. maḳāmın:-ın

Mesnevi 1

Mısra: 2

Durulacak yer, makam.

İlāhī Çākerī'ye rahmet eyle
Kıyāmetde maḳāmin cennet eyle

maḳhūr ol-:

1. maḳhūr ola:-a

Mesnevi 2

Mısra: 14

Yok etmek; gazaba uğratmak.

Ehl-i rüşvet bes gerek maḳhūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

maḳşūd olan:

1. maḳşūd olan:-an

Gazel 39

Mısra: 6

Amaç olmak.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maḳşādıdır Allāh vire
‘Āşıkā maḳşūd olan yāruñ hemān dīdāridur

māl:

1. māl-ile:--ile

Gazel 53

Mısra: 5

Mal, mülk, varlık.

Cihānda māl-ile faḫr eyleyen göñül ele al
Ki maḫzen-i zer ü genc ü direm geçer ḳalmaz

2. mālā:-a

Gazel 45

Mısra: 8

Para, pul.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Mālā meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

māl ü mülk:

1. māl ü mülke:-e

Gazel 102

Mısra: 2

Mal ve mülk.

Māl ü mülküñ çünki yoǵdur haq atında raǵbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] andān [ǵam yime]

ma‘lūm:

1. ma‘lūm:

Gazel 69

Mısra: 14

Belli; bilinen.

Meyāne apusında kesük ba görüriseñ
Sen dime ki ma‘lūm degül nisbeti anuñ

ma‘mūr ol-:

1. ma‘mūr ola:-a

Gazel 51

Mısra: 1

İmar edilen, yapılan.

Oda yansun řu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Göñül kim ‘ıř-ile ma‘mūr ola hergiz arāb olmaz

ma‘nā:

1. ma‘nā:-durur

Gazel 41

Mısra: 7

Söz olmak, anlam olmak.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

mānend ol-:

1. mānend olmaz:-ımaz-ımaz, -

Gazel 38

Mısra: 3

Benzer olmak.

Cemşīd saña ‘adl ile mānend olmaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

mānend-i perī:

1. mānend-i perī:

Muaşşer 1

Mısra: 3

Peri gibi.

Kayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek ‘arīzuña zūlfüñi mānend-i perī

ma‘nī:

1. ma‘nī:

Gazel 4

Mısra: 7

Mana, anlam.

Bulınmaz şūret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-hakḳ bu ḥalāvet

2. ma‘nī:

Gazel 53

Mısra: 7

Mana, anlam.

Kerem durur ḳalan ehl-i kerem geḳer ḳalmaz
Bu ma‘nī ḥātem-i Ṭayy tācına yazılmışıdı

ma‘nī-i Kur‘ān'ı:

1. ma' nī-i ur'ān'ı:-ı

Gazel 55

Mısra: 6

Kuran-ı Kerim'in manası.

Raıbe okusa üsnüñ kitābın
Ki kāfir ma' nī-i ur'ān'ı bilmez

ma' nī-i rūh:

1. ma' nī-i rūh:

Gazel 50

Mısra: 6

Ruhun anlamı; ruhun varlığı.

Peyker-i ākdan güzer kııl kim
Ma' nī-i rūh peykere şıgmaz

manşūr ol:-

1. manşūr ola:-a

Mesnevi 2

Mısra: 13

Zafere ulaşmak.

Ehl-i rüşvet bes gerek mahūr ola
Ger dilerseñ leşkerüñ manşūr ola

mār:

1. mār:-a

Gazel 85

Mısra: 18

Yılan.

Ruuñda ākerī zülf ü auñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi mār beñzetdüm

2. mārı:-ı

Gazel 122

Mısra: 2

Yılan.

Ruĥında her kişi kim görse zülf-i dildârı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mârı

3. mâr:

Kaside 2

Mısra: 40

Yılan.

Ser-i nîzeñ zırıhdan itse güher
Büstândan çıkar şanurlar mâr

mâr saç:

1. mâr saçuñ:--uñ

Gazel 11

Mısra: 6

Yılana benzeyen saç.

Ruĥlaruñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mâr saçuñ târumâr

ma‘reke:

1. ma‘reke:

Gazel 59

Mısra: 3

Savaş alanı.

Ĥavf itmezüz ki var kavî pâdişâhumuz
Leşker za‘îf ma‘reke pür düşmen oldı lîk

mâr-ı zülf:

1. mâr-ı zülfi:-i

Gazel 46

Mısra: 5

Yılana benzeyen saç.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irür
Mār-ı zülfî dili mecrûh kılup cān çekişür

mātem:

1. mātem:

Tesdis 1

Mısra: 22

Keder, üzüntü.

Gözümüñ şîşeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

2. mātem:

Gazel 40

Mısra: 2

Keder, üzüntü.

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mātem degüldür

mātem-i 'ışk:

1. mātem-i 'ışk:

Gazel 65

Mısra: 4

Aşk matemi -Aşığın, sevgilinin uzak durmasıyla yaşadığı hal. -.

Yüri sen 'aşığudan ayru şalın
'Aşıgu sensüz işi mātem-i 'ışk

matla:

1. maṭla'ı:-ı

Kaside 2

Mısra: 7

Şiirin ilk beyti.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbül
Mest ü hayrān olup okurdu hezār

maṭlaʿ:

1. maṭlaʿ ı:-ı

Tesdis 1

Mısra: **16**

Doğuş yeri; şiirin (gazel, kaside gibi) ilk beyiti.

Cānıla yüz tutuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭlaʿ ı her demde gönül vird-i zebān

māye-i ʿömr:

1. māye-i ʿömr:

Gazel 24

Mısra: **7**

Ömür servrtini. - Sevgilinin saçının varlığı aşık için ömür servetidir. -.

Zülfüne el şunan kılur māye-i ʿömr-i tārūmār
Diş bileyen tudağuna göz göre kaşd-ı cān ider

māyil ol:-

1. māyil olalı:-alı

Muaşşer 1

Mısra: **11**

Meyletmek.

Der-i ihsāna gelüp luṭfuñla oldum sāyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

2. māyil olalı:-alı, -

Tahmis 1

Mısra: **21**

Meyletmek.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ʿaqlını zāyil

mecāl:

1. **mecāl:**

Gazel 75

Mısra: 2

Güç, kuvvet.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

2. **mecāle:-e**

Gazel 75

Mısra: 2

Güç, kuvvet.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

3. **mecāl:**

Gazel 75

Mısra: 2

İmkan, fırsat.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

meclis:

1. **meclisinde:-in, -de**

Gazel 76

Mısra: 9

Meclis, toplantı.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

2. **meclisde:-de**

Gazel 117

Mısra: 7

Sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

meclis-i ğam:

1. meclis-i ğamda:-da

Gazel 24

Mısra: 10

Gam meclisi. - Aşığın, aşka düştükten sonra daima içinde bulunduğu durumdur. -.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şifat fiğān ider
Düşeli çeng-i ‘ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

meclis-i ‘uşşāk:

1. meclis-i ‘uşşāk:

Gazel 39

Mısra: 9

Âşıklar meclisi.

Meclis-i ‘uşşāk Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrān devletinde Çākerī güftāridur

mecmū‘:

1. mecmū‘:

Gazel 64

Mısra: 2

Toplanmak, dolmak.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū‘
Pür ola nūrıyla hāne-i cihān mecmū‘

mecnūn:

1. mecnūnı:-ı

Gazel 90

Mısra: 8

Mecnun; deli.

‘Aķlleri kıłırsun leylī řaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āķıl eyler zencīr egerçi ey cān

2. Mecnūn:

Gazel 18

Mısra: 4

Leylā ile Mecnūn hikāyesinin erkek kahramanı, Kays;deli.

Leylī řaçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı řabā düşer

mecnūn kıl-:

1. mecnūn kıłırsun:-ur, -sun

Gazel 90

Mısra: 7

Deli etmek.

‘Aķlleri kıłırsun leylī řaçuñla mecnūn
Mecnūnı ‘āķıl eyler zencīr egerçi ey cān

mecrūh kıl-:

1. mecrūh kıłup:-up

Gazel 46

Mısra: 5

Yaralamak.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryāke irūr
Mār-ı zūlfı dili mecrūh kıłup cān çekişür

meded:

1. meded:

Mesnevi 1

Mısra: 28

Yardım.

Kaçan Mūnķir su‘āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

medh kıl-:

1. **medh kılduğı:-duğ, -ı**

Kaside 2

Mısra: 27

Övmek.

Ḳaddüñi ḳumrı medh kılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

medhüş:

1. **medhüş:**

Gazel 61

Mısra: 4

Şaşkın.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümdeñ olam mest ü medhüş

mefṭün kıl-:

1. **mefṭün kıldı:-dı**

Gazel 104

Mısra: 3

Hayran bırakmak.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān ḥalkını mefṭün
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

meger:

1. **meger:**

Gazel 81

Mısra: 2

Açıkça, aslında, eger.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılayın nezāre kılam

2. meger:

Gazel 95

Mısra: 10

Aslında, oysa ki.

Gören dir Çākerī ūi' rŭñ ne ūĩrĩn
Meger zikr eyledŭñ ol la'l-i terden

3. meger:

Gazel 37

Mısra: 7

Meğer, aslında.

Sarāyından meger meydāna çıkmıū
Ki eṭrāf-ı çemen ḥuld-i berĩndŭr

4. meger:

Gazel 20

Mısra: 6

Meğer, aslında.

Yıl yiler bĩ-ser ū pā gerd-i rehŭñ almağ çŭn
Armağān kühl iledŭr dĩde-i 'uūūāka meger

5. meger:

Gazel 69

Mısra: 16

Meğer, ancak.

Ben meste ṭayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest ūĩrāt ūzre geđerken

6. meger:

Gazel 92

Mısra: 7

Herhalde; açıkça.

Gelmez oldu hayālî çeşme meger
Havf ider baħr-i eşk cūşından

meges:

1. meges:

Gazel 22

Mısra: 8

Sinek.

Ḳand-i lebūñ hayālî mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naẓar itsem meges uçar

meh:

1. meh:

Gazel 79

Mısra: 3

Ay yüzlü güzel.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lâ-cerem

2. meh:

Muaşşer 1

Mısra: 6

Ay yüzlü güzel.

Gül-i dāğūñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferî
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

3. meh:

Muaşşer 1

Mısra: 13

Ay yüzlü sevgili.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāyil
Olmasun düşmen-i bed-ḥāh arada hāyil

4. meh:

Muaşşer 1

Mısra: 41

Ay yüzlü sevgili.

İtme ağyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cev̄r ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

meh yüz:

1. meh yüzüne:-üne

Gazel 52

Mısra: 1

Ay yüzlü.

Meh yüzüne gün olsa muķābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki ĥayā vü edeb olmaz

mehd:

1. mehdde:-de

Kaside 2

Mısra: 5

Beşik.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya‘nī ‘İsā gibi kıla güftār

meh-i nev:

1. meh-i nev:

Gazel 20

Mısra: 8

Yeni ay, hilal. Sevgilinin kaşı aya benzetilmiş.

Rāstī serv diyen kāmētüne toĥrı dimiş
Meh-i nev daĥi dimiş kaşuña līk egri ĥaber

2. meh-i nev:

Gazel 100

Mısra: 6

Yeni ay, hilal.

Bāde-i köhneyi kıma elden
Çarh oldukça hum kadeh meh-i nev

meh-i t̄abā:

1. **meh-i t̄abānımız:-ān, -ımız**

Gazel 57

Mısra: 4

Parlak ay; sevgili.

Sünbül-i ruhsāruñ ey hurşid-i hüsn
Leyletü'l-kaderde meh-i t̄abānımız

meh-likā:

1. **meh-likā:**

Gazel 131

Mısra: 7

Ay yüzlü güzel.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

meh-rū:

1. **meh-rū:**

Gazel 71

Mısra: 1

Ay yüzlü; sevgili.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

mekān:

1. **mekānsuz:-suz**

Mesnevi 1

Mısra: 20
Mekan, yer.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

melāl:

1. melāl:

Gazel 76

Mısra: 8

Sıkıntı, keder.

‘İnfi ‘āl artar dile geldükçe fikr-i hattı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

melāl artur-:

1. melāl arturur:-ur, -ur

Gazel 43

Mısra: 10

Sıkıntı artırmak.

Ko yād itme zülfi sözün Çākerī
Uzun kıssadur ol melāl arturur

melālüm kaç-:

1. melālüm kaçar:-ar

Gazel 49

Mısra: 9

Sıkıntının kaçması, yok olması.

Qaddüñ göricek kaçar melālüm
Gam ancılayın livāya döymez

melāmet:

1. melāmeti:-i

Gazel 114

Mısra: 1
Ayıplama.

Gönlüm çekerse 'ışk meyinden melâmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur 'alâmeti

melek-hüy:

1. **melek-hüyum:-um**

Gazel 86

Mısra: 5

Melek huy.

Melek-hüyum perî-rüyum gül-endāmum semen-büyum
Sitemkārūm cefā-hüyum zarîfūm ehl-i 'irfānum

melîh ol cāna:

1. **melîh ol cāna:-a**

Gazel 35

Mısra: 4

Güzel, cazibeli olan sevgili.

Melîh ol cāna dirler k'ânı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nūnın gören dir

Memî:

1. **Memî:**

Gazel 127

Mısra: 1

Memî (özel isim).

Bir güzel serv-i revān sevdi göñül adı Memî
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

memleket:

1. **memleket:**

Mesnevi 2

Mısra: 24

Memleket, ÷lke.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nâm

Şöyle bil kim memleket tutmaz nizâm

2. memleketden:-den

Mesnevi 2

Mısra: 27

Ülke.

Memleketden götürürseñ rüşveti

Şek degüldür kim görürsin cenneti

men' it:-

1. men' itdi:-di

Gazel 101

Mısra: 7

Engellemek.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār

Baña rahm eylemedi girdi şacı dām-ı deme

menba' -ı cān:

1. menba' -ı cāndur:

Gazel 32

Mısra: 1

Can kaynağı, hayat kaynağı. - Aşığa hayat veren anlamındadır. -

Leb-i cānān ki menba' -ı cāndur

Cāna cān-bağş ab-ı hayvāndur

menzil:

1. menzilde:-de

Gazel 106

Mısra: 2

Dünya.

Gam-ı dünyā niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

2. menzil:

Gazel 126

Mısra: 16

Yer, mekan.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişe fenāsı

3. menzil durur:-durur

Mesnevi 3

Mısra: 41

Durak yeri.

Şu menzil durur bu cihān-ı harāb
Ki kırıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

merdān:

1. merdāne:-e

Gazel 68

Mısra: 2

Mertçe.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. merdāne:-e

Gazel 68

Mısra: 10

Mertçe.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

merd-i bī-ışk:

1. merd-i bî-ışk:

Gazel 31

Mısra: 1

Aşksız kişi.

Merd-i bî-ışk egerçi insāndur
Adı ābād u şehri vīrāndur

merdüm-i dīde:

1. merdüm-i dīde:

Gazel 106

Mısra: 5

Gözbebeği.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bî-hāb

merhabā:

1. merhabā:

Gazel 21

Mısra: 1

Merhaba, hoş geldin.

Hayr maḳdem nigārdan ne haber
Merhabā ey nesīm-i peyk-i şehir

meş'ale-i māh:

1. meş'ale-i māhı:-ı

Gazel 59

Mısra: 4

Ayın meşalesi , ışığı.

Havf itmezüz ki var ḳavī pādişāhumuz
Leşker za'īf ma'reke pūr düşmen oldı līk

mesel:

1. mesel:

Gazel 10

Mısra: 4

Örnek, benzer; atasözü.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab göğden iner dirler mesel var

2. mesel:

Gazel 77

Mısra: 4

Atasözü.

Sīm-i eşküñ vir ḫalāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe ḳara gün için dinür vardur mesel

3. meseldür:-dür

Gazel 79

Mısra: 8

Atasözü.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirīğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

4. mesel:

Gazel 103

Mısra: 5

Atasözü.

Cevr ile öldürme ḳāyil olmazuz bu āyīne
Bu mesel meşhūrdur ḳan ile ḳānūn eyleme

5. mesel durur:-durur

Gazel 62

Mısra: 4

Atasözü.

‘Aceb mi ger dil ucından gözüm belā görse
Mesel durur bu ki yanar ḳuru yanında yaş

meşhūr:

1. meşhūrdur:-dur

Gazel 103

Mısra: 5

Herkesçe bilinir.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu âyîne
Bu mesel meşhūrdur kan ile kânûn eyleme

mesken:

1. mesken:

Gazel 96

Mısra: 8

Oturulacak, sükûn edilecek yer.

Kaçan kim tîr-i gamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

2. meskenin:-in

Gazel 107

Mısra: 8

Oturulacak yer.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hār eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle rahm it dostum

3. mesken:

Gazel 126

Mısra: 18

Sükun edilecek yer.

Mezmûm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsı

4. mesken:

Gazel 131

Mısra: 6

Oturulacak, sükûn edilecek yer.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

mesken it-:

1. **mesken itdüñ:-dü, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 9

Yer etmek.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldu rūşen

mesken [ol-]:

1. **mesken [olur]:-ur**

Gazel 69

Mısra: 10

Mesken olmak, mekan olmak.

Bildüñ ki şuçından yoğ-imiş kimse müsellemler
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

meskenet:

1. **meskenet:**

Gazel 73

Mısra: 8

Miskinlik; itaat.

Tā benefşe gibi başa çıkasın
Herkes meskenet it boynuñı eg

mest:

1. **mest:**

Gazel 69

Mısra: 15

Sarhoş.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler taymur mest Şırāt üzre geçerken

2. meste:-e

Gazel 69

Mısra: 16

Sarhoş.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler taymur mest Şırāt üzre geçerken

3. mest:

Gazel 122

Mısra: 6

Sarhoş.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

4. mest:

Gazel 61

Mısra: 4

Sarhoş.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümünden olam mest ü medhūş

5. mest:

Gazel 64

Mısra: 10

Sarhoş.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū‘

mest ol-:

1. **mest olup:-up**

Gazel 115

Mısra: 2

Sarhoş olmak.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

mest ü hayrân:

1. **mest ü hayrân:**

Kaside 2

Mısra: 8

Sarhoş ve kendinden geçmiş.

Güle karşı bu maṭla‘ı bülbül
Mest ü hayrân olup okurdu hezār

mestâne çeşm:

1. **mestâne çeşmi:-i**

Gazel 76

Mısra: 1

Mest olan, sarhoş göz.

Şāhumuñ mestâne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

mestâne göz:

1. **mestâne gözi:-i**

Gazel 115

Mısra: 7

(Sevgilinin) Sarhoş, baygın, süzgün göz.

Göñlümi benden alan āl ile mestâne gözi
Korqaram bir gün alır şabrı vü ārāmı daḥi

mest-i miskîn:

1. mest-i miskîn:-dür

Gazel 41

Mısra: 10

Zavallı sarhoş.

Ey yâr Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskîn şābit-ķadem degüldür

mest-i nazm:

1. mest-i nazm:

Gazel 48

Mısra: 9

Nazım sarhoşu, şiir sarhoşu.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta‘n kılma kim
Hakdan selīs nazm u belāğat ‘aṭā durur

mes‘ūd:

1. mes‘ūd:

Kaside 2

Mısra: 54

Mutlu.

Ķanı anlar ki halk dirleridi
Fāli mes‘ūd ṭālī‘i muḥtār

metā‘ı:

1. metā‘ı:

Gazel 122

Mısra: 10

Mal, eşya.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüğe ister belī ḥarīdārı

mevsim-i gül:

1. mevsim-i gül:

Gazel 103

Mısra: 4

Gül mevsimi, bahar mevsimi.

Âfitâb-ı hüsne mağrûr olma kim vardur zevâl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

mevt:

1. mevt:

Gazel 126

Mısra: 6

Ölüm.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırup eydür
Ey vây ki mevt üzre durur 'ömr binâsı

2. mevt:

Gazel 126

Mısra: 14

Ölüm.

'Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize daî irür mevt belâsı

mevt şadâsı:

1. mevt şadâsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 20

Ölüm sesi.

Râhat ne olsun kişi bu durur cihânda
Ki sem'ine her dem dokınur mevt şadâsı

mey:

1. **meydür:-dür**

Gazel 41

Mısra: 8

Şarap.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

2. **mey:**

Gazel 56

Mısra: 7

Şarap.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

3. **mey:**

Gazel 63

Mısra: 8

Şarap.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kılur
Mey nüş kıl ki rahmet-i ḥaḳ bī-kerān imiş

4. **mey:**

Gazel 67

Mısra: 1

Şarap.

Sākiyā mey şun ezel ḥükmine çün tedbīr yok
Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āḥır gelür tağyīr yok

5. **mey:**

Gazel 69

Mısra: 1

Şarap.

Her kim mey ü maḥbûb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sîm ile zer şöhreti anuñ

6. **mey:**

Gazel 100

Mısra: 10

Şarap.

Gerd-i ğamdan ḥalāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

7. **meye:-e**

Gazel 48

Mısra: 1

İçki, şarap.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfî şalâ durur

8. **mey:**

Gazel 2

Mısra: 3

Şarap.

Muṭribûñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden baġruñı devrân kebâb

9. **meyi:-i**

Gazel 13

Mısra: 1

Şarap.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavâle kılur cānımuza leyl ü nehār

10. **mey:**

Gazel 15

Mısra: 3

Şarap.

Ki zîrâ mey saĥî eyler ĥaşı
Virür varın biliş ü yada dirler

11. **meve:-e**

Gazel 100

Mısra: 4

Şarap.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden ‘ömr ekinini meye ev

12. **mev:**

Gazel 115

Mısra: 1

Şarap.

Sāķī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daĥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daĥi

13. **mevden:-den**

Gazel 121

Mısra: 7

Şarap.

Meyden özge yok durur def‘-i melāl
Lāle gibi kıma elden sāġarı

14. **mev:**

Gazel 133

Mısra: 1

Şarap.

Bahār eyyāmıdır şun sāķiyā mey
Ki dilden mey kıılır ġam nāmesin tayy

15. mey:

Gazel 133

Mısra: 2

Şarap.

Bahār eyyāmıdır şun sākiyā mey
Ki dilden mey kılrur ğam nāmesin tayy

16. mey:

Gazel 133

Mısra: 4

Şarap.

Muġānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

17. mey:

Gazel 133

Mısra: 10

Şarap.

Görüp bülbul gülün geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaqt oldu mı hey

18. mey:

Kaside 2

Mısra: 2

Şarap.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

19. mey:

Mesnevi 3

Mısra: 32

Şarap.

Saňa bir naşihat diyem gūş kıl
Cihān nīşdür cümle mey nūş kıl

20. **mey:**

Gazel 69

Mısra: 4

Şarap.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

21. **mey:**

Gazel 116

Mısra: 6

Şarap.

Şīrīn ile telhı oldı cihan 'ayşısı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

meydān:

1. **meydāna:-a**

Gazel 68

Mısra: 6

Geniş yer, saha.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

meydāna çık:-

1. **meydāna çıkmış:-mış**

Gazel 37

Mısra: 7

Meydana, ortaya çıkmak.

Sarāyından meger meydāna çıkmış
Ki eṭrāf-ı çemen huld-i berīndür

mevdān-ı ʿışk:

1. meydān-ı ʿışk:

Gazel 88

Mısra: 7

Aşk meydanı.

Meydān-ı ʿışk içinde dil-āver geçer katı
Müjgānuñ oğların dile gönder Qayacuğum

2. meydān-ı ʿışka:-a

Gazel 70

Mısra: 2

Aşk meydanı.

Yā kaşlaruñ oğına cigerden siper gerek
Meydān-ı ʿışka girmeye evvel ciger gerek

mey-fürüş:

1. mey-fürüşuñ:-uñ

Gazel 72

Mısra: 5

Şarap satan, meyhaneci.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek gam kiştini biçmek
Naşîhat söyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

mey-hâne:

1. mey-hāneye:-y, -e

Gazel 58

Mısra: 1

İçki içilen yer - İlâhi aşk; tekke, dergah -.

Mey-hāneye kılur bizi irşād pîrümüz
Zâhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

mevhâne:

1. **meyhâne:**

Gazel 69

Mısra: 13

İçki içilen yer.

Meyhâne kapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lûm degül nisbeti anuñ

mey-i ergavân:

1. **mey-i ergavânı:-ı**

Gazel 130

Mısra: 4

Erguvan renkli (kırmızı) şarap.

Zücâc-ı kadehden mey-i ergavânı
Lebi yâdına dîde her dem ider nûş

mey-i gül-fâm:

1. **mey-i gül-fâm:**

Gazel 101

Mısra: 6

Gül renkli (kırmızı) şarap.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'âb-ı cân-bağş döker ol mey-i gül-fâm feme

mey-i 'ineb:

1. **mey-i 'inebi:-i**

Gazel 113

Mısra: 10

Şarap; üzüm suyu.

Lebi yâdına Çâkerî her dem
Nûş-ı cân olsun iç mey-i 'inebi

mey-i 'ışk:

1. **mey-i 'ışk:**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Aşk şarabı.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür ĥarām

Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

2. **mey-i 'ıřkuñla:-uñ, -la**

Gazel 69

Mısra: 23

Aşk şarabı.

Her dem mey-i 'ıřkuñla yürür Çākerī ser-mest

Beñzer mey-i 'ıřkuñla durur ĥılkatı anuñ

mey-i řāf:

1. **mey-i řāf:**

Gazel 130

Mısra: 5

Saf şarap.

Ki oldur çü ser-māye-i řādmānī

Göñül ġam yime vü mey-i řāf nüş it

mey-i řāfı:

1. **mey-i řāfı:**

Gazel 55

Mısra: 7

Saf şarap.

Getür sākī mey-i řāfı ki ĥuřyār

řafā-yı řoĥbet-i mestānı bilmez

2. **mey-i řāfı:**

Gazel 18

Mısra: 6

Saf şarap.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

meyl:

1. meyli:-i

Gazel 111

Mısra: 7

Meyil, yönelme.

Meyli çünkim dil-berüñ ağıyāradur
Aşlı yok ceng itmegüñ ağıyār ile

meyl id-:

1. meyl ider:-er

Gazel 3

Mısra: 9

Gönül bağlamak, yönelmek.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

meyli var:

1. meyli var:

Gazel 45

Mısra: 8

Meyilli.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

mezheb:

1. mezhebüñe:-üñ, -e

Gazel 109

Mısra: 10

Gidilen yol.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aḥsente senüñ mezhebüñe

2. mezheb:

Mesnevi 3

Mısra: 14

Gidilen yol; usül.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür ḥarām
Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

mezīd kıl-:

1. mezīd kılsun:-sun

Mesnevi 2

Mısra: 18

Arttırmak.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Ḥaqq Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

mezmūm:

1. mezmūm:

Gazel 126

Mısra: 17

Kötülenmiş.

Mezmūm degülmişse cihān ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihān olsa bakāsi

mi:

1. mı:

Gazel 37

Mısra: 9

Soru eki.

Gazelde dūr dişüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dürr-i semīndür

2. mi:

Gazel 45

Mısra: 5

Soru eki.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılur

3. mi:

Gazel 45

Mısra: 6

Soru eki.

Gül müferrih mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılur

4. mı:

Gazel 51

Mısra: 9

Soru eki.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

5. mi:

Gazel 129

Mısra: 3

Soru eki.

Bakāsuz olduğın bildi mi lāle
Ki yakmış āteş-i fūrkat içini

6. mi:

Gazel 58

Mısra: 8

Soru edatı.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kıdem
Raḥmet degül mi 'āleme Hıağdan emīrümüz

7. midür:-dür

Gazel 79

Mısra: 10

Soru edatı.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

8. mı:

Gazel 84

Mısra: 8

Soru edatı.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetzüm
Cemāli şem'i durur nūr iden nehārı daḥi

9. mı:

Gazel 93

Mısra: 4

Soru edatı.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı ḥaṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kāzā'dan

10. mı:

Gazel 104

Mısra: 5

Soru edatı.

Çeşmüñle kılağıñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

11. mı:

Gazel 110

Mısra: 3
Soru edatı.

Gönlüm hayâl-i yâr ile şâd olmasun mı kim
Gamdan halâs olur dil-i âdem bahâr ile

12. mî:
Gazel 133
Mısra: 10
Soru edatı.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nûş idecek vaqt oldu mı hey

13. mî:
Kaside 2
Mısra: 20
Soru edatı.

Göster al cân yüzüñ didüm didi kim
Râygân yüz mî gösterür dil-dâr

14. mî:
Kaside 2
Mısra: 52
Soru edatı.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tûfân-ı Nûh'dan âçâr

15. mî:
Mesnevi 2
Mısra: 5
Soru edatı.

Var mı gül gülşende kim olmaya hâk
Var mı gonca câmesin kılmaya çāk

16. m:

Mesnevi 2

Mısra: 6

Soru edatı.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk

Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

17. m:

Mesnevi 2

Mısra: 10

Soru edatı.

Çarh-ı gerdān öldürür mihmānını

Almadı mı Şeh Mehemmed cānını

18. m:

Murabba 1

Mısra: 4

Soru edatı.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi қо hemān

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

19. m:

Murabba 1

Mısra: 8

Soru edatı.

N'oldı ey zālīm aramızda olan қavl ü қarār

Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

20. m:

Murabba 1

Mısra: 12

Soru edatı.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

21. **mi:**

Murabba 1

Mısra: 16

Soru edatı.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

22. **mi:**

Gazel 13

Mısra: 9

Soru edatı.

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maḥşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

23. **midür:-dür**

Gazel 13

Mısra: 12

Mi, soru edatı.

Bugün ki hem suḥanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hūner eylerse Çākerī izhār

24. **mi:**

Gazel 16

Mısra: 4

Soru edatı.

Zülf[i] zencīrine ʔolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

25. **mi:**

Gazel 22

Mısra: 7
Mi, soru eki.

Ḳand-i lebūñ ḥayālī mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

26. **miydūñ:-y, -dū, -ñ**

Murabba 1

Mısra: 17

Soru edatı.

Sen degül miydūñ gōñül mülkinde ḥānum ey perī
Senūñ içün itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berī

27. **mı:**

Gazel 30

Mısra: 6

Soru edatı.

Raḳīb içün gōñül terk itme yārı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

mihmān:

1. **mihmāndur:-dur**

Gazel 31

Mısra: 10

Misafirdir.

Dü cihān ni‘metine toymışdur
Çākerī ḥan-ı ‘ışḳa mihmāndur

2. **mihmānını:-ı, -nı**

Mesnevi 2

Mısra: 9

Misafir.

Çarḥ-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Meḥemmed cānını

mihmānımız ol-:

1. mihmānımız olalı:-alı

Gazel 57

Mısra: **10**

Misafir olmak.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı 'ışkuñ ğamı mihmānımız

miḥnet:

1. miḥnete:-e

Gazel 121

Mısra: **2**

Gam, keder.

Rāḥata ğit miḥnete dir gel beri
Kankı 'āşık kim seve sen dil-beri

miḥnet-i rūzgār:

1. miḥnet-i rūzgārı:-ı

Gazel 82

Mısra: **1**

Zamanın eziyeti.

Miḥnet-i rūzgārı çok gördüm
Zillet-i rūzgārı çok gördüm

mihr:

1. mihrüñi:-ü, -ñi

Gazel 61

Mısra: **6**

Sevgi, aşk.

Ecel cāmın içerken ey dil-ārām
Göñül kılmaya mihrüñi ferāmūş

2. **mihrüñle:-üñ, -le**

Mesnevi 1

Mısra: 10

Güneş.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

3. **mihrüñ:-üñ**

Mesnevi 1

Mısra: 15

Güneş.

Ki 'İsī gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrüñ ile ferhunde kıldı

4. **mihrine:-i, -n, -e**

Gazel 41

Mısra: 6

Güneş; sevgi, dostluk.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim qahrı da kem degüldür

5. **mihr:**

Gazel 96

Mısra: 6

Güneş.

Temāşā kıлмаğa hüsñüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

mihr id-:

1. **mihr iderse:-er, -se**

Gazel 41

Mısra: 5

Sevgi göstermek; merhamet etmek.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim ahrı da kem deg ld r

mihr   vef   ilm:

1. mihr   vef   ilmin:

Gazel 77

Mısra: 5

Sevgi ve sefanın ilmi.

Geri kim dil-ber bil r mihr   vef   ilmin tam m
 ilm bilmekden ne h şıl  nkim olmaya  amel

mihr b:

1. mihr b:

Gazel 80

Mısra: 8

*Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına aılan oyuk, imamın durduu yer.
II Sevgilinin kaşları.*

Seni kim g rdise didi ş h olur
Y zi Ka be kaşı mihr b Edhem

2. mihr bına:-ın, -a

Gazel 116

Mısra: 7

*Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına aılan oyuk, imamın durduu yer;
sevgilinin kaşları.*

Re y itdi g    l r  kaşı mihr bına apmak
Minnet H k adur kim beni bu r ya d ş rdi

mihr b kaş:

1. mihr b kaşların:-lar, -ın

Gazel 118

Mısra: 7

Kavisi aısından mihriba benzeyen kaş.

Her ki mihrāb kaşların gördi
‘Accilū bi’ş-şalāt çağurdi

mihr-i bāde:

1. mihr-i bāde:

Gazel 64

Mısra: 1

Kırmızı şarap; sıcak şarap.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū‘
Pūr ola nūriyla hāne-i cihān mecmū‘

mihr-i cihān:

1. mihr-i cihān:

Tahmis 2

Mısra: 16

Cihan, dünya güneşi.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

mihr-i dār-ı fenā:

1. mihr-i dār-ı fenā:

Gazel 60

Mısra: 8

Dünya sevgisi.

Ḳaddūñ ḥam oldı pūşt-i felek gibi āh kim
Göñlüñde mihr-i dār-ı fenā hem-çünān henūz

mihr-i ruh:

1. mihr-i ruḥı:-ı

Gazel 109

Mısra: 7

Yanağın güneşi.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne ḥüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

mihr-ruḥsār:

1. mihr-ruḥsāruma:-um, -a

Gazel 128

Mısra: 4

Güneş (gibi) yanak.

Gam ḡamāmı cihān yüzün tutdı
Mihr-ruḥsāruma niḡāb ḡanı

milket:

1. milketi:-i

Gazel 23

Mısra: 6

Mülk, ülke; gönül.

Tañ mı ḡayālī zülfüñüñ dil şehrini kılsa ḡarāb
Her ḡanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

minnet:

1. minnet:

Gazel 116

Mısra: 8

Şükür, hamd.

Re' y itdi gönül rā ḡaşı miḡrābına ṭapmak
Minnet Ḥaḡ'adur kim beni bu rāya düşürdi

mir'āt:

1. mir'ātıdur:-ıdur

Gazel 5

Mısra: 7

Ayna.

Cihān mir‘atıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

misāl:

1. mişāl:

Gazel 18

Mısra: **4**

Gibi, benzer.

Leylī şaçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

misin:

1. misin:

Murabba 1

Mısra: **10**

Soru edatı.

Nicedür nāzūk-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

miskīn:

1. miskīn:

Gazel 57

Mısra: **9**

1. Zavallı, aciz. 2. Hiçbir şeye sahip olmayan.

Çākerī miskīn kebāb itdi dilin
Olalı ‘ışkuñ ğamı mihmānımız

2. miskīni:-i

Gazel 13

Mısra: **10**

Zavallı, beceriksiz, hareketsiz (adam).

‘Aceb mi dīde baña haşm olursa maşşerde
Ki her gice ben o miskīni eylerem bī-dār

3. miskîn:

Gazel 14

Mısra: 8

Zavallı, aciz.

Gamından hasta düşdüm vāy şad vāy
Ki hālũñ niçedür miskîn dimezler

4. miskîn:

Gazel 89

Mısra: 4

Zavallı.

Ah kim zülfũñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsn

5. miskîn:

Gazel 95

Mısra: 8

Zavallı.

Perîşân-hâtır ancağ zülfî yāruñ
İrağdur beñzer ol miskîn nazardan

6. miskîn:

Gazel 129

Mısra: 13

Zavallı.

Kime dil virdi miskîn Çākerî kim
Uyutmaz halkı feryād u enîni

miskîn nişân:

1. miskîn nişân:

Gazel 63

Mısra: 4

Zavallı hedef.

Çarh-ı felek kemân u havâdisdür oğları
Derdâ ki âdem oğlanı miskîn nişân imiş

miskîne kuluñ:

1. miskîne kuluñdur:

Gazel 9

Mısra: 9

Aciz, zavallı kul.

Rahm eyle begüm Çakerî miskîne kuluñdur
Kim lâleleyin odlara yanmış cigeri var

mısr-ı hüsn:

1. mısr-ı hüsnüñ:-üñ

Gazel 89

Mısra: 5

Güzellik ülkesi.

Mısr-ı hüsnüñ Yūsuf'ısın 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hüsn

mīve-i bostān-ı hüsn:

1. mīve-i bostān-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: 1

Güzellik bostanının meyvesi.

La'l-i cānān mīve-i bostān-ı hüsn
Haṭṭ-ı sebzi āyet-i ihsān-ı hüsn

miyān u dehānuñ rumūzın:

1. miyān u dehānuñ rumūzın:-ın

Gazel 43

Mısra: 3

(Sevgilinin) belinin ve ağzının işareti - Divan şiirinde bel darlığı ile ağız ise küçüklüğü ile dikkati çeker. her iki güzellik ögesi de yok gibi tasvir edilir. -.

Hemān yok yere kıl u kāl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

miyān-ı cān:

1. miyān-ı cāna:-a

Tahmis 1

Mısra: 12

Canın beli; aklın beli.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıl
Miyān-ı cāna bu pendî kemer kıl

m'ol-:

1. m'olur:-ur

Murabba 1

Mısra: 13

Mı acaba, soru edatı- merak belirten bir söz.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluk bi'llāhi
Sen şafāda gāyırılarla ben çekem bu āhı

mu'allim:

1. mu'allimi:-i

Gazel 13

Mısra: 11

Öğretmen, hoca.

Bugün ki hem suḥanı hem mu'allimi dehrüñ
'Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

mu'ayyen:

1. mu'ayyendür:--dür

Gazel 4

Mısra: 4
Belli olmak.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu‘ayyendür ki ḳaddüñdür ḳıyāmet

mübārek:

1. **mübārekdür:-dür**

Gazel 51

Mısra: 8
Bereketli, kutsal.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

mübtelā düşer:

1. **mübtelā düşer:-er**

Gazel 18

Mısra: 2
(Sevdaya) tutulmak, düşmek.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

mücrim:

1. **mücrime:-e**

Kaside 1

Mısra: 3
Suçlu.

Luṭfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz ḳalısar enbiyā

2. **mücrimem:-em**

Mesnevi 1

Mısra: 41
Suçlu.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ'at isterem ben de bilürsin

3. mücrimi:-i

Gazel 48

Mısra: 3

Cürm işlemiş, suçlu.

Zâhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
'Afv eyleyen cemî'-i günâhı Hudâ durur

4. mücrim:

Gazel 69

Mısra: 5

Suçlu.

Firdevs degül fâsık u mücrim yeri lîkin
Küstâh kılmur bunları bir âyeti anuñ

5. mücrimlere:-ler, -e

Gazel 27

Mısra: 8

Suçlu, günahkar.

Maḥrûm kılmı yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ḥân-ı luṭfuñ mücrimlere şalâdur

mücrimlerün gaffâr:

1. mücrimlerün gaffârıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 8

Suçluların bağışlayıcısı.

Cürm için ḥavf itme Hâk mücrimlerün gaffârıdur
Yâr elinden cām-ı Cem nûş eyle fırsat var-iken

müdām:

1. mūdām:

Gazel 34

Mısra: 3

Şarap.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hûn-ı ciger nûş ider mūdām

2. mūdām:

Gazel 3

Mısra: 1

Şarap, mey, hamr.

Sāķi getür mūdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın hārāb

3. mūdām:

Gazel 22

Mısra: 2

Sürekli.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim mūdām içer

4. mūdām:

Gazel 79

Mısra: 3

Sürekli, devamlı.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh mūdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

5. mūdām:

Gazel 114

Mısra: 7

Her zaman, daima.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kı l müdām
Kim Hāk bilür ziyāde kı lür şükr-i ni‘meti

6. müdām:

Gazel 117

Mısra: 7

Daima.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

7. müdām:

Gazel 122

Mısra: 7

Daima.

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

8. müdām:

Gazel 110

Mısra: 14

Sürekli, her zaman; şarap.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

9. müdām:

Gazel 117

Mısra: 6

Daima, her zaman; şarap.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ko takvā vü zühd itsün taleb

müdām ol-:

1. **müdām ola:-a**

Gazel 118

Mısra: 10

Devamlı.

Yaraşur şî‘r-i Çākerī ki şehā
Şu‘arānuñ müdām ola virdi

müferrih:

1. **müferrih:**

Gazel 45

Mısra: 5

Sıkıntıyı def edip ferahlık veren ilaç.

Gül müferrih mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılur

müflis ol:-

1. **müflis olan:-an**

Gazel 121

Mısra: 4

İflas etmek.

Hāk-i pāyuñ bulsam ey cān gözlerem
Müflis olan bulsa gözler gevheri

müftî-i ğayb:

1. **müftî-i ğayb:**

Kaside 1

Mısra: 18

Gaybın müftüsü; Hz. Muhammed.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftî-i ğayb u imām-ı reh-nümā

muğān:

1. **muğānuñ:-uñ**

Gazel 133

Mısra: 3

Ateşe tapan; meyhaneci.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

muğannī:

1. **muğannī:**

Gazel 26

Mısra: 1

Şarkıcı.

Muğannī cūşa gel vaqt-i nağamdur
Ferah devrānidur vaqt-i ne ğamdur

2. **muğannī:**

Mesnevi 3

Mısra: 3

Şarkıcı.

Muğannī nevā-yı tarab sâz kıl
Yine Çākerī şî‘rin āġâz kıl

3. **muğannī:**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Şarkıcı.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

4. **muğannī:**

Mesnevi 3

Mısra: 7

Şarkıcı.

Muğannī çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

5. muğannī:

Mesnevi 3

Mısra: 17

Şarkıcı.

Muğannī bahār irdi eyle hūrūş
Ki gülşende bülbul yaraşmaz hamūş

6. muğannī:

Mesnevi 3

Mısra: 29

Şarkıcı.

Muğannī def ü çeng ile sâz kıl
Bu zîbā naşāyiḥden āğâz kıl

Muḥammed:

1. Muḥammed:

Kaside 1

Mısra: 11

Hız. Muhammed (sav).

Ol Muḥammed hürmeti çün kim didūñ
Olmasa olmazıdır arz u semā

2. Muḥammed:

Mesnevi 1

Mısra: 43

Hız. Muhammed (sav).

Esirge yā Muḥammed ben fakīri
Şefā'atdan unutma ben ḥakīri

3. Muḥammed-vār:-vār

Kaside 2

Mısra: 36

Hz. Muhammed gibi.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaşd-ı ğazā Muḥammed-vār

Muḥammed [gibi] peygāmbəri:

1. muḥammed [gibi] peygāmbəri:

Gazel 8

Mısra: 1

Birçok defalar hamd ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş manasına gelen bu kelime, Peygamberimizin adıdır.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbəri var
Sultān-ı dü kevn oldı sa‘ādetlü seri var

muḥayyel kıl-:

1. muḥayyel kılur:-ur

Gazel 43

Mısra: 5

Hayallerle doldurmak.

Lebüñ fikri şi‘rüm muḥayyel kılur
Kişinüñ sözün bes ḥayāl arturur

muḥkem:

1. muḥkem:

Gazel 110

Mısra: 10

Sağlam, kıyasıya.

Dağı ḥişār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muḥkem bahār ile

muhtāc:

1. **muhtâc:**

Gazel 27

Mısra: **10**

Muhtaç, ihtiyaç duyan kimse.

Bî-çâre Çâkerî'nün 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şâh rahmetine muhtâc bir gedâdur

2. **muhtâc:**

Mesnevi 1

Mısra: **38**

İhtiyacı olan.

Kapuñdur bî-nihâyet baħr-i mevvâc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muhtâc

muhtâr:

1. **muhtâr:**

Kaside 2

Mısra: **54**

Beğenilmiş.

Ḳanı anlar ki ḥalkḳ dirleridi
Fâli mes'ûd ṭâli'î muhtâr

muhtaşar kıl-:

1. **muhtaşar kılar:-ur**

Gazel 124

Mısra: **10**

Kısaltmak.

Ağzı vaşfın Çâkerî uzatma kim
'Aḳıl olan muhtaşar kılar sözi

müje:

1. **müje:**

Gazel 12

Mısra: 7
Kirpik.

Müje izine yüzün dîdeden öñ sürdügi çün
‘Akıbet bu ikinün düşdi arasına gubār

müjgānı okın:

1. müjgānı okın:-ın

Gazel 108

Mısra: 7

Kirpiğin oku.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı okın

müjgānuñ okların:

1. müjgānuñ okların:-lar, -ın

Gazel 88

Mısra: 8

Kirpiklerin oku.

Meydān-ı ‘ışk içinde dil-āver geçer qatı
Müjgānuñ okların dile gönder Qayacuğum

mukābil:

1. muqābil:

Gazel 52

Mısra: 1

Karşılık olarak, karşı, karşılığında.

Meh yüzüne gün olsa muqābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki hayā vü edeb olmaz

mükedder:

1. mükedder:

Gazel 88

Mısra: 10
Kederli.

Başı zevâllü hâli mükedder Kayacığum
Taş işüğini yaşıdanur aşışama dek güneş

mülk ü tâcın:

1. mülk ü tâcın:-*ın*

Gazel 15

Mısra: 6

Mal ve tac.

Oturmaz taht-ı zulme şâh-ı ‘âdil
Ki virür mülk ü tâcın bâda dirler

mülk-i ‘âlem:

1. mülk-i ‘âlemi:-*i*

Gazel 23

Mısra: 8

Dünya mülkü.

Bir lahza görmezsem seni çâh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘âlemi cān u dile zındān ider

mülk-i Cem:

1. mülk-i Cem'i:-*i*

Gazel 127

Mısra: 8

Cem'in mülkü, memleketi.

Ey gönül çünkü şanem ḥüsni gibi ‘ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

mülk-i cihān:

1. mülk-i cihān:

Gazel 126

Mısra: 18

Dünya mülkü.

Mezmûm degülmişse cihân ben de dir idüm
Hoş mesken idi mülk-i cihân olsa bakâsı

2. mülk-i cihânı:-ı

Gazel 112

Mısra: 7

Dünya ülkesi, dünya mülkü.

Mülk-i cihânı tutdı Süleymân nigîn ile
Ol yâr tutdı ‘âlemi müşkîn kemend ile

mülk-i dil:

1. mülk-i dil:

Gazel 65

Mısra: 6

Gönül mülkü. - Aşığın gönlü -.

Tarumâr olmayınca leşker-i ‘aql
Olmadı mülk-i dil müsellemler-i ‘ışk

2. mülk-i dile:-e

Gazel 104

Mısra: 2

Gönül mülkü, gönül ülkesi.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her lahza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

mülk-i dünyâ:

1. mülk-i dünyâdan:-dan

Gazel 65

Mısra: 7

Dünya malı.

Yeg durur ben faķĩre dirhem-i ʻıřķ
Genc-i Ƙārũn u mũlk-i dũnyādan

mũlk-i Ğskender:

1. mũlk-i Ğskender:

Gazel 13

Mısra: 5

*Ğskender'in malı, mũlkũ. - Burada bahsi geķen Ğskender-i Zũlkarneyn'dir.. O Hızır
ile birlikte ab-ı hayatı aramaya gider. -.*

Cihāna virme gũñũl aldanup şakın zinhār
Ne ʻũmr-i Hızır şalısar ne mũlk-i Ğskender

mũlk-i Keyhusrev:

1. mũlk-i Keyhusrev:

Gazel 100

Mısra: 8

Keyhusrev'in ũlkesi, ordaki herkes.

Sāķiyā şol řarābı şun ki virũr
Genc-i Ƙārũn u mũlk-i Keyhusrev

mũneccim:

1. mũneccim:

Gazel 36

Mısra: 5

Yıldızların seyir ve hareketinden ahķām ķıkaran.

Her ķanĝı mũneccim ki tũtar şalı ʻũñi dir
Allāh bilũr ĥũsn iline ĥān olacaķdur

mũ ʻnis:

1. mũ ʻnisũm:-ũm

Gazel 86

Mısra: 2

Cana yakın, dost.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mû' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

münkir:

1. münkir:

Gazel 9

Mısra: 6

İnkar eden, kabul etmeyen.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

2. münkir:

Mesnevi 1

Mısra: 27

İnkar eden, kabul etmeyen.

Kaçan Münkir su'āl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

müntehā:

1. müntehā:

Gazel 132

Mısra: 5

Uzun.

Ne ḥurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Ṭübādur boyuñ ey müntehā yār

mūr:

1. mūr:

Gazel 9

Mısra: 4

*Karınca. - Burada karınca sevgilinin şeyhe benzetilen ayva tüylerine mürid olarak
kişileştirilmiştir. -.*

Beñzer ki mürīd oldı ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırқа geyer mūr belinde kemeri var

2. mūrı:-ı

Gazel 30

Mısra: 10

Karınca.

Süleymān'ıñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

murād:

1. murādum:-um

Gazel 105

Mısra: 4

İstek, amaç.

Gözüm her naķş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

murād ol:-

1. murād olınan:-ın, -an

Gazel 41

Mısra: 8

Erişilmek istenen, arzulanan. || Amaç.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

murāduñ bul:-

1. murāduñ bulduñ:-du, -ñ-duñ

Gazel 95

Mısra: 1

Amaca ulaşmak.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

mürāyī:

1. **mürāyīnūñ:-nüñ, -**

Gazel 72

Mısra: 8

İkiyüzlü (kimse).

Ḥudā ḥaḳḳı ḥaṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma' şûḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

mürde:

1. **mürde:**

Gazel 86

Mısra: 4

Ölü; ölümlü.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dīl-dārum dīl-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

murğ:

1. **murğ:**

Kaside 2

Mısra: 37

Kuş.

Ne 'aceb murğ olur oḳuñ ki aña
Cān-ı a'dā olur hemīşe şikār

murğ-ı seher:

1. **murğ-ı seher:**

Gazel 101

Mısra: 3

Seher kuşu, bülbul.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

mürīd:

1. mürîd:

Gazel 9

Mısra: 3

Bir şeyhe bağı olan kimse.

Beñzer ki mürîd oldı haṭ-ı sebz-i nigāra
Kim hırka geyer mūr belinde kemeri var

mürüvvet:

1. mürüvvet:

Gazel 129

Mısra: 9

İhsan, lutf.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-niṣāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

muṣāhib:

1. muṣāhib:

Gazel 112

Mısra: 2

Sohbet arkadaşı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muṣāhib olmadı ben müstemend ile

müsellem:

1. müsellem:

Gazel 69

Mısra: 9

Doğruluğu kabul edilmek; kararlaştırmak.

Bildüñ ki suçından yoğ-imiş kimse müsellem
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

müsellem-i ışk:

1. müselle-i ʿışk:

Gazel 65

Mısra: 6

Aşka teslim olmak.

Tārumār olmayınca leşker-i ʿaql
Olmadı mülk-i dil müselle-i ʿışk

müşk-i hāl:

1. müşk-i hālūñ:-üñ

Gazel 1

Mısra: 3

Benin kokusu.

Müşk-i hālūñ nokta-i cīm-i cemāl
Laʿl-i nābuñ derd ehline devā

müşkīn:

1. müşkīn:

Gazel 76

Mısra: 1

Mis kokulu.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zūlfı dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

müşkīn kemend:

1. müşkīn kemend:

Gazel 112

Mısra: 8

Misk kokulu saç kıvrımı.

Mülk-i cihānı tutdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tutdı ʿālemi müşkīn kemend ile

Mustafā:

1. **Muṣṭafā'yı:-yı**

Gazel 97

Mısra: 9

Hz. Muhammed Mustafa.

Hakikat rahmet-i Rahmān bulursın

Taleb kıl Muṣṭafā'yı Çākerī kim

2. **Muṣṭafā:**

Kaside 1

Mısra: 42

Hz. Muhammed.

Bunda ğam yimez günehten Çākerī

Ger şefi' olursa anda Muṣṭafā

3. **Muṣṭafā:**

Gazel 48

Mısra: 2

Hz. Muhammed.

Maḥşerde çün şefi' bize Muṣṭafā durur

Havf itme cürm-çün meye şüfi şalā durur

4. **Muṣṭafā:**

Gazel 48

Mısra: 6

Hz. Muhammed.

Ahvāl-i 'ışka ancağ emīn Muṣṭafā durur

Dirler ki 'ışk hāline Cibrīl emīn degül

5. **Muṣṭafā'ya:-y, -a**

Gazel 32

Mısra: 10

Peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (s.a.v.).

Ümmet ol Çākerī dil ü cāndan
Muştafā'ya ki ḥatm-i devrāndur

Muştafā'nuñ āline:

1. Muştafā'nuñ āline:

Kaside 1

Mısra: 35

Hız. Muhammed Mustafa'nın ailesi.

Muştafā'nuñ āline etbā'ına
Raḥmetüñden raḥmet eyle dā'imā

müstaḥak ol-:

1. müstaḥak oldum:-du, -m

Mesnevi 1

Mısra: 4

Hak etmiş olmak.

Günāhum çok durur gelmez ḥisāba
Görürem müstaḥak oldum 'azāba

müste'ār:

1. müste'āra:-a

Gazel 85

Mısra: 14

Eğreti, emanet.

Hevā-yı cān ile cānum bulur ḥayāt-ı ebed
Ḥayāt-ı cānı daḥi müste'āra beñzetdüm

müstemend:

1. müstemend:

Gazel 112

Mısra: 2

Çaresiz, zavallı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

müşterî:

1. müşterî:

Gazel 3

Mısra: 5

İştira eden, satın alan, alıcı.

Zühre cebînüñe nice olmaya müşterî
Ey mâh çün ruḥuñdan alur nûrî âfîtab

mutrib:

1. mutrib:

Gazel 34

Mısra: 2

Çalgıcı.

Sākî getür piyāleyi ki dev[r]-i lâledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. mutrib:

Gazel 76

Mısra: 10

Çalgıcı.

Çākerî'nüñ meclisinde ne ‘aceb bî-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

3. mutrib:

Gazel 53

Mısra: 3

Çalgıcı, çalgı çalan.

Cem alduğınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrân-ı Cem geçer kılmaz

4. **muṭribūñ:-üñ**

Gazel 2

Mısra: 3

İtrab eden, çalgı çalan, çalgıcı.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Kılmadın ğam âteşinden bağıruñı devrân kebâb

5. **muṭribā:-ā**

Gazel 46

Mısra: 2

Çalgıcı. Ey çalgıcı!.

Sâkiyâ âb-ı tarabnâki bu ğamnâka irür
Muṭribâ ğulguleyi kûbbe-i eflâke irür

muṭrib-i 'ışk:

1. **muṭrib-i 'ışk:**

Gazel 49

Mısra: 11

Aşk çalgıcısı.

Ey muṭrib-i 'ışk çal nevâyı
Kim leşker-i ğam nidāya döymez

müttehem:

1. **müttehem:**

Gazel 13

Mısra: 3

Kabahatli, suçlu.

Cihân fenâyıladur müttehem bekāya düriş
Bugün ki cevri felekden elüñde fırsat var

müyesser:

1. **müyesser:**

Gazel 88

Mısra: 14

Kolay.

Hecrũñ şebiniñ olmaya dirdüm nihâyeti
Şubh-ı visâlũñ oldu müyesser Ḵayacuğum

mũy-ı rîş:

1. mũy-ı rîşũm:-ũm

Gazel 27

Mısra: 1

Sakal.

Maşşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm ḵaradur
Derdâ ki mũy-ı rîşũm ağ u işũm ẖaţâdur

mũy-ı rîşũm ağ:

1. mũy-ı rîşũm ağ:

Gazel 27

Mısra: 1

Sakalım ağarmış.

Maşşerde rahmet eyle yâ Rab yüzüm ḵaradur
Derdâ ki mũy-ı rîşũm ağ u işũm ẖaţâdur

1.16.N

nāfe-i tātār:

1. nāfe-i tātār:-ı

Gazel 120

Mısra: 2

Ceylanın göbeğinden çıkarılan bir tür misk; misk kokusu.

Māh-ı tābānı yüzi şekkeri güftārı şıdı

Lebleri la'li şacı nāfe-i Tātārı şıdı

nā-gāhān:

1. nā-gāhān:

Gazel 97

Mısra: 2

Birden bire, derhal.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın

Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

na'ım ü huld-ı berīn:

1. na'ım ü huld-ı berīn:

Gazel 31

Mısra: 7

Cennet.

Fıkr-i zāhid na'ım ü huld-ı berīn

Ben faḳīrūñ hevā-yı cānāndur

naḳd:

1. naḳd:-i

Gazel 97

Mısra: 2

Nakit, servet.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın

Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

nakkāş:

1. naḳḳāş:

Gazel 62

Mısra: 8

Süsleme ustası.

Nigār naḳşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālini naḳḳāş

2. naḳḳāş:

Gazel 74

Mısra: 7

Süsleme ustası; Allah.

Evvelinden yeg yazar naḳḳāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf’dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. naḳḳāş-vār:-vār

Mesnevi 3

Mısra: 2

Renkli resim ve tezyînat yapan sanatkâr.

Kulaḳ tut ne söyler işit perde-dār
Baḳup naḳşa aldanma naḳḳāş-vār

naḳḳāş-ı ezel:

1. naḳḳāş-ı ezel:

Gazel 25

Mısra: 5

Başlangıcı olmayan nakkaş, Allah (cc).

Naḳş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḳḳāş-ı ezel
Çeşm-i ‘âlem görmedi bu naḳşı k’ol dil-berdedür

2. naḳḳāş-ı ezel:

Gazel 127

Mısra: 3

Başlangıcı olmayan nakkaş, Allah (cc).

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nakşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

nakş:

1. **nakşuñı:-uñ, -ı**

Gazel 127

Mısra: 3

Resim.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel nakşuñı kim
Hacletinden utanur çıkmaga deyrüñ şanemi

2. **nakşa:-a**

Mesnevi 3

Mısra: 2

Nakış, resim.

Kulak tut ne söyler işit perde-dâr
Bakup nakşa aldanma nakkâş-vâr

3. **nakşı:-ı**

Gazel 25

Mısra: 6

Süs, nakış; sevgilinin güzelliği.

Nakş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Nakkâş-ı ezel
Çeşm-i 'âlem görmedi bu nakşı k'ol dil-berdedür

nakş-ı âhırı:

1. **nakş-ı âhırı:-ı**

Gazel 74

Mısra: 7

Son süsleme; Peygamber.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhır
Degül Yūsufdan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

naḳş-ı dil-keş:

1. naḳş-ı dil-keş:

Gazel 25

Mısra: 5

Gönül çeken nakış. - Burada nakış sevgilinin yüzü olabileceği gibi Allah'ın evrende yarattığı güzellikler de olabilir. -.

Naḳş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naḳkāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naḳşı k'ol dil-berdedür

naḳş-ı mānī:

1. naḳş-ı mānī:

Gazel 35

Mısra: 1

Mani'nin resmi. - Meşhur Çinli bir ressam ve nakkaşın adıdır. -.

Cihānda gerçi naḳş-ı Mānī vardır
Saña öykünmeye ne cānı vardır

nālān id-:

1. nālān ider:-er

Gazel 23

Mısra: 10

İnletmek, ağılatmak.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

nālān ol-:

1. nālān olma:-ma

Gazel 90

Mısra: 1

İnlemek.

Dil-ber hayālî ey dil geldükçe olma nālân
K'âdem olıncağ evde itmezler âh u efğân

nâle:

1. nâle:

Gazel 11

Mısra: 4

İnleme, inilti.

Gül yüzüñi yâd idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nâle kıılır şad hezâr

2. nâlelerüm:-ler, -üm

Muaşşer 1

Mısra: 18

İnleme.

Olmaz âsân seni terk itme degüldür kıabil
Yandurur nâlelerüm şöñra seni ve'l-hâşıl

3. nâle:

Gazel 91

Mısra: 1

İnleme.

Ey gönül bir lahza tırma nâle vü feryâddan
K'ol şeh-i kişver-güşâ âgeh degül bî-dâddan

nâle kııl-:

1. nâle kıılursa:-ur, -sa

Gazel 22

Mısra: 5

İnlemek.

Bülbül cemende nâle kıılursa 'aceb midür
Gözine karşı göz göre çün gül yele gider

nāle vü zārī:

1. nāle vü zārī:

Gazel 12

Mısra: **10**

İnilti ve ağlayıp sızlama.

Nāle vü zārī kıılır Һasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zūlf ü ruҺuñdan şanemā

na 'l-i mehi:

1. na 'l-i mehi:-i

Gazel 99

Mısra: **8**

Ayın ayakkabısı; hilal.

Halvā-yı Һadīşüm felege ger çıkaralar
Na 'l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdūn

nām:

1. nām:

Gazel 101

Mısra: **2**

Şöhret.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
'Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

nāmdār:

1. nāmdāra:-a

Gazel 84

Mısra: **10**

Ünlü, namlı.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u karār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

nāme:

1. **nāmēm:-m**

Gazel 59

Mısra: 13

Mektup; âşığın gönlünün tercümanı.

Nāmēm siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıлма levh ü kalemdür güvāhumuz

nā-mesmū' ol-:

1. **nā-mesmū' olur:-ur**

Gazel 64

Mısra: 10

İşitilmemiş, duyulmamış olmak.

Naşīhat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū'

nām-ı bī-nişān:

1. **nām-ı bī-nişāndur:-dur**

Gazel 129

Mısra: 9

Görünmeyen nam.

Mürüvvet gerçi nām-ı bī-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

nā-mihribān:

1. **nā-mihribān:**

Gazel 63

Mısra: 2

Merhametsiz, acıması olmayan.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dahı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

nār-ı halîl:

1. nār-ı halîl:

Gazel 78

Mısra: **6**

Hz. İbrahim'in ateşi.

İrmese luṭfuñ yanarken hışm ile
Gülsitân olmaz idi nār-ı Halîl

nārı hasret:

1. nārı hasretten:-den

Murabba 1

Mısra: **9**

Özlem ateşi.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

nār-ı ʿışk:

1. nār-ı ʿışkuñdan:-uñ, -dan

Gazel 57

Mısra: **5**

Aşk ateşi.

Nār-ı ʿışkuñdan çıkar āh eylesem
Gökler[e] dūd-ı dil-i sūzānımız

nā-şād:

1. nā-şād:

Gazel 7

Mısra: **4**

Hüzünlü, gamlı, kederli.

Güzeller ʿışkına düşmek ne hāşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nā-şād

naşāvih:

1. naşāyihden:-den

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Nasihah.

Mugannī def ü çeng ile sâz kııl

Bu zîbâ naşāyihden âgâz kııl

nâşih:

1. nâşih:

Gazel 64

Mısra: **9**

Nasihah veren.

Naşihah itme yûri Çâkerî'ye sen nâşih

Ki pend-i nâşih olur mest öginde nâ-mesmû´

naşihat:

1. naşihat:

Gazel 72

Mısra: **5**

Öğüt, nasihat.

Hilâl-i şekl-i sāgarla gerek ğam kiştini biçmek

Naşihat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

2. naşihati:-i

Kaside 2

Mısra: **47**

Öğüt, tavsiye.

Şehriyāruñ naşihati özine

Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

3. naşihat:

Mesnevi 3

Mısra: 31

Öğüt, tavsiye.

Saňa bir naşihat diyem güş kıl
Cihân nışdür cümle mey nüş kıl

naşihat it-:

1. naşihat itme:-me

Gazel 64

Mısra: 9

Nasihat verme, öğütme.

Naşihat itme yürî Çâkerî'ye sen nâşih
Ki pend-i nâşih olur mest öginde nâ-mesmû‘

nâvek:

1. nâvek:

Gazel 72

Mısra: 1

Ok.

Göñül feryâd ider câna ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemân-ebrû atarsaň sîneme nâvek

nâvek-i ğamzeñ:

1. nâvek-i ğamzeñ:

Muaşşer 1

Mısra: 7

Yan bakış okları.

Gide tâ maşşere dek nâvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miñnet-zedenüñ âteş-i ‘ışk oldu yeri

nây:

1. nāy:

Gazel 131

Mısra: 1

Kamıştan yapılan maruf düdük, ney .

Cihān bizden tehī kalsa gerek vāy

Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

nāvil kıl-:

1. nāvil kıl:

Muaşşer 1

Mısra: 13

Ulaşmak.

Lezzet-i vaşluña kıl bendeñi ey meh nāvil

Olmasun düşmen-i bed-hāh arada hāvil

nāy-sıfat:

1. nāy-sıfat:

Gazel 24

Mısra: 10

(Aşık) ney gibi, neye benzetilmiştir. - Divan şiirinde çıkardığı ses özlem, ayrılık acısı, yürek yangısıyla inleyen insan sesine benzetilir. -.

Meclis-i gamda dem-be-dem nāy-sıfat fīgān ider

Düşeli çeng-i 'ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

nāz:

1. nāz:

Gazel 9

Mısra: 1

Kendini beğendirmek için takınılan tavır.

Ol serv-i revān nāz ile şalinsa perī-vār

Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

2. nāzdan:-dan

Gazel 46

Mısra: 8

Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edâlı tavır, cilve.

Haṭ-ı sebzûñ haķı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

3. nāz:

Gazel 46

Mısra: 8

Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edâlı tavır, cilve.

Haṭ-ı sebzûñ haķı ey serv kaçan ḥāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben ḥāke irür

naẓar:

1. naẓar:

Gazel 74

Mısra: 9

Bakmak.

Çākerī her kim naẓar iderse ūi 'rūñe senüñ
Dir selāsetden bu Ḥāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. naẓardan:-dan

Gazel 62

Mısra: 2

Bakış, göz.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem naẓardan anı kim gören diye ūā-bāş

3. naẓar[d]an:-[d]an

Gazel 24

Mısra: 3

(Sevgilinin) bakışı.

Sırrı 'ayān ider diyü sürdi naẓar[d]an eşk[i] çeşm
Korkaram acıyup yaşıum bir gün arada kan ider

4. **nazarda:-da**

Gazel 117

Mısra: **10**

Bakış, bakma.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

5. **nazar:**

Gazel 123

Mısra: **2**

Bakma, görme.

Қadr-i hüsnuñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

6. **nazar:**

Gazel 56

Mısra: **3**

Bakmak; bakış.

Bendeden cān dil-berā iki gözüñden bir nazar
Furşatı fevt itme kimse böyle bāzār eylemez

7. **nażar:**

Gazel 46

Mısra: **10**

Bakmak.

Pāk ol sen daḥi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıksañ

nażar it:-

1. **nażar itsem:-se, -m**

Gazel 22

Mısra: 8

Bakmak.

Ḳand-i lebūñ ḥayālī mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naẓar itsem meges uçar

nazar kıl-:

1. nazar kıl:

Tahmis 1

Mısra: 13

Bakmak.

Ararsañ öñüne soñuna nazar kıl
Dehānın añma zülfinden ḥazer kıl

2. naẓar kıla:-a

Kaside 2

Mısra: 24

Bakmak.

Seni bir kez gören ẓalur ḥayrān
Vāy aña kim naẓar kıla tekrār

3. nazar kılsa:-sa

Gazel 44

Mısra: 1

Bakmak.

Anlar ki ḥāke kılsa nazar kīmyā kıılır
İzüñ tozını gözlerine tūtiyā kıılır

nazardan ırak:

1. naẓardan ırakdur:-dur

Gazel 95

Mısra: 8

Gözden uzak olmak.

Perîşân-hâtır ancak zülfi yâruñ
İrağdur beñzer ol miskîn nazardan

nâzenîn:

1. nâzenîni:-i

Gazel 129

Mısra: **10**

Nazlı güzel.

Mürüvvet gerçi nâm-ı bî-nişândur
Niyâza başla görseñ nâzenîni

nâzır:

1. nâzır:

Gazel 30

Mısra: **1**

Bakan, nazar eden. - Şair ikinci dizedeki devlet kelimesi ve sekizinci dizedeki Şavur karakteriyle ilgili olarak bakan anlamında kullanmıştır. -.

Ne nâzır kim anuñ manzûrı yokdur
Çerâg-ı devletinüñ nûrı yokdur

nażm:

1. nażm:

Gazel 70

Mısra: **10**

Şiir, nazım.

Ögdükçe Çâkerî leb-i dildârı dir gören
Aḥsent nażm şöylece rengîn ü ter gerek

nażm-ı Çâkerî:

1. nażm-ı Çâkerî:

Gazel 37

Mısra: **10**

Çakeri'nin şiiri.

Gazelde dür diřüñ vaşfin mı yazmış
Ki nazm-ı Çākerī dűrr-i semīndűr

nazm-ı Selmān'ı:

1. nazm-ı Selmān'ı:--ı

Gazel 6

Mısra: 10

Selman'ın şiiri.

Ey livāyī defter ű dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiř bu nazm-ı Selmān'ı dűrűst

nāzűk ol-:

1. nāzűk olur:-ur

Gazel 49

Mısra: 20

1. İnce, kibar olmak, hassas olmak 2. Zayıf olmak .

Āh itme yanında Çākerī kim
Gűl nāzűk olur řabāya dűymez

nāzűk-mizāc:

1. nāzűk-mizācuñ:-uñ

Murabba 1

Mısra: 9

Nazik huylu.

Nicedűr nāzűk-mizācuñ nārı řasretten begűm
Yād ider misin yine ben bűlbűlűñi sevdigűm

ne:

1. ne:

Gazel 84

Mısra: 13

Nasıl.

Ne cân ki Çākerī ſi‘rin okırſa ħurrem olur
‘Atā-yı cân-ı cihān ſehriyāra beñzetdüm

2. ne:

Gazel 106

Mısra: 7

T. Öyle bir.

Hey ne çok baſlu Hindīdur zülfüñ
Kim hezārān dil aſdı bir kılda

3. ne:

Gazel 33

Mısra: 7

Ne.

Cān virürken ne hoş dimiſ Ferhād
Ĥaste-dil derd-i yār ile hoşdur

4. ne:

Gazel 5

Mısra: 2

Ne, soru zamiri.

Dir iken ſūr-ı ‘ıſk u vecd ü ĥālāt
Ne iſümdür benüm keſf ü kerāmāt

5. ne:

Gazel 5

Mısra: 5

Bağlama unsuru.

Ne ğam redd itse ſofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ĥarābāt

6. ne:

Gazel 7

Mısra: 3
Öna. Nasıl.

Güzeller 'ışkına düşmek ne hâşıl
Ki ider her biri biñ dürlü nâ-şād

7. ne:

Gazel 9
Mısra: 2
Değil, yok.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

8. ne:

Gazel 9
Mısra: 8
Ne.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

9. ne:

Gazel 9
Mısra: 8
Ne bağlacı.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
'Aşıkları hālın ne bilür ne haberi var

10. ne:

Gazel 15
Mısra: 1
Hangi, nerede.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger gılmān-ısa kün-dāde dirler

11. ne:

Gazel 30

Mısra: 1

Öyle bir.

Ne nâzır kim anuñ manzûrı yokdur

Çerâg-ı devletinüñ nûrı yokdur

12. ne:

Gazel 34

Mısra: 10

Ne, nasıl.

Vaşfında şekkerin lebinüñ Çâkeri sözün

Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķâledür

13. ne:

Gazel 68

Mısra: 8

Ne; hangi.

Seni ey dil zenaḥdânında gördüm

Ne cürm itdüñ ki ol zındâna varduñ

14. neyledür:-y, -le, -dür

Gazel 70

Mısra: 7

Ne, nasıl.

Câm-ı şabâhı şundı didi bî-ḥaber gerek

Bir pîr-i mey-fürûşa didüm neyledür necât

15. ne:

Gazel 73

Mısra: 6

Nasıl.

Ne revādur ki yata Ka‘be‘de seg
Kūyuñ içinde raķtbi ķoma kim

16. **neñdür:-ñ, -dür**

Gazel 86

Mısra: 9

Neyin olur?.

Didüm cānā reh-i ‘ışķuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

17. **ne:**

Gazel 95

Mısra: 9

Ne, öyle bir.

Gören dir Çākerī şī‘rūñ ne şīrīñ
Meger zikr eyledūñ ol la‘l-i terden

18. **ne:**

Gazel 119

Mısra: 10

Ne, neden.

Ḥammāl-ı zamāne ‘ömr raķtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

19. **ne:**

Gazel 122

Mısra: 5

Ne, hangi şey.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

20. **ne:**

Gazel 123

Mısra: 9

Ne, hangi şey.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

21. ne:

Gazel 126

Mısra: 19

Nasıl.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doḡınur mevt şadāsı

22. ne:

Gazel 131

Mısra: 10

Ne, nasıl.

Eger ḥāşıl ola ne hoş durur hāy
Lebinden Çākerī bir buse ister

23. ne:

Gazel 131

Mısra: 12

Ne, hangi şey.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād
Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

24. ne:

Gazel 132

Mısra: 1

Ne, nasıl.

Ne gökçekdür güzel ruḥsārı oḡ hey
Ne şīrīndür şeker güftārı oḡ hey

25. ne:

Gazel 132

Mısra: 2

Ne, nasıl.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oḡ hey

Ne şîrîndür şeker güftârı oḡ hey

26. ne:

Gazel 132

Mısra: 4

Ne.

Raḡîbüñsüz seni kim görse eydür

Ne ḥûb olur gül-i bî-ḥârî oḡ hey

27. ne:

Gazel 132

Mısra: 5

Ne, nasıl .

Ne ḥurremdür yüzüñ gülzârı oḡ hey

Ne Ṭübâdur boyuñ ey müntehâ yâr

28. ne:

Gazel 132

Mısra: 6

Ne.

Ne ḥurremdür yüzüñ gülzârı oḡ hey

Ne Ṭübâdur boyuñ ey müntehâ yâr

29. ne:

Gazel 132

Mısra: 8

Ne.

Ne hoşdur şol şanem ruhsârı oĥ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San‘ân

30. ne:

Gazel 132

Mısra: 10

Ne, hangi.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oĥ hey

31. ne:

Gazel 133

Mısra: 10

Ne.

Görüp bülbul gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaĥt oldu mı hey

32. ne:

Mesnevi 1

Mısra: 41

Ne, hangi şey.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefâ‘at isterem ben de bilürsin

33. ne:

Mesnevi 2

Mısra: 4

Nasıl .

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayān

34. ne:

Kaside 2

Mısra: **41**

Nasıl.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

35. **ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **1**

Ne, hangi şey.

Ƙulak ƚut ne söyler işit perde-dār
Baƚup nakşa aldanma nakƚāş-vār

36. **ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **39**

Ne, nasıl.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ƚabbe degmez sarāy-ı cihān

37. **ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **43**

Ne, bağlama unsuru.

Ne yatmaƚ durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne ƚırdı yatur hemān

38. **ne:**

Tahmis 2

Mısra: **15**

Ne, nasıl.

Bilmezem kūy-ı cenbūñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ ƚolaşur

39. **nem:-m**

Gazel 40

Mısra: 6

Ne, hangi.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun o yaşı gözüm nem degöldür

40. **ne:**

Gazel 45

Mısra: 9

Ne, nasıl.

Deyn derdine ne dermān idesin ākerī sen
Tāli ‘ūñ bunda daı ünkü seferden açılır

41. **ne:**

Gazel 50

Mısra: 3

Ne, nasıl.

‘Iş odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sığmaz

42. **ne:**

Gazel 50

Mısra: 4

Ne, nasıl.

‘Iş odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sığmaz

43. **ne:**

Gazel 59

Mısra: 10

Ne.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

44. **neler:-ler**

Gazel 94

Mısra: 10

Bir çok şey.

Okıyan Çākerī şî‘rin didi kim
Neler geçdi garību'llāh dilden

45. **ne:**

Gazel 114

Mısra: 2

Ne kadar, çok.

Göñlüm çekerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

46. **neyem:-y, -em**

Gazel 17

Mısra: 7

Ne; bilinmek. - Ney adlı çalgı -.

Ben bezm-i belā içre bilür ki neyem ey dost
Çengine düşüp ‘ışkuñ her kim ki fiğān [eyler]

ne ne:

1. **ne ne:**

Gazel 13

Mısra: 5

"Ne..... ne de" bağlama edatı.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

ne ‘aceb:

1. ne ‘aceb:

Gazel 76

Mısra: 9

Ne acayip.

Çākerī'nüñ meclisinde ne ‘aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

2. ne ‘aceb:

Gazel 126

Mısra: 10

Şaşılmaz.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarḥ
Kapsa ne ‘aceb kim daḥi yok ğayr ğidāsı

3. ne ‘aceb:

Gazel 127

Mısra: 10

Şaşılmaz.

Düşde ta‘līm kılur Çākerī Hāfız saña çün
Ne ‘aceb şî‘r ile başsañ şu‘arā-yı ‘Acem'i

4. ne ‘aceb:

Mesnevi 2

Mısra: 20

Şaşılır mı?.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne ‘aceb
Dīn yolında dürişürsin rûz u şeb

5. ne ‘aceb:

Kaside 2

Mısra: 37

Şaşılır mı?.

Ne ‘aceb murğ olur oķuñ ki aña
Cân-ı a ‘dâ olur hemîşe şikâr

ne bil-:

1. ne bilsün:-sün

Gazel 55

Mısra: 9

Nasıl bilebilir, ne bilsin.

Ne bilsün Çâkerî vuşlat şafâsın
Şu kim zevķ-ı ğam-ı hicrânı bilmez

ne cânı var:

1. ne cânı vardur:-dur

Gazel 35

Mısra: 2

Kalıp söz. Canı olmamak, gücü yetmemek.

Cihânda gerçi nakş-ı Mânî vardur
Saña öykünmeye ne cânı vardur

ne çâre:

1. ne çâre:

Gazel 81

Mısra: 1

Çaresi yok.

Bir güzel sevmişem ne çâre kılam
Meger uğrılaysın nezâre kılam

ne çek-:

1. ne çeker:-er

Gazel 20

Mısra: 2

Neler çekmek, nelere katlanmak.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyessin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

ne dem:

1. ne dem:

Gazel 72

Mısra: 1

Ne zaman.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

ne et-:

1. nidelüm:-elüm

Gazel 112

Mısra: 4

Ne etmek, ne yapmak.

Yüz virdi gayra hāl-i siyāhı gibi dirīg
İşlāh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

ne ğam:

1. ne ğam:

Gazel 26

Mısra: 14

Gam deĝil!.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ğam çünkim kerīm işi keremdür

2. ne ğam:

Gazel 64

Mısra: 4

Gam deĝil!.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tülū ‘āfitāb-ı çarh

ne haber:

1. ne haber:

Gazel 21

Mısra: 2

Ne haber var?.

Hayr maqdem nigārdan ne haber
Merhabā ey nesīm-i peyk-i seher

ne hāşıl:

1. ne hāşıl:

Gazel 77

Mısra: 6

Ne çıkar!, ne olur!.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne hāşıl çünküm olmaya ‘amel

ne hüküm var:

1. ne hüküm var:

Gazel 109

Mısra: 8

Ne önemi var?.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

ne kemdür:

1. ne kemdür:-dür

Gazel 26

Mısra: 6

Eksik olmaz.

Ḳamu mücrimleri ‘afv itse ğaffār
Ġafūruñ ‘afvı gencinden ne kemdür

ne kim:

1. ne kim:

Gazel 97

Mısra: 1

Her ne.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naḳdi ki nā-gāhān bulursın

ne naḳş:

1. ne naḳş:

Gazel 22

Mısra: 4

Ne şekilde.

Aldanma kim bilür ki ne naḳş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şaḳın

ne..... ne:

1. ne..... ne:

Gazel 112

Mısra: 9

Ne ... ne bağlacı.

Ol yāra Çākerī ne göñül vir ne gör yüzün
Her laḫza vara baş ıoşa ol bir levend ile

ne..... ne:

1. ne..... ne:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Ne ... ne bağlacı.

Yine bir kadeḫ rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer ıalısar ne sīm

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **38**

Ne ... ne bağlacı.

Kaçan kim hâlel bulmağ ister esâs
Ne dânenide alur ne dâna-şinâs

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **44**

Ne.....ne bağlacı.

Ne yatmağ durur gedi bunca zamân
Ne deprendi ne ırdı yatur hemân

ne..... ne:

1. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **45**

Ne.....ne bağlacı.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külâh
Ne eyvân-ı şâhî ne taht u sipâh

2. **ne..... ne:**

Mesnevi 3

Mısra: **46**

Ne..... ne bağlacı.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külâh
Ne eyvân-ı şâhî ne taht u sipâh

ne..... ne.....:

1. **ne..... ne.....:**

Kaside 1

Mısra: 40

Ne.....ne..... bağlacı.

Kağı sā'il kim kapuñdan raħm umar
Ne kapucuñ redd ider ne ketħudā

ne..... ne.....:

1. **ne..... ne.....:**

Gazel 13

Mısra: 5

Ne..... ne..... bağlacı.

Cihāna virme gōñül aldanup şakın zinhār
Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

ne olsa gerek:

1. **ne olsa gerek:**

Gazel 119

Mısra: 14

Olması lazım olan şey.

Dirler n'ola Çākerī dilüñde
Ne olsa gerek nigār derdi

ne tañ:

1. **ne tañ:**

Gazel 120

Mısra: 7

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Sınsa her-cāyī güzelden dil-i 'uşşāk ne tañ
'Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

ne var:

1. **ne var:**

Gazel 40

Mısra: 7

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

2. **ne var:**

Gazel 6

Mısra: 11

Ne var?.

Bir şınuķ şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

nebī:

1. **nebī:**

Gazel 126

Mısra: 15

Peygamber.

Dünyāya Nebī cīfe didi Şeyhī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

necāt:

1. **necāt:**

Gazel 70

Mısra: 7

Kurtuluş.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ħaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

necātī:

1. **necātī:**

Tahmis 1

Mısra: 24

15. yüzyılın meşhur şairi. Asıl adı İsa'dır.

Bu 'ibretle gözün aç olma gâfil
Necâti hûb-rûlardan hâzer kıl

nedem:

1. nedemdür:-dür

Gazel 26

Mısra: 4

Pişmanlıktır.

Cihānuñ dirliği maḥbûb demidür
Geçürme fırsatı sonı nedemdür

neden:

1. neden:

Gazel 126

Mısra: 15

Niçin, hangi sebepten.

Dünyāya Nebī cîfe didi Şeyḥī neden dir
Hoş menzil idi dehr degülmişse fenāsı

2. neden:

Gazel 18

Mısra: 3

Niçin, hangi sebepten.

Leylî saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnûn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

3. neden:

Gazel 85

Mısra: 4

Neden; nereden.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetsüm

4. neden:

Gazel 130

Mısra: 9

Neden, niçin.

Neden şayımem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerinden dehānı

nefes:

1. nefes:

Gazel 2

Mısra: 2

Soluk alacak kadar geçen zaman, an.

‘Aqıliseñ koma elden bir nefes cām-ı şarāb
Çün cihān ma‘mūrını bildüñ olur āhır harāb

nehār:

1. nehārı:-ı

Gazel 84

Mısra: 7

Gündüz.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetsüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

2. nehāra:-a

Gazel 84

Mısra: 8

Gündüz.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetsüm
Cemāli şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

nem:

1. **nemden:-den**

Gazel 77

Mısra: 10

Gözyaşı; nem.

Çeşm-i giryānuñ harāba tutdısa yüz Çākerī
Hañ degül çün hāne-i merdüm bulur nemden halel

2. **nem:**

Gazel 41

Mısra: 4

Gözyaşı.

Kevser lebūne şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

3. **nemdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 16

Islak, yağ.

Görelde Çākerī'nüñ çeşmi nemdür
Kaşuñ nūnı dehanuñ mīmin ey dost

neme:

1. **neme:**

Gazel 101

Mısra: 2

Neyime.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

nerd:

1. **nerdin:-in**

Gazel 72

Mısra: 3

Tavla.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

nergis:

1. **nergisüñ:-üñ**

Gazel 1

Mısra: 7

Far. Bu nam ile maruf çiçek.

Nergisüñ şāḥūn elinden kapdı bād
Kör elinden sehl ola kapmak ‘aşā

2. **nergis:**

Gazel 7

Mısra: 5

Nergisgillerden, çiçekleri ayrı veya bir köksap üzerinde şemsiye vaziyetinde bulunan ve beyaz, sarı nevilleri de olan bir süs çiçeği. mec. Güzelin gözü.

Dikenden nergis ağlar bülbül ider
Gül-i ḥandān elinden āh u feryād

3. **nergis:**

Gazel 119

Mısra: 12

Nergis çiçeği.

Şāḥ-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāk-ı zerdi

4. **nergis:**

Gazel 124

Mısra: 5

Şekli göze benzetilen nergis çiçeği.

Göre nergis dīde-i insān gibi
Gözine girse ayağınıñ tozu

5. **nergisdür:-dür**

Gazel 32

Mısra: 7

İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek. Suyu, uyuşturucudur. Mahmur bakışı andırır.

Deheni gönca çeşmi nergisdür
‘Arız-ı dil-berüñ gülistāndur

nergis-i şehlä:

1. **nergis-i şehlä:**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Güzel ve baygın bakışlı göz; nergis çiçeği.

Çemenden nergis-i şehlä kılursın
Duḥāndan günbed-i ḥādrā kılursın

nergis-vār:

1. **nergis-vār:**

Kaside 2

Mısra: 26

Nergis çiçeği gibi.

Gün yüzüñ görmege güneş gökden
Çeşm-i zerrīn açdı nergis-vār

nesh ol-:

1. **nesh oldı:-dı**

Gazel 99

Mısra: 10

Ortadan kalkmak, silinmek.

Nesh oldı cihān içre bugün Kışsa-i Mecnūn
Leylī saçuña Çākerī ‘ışkın işiden dir

nesīm-i peyk-i seher:

1. nesīm-i peyk-i seher:

Gazel 21

Mısra: 1

Seher vaktinin habercisi rüzgar.

Hayr maḳdem nigārdan ne haber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seher

nesne:

1. nesne:

Gazel 69

Mısra: 19

Bir şey; şarap.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

2. nesne:

Gazel 72

Mısra: 7

Şey, herhangi bir şey.

Ḥudā ḥaḳkı ḥaṭādur her mürāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma' şūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

nevā:

1. nevāyı:-yı

Gazel 49

Mısra: 11

Ezgi, ses, sada.

Ey muṭrib-i 'ışḳ çal nevāyı
Kim leşker-i ḡam nidāya döymez

2. **nevāya:-ya**

Gazel 34

Mısra: 2

Şarkı.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

3. **nevāsı:-sı**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Şarkı.

İşitdüm kaçan ğam kılursa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

nevāle:

1. **nevāledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 2

Gıda; besleyen (madde).

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

nevā-yı tarab:

1. **nevā-yı tarab:**

Mesnevi 3

Mısra: 3

Neşeli şarkı.

Muğannī nevā-yı tarab sâz kıl
Yine Çākerī şî‘rin āġâz kıl

nev-bahār:

1. **nev-bahāra:-a**

Gazel 85

Mısra: 4
İlkbahar.

Bahār mevsimi bir haftadır senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzetdüm

nevbet:

1. nevbetledür:-le, -dür

Mesnevi 2

Mısra: 25

Nöbet, sıra ile.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

2. nevbet:

Mesnevi 2

Mısra: 25

Nöbet, sıra ile.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

nevmîd:

1. nevmîd:

Gazel 93

Mısra: 2

Ümitsiz olma.

Cān sem'ine her dem gelür āvāz semādan
Nevmîd gerekmez kûl olan 'afv-ı Hüdādan

ney:

1. ney:

Gazel 23

Mısra: 10

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı, Aşık.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zūlfūñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

2. ney:

Gazel 71

Mısra: 6

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı, ney.

Çeng-i gamdan cān girībānını kılmazsañ hālāş
Haşre dek cevruñle ney bigi fiğān itsem gerek

3. ney:

Gazel 133

Mısra: 12

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Lebūñ kândinden ayru düşdi beñzer
K'oğur hālāt-i 'ışkı āh ile ney

4. ney:

Gazel 117

Mısra: 8

Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Da 'vī-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

neyle-:

1. neyler:-r

Gazel 123

Mısra: 10

Ne eylemek, ne yapmak.

Şāh luţfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

2. neyleyelüm:-y, -elüm

Gazel 127

Mısra: 8

Ne eylemek, ne yapmak.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

3. neyleriz:-r, -iz

Mesnevi 2

Mısra: 7

Ne yapmak.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün sınır
Yâ Süleymân hâtemin kim dīv alur

nezāre:

1. nezāre:

Gazel 81

Mısra: 2

Bakma.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

neẓr eyle-:

1. neẓr eyle:

Gazel 79

Mısra: 9

Adak etmek.

Çākerī dervīşüñe neẓr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından 'alem

nice:

1. niçe:

Gazel 83

Mısra: 8

Pek çok.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarîk-ı 'ışk içinde cānı virmiş

2. nice:

Gazel 108

Mısra: 3

Pek çok.

Dil-i bî-çāremi gör kim nice ılan itdi gider
Dil-berüñ yolına rûhını revān eylemege

3. nice:

Gazel 82

Mısra: 3

Nasıl.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi āh
Afet-i rûzgārı çok gördüm

4. nice:

Gazel 83

Mısra: 5

Nasıl.

Nice şükr itmeyem her dem Hüdāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

5. nice:

Gazel 99

Mısra: 5

Nasıl.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkyıla beni diger-gün

6. nice:

Gazel 3

Mısra: 5

Zf. Nasıl.

Zühre cebînüñe nice olmaya müşteri
Ey mâh çün ruhuñdan alur nûrî âfitâb

7. niçe:

Gazel 7

Mısra: 2

Pek çok.

Güzellerden hezārān āh u feryād
Ki gördüm her birinden niçe bî-dād

8. niçe:

Gazel 8

Mısra: 10

Pek çok.

Devrān-ı felek Çākerî göñlüñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

9. niçedür:-dür

Gazel 14

Mısra: 8

Nasıl.

Gamından hasta düşdüm vāy şad vāy
Ki hālūñ niçedür miskīn dimezler

10. nice:

Gazel 31

Mısra: 5

Nasıl, nice.

Nice rām olmasun saña 'ālem
Dehenūñ ḥātem-i Süleymān'dur

11. nice:

Gazel 74

Mısra: 3

Nasıl.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

12. nice:

Gazel 81

Mısra: 8

Nasıl.

Ḥayr ü şer çünki cümle Ḥaḳdandur
Töhmaṭi nice rüzgāra kılam

13. niçe:

Gazel 82

Mısra: 9

Birçok kere.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rüzgārı çok gördüm

14. nice:

Gazel 101

Mısra: 9

Nasıl.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

15. niçe:

Gazel 119

Mısra: 7

Pek çok.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî

Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

16. nice:

Gazel 122

Mısra: 2

Nasıl.

Ruğında her kişi kim görse zülf-i dildârı

Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mârı

17. nice:

Gazel 124

Mısra: 7

Nasıl.

Ben nice vaşf eyleyem şol yârı kim

Cân-ı şîrînden daği yegdûr özi

18. niçe:

Gazel 126

Mısra: 7

Birçok.

Ey niçe selâîtn-i cihân üstine şubhuñ

Dökildi gözi nûrı vü çāk oldu yaqası

19. niçe:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Pek çok.

Pâdişâh-ı cihân-penahın ben

Niçe yıl ışiginde çāker idüm

20. nice:

Tesdis 1

Mısra: 1

Nasıl.

Yâ İlâhî nice olur hâl-i dil ile efkâr
Her nefes eyledügi sehv ü haṭâ leyl ü nehâr

21. nice:

Tesdis 1

Mısra: 3

Nasıl.

Bu haṭâlarla nice olmaya ben zâr u nizâr
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istigfâr

22. niçe:

Kaside 2

Mısra: 57

Pek çok.

Niçe şehlerden arta kalmışdur
Seni mağrûr iden beḳâsuz dâr

23. nice:

Muaşşer 1

Mısra: 28

Nasıl.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim ḳurbân
Nice şabr eylesün ey şâḥ bu cevre insân

24. nicedür:-dür

Murabba 1

Mısra: 9

Bir süre.

Nicedür nâzûk-mizâcuñ nârı hasretden begüm
Yâd ider misin yine ben bûlbûlüñi sevdigüm

25. nice:

Gazel 45

Mısra: 3

Nasıl.

Der gibi biz nice yüz sürmeyelüm işigüñe
K'âhırü'l-emr bize baht bu derden açılur

niçe bir:

1. niçe bir:

Gazel 20

Mısra: 3

Nasıl.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

niçe bûlbûller:

1. niçe bûlbûlleri:-leri

Gazel 35

Mısra: 7

Pek çok bûlbûl - Aşıklar anlamındadır. -.

Niçe bûlbûlleri gül kıldı kurbân
Henüz alnında bûlbûl kanı vardur

nice kez:

1. nice kez:

Gazel 126

Mısra: 13

Pek çok kez .

‘Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize dağî irür mevt belâsı

niçün:

1. niçün:

Gazel 52

Mısra: 3

Neden.

La 'lũñde haţuñ niçün olur anuma teşne
Çü ab-ı hayâta irişen teşne-leb olmaz

2. niçün:

Gazel 106

Mısra: 1

Niçin.

Gam-ı dünyâ niçün ola dilde
Çünkü almaz kişi bu menzilde

3. niçün:

Gazel 23

Mısra: 2

Niçin, neden.

Kim şorsa ağızuñ rāzını ħũnĩ gözũñ bĩ-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün an ider

nidā kıł-:

1. nidā kıłur:-ur

Gazel 63

Mısra: 7

Seslenmek.

Gördüm düşümde hātif-ı ğaybĩ nidā kıłur
Mey nüş kıł ki raĥmet-i ĥa bĩ-kerān imiş

nidāya dōy-:

1. **nidāya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 12

Sese dayanmak.

Ey muṭrib-i 'ışk çal nevāyı
Kim leşker-i gam nidāya döymez

n'id-:

1. **n'iderler:**

Gazel 30

Mısra: 3

Ne ederler, ne yaparlar ?.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

nideyin:

1. **nideyin:**

Gazel 59

Mısra: 11

Ne yapayım.

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

nigār:

1. **nigār:**

Gazel 18

Mısra: 1

Güzel yüzlü sevgili.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ğarīb bencileyin mübtelā düşer

2. **nigāruñ:--uñ**

Gazel 9

Mısra: 5
Sevgili.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

3. **nigārā:-ā**
Gazel 35
Mısra: 5
Ey sevgili.

Nigārā ḥadden aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardur

4. **nigārı:-ı**
Gazel 84
Mısra: 8
Sevgili.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetsdüm
Cemāli şem'ı durur nūr iden nehārı daḫi

5. **nigārı:-ı**
Gazel 85
Mısra: 1
Sevgili.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzetsdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzetsdüm

6. **nigāra:-a**
Gazel 85
Mısra: 2
Güzel; sevgili.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzetsdüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzetsdüm

7. **nigārum:-um**

Gazel 86

Mısra: 1

Güzel.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mû' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

8. **nigār:**

Gazel 101

Mısra: 7

Resim gibi güzel sevgili.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi şacı dām-ı deme

9. **nigār:**

Gazel 119

Mısra: 14

Sevgili.

Dirler n'ola Çākerī dilünde
Ne olsa gerek nigār derdi

10. **nigār:**

Gazel 120

Mısra: 9

Sevgili.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz ḥoḳḳa-i esrārı şıdı

11. **nigāruñ:-uñ**

Gazel 52

Mısra: 7

Sevgili.

Gün yüzli nigāruñ haṭ-ı şeb-rengini görüp
Ağlama gözüm gün gicelidür ‘aceb olmaz

12. nigār:

Gazel 112

Mısra: 1

Güzel yüzlü sevgili.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

13. nigār:

Gazel 33

Mısra: 2

Güzel yüzlü sevgili.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya ‘nī bāde nigār ile hoşdur

14. nigārdan:-dan

Gazel 21

Mısra: 2

Güzel yüzlü sevgili.

Ḥayr maḵdem nigārdan ne ḥaber
Merḥabā ey nesīm-i peyk-i seher

nigār nakş:

1. nigār nakş:-ı-ı, -y, --ile

Gazel 62

Mısra: 7

Sevgilinin resmi.

Nigār nakşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālını nakḳāş

nigārā:

1. **nigārā:**

Gazel 67

Mısra: 7

Ey sevgili!.

Dirdi bir büt-ḥānede bu dil-güşā taşvīr yok
Görse ger şüretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

nigāruñ günāhın:

1. **nigāruñ günāhın:-ın**

Gazel 40

Mısra: 3

Sevgilinin günahı.

Günāhın yaz[ar]mış nigāruñ ferişte
Bu dem bildüm anı ki ādem degüldür

nigāruñ işigin:

1. **nigāruñ işiginde:-in, -de**

Gazel 72

Mısra: 9

Sevgilinin eşiği.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme gam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

nigīn:

1. **nigīn:**

Gazel 112

Mısra: 7

Mühür.

Mülk-i cihānı tutdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tutdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

nigīn-i hātem-i ‘ısk:

1. nigîn-i hâtem-i 'ışk:

Gazel 65

Mısra: 1

Aşk yüzüğünün mührü.

Ey tudağın nigîn-i hâtem-i 'ışk

Ey yüzün âfitâb-ı 'âlem-i 'ışk

nihâl:

1. nihâli:-i

Kaside 2

Mısra: 41

Fidan.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña

Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

nihân:

1. nihânî:-î

Gazel 130

Mısra: 8

Saklı, gizli.

Ḥabîbâ devâ itme dâğ ile baña

Ki şad dâğ vardur cigerde nihânî

nihâyet:

1. nihâyeti:-i

Gazel 88

Mısra: 13

Son, nihayet.

Hecrûn şebînûn olmaya dirdüm nihâyeti

Şubh-ı visâlûn oldu müyesser Kayacuğum

nikâb:

1. niķāb:

Gazel 128

Mısra: 4

Yüz örtüsü, peçe.

Gam gamāmı cihān yüzün tutdı
Mihr-ruhsāruma niķāb kıanı

nīk-nām:

1. nīk-nām:

Mesnevi 2

Mısra: 23

İyi namlı.

Rüşveti kesmez iseñ ey nīk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

2. nīk-nāmıdur:-ıdur

Gazel 38

Mısra: 8

İyi adlı, namlı.

‘Adl ile kim kıalan kışinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

nīm nıgehüñ:

1. nīm nıgehüñ:-üñ

Muaşşer 1

Mısra: 2

Yarım bakış.

Dağıdur nīm nıgehüñ dildeki hüzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı feleküñ ‘işvegeri

nī‘met:

1. nī‘mete:-e

Gazel 47

Mısra: 4
Rızık; lütf.

Hân-ı cemâlınden anuñ çeşm ü cân
Her biri bir ni‘mete râğıb durur

nîş:

1. **nîşdür:-dür**
Mesnevi 3
Mısra: 32
Zehir.

Saña bir naşihat diyem gûş kıl
Cihân nîşdür cümle mey nûş kıl

nişân:

1. **nişân:**
Gazel 60
Mısra: 6
İz, işaret, belirti.

Kim var sende dahı riyâdan nişân henûz
‘Ömr âfitâbı irdi ser-i kûha ey dirîğ

2. **nişân:**
Gazel 71
Mısra: 8
İz; yazı.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile öliceğ
Aduñı seng-i mezârumda nişân itsem gerek

3. **nişânuñ:-uñ**
Mesnevi 1
Mısra: 19
İşaret, belirti.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

nişān eyle-:

1. nişān eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 8

Nişan almak, hedefe almak.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı oqın

2. nişān eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 10

Kalıp söz. İz bırakmak.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

3. nişān eylerse:-r, -se

Müfret 1

Mısra: 2

Nişan almak, hedef yapmak.

Sinān-ı gamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i 'uryāna incinmez

nişān id-:

1. nişān ider:-er

Gazel 24

Mısra: 2

(Sevgili) hedef yapar.

Dest-i cefāyla şu kim kāmētini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

nisbet:

1. nisbeti:-i

Gazel 69

Mısra: 14

Benzerlik.

Meyhâne kapusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma'lûm degül nisbeti anuñ

nısf:

1. nışfun:-un

Gazel 72

Mısra: 2

Yarı.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrû atarsañ sîneme nāvek

2. nışfun:-un

Gazel 72

Mısra: 2

Yarı.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lî vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrû atarsañ sîneme nāvek

niteki:

1. niteki:

Gazel 75

Mısra: 8

Gibi.

Ruḥında ḥāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dîn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

nitekim:

1. nitekim:

Gazel 109

Mısra: 2

Sonuç olarak.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu‘allaķ dinilür ğabġabuña

2. nitekim:

Gazel 50

Mısra: 2

Nasıl ki.

Bāde-i ‘ışķ sāġara şıġmaz
Nitekim derd deftere şıġmaz

3. nitekim:

Tahmis 2

Mısra: 23

Nitekim, zaten.

Nitekim bülbul-i gülzār-ı cihān ħaldı didi
Vaşf-ı hüsñünde gören şî‘r-i Revānīyi didi

4. nitekim:

Gazel 120

Mısra: 3

Sonuçta, buna baġlı olarak.

Sevinür cān başuma tîġ uraldan nitekim
Ķays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

niyāz:

1. niyāza:-a

Gazel 129

Mısra: 10

Yalvarma.

Mürüvvet gerçi nām-ı bî-nişāndur
Niyāza başla görseñ nāzenīni

nizām:

1. nizām:

Mesnevi 2

Mısra: 24

Düzen.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nām
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

Nizāmî:

1. nizāmî:

Gazel 10

Mısra: 10

*Nizāmî-i Gencevî: Selçuklular devrinde İran'ın en büyük şairi sayılır.
Azerbaycan'ın Gence şehrinde doğdu. 12. yüzyıl Azeri şair ve filozofudur.*

Kalısar Çākerî bu penç bitigüñ
Nizāmî Genc'i gibi senden āşār

noksān:

1. noxsāndur:-dur

Gazel 32

Mısra: 6

Eksiktir. - Ayın dolunay hali bile sevgilinin güzelliğinin yanında eksiktir. -.

Māh hüsnüñ kemāline iremez
Görinen anda dañi noxsāndur

nokta-i cīm-i cemāl:

1. nokta-i cīm-i cemāl:--i

Gazel 1

Mısra: 3

Güzellik ciminin noktası. - Cemal kelimesinin cim harfinin noktası. -.

Müşk-i hālūñ nokṭa-i cīm-i cemāl
La'ī-i nābuñ derd ehline devā

n'ol:

1. n'ola:-a

Gazel 9

Mısra: 5

Ne olmak.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

2. n'ola:-a

Gazel 31

Mısra: 3

Ne olmak, ne yapmak.

N'ola bülbul gibi fiğān itsem
Gül yüzüñ nev-bahārı ḥandāndur

3. n'oldı:-dı

Gazel 111

Mısra: 6

Ne halde bulunmak, nasıl olmak.

Cām-ı Cem şun sāḳiyā kes Cem sözün
N'oldı 'ālem kim bilür güftār ile

n'ol:

1. n'ola:-a

Tahmis 2

Mısra: 4

Ne olmak, ne hale gelmek.

Gam degül bilseler aḥvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

n'ol-:

1. n'oldı:-dı

Murabba 1

Mısra: 7

Ne olmak, ne yapmak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan qavl ü qarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

2. n'ola:-a

Müfret 4

Mısra: 1

Ne olmak, ne hale gelmek.

Bugün gül-gönca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

nola:

1. nola:

Gazel 5

Mısra: 9

Ne olur.

Nola 'ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l- 'āşikīn lehüm maqālāt

2. nola:

Gazel 88

Mısra: 15

Ne olur?.

'Ulvī olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Qayacuğum

n'ola:

1. n'ola:

Gazel 59

Mısra: 2

Ne olmak.

Şahrâ-yı haşre şıgmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

2. n'ola:

Gazel 90

Mısra: 3

Ne olur.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum terakkî
Ebr-i siyehden olur dâyim ziyâde bârân

3. n'ola:

Gazel 98

Mısra: 1

Ne çıkar.

Yoluñda n'ola dil biñ pâre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çâre olsun

4. n'ola:

Gazel 119

Mısra: 13

Ne olur.

Dirler n'ola Çâkerî dilüñde
Ne olsa gerek nigâr derdi

n'ola:

1. n'ola:

Gazel 21

Mısra: 7

Ne olur?.

Ki Hakuñ luṭfı hāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfı raḥmet umsa n'ola

2. n'ola:

Gazel 122

Mısra: 4

Ne olur.

Yüzinde bülbul-i dil ‘aks-i sünbülünü görüp
Fiğān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

nükte:

1. nükteyi:--yi

Gazel 2

Mısra: 5

Herkesin anlayamadığı ince mana.

‘Alemüñ ḥālî hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı ḥāl-ile çeng ü rebāb

nükte-i tevḥīd:

1. nükte-i tevḥīd:

Kaside 2

Mısra: 3

Tevhid sözü.

Aç gözün aña nükte-i tevḥīd
K'āteş-i Mūsī gösterür gülzār

nūr:

1. nūr:

Gazel 84

Mısra: 7

Aydınlık.

Dimek revā mı nigārı nehāra beñzetdüm
Cemālî şem‘i durur nūr iden nehārı daḥi

2. nūriyıla:-ı, -y, -ıla

Gazel 64

Mısra: 2

Işık.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū ‘
Pūr ola nūriyıla hāne-i cihān mecmū ‘

nūri āfitāb:

1. nūri āfitāb:

Gazel 3

Mısra: 6

Güneş ışıktı.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşterī
Ey māh çün ruḥuñdan alur nūri āfitāb

nūr-ı ‘ālem:

1. nūr-ı ‘ālem:

Kaside 1

Mısra: 13

Alemin nuru; Hz. Muhammet.

Nūr-ı ‘ālem rahmeten li'l-‘ālemīn
Ḥāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

nūr-ı bāde:

1. nūr-ı bāde:

Gazel 64

Mısra: 3

Şarabın ışıktı.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tūlū ‘ āfitāb-ı çarḥ

nūru'llāh:

1. nūru'llāhı:-ı

Gazel 83

Mısra: 2

Allah'ın nuru.

Hudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

nüş eyle:-

1. nüş eyle:

Gazel 39

Mısra: 7

İçmek.

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerün gaffâridur
Yâr elinden cām-ı Cem nüş eyle fırsat var-iken

2. nüş eyle:-

Gazel 63

Mısra: 5

İçmek.

Hâk oldılar ki her biri sâhib-kırân imiş
Nüş eyle cām-ı bâde vü gör ehl-i şevketi

3. nüş eyleyelüm:-y, -elüm

Gazel 127

Mısra: 2

İçmek.

Bir güzel serv-i revân sevdi gönül adı Memi
Lebinün yâdına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

nüş id:-

1. nüş ide:-e

Gazel 18

Mısra: 8

İçmek.

‘Işk ehli defterinde bu haţ yazılı durur
Her kim ki bâde nûş ide gamdan rehâ düşer

2. nûş idecek:-ecek

Gazel 133

Mısra: 10

İçmek.

Görüp bûlbûl gülûñ geldügin eydür
Ne mey nûş idecek vaķt oldu mı hey

3. nûş idelüm:-elüm, -

Gazel 69

Mısra: 7

İçmek.

Sultân u gedâya irişür rahmeti anuñ
Sâķī bize bir cām getür nûş idelüm kim

4. nûş ider:-er

Gazel 130

Mısra: 3

İçmek.

Zücâc-ı kadehden mey-i ergavânı
Lebi yâdına dîde her dem ider nûş

5. nûş ider:-er

Gazel 34

Mısra: 3

İçmek.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyâledür
Devr-i lebinde hûn-ı ciger nûş ider müdām

6. nūş iderem:-er, -em

Tesdis 1

Mısra: 20

İçmek.

İl şanur bâdedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

nūş it-:

1. nūş it:

Gazel 54

Mısra: 7

İçmek.

Ki çarḥ devrini göñlüñce dā'imā kılmaz
Sadā-yı çeng ile gülşende bâde nūş it kim

2. nūş it-:

Gazel 65

Mısra: 9

İçmek.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i 'ışk
Çākerī cām-ı 'ışk nūş it kim

3. nūş it-:

Gazel 130

Mısra: 5

İçmek.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

4. nūş itmege:-me, -ge

Gazel 51

Mısra: 3

İçmek.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

nüş kıl:-

1. nüş kıl:

Gazel 63

Mısra: 8

İçmek.

Gördüm düşümde hātif-ı gaybī nidā kılur
Mey nüş kıl ki rahmet-i haq bī-kerān imiş

2. nüş kıl:

Gazel 114

Mısra: 3

İçmek.

Künc-i sa'adet isteriseñ kıl kanā'ati
Gamdan halāş olam dirisen bāde nüş kıl

3. nüş kıl:

Mesnevi 3

Mısra: 32

İçmek.

Saňa bir naşihat diyem güş kıl
Cihān nışdür cümle mey nüş kıl

4. nüş kıla:-a

Gazel 69

Mısra: 20

İçmek.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habā'ış ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

nush u pend:

1. nuş u pend:

Gazel 112

Mısra: 4

Öğüt.

Yüz virdi gayra hâl-i siyâhı gibi dirîğ
İşlâh olunmadı nidelüm nuş u pend ile

nûş-ı cân ol-:

1. nûş-ı cân olsun:-sun

Gazel 113

Mısra: 10

Afiyet olsun, cana can katsın.

Lebi yâdına Çâkerî her dem
Nûş-ı cân olsun iç mey-i 'inebi

1.17.O

o:

1. o:

Gazel 87

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Ola kim görevüz o serv-ı kaddi
Varalum seyr-i sebzezâr idelüm

2. o:

Muaşşer 1

Mısra: 34

O, işaret sıfatı.

Ğadehe sâğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

3. o:

Gazel 13

Mısra: 10

İşaret sıfatı, o.

‘Aceb mi dîde baña haşm olursa maşşerde
Ki her gice ben o miskîni eylerem bî-dâr

4. o:

Gazel 30

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

O Hüsrev göremez Şîrîn cemâlin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

od:

1. **odlara:--lara**

Gazel 9

Mısra: 10

Ateş.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne uluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

2. **odından:-ın, -dan**

Gazel 79

Mısra: 10

Ateş.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

3. **odlara:-lar, -a**

Gazel 118

Mısra: 4

Ateş.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirīg
Beni odlara yakdı yandurdı

oda yan-:

1. **oda yansun:-sun**

Gazel 51

Mısra: 2

Ateşte yanmak.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile türāb olmaz
Göñül kim ‘ışķ-ile ma‘mūr ola hergiz ħarāb olmaz

oğul:

1. oğlının:-ı, -sın

Mesnevi 2

Mısra: 17

Oğul, evlat.

Sen dahı oğlının ey Şeh Bāyezīd
Hakk Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

oh:

1. oh:

Gazel 96

Mısra: 8

Sevinme veya bir zahmet ve sıkıntıdan kurtulma anında söylenen söz.

Kaçan kim tır-i gamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oh uşda mesken

2. oh:

Gazel 132

Mısra: 1

Sevinme veya bir zahmet ve sıkıntıdan kurtulma anında söylenen söz.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oh hey
Ne şırındür şeker güftarı oh hey

3. oh:

Gazel 132

Mısra: 2

Sevinme veya bir zahmet ve sıkıntıdan kurtulma anında söylenen söz.

Ne gökçekdür güzel ruhsarı oh hey
Ne şırındür şeker güftarı oh hey

4. oh:

Gazel 132

Mısra: 4

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Raķībūñsüz seni kim görse eydür
Ne ħūb olur gül-i bī-ħārī oĥ hey

5. oĥ:

Gazel 132

Mısra: 6

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Ne ħurremdür yüzüñ gülzārī oĥ hey
Ne Tūbādur boyuñ ey müntehā yār

6. oĥ:

Gazel 132

Mısra: 8

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Ne ĥoşdur şol şanem ruĥsārī oĥ hey
Düşümde şöyle didi Şeyĥ San'ān

7. oĥ:

Gazel 132

Mısra: 10

Ünl. Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir söz.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārī oĥ hey

ok:

1. oķına:-ın, -a

Gazel 70

Mısra: 1

Ok.

Yā kaşlaruñ oķına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışķa girmege evvel ciger gerek

2. oḡuñ:-uñ

Kaside 2

Mısra: 37

Ok.

Ne ‘aceb murḡ olur oḡuñ ki aña
Cān-ı a‘dā olur hemīşe şikār

okı:-

1. okı:

Gazel 34

Mısra: 7

Okumak.

Ey ‘ilm-i ‘ışķa t̄alib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi‘ri ‘ışķda kim hoş risāledür

2. okınmaz:--nmaz

Gazel 7

Mısra: 8

Okumak, okunmak; okunmaz.

Yazaldan Čākerī ‘ışķuñ kitābın
Okınmaz kışsa-i řirīn ü Ferhād

3. okırlar:-r, -lar

Gazel 14

Mısra: 9

Okumak.

Şular kim Čākerī sözün okırlar
Ĥadīs-i Ĥusrev ü řirīn dimezler

4. okı:

Gazel 81

Mısra: 9

Okumak.

Çākerī rah̄met āyetin oķı kim
Tevbe ehli řarāb-ĥāra kılam

5. **oķıyan:-y, -an**

Gazel 94

Mısra: 9

Okumak.

Oķıyan Çākerī şi'rin didi kim
Neler geĉdi ġarību'llāh dilden

oķın:-

1. **oķınur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 21

Okunmak, söylenmek.

Her ġazel kim oķınur yād idüp ol lāle-ĥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

oķu:-

1. **oķusa:-sa**

Gazel 55

Mısra: 5

Okumak, söylemek.

Raķībe oķusa ĥüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma'nī-i Qur'ān'ı bilmez

2. **oķumaz:-maz**

Gazel 88

Mısra: 11

Okumamak.

Baķmaz yüzine kimse Gülistān oķumaz
Ĥüsnüñ kitābın ideli ezber Ķayacuġum

3. oğurdı:-r, -dı

Kaside 2

Mısra: 8

Okumak, söylemek.

Güle karşı bu maıla'ı bülbul
Mest ü hayrân olup oğurdı hezâr

4. oğıyan:-y, -an

Gazel 93

Mısra: 9

Okumak, söylemek.

Ey Çakerî şi'rin oğıyan ehl-i mağabbet
Bi'llâh unutmañ anı siz hayr-ı du'âdan

5. oğur:-r

Gazel 28

Mısra: 5

Okumak; seslenmek, çağırmaq.

Hengâm-ı lâledür tur bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pîri k'anuñ ziyânı yokdur

6. oğırsa:-r, -sa

Gazel 84

Mısra: 13

Okumak.

Ne cân ki Çakerî şi'rin oğırsa hurrem olur
'Atâ-yı cân-ı cihân şehriyâra beñzetdüm

ol:-

1. ola:-a

Gazel 1

Mısra: 8

Olmak.

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmak ‘aşā

2. olma:-ma

Gazel 1

Mısra: 9

Olmak.

Gālib iseñ Çākerī'den olma dūr
Len tecid ba‘dī veliyyen mürşidā

3. ol:

Gazel 108

Mısra: 7

T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Gezleyüp gözledi cānumı nişān eylemege
Ol kemān-ebrūyı gör kim yine müjgānı okın

4. ol:

Gazel 1

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

‘Işk uşşāa belādur saklaıl
Ol belādan sen raıbi ey Hūdā

5. ol:

Gazel 17

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

‘Aşklarunuñ anın her yaa revān eyler
Ol hūnī gözüñ dāyım aşd-ı dil ü cān eyler

6. ol:

Gazel 43

Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

7. ol:
Gazel 46
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

Pāk ol sen daḥi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

8. ol:
Gazel 61
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümden olam mest ü medhüş

9. ol:
Gazel 68
Mısra: 8
O, işaret sıfatı.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdün ki ol zındāna varduñ

10. ol:
Gazel 74
Mısra: 2
O, işaret sıfatı.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber қаşuña dirse hilāl
Bu durur toḡru ḥaber kim eyler ol egri ḥayāl

11. ol:

Gazel 77

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardır mesel

12. ol:

Gazel 77

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi
Cevr-imiş kısm itdügi çün bize Qassām-ı ezel

13. ol:

Gazel 90

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

14. ol:

Gazel 109

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kām-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīmberīn ğabğabuña

15. ol:

Gazel 112

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоша ol bir levend ile

16. ol:

Gazel 117

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Kāmet-i yārı қoyup Tūbā diler gör zāhidi

17. ol:

Gazel 117

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelīpā ide biñ biñ sācidi

18. ol:

Gazel 122

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

19. ol:

Gazel 129

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ḥudā ol hırқadan biñ kerre bīzār
Ki büt-den tölmiş ola āsitīni

20. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 33

O, işaret sıfatı.

Ƙanı sākī ol reng-i bāde-‘abīr
Ƙi Ƙandan virür reng dihƘān-ı pīr

21. ol:

Gazel 56

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña terahhūm ol cefākār eylemez

22. ol:

Gazel 117

Mısra: 7

O, işaret zamiri.

Da‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

23. olmaya:--maya

Gazel 3

Mısra: 5

Yapılmamış ola, görülmemiş ola.

Zühre cebīnüñe nice olmaya müşteri
Ey māh çün ruħuñdan alur nūrı āfitāb

24. oldu:--dı

Gazel 8

Mısra: 2

Olmak.

Anuñ ki Muħammed [gibi] peygāmberi var
Sultān-ı dü kevn oldu sa‘ādetlü seri var

25. ol:

Gazel 9

Mısra: 1

O, tekil üçüncü şahıs.

Ol serv-i revân nâz ile şalınsa perî-vâr
Öykünmege tāvus-ı cinân ki ne peri var

26. oldu:--dı

Gazel 11

Mısra: 6

Olmak.

Ruḥlarıñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mār şaçuñ tārūmār

27. ol:

Gazel 11

Mısra: 8

O, üçüncü tekil şahıs.

Eşkūme ben gözde yir itdüm velî
İtdi benüm sırrımı ol âşikār

28. ol:

Gazel 12

Mısra: 5

O, üçüncü tekil şahıs.

Her ne dem k'ağlayam ol kâmet-i bālāñı görüp
Yaşımıñ tımduğı yirlerde biter serv ü çınār

29. ol:

Gazel 21

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Çākerī virdi göñlin ol püsere
Aşşı kılmağı aña pend-i peder

30. ol:

Gazel 22

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tır-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

31. ol:

Gazel 23

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Tañ mı hayāli zülfüñüñ dil şehrini kılsa harāb
Her kanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

32. ol:

Gazel 25

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Hayr ola ol Türk-i mestün kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maħmūruñ ki dāyim fikri şūr u şerdedür

33. ol:

Gazel 21

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

34. ol:

Gazel 24

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

‘Âlem-i fânîde bulur zevk-ı hayât-ı câvidân
Ol leb-i cân-fezâ için rûhı şu kim revân ider

35. **olacakdur:-acağ, -dur**

Gazel 36

Mısra: 10

Olmak; hale gelmek.

Himmet taleb it Çâkerî kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyâret geh-i rindân olacakdur

36. **ol:**

Gazel 40

Mısra: 9

O; kişi.

Hevâ ile hâk olmayan Çâkerî ol
Maḥabbet ḥarîmine maḥrem degüldür

37. **ol:**

Gazel 43

Mısra: 10

O; sevgilinin saçı.

Ḳo yâd itme zülfi sözün Çâkerî
Uzun kışşadur ol melâl arturur

38. **olıncağ:-ıncağ**

Gazel 90

Mısra: 2

Olmak.

Dil-ber ḥayâli ey dil geldükçe olma nâlân
K'âdem olıncağ evde itmezler âh u efğân

39. ol:

Gazel 92

Mısra: 3

O, şahıs zamiri.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından

Ah [u] feryād ol yüzi ağuñ

40. ol:

Gazel 93

Mısra: 3

O, şahıs zamiri.

Ey ol ki bugün 'işreti ferdāya şalarsın

Alduñ mı haţ-ı mühleti Dīvān-ı Kāzā'dan

41. ol:

Gazel 101

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül

K'āb-ı cān-bağş döker ol mey-i gül-fām feme

42. ol:

Gazel 104

Mısra: 10

O, işaret zamiri.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā

Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

43. ol:

Gazel 112

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

44. ol:

Gazel 112

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Mülk-i cihānı tutdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tutdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

45. ol:

Gazel 112

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her lahza vara baş қоша ol bir levend ile

46. oldur:-dur

Gazel 114

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Gönüm çekerse ‘ışk meyinden melāmeti
Ne gam ki cennet ehlinüñ oldur ‘alāmeti

47. ol:

Gazel 125

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

48. ola:-a

Gazel 129

Mısra: 8

Olmak.

Ḥudā ol hırkadan biñ kerre bīzār
Ki bütten tölmiş ola āsitīni

49. ol:

Gazel 130

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

50. oldur:-dur

Gazel 130

Mısra: 6

O, işaret zamiri.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

51. ol:

Kaside 1

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

52. ol:

Kaside 1

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gīr olmazısañ eyvā baña

53. ol:

Kaside 1

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Ol Muhammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

54. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 35

O, işaret sıfatı.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

55. ol:

Kaside 2

Mısra: 31

O, işaret sıfatı.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçeründen ecel diler zinhār

56. ol:

Kaside 2

Mısra: 56

O, işaret sıfatı.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldu ol talebde gubār

57. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 19

O, işaret sıfatı.

Ḳanı sāḳī ol sāġar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma‘ānī-fezāy

58. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 23

O, işaret sıfatı.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertūt andan cüvān

59. ol:

Mesnevi 3

Mısra: 27

O, işaret sıfatı.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyḡusrevī
Ki ġamdan şikeste za‘īfem ḳavī

60. ol:

Tahmis 1

Mısra: 21

O, işaret sıfatı.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin ġüm itdi hem ‘aḳlını zāyil

61. ol:

Tahmis 2

Mısra: 13

O, işaret zamiri.

Ol şeh-i ḥüsne gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi inler kimi feryād eyler

62. ol:

Tahmis 2

Mısra: 21

O, işaret sıfatı.

Her gâzel kim okınur yâd idüp ol lâle-ḥadi
Çâkerî cânûñ olursa yeridür aña fidî

63. ol:

Gazel 46

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Ey ecel kıyma beni ol leb-i tiryâke irür
Mâr-ı zülfî dili mecrûḥ kılup cân çekişür

64. ol:

Gazel 47

Mısra: 6

O, işaret zamiri.

Bahş-ı dehânın dileyü gitdi dil
Ya'nî ki ol ḥişşe-i ğâyıb durur

65. ol:

Gazel 61

Mısra: 1

O, işaret zamiri.

Yüzün gösterse ol serv-i kabâ-püş
Gider benden qarâr u tākāt u hūş

66. ol:

Gazel 104

Mısra: 6

O, işaret zamiri. - Kulak -.

Çeşmüñle kulaġuñ 'acebâ cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

67. ol:

Gazel 37

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyā hırmeninde hūşe-çīndür

68. ol:

Gazel 58

Mısra: 6

Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

69. ol:

Gazel 63

Mısra: 2

O, işaret zamiri.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dağı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

70. ol:

Gazel 81

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Ol güneş yüzlü mäh için bu gice
Şubh gibi yakamı pāre kılam

71. ol:

Gazel 95

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Perīṣān-ḥāṭır ancak zülfi yāruñ
İraqdur beñzer ol miskīn nazardan

72. ol:

Gazel 95

Mısra: 10

O, işaret sıfatı .

Gören dir Çākerī ṣi' rüñ ne ṣīrīn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

73. ol:

Gazel 96

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende ḥār elinden çekdi dāmen

74. ol:

Gazel 102

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Māl ü mülküñ çünkü yokdur ḥaḳ katında raġbeti
Māl ü mülke virse dil ol ṣād [u] ḥandān [ġam yime]

ol-:

1. ola:-a

Gazel 58

Mısra: 10

Olmak.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

2. oldu:-dı

Gazel 59

Mısra: 3

Olmak.

Ḥavf itmezüz ki var kavī pādiṣāhumuz
Leşker za'īf ma'reke pür düşmen oldu līk

3. ola:-a

Gazel 69

Mısra: 16

Olmak.

Ben meste ṭayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest Şırāt üzre geçerken

4. ola:-a

Gazel 69

Mısra: 19

Olmak.

Bir nesne k'anuñ ümm-i ḥabā' iş ola adı
Her kim ki kıla nūş gider ḥürmeti anuñ

5. oldu:--dı

Gazel 9

Mısra: 3

Olmak.

Beñzer ki mürīd oldu ḥaṭ-ı sebz-i nigāra
Kim ḥırka geyer mūr belinde kemeri var

6. olan:--an

Gazel 9

Mısra: 6

Olmak.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

7. **oldı:-dı**

Gazel 10

Mısra: 3

Olmak.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laḳab gögden iner dirler mesel var

8. **olurlardı:-urlardı**

Gazel 13

Mısra: 8

Olmak, meydana gelmek.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

9. **olsa:-sa**

Gazel 23

Mısra: 6

Olmak, bulunmak. (Her nerede) olsa, bulunsa.

Tañ mı ḥayālî zülfüñüñ dil şehrini kılsa ḥarāb
Her ḳanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

10. **olursa:-ursa**

Gazel 58

Mısra: 9

Olmak; gerçekleşmek.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

11. **olmasa:-ma, -sa**

Gazel 66

Mısra: 4

(Arkadaş) olmamak; yoldaş olmamak.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

12. olan:-an

Gazel 23

Mısra: 4

Olmak, bulunmak.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

13. olur:-ur

Gazel 69

Mısra: 12

Olmak.

Ben yarlığaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dañı olur şefkati anuñ

14. ol:

Gazel 70

Mısra: 4

Olmak. - Ağlamak. -.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Bañr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

15. ölice:-icek

Gazel 71

Mısra: 7

Ölmek.

Baña bu dirlik yiter kim cevruñ ile ölice
Aduñı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

16. **olmaz:-maz**

Gazel 72

Mısra: 7

Olmamak; yok.

Hudā hāḳḳı ḥaṭādur her mūrāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'şūḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

17. **oldı:-dı**

Gazel 72

Mısra: 10

Olmak.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldı yerüñ bī-şek

18. **olmaḳdan:-maḳ, -dan**

Gazel 73

Mısra: 1

Olmak.

Kişi olmaḳdan ise 'āleme beg
Saña ḳul olmağ efendi daḥi yeg

19. **olsañ:-sa, -ñ**

Gazel 74

Mısra: 8

Olmak.

Evvelinden yeg yazar naḳḳāş naḳş-ı āḥır
Degül Yūsufdan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

20. **olam:-am**

Gazel 75

Mısra: 3

Olmak.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

21. **olur:-ur**

Gazel 76

Mısra: 9

Olmak; gerçekleşmek.

Çākerī'nüñ meclisinde ne ‘aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur ṭanbūr görür gūş-māl

22. **olmaya:-ma, -y, -a**

Gazel 77

Mısra: 6

Olmamak; bulunmamak.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā ‘ilmin tamām
‘İlm bilmekden ne ḥāşıl çüñkim olmaya ‘amel

23. **olur:-ur**

Gazel 79

Mısra: 5

Olmak.

Yıldügiyçün sürḥ-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürḥ-rū

24. **olur:-ur**

Gazel 80

Mısra: 7

Olmak.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı mihrāb Edhem

25. **olduğı:-duğı**

Gazel 84

Mısra: 11

Olmak.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzetedüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğu çün

26. **olmaya:-ma, -y, -a**

Gazel 88

Mısra: 13

Olmamak.

Hecrūñ şebīnūñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubḥ-ı visālūñ oldu müyesser Qayacuğum

27. **oldı:-dı**

Gazel 88

Mısra: 14

Olmak.

Hecrūñ şebīnūñ olmaya dirdüm nihāyeti
Şubḥ-ı visālūñ oldu müyesser Qayacuğum

28. **ola:-a**

Gazel 89

Mısra: 4

Olmak.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Qankı miskīn kim ola ḥayrān-ı ḥüsn

29. **olacaḳdur:-acaḳ, -dur**

Gazel 92

Mısra: 5

Olmak;meydana gelmek.

Gün olacaḳdur ay yüzi dirler
Bellüdür ḳutlu gün toğuşından

30. **oldı:-dı**

Gazel 92

Mısra: 7

Olmak.

Gelmez oldu hayālî çeşme meger
Havf ider baħr-i eşk cūşından

31. **olsun:-sun**

Gazel 98

Mısra: 4

Olmak.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

32. **oldı:-dı**

Gazel 99

Mısra: 4

Olmak.

Cān bülbüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña gönül vireliden oldu ciger-hūn

33. **oldukça:-dukça**

Gazel 100

Mısra: 6

Olmak.

Bāde-i köhneyi koma elden
Çarh oldukça hum kadeh meh-i nev

34. **öldürme:-dür, -me**

Gazel 103

Mısra: 6

Öldürmek.

Cevr ile öldürme kıyıl olmazuz bu âyine
Bu mesel meşhurdur kan ile kânün eyleme

35. **olalı:-alı**

Gazel 104

Mısra: 1

Olmak.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her lahzâ şalar mülk-i dile leşker-i fitne

36. **ola:-a**

Gazel 106

Mısra: 1

Olmak.

Gam-ı dünyâ niçün ola dilde
Çünkü kalmaz kişi bu menzilde

37. **öldürdüğün:-dür, -düğü, -n**

Gazel 106

Mısra: 3

Öldürmek.

‘Aşık öldürdüğün dimeñ baña kim
Korkaram kalmaya gamı dilde

38. **olan:-an**

Gazel 108

Mısra: 5

Olmak, bulunmak.

Dilde olan zülf ü ruhuñ ‘ışk yaşını gözümün
Gice gündüz dürişür halka ‘ayân eylemege

39. **olduğıçün:-duğı, -çün**

Gazel 109

Mısra: 6
Olmak.

Māh Pervīni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebüñe

40. **ölince:-ince**

Gazel 110

Mısra: 10

Ölmek; ölünceye kadar.

Dağı hışār idindi zirih geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

41. **olur:-ur**

Gazel 111

Mısra: 10

Olmak.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Hüb olur şöhet kadīmī yār ile

42. **olmadı:-ma, -dı**

Gazel 112

Mısra: 2

Olmamak.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

43. **olur:-ur**

Gazel 115

Mısra: 10

Olmak.

Çakerī varsa ‘Acem mülkine işbu gazelüñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī dahī

44. **oldı:-dı**

Gazel 116

Mısra: 5

Olmak.

Şîrîn ile telh oldu cihan ‘ayşî anuñ çün
Gönlüm beni yâr u mey ü şahbâya düşürdi

45. **ol:**

Gazel 117

Mısra: 6

Olmak.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо тақvā vü zūhd itsün taleb

46. **ola:-a**

Gazel 117

Mısra: 8

Olmak.

Da ‘vī-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

47. **öldürmege:-dür, -meg, -e**

Gazel 120

Mısra: 5

Ölmek; öldürmek.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile gamgîn idüp ikrārı şıdı

48. **ola:-a**

Gazel 122

Mısra: 6

Olmak.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

49. **olan:-an**

Gazel 124

Mısra: 10

Olmak.

Ağzı vaşfın Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıılır sözi

50. **ölice:-icek**

Gazel 125

Mısra: 7

Ölmek.

Ölice kabrüme eger gelesin
Diye kabrüm türābı āh ‘Alī

51. **olsa:-sa**

Gazel 126

Mısra: 1

Olmak.

Hoş yār-ı vefā-dār idi ‘ömr olsa beķāsı
Eyveh ki şanem hüsni gibi dār-ı fenāsı

52. **olsun:-sun**

Gazel 126

Mısra: 19

Olmak.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem‘ine her dem doķınur mevt şadāsı

53. **oldı:-dı**

Gazel 128

Mısra: 2

Olmak.

Sākiyā sāğar-ı şarāb kanı
Vaqt-i şubh oldu āfitāb kanı

54. **olur:-ur**

Gazel 129

Mısra: 5

Olmak.

Ki şîşeyle çıkara erba'ini
Şarāb ol dem olur ey şūfī şāfī

55. **olsun:-sun**

Gazel 131

Mısra: 6

Olmak.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğın çün

56. **oldur:-dur**

Gazel 133

Mısra: 14

Olmak.

Du'ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Şahāvetde ki oldur Hātem-i Tayy

57. **olsa:-sa**

Kıt'a 1

Mısra: 7

Olmak.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa añmayup ölümüm

58. **olam:-am**

Kıt'a 1

Mısra: 12

Olmak.

Ḥasta kaldım kesildi dirlicüğüm
Sağ olursam şolağ olam der idüm

59. **olmasına:-ma, -sı, -n, -a**

Müfret 2

Mısra: 2

Olmak.

Telḥ-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi 'āşık-ı şeydālaruñ

60. **olur:-ur**

Tesdis 1

Mısra: 1

Olmak.

Yā İlāhī nice olur ḥāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü ḥaṭā leyl ü nehār

61. **oldı:-dı**

Tesdis 1

Mısra: 14

Olmak.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaḥşılık eylemedüm oldı işüm kamu yaman

62. **olupdur:-up, -dur**

Mesnevi 1

Mısra: 34

Olmak.

Süleymān k'oldı 'ālem pādīshāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

63. öldürür:-dür, -ür

Mesnevi 2

Mısra: 9

Ölmek; öldürmek.

Çarh-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Mehemmed cānını

64. olup:-up

Kaside 2

Mısra: 8

Olmak.

Güle karşı bu maṭla'ı bülbul
Mest ü hayrān olup okurdu hezār

65. olur:-ur

Kaside 2

Mısra: 37

Olmak.

Ne 'aceb murğ olur oḡuñ ki aña
Cān-ı a'dā olur hemīşe şikār

66. oldı:-dı

Kaside 2

Mısra: 44

Olmak.

Tiğ-ı tizūñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

67. olduḡınca:-duḡ, -ınca

Kaside 2

Mısra: 63

Olmak.

Hâb-ı gâfletde olduğınca beşer
Dīde-i devletüñ ola bīdār

68. **olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 10

Olmak.

İçilsün yine âb-ı endīşe-süz
Ki ger şîr içerse olur bīşe-süz

69. **olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 12

Olmak.

Bahār irdi şun sākīyā bir kadeh
Ki andan gönül şād olur cān ferah

70. **olursa:-ur, -sa**

Mesnevi 3

Mısra: 22

Olmak.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

71. **olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 26

Olmak.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

72. **oldı:-dı**

Muaşşer 1

Mısra: 8

Olmak.

Gide tā maḥşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenüñ āteş-i 'ışk oldı yeri

73. **öldür:-dür**

Muaşşer 1

Mısra: 43

Öldürmek.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

74. **oldı:-dı**

Muaşşer 1

Mısra: 48

Olmak.

Şerbet-i la 'lūñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i ḥüzn ü sevdā

75. **olmaduñ:-ma, -du, -ñ**

Murabba 1

Mısra: 4

Olmak.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

76. **olan:-an**

Murabba 1

Mısra: 7

Olmak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

77. **olmaduñ:-ma, -du, -ñ**

Murabba 1

Mısra: 8

Olmak.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

78. **öldüğüm:-düg, -üm**

Murabba 1

Mısra: 11

Ölmek, can vermek.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

79. **olmaduñ:-ma, -du, -ñ**

Murabba 1

Mısra: 12

Olmak.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

80. **olmaduñ:-ma, -du, -ñ**

Murabba 1

Mısra: 16

Olmak.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

81. **olana:-an, -a**

Tahmis 1

Mısra: **10**

Olmak.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bīmār olana tīmār iderler

82. **olsa:-sa**

Gazel 49

Mısra: **16**

Olmak, varlık halini almak.

Ḳaddüm 'ıŝkuñ bükür didüm dir
Tır olsa za'if yāya döymez

83. **olmaz:-maz**

Gazel 52

Mısra: **2**

Olmak.

Meh yüzüne gün olsa muḳābil 'aceb olmaz
'Uryānda bilürsin ki ḥayā vü edeb olmaz

84. **olmaz:-maz**

Gazel 52

Mısra: **12**

Olmak.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

85. **ola:-a**

Gazel 58

Mısra: **4**

Olmak.

Maḥşer güninde gam yemezüz biz günāh için
Ger 'aḳd-ı zülf-i yār ola dest-gırümüz

86. **olam:-am**

Gazel 61

Mısra: 4

Olmak.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümünden olam mest ü medhūş

87. **ola:-a**

Gazel 64

Mısra: 2

Olmak.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū‘
Pür ola nūriyıla hāne-i cihān mecmū‘

88. **olmadın:-ma, -dı, -n**

Gazel 3

Mısra: 2

Olmak.

Sāki getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın harāb

89. **olmasa:-ma, -sa**

Gazel 4

Mısra: 10

Olmak.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

90. **olmasa:-ma, -sa**

Kaside 1

Mısra: 12

Var olmak.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

91. **olmazıdı:-maz, -ıdı**

Kaside 1

Mısra: 12

Olmak.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

92. **ölse:-se**

Gazel 29

Mısra: 9

Ölmek, can vermek.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

93. **olmaz:-maz**

Gazel 41

Mısra: 4

Olmak.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

94. **olsa:-sa**

Gazel 52

Mısra: 1

Olmak.

Meh yüzüñe gün olsa muḳābil ‘aceb olmaz
‘Uryānda bilürsin ki ḥayā vü edeb olmaz

95. **olmaz:-maz**

Gazel 58

Mısra: 7
Olmak.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi ‘āleme Ḥaḳdan emīrümüz

96. **olmadı:-ma, -dı**

Gazel 65

Mısra: 6

Olmak.

Tārūmār olmayınca leşker-i ‘aḳl
Olmadı mülk-i dil müselleḡ-i ‘ışḳ

97. **olmadı:-ma, -dı**

Gazel 65

Mısra: 10

Olmak; gerçekteşmek.

Ansuz olmadı kimse maḥrem-i ‘ışḳ
Çākerī cām-ı ‘ışḳ nūş it kim

98. **olmaz:-maz**

Gazel 78

Mısra: 6

Olmak, gerçekteşmek.

İrmese lūṭfuñ yanarken ḥışḡ ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Ḥalīl

99. **olmaya:-ma, -y, -a**

Gazel 126

Mısra: 12

Olmak, bulunmak.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdūn

ol dem:

1. ol dem:

Gazel 129

Mısra: 5

O zaman.

Ki şîşeyle çıkara erbaʿîni
Şarāb ol dem olur ey şūfî şāfî

2. ol dem:

Mesnevi 1

Mısra: 28

O zaman.

Kaçan Münkir suʿāl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

3. ol dem:

Gazel 99

Mısra: 8

O an.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Naʿl-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

4. ol demde:-de

Gazel 36

Mısra: 2

O zaman.

ʿAlem yüzi gülzār ile ḥandān olacaḳdur
Ol demde kim içmezse peşīmān olacaḳdur

ol gün ki:

1. ol gün ki:

Gazel 27

Mısra: 8

O gün ki.

Maḥrûm kılma yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ḥân-ı luṭfuñ mücrimlere şalâdur

ol hūr-ı māh-çihre:

1. ol hūr-ı māh-çihre:

Gazel 38

Mısra: 1

O ay yüzlü huri; sevgili.

Yüzi behişt ü ḥaşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hūr-ı māh-çihre ki Rıdṽān gulāmıdur

ol şāh cedd:

1. ol şāh ceddin:-in

Gazel 8

Mısra: 3

O şahın atası. - Burada o şah "hz. Muhammed", onun atası ise "hz. İbrahim"dir. -.

Ḥāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki ḳabûl eyledi ol şāh ceddin

ol serve:

1. ol serve:

Gazel 28

Mısra: 8

*O serviye. - Servi ağacı ile sevgili kastedilmiştir. Servi yaz- kış yeşil kalabilir.
Sonbahar rüzgarları dahi onu etkilemez. Bu yüzden daimi sevgili ile özdeşleştirilmiştir.-*

Gülşende bir gül-i ter yokdur ḥazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ḥazānı yokdur

ola ki:

1. ola ki:

Gazel 62

Mısra: 8
Ola ki, belki.

Nigār naķşı ile gel göñül bugün hoş geç
Ola ki 'arz ide yarın cemālını naķķāş

ola kim:

1. **ola kim:**
Gazel 87
Mısra: 3
Ola ki.

Ola kim görevüz o serv-ķaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

ola mı:

1. **ola mı:**
Gazel 19
Mısra: 2
Olur mu? Mümkün mü?

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

otur-:

1. **oturmuş:-mış**
Gazel 37
Mısra: 5
Oturmak.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol māh
Süreyyā hırmeninde hūşe-çīndür

2. **oturmaz:-maz**

Gazel 15
Mısra: 5
Hüküm sürmek, ikamet etmek.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

oyna-:

1. oynar-idi:-r, --idi

Gazel 91

Mısra: 6

Oynamak; parlamak.

Hāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

2. oynayup:-y, -up

Gazel 72

Mısra: 3

Oynamak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

oyun:

1. oyna:-a

Gazel 68

Mısra: 5

Oynamak; uğraşmak.

Saçı çevgānıyla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

1.18.Ö

ög-:

1. ögdükçe:-dük, -çe

Gazel 70

Mısra: 9

Övmek, yüceltmek.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārıdır gören
Aḥsent nazm şöylece rengin ü ter gerek

ög:

1. öginde:-in, -de

Gazel 64

Mısra: 10

Akıl.

Naşihat itme yūri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū

ögren:

1. öğrenün:-ün

Gazel 67

Mısra: 9

Öğrenmek, yetenek ve beceri kazanmak.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenün
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

öldür:

1. öldürürdi:--ürdi

Gazel 4

Mısra: 9

Öldürmek.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh ḥimāyet

ölüm:

1. ölümüm:-üm

Kıt'a 1

Mısra: 7

Ölüm.

Yanar oda girer semender idüm
Kal'a cengi olsa aňmayup ölümüm

ölüm fikr:

1. ölüm fikrinden:-in, -den

Gazel 76

Mısra: 8

Ölüm düşüncesi.

İnfî 'âl artar dile geldükçe fikr-i ھاٲtı āh
Kim ölüm fikrinden artar dāyimā dilde melāl

'ömr:

1. 'ömr:

Gazel 49

Mısra: 6

Ömür, hayat.

Hüsn ki saña yār iken vefā kıl
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

2. 'ömre:-e

Gazel 56

Mısra: 9

Ömür, hayat.

Bī-dirīg urur teraħħum çarħ-ı ğaddār eylemez
Gırra olma 'ömre kim tīg-i helākı her nefes

3. 'ömr:

Gazel 126

Mısra: 1

Ömür, hayat.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi ‘ömr olsa beķası
Eyveh ki şanem hüsni gibi dâr-ı fenâsı

4. ‘ömr:

Gazel 126

Mısra: 4

Ömür, hayat.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esâsı

5. ‘ömr:

Gazel 11

Mısra: 10

Ömür, hayat.

Sözde kemâli bulı gör Çâkerî
‘Ömr gidüp kıala sözüñ yâdigâr

6. ‘ömr:

Gazel 115

Mısra: 1

Ömür, hayat.

Sâķî mey şun ki geķer ‘ömr gül eyyâmı daķı
Mest olup unudalum fikr-i ser-encâmı daķı

7. ‘ömrüñ:-üñ

Gazel 126

Mısra: 3

Ömür, hayat.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esâsı

8. 'ömr:

Gazel 127

Mısra: 7

Ömür, hayat.

Ey gönül çünkü şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

9. 'ömrüñi:-üñ, -i

Mesnevi 2

Mısra: 18

Ömür, yaşam.

Sen dağı oğlın ey Şeh Bāyezīd
Hakk Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

10. 'ömr:

Gazel 60

Mısra: 9

Ömür, hayat.

Şām irdi 'ömr şubhına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dağı hāb-ı girān henūz

11. 'ömr:

Gazel 60

Mısra: 5

Ömür.

Kim var sende dağı riyādan nişān henūz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

12. 'ömr:

Gazel 48

Mısra: 8

Ömür, hayat.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hüsñ-kemāl
Bu hüsñ dahı 'ömr gibi bī-vefā durur

'ömr āfitābı:

1. **'ömr āfitābı:**

Gazel 60

Mısra: 5

Ömür güneşi - Aşığın hayatının sona yaklaşması. -.

Kim var sende dahı riyādan nişān henūz
'Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

'ömr bināsi:

1. **'ömr bināsi:-sı**

Gazel 126

Mısra: 6

Ömür binası; yaşam.

Bülbül gül-i ter karşısına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur 'ömr bināsi

'ömr ekinini biç:-

1. **'ömr ekinini biçmeden:-me, -den-meden**

Gazel 100

Mısra: 4

Deyim. Hayatta yaptıklarının karşılığını almak.

Dās-ı nev gösterür bir ayda kamer
Biçmeden 'ömr ekinini meye ev

'ömr rahtın:

1. **'ömr rahtın:-tın**

Gazel 119

Mısra: 9

Ömür yolu.

Ḥammāl-ı zamāne ‘ömr raḥtın
Gāfil ne yatarsın uş götürdi

‘ömr-i bâkî:

1. ‘ömr-i bâkî:

Gazel 68

Mısra: 3

Sonsuz hayat.

‘Aceb mi Çeşme-i ḥayvāna varduñ
Bulırsañ Ḥızır-veş ger ‘ömr-i bâkî

‘ömr-i hıızr:

1. ‘ömr-i hıızr:

Gazel 13

Mısra: 5

Hızır'ın ömrü, hayatı.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Ḥızır kalısar ne mülk-i İskender

‘ömr-i Nūh:

1. ‘ömr-i Nūh:

Mesnevi 3

Mısra: 16

Hız. Nuh'un bin yıl olduğu düşünölen ömrü.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūḥ
Virür genc-i Ḳārūnıla ‘ömr-i Nūḥ

öñ:

1. öñ:

Gazel 12

Mısra: 7

Ön, önce, ilk.

Müje izine yüzüñ dīdeden öñ sürdügi çün
‘Aķıbet bu ikinüñ düşdi arasına ğubār

2. öñinde:-in, -de

Gazel 79

Mısra: 10

Ön.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

3. öñince:-ince

Kıt'a 1

Mısra: 5

Ön.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

4. öñüne:-ün, -e

Tahmis 1

Mısra: 13

Ön, ilk.

Ararsañ öñüne şoñuna nazar kııl
Dehānın añma zülfinden ḥazer kııl

öñdin:

1. öñdin:

Gazel 96

Mısra: 3

Önce.

Yaş aķıtma gözümden öñdin ey şem‘
Dilerseñ sūzuñ ola ḥalkā rūşen

2. öñdin:

Kıt'a 1

Mısra: 9

Önce.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarh
İtlerüñle kapuñda hem-ser idüm

öp-:

1. öpmek:-mek

Gazel 72

Mısra: 8

Öpmek; saygı.

Hudā hakkı haṭādur her mürāyīnün elin öpmek
Leb-i ma'sûk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. öpmege:-me, -ge

Gazel 76

Mısra: 5

Öpmek.

Berg-i gül gitse ayaguñ öpmege ey serv-ḳad
'İzzet idüp gönderür birkaç ḳadem bād-ı şimāl

3. öpeler:-e, -ler

Gazel 115

Mısra: 6

Öpmek.

Leb-i sāgar öpeler la'l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyḥ dirilen elini 'āşık olan

ötri:

1. ötri:

Gazel 15

Mısra: 9

Dolayı.

Bu ebyātuñdan ötri Çākerī halk
Gidersin cennet-i ābāda dirler

öykün-:

1. öykünmege:--mege

Gazel 9

Mısra: 2

Birinin yaptığı gibi yapmak, birine veya bir şeye benzemeye çalışmak, taklit etmek.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

2. öykünmeye:-me, -y, -e

Gazel 35

Mısra: 2

Benzemek.

Cihānda gerçi nakş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

öz:

1. özi:-i

Gazel 124

Mısra: 8

Kendi, kendisi.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daħi yegdūr özi

2. özine:-in, -e

Kaside 2

Mısra: 47

Kendi.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

özge:

1. özge:

Gazel 72

Mısra: 7

Başka.

Ḥudā ḥaḳḳı ḥaṭādur her mürāyīnün elin öpmek
Leb-i ma‘şûḳ u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

2. özge:

Gazel 121

Mısra: 7

Başka.

Meyden özge yok durur def‘-i melāl
Lāle gibi kıoma elden sāğarı

3. özge:

Tesdis 1

Mısra: 8

Başka.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ḥaṭā

4. özge:

Tahmis 2

Mısra: 20

Başka.

Baḳamaz kimse güneş yüzine gözler kıamaşur
Görenün ‘aḳlı gide özge temāşādur bu

5. özge:-ge

Gazel 111

Mısra: 9

Başka, gayrı.

Gamdan özge hem-demün yok Çakeri
Hüb olur şöhet kadimi yâr ile

1.19.P

pādiṣāh:

1. pādiṣāhuñ:-uñ

Kıt'a 1

Mısra: 4

Padişah, hükümdar.

Yımez idüm cihān ğamın zīrā

Pādiṣāhuñ 'ulūfesin yer idüm

2. pādiṣāhı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 33

Padişah, hükümdar.

Süleymān k'oldı 'ālem pādiṣāhı

Olupdur leşkerinden bir sipāhı

pādiṣāh-ı cihān-penah:

1. pādiṣāh-ı cihān-penahın:-ın

Kıt'a 1

Mısra: 1

Cihanın sığındığı padişah.

Pādiṣāh-ı cihān-penahın ben

Niçe yıl işiginde çāker idüm

pāk:

1. pāke:-e

Gazel 46

Mısra: 10

Temiz; tövbe eden.

Pāk ol sen daḡı andan naẓar ol pāke irür

Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger 'āşıkşañ

pāk ol:-

1. pāk ol:

Gazel 46

Mısra: 10

Temizlenmek.

Pāk ol sen daḥi andan naẓar ol pāke irür
Gusl kıl Çākerī yaşuñıla ger ‘āşıkşañ

pāre kıl-:

1. pāre kılam:-am

Gazel 81

Mısra: 4

Parçalamak.

Ol güneş yüzlü māh içün bu gice
Şubḥ gibi yaqamı pāre kılam

pāya düş-:

1. pāya düşürdi:-ür, -di

Gazel 116

Mısra: 2

Ayağa düşmek. Değerini kaybetmesi.

Şeb-reng saçuñ göñlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

pāy-ı çüpīn:

1. pāy-ı çüpīn:-īn

Gazel 20

Mısra: 3

Çöp gibi ince olan ayak.

Pāy-ı çüpīn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

pāy-ı firāk:

1. pāy-ı firāk:

Gazel 66

Mısra: 2

Ayrılık adımı; ayrılık yaşamayan.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk

Baḥa bir yār durur k'irmez aḥa pāy-ı firāk

penāh:

1. penāhumuz:-umuz

Gazel 59

Mısra: 8

Sığınma, sığınacak yer.

Zāhid penāh itdi 'amel ḳal'asın velī

Luṭfuñ ḥiṣārıdur bizüm ancaḳ penāhumuz

penāh it:-

1. penāh itdi:-di

Gazel 59

Mısra: 6

Sığınak edinmek.

Ey āfitāb meṣ'ale-i māhı yakma kim

Hicrān ṣebinde ṣu'le yiter berḳ-i āhumuz

pend:

1. pendüm:-üm

Gazel 2

Mısra: 10

Nasihat, öğüt.

'Alimūñ 'ilmiyle 'ālemde 'amel ḳıl Çākerī

Bu durur pendüm saḥa vāllahü a'lem bi's-ṣavāb

2. pendi:-i

Gazel 91

Mısra: 4

Nasihât, öğüt.

Çarh göñlüñce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamân diñlerdi bu pendî Süleymân bâddan

3. **pendi:-i**

Gazel 128

Mısra: 5

Öğüt, nasihat.

Vâ'izüñ pendî derd-i ser virdi
Şîşe-i bâdeden gül-âb kanı

4. **pendi:-i**

Tahmis 1

Mısra: 12

Öğüt, nasihat.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kııl
Miyân-ı câna bu pendî kemer kııl

pend-i nâşih:

1. **pend-i nâşih:**

Gazel 64

Mısra: 10

Öğüt veren.

Naşihât itme yürî Çâkerî'ye sen nâşih
Ki pend-i nâşih olur mest öginde nâ-mesmû'

pend-i peder:

1. **pend-i peder:**

Gazel 21

Mısra: 10

Baba öğüdü, nasihati.

Çākerī virdi göñlin ol püsere
Aşşı kılmadı aña pend-i peder

pend-i pīr:

1. pend-i pīri:-i

Gazel 28

Mısra: 6

Şeyh; meyhanenin pirini öğüdü.

Hengām-ı lāledür tır bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

pend-i rakīb:

1. pend-i rakīb:

Gazel 92

Mısra: 10

Rakibin öğüdü.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i rakīb gūşından

perde:

1. perde:

Mesnevi 1

Mısra: 21

Perde; engel.

Cemālūñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarh-ı sāl-ğorde

2. perdedür:-dür

Gazel 25

Mısra: 4

Hicap, örtü.

Şaň degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ züh-d-i riyāyī perdedür

perdedār:

1. **perdedāra:-a**

Gazel 84

Mısra: 2

Perde tutan.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzeldüm
Cemāli Ka'be'sini perdedāra beñzeldüm

perde-dār:

1. **perde-dār:**

Mesnevi 3

Mısra: 1

Perdecî, perde arkasında bekleyen, hâcib.

Kulak tut ne söyler işit perde-dār
Bakup nakşâ aldanma nakķāş-vār

perî:

1. **perî:**

Gazel 9

Mısra: 2

Perî, sevgili.

Ol serv-i revân nâz ile şalınsa perî-vār
Öykünmege tāvus-ı cinân ki ne perî var

2. **perî:**

Gazel 121

Mısra: 5

Güzel, sevgili.

Bir perî sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la'line cennet Kevser'i

3. perī:

Gazel 123

Mısra: 1

Peri gibi güzel sevgili.

Ḳadr-i ḥüsnüñ dīde bilür ey perī
Bes nazar ehli bilür her cevheri

4. perī:

Murabba 1

Mısra: 17

Peri gibi güzel sevgili.

Sen degül miydüñ gönül mülkinde ḥānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle ḥalkdan dil-berī

perī dut:-

1. perī dutardur:-ar, -dur

Gazel 106

Mısra: 6

Peri tutması.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

perī-rū:

1. perī-rūlar:-lar

Tahmis 1

Mısra: 1

Peri yüzli.

Bu dünyāyı başuma dar iderler
Perī-rūlar ‘aceb bīmār iderler

perī-rüy:

1. perī-rüyum:-um

Gazel 86

Mısra: 5
Peri yüzlü.

Melek-ḥūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārūm cefā-ḥūyum zarīfūm ehl-i ‘irfānum

perī-rūyuñ:

1. perī-rūyuñ:

Gazel 21

Mısra: 5

Peri yüzlü (sevgili).

Bir kadeḥ şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

perīşān kıl-:

1. perīşān kılduñ:-du, -ñ

Gazel 90

Mısra: 6

Dağıtmak.

Aşüfte kıлмаğ için dil bülbulini cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

perīşān zülf:

1. perīşān zülfüñe:-üñ, -e

Gazel 23

Mısra: 9

Dağınık saç.

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zülfüñe
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

perīşān-ḥātır:

1. perīşān-ḥātır:

Gazel 95

Mısra: 7

Perişan halde; dalgın, düşünceli.

Perîşân-hâtır ancak zülfi yâruñ
İrağdur beñzer ol miskîn nazardan

perî-vâr:

1. perî-vâr:

Gazel 9

Mısra: 1

Peri gibi.

Ol serv-i revân nâz ile şalınsa perî-vâr
Öykünmege tāvus-ı cinân ki ne peri var

pertev:

1. pertevinden:-in, -den

Mesnevi 1

Mısra: 21

Işık.

Cemâlûñ pertevinden gitse perde
Dutışur heft çarh-ı sâl-ğorde

pertev-i hadd:

1. pertev-i haddin:-in

Gazel 13

Mısra: 7

Yanağın parlaklığı, ışığı.

Göreydi pertev-i haddin eger şalâh ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnâr

pervedigâr:

1. pervedigâr:

Murabba 1

Mısra: 6
Allah (c.c.).

Cân bedende olduğınca bendeyi ey şehriyâr
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigâr

pervîn:

1. **pervîni:-i**
Gazel 109
Mısra: 5
Süreyya yıldızı.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebûñe

pes:

1. **pes:**
Gazel 3
Mısra: 10
Öyle iken, öyle olunca.

Dil meyl ider lebine görüp lâle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çâkerî her dil diler şarâb

peşimân ol:-

1. **peşimân olacaḳdur:-acaḳ, -dur**
Gazel 36
Mısra: 2
Pişman olmak, yapılan bir işin yanlış ya da uygunsuz sonuç verdiğini anlamak.

‘Alem yüzi gülzâr ile ḥandân olacaḳdur
Ol demde kim içmezse peşimân olacaḳdur

peykân:

1. **peykân:-ı**
Müfret 1

Mısra: 2

Ok; sevgilinin kirpiği.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i 'uryāna incinmez

peyker:

1. **peykere:-e**

Gazel 50

Mısra: 6

Yüz; put; sevgili - Sevgili put gibi ruhsuzdur. -.

Peyker-i hākden güzer kıl kim
Ma'nī-i rūh peykere şıgmaz

peyker-i hāk:

1. **peyker-i hākden:-den**

Gazel 50

Mısra: 5

Topraktan yapılmış yüz - Put -.

Peyker-i hākden güzer kıl kim
Ma'nī-i rūh peykere şıgmaz

pīr:

1. **pīr:**

Gazel 67

Mısra: 10

Üstad.

'İlm-i 'ışk ey cüvānlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pīr yok

2. **pīrümüz:-ümüz**

Gazel 58

Mısra: 1

Yaşlı; sevgili.

Mey-hāneye kılur bizi irşād pīrümüz
Zāhidliği bilür ki degül dil-pezirümüz

pīr ol-:

1. pīr oldı:-dı

Gazel 60

Mısra: 1

Yaşlı olmak.

Ten pīr oldı Çākerī gönül cüvān henüz
Çün oldı dil dilünde ḥadīs-i beyān henüz

pīrāye-i cūd u sehā:

1. pīrāye-i cūd u sehā:

Kaside 1

Mısra: 26

Cömertliğin süsü.

Evvelā Sıddīk-ı ekber kutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u sehā

pīr-i fertüt:

1. pīr-i fertüt:

Mesnevi 3

Mısra: 24

İhtiyar.

Ḳanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertüt andan cüvān

pīr-i mey-fürüş:

1. pīr-i mey-fürüşa:-a

Gazel 70

Mısra: 7

Meyhaneci, şarap satan pīr; şarap erbabı.

Cām-ı şabāhı şundı didi bī-ḥaber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

pīr-i muḡān:

1. pīr-i muḡān:

Gazel 69

Mısra: 3

Meyhaneci II Sevgili.

Dilden hele ben pīr-i muḡān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'işreti anuñ

pīr-i şükūfe:

1. pīr-i şükūfe:

Gazel 3

Mısra: 7

Solmak üzere olan çiçek.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe 'aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü kalbinde ıztırāb

piste-i handān:

1. piste-i ḥandānımız:-ımuḡ, -

Gazel 57

Mısra: 1

Ağzı açık fıstık; sevgilinin gülen ağzı.

Ey dehānuñ piste-i ḥandānımız
Ḥāk-i pāyuñ Çeşme-i ḥayvānumuz

piyāde:

1. piyāde:

Kıt'a 1

Mısra: 6

Satranç oyununda tarefeynden sıraya dizilen taşlardan herbiri.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ġazāyı piyāde eyler idüm

piyāle:

1. piyāleyi:-yi

Gazel 34

Mısra: 1

Kadeh.

Sāķī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. piyāle:

Gazel 114

Mısra: 9

Kadeh.

Sāķī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

3. piyāle:

Gazel 53

Mısra: 2

Kadeh, şarap bardağı.

Piyāle al ele sāķī ki dem geçer qalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ġam geçer qalmaz

4. piyāle:

Gazel 63

Mısra: 1

Kadeh, şarap bardağı.

Sāķī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol daḥı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

5. **piyāledür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 4

Kadeh - Aşık / şair, kadehi kendisine benzetmiştir.-.

Ger bir benüm gibi bulunırsa piyāledür
Devr-i lebinde hūn-ı ciger nūş ider mūdām

pür:

1. **pür:**

Gazel 59

Mısra: 3

Çok, dolu, pek çok.

Havf itmezüz ki var kavī pādişāhumuz
Leşker za‘īf ma‘reke pür düşmen oldu līk

2. **pürdür:-dür**

Gazel 130

Mısra: 10

Dolu.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

3. **pür:**

Gazel 64

Mısra: 2

Dolu.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma tūlū‘
Pür ola nūrıyla hūne-i cihān mecmū‘

pür eyle:-

1. **pür eyle:**

Gazel 53

Mısra: 4

Doldurmak (kadeh bağlamında).

Cem aldugınca ele cāmı muṭrib eydür-idi
Pür eyle cāmı ki devrân-ı Cem geçer kalmaz

pür ol-:

1. pür olmuş:-mıṣ

Gazel 83

Mısra: **10**

Dolmak; dolu.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

pür-nem:

1. pür-nem:

Tesdis 1

Mısra: **21**

Nemli.

Gözümün şışeleri doldı dilā pür-nem ile
Cürm ü günāhum añup geçdi günüm mātem ile

pür-nūr:

1. pür-nūr:

Kaside 2

Mısra: **29**

Nurla dolu.

La'lden gül ṭabak tutar pür-nūr
Ki şehün ayağına ide nişār

pür-sa'adet:

1. pür-sa'adet:

Gazel 4

Mısra: **6**

Büyük mutluluk .

İrakdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'âdet

pür-zâr-ı dil-efgâram:

1. pür-zâr-ı dil-efgâram:-am

Tesdis 1

Mısra: 26

Gönlü yaralı inleme dolu biri.

Çâkerî dünyede pür-zâr-ı dil-efgâram ben
Hüb-rû dil-ber-i mümtâza talebkâram ben

püser:

1. püsere:-e

Gazel 21

Mısra: 9

Oğul, erkek çocuk; sevgili.

Çâkerî virdi gönlin ol püsere
Aşşı kılmağı aña pend-i peder

puşt:

1. puştın:-ın

Mesnevi 1

Mısra: 9

Sırt.

Semek puştın sen itdüh gâva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldu rüşen

püşt-i felek:

1. püşt-i felek:

Gazel 60

Mısra: 7

Feleğın sırtı.

Kaddüh ham oldu püşt-i felek gibi âh kim
Göñlünde mihr-i dâr-ı fenâ hem-çünân henüz

1.20.R

rā kaş:

1. rā kaş:-ı

Gazel 116

Mısra: 7

'r' harfine benzeyen kaş.

Re' y itdi gönül rā kaşı mihrābına ıapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

rağbet:

1. rağbeti:-i

Gazel 102

Mısra: 1

Değer, kıymet.

Māl ü mülküñ çünkü yokdur hāk ıatında rağbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] handān [gam yime]

rağbet bul:-

1. rağbet buldı:-dı

Gazel 75

Mısra: 7

Rağbet görmek.

Ruğında hāl-i siyeh buldı dil-berüñ rağbet
Niteki dīn ile bulmuş durur cihānda Bilāl

rāğıb :

1. rāğıb:-durur

Gazel 47

Mısra: 4

Rağbet etmek, rağbet göstermek ; istemek.

Hān-ı cemālinden anuñ çeşm ü cān
Her biri bir ni'mete rāğıb durur

rāh:

1. **rāhı:-ı**

Gazel 83

Mısra: 10

Yol.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışk
Kesük başdan pür olmış rāhı gördüm

rāhat:

1. **rāhata:-a**

Gazel 121

Mısra: 2

Huzur, mutluluk.

Rāhata gīt miḥnete dir gel beri
Kānkı 'āşık kim seve sen dil-beri

2. **rāhat:**

Gazel 126

Mısra: 19

Rahat, huzur.

Rāhat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem 'ine her dem dokınur mevt şadāsı

rāhat ol:-

1. **rāhat oldu:--dı**

Gazel 6

Mısra: 7

Mutlu ve huzurlu olmak.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu ḥalk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

rāhat-ı rüh:

1. **rāḥat-ı rūḥum:-um**

Gazel 86

Mısra: 4

Ruh esenliği.

Benüm şîrîn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rūḥum bu mürde cismüme cānum

rāḥat-ı rûzgār:

1. **rāḥat-ı rûzgārı:-ı**

Gazel 82

Mısra: 12

Devrin rahatlığı.

Umaram devletüñde bendesiyem
Rāḥat-ı rûzgārı çok gördüm

rāḥat-ı şabr:

1. **rāḥat-ı şabr:**

Muaşşer 1

Mısra: 26

Sabır.

Seni seyr itmek içün geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldu kuluña rāḥat-ı şabr u sāmān

rāh-güzār:

1. **rāh-güzār:**

Kaside 2

Mısra: 44

Geçilen yol, geçit.

Tîğ-ı tîzüñ bir ābdur ki aña
Gerden-i düşmen oldu rāh-güzār

rāh-ı ışk:

1. **rāh-ı ‘ışk:**

Gazel 83

Mısra: 9

Aşk yolu.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı ‘ışk
Kesük başdan pür olmuş rāhı gördüm

rāh-ı reyhān-nesīm:

1. **rāh-ı reyhān-nesīm:**

Mesnevi 3

Mısra: 35

Reyhan kokulu şarap.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

rāh-ı reyhān-sirişt:

1. **rāh-ı reyhān-sirişt:**

Mesnevi 3

Mısra: 21

Reyhan tabiatlı (fesleğen kokulu) şarap.

Getür bir kadeh rāh-ı reyhān-sirişt
Ki ansuz gerekmez olursa behişt

rahm:

1. **rahm:**

Kaside 1

Mısra: 39

Merhamet.

Qanğı sâ‘il kim qapuñdan rahm umar
Ne qapucuñ redd ider ne ketħudā

rahm eyle-:

1. **rahm eyle:**

Gazel 49

Mısra: 2

Acımak, merhamet göstermek.

Cevr itme gönül cefāya döymez
Raḥm eyle begüm belāya döymez

2. raḥm eyle:

Gazel 9

Mısra: 9

Merhamet etmek, acımak.

Raḥm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

3. raḥm eyle:

Gazel 116

Mısra: 2

Acımak, merhamet göstermek.

Şeb-reng saçuñ göñlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

4. raḥm eylemedi:-me, -di

Gazel 101

Mısra: 8

Merhamet etmek, acımak.

Gözleri cānum alurken yine men‘ itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

rahm id-:

1. raḥm iderdi:-er, -di

Gazel 92

Mısra: 9

Acımak.

Çākerī raḥm iderdi saña ḥabīb
Gitse pend-i raḳīb gūşından

rahm -:

1. rahm it:

Gazel 107

Mısra: 7

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Gülşen içre meskenin ben bülbülüñ hâr eyleme
Şubh'dur feryādumı gūş eyle rahm it dostum

rahm kıl-:

1. rahm kıl:

Gazel 82

Mısra: 13

Acımak, merhamet etmek.

Rahm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zahmet-i rüzgārı çok gördüm

2. rahm kıl:

Gazel 99

Mısra: 3

Acımak, merhamet etmek.

Cān bülbüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña göñül vireliden oldı ciger-hūn

rahmet:

1. rahmet:

Gazel 58

Mısra: 9

Allah'ın bağışlaması, merhameti.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serir-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

2. raḥmeti:-i

Gazel 69

Mısra: 8

Merhamet, bağışlama.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāḳī bize bir cām getür nūş idelüm kim

3. raḥmet:

Gazel 81

Mısra: 9

Merhamet, esirgeme.

Çākerī raḥmet āyetin oḳı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

4. raḥmet:

Kaside 1

Mısra: 2

Merhamet, bağışlama.

Yā İlāhe'l- 'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḥmet umar her gedā

5. raḥmetüñden:-üñ, -den

Kaside 1

Mısra: 6

Merhamet, bağışlama.

Cümle 'ālem cürmine besdür hemān
Raḥmetüñden zerrece kılsañ 'atā

6. raḥmetüñden:-üñ, -den

Kaside 1

Mısra: 36

Merhamet, bağışlama.

Muṣṭafā'nuñ āline etbā'ına
Raḥmetüñden raḥmet eyle dā'imā

7. raḥmetümden:-üm, -den

Kaside 1

Mısra: 37

Merhamet, bağışlama.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kaṭ'-ı recā

8. raḥmeti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 30

Merhamet.

Çākerī sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

9. raḥmet:

Gazel 58

Mısra: 8

Rahmet; ihsan.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḫdan emīrümüz

raḥmet eyle:-

1. raḥmet eyle:

Gazel 27

Mısra: 2

(Ya Rab) merhamet et, bağışla.

Maḫşerde raḥmet eyle yā Rab yüzüm qaradur
Derdā ki mūy-ı rīşüm aḡ u işüm ḥaṭādur

2. raḥmet eyle:

Kaside 1

Mısra: 36

Merhamet etmek, bağışlamak.

Muştafa'nun âline etbâ'ına
Raḥmetünden raḥmet eyle dâ'imā

3. raḥmet eyle:

Mesnevi 1

Mısra: 1

Merhamet et, bağışla.

İlâhî Çâkerî'ye raḥmet eyle
Kıyâmetde maḳâmın cennet eyle

4. raḥmet eyle:

Mesnevi 1

Mısra: 6

Merhamet et, bağışla.

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerîmā raḥmet eyle gey buñaldum

5. raḥmet eyler:-r

Mesnevi 2

Mısra: 30

Merhamet etmek.

Çâkerî sözün tutarsa şehriyâr
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgâr

rahmet it:-

1. raḥmet it:

Kaside 1

Mısra: 3

Merhamet etmek, bağışlamak.

Lutfuñ ile raḥmet it ben mücrime
Anda kim ‘āciz ḳalısar enbiyā

raḥmet um-:

1. raḥmet umsa:-sa

Gazel 21

Mısra: 7

Rahmet ummak.

Ki Ḥaḳuñ luṭfı ḥāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfī raḥmet umsa n'ola

raḥmeten li'l-‘ālemīn:

1. raḥmeten li'l-‘ālemīn:

Kaside 1

Mısra: 13

Alemlerin rahmeti; Hz. Muhammet.

Nūr-ı ‘ālem raḥmeten li'l-‘ālemīn
Ḥāce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

raḥmeten li'l-‘ālemīn:

1. raḥmeten li'l-‘ālemīnsin:-sin

Mesnevi 1

Mısra: 45

Alemlere rahmet.

Ḥudādan raḥmeten li'l-‘ālemīnsin
Şefā‘at ḳıl şefī‘ü'l-müznibīnsin

raḥmet-i ḥaḳ:

1. raḥmet-i ḥaḳ:

Gazel 63

Mısra: 8

Allah'ın merhameti.

Gördüm düşümde hâtif-ı ğaybî nidâ kılar
Mey nûş kılar ki rahmet-i hak bî-kerân imiş

rahmet-i rahmân:

1. rahmet-i rahmân:

Gazel 97

Mısra: 10

Allah'ın merhameti, acıma ve esirgemesi.

Hakikat rahmet-i Rahmân bulursın
Taleb kılar Muştafâ'yı Çâkerî kim

rahmet-i rahmân ol-:

1. rahmet-i rahmân olacaqdur:-acak, -dur

Gazel 36

Mısra: 4

Allah'ın rahmeti olmak.

Maşşerde kime rahmet-i Rahmân olacaqdur
Ben cürm [ü] günâh işlemişem sūfî haber vir

rahmet-i rahmân:

1. rahmet-i rahmâna:-a

Gazel 102

Mısra: 6

Allah'ın merhameti.

Gerçi cürmün Çâkerî çokdur günâhuñ bî-şümâr
Rahmet-i Rahmâna yokdur hadd ü pâyân gam yime

rakib:

1. rakibe:-e

Gazel 55

Mısra: 5

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Raķībe okusa ĥüsnüñ kitābın
Ki kāfir ma‘nī-i Qur‘ān‘ı bilmez

2. raķīb:

Gazel 61

Mısra: 8

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Maħalleñ çevresinde āh iderken
Raķīb it gibi ürdi didi cāmūş

3. raķībi:-i

Gazel 1

Mısra: 6

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

‘Işķ uşşāķa belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Ĥudā

4. raķībe:-e

Gazel 49

Mısra: 13

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Sögdükçe raķībe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘īn du‘āya döymez

5. raķībi:-i

Gazel 73

Mısra: 5

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Ne revādur ki yata Ka‘be‘de seg
Kūyuñ içinde raķībi ķoma kim

6. rakīb:

Gazel 30

Mısra: 5

Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse, rakip.

Rakīb için gönül terk itme yarı
‘Asel var mı ki-anuñ zenburi yokdur

7. rakībūñ:-üñ

Gazel 98

Mısra: 6

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Rakībūñ yüzine bak kara olsun

8. rakībi:-i

Gazel 107

Mısra: 1

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Karşumuzda it rakībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi lutf eyle bīzār eyleme

9. rakībūñsüz:-üñ, -süz

Gazel 132

Mısra: 3

Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse.

Rakībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oñ hey

rakīb-i nākıs:

1. raķīb-i nākış:

Gazel 19

Mısra:

Rakip; cahil rakip.

Redd itdi raķīb-i nākış dost
Aķsente zihī kemāl-i dil-ber

rām ol-:

1. rām olmasun:-ma, -sun

Gazel 31

Mısra: 5

(Dünya nasıl) itaat etmesin.

Nice rām olmasun saña ‘ālem
Dehenūñ hātem-i Süleymān'dur

rāst-bīn:

1. rāst-bīndür:-dür

Gazel 37

Mısra: 4

Her şeyin doğrusunu gören.

Görür baķduķça çeşmüm serv-ķaddūñ
Hemīşe çeşm-i ‘āşık rāst-bīndür

rāstī serv:

1. rāstī serv:

Gazel 20

Mısra: 7

Dik; mütenasip.

Rāstī serv diyen ķāmetüñe toğrı dimiş
Meh-i nev dağı dimiş ķaşuña līk egri ķaber

ravza-i dārü'l-bakā-r:

1. ravza-i dārü'l-bakādur:-dur

Gazel 102

Mısra: 3

Cennet bahçesi.

Bir gün olısar ḥarābī cism-i vīrān gam yime
Ravza-i dārü'l-bakādur çünki 'āşık meskeni

rāya düş-:

1. rāya düşürdi:

Gazel 116

Mısra: 8

Fikre düşmek, düşünceye kapılmak.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

rāygān:

1. rāygān:

Kaside 2

Mısra: 20

Karşılıksız.

Göster al cān yüzün didüm didi kim
Rāygān yüz mi gösterür dil-dār

redd id-:

1. redd ider:-er

Kaside 1

Mısra: 40

Reddetmek, geri çevirmek.

Kağı sā'il kim kapuñdan rahm umar
Ne kapucuñ redd ider ne kethudā

redd it:-

1. redd itdi:-di

Gazel 19

Mısra: 7

Geri çevirme.

Redd itdi rakīb-i nākış dost
Ahsente zihī kemāl-i dil-ber

2. redd itse:--se

Gazel 5

Mısra: 5

Reddetmek, kabul etmemek.

Ne gam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ḥarābāt

rehā düş:-

1. rehā düşer:-er

Gazel 18

Mısra: 8

Kurtuluşa erme.

‘İşk ehli defterinde bu ḥaṭ yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide gamdan rehā düşer

reh-i ‘ışk:

1. reh-i ‘ışkuñda:-uñ, -da

Gazel 86

Mısra: 9

Aşk yolu.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

2. reh-i 'ışkuñda:-uñ, -da

Tahmis 1

Mısra: 18

Aşk yolu.

Bulur devlet kapunda hāk olanlar

Reh-i 'ışkuñda bī-idrāk olanlar

reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā:

1. reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā:

Kaside 1

Mısra: 16

Aşfiya ve evliyanın yol göstericisi; Hz. Muhammed.

Şāhib-i Mi'rāc şadr-ı kā'ināt

Reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā

reng:

1. rengin:-īn

Gazel 70

Mısra: 10

Renk; renkli.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören

Aḥsent nazm şöylece rengin ü ter gerek

2. reng:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Renk.

Qanı sāķī ol reng-i bāde-'abīr

Ki qandan virür reng dihķān-ı pīr

reng-i bāde-'abīr:

1. reng-i bāde-'abīr:

Mesnevi 3

Mısra: 33

Misk kokulu şarap.

Ƙanı sākī ol reng-i bāde-‘abīr
Ƙi ƙandan virūr reng dihƙān-ı pīr

reng-i şad-berg-i ruh:

1. reng-i şad-berg-i ruĥuñ:-uñ

Muaşşer 1

Mısra: 31

Katmerli olan yanağın rengi.

Reng-i şad-berg-i ruĥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoĥbetini reşk ile bülbul utanur

resen:

1. resen:

Gazel 16

Mısra: 8

İp; ıŝık, hüźme.

Boynı bağlu ƙul itdi ĥurşīdi
Ƙi şu‘āī durur resen derler

reşk:

1. reşk:

Muaşşer 1

Mısra: 32

Kıskançlık.

Reng-i şad-berg-i ruĥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoĥbetini reşk ile bülbul utanur

reşk id-:

1. reşk ide:-e

Gazel 21

Mısra: 6
Kıskanmak.

Bir adeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

2. reşk ider:-er

Gazel 109

Mısra: 4
Kıskanmak.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifāt
Reşk ider sīb-i cinān sīंबरīn ғabғabuña

2. reşk ider:-er

Gazel 121

Mısra: 6
Kıskanmak.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la‘line cennet Kevser'i

reşk it:-

1. reşk itdi:-di

Gazel 41

Mısra: 3
Kıskanmak.

Kevser lebüñe şöyle reşk itdi dirler ey hūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

resm:

1. resmin:-in

Gazel 83

Mısra: 3
Resim, görüntü.

Cefâ resmin götür kim ben cefâdan
Yıkılmış çok sarây-ı şâhı gördüm

resm ü esâs:

1. resm ü esâsı:-ı

Gazel 126

Mısra: 4

Temel.

‘Ömrüñ evi bünyâdına zinhâr tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esâsı

revâ:

1. revâdur:-dur

Gazel 73

Mısra: 6

Uygun, yaraşır.

Ne revâdur ki yata Ka‘be‘de seg
Kūyuñ içinde raķībi koma kim

2. revâ:

Gazel 84

Mısra: 8

Uygun, yaraşır.

Dimek revâ mı nigârı nehâra beñzetdüm
Cemâli şem‘i durur nūr iden nehârı daħı

revân:

1. revân:

Gazel 64

Mısra: 7

Hemen, derhal II Şarap.

Eger ‘azâzil içeydi şarâb-ı nâbı revân
Kılurdi Âdem‘e fi‘l-hâl biñ sücūd u rükū‘

2. revān:

Gazel 58

Mısra: 5

Akan, giden.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezîrümüz
Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

3. revān:

Gazel 71

Mısra: 2

Giden.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ içün rūhı revān itsem gerek

4. revān:

Mesnevi 3

Mısra: 39

Can, ruh.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir habbe degmez sarāy-ı cihān

5. revānsuz:-suz

Gazel 47

Mısra: 2

Giden; ruh.

Yārdan ayru şu ki alupdurur
Bil ki revānsuz urı ālīb durur

6. revān:

Gazel 60

Mısra: 4

Akıcı.

Dildār-ı bî-vefâ için eyvâh kim dahı
Seylâb-ı eşk-i çeşm ruhuında revân henûz

revân eyle-:

1. revân eylemege:-meg, -e

Gazel 108

Mısra: 4

Akıtmak, dökmek.

Dil-i bî-çâremi gör kim nice ılan itdi gider
Dil-berûñ yolına rûhını revân eylemege

revân eyle-:

1. revân eyler:

Gazel 17

Mısra: 2

Akmak; akıtmak.

‘Aşıkılarınuñ ılanın her yaña revân eyler
Ol hûnî gözün dâyim kaçd-ı dil ü cân eyler

revân id-:

1. revân ider:

Gazel 24

Mısra: 6

(O kimse) gider.

‘Âlem-i fânîde bulur zevk-ı hayât-ı câvidân
Ol leb-i cân-fezâ için rûhı şu kim revân ider

revân it-:

1. revân it:

Gazel 51

Mısra: 7

Dökmek, akıtmak.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim fetḥ-i bāb olmaz

revān ol-:

1. revān olur:-ur

Gazel 62

Mısra: 5

Gitmek.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanā lā-cerem gerek yoldaş

revzen:

1. revzen:

Gazel 96

Mısra: 6

Pencere.

Temāşā kılmāğa ḥüsnüñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

re'y:

1. re'y:

Gazel 116

Mısra: 7

Fikir, düşünce.

Re'y itdi gönül rā kaşı mihrābına tıpmak
Minnet Ḥaḳ'adur kim beni bu rāya düşürdi

revhān id-:

1. reyḥān ider:

Gazel 23

Mısra: 4

Reyhan bitkisine dönüştürmek. - Ayva tüyünün mor renge dönüşmesi. -.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

rıdvān gulāmı:

1. rıdvān gulāmıdur:-ı, -dur

Gazel 38

Mısra: 1

Cennetin kapıcısı (olan) köle; aşık.

Yüzi behişt ü ḥaşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hūr-ı māh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

rind:

1. rind:

Gazel 21

Mısra: 7

Kalender, aldırıışsız, dünya işlerini hoş gören.

Ki Ḥaḳuñ luṭfı ḥāş u ‘āmā irer
Rind ile şūfī rahmet umsa n'ola

rind-i ḥāş:

1. rind-i ḥāş:

Gazel 117

Mısra: 6

Seçkin rind.

Rind-i ḥāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ḳo taḳvā vü zühhd itsün ṭaleb

rivāyet:

1. rivāyet:

Gazel 4

Mısra: 2

Söylenti, bir haber, söz veya hadisenin hikayesi.

Cemāl-i hūr hüsnuñden rivāyet
Behişt-i ‘adn kūyuñdan kināyet

riyā:

1. riyādan:-dan

Gazel 60

Mısra: 6

İki yüzlülük - Sevgilinin verdiği sözü tutmaması. -.

Kim var sende dahı riyādan nişān henūz
‘Ömr āfītābı irdi ser-i kūha ey dirīg

rızā:

1. rızāsı:-sı

Gazel 126

Mısra: 22

Razı olmak, hoşnutluk. - Allah'ın rızası -.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

rızā düş-:

1. rızā düşer:

Gazel 18

Mısra: 10

Razı olmak, kabullenmek düşer.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taқdıre қıl havāle ki senden rızā düşer

ruh:

1. ruһuñdan:--uñdan

Gazel 3

Mısra: 6

Yanak.

Zühre cebînüñe nice olmaya müşteri
Ey mâh çün ruḥuñdan alur nûrî âfitâb

2. ruḥuñda:--uñda

Gazel 4

Mısra: 3

Yanak.

Siyeh-nâme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu‘ayyendür ki ḳaddüñdür ḳıyâmet

3. rûhı:-ı

Gazel 71

Mısra: 2

Can.

Her gün ey meh-rû yoluñda terk-i cân itsem gerek
Ḳâmet-i dil-cûñ içün rûhı revân itsem gerek

4. ruḥında:-ın, -da

Gazel 75

Mısra: 7

Yanak.

Ruḥında ḥâl-i siyeh buldı dil-berüñ raġbet
Niteki dîn ile bulmuş durur cihânda Bilâl

5. ruḥında:-ın, -da

Gazel 84

Mısra: 1

Yanak.

Ruḥında zülfini ebr-i bahâra beñzetsüm
Cemâli Ka‘be’sini perdedâra beñzetsüm

6. ruḥuñda:-uñ, -da

Gazel 85

Mısra: 17

Yanak.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi mārā beñzetdüm

7. ruḥuñdan:-uñ, -dan

Gazel 98

Mısra: 9

Yanak.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

8. rūhını:-ın, -ı

Gazel 108

Mısra: 4

Can.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ılan itdi gider
Dil-berüñ yolına rūhını revān eylemege

9. ruḥuñ:-uñ

Gazel 108

Mısra: 5

Yanak.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayān eylemege

10. ruḥında:-ın, -da

Gazel 122

Mısra: 1

Yanak.

Ruḥında her kişi kim görse zülf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

11. **ruḥuñda:-uñ, -da**

Gazel 60

Mısra: 4

Yanak.

Dildār-ı bî-vefâ içün eyvâh kim daḥı
Seylâb-ı eşk-i çeşm ruḥuñda revân henûz

12. **ruḥ:**

Kıt'a 1

Mısra: 5

Ruh, can.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

13. **ruḥlaruñsuz:-lar, -uñ, -suz**

Gazel 57

Mısra: 7

Yanak, yüz.

Ey çerāğ-ı dīde-i giryānımız
Ruḥlaruñsuz rûz-ı baḥtum qaradur

14. **ruḥuñ:-uñ**

Gazel 1

Mısra: 1

Far. Yanak. - Mecazen yüz manasında da kullanılır. -.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā
Vey saçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

ruh-ı alüm:

1. **ruḥ-ı alüm:-üm**

Gazel 86

Mısra: 7

Kırmızı yanaklı.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki ‘âlemdeki varum gönül tahtında sultânüm

rûhı revân id-:

1. rûhı revân ider:-er

Gazel 24

Mısra: 6

Ölmek.

‘Âlem-i fânîde bulur zevk-ı hayât-ı câvidân
Ol leb-i cân-fezâ içün rûhı şu kim revân ider

rûh-ı revân:

1. rûh-ı revânüm:-um

Gazel 86

Mısra: 1

Yürüyen ruh; güzel.

Nigârüm dil-berüm rûh-ı revânüm yâr-ı cânânüm
Ḥabîbüm mü‘nisüm yârum benüm luṭf issi sultânüm

ruhlaruñuñ genc:

1. ruhlaruñuñ gencini:

Gazel 11

Mısra: 5

Yanağın hazinesi.

Ruḥlaruñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mâr saçuñ tārümâr

ruhsâr:

1. ruhsârı:-ı

Gazel 132

Mısra: 1

Yanak.

Ne gökçekdür güzel ruhsârı oh hey
Ne şîrîndür şeker güftârı oh hey

2. ruhsârı:-ı

Gazel 132

Mısra: 8

Yanak.

Ne hoşdur şol şanem ruhsârı oh hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

ruhsat vir:-

1. ruhsat virürsin:-ür, -sin

Mesnevi 2

Mısra: 20

Kalıp ifade. İzin vermek.

Rüşvete ruhsat virürsin ne 'aceb
Dîn yolında dürişürsin rûz u şeb

rükn-i Ka'be-i:

1. rükn-i Ka'be-i:--i-i

Kaside 1

Mısra: 24

Kabe'nin direği; dört halife.

Çâr-yâr-ı Muştafâ k'anlar durur
Çâr rükn-i Ka'be-i şıdk u şafâ

rükû':

1. rükû':

Gazel 64

Mısra: 8

Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvâzî gelecek şekilde eğilmek.

Eger 'azâzil içeydi şarâb-ı nâbı revân
Kılurdı Âdem'e fi'l-hâl biñ sücûd u rükû'

rumh:

1. **rumhı:-ı**

Kaside 2

Mısra: **41**

Mızrak.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

rûm-il:

1. **rûm-ili:-i**

Gazel 88

Mısra: **3**

Rumeli.

Qıl haṭṭuñ aña kâtib-i defter Qayacuğum
Hâl-i ruḥuñ ki Rûm-ili beglerbegisidür

rûşen:

1. **rûşen:**

Gazel 124

Mısra: **1**

Parlak.

Qankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rûşen iken gün yüzi

rûşen eyle:-

1. **rûşen eyle:**

Gazel 27

Mısra: **5**

Aydınlat.

'İşyân içinde qalmış bî-nûr [u] bî-żıyâdur
Şem'-i hidâyetüñle dil çeşmin eyle rûşen

rüşen id-:

1. rüşen ider:-er

Gazel 64

Mısra: 3

Aydınlatmak.

Cihānı rüşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise tülū‘ āfitāb-ı çarḥ

rüşen ol-:

1. rüşen ola:-a

Gazel 96

Mısra: 4

Açıġa çıkmak.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem‘
Dilerseñ sūzuñ ola ḥalka rüşen

2. rüşen oldı:-dı

Mesnevi 1

Mısra: 10

Aydınlanma.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldı rüşen

Rüstem:

1. Rüstem:

Gazel 2

Mısra: 8

Ünlü İran şairi Firdevsi'nin Şehname'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey şakın
Çarḥa şor bir kıanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

rüsvā:

1. rüsvādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 1

Rezil.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruḥlaruña bülbul-i gūyādur bu

rüsvā-yı 'ām:

1. rüsvā-yı 'ām:

Gazel 107

Mısra: 5

Halka rezil olmak.

Açma ağzın kıl ḥazer rüsvā-yı 'ām eyler seni
Gonca gūlsün 'andelībe keşf-i esrār eyleme

rüsvā-yı cihān:

1. rüsvā-yı cihān:

Gazel 12

Mısra: 2

Dünyaya rezil olmak.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āḥır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-'izār

rüsvā-yı cihān eyle:-

1. rüsvā-yı cihān eyler:-r

Gazel 17

Mısra: 4

Dünyaya rezil etmek.

Ser-mest kılup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

rüşvet:

1. rüşvete:-e

Mesnevi 2

Mısra: 20

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Rüşvete ruḥṣat virürsin ne ‘aceb

Dīn yolında dürişürsin rûz u şeb

2. rüşvete:-e

Mesnevi 2

Mısra: 21

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Derûññ tīmârı yitmez rüşvete

Hîç lâıyık iş degüldür devlete

3. rüşveti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 23

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nām

Şöyle bil kim memleket tutmaz nizām

4. rüşveti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 26

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ

Kaṭ‘ iderseñ rüşveti devlet senüñ

5. rüşveti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 27

Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

rüşvet defteri:

1. rüşvet defteri:-i

Mesnevi 2

Mısra: 12

Rüşvet defteri .

Çanı anuñ gibi bir dîn serveri
Yoğıldı devrinde rüşvet defteri

rûz:

1. rûz:

Mesnevi 2

Mısra: 19

Gündüz.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne ‘aceb
Dîn yolında dürişürsin rûz u şeb

rûze:

1. rûze:

Gazel 21

Mısra: 3

Ramazan, oruç.

Câm-ı şâfi ki devr-i gül de geçer
Rûze gitdi getür berü sâķī

rûzedâr:

1. rûzedâra:-a

Gazel 84

Mısra: 4

Oruçlu.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

rūzgār:

1. rūzgāra:-a

Gazel 81

Mısra: 8

Zaman, devir.

Hayr ü şer çünki cümle Hağdandur
Töhmeti nice rūzgāra kılam

2. rūzgāra:-a

Gazel 85

Mısra: 8

Zaman, devir.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rūzgāra beñzetdüm

rūzgār dön-:

1. rūzgār döner:-er

Mesnevi 3

Mısra: 47

Zaman döner, değışir.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu hāl üzre çünkim döner rūzgār

rüz-ı baht:

1. rüz-ı bahtum:-um

Gazel 57

Mısra: 7

Bahtın yüzü.

Ey erāġ-ı dīde-i giryānımız
Ruĥlaruñsuz rûz-ı baĥtum aradur

1.21.S

sa‘ādetlü ser:

1. sa‘ādetlü seri:--i

Gazel 8

Mısra: 2

Saadetli baş, komutan.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbéri var
Sultān-ı dü kevn oldı sa‘ādetlü seri var

şabā:

1. şabā:

Gazel 43

Mısra: 7

Sabah rüzgarı.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i ‘āşığa infī‘āl arturur

2. şabā:

Gazel 74

Mısra: 5

Sabah rüzgarı.

Fıkr idelden gülşen-i ḥüsnüñ ḥadīşini şabā
Gül gibi açıldı göñlüm teng iken gönca-misāl

3. şabā:

Gazel 20

Mısra: 1

Gün doğusundan esen rüzgar.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyesin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

4. **şabādan:-dan**

Gazel 93

Mısra: 6

Sabah rüzgarı.

Esbūñ şanemā bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

5. **şabā:**

Gazel 113

Mısra: 3

Sabah rüzgarı.

Şām-ı zülfūñ hayāliyle şabā
Çın seherden turur görür ‘arabı

şabāya döy-:

1. **şabāya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 20

Rüzgara dayanmak.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzūk olur şabāya döymez

sābit-kadem:

1. **sābit-ķadem:**

Gazel 41

Mısra: 10

Kararlı; ayağına sağlam.

Ey yār Çākerī'nüñ düşdügini görürseñ
‘Ayb itme mest-i miskīn sābit-ķadem degöldür

sabr:

1. **şabrı:-ı**

Gazel 115

Mısra: 8

Sabır.

Gönlümi benden alan âl ile mestâne gözi
Korğaram bir gün alur şabrı vü ârâmı daği

2. şabr:

Gazel 84

Mısra: 9

Sabır, dayanma.

Hayâl-i yâr ki sînemde kıldı şabr u karar
Bir ulu şadr-nişîn nâmdâra beñzetdüm

şabr eyle-:

1. şabr eylesün:-sün

Muaşşer 1

Mısra: 28

Sabretmek, dayanmak.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim kurbân
Nice şabr eylesün ey şâh bu cevre insân

şabr id-:

1. şabr iden:-en

Tahmis 1

Mısra: 9

Tahammül etmek, dayanmak.

Cefâya şabr iden irer vefâya
Ki bîmâr olana tîmâr iderler

şabr it-:

1. şabr it:

Gazel 18

Mısra: 9

Sabır etmek, tahammül etmek.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre kıl havāle ki senden rızā düşer

2. şabr it:

Gazel 22

Mısra: 9

Sabretmek. Sabret!.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerī
Kim tīr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

3. şabr it:

Tahmis 1

Mısra: 7

Sabır göstermek, tahammül etmek.

Dilā şabr it ğam u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

saç:

1. saçuñ:-uñ

Gazel 1

Mısra: 2

Saç.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Hudā
Vey saçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. saçını:-ı, -nı

Gazel 43

Mısra: 7

Saç.

Dağıdur dem-ā-dem saçını şabā
Dil-i 'āşığa infī'āl arturur

3. **şacına:-ın, -a**

Gazel 62

Mısra: 5

Saç - Sevgilinin saçı siyah olduğu için geceye benzetilmiştir. -.

Şacına varsa gönül cânı da revân olur
Gice sefer kılane lâ-cerem gerek yoldaş

4. **saçı:-ı**

Gazel 68

Mısra: 5

Saç.

Saçı çevgānıyla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

5. **şacıñ:-uñ**

Gazel 99

Mısra: 2

Saç.

Şeb-dîz şacıñ fikri kılor gönümi maḥzûn
Şîrîn lebûññ şevkı ider yaşumı gülgûn

6. **şacıña:-uñ, -a**

Gazel 99

Mısra: 9

Saç.

Nesh oldu cihân içre bugün Kışsa-i Mecnûn
Leylî şacıña Çākerî 'ışkın işiden dir

7. **saçı:-ı**

Gazel 101

Mısra: 8

Saç.

Gözleri cānum alurken yine men' itdi nigār
Baña raḥm eylemedi girdi saçı dām-ı deme

8. **şaçuñ:-uñ**

Gazel 116

Mısra: 1

Saç.

Şeb-reng şaçuñ göñlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

9. **şaçum:-um**

Gazel 119

Mısra: 5

Saç.

Başumda şaçum ağardugınca
Ey vāy göñül daḥi kararadı

10. **şaçı:-ı**

Gazel 120

Mısra: 2

Saç.

Māh-ı tābānı yüzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li saçı nāfe-i Tātārı şıdı

11. **şaçı:-ı**

Gazel 113

Mısra: 1

Saç, sevgilinin saçı.

Ey saçı kara baḥtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

sācid:

1. sâcidi:-i

Gazel 117

Mısra: 4

Secde eden.

Küfr-i zülfin ‘arz iderse ol büt-i tersâ-beçe
Ehl-i zünnâr ü çelîpâ ide biñ biñ sâcidi

saçuñ zencîri:

1. saçuñ zencîri:-i

Gazel 94

Mısra: 3

Saçın zinciri.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben
Cigerden tîr-i ğamzeñ âh dilden

şad hezârân:

1. şad hezârân:

Gazel 117

Mısra: 10

Yüz binlerce.

Çâkerî lâf-ı ‘ibâdet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezârân zâhidi

şadâ-yı çeng:

1. şadâ-yı çeng:

Gazel 54

Mısra: 7

Çengin sesi.

Ki çarh devrini göñlüñce dâ‘imâ kılmaz
Şadâ-yı çeng ile gülşende bâde nûş it kim

şad-pâre dil:

1. şad-pāre dil:

Gazel 6

Mısra: 12

Deyim. Parça parça olmuş gönül; üzüntüsü artmak, kırılmak.

Bir şınuş şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

şadr-ı kā’ināt:

1. şadr-ı kā’ināt:

Kaside 1

Mısra: 15

Kainatın efendisi; Hz. Muhammed.

Şāhib-i Mi‘rāc şadr-ı kā’ināt
Reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā

şadr-nişīn:

1. şadr-nişīn:

Gazel 84

Mısra: 10

Baş köşede oturan.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

şafā:

1. şafāsıyla:-sı, -y, -la

Gazel 51

Mısra: 5

Gönül huzuru/şenliği.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruş ‘azāb olmaz
Anuñçün Ka‘be kūyuñ dil tavāf eyler şafāsıyla

2. şafā:

Kaside 1

Mısra: 24

Gönül huzuru; temizlik.

Çār-yār-ı Muştafâ k'anlar durur
Çār rükn-i Ka'be-i şıdk u şafâ

3. şafâda:-da

Murabba 1

Mısra: 14

Gönül huzuru; eğlenmek.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

şafâ vü tarab:

1. şafâ vü tarab:

Gazel 52

Mısra: 12

Sefa ve şenlik.

Sâkî yine bir cām getür Çakerî'ye kim
Bî-bâde cihân içre şafâ vü tarab olmaz

şafâ-yı şöhet-i mestân:

1. şafâ-yı şöhet-i mestânı:-ı

Gazel 55

Mısra: 8

Sarhoşların şöhetinin [meclisinin] zevki.

Getür sâkî mey-i şâfî ki huşyâr
Şafâ-yı şöhet-i mestânı bilmez

şâfî:

1. şâfî:

Gazel 129

Mısra: 5

Saf, halis.

Ki ŧiŧeyle çıkara erba'ini
ŧarāb ol dem olur ey ŧūfi ŧāfi

ŧağ es-:

1. ŧağ esen:

Gazel 16

Mısra: 6

ŧağ salim kalmak, afiyetde olmak.

Çin-i zulfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād ŧağ esen dirler

ŧağ ol-:

1. ŧağ olsun:-sun

Kıt'a 1

Mısra: 13

ŧağ ol, çok yaŧa.

ŧāh-ı 'ālem-penāh ŧağ olsun
ākeriyem ezelde āker idüm

2. ŧağ olursam:-ur, -sa, -m

Kıt'a 1

Mısra: 12

İyileŧmek.

Haŧa aldum kesildi dirlicüğüm
ŧağ olursam ŧolağ olam der idüm

sāğar:

1. sāğara:-a

Gazel 50

Mısra: 1

Kadeh.

Bāde-i 'ıŧk sāğara ŧıgmaz
Nitekim derd deftere ŧıgmaz

2. sâgardadur:-dadur

Gazel 25

Mısra: 8

Kadehdedir. - Sevgilinin güzelliği baştan başa kadehi andırır. Aşığın gönlü bu kadeh içindedir. -.

Ko kemend-i şayd-ı Behrâm'ı bu dem sâkî getür
Câm-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sâgardadur

3. sâgarı:-ı

Gazel 121

Mısra: 8

Kadeh.

Meyden özge yok durur def'-i melâl
Lâle gibi kıma elden sâgarı

4. sâgarı:-ı

Gazel 123

Mısra: 4

Kadeh.

Düşeli la'lûñ hayâli dîdeme
Hûn-ı dilden tıldı çeşmüm sâgarı

sâgar-ı dil-güşây:

1. sâgar-ı dil-güşây:

Mesnevi 3

Mısra: 19

Gönüle ferahlık veren kadeh.

Kanı sâkî ol sâgar-ı dil-güşây
Ki şüret-nümâdur ma'ânî-fezây

sâgar-ı mey:

1. sâġar-ı mey:

Muaşşer 1

Mısra: 33

Şarap kadehi.

Ğadehe sâġar-ı mey dökmege kulkul utanur

Âh o gerdendeki ĥâli göricek fül utanur

sâġar-ı şarâb:

1. sâġar-ı şarâb:

Gazel 128

Mısra: 1

Şarap kadehi.

Sâkiyâ sâġar-ı şarâb kanı

Vaqt-i şubĥ oldu âfitâb kanı

sahâvet:

1. sahâvetde:-de

Gazel 133

Mısra: 14

Cömertlik.

Du‘â kıl Çâkerî Şeh Bâyezîd'e

Sahâvetde ki oldur Ĥatem-i Tayy

sahbâ:

1. şahbâya:-y, -a

Gazel 116

Mısra: 6

Şarap, içki.

Şîrîn ile telĥ oldu cihan ‘ayşî anuñ çün

Gönlüm beni yâr u mey ü şahbâya düşürdi

sahî eyle:-

1. saḥī eyler:

Gazel 15

Mısra: 3

Cömertleştirmek, eliaçık kimse haline getirmek.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaṣīṣi
Virür varın biliş ü yada dirler

şāhib-cemāl:

1. şāhib-cemāl:

Gazel 39

Mısra: 3

Güzel yüzlü.

Devr-i ḥüsnüñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āṣārıdur

şāhib-i mi‘rāc:

1. şāhib-i mi‘rāc:

Kaside 1

Mısra: 15

Mi'rāc sahibi, Hz. Muhammed Peygamber Efendimizin, Receb ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cismen çıkması mu'cizesi.

Şāhib-i Mi‘rāc şadr-ı kâ‘ināt
Reh-nümā-yı evliyā vü aşfiyā

şāhib-kırān:

1. şāhib-kırān:

Gazel 63

Mısra: 6

Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar.

Ḥāk oldılar ki her biri şāhib-kırān imiş
Nüş eyle cām-ı bāde vü gör ehl-i şevketi

şāhib-nażar:

1. **şāhib-naẓar:**

Gazel 70

Mısra: 6

Görmesini bilen (kimse).

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-naẓar gerek

şahrā:

1. **şahrāya:--ya**

Gazel 3

Mısra: 7

Kır, ova, çöl.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü kalbinde ıztırāb

2. **şahrāda:-da**

Gazel 110

Mısra: 8

Ova.

Kaçmazdı tağa şimdi daḥi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

şahrā-yı firāk:

1. **şahrā-yı firāk:**

Gazel 66

Mısra: 6

Ayrılık çölü. - Aşık sevgiliden ayrılmasını çöl ile betimlemiştir. -.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

şahrā-yı haşre:

1. **şahrā-yı haşre:-e**

Gazel 59

Mısra: 1
Kıyamet sahrası.

Şahrâ-yı haşre şıgmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

sâ'il:

1. sâ'il:

Kaside 1
Mısra: 39
Dilenci.

Kağgı sâ'il kim kapuñdan rahm umar
Ne kapucuñ redd ider ne kethudâ

sâ'ir it-:

1. sâ'ir itdüh:-dü, -ñ

Mesnevi 1
Mısra: 14
Hareket ettirmek.

Sen itdüh günbed-i eflākı dā'ir
Sen itdüh hey'et-i hırşīdi sâ'ir

sākī:

1. sākī:

Gazel 34
Mısra: 1
Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sākī getür piyāleyi ki dev[r]-i lāledür
Muṭrib nevāya başla ki cāna nevāledür

2. sākī:

Gazel 43
Mısra: 1
Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

3. sākī:

Gazel 54

Mısra: 3

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getür sākī
Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

4. sākī:

Gazel 69

Mısra: 7

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sākī bize bir cām getür nüş idelüm kim

5. sākī:

Gazel 52

Mısra: 11

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü tarab olmaz

6. sākī:

Gazel 101

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

7. sākī:

Gazel 110

Mısra: 5

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī bahār mevsimidür cām-ı Cem getir
Bir dem gele ki qalmaya ‘ālem bahār ile

8. sākī:

Gazel 114

Mısra: 9

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

9. sākī:

Gazel 115

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

10. sākī:

Gazel 115

Mısra: 4

Kadeh sunan, suvarıcı.

Gam eger bize hücüm eyler ise ceng idelüm
Sākī hāzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

11. sākīyā:-y, -ā

Gazel 128

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sākīyā sāğar-ı şarāb qanı
Vakt-i şubḥ oldı āfitāb qanı

12. sākī:

Gazel 129

Mısra: 2

Kadeh sunan, suvarıcı.

Qoḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

13. sākī:

Gazel 130

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

14. sākī:

Gazel 133

Mısra: 7

Kadeh sunan, suvarıcı.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücūm itmezdin evvel Behmen ü dey

15. sākī:

Mesnevi 3

Mısra: 23

Kadeh sunan, suvarıcı.

Qanı sākī ol cām-ı gevher-feşān
K'olur pīr-i fertūt andan cüvān

16. sākī:

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ḳanı sāḳī ol cām-ı Keyḥusrevī
Ki ğamdan ūikeste za'īfem ḳavī

17. sāḳī:

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ḳanı sāḳī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki ḳandan virür reng dihkān-ı pīr

18. sāḳī:

Gazel 55

Mısra: 7

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Getür sāḳī mey-i ūāfī ki huşyār
Şafā-yı ūohbet-i mestānı bilmez

19. sāḳī:

Gazel 63

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sāḳī piyāle ūun ki felek bī-amān imiş
Ol daĥı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

20. sāḳī:

Gazel 3

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sāḳi getür müdām içelüm biz ūarāb-ı nāb
Bünyād-ı ḥāne-i dil ü cān olmadın ḥarāb

21. sāḳī:

Gazel 5

Mısra: 4

Kadeh, içki sunan.

Tevakkuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'ḥīri āfāt

22. sākī:

Gazel 13

Mısra: 1

Kadeh, içki sunan.

Getür berü meyi sākī ki çarḥ-ı kec-reftār
Ecel ḥavāle kıılur cānımuza leyl ü nehār

23. sākī:

Gazel 22

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse. Kadeh sunan.- Burada sevgili anlamına gelmektedir.

Şun sākī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer ḥayāt-ı bākīye her kim müdām içer

24. sākī:

Gazel 25

Mısra: 7

Kadeh, içki sunan.

Ko kemend-i şayd-ı Behrām'ı bu dem sākī getür
Cām-ı Cem kim devr-i 'işretde gönül sāğardadur

25. sākī:

Gazel 21

Mısra: 3

Mecliste içki dağıtan, kadeh sunan.

Cām-ı şāfī ki devr-i gül de geçer
Rūze gitdi getür berü sākī

26. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 46

Mısra: 1

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse. Ey saki!.

Sāḳiyā āb-ı tarabnāki bu ḡamnāka irür

Muṭribā ḡulguleyi ḳubbe-i eflāke irür

27. **sāḳiyā**:-yā

Gazel 56

Mısra: 7

Kadeh sunan; ey saki.

Sāḳiyā mey şun ki furşat degme kez girmez ele

Her zamān ḡönlünce devrān çarḥ-ı devvār eylemez

28. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 67

Mısra: 1

Ey saki!.

Sāḳiyā mey şun ezel ḥükmine çün tedbīr yok

Yazılan ḥaṭṭuñ gibi āḥır gelür taḡyīr yok

29. **sāḳiyā**:-yā

Gazel 79

Mısra: 1

Ey saki!.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it ḳıl kerem

Şehr-i cān şādī tolup dil ḥānesinden gide ḡam

30. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 81

Mısra: 5

Ey saki; kadeh sunan.

Sāḳiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşıkāra kılam

31. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 100

Mısra: 7

Ey saki, kadeh sunan.

Sāḳiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Ḳarūn u mülk-i Keyḫusrev

32. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 127

Mısra: 5

Kadeh sunan, suvarıcı.

Sāḳiyā baḥr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ḡamı

33. **sāḳiyā**:-y, -ā

Gazel 133

Mısra: 1

Kadeh sunan, suvarıcı; ey saki!.

Bahār eyyāmıdur şun sāḳiyā mey
Ki dilden mey kıılır ḡam nāmesin tayy

34. **sāḳī**:

Kaside 2

Mısra: 2

Kadeh sunan, suvarıcı.

Çıkdı taḥt üzre gül Süleymān-vār
Sāḳī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

35. **sāḳī**:

Kaside 2

Mısra: 13

Kadeh sunan, suvarıcı.

Bāde-i bī-ḥumārı sākī getür
Ki kıomaz bāde dilde gerd ü gubār

36. **sākīyā**:-y, -ā

Mesnevi 3

Mısra: 11

Kadeh sunan, suvarıcı.

Bahār irdi şun sākīyā bir kadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

37. **sākī**:

Mesnevi 3

Mısra: 19

Kadeh sunan, suvarıcı.

Ḳanı sākī ol sāğar-ı dil-güşāy
Ki şüret-nümādur ma‘ānī-fezāy

38. **sākīyā**:-y, -ā

Gazel 111

Mısra: 5

Kadeh sunan.

Cām-ı Cem şun sākīyā kes Cem sözün
N’oldı ‘ālem kim bilür güftār ile

39. **sākī**:

Gazel 53

Mısra: 2

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Piyāle al ele sākī ki dem geçer kıalmaz
İrişdi bāde-i nevrüz ğam geçer kıalmaz

sākī-i kevser:

1. sākī-i kevser:

Kaside 1

Mısra: 33

Kevser sakisi; Hz. Muhammed.

Sākī-i Kevser emīrū 'l-mü'minīn
İbn-i 'amm-ı Muştafā şīr-i Hudā

sākī-i meh-çihre:

1. sākī-i meh-çihre:

Gazel 17

Mısra: 3

Ay yüzlü saki, içki dağıtan (sevgili).

Ser-mest kılup benî rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözün her gün

şakın:

1. şakın:

Gazel 8

Mısra: 10

Olabileceği düşünülen kötülüklere karşı önlemler almak.

Devrān-ı felek Çākerī gönlünce dönerse
Aldanma şakın kim niçe biñ dürlü şeri var

2. şakın:

Gazel 13

Mısra: 6

Sakınmak, kendini korumak.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne 'ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. şakın:

Gazel 22

Mısra: 3
Sakın! Asla!

Aldanma kim bilür ki ne naķş āşikār ider
Mağrūr olup inanma felek lu‘bına şaķın

4. şaķın:

Gazel 69

Mısra: 17
Sakın, asla.

Cemşīd gibi cāma gōñül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöhreti anuñ

sakın-:

1. şaķın:

Muaşşer 1

Mısra: 41
Kendini gözetmek, korumak.

İtme agyār ile şöhbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çarı sezā

2. şaķın:

Gazel 38

Mısra: 10
Sakınmak, kendini korumak.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki gōñül murğı dāmıdur

sakla-:

1. şaķla:

Kaside 1

Mısra: 9
Korumak.

Soñ nefesde şakla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir haṭâ

2. saklağıl:-ğıl

Gazel 1

Mısra: 5

Gizlemek; korumak, muhafaza etmek.

‘İşk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

sal:-

1. sala:-a

Gazel 92

Mısra: 2

Düşürmek; salmak.

Sūfî cām içse la‘l-i nūşından
Sala seccādesini düşündən

2. şalarsın:-ar, -sın

Gazel 93

Mısra: 3

Bırakmak, ertelemek.

Ey ol ki bugün ‘işreti ferdāya şalarsın
Alduñ mı haṭ-ı mühleti Dīvān-ı Kazā'dan

3. şalar:-ar

Gazel 104

Mısra: 2

Göndermek, yönlendirmek.

Çeşmüñ olalı hüsn iline server-i fitne
Her laḥza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

şalâ:

1. şalâdur:-dur

Gazel 27

Mısra: 8

Çağrıdır, davettir.

Maḥrûm kıılma yâ Rab ben aç u bî-nevâyı
Ol gün ki ḥân-ı luṭfuñ mücrimlere şalâdur

2. şalâ:

Gazel 48

Mısra: 1

Çağrı, davet.

Maḥşerde çün şefî‘ bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şûfî şalâ durur

şalâh ehli:

1. şalâh ehli:

Gazel 13

Mısra: 7

Dini emirleri yerine getirenler, doğru yolda olanlar.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalâh ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnâr

şalın-:

1. şalınsa:--sa

Gazel 9

Mısra: 1

Yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek.

Ol serv-i revân nâz ile şalınsa perî-vâr
Öykünmege ṭāvus-ı cinân ki ne peri var

2. şalın:

Gazel 65

Mısra: 3

Salınmak; dolaşmak.

Yüri sen 'aşığudan ayru şalın
'Aşığu sensüz işi mâtem-i 'ışk

salтанat:

1. salтанat:

Mesnevi 2

Mısra: 25

Hükümdarlık.

Salтанat nevbetledür nevbet senüñ
Kať iderseñ rüşveti devlet senüñ

2. salтанat:

Kaside 2

Mısra: 59

Hükümdarlık.

Salтанat çün gider kalur hasret
Cām-ı bâdeyle hurrem ol gül-vār

sāmān:

1. sāmān:

Muaşşer 1

Mısra: 26

Rahat; dinçlik.

Seni seyr itmek içün geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldı kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

san-:

1. şan:

Gazel 111

Mısra: 3

Sanki, güya.

Şan 'Alī'dür gonca kim gül dirmeye
Girdi gülzāra kızıl destār ile

2. şanur:-ur

Gazel 101

Mısra: 5

Sanmak.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur hasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

3. şanur:-ur

Gazel 116

Mısra: 3

Sanmak, zannetmek.

'Aynumda boyuñ 'aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

4. şanur:-ur

Tesdis 1

Mısra: 19

Sanmak.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Ḥūn-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ğamıla

5. şanurlar:-ur, -lar

Kaside 2

Mısra: 40

Zannetmek.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

şanem:

1. şanem:

Gazel 79

Mısra: 8

Put gibi güzel.

Çeşm-i terden luṭf kıl kılma izüñ tozın dirîğ
Bu meseldür iylik it şal şuya dirler ey şanem

2. şanemâ:-ā

Gazel 104

Mısra: 3

Ey put gibi güzel.

Zülfüñ şanemâ kıldı cihân ḥalkını meftûn
Billâh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

3. şanemler:-ler

Gazel 104

Mısra: 7

Put.

Her deyr ḳapusın utanıp yapdı şanemler
Dildârumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

4. şanem:

Gazel 126

Mısra: 2

Put gibi güzel.

Hoş yâr-ı vefâ-dâr idi ‘ömr olsa beḳası
Eyveh ki şanem ḥüsni gibi dâr-ı fenâsı

5. şanemi:-i

Gazel 127

Mısra: 4

Put; sevgili.

Şöyle Nakḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Hacletinden utanur çıḳmağa deyrüñ şanemi

6. şanem:

Gazel 127

Mısra: 7

Put; sevgili.

Ey göñül çünki şanem hüsni gibi 'ömr geçer
Bize Cem cāmı gerek neyleyelüm mülk-i Cem'i

7. şanem:

Gazel 132

Mısra: 8

Put gibi güzel.

Ne hoşdur şol şanem ruhsârı oḡ hey
Düşümde şöyle didi Şeyḫ San'ân

8. şanemâ:-ā

Gazel 93

Mısra: 5

Put, put gibi güzel.

Esbüñ şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost 'aceb mi gül-i ter düşse şabādan

9. şaneme:-e

Gazel 50

Mısra: 9

Put gibi güzel olan sevgili.

Çākerī çāker oldu sen şaneme
Şādlığında illere şıgmaz

şanemā:

1. şanemā:

Gazel 12

Mısra: 9

Ey put gibi güzel olan sevgili.

Nāle vü zārī kıılır ḥasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zūlf ü ruḥuñdan şanemā

şanem-perest:

1. şanem-perest:

Gazel 13

Mısra: 8

Putta tapan.

Göreydi pertev-i ḥaddin eger şalāḥ ehli
Şanem-perest olurlardı bağlanup zünnār

şar-:

1. şararsa:-ar, -sa

Müfret 4

Mısra: 1

Sarmak, örtmek.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāḥī

2. şar:

Gazel 114

Mısra: 9

Sarmak, dolamak.

Sākī piyāle şar kefenine ki Çākerī
Maḥşer güninde tuymaya hevl-i kıyāmeti

sarāy:

1. **sarāyından:-inn, -da**

Gazel 37

Mısra: 7

Saray; sevgilinin bulunduğu yer.

Sarāyından meger meydāna çıkmış
Ki eṭrāf-ı çemen ḥuld-i berīndür

sarāy-ı cihān:

1. **sarāy-ı cihān:**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Dünya sarayı.

Ne hoş didi Cem cān virürken revān
Ki bir ḥabbe degmez sarāy-ı cihān

sarāy-ı şāh:

1. **sarāy-ı şāh:-ı**

Gazel 83

Mısra: 4

Padişah sarayı.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

şarf ol:-

1. **şarf olmayınca:-ma, -y, -ınca**

Gazel 70

Mısra: 3

Harcanmak, kullanılmak.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baḥr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

sarıĝ:

1. şarıĝıdur:-ıdur

Müfret 4

Mısra: 2

Sarık.- Abbâsîler devrinde Hz. Peygamber'in soyundan gelenler yeşil sarık giymeye başlamış, fakat yeşil sarık yaygınlaşınca istismarı önlemek için bundan vazgeçilmiştir. Ayrıca rengin yeşil olması "hû makamı"nda karar kıldığına, aşk-ı ilâhî üzre yaşadığına işarettir. -.

Bugün gül-gonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lâ-büd başuñ şarıĝıdur şāhî

savaş:

1. savaşda:-da

Gazel 85

Mısra: 15

Savaş, mücadele.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi taĝıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzetdüm

sa'y eylerem:

1. sa'y eylerem:-rem

Kaside 1

Mısra: 21

Çalışmak.

Ben seni sa'y eylerem kim Hāk didi
Leyse li'l-insāni illā mā sa'ā

saydı:

1. şaydı:

Gazel 34

Mısra: 5

Avlamak.

Hālını ben idüp gözi dil murgı şaydı çün
Durmuş kemân u tîr ile dāyım hāvaledür

sāye:

1. sāye:

Gazel 33

Mısra: 3

Gölge.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

2. sāye:

Gazel 107

Mısra: 3

Gölge.

Kaçma ey hürşîd-i enver zerreden ‘âr eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamân

3. sāyeñi:-ñi

Gazel 46

Mısra: 8

Gölge.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

sāye-i dīvār:

1. sāye-i dīvār[1]:-[1]

Gazel 91

Mısra: 10

Duvarın gölgesi.

Çākerī bir şāha kıldur ey birāder k'ol şehüñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

sāye-i pīr-i harābāt:

1. sāye-i pīr-i harābāt:

Gazel 5

Mısra: 6

Meyhanecinin gölgesi.

Ne ğam redd itse şofī gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i harābāt

sāyeyi düşür-:

1. sāyeyi düşürdi:-ür, -di-y, -i

Gazel 116

Mısra: 4

Gölgesi düşmek.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehī sāyeyi deryāya düşürdi

sāvil ol-:

1. sāvil oldum:-du, -m

Muaşşer 1

Mısra: 12

Dilenci olmak.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāvil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyil

şayīm:

1. şayīmem:-em

Gazel 130

Mısra: 9

Oruçlu olmak.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

sāyim ol:

1. şāyim oldu:-dı

Gazel 44

Mısra: 7

Oruç tutmak.

Anlar ki şāyim oldu senüñ 'īd-i vaşluña
Fūrkat şebinde āh ile derdüñ ğıdā kıılır

sāz kıl-:

1. sāz kıl:

Mesnevi 3

Mısra: 3

Çalgı çalmak.

Muğannī nevā-yı tarab sāz kıl
Yine Çākerī şī'rin āġāz kıl

sebakat rahmeti 'alā ğayabī:

1. sebakat rahmeti 'alā ğayabī:

Gazel 113

Mısra: 12

Rahmetim gazabımı geçti. - Kudsi hadis. -.

Sebakat rahmeti 'alā ğayabī
Cürm için havf itme kim didi Hāk

sebeb:

1. sebebi:-i

Gazel 113

Mısra: 1

Sebeb, neden.

Ey saçı kara bahtumuñ sebebi
Zülfı eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

2. sebep:

Müfret 2

Mısra: 2

Sebep, neden.

Telh-kām olmasına sebep budur deryālaruñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi ‘āşık-ı şeydālaruñ

sebeb ol-:

1. sebep olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 6

Neden olmak, yok açmak.

‘İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aķar ķan
Ceng itmege kim dir ki maħabbet sebep olmaz

sebīl:

1. sebīl:

Gazel 78

Mısra: 2

Bol bol dağıtmak.

Ey yanağuñ ħuld ü la‘lūñ selsebīl
Selsebīlūñ kıldı ķanumı sebīl

sebze:

1. sebzeyi:-y, -i

Gazel 23

Mısra: 4

Yeşillik.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ĥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyħān ider

seccāde:

1. seccādesini:-si, -ni

Gazel 92

Mısra: 2

Yere serilip üzerinde namaz kılmaya yarayan eşya.

Sūfî cām içse la'l-i nūşından

Sala seccādesini dūşından

sefer:

1. seferi:-i

Muaşşer 1

Mısra: 10

Yolculuk.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri

İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. seferden:-den

Gazel 45

Mısra: 10

Yolculuk.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen

Ṭālī'ūñ bunda daħi çünki seferden açılur

sefer id:-

1. sefer ider iseñ:- id , -er, -iseñ-er , -ise, -ñ

Gazel 20

Mısra: 1

Sefer etmek; yolculuk.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer

Diyesin hecriyle 'āşık-ı miskīn ne çeker

sefer kıl:-

1. sefer kılana:-an, -a

Gazel 62

Mısra: 6

Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.

Şaçına varsa gönül cânı da revân olur
Gice sefer kılanı lâ-cerem gerek yoldaş

seferi:

1. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: 20

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

2. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: 30

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân mâh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefâya seferi

3. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: 40

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefâya seferi

4. seferi:

Muaşşer 1

Mısra: 50

Yolculuk.

Eyle ben zâruñ amân âh-ı ğamından hâzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefâya seferi

seg:

1. seg:

Gazel 73

Mısra: 6

Köpek.

Ne revādūr ki yata Ka‘be‘de seg
Kūyuñ içinde raķībi ķoma kim

seg-i şahrā:

1. seg-i şahrā:

Kıt'a 1

Mısra: 9

Sokak köpeği.

Seg-i şahrā dimezden öñdin çarķ
İtlerüñle ķapuñda hem-ser idüm

sehā-yı bostān:

1. sehā-yı bostān:

Gazel 42

Mısra: 3

Bağ, bahçe alanı.

Eṭrāf-ı çemen sehā-yı bostān
Bī-lāle-‘izār hoş degüldür

seher:

1. seherden:-den

Gazel 64

Mısra: 1

Sabah vakti.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma ṭulū‘
Pür ola nūrıyla ḥāne-i cihān mecmū‘

2. seherde:-de

Gazel 85

Mısra: 6

Seher vakti.

Çemende gül ki zümürürd serîrine çıkmış
Seherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetsüm

3. seher:

Gazel 85

Mısra: 9

Seher vakti.

Hemân ki gördüm anı sengsâre beñzetsüm
Çemende serve seher jâle yağdı seng-mişâl

4. seher:

Mesnevi 1

Mısra: 15

Sabah olmağa başladığı vakit.

Ki 'İsî gibi halkı zinde kıldı
Seher mihrûn ile ferhunde kıldı

5. seher:

Tahmis 2

Mısra: 17

Sabah olmağa başladığı vakit.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

seherden açıl-:

1. seherden açılır:-ur

Gazel 45

Mısra: 6

Seher vakti açılmak .

Gül müferrih mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılur

sehl:

1. sehl:

Gazel 1

Mısra: 8

(Ar.) Kolay.

Nergisün şāhūn elinden kapdı bād
Kör elinden sehl ola kapmak ‘aşā

sehv:

1. sehv:

Tesdis 1

Mısra: 8

Yanlış.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ھاٹā

sehv ü ھاٹā:

1. sehv ü ھاٹā:

Tesdis 1

Mısra: 2

Hata ve yanlış.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü ھاٹā leyl ü nehār

selāset:

1. selāsetden:-den

Gazel 74

Mısra: 10

Akıclık.

Çākerī her kim nazar iderse ŧi‘rũne senũñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyũlde Kemāl

selātĩn-i cihān:

1. selātĩn-i cihān:

Gazel 126

Mısra: 7

Dũnya padişahı.

Ey niçe selātĩn-i cihān üstine ŧubḥuñ
Dökildi gözi nũrı vũ çāk oldu yaķası

selīs nazm:

1. selīs nazm:

Gazel 48

Mısra: 10

Akıcı ŧiir.

Ey mest-i nazm Çākerĩ'ye ta‘n kılma kim
Hāķdan selīs nazm u belāģat ‘aķa durur

selsebĩl:

1. selsebĩl:

Gazel 78

Mısra: 1

Cennette bir çeşme.

Ey yanaģuñ ḥuld ü la‘lũñ selsebĩl
Selsebĩlũñ kıldı ķanumı sebĩl

2. selsebĩlũñ:-ũñ

Gazel 78

Mısra: 2

Cennette bir çeşme.

Ey yanaģuñ ḥuld ü la‘lũñ selsebĩl
Selsebĩlũñ kıldı ķanumı sebĩl

sem‘:

1. şem‘:

Gazel 96

Mısra: 3

Mum.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem‘
Dilerseñ süzuñ ola halka rüşen

2. sem‘ine:-in, -e

Gazel 93

Mısra: 1

Kulak.

Cân sem‘ine her dem gelür âvâz semâdan
Nevmîd gerekmez kul olan ‘afv-ı Hudâdan

semâ:

1. semâdan:-dan

Gazel 93

Mısra: 1

Gök.

Cân sem‘ine her dem gelür âvâz semâdan
Nevmîd gerekmez kul olan ‘afv-ı Hudâdan

2. semâ:

Kaside 1

Mısra: 12

Gökyüzü.

Ol Muhammed hürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semâ

3. semâyı:-y, -ı

Gazel 84

Mısra: 12

Gökyüzü.

Semâyı efser-i zerrîn-i yâra beñzetedüm
Serîr-i rûy-ı zemîn saña lâyıķ olduğı çün

semek:

1. semek:

Mesnevi 1

Mısra: 9

Balık.

Semek puştın sen itdüñ gāva mesken
Kamer mihrüñle gögde oldu rūşen

semen-bū:

1. semen-būyum:-y, -um

Gazel 86

Mısra: 5

Yasemin kokulu.

Melek-ḥūyum perî-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārum cefā-ḥūyum zarîfüm ehl-i ‘irfānum

semender id-:

1. semender idüm:- idü, -m

Kıt'a 1

Mısra: 8

Ateşte yaşadığına inanılan veya ateşten etkilenmeyen bir hayvan.

Yanar oda girer semender idüm
Kāl'a cengi olsa añmayup ölümüm

sem 'i:

1. sem 'ine:-n, -e

Gazel 126

Mısra: 20

Kulak.

Rāḥat ne olsun kişi bu durur cihānda
Ki sem'ine her dem doḡınur mevt şadāsı

semt-i cefā:

1. **semt-i cefāya:-y, -a**

Muaşşer 1

Mısra: 10

Cefa, sıkıntı semti.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ġamından ḡazeri
İtme ḡurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

sen:

1. **seni:-i**

Gazel 38

Mısra: 7

Sen.

‘Adl ile kim ḡalan kişinüñ nīk-nāmıdur
Esbāb-ı dünyevī seni magrūr kılmasun

2. **saña:-a**

Gazel 31

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Nice rām olmasun saña ‘ālem
Dehenüñ ḡātem-i Süleymān'dur

3. **sen:**

Gazel 41

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gerdān-ı sifle-perver sen māha mihr iderse
Germ olma mihrine kim aharı da kem degüldür

4. senüñ:-üñ

Gazel 44

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs zamiri.

Anlar ki şāyim oldu senüñ 'īd-i vaşluña
Fūrat şebinde āh ile derdüñ ıdā ılur

5. sen:

Gazel 46

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Pāk ol sen daı andan naar ol pāke irür
Gusl ıl Çākerī yaşıuñla ger 'āşıkşañ

6. saña:-a

Gazel 49

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hüsn ki saña yār iken vefā ıl
Kim 'ömr gibi fenāya döymez

7. sen:

Gazel 50

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çākerī çāker oldu sen şaneme
Şādlığında illere sığmaz

8. seni:-i

Gazel 54

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

9. sen:

Gazel 56

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel ķorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

10. senden:-den

Gazel 56

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Senden ayru ger ecel ķorsa beni bir dem diri
Biñ kez öldür sen baña bundan beter kār eylemez

11. sen:

Gazel 64

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Naşihat itme yüri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū´

12. sen:

Gazel 65

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri.

Yüri sen ´aşığudan ayru şalın
´Aşığu sensüz işi mātem-i ´ışk

13. sen:

Gazel 69

Mısra: 14

İkinci tekil şahıs zamiri.

Meyhâne apusunda kesük baş görüriseñ
Sen dime ki ma‘lûm degül nisbeti anuñ

14. sen:

Gazel 93

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Esbûñ şanemâ bād-ı [şabā] sen gül-i tersin
Ey dost ‘aceb mi gül-i ter düşse şabādan

15. sen:

Gazel 100

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gerd-i amdan hālāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen dağı mey sev

16. seni:-i

Kaside 1

Mısra: 21

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ben seni sa‘y eylerem kim Hā didi
Leyse li‘l-insāni illā mā sa‘ā

17. sen:

Kaside 2

Mısra: 22

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḳatl-i 'āşıḳdan el çekem dirsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

18. sen:

Kaside 2

Mısra: 55

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldu ol talebde ğubār

19. sen:

Mesnevi 1

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Semek puştın sen itdüh gāva mesken
Ḳamer mihrūnle gögde oldu rūşen

20. sen:

Mesnevi 1

Mısra: 13

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen itdüh günbed-i eflākı dā'ir
Sen itdüh hey'et-i ḥurşīdi sâ'ir

21. sen:

Mesnevi 1

Mısra: 14

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen itdüh günbed-i eflākı dā'ir
Sen itdüh hey'et-i ḥurşīdi sâ'ir

22. sen:

Mesnevi 2

Mısra: 17

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Hakk Ta'ālā 'ömrüñi kılsun mezīd

23. sen:

Muaşşer 1

Mısra: 11

İkinci tekil şahıs zamiri.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sāyıl
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim māyıl

24. sen:

Muaşşer 1

Mısra: 46

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luţf u 'aţā
Görmedüm sen gibi bir şūh-ı şeker-leb aşlā

25. sen:

Murabba 1

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi қо hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

26. sen:

Murabba 1

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs zamiri.

N'oldı ey zālīm aramızda olan қavl ü қarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

27. **sen:**

Murabba 1

Mısra: 12

İkinci tekil şahıs zamiri.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

28. **sen:**

Murabba 1

Mısra: 14

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hey vefāsız böyle m'olur dostluğ bi'llāhi
Sen şafāda ġāyrılarla ben çekem bu āhı

29. **sen:**

Murabba 1

Mısra: 16

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

30. **sen:**

Murabba 1

Mısra: 17

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen degül miydüñ göñül mülkinde hānum ey perī
Senüñ içün itmiş idüm cümle hālqdan dil-berī

31. **senüñ:-üñ**

Murabba 1

Mısra: 18

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen degül miydüñ göñül mülkinde hānum ey perī
Senüñ için itmiş idüm cümle halkdan dil-berī

32. **senüñ:--üñ**

Tahmis 1

Mısra: 16

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

33. **saña:-a**

Tahmis 2

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Gam degül bilseler ahvālūmi dünyādur bu
N'ola dirlerse saña dilber-i ra'nādur bu

34. **sende:--de**

Gazel 6

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ķad kim ķaşıñ nūnı ider anı dürüst

35. **sensin:--sin**

Gazel 6

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

36. **senden:--den**

Gazel 8

Mısra: 6

Sen, ikinci tekil şahıs.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

37. sen:

Gazel 16

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs, sen.

Zülf[i] zencīrine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

38. sen:

Gazel 18

Mısra: 1

Sen, ikinci tekil şahıs.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

39. seni:-i

Gazel 23

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs, seni. (Sevgili).

Bir laḥza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ġamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

40. sen:

Gazel 27

Mısra: 3

Sen, Allah.

Sen bir Kerīmsin kim luṭfuñ ḥisāba gelmez
Ben daḥi bir ḥabīsem k'işüm gücüm riyādur

41. **sen:**

Gazel 27

Mısra: **10**

Sen, Allah.

Bî-çāre Çākerī'nüñ 'afv eyle cümle cürmin
Sen Şāh rahmetine muhtāc bir gedādur

42. **sende:-de**

Gazel 6

Mısra: **11**

Sende. - Şairde. -.

Bir şınuḵ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

43. **senden:-den**

Gazel 10

Mısra: **10**

Sen, şair.

Ḳalısar Çākerī bu penç bitigüñ
Nizāmī Genc'i gibi senden āşār

44. **senden:-den**

Gazel 18

Mısra: **10**

Sen, şair; kul.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre ḳıl havāle ki senden rızā düşer

45. **sen:**

Gazel 28

Mısra: **3**

Sen, sevgili.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭūbā degül çemende servüñ de cānı yokdur

46. **sen:**

Gazel 33

Mısra: 4

Sen; sevgili.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

47. **sen:**

Gazel 59

Mısra: 12

Sen; Allah .

Bī-çāre kalmışam nideyin ben günāh ile
Sen çāre eyle ey keremi çok İlāhumuz

48. **sen:**

Gazel 75

Mısra: 4

Sen; aşık.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

49. **sensün:-sün**

Gazel 105

Mısra: 4

Sen, ikinci tekil şahıs.

Gözüm her naķş kim görür cihānda
Murādum sensün ayruğı bahāne

50. **seni:-i**

Gazel 107

Mısra: 5

Sen, ikinci tekil şahıs.

Açma ağzın kıl hâzer rüsvâ-yı ‘âm eyler seni
Gonca gülsün ‘andelîbe keşf-i esrâr eyleme

51. **sensin:-sin**

Gazel 109

Mısra: 3

Sen, ikinci tekil şahıs.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifât
Reşk ider sîb-i cinân sîmberîn ğabġabuña

52. **senüñ:-üñ**

Gazel 109

Mısra: 8

Sen, ikinci tekil şahıs.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruĥı
Ne hüküm var senüñ ey çarĥ-ı felek kevkebüñe

53. **senüñ:-üñ**

Gazel 109

Mısra: 10

Sen, ikinci tekil şahıs.

Dāmen-i dil-beri vü cām-ı şarābı koma kim
Diyeler Çākerī aĥsente senüñ mezhebüñe

54. **sen:**

Gazel 117

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs, sen.

Rind-i hāş ol sen mūdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ko taqvā vü zühd itsün taleb

55. **sen:**

Gazel 121

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs, sen.

Rāḥata gīt miḥnete dir gel beri
Kankı 'āşık kim seve sen dil-beri

56. **senüñle:-üñ, -le**

Gazel 125

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs, sen.

Gel senüñle bu gice cām içelüm
Tā belürince şubḡāh 'Alī

57. **seni:-i**

Gazel 125

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs, sen.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh 'Alī

58. **saña:-a**

Gazel 125

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Ah u vāhum yiter güvāh 'Alī
Çākerī saña 'āşık olduğına

59. **saña:-a**

Gazel 127

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Düşde ta'lim kılur Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şi'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

60. **sen:**

Gazel 129

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Koḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sāḳī cām-ı Çīn'i

61. **sen:**

Gazel 131

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs, sen.

Hudāvendā ecel gelmezdin öñdin
Bu ğaflet mestliginden sen bizi ay

62. **saña:-a**

Gazel 131

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs, sen.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

63. **seni:-i**

Gazel 132

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Raḳībūñsüz seni kim görse eydür
Ne hūb olur gül-i bī-hārī oḡ hey

64. **sensin:-sin**

Kaside 1

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri, sen.

Yâ İlâhe'l- 'âlemîn sensin Hudâ
Sen Hudâ'dan rahmet umar her gedâ

65. **sen:**

Kaside 1

Mısra: 2

Sen, ikinci tekil şahıs zamiri.

Yâ İlâhe'l- 'âlemîn sensin Hudâ
Sen Hudâ'dan rahmet umar her gedâ

66. **sen:**

Kaside 1

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs, sen.

Soñ nefesde şakla yâ Rab sen beni
Gelmeye tâ kim dilümden bir haṭâ

67. **saña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri; Allah .

Kefen boynuma takup saña geldüm
Kerîmâ rahmet eyle gey buñaldum

68. **senden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ümîdüm kesmezem senden İlâhî
Dilerseñ 'afv idersin her günâhı

69. **senden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: 28

İkinci tekil şahıs zamiri; Allah.

Kaçan Münkir su‘âl eylerse benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

70. **sen:**

Mesnevi 1

Mısra: 38

İkinci tekil şahıs zamiri, sen; Allah.

Kapuñdur bî-nihāyet baħr-i mevvāc
Kuluñ bir kaṭrayam sen baħre muḥtāc

71. **sen:**

Mesnevi 1

Mısra: 41

İkinci tekil şahıs zamir, sen; Allah.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin
Şefā‘at isterem ben de bilürsin

72. **senüñ:-üñ**

Mesnevi 2

Mısra: 25

İkinci tekil şahıs zamiri.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ‘ iderseñ rüşveti devlet senüñ

73. **senüñ:-üñ**

Mesnevi 2

Mısra: 26

İkinci tekil şahıs zamiri.

Salṭanat nevbetledür nevbet senüñ
Kaṭ' iderseñ rüşveti devlet senüñ

74. **seni:-i**

Kaside 2

Mısra: 23

İkinci tekil şahıs zamiri.

Seni bir kez gören alur ayrān
Vāy aña kim nażar ıla tekrār

75. **sensin:-sin**

Kaside 2

Mısra: 31

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
aңçerüñden ecel diler zinhār

76. **senüñ:-üñ**

Kaside 2

Mısra: 31

İkinci tekil şahıs zamiri.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
aңçerüñden ecel diler zinhār

77. **seni:-i**

Kaside 2

Mısra: 58

İkinci tekil şahıs zamiri.

Niçe şehirlerden arta almışdur
Seni mağrūr iden beķāsuz dār

78. **saña:-a**

Mesnevi 3

Mısra: **31**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Saňa bir naşihat diyem güş kıl
Cihân nışdür cümle mey nüş kıl

79. **senden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: **48**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Eyü ad senden gerek yâdigâr
Bu hâl üzre çünkim döner rûzgâr

80. **sensin:-sin**

Muaşşer 1

Mısra: **1**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Dağıdur nîm nige hüñ dildeki hüzn ü kederi
Sensin ey şüh bu çarh-ı feleküñ işvegeri

81. **seni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **17**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Olmaz âsân seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nâlelerüm şöñra seni ve'l-hâşıl

82. **seni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: **18**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Olmaz âsân seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nâlelerüm şöñra seni ve'l-hâşıl

83. **sensin:-sin**

Muaşşer 1

Mısra: 21

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hüsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrân
Eyle bî-çâre-i gam-dîdeñe lutf u ihsân

84. **seni:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 25

İkinci tekil şahıs zamiri.

Seni seyr itmek içün geldi hemân ağzuma cân
Düşmen oldu kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

85. **saña:-a**

Muaşşer 1

Mısra: 44

İkinci tekil şahıs zamiri.

Beni öldür eger eyler isem ey māh haṭā
Saña varmada fedā cân da fedā ben de fedā

86. **senden:-den**

Gazel 40

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Eger senden ayru gözüm degül ise
Akıtsun қо yaşı gözüm nem degüldür

87. **saña:-a**

Gazel 59

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

88. **sensüz:-süz**

Gazel 65

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Yüri sen ‘āşığudan ayru şalın
‘Aşıgu sensüz işi mâtem-i ‘ışk

89. **saña:-a**

Gazel 73

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Kişi olmağdan ise ‘āleme beg
Saña kıl olmağ efendi dağ yeg

90. **saña:-a**

Gazel 35

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Cihānda gerçi nakş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

91. **sañā:-ā**

Gazel 54

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs;sen.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

92. **saña:-a**

Gazel 56

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña terahhūm ol cefākār eylemez

93. **sen:**

Gazel 80

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs, sen.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

94. **seni:-i**

Gazel 80

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs, sen.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka‘be kaşı mihrāb Edhem

95. **saña:-a**

Gazel 2

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs, sen.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

96. **saña:-a**

Gazel 17

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K'ol sırrını ‘uşşākuñ halk içre ‘ayān eyler

97. **sen:**

Gazel 28

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

98. **seni:-i**

Gazel 28

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Hengām-ı lāledür tır bezme oğur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yoğdur

99. **saña:-a**

Gazel 30

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

N'iderler cennet ü gılmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

100. **saña:-a**

Gazel 38

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cemşīd saña ‘adl ile mānend olımaz
Kim ancağ anuñ añılan ey şāh cāmıdur

101. **sen:**

Gazel 45

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Ṭālī ‘ūñ bunda daḥi çünkü seferden açılır

102. **sende:-de**

Gazel 60

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs zamiri.

Kim var sende daḥı riyādan nişān henūz
‘Ömr āfītābı irdi ser-i kūha ey dirīg

103. **sen:**

Gazel 63

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri. -Allah c.c. -.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

104. **saña:-a**

Gazel 66

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

105. **senüñ:-üñ**

Gazel 67

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Tīr-i gāmzeñden senüñ ḥod bilürem taqşīr yok
İtmeyen qurbān kemān ebrūnā baḥtumdur beni

106. **seni:-i**

Gazel 68

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs zamiri.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

107. **senden:-den**

Gazel 72

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs zamiri.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘ beteyni cev atar yek yek

108. **saña:-a**

Gazel 73

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Āsitānuñda saña kıl olalı
Çākerī oldu şehā başına beg

109. **senüñ:-üñ**

Gazel 74

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çākerī her kim nazar iderse şi‘rüne senüñ
Dir selāsetden bu Ḥāfız'dur taḥayyülde Kemāl

110. **sen:**

Gazel 75

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

111. **sen:**

Gazel 78

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

112. **saña:-a**

Gazel 84

Mısra: 11

İkinci tekil şahıs zamiri.

Semāyı efser-i zerrīn-i yāra beñzeldüm
Serīr-i rüy-ı zemīn saña lāyık olduğu çün

113. **sencileyin:-cileyin**

Gazel 85

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Nigārı ben dimezem kim bahāra beñzeldüm
Bahārı sencileyin bir nigāra beñzeldüm

114. **senüñ:-üñ**

Gazel 85

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs zamiri.

Bahār mevsimi bir haftadur senüñ her dem
Neden gelür ki diyem nev-bahāra beñzeldüm

115. **saña:-a**

Gazel 88

Mısra: 16

İkinci tekil şahıs zamiri.

‘Ulvī olursa Çākerī’nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Ḵayacuğum

116. **saña:-a**

Gazel 92

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çākerī rahm iderdi saña habīb
Gitse pend-i raķīb gūşından

117. **saña:-a**

Gazel 94

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri.

Saña cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

118. **saña:-a**

Gazel 95

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

119. **sen:**

Gazel 97

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ne kim sen dileseñ ey cān bulursın
Dile naķdi ki nā-gāhān bulursın

120. **sen:**

Gazel 97

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs zamiri.

Der-i cānānı bul ancak hemān sen
Ki anda cennet-i Rıdvān bulursın

121. **sen:**

Gazel 1

Mısra: 6

İkinci teklik şahıs zamiri - Sevgili, tasavvufi manada Allah yerine -.

‘Işk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Hudā

122. **saña:-a**

Gazel 2

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī
Bu durur pendüm saña vāllahü a‘lem bi‘ş-şavāb

seng-i hāre:

1. **seng-i hāre:**

Gazel 98

Mısra: 4

Mermer.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

seng-i mezār:

1. **seng-i mezārumda:-um, -da**

Gazel 71

Mısra: 8

Mezar taşı.

Baňa bu dirlik yiter kim cevruň ile ölice
Aduňı seng-i mezārumda nişān itsem gerek

seng-misāl:

1. seng-misāl:

Gazel 85

Mısra: 9

Taş gibi.

Hemān ki gördüm anı sengersāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-misāl

sengersār:

1. sengersāre:-e

Gazel 85

Mısra: 10

Taşı bol yer.

Hemān ki gördüm anı sengersāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-misāl

sensüz:

1. sensüz:

Gazel 30

Mısra: 3

Sensiz (sevgilisiz).

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saňa beñzer hūrī yokdur

senüñ nergis-i mestüñ:

1. senüñ nergis-i mestüñ:

Gazel 12

Mısra: 1

Nergis gibi mest olmuş, baygın, şehla göz.

İdiserdür beni rüsvā-yı cihān āhır-ı kār
Bilürem nergis-i mestüñ senüñ ey lāle-‘izār

ser-i ‘adū:

1. **ser-i ‘adūdur:-dur**

Kaside 2

Mısra: 42

Düşmanın başı.

Ne şecerdür nihāli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i ‘adūdur bār

ser-i fitne:

1. **ser-i fitne:**

Gazel 104

Mısra: 4

Fitnenin başı.

Zülfüñ şanemā kıldı cihān halkını meftün
Billāh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

ser-i hūbān:

1. **ser-i hūbāndaki:-da, -ki**

Muaşşer 1

Mısra: 36

Güzellerin başı.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

ser-i kūha:

1. **ser-i kūha:**

Gazel 60

Mısra: 5

Dağ başı.

Kim var sende daḥı riyādan niṣān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

ser-i nīzeñ:

1. ser-i nīzeñ:-ñ

Kaside 2

Mısra: 39

Kılıcın başı, ucu.

Ser-i nīzeñ zırıldan itse güher
Büstāndan çıkar şanurlar mār

ser-i zülf:

1. ser-i zülfinde:-in, -de

Gazel 84

Mısra: 3

Saç ucu.

‘İzārını ser-i zülfinde dil taleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzetdüm

2. seri zülfüñ:-üñ

Tahmis 1

Mısra: 19

Saçın ucu.

Seri zülfüñ koyup etrāk olanlar
Hevā-yi nāfe-i Tātār iderler

3. ser-i zülfüñ:-üñ

Gazel 98

Mısra: 10

Saç ucu.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

serîr:

1. **serîrine:-in, -e**

Gazel 85

Mısra: 5

Taht.

Çemende gül ki zümürd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetedüm

serîr-i rûy-ı zemîn:

1. **serîr-i rûy-ı zemîn:**

Gazel 84

Mısra: 11

Yeryüzü tahtı.

Semâyı efser-i zerrîn-i yâra beñzetedüm
Serîr-i rûy-ı zemîn saña lâıyık olduğı çün

serîr-i şuffe-i ‘adn:

1. **serîr-i şuffe-i ‘adn:**

Gazel 58

Mısra: 10

Cennet sofasındaki taht.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serîr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān:

1. **ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān:**

Gazel 26

Mısra: 11

Yanan aşıklar ordusunun başkomutanı.

Baş üzre âteş-i āhum ‘alemdür
Benem ser-leşker-i ‘uşşāk-ı sūzān

ser-māye-i şādmānī:

1. ser-māye-i şādmānī:

Gazel 130

Mısra: 6

Mutluluğun sermayesi.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nüş it

ser-mest:

1. ser-mest:

Gazel 69

Mısra: 23

Sarhoş.

Her dem mey-i 'ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i 'ışkuñla durur hilkatı anuñ

ser-mest kıl-:

1. ser-mest kılup:

Gazel 17

Mısra: 4

Sarhoş etmek.

Ser-mest kılup beni rüsvā-yı cihān eyler
Ey sākī-i meh-çihre maḥmūr gözüñ her gün

ser-te-ser:

1. ser-te-ser:

Muaşşer 1

Mısra: 36

Baştan başa.

Baksa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

serv:

1. serv:

Gazel 20

Mısra: 3

Selvi ağacı. mec. Sevgilinin boyu.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yāruñ hem-ser

2. serve:-e

Gazel 85

Mısra: 9

Servi ağacı.

Hemân ki gördüm anı sengsâre beñzstdüm
Çemende serve seher jâle yağdı seng-mişâl

3. serve:-e

Gazel 101

Mısra: 3

Servi ağacı.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subh-dem murğ-ı seher serve çıkup şöyle didi

4. serv:

Gazel 46

Mısra: 7

Servi; sevgilinin uzun boyu.

Haṭ-ı sebzüñ haķı ey serv kaçan hāk olam
Nāzdan nāz ile geç sāyeñi ben hāke irür

5. servüñ:-üñ

Gazel 28

Mısra: 4
Servi ağacı.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Tūbā degül çemende servüñ de cānı yokdur

6. serv:

Kaside 2
Mısra: 28
Servi ağacı.

Ḳaddüñi ḳumrı medḥ ḳılduğı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

serv ü çınār:

1. serv ü çınār:

Gazel 12
Mısra: 6
Servi ve çınar.

Her ne dem k'ağlayam ol ḳāmet-i bālāñı görüp
Yaşımuñ ṭamduğı yirlerde biter serv ü çınār

server-i fitne:

1. server-i fitne:

Gazel 104
Mısra: 1
Fitne başı, fitne yapanların başı.

Çeşmüñ olalı ḥüsn iline server-i fitne
Her laḥza şalar mülk-i dile leşker-i fitne

2. server-i fitne:

Gazel 104
Mısra: 10
Fitne başı, fitne yapanların başı.

Çok çeşm-i şanem görmiş idi Çākerī ammā
Çeşmüñ gibi ol görmedi bir server-i fitne

serv-i bülend:

1. serv-i bülend:

Gazel 112

Mısra: 6

Sevgilinin uzun boyu.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gönca çāk ider gül-i ter gibi yaqasın

serv-i gül-endām:

1. serv-i gül-endām:

Gazel 99

Mısra: 3

Teni gül gibi ve (boyu) servi gibi olan (sevgili).

Cān bülbüline rahm kıl ey serv-i gül-endām
‘İşkuña gönül vireliden oldu ciger-hūn

serv-i gülşen:

1. serv-i gülşen:

Gazel 96

Mısra: 1

Gül bahçesinin servisi.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hār elinden çekdi dāmen

serv-i kabā-pūş:

1. serv-i kabā-pūş:

Gazel 61

Mısra: 1

Kaftan giyen servi; sevgili.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u tākāt u hūş

serv-i nāz:

1. serv-i nāz:

Gazel 6

Mısra: 3

Mec. Uzun boylu sevgili.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

serv-i revān:

1. serv-i revān:

Gazel 9

Mısra: 1

Yürüyen selvi. Mec. uzun boylu sevgili.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

2. serv-i revān:

Gazel 127

Mısra: 1

Salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

serv-i revānı:

1. serv-i revānı:-ı

Gazel 28

Mısra: 2

Selvi boylu sevgili.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

serv-i sehî:

1. serv-i sehî:

Gazel 116

Mısra: 4

Servi gibi uzun ve düzgün boylu.

‘Aynumda boyuñ ‘aksini kim görse şanur kim
Bir serv-i sehî sâyeyi deryāya düşürdi

serv-kad:

1. serv-kad:

Gazel 76

Mısra: 5

Servi boylu.

Berg-i gül gitse ayağüñ öpmege ey serv-kad
‘İzzet idüp gönderür birkaç kadem bād-ı şimāl

serv-kadd:

1. serv-kaddi:-i

Gazel 87

Mısra: 3

Servi boylu.

Ola kim görevüz o serv-kaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

2. serv-kaddüñ:-üñ

Gazel 37

Mısra: 3

Servi gibi mütenasip boylu.

Görür bakdukça çeşmüm serv-kaddüñ
Hemîşe çeşm-i ‘âşık rāst-bīndür

sev-:

1. sevdigün:-dig, -üñ

Gazel 16

Mısra: **10**

Sevgili.

Ehl-i hüsn içre hüsn-i hulk-ile
Çākerī sevdigün hasen dirler

2. sevdi:-di

Gazel 78

Mısra: **10**

Sevmek.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

3. sevmişem:-miş, -em

Gazel 81

Mısra: **1**

Sevmek, muhabbet duymak.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın nezāre kılam

4. sev:

Gazel 100

Mısra: **10**

Sevmek, beğenmek.

Gerd-i gamdan halāş olam dirseñ
Çākerī gibi sen daḥi mey sev

5. seve:-e

Gazel 121

Mısra: 1

Sevmek.

Rāḥata gıt miḥnete dir gel beri
Kankı ‘āşık kim seve sen dil-beri

6. **sevdüm:-dü, -m**

Gazel 121

Mısra: 5

Sevmek.

Bir perī sevdüm beşer şüretlü kim
Reşk ider la‘line cennet Kevser'i

7. **sevmek:-mek**

Gazel 125

Mısra: 5

Sevmek.

Seni sevmek günāhdur dirseñ
Çok durur bende ol günāh ‘Alī

8. **sevdi:-di**

Gazel 127

Mısra: 1

Sevmek.

Bir güzel serv-i revān sevdi gönül adı Memi
Lebinüñ yādına nüş eyleyelüm cām-ı Cem'i

9. **sevdi:-di**

Gazel 131

Mısra: 7

Sevmek.

Yine bir meh-liķā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür ‘ālem-ārāy

10. **sevenüñ:-en, -üñ**

Gazel 54

Mısra: 5

Sevmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

sev:-

1. **sevdigüm:-dig, -üm**

Murabba 1

Mısra: 10

Sevmek; sevgili.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı ıhasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

2. **sever:-er**

Gazel 54

Mısra: 5

Sevmek.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fidā kılmaz

sevdā:

1. **sevdāları:-lar, -ı**

Gazel 71

Mısra: 3

Sevda; arzu, heves.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Kıışsa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

2. **sevdāyīdür:-y, -īdür**

Gazel 77

Mısra: 2

Sevda, sevgi.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālī gönlüme tül-i emel

3. sevdā:

Gazel 116

Mısra: 10

Aşk, sevgi.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavġāya düşürdi

4. sevdādur:-dur

Gazel 50

Mısra: 3

Sevgi, aşk.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıġmaz

sevdāya düş-:

1. sevdāya düşürdi:-ür, -di

Gazel 116

Mısra: 1

Sevmek, aşık olmak.

Şeb-reng saçuñ gönlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tüt ki beni pāya düşürdi

seven:

1. sevenüñ:-üñ

Gazel 8

Mısra: 8

Bir kimseye karşı aşk, sevgi, muhabbet besleyen kimse.

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenüñ Hakk zararı var

sev-:

1. **sever iseñ:-er, - ise, -ñ**

Murabba 1

Mısra: 15

Sevmek.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

sevin-:

1. **sevinüp:-üp**

Gazel 96

Mısra: 8

Sevinmek.

Kaçan kim tır-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

2. **sevinür:-ür**

Gazel 120

Mısra: 3

Sevinmek, mutlu olmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldı kaçan cāmını dildārı şıdı

3. **sevindüğünden:-düg, -üm, -den**

Gazel 61

Mısra: 4

Sevinmek, mutlu olmak.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğünden olam mest ü medhūş

seyl:

1. seyl:

Gazel 123

Mısra: 6

Sel.

Seyl-i eşküm gönölüne kâr itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

seylâb-ı eşk-i çeşm:

1. seylâb-ı eşk-i çeşm:

Gazel 60

Mısra: 4

Gözyaşı seli; çok ağlayıp üzölmek.

Dildâr-ı bî-vefâ için eyvâh kim dahı
Seylâb-ı eşk-i çeşm ruhuında revân henüz

seyl-i eşk:

1. seyl-i eşküm:-üm

Gazel 123

Mısra: 5

Gözyaşı seli.

Seyl-i eşküm gönölüne kâr itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

seyr:

1. seyr:

Gazel 33

Mısra: 4

Gezip dolaşma.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

seyr eyle:-

1. seyr eyler:-r

Gazel 112

Mısra: 1

Gezinmek, dolaşmak.

Seyr eyler ol nigār yine her levend ile
Bir dem muşāhib olmadı ben müstemend ile

seyr ide:

1. seyr ide:-e

Gazel 6

Mısra: 3

Bakmak, izlemek.

Seyr ide bir gün gelürseñ gülşene ey serv-i nāz
Gülşen içre qalmaya bir gül giribānı dürüst

seyr id:-

1. seyr idicek:-icek

Muaşşer 1

Mısra: 31

Bakmak, izlemek.

Reng-i şad-berg-i ruḥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şoḥbetini reşk ile bülbul utanur

2. seyr itmek:-mek

Muaşşer 1

Mısra: 25

İzlemek.

Seni seyr itmek içün geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldı kuluña rāḥat-ı şabr u sāmān

seyr-i sebzezār:

1. seyr-i sebzezār:

Gazel 87

Mısra: 4

Çayır çimen gezme.

Ola kim görevüz o serv-ķaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

sezā:

1. sezā:

Muaşşer 1

Mısra: 42

Layık, uygun.

İtme ağıyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

sīb-i cinān:

1. sīb-i cinān:

Gazel 109

Mısra: 4

Cennet elması.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kān-şıfāt
Reşķ ider sīb-i cinān sīmberīn ğabġabuña

sıddīķ-ı ekber:

1. sıddīķ-ı ekber:

Kaside 1

Mısra: 25

En büyük sadık olan kimse; Hz. Ebubekir.

Evvelā Sıddīķ-ı ekber ķutb-ı dīn
K'oldurur pīrāye-i cūd u seĥā

sıdı:

1. şıdı:

Gazel 120

Mısra: 1

Bozmak.

Māh-ı tībānı yüzi şekkeri güftārı şıdı

Lebleri la'li şacı nāfe-i Tātārı şıdı

2. şıdı:

Gazel 120

Mısra: 2

Bozmak.

Māh-ı tībānı yüzi şekkeri güftārı şıdı

Lebleri la'li şacı nāfe-i Tātārı şıdı

3. şıdı:

Gazel 120

Mısra: 4

Kırmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim

Ḳays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

4. şıdı:

Gazel 120

Mısra: 6

Bozmak, durmamak.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken

Döndi inkār ile gamgīn idüp ikrārı şıdı

5. şıdı:

Gazel 120

Mısra: 8

Kırmak.

Sinsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uṣṣāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

6. şıdı:

Gazel 120

Mısra: **10**

Kırmak.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoḳḳa-i esrārı şıdı

şıdk:

1. şıdk:

Gazel 69

Mısra: **21**

Doğruluk.

Kim tā‘at ile hāşıl olur ḳurbeti anuñ
Tā‘at kılalum şıdk ile sultān-ı dü kevne

2. şıdk:

Kaside 1

Mısra: **24**

Doğruluk.

Çār-yār-ı Muştafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka‘be-i şıdk u şafā

şıfat:

1. şıfatın:-ın

Gazel 108

Mısra: **9**

Vasıf, özellik.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı hūn-ı siyeh hāme nişān eylemege

2. şıfātuñ:-uñ

Mesnevi 1

Mısra: 24

Vasıf, özellik.

Bilürin Kıl huvallāhdur şıfātuñ
Kimem ben kim kılam evşāf-ı zātuñ

sifle-perver:

1. sifle-perver:

Gazel 101

Mısra: 9

Alçak kimseleri koruyan.

Sifle-perver felege ben nice kec-rev dimeyem
Hā döner Çākerī'ye deyn virür kām keme

sıg-:

1. sıgmaz:-maz

Gazel 50

Mısra: 4

Bulunmamak; sahip olmamak.

‘Işk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

2. sıgmaz:-maz

Gazel 50

Mısra: 6

Sıgmamak; bulunmamak.

Peyker-i hākden güzer kıl kim
Ma‘nī-i rūh peykere sıgmaz

3. sıgmaz:-maz

Gazel 50

Mısra: 8

Sıgmamak; işe yaramamak.

Şol kadar cān u dil ʔolupdur kim
Şāne zūlf-i mu‘anbere şıgmaz

4. **şıgmaya:-ma, -y, -a**

Gazel 59

Mısra: 1

Sıgmamak; yeterli gelmemek.

Şahrā-yı haşre şıgmaya kūh-ı günāhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

5. **şıgmaz:-maz**

Gazel 50

Mısra: 1

Sıgmak, yer tutmak.

Bāde-i 'ışk sāğara şıgmaz
Nitekim derd deftere şıgmaz

sihr eyle-:

1. **sihr eyler:-r**

Gazel 95

Mısra: 4

Büyülemek.

Hayāline lebüñle dūr dişüñü
Sihr eyler gözüm la'l ü güherden

sihr-i çeşm-i siyāh-pūş:

1. **sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından:-ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 4

Siyahlar giymiş (sevgilinin) gözünün sihri.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından
Ah [u] feryād ol yüzi ağuñ

sīm:

1. sīm:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Gümüş.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer kalısar ne sīm

sīm ile zer:

1. sīm ile zer:

Gazel 69

Mısra: 2

Gümüş ve altın.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

sīm ü zer:

1. sīm ü zerden:-den

Gazel 95

Mısra: 2

Gümüş ve altın.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

sīm-beden:

1. sīm-beden:

Gazel 119

Mısra: 3

Gümüş bedenli.

Ḳahruñla kara saçum ağardı
Vey sīm-beden siyāh-gīsū

sīmber:

1. sīmberīn:-īn

Gazel 109

Mısra: 4

Gümüş renkli.

Sensin ol gevher-i pākīze ki ey kân-şifât
Reşk ider sīb-i cinân sīmberīn ğabġabuña

sīm-i eşküñ:

1. sīm-i eşküñ:-üñ

Gazel 77

Mısra: 3

Gözyaşı gümüşü, akçesi.

Sīm-i eşküñ vir ħalāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kıra gün için dinür vardır mesel

sīmīn-zekan:

1. sīmīn-zekan:

Gazel 103

Mısra: 7

Gümüş çene çukuru.

Āfītābı beñzeden kemdür cemālūñ ayına
Çün degüldür lāle-ruĥ sīmīn-zekan la‘līn-dehān

sın-:

1. sīnsa:-sa

Gazel 120

Mısra: 7

Kırılmak.

Sīnsa her-cāyī güzelden dil-i ‘uşşāk ne tañ
‘Andelībūñ dilini şāhid-i bāzārı şıdı

2. **şınur:-ur**

Mesnevi 2

Mısra: 7

Kırılmak.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yâ Süleymân hâtemin kim dīv alur

sinān-ı ğamze:

1. **sinān-ı ğamzeñi:-ñi**

Müfret 1

Mısra: 1

Gamze oku, yan bakış oku.

Sinān-ı ğamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişān eylerse peykānı ten-i ‘uryāna incinmez

sīne:

1. **sīneme:-me**

Gazel 72

Mısra: 1

Göğüs; yürek.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrü atarsañ sīneme nāvek

2. **sīneme:-m, -e**

Gazel 73

Mısra: 4

Göğüs; kalp.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyla tır çek sīneme deg

sīnem:

1. **sīnemde:-de**

Gazel 84

Mısra: 9
Yürek, kalp.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

şınuk:

1. şınuk:

Gazel 6
Mısra: 12
Kırılmış.

Bir şınuk şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

sipāh:

1. sipāh:

Mesnevi 3
Mısra: 46
Ordu.

Ne ferzend alupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı şāhī ne taht u sipāh

sipāhı:

1. sipāhı:

Mesnevi 1
Mısra: 34
Asker.

Süleymān k'oldı ‘ālem pādişāhı
Olupdur leşkerinden bir sipāhı

siper:

1. siper:

Gazel 70

Mısra: 1
Kalkan, siper.

Yā kaşlarıñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı 'ışka girmeye evvel ciger gerek

2. **siperüñ:-üñ**

Gazel 104

Mısra: 6
Kalkan.

Çeşmüñle kulağıñ 'acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

3. **siperi:-i**

Muaşşer 1

Mısra: 6
Kalkan.

Gül-i dāğıñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

sır:-

1. **şır:**

Gazel 91

Mısra: 7
Kırmak.

Kāmet-i şāhum kaçan çekse 'alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rūlar qalbini bir demde sır

2. **şır:**

Gazel 120

Mısra: 9
Kırmak.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

sırât:

1. sırât:

Gazel 69

Mısra: 15

Sırat köprüsü.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayıñur mest Şırât üzre geçerken

sırça :

1. sırça durur:-durur

Gazel 49

Mısra: 8

Sırça, cam.

Göñlüme cefâ taşın yiter ur
Dil sırça durur kayaya döymez

sırr:

1. sırrımı:-um, -ı

Gazel 62

Mısra: 1

Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey. II Aşk.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şâ-bâş

2. sırrımı:-um, -ı

Gazel 71

Mısra: 9

Sır.

Çâkerî fâş itdügi çün sırrımı gözüm yaşı
Düşirüp gözden anı hâr-ı cihân itsem gerek

3. sırrımı:-um, -ı

Gazel 11

Mısra: 8

Gizli tutulan; kimseye söylenmeyen şey.

Eşküme ben gözde yir itdüm velî

İtdi benüm sırrımı ol âşikâr

sırrı 'ayân id-:

1. sırrı 'ayân ider:-er

Gazel 24

Mısra: 3

(Göz, aşığın) sırrı açıklanır (diye).

Sırrı 'ayân ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm

Çorğaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

sırr-ı 'ışk:

1. sırr-ı 'ışk:-ı

Gazel 87

Mısra: 9

Aşkın sırrı.

Gel 'alem gibi 'âşikâr idelüm

Çâkerî sırr-ı 'ışkî âlemde

sırr-ı pinhân:

1. sırr-ı pinhânı:-ı

Gazel 81

Mısra: 6

Gizli sır.

Sâkiyâ şol şarâbı şun baña kim

Sırr-ı pinhânı âşikâra kılam

sitem:

1. **sitemüñle:-üñ, -le**

Muaşşer 1

Mısra: 16

Zulüm, eziyet.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kıyıl
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyıl

2. **sitime:-e**

Muaşşer 1

Mısra: 42

Zulüm, eziyet.

İtme ağyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

sitemkār:

1. **sitemkārum:-um**

Gazel 86

Mısra: 6

Sitem eden.

Melek-ĥūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārum cefā-ĥūyum zarīfūm ehl-i ‘irfānum

siyāh:

1. **siyāh:**

Gazel 59

Mısra: 13

Siyah; günahkar.

Nāmem siyāh zūlf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kılma levĥ ü kalemdür güvāhumuz

2. **siyāhı:-ı**

Gazel 119

Mısra: 7

Kötü, iyi olmayan.

Devrân-ı sipihr-i lâciverdî
Ey niçe siyâhı kıldı kâfûr

siyâh ol-:

1. siyâh oldu:-dı

Gazel 66

Mısra: 9

Siyahlaşmak, kararmak.

Çâkerî yakdı zebânın kalemüñ oldı siyâh
Şi'riñüñ âteşi vü şu'le-i germâ-yı firâk

siyâh-gîsû:

1. siyâh-gîsû:

Gazel 119

Mısra: 3

Siyah saçlı.

Qahruñla qara saçum ağardı
Vey sîm-beden siyâh-gîsû

siyeh çeşm:

1. siyeh çeşmüm:-üm

Gazel 86

Mısra: 7

Siyah gözlü.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum göñül tahtında sulṭānum

siyeh-nāme:

1. siyeh-nāme:

Gazel 4

Mısra: 3

Amelleri kötü kaydedilen kimse, günahkar.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu'ayyendür ki kıddüñdür kıyāmet

2. siyeh-nāmeleri:--leri

Gazel 9

Mısra: 6

Amelleri kötü kaydedilen kimse, günahkar.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

siz:

1. siz:

Gazel 93

Mısra: 10

2. çoğul şahıs. Siz.

Ey Çakeri şi'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'adan

şofi:

1. şofi:

Gazel 5

Mısra: 5

Sofu, ehl-i tasavvuf.

Ne ğam redd itse şofi gitmesün dek
Başumdan sāye-i pīr-i ḥarābāt

sög-:

1. sögdükçe:-dükçe

Gazel 101

Mısra: 5

Sövmek, kaba söz.

Lebleri ağzuma sögdükçe şanur ḥasta gönül
K'āb-ı cān-baḥş döker ol mey-i gül-fām feme

2. sögdükçe:-dikçe

Gazel 49

Mısra: 13

Kötü söz söylemek.

Sögdükçe rakıbe gör ki kaçmaz
Kimdür bu la‘ın du‘āya döymez

sohbet:

1. şöbeti:-i

Gazel 69

Mısra: 1

Konuşmak, muhabbet etmek.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şöbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

2. şöbet:

Gazel 111

Mısra: 10

Sohbet, muhabbet.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Ḥüb olur şöbet kadīmī yār ile

3. şöbetini:-in, -i

Muaşşer 1

Mısra: 32

Sohbet, konuşma.

Reng-i şad-berg-i ruḥuñ seyr idicek gül utanur
Güş idüp şöbetini reşk ile bülbul utanur

sohbet it-:

1. **şoĥbet itme:-me**

Muaşşer 1

Mısra: **41**

Sohbet etmemek, konuşmamak.

İtme aġyār ile şoĥbet şaķın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

şohbet-i yār:

1. **şoĥbet-i yār:**

Kaside 2

Mısra: **9**

Sevgilinin sohbeti.

Hoş durur faşl-ı gülde şoĥbet-i yār
Hoş durur vaşl-ı dost bī-aġyār

şolaġ:

1. **şolaġ:**

Kıt'a 1

Mısra: **12**

Eski Osmanlı devrinde padişahın özlük muhafızı olan yeniçeri.

Haŧa kaldım kesildi dirlicügüm
Saġ olursam şolaġ olam der idüm

şoñ:

1. **şoñuna:-un, -a**

Tahmis 1

Mısra: **13**

Son, bitiş.

Ararsañ öñüne şoñuna nazar kıl
Dehānın añma zülfinden ĥazer kıl

2. **şonı:-ı**

Gazel 26

Mısra: 4

Nihayet, son.

Cihānuñ dirligi maḥbūb demidür
Geçürme fırsatı şonı nedemdür

soñ nefes:

1. soñ nefesde:-de

Kaside 1

Mısra: 9

Ruh bedenden çıkarken verilen son nefes, ölüm anı.

Soñ nefesde şakla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir ḥaṭā

soñra:

1. soñra:

Gazel 107

Mısra: 10

Sonra.

Gösterüp gün yüzüñi ey gonca-fem bir āl ile
Çākerī'nüñ gönlin alup soñra inkār eyleme

2. soñra:

Muaşşer 1

Mısra: 18

Sonra.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kābil
Yandurur nālelerüm soñra seni ve'l-hāşıl

sor:

1. sor:

Gazel 2

Mısra: 8

Sormak.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şaķın
Çarħa şor bir ķanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

2. **şorsa:-sa**

Gazel 23

Mısra: 1

Sormak, sorsa.

Kim şorsa ağzuñ rāzını ħūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuķ degül mi dostum yoķ yire niķün ķan ider

sor:-

1. **sorarsañ:-ar, -sa, -ñ**

Gazel 83

Mısra: 9

Sormak.

Sorarsañ Çākerī'ye rāh-ı 'ışķ
Kesük başdan pür olmış rāhı gördüm

2. **şorarsa:-ar, -sa**

Gazel 87

Mısra: 7

Sormak.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı țar idelüm

3. **şorduğum:-duğ, -um**

Gazel 17

Mısra: 5

Sormak, araştırmak.

Bir kez dehenūñ rāzın şorduğum içün ğamzeñ
Ben bī-dile ķaşd itdi gör yoķ yere ķan [eyler]

söyle:

1. **şöylece:-ce**

Gazel 70

Mısra: 10

Şöyle.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

2. **şöyle:**

Gazel 101

Mısra: 3

Şöyle.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Subḥ-dem murğ-ı seḥer serve çıķup şöyle didi

3. **şöyle:**

Gazel 41

Mısra: 3

Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda.

Kevser lebūne şöyle reşk itdi dirler ey ḥūr
Cennetde bir dem olmaz kim çeşmi nem degüldür

4. **söyler:-r**

Gazel 2

Mısra: 6

Demek, söylemek.

‘Alemūñ ḥālī hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı ḥāl-ile çeng ü rebāb

5. **şöyle:**

Gazel 72

Mısra: 5

Şöyle, şu şekilde.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşihat şöyle kıldı mey-fürüşüñ zikri hayr olsun

6. şöyle:

Gazel 127

Mısra: 3

Şöyle, şu şekilde.

Şöyle Nakkâş-ı ezel yazdı güzel naķşuñı kim
Hacletinden utanur çıķmağā deyrüñ şanemi

7. şöyle:

Gazel 132

Mısra: 7

Şöyle, şu şekilde.

Ne hoşdur şol şanem ruhsarı oğ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

8. şöyle:

Mesnevi 2

Mısra: 24

Şöyle, şu şekilde.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nâm
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizâm

söyle:-

1. söylenür:-n, -ür

Gazel 106

Mısra: 10

Söylenmek, dilden dile dolaşmak.

Aferîn Çākerî kemālüne kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

2. söyle:

Murabba 1

Mısra: 11

Söylemek.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

3. söylenen:-n, -en

Gazel 39

Mısra: 4

Söylemek.

Devr-i hüsnüñ geçmedin ‘adl eyle ey şāhib-cemāl
Kim cihānda her kişinüñ söylenen āşārıdur

4. söylegil:-gil

Mesnevi 2

Mısra: 1

Söylemek, anlatmak.

Söylegil ey bülbül-i gülzār-ı ‘ışk
Kim dilüñden mahzen-i esrār-ı ‘ışk

5. söyle:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Söylemek, anlatmak.

Söyle kim dāyim felek virmez emān
Kim bilür ne gizlüsün eyler ‘ayān

6. söyler:-r

Mesnevi 3

Mısra: 1

Söylemek, anlatmak.

Იulak tut ne söyler işit perde-dr
BaᲑup naᲑřa aldanma naᲑᲑař-vr

sz:

1. sz:

Gazel 33

Mısra: **10**

Laf, kelime.

Იkeri aᲑzı vaşfin eyleyelüm
Იnki sz iᲑtiřr ile Ბořdur

2. sözde:--de

Gazel 11

Mısra: **9**

Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kvil.

Sözde kemli bulı gr Იkeri
'ömr gidüp Ბala sözün ydigr

3. sözün:--n

Gazel 11

Mısra: **10**

Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kvil.

Sözde kemli bulı gr Იkeri
'ömr gidüp Ბala sözün ydigr

4. sz:

Gazel 25

Mısra: **10**

Sz, kelam; ses.

Იkeri sz yok Ბalemde belki sz defterdedür
Szlermn süzişinden odlara yanar Ბalem

5. söz:

Gazel 25

Mısra: 10

Söz, kelam; ses.

Çākerī söz yok qalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar qalem

6. söz:

Gazel 45

Mısra: 1

Söz; sohbet.

Dehenüñden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı t̤ā'ir-i cān işbu haberden açılır

7. sözüñ:-üñ

Gazel 106

Mısra: 10

Söz; şiir.

Aferīn Çākerī kemālūñe kim
Söylenür dāyimā sözüñ dilde

8. söziyle:-i, -y, -le

Gazel 122

Mısra: 7

Söz, kelam.

Qalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraḥḥum eyle qan ağlatma ben dil-efgārı

9. sözi:-i

Gazel 124

Mısra: 10

Söz, kelam.

Ağzı vaşfin Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıılır sözi

10. sözüñe:-üñ, -e

Gazel 51

Mısra: **10**

Söz; şiir.

Cevāb olur mı bu şi‘re didüm yāra su‘āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

sözin tut:-

1. sözin tutarsa:

Mesnevi 2

Mısra: **29**

Deyim. Sözüñü tutmak, sözüñde durmak.

Çākerī sözin tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

sözine uy:-

1. sözine uyma:-in, -e-ma

Tahmis 2

Mısra: **9**

Söze itimat etmek; sözüne kanmak.

Her denīñ sözine uyma beni itme helāk
Hele dirler baña da ‘āşık-rüsvādur bu

sözlerümün süziş:

1. sözlerümün süzişinden:

Gazel 25

Mısra: **9**

(Aşığın / Şairin) sözlerinin yakıcılığından; tesirinden.

Çākerī söz yok alemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ sūzişinden odlara yanar alem

şu:

1. **şular:-lar**

Gazel 14

Mısra: 9

İşaret sıfat, şunlar; şu kimseler.

Şular kim Çākerī sözün okırlar
Hadīs-i Husrev ü Şīrīn dimezler

2. **şuya:-y, -a**

Gazel 79

Mısra: 4

Su.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

3. **şu:**

Müfret 3

Mısra: 1

Su.

Akdı gönölüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

4. **şu:**

Mesnevi 3

Mısra: 41

Şu, işaret sıfatı.

Şu menzil durur bu cihān-ı harāb
Ki urıldı eyvān-ı Efrāsiyāb

5. **şu:**

Tahmis 2

Mısra: 6

Su.

Olma mağrūr güzel ḥüsnüñe dünyādur bu
Çün hevādaruñ olup şu gibi her ‘āşık-ı pāk

su ‘āl eyle-:

1. **su ‘āl eylese:-r, -se**

Mesnevi 1

Mısra: 27

Soru sormak.

Kaçan Munkir su ‘āl eylese benden
Meded ol dem gerekdür baña senden

su ‘āl it-:

1. **su ‘āl itdüm:-düm**

Gazel 51

Mısra: 9

Soru sormak.

Cevāb olur mı bu şi‘re didüm yāra su ‘āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

şubḥ:

1. **şubḥ:**

Gazel 81

Mısra: 4

Sabah.

Ol güneş yüzlü māh için bu gice
Şubḥ gibi yaşamı pāre kılam

2. **şubḥdur:-dur**

Gazel 107

Mısra: 7
Sabah vakti.

Gülşen içre meskenin ben bülbulün hâr eyleme
Şubhdur feryādumı gūş eyle raḥm it dostum

3. şubḥuñ:-uñ

Gazel 126

Mısra: 7
Sabah.

Ey niçe selāṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yaḳası

4. şubḥına:-ın, -a

Gazel 60

Mısra: 9
Sabah.

Şām irdi ‘ömr şubḥına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur daḥi ḥāb-ı girān henüz

subḥ u mesā:

1. şubḥ u mesā:

Tedis 1

Mısra: 20
Gündüz ve gece.

İl şanur bādedür içdügümi cām-ı Cem ile
Hün-ı dil nūş iderem şubḥ u mesā ben ḡamıla

subḥ u şām:

1. şubḥ u şām:

Kaside 2

Mısra: 48
Sabah ve akşam.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

şubḥ-dem:

1. şubḥ-dem:

Gazel 53

Mısra: 9

Sabah vaktinde, sabahleyin.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tūt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

2. şubḥ-dem:

Gazel 53

Mısra: 10

Sabah vaktinde, sabahleyin.

Çemende lāle gibi şubḥ-dem kadeḥler tūt
Diyince Çākeriyā şubḥ-dem geçer kalmaz

3. şubḥ-dem:

Gazel 67

Mısra: 5

Sabah vakti.

Şubḥ-dem ḥüsünde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencîr yok

4. şubḥ-dem:

Gazel 101

Mısra: 3

Sabah vakti.

Gül gibi güldi çemende el uran cām-ı Cem'e
Şubḥ-dem murğ-ı seḥer serve çıkup şöyle didi

subḥgāh:

1. şubḥgāh:

Gazel 125

Mısra: 4

Sabah vakti.

Gel senüñle bu gice cām içelüm

Tā belürince şubḥgāh ‘Alī

şubḥ-ı visāl:

1. şubḥ-ı visālün:-üñ

Gazel 88

Mısra: 14

Kavuşma sabahı.

Hecrün şebünñ olmaya dirdüm nihāyeti

Şubḥ-ı visālün oldı müyesser Qayacuğum

suç:

1. suçından:-ın, -dan

Gazel 69

Mısra: 9

Suç; günah.

Bildün ki suçından yoğ-imiş kimse müsellemler

Ey ḥāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

sücūd:

1. sücūd:

Gazel 64

Mısra: 8

Secde etmek.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān

Qılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

sudā‘:

1. şudā' i:-i

Gazel 3

Mısra: 4

Baş ağrısı.

Dil gül yañağınıñ 'arağın derd-i ser kılar
Beñzer ki var şudā' i diler def'ine gül-āb

sūdmend ol:-

1. sūdmend olur:-ur

Mesnevi 3

Mısra: 6

Faydalı olmak.

İşitdüm kaçan ğam kılsa gezend
Muğannī nevāsı olur sūdmend

sūfî:

1. şūfî:

Gazel 21

Mısra: 7

Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.

Ki Hakuñ luṭfı ḥāş u 'āmā irer
Rind ile şūfî raḥmet umsa n'ola

2. şūfî:

Gazel 48

Mısra: 1

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Maḥşerde çün şefî' bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfî şalâ durur

3. sūfî:

Gazel 92

Mısra: 1

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Sūfî cām içse la‘l-i nūşından
Sala seccādesini düşündün

4. şūfî:

Gazel 100

Mısra: 2

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Geydi gülşende gonca hil‘at-i nev
Şūfî kıl köhneñi şarāba girev

5. şūfî:

Gazel 129

Mısra: 5

Tasavvufa inanan, tasavvufu bir hayat görüşü olarak benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş.

Ki şîşeyle çıkara erba‘ini
Şarāb ol dem olur ey şūfî şāfî

6. sūfî:

Gazel 36

Mısra: 3

Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.

Maşşerde kime rahmet-i Raḥmān olacaktı
Ben cürm [ü] günāh işlemişem sūfî haber vir

suhanı:

1. suhanı:-ı

Gazel 13

Mısra: 11

Söz, kelam.

Bugün ki hem suhanı hem mu‘allimi dehrüñ
‘Aceb midür hüner eylerse Çākerī izhār

suhen-dān:

1. suhen-dān:

Gazel 30

Mısra: **10**

Güzel söz söyleyen.

Süleymān'ıñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

Süleymān:

1. Süleymān:

Gazel 112

Mısra: **7**

Hz. Süleyman. Hz. Davut peygamberin oğlu olup yüzüğüyle cinlere, rüzgara ve hayvanlara hükmetmiştir. 12 yaşında tahta geçmiş büyük bir padişah ve peygamberdir.

Mülk-i cihānı tutdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tutdı 'ālemi müşkīn kemend ile

2. Süleymān:

Gazel 91

Mısra: **4**

Hz. Süleyman.

Çarḥ göñlüñce dönerse toḡru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendı Süleymān bāddan

3. Süleymān'dan:-dan

Gazel 123

Mısra: **8**

Hz. Süleyman (as) peygamber.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

4. Süleymān:

Mesnevi 1

Mısra: 33

Hz. Süleyman. İsrailoğlu peygamberlerinden, Davut peygamberin oğlu.

Süleymān k'oldı 'ālem pādişāhı

Olupdur leşkerinden bir sipāhı

5. Süleymān-vār:-vār

Kaside 2

Mısra: 1

Hz. Süleyman gibi.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār

Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

6. Süleymān:

Kaside 2

Mısra: 55

Hz. Süleyman.

Sen Süleymān yerin taleb itme

K'anca şāh oldı ol talebde gubār

7. Süleymān'uñ:-uñ

Gazel 30

Mısra: 9

Hz. Süleyman.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var

Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

Süleymān hātemin:

1. Süleymān hātemin:-in

Mesnevi 2

Mısra: 8

Kalıp ifade. Hz. Süleyman'ın yüzüğü.

Neyleriz Cemşîd cāmın çün şınur
Yâ Süleymân hâtemin kim dīv alur

sultān:

1. sultān-imiş:--imiş

Gazel 15

Mısra: 7

Padişah.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. sultānı:-ı

Gazel 35

Mısra: 10

Padişah || Sevgili; gönül sultânı.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

3. sultān:

Gazel 28

Mısra: 9

Sultan (sevgili).

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoğdur

4. sultān:

Gazel 69

Mısra: 8

Padişah, sultan.

Sultān u gedāya irişür rahmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nüş idelüm kim

5. **sulṭānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 2

Sultan.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mû' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

6. **sulṭānum:-um**

Gazel 86

Mısra: 8

Sultan.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'ālemdeki varum göñül tahtında sulṭānum

7. **sulṭān:**

Gazel 126

Mısra: 11

Sultan, padişah.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sulṭān u gedā üstine gerdün

8. **sulṭānum:-um**

Murabba 1

Mısra: 11

Sultan.

Söyle sulṭānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

sulṭān-ı bī-tāc:

1. **sulṭān-ı bī-tāc:**

Mesnevi 1

Mısra: 32

Taçsız sultan; Hz. Muhammed.

Emîr-i enbiyâ bürhân-ı Mî'râc
Şeh-i bî-hâtem ü sulţân-ı bî-tâc

sulţân-ı cihân:

1. sulţân-ı cihân:

Gazel 8

Mısra: 7

Dünya padişahı; Hz. Muhammed .

Sulţân-ı cihân gibi gönül virme cihâna
Çünkü didi dünyâ sevenün Hakk zarar var

sulţân-ı dü kevn:

1. sulţân-ı dü kevn:

Gazel 8

Mısra: 2

İki alemin sultanı.

Anuñ ki Muhammed [gibi] peygâmbere var
Sulţân-ı dü kevn oldu sa'âdetlü seri var

2. sulţân-ı dü kevn:-e

Gazel 69

Mısra: 21

İki dünyanın sultanı; Hz. Muhammed.

Kim tâ'at ile hâşıl olur kurbeti anuñ
Tâ'at kılalum şıdık ile sulţân-ı dü kevn

sulţân-ı hüsn:

1. sulţân-ı hüsn:

Gazel 89

Mısra: 8

Güzelliğin sultanı.

Çâk idüpdür yakamı dest-i firâk
Şefkat it ben kula ey sulţân-ı hüsn

şun:

1. şun:

Gazel 63

Mısra: 1

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Sākī piyāle şun ki felek bī-amān imiş
Ol dahı dil-berüm gibi nā-mihribān imiş

2. şun:

Gazel 5

Mısra: 4

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Tevakkuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te' hīri āfāt

şun-:

1. şun:

Gazel 43

Mısra: 1

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Şun ol cāmı sākī ki hāl arturur
Kerāmet bağışlar kemāl arturur

2. şunarsa:-ar, -sa

Gazel 41

Mısra: 1

Takdim etmek, ikram etmek, uzatmak.

Ger cām-ı ğam şunarsa dil-dār ğam degüldür
Zirā ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

3. şun:

Gazel 56

Mısra: 7
Sun ll ikram etmek.

Sākiyā mey şun ki fırsat degme kez girmez ele
Her zamān göñlüñce devrān çarh-ı devvār eylemez

4. şun:
Gazel 21
Mısra: 6
Takdim etmek, vermek.

Bir kadeh şun ki reşk ide Kevser
Lebi yādına ol perī-rūyuñ

5. şun:
Gazel 22
Mısra: 1
Sunmak, vermek, takdim etmek.

Şun sāķī cām-ı Cem ki cihān fānīdür
İrer hayāt-ı bākīye her kim müdām içer

6. şun:
Gazel 67
Mısra: 1
Sunmak; ikram etmek.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbīr yok
Yazılan hatıñ gibi āhır gelür tağyīr yok

7. şundi:-dı
Gazel 70
Mısra: 8
Sunmak, ikram etmek.

Cām-ı şabāhı şundi didi bī-haber gerek
Bir pīr-i mey-fürūşa didüm neyledür necāt

8. şun:

Gazel 81

Mısra: 5

Sunmak, ikram etmek.

Sâkiyâ şol şarâbı şun baña kim
Sırr-ı pinhânı âşikâra kılam

9. şun:

Gazel 100

Mısra: 7

Sunmak, ikram etmek.

Sâkiyâ şol şarâbı şun ki virür
Genc-i Qarûn u mülk-i Keyhusrev

10. şun:

Gazel 111

Mısra: 5

Sunmak, ikram etmek.

Câm-ı Cem şun sâkiyâ kes Cem sözün
N'oldı 'âlem kim bilür güftâr ile

11. şun:

Gazel 115

Mısra: 1

Sunmak, ikram etmek.

Sâkî mey şun ki geçer 'ömr gül eyyâmı dañi
Mest olup unudalum fikr-i ser-encâmı dañi

12. şun:

Gazel 115

Mısra: 4

Sunmak, ikram etmek.

Gam eger bize hücum eyler ise ceng idelüm
Sâkî hâzırlanalum şun bir iki cāmı daḥi

13. şun:

Gazel 133

Mısra: 1

Sunmak, ikram etmek.

Bahār eyyāmıdur şun sâkiyâ mey
Ki dilden mey kılur gam nâmesin tayy

14. şun:

Kaside 2

Mısra: 2

Sunmak, ikram etmek.

Çıkdı taht üzre gül Süleymân-vār
Sâkî mey şun ki geldi faşl-ı bahār

15. şun:

Kaside 2

Mısra: 15

Sunmak, ikram etmek.

‘İşk maḥmûrıyam lebûñ şun kim
Başumuzdan gide belâ-yı ḥumār

16. şun:

Mesnevi 3

Mısra: 11

Sunmak, ikram etmek.

Bahār irdi şun sâkiyâ bir kadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

17. şun:

Mesnevi 3

Mısra: 13

Sunmak, ikram etmek.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür Һarām

Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

18. sun:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Sunmak, ikram etmek.

Yine bir ҺadeҺ rāh-ı reyhān-nesīm

Sun ey cān ki ne zer Һalısar ne sīm

sünbül:

1. sünbüllerüñ:-ler, -üñ

Gazel 90

Mısra: 6

Sünbül; saç.

Aşüfte Һılmağ içün dil bülbülünü cānā

Berg-i gül üzre Һıldıñ sünbüllerüñ perīşān

2. sünbül:

Muaşşer 1

Mısra: 35

Sünbül.

BaҺsa gīsü-yı siyeh-tābuña sünbül utanur

Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

sünbül saç:

2. sünbül saçuñ:-uñ, -ı

Gazel 23

Mısra: 3

Sünbüle benzeyen saç.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

sünbül-i ruḥsār:

1. sünbül-i ruḥsāruñ:-uñ

Gazel 57

Mısra: 3

Yanağın (üzerine düşen) saç - Sevgilinin saçı sünmbüle benzetilmiş ve saçı yanağın üzerindedir. -.

Sünbül-i ruḥsāruñ ey ḥurşīd-i ḥüsn
Leyletü'l-ḳaderde meh-i tābānımız

şun '-ı cihāndār:

1. şun '-ı cihāndār:

Mesnevi 1

Mısra: 17

Yaratıcı.

Zihī ḳudret zihī şun '-ı cihāndār
Ki ḳılduñ āteş-i sūzānı gülzār

sür:-

1. sürem:-em

Gazel 62

Mısra: 2

Kovmak, uzaklaştırmak.

Dem-ā-dem itdügi çün fāş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şā-bāş

2. sürdi:-di

Gazel 24

Mısra: 3

Sürmek, uzaklaştırmak.

Sırrı 'ayān ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm
Korḳaram acıyup yaşum bir gün arada ḳan ider

3. sürme:-me

Gazel 122

Mısra: 7

Sürmek, göndermek .

Çalem gibi beni halkuñ söziyle sürme müdām
Teraḥḥum eyle kan ağılatma ben dil-efgārı

4. sür:

Gazel 127

Mısra: 6

Sürmek.

Sākīyā baḥr-i ğamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ğamı

şurāhi:

1. şurāhi:

Gazel 8

Mısra: 5

Sürahi, cam. - Divan şiirinde sürahi, cam vb. sevgilinin ağzına benzetilir. İçi dolu kadeh dudak renginde görülür. Sürahi ile aşık / kul özdeşleştirilmiştir. Peygamberin bir lutfunu gören kul, o sarhoşlukla ağzı açık biçimde can verir halde tasvir edilmiştir. -.

Ḥandeyle şurāhi gibi cān vırse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

sûret:

1. şûretlü:-lû

Gazel 121

Mısra: 5

Şekil, biçim.

Bir perī sevdüm beşer şûretlü kim
Reşk ider la ‘line cennet Kevser’i

2. sūret:

Gazel 41

Mısra: 7

Şekil, biçim.

Meydür murād olınan kim cām-ı Cem degüldür

Ma‘nā durur beşerden sūret degül ki zīrā

3. şūretüñi:-üñ, -i

Gazel 67

Mısra: 7

Şekil, biçim.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvīr yok

Görse ger şūretüñi Çīn'üñ nigārā kaşuñı

şūret-i Çīn:

1. şūret-i Çīn'de:--de

Gazel 4

Mısra: 7

Çīn resmi, Çīn görünüşü.

Bulınmaz şūret-i Çīn'de bu ma‘nī

Şekerde yokdur el-haqq bu ḥalāvet

şūret-nümā:

1. şūret-nümādur:--dur

Mesnevi 3

Mısra: 20

Suret gösteren.

Ḳanı sākī ol sāgar-ı dil-güşāy

Ki şūret-nümādur ma‘ānī-fezāy

süreyyā hırmeni:

1. süreyyā hırmeninde:-in, -de

Gazel 37

Mısra: 6

Süreyya harmanı - Ülker ve Pervin diye de bilinen kuzey yarım kürede bir yıldız kümesi. -.

Oturmuş hırmen-i gül gibi ol mäh
Süreyyâ hırmeninde hüşe-çindür

sürh:

1. sürh-imiş:--imiş

Gazel 79

Mısra: 6

Kırmızı.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rû

2. surhum:-um

Gazel 86

Mısra: 7

Kırmızı.

Yüzi ağum ruh-ı alüm lebi surhum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

sürh-rû:

1. sürh-rû:

Gazel 79

Mısra: 5

Kırmızı yüz.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rû

surh-ser:

1. surh-serüñ:-üñ

Gazel 88

Mısra: 5

Kızılbaş.

Toprak başına surh-serüñ şehlüğine yuf
Ger hâk-i pâyuñ itmeye efser Ḵayacuğum

sürün:

1. sürünelüm:-elü, -m

Gazel 33

Mısra: 3

Sürünerek ilerlemek.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

sūsen:

1. sūsen:

Kaside 2

Mısra: 5

Susen çiçeği, susam.

Mehdde dīl dırāz ider sūsen
Ya ‘nī ‘İsā gibi kıla güftār

süst :

1. süst durur:-durur

Gazel 126

Mısra: 4

Gevşek; dayanıksız.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

süz:

1. sūzuñ:-uñ

Gazel 96

Mısra: 4

Yanma; ızdırap.

Yaş akıtma gözümdeñ öñdin ey şem ‘
Dilerseñ sūzuñ ola halka rūşen

sūzān ol-:

1. sūzān oldu:-dı

Muaşşer 1

Mısra: **23**

Yanmak.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryān
Ateş-i ‘ışkıyile oldu derūnum sūzān

sūz-ı mahabbet:

1. sūz-ı mahabbet:

Muaşşer 1

Mısra: **16**

Sevginin ateşi.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemūñle zāyil

1.23.Ş

şâ-bâş:

1. şâ-bâş:

Gazel 62

Mısra: 2

Takdir ve beğenme ifâde eder; âferin, bravo.

Dem-â-dem itdügi çün fâş sırrımı gözüm yaşı
Sürem nazardan anı kim gören diye şâ-bâş

şâd:

1. şâdlığında:-lîğ, -ın, -da

Gazel 50

Mısra: 10

Mutluluk.

Çâkerî çâker oldu sen şaneme
Şâdlığında illere şıgmaz

2. şad:

Gazel 91

Mısra: 7

Yüz, 100 sayısı, pek çok.

Îâmet-i şâhum kaçan çekse 'alem şimşâddan
Şad hezârân mâh-rûlar kalbini bir demde sır

3. şad:

Gazel 11

Mısra: 4

Sevinçli.

Gül yüzüñi yâd idüp ey gonca-leb
Bülbül-i dil nâle kıılır şad hezâr

4. şad:

Gazel 14

Mısra: 3
Yüz sayısı.

Cefâña şad hezārān āferīn-bād
Egerçi zulme hōd taḥsīn dimezler

5. şādlık:-lık
Gazel 29
Mısra: 7
Mutluluk.

Göñülde şādlık bir laḥza tūrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

6. şād:
Gazel 76
Mısra: 1
Sad harfi - Sevgilinin gözü -.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

7. şād:
Gazel 76
Mısra: 2
Sad harfi; göz.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

8. şād:
Gazel 76
Mısra: 2
Yüzlerce.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

9. şād:

Gazel 120

Mısra: 5

Mutlu.

Beni öldürmege ikrār ile şād itmiş-iken
Döndi inkār ile ğamgīn idüp ikrārı şıdı

10. şād:

Gazel 130

Mısra: 8

Yüzlerce.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şād dāğ vardur cigerde nihānī

11. şād:

Mesnevi 3

Mısra: 12

Mutluluk.

Bahār irdi şun sākiyā bir kadeḥ
Ki andan gönül şād olur cān ferah

şād it-:

1. şād itmez iseñ:-mez, - ise, -ñ-mez, --iseñ

Gazel 40

Mısra: 7

Sevindirmek.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

şād ol-:

1. şād ol:

Gazel 72

Mısra: 10

Mutlu olmak.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yūri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

2. şād ol:

Gazel 110

Mısra: 2

Mutlu olmak.

Firdevse beñzedi yine ‘ālem bahār ile
Şād ol gönül ki def` olur ğam bahār ile

3. şād oldu:-dı

Gazel 120

Mısra: 4

Mutlu olmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

4. şād olmasun:-ma, -sun

Gazel 110

Mısra: 3

Mutlu olmamak.

Gönlüm hayāl-i yār ile şād olmasun mı kim
Gamdan hālās olur dil-i ādem bahār ile

5. şād olup:-up

Tahmis 1

Mısra: 16

Mutlu olmak.

Ki gördüm diyeni ber-dār iderler
Senüñ çün şād olup ğamnāk olanlar

şād [u] handān:

1. şād [u] ḥandān:

Gazel 102

Mısra: 2

Mutlu.

Māl ü mülküñ çünki yoǵdur ḥaḳ ḳatında raǵbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ḥandān [ǵam yime]

şādī:

1. şādī:

Gazel 79

Mısra: 2

Mutluluk.

Sāḳiyā devr-i şafādur bezme ‘azm it ḳıl kerem
Şehr-i cān şādī tolup dil ḥānesinden gide ğam

şādumān kıl-:

1. şādumān kıl:

Murabba 1

Mısra: 2

Mutlu etmek.

Çok zamāndur görmez oldum ḳandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi ḳıl şādumān

şāh:

1. şāhum:-um

Gazel 35

Mısra: 9

Padişah, hükümdar || sevgili.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

2. şāḥūn:-ūn

Gazel 1

Mısra: 7
(Fa.) *Dal, budak.*

Nergisüñ şāhūn elinden apdı bād
Kör elinden sehl ola apmak ‘aşā

3. **şāhum:-um**
Murabba 1

Mısra: 8
Padişah.

N'oldı ey zālīm aramızda olan avl ü arār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

4. **şāhum:-um**
Murabba 1

Mısra: 12
Padişah.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

5. **şāh:**
Gazel 6
Mısra: 11
Padişah, sevgili.

Bir şınu şad-pāre dil var ‘ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

6. **şāha:-a**
Gazel 63
Mısra: 9
Padişah; sevgili.

Sen şāha bende olduğumı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlü cān imiş

7. **şāhumuñ:-um, -uñ**

Gazel 76

Mısra: 1

Sevgili.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zūlfī dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

8. **şāhā:-ā**

Gazel 79

Mısra: 9

Ey sevgili!.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

9. **şāhā:-ā**

Gazel 90

Mısra: 10

Ey sevgili!.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

10. **şāha:-a**

Gazel 91

Mısra: 9

Padişah; sevgili.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehüñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

11. **şāh:**

Gazel 94

Mısra: 1

Padişah; sevgili.

Saňa cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

12. şāh:

Gazel 94

Mısra: 6

Padişah.

Göñül derdine bulsa kimse çāre
Gile itmez idi her şāh dilden

13. şāhumuzuñ:-umuz, -uñ

Gazel 109

Mısra: 7

Sevgili.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne ḥüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

14. şāh:

Gazel 123

Mısra: 9

Padişah; sevgili.

Şāh luṭfından ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

15. şāhumuñ:-um, -uñ

Gazel 124

Mısra: 3

Sevgili.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kılur şehlā gözi

16. şāh:

Gazel 125

Mısra: 2

Padişah.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī

Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alī

17. **şāhuñ:-uñ**

Kıt'a 1

Mısra: 5

Padişah, hükümdar.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre

Her ğazāyı piyāde eyler idüm

18. **şāḥī:-ī**

Müfret 4

Mısra: 2

Şah; Peygamber.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim

Kişi kim al ola lā-büd başuñ sarığıdur şāḥī

19. **şāhum:-um**

Kaside 2

Mısra: 22

Şah, padişah.

Ḳatl-i ‘āşıkdan el çekem dirsın

İtme şāhum bu işi sen zinhār

20. **şāhsañ:-sañ**

Kaside 2

Mısra: 49

Padişah.

Şāhsañ ḥalka Ḥālık'a kulsın

Ḳulluḳ eyle ki kıldı yokdan var

21. **şāh:**

Kaside 2

Mısra: **56**

Padişah, hükümdar.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldu ol talebde ğubār

22. **şāḥ:**

Muaşşer 1

Mısra: **28**

Padişah; sevgili.

‘İyd-ı vaşluñda beni eyle efendim ḳurbān
Nice şabr eylesün ey şāḥ bu cevre insān

23. **şāhum:-um**

Murabba 1

Mısra: **4**

Padişah.

Aşināñum cāndan bī-gāneligi ḳo hemān
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

24. **şāhum:-um**

Murabba 1

Mısra: **16**

Padişah.

Gel benüm iki gözüm sever iseñ Allāhı
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

25. **şāhı:-ı**

Gazel 78

Mısra: **10**

Padişah, hükümdar; sevgili.

Ey yüzi cennet gözi cellâd-ı cân
Çâkerî sen şâhı sevdi eyle bil

şâh ceddin:

1. şâh ceddin:

Gazel 8

Mısra: 3

Padişahın atası.

Hâl-i ruḥ-ı cânân gibi cennetde yeri var
Her kûl ki ḳabûl eyledi ol şâh ceddin

şâh cemâl:

1. şâh cemâlin:-in

Gazel 45

Mısra: 6

Padişahın (sevgilinin) yüzü - Peygamberimiz kastedilmiştir. -.

Gül müferriḥ mi yimişdür ‘acabâ yâ düşde
Gördi mi şâh cemâlin ki seḫerden açılır

şâh rahmeti:

1. şâh rahmetine:-i, -ne

Gazel 27

Mısra: 10

Şahın, Allah'ın rahmeti.

Bî-çâre Çâkerî'nün ‘afv eyle cümle cürmin
Sen Şâh rahmetine muḫtâc bir gedâdur

şâhâ:

1. şâhâ:

Gazel 23

Mısra: 9

Ey şâh, ey gönül sultanı (Sevgili).

Dolaşduğ için Çākerī şāhā perīşān zūlfūne
Ney gibi anı dem-be-dem çeng-i gamuñ nālān ider

şāh-ı ‘ādil:

1. şāh-ı ‘ādil:

Gazel 15

Mısra: 5

Adaletli sultan.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tacin bāda dirler

şāh-ı ‘ālem-penāh:

1. şāh-ı ‘ālem-penāh:

Kıt'a 1

Mısra: 13

Cihanın sığındığı padişah.

Şāh-ı ‘ālem-penāh sağ olsun
Çākeriyem ezelde çāker idüm

şāh-ı cihān:

1. şāh-ı cihān:

Gazel 82

Mısra: 13

Dünyanın şahı.

Rahm kıl Çākerī'ye şāh-ı cihān
Zahmet-i rüzgārı çok gördüm

şāh-ı devrān devleti:

1. şāh-ı devrān devleti: -n, -de

Gazel 39

Mısra: 10

Devrin padişahının devleti - II. Bayezidden bahsedilmektedir. -.

Meclis-i ‘uṣṣāḳ Cem cāmı gibi germ eyleyen
Şāh-ı devrān devletinde Çākerī güftārıdur

şāh-ı gül:

1. şāh-ı gül:

Gazel 119

Mısra: 11

Gül dahı.

Şāh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāk-ı zerdi

şāh-ı gül devr:

1. şāh-ı gül devri:-i

Gazel 101

Mısra: 1

Gül şahının zamanı, gül dalının zamanı.

Şāh-ı gül devri durur sākī el ur cām-ı Cem'e
‘Aşık-ı sāk-perestem bu benüm nām neme

şāh-ı hūbān:

1. şāh-ı hūbān:

Gazel 89

Mısra: 6

Güzeller şahı.

Mısr-ı hūsnūñ Yūsuf'ısn ‘adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hūsn

şāh-ı hūsn-kemāl:

1. şāh-ı hūsn-kemāl:

Gazel 48

Mısra: 7

Güzellik sahibi padişah; sevgili.

Halk ile 'ışk ehline ey şāh-ı hūsn-kemāl
Bu hūsn daḥi 'ömr gibi bī-vefā durur

şāh-ı muzaffer:

1. şāh-ı muzaffer:

Gazel 88

Mısra: 1

Zafer kazanmış (olan).

Ey hūsn iline şāh-ı muzaffer Kayacuğum
Çekgil vilāyet-i dile 'asker Kayacuğum

şāh-ı saf-şiken:

1. şāh-ı saf-şiken:

Kaside 2

Mısra: 31

Saflar bozan şah.

Sensin ol şāh-ı saf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

şāh-ı yegāne:

1. şāh-ı yegāne:

Gazel 105

Mısra: 1

Bir tek olan şah.

Ta 'ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī hūsn ü cemāl-i cāvidāne

şāhid:

1. şāhidi:-i

Gazel 117

Mısra: 6

Güzel; tanık, şahit.

Rind-i hâş ol sen müdâm iste şarâb ü şâhidi
Zâhid-i 'âmîyyi ko takvâ vü zühd itsün taleb

2. şâhidi:-i

Gazel 117

Mısra: 8

Güzel; tanık, şahit.

Da'vî-i 'ayş itsün ol kimse ki meclisde müdâm
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şâhidi

şâhid-i bāzârda:

1. şâhid-i bāzârda:-da

Gazel 52

Mısra: 10

Pazarın güzeli, alemin güzeli.

Kim şâhid-i bāzârda hergiz edeb olmaz
Her-câyîye dil bağlama ey 'âşık-ı bî-dil

şâhid-i bāzârı:

1. şâhid-i bāzârı:-ı

Gazel 120

Mısra: 8

Pazar güzeli; orta malı güzel (kadın).

Sınsa her-câyî güzelden dil-i 'uşşâk ne tañ
'Andelîbüñ dilini şâhid-i bāzârı şıdı

şâhid-i bāzârıdur:

1. şâhid-i bāzârıdur:-ıdur

Gazel 39

Mısra: 2

Kalıp söz. Pazarın güzeli, âlemin güzeli.

Gerçi kim gül bülbulüñ maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bāzârıdur

şām:

1. **şām:**

Gazel 60

Mısra: 9

Akşam.

Şām irdi ‘ömr şubhına bîdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur dañi hâb-ı girân henüz

şām-ı zülfüñ:

1. **şām-ı zülfüñ:**

Gazel 113

Mısra: 3

Siyah saç.

Şām-ı zülfüñ hayâliyle şabā
Çın seherden tırur görür ‘arabı

şân:

1. **şânında:-ın, -da**

Kaside 1

Mısra: 32

Ad, ünvan.

Biri fahr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şânında indi Hel atā

şân degül:

1. **şân degül:**

Gazel 25

Mısra: 3

Şaşılmaz.

Şân degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyâyī perdedür

şâne:

1. şâne:

Gazel 50

Mısra: 8

Tarak.

Şol kadar cān u dil tolupdur kim
Şâne zülf-i mu‘anbere şıgmaz

şarāb:

1. şarāb:

Gazel 3

Mısra: 10

İçilecek şey; şarap, mey, hamr.

Dil meyl ider lebine görüp lāle-ḥaddini
Pes devr-i gülde Çākerī her dil diler şarāb

2. şarābı:-ı

Gazel 81

Mısra: 5

Şarap.

Sāḳiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşikāra kılam

3. şarāba:-a

Gazel 100

Mısra: 2

Şarap.

Geydi gülşende gonca ḥil‘at-i nev
Şūfī kıl köhneñi şarāba girev

4. şarābı:-ı

Gazel 100

Mısra: 7

Şarap.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyhūsevv

5. şarāb:

Gazel 117

Mısra: 6

Şarap.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi qo taqvā vü zūhd itsün taleb

6. şarāb:

Gazel 129

Mısra: 5

Şarap.

Ki şīşeyle çıkara erba‘ini
Şarāb ol dem olur ey şūfī şāfī

şarāb-hār:

1. şarāb-hāra:-a

Gazel 81

Mısra: 10

Şarap içenler.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-hāra kılam

şarāb-ı nāb:

1. şarāb-ı nāb:

Gazel 3

Mısra: 1

Katıksız şarap.

Sāķi getür müdām içelüm biz şarāb-ı nāb
Bünyād-ı hāne-i dil ü cān olmadın ħarāb

şarāb-ı nābı:

1. şarāb-ı nābı:-ı

Gazel 64

Mısra: 7

Saf şarap.

Eger 'azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdı Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū'

şarāb-ı vaşluñı:

1. şarāb-ı vaşluñı:-u, -ñı

Gazel 51

Mısra: 3

(Sevgiliye) kavuşma şarabı - Aşığın, kulun Allah'a vuslatı -.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nüş itmege lāyık degül cānā

şark leşkeri:

1. şark leşkeri:-i

Gazel 110

Mısra: 7

Şark ordusu; kış belirtileri.

Kaçmazdı tağa şimdi daħi şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

şās-ı gerdūna:

1. şās-ı gerdūna:-a

Kaside 2

Mısra: 45

Dünya.

Dest-i cūduñ güneş gibi dīnār
Şās-ı gerdūna her seher birağur

Şāvur:

1. Şāvur'ı:-ı

Gazel 30

Mısra: 8

*Husrev-i Perviz'in sadık bir nedimidir ve devrinin ün salmış ressamlarındanr.
Husrev ile Şirin'i bir araya getirmek için büyük fedakarlıklar göstermiştir.*

O Husrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

şeb:

1. şebinde:-in, -de

Gazel 59

Mısra: 6

Gece.

Ey āfitāb meş'ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu'le yiter berķ-i āhumuz

2. şeb:

Mesnevi 2

Mısra: 19

Gece.

Rüşvete ruhşat virürsin ne 'aceb
Dīn yolında dūrişürsin rūz u şeb

şeb-çerāğ-ı muğān:

1. şeb-çerāğ-ı muğānı:-ı

Gazel 130

Mısra: 1

Meyhanenin gece ışığı; şarap.

Getür sākī ol şeb-çerāğ-ı muğānı
Bugün bulmuş iken ecelden emānı

şeb-dîz:

1. şeb-dîz:

Gazel 99

Mısra: 2

1. Gece renkli. 2. Hüisrev Perviz'in meşhur atının adı.

Şeb-dîz saçuñ fikri kılur göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebûññ şevkı ider yaşımı gülgün

şebîh:

1. şebîh:

Gazel 109

Mısra: 6

Benzeyen.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğıçün kebkebûñe

şeb-reng:

1. şeb-reng:

Gazel 116

Mısra: 1

Gece renkli.

Şeb-reng saçuñ göñlümi sevdāya düşürdi
Raḥm eyle elüm tut ki beni pāya düşürdi

şecer:

1. şecerdür:-dür

Kaside 2

Mısra: 41

Ağaç.

Ne şecerdür nihâli rumhı k'aña
Berg bayrak ser-i 'adûdur bār

şefâ'at:

1. şefâ'at:

Mesnevi 1

Mısra: 42

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.

Ne diyem mücrimem sen de bilürsin

Şefâ'at isterem ben de bilürsin

2. şefâ'atdan:-dan

Mesnevi 1

Mısra: 44

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.

Esirge yâ Muḥammed ben faḳîri

Şefâ'atdan unutma ben ḥaḳîri

şefâ'at kıl:-

1. şefâ'at kıl:

Mesnevi 1

Mısra: 36

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

Bilürem bende yokdur ol liyâḳat

Ki diyem Çâkerî'ye kıl şefâ'at

2. şefâ'at kıl:

Mesnevi 1

Mısra: 46

Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası etmek.

Ḥudâdan rahmeten li'l- 'âlemînsin

Şefâ'at kıl şefî'ü'l-müznibînsin

şefî':

1. **şefî´:**

Gazel 48

Mısra: 2

Şefaati.

Maḥşerde çün şefî´ bize Muştafâ durur
Ḥavf itme cürm-çün meye şūfî şalâ durur

şefî´ ol-:

1. **şefî´ olursa:-ur, -sa**

Kaside 1

Mısra: 42

Şefaati etmek.

Bunda ğam yimez günehten Çâkerî
Ger şefî´ olursa anda Muştafâ

şefî´ ü'l-müznibîn:

1. **şefî´ ü'l-müznibînsin:-sin**

Mesnevi 1

Mısra: 46

Günahların affedicisi, Hz. Muhammed.

Ḥudâdan rahmeten li'l-´âlemînsin
Şefâ´at kıl şefî´ ü'l-müznibînsin

şefkat:

1. **şefkat:**

Gazel 89

Mısra: 8

Merhamet,acıma.

Çâk idüpdür yaqamı dest-i firâk
Şefkat it ben kula ey sultân-ı ḥüsn

2. **şefkati:-i**

Gazel 69

Mısra: 12

Merhamet, esirgeme.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefqati anuñ

şeh:

1. şeh:

Gazel 80

Mısra: 3

Sultan, padişah.

Dir-imiş şeh virürdi tāt u tahtın
Ayağūñ tozına Dār-āb Edhem

2. şeh:

Gazel 4

Mısra: 10

Padişah.

Firākuñ Çākerī'yi öldürürdi
Gamuñdan olmasa ey şeh himāyet

3. şeh:

Gazel 80

Mısra: 7

Sultan; sevgili.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be qaşı mihrāb Edhem

4. şehlübine:-lüg, -in, -e

Gazel 88

Mısra: 5

Padişah.

Toprak başına surh-serüñ şehlübine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

5. **şehā:-ā**

Gazel 89

Mısra: 10

Ey şah; sevgili.

Çākerī hüsnuñ kitābın yazalı
‘Alemler dutdı şehā destān-ı hüsni

6. **şehūñ:-üñ**

Gazel 91

Mısra: 9

Padişah; sevgili.

Çākerī bir şāha kıldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdūr cennet-i ābāddan

7. **şehūñ:-üñ**

Kaside 2

Mısra: 30

Şah, padişah.

La‘lden gül tabak tutar pür-nūr
Ki şehūñ ayağına ide nişār

8. **şehlerden:-ler, -den**

Kaside 2

Mısra: 57

Padişah, hükümdar.

Niçe şehlerden arta kalmışdur
Seni mağrūr iden beķāsuz dār

şeh Bāyezīd:

1. **şeh Bāyezīd:**

Mesnevi 2

Mısra: 17
Sultan Bayezid.

Sen dahı oğlısın ey Şeh Bāyezīd
Hakḳ Ta‘ālā ‘ömrüñi kılsun mezīd

şeh Bāyezīd'e:

1. şeh Bāyezīd'e:-e

Gazel 133

Mısra: 13

Kanuni Sultan Süleyman Han'ın oğlu Şehzade Bayezid.

Du‘ā kıl Çākerī Şeh Bāyezīd'e
Şahāvetde ki oldur Hātem-i Tayy

şeh Mehemmed:

1. şeh Mehemmed:

Mesnevi 2

Mısra: 10

Fatih Sultan Mehmet.

Çarḥ-ı gerdān öldürür mihmānını
Almadı mı Şeh Mehemmed cānını

şehā:

1. şehā:

Gazel 24

Mısra: 9

Ey sevgili.

Meclis-i ğamda dem-be-dem nāy-şıfat fiġān ider
Düşeli çeng-i ‘ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

2. şehā:

Gazel 73

Mısra: 10

Ey sevgili; ey padişah.

Āsitānuñda saña kıl olalı
Çākerī oldı şehā başına beg

3. şehā:

Gazel 118

Mısra: 9

Ey sevgili.

Yaraşur şî‘r-i Çākerī ki şehā
Şu‘arānuñ müdām ola virdi

şehbāz-ı felek:

1. şehbāz-ı felek:

Gazel 126

Mısra: 9

Feleğin doğan kuşu.

Şehbāz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne ‘aceb kim daḥi yok ğayr ğıdāsı

şeh-i bī-ḥātem:

1. şeh-i bī-ḥātem:

Mesnevi 1

Mısra: 32

Mührü olmayan şah; Hz. Muhammed.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mī‘rāc
Şeh-i bī-ḥātem ü sultān-ı bī-tāc

şeh-i gül:

1. şeh-i gül:

Gazel 133

Mısra: 7

Gül şahı.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücūm itmezdin evvel Behmen ü dey

şeh-i hūbān:

1. şeh-i hūbāna:-a

Muaşşer 1

Mısra: 11

Güzeller padişahı.

Der-i ihsāna gelüp luţfuñla oldum sâyil
Olalı sen şeh-i hūbāna efendim mâyil

şeh-i hūsn:

1. şeh-i hūсне:-e

Tahmis 2

Mısra: 13

Güzellik padişahı.

Ol şeh-i hūсне gelüp bendeleri dād eyler
Kimi ağlar kimi iñler kimi feryād eyler

şeh-i kişver-güşā:

1. şeh-i kişver-güşā:

Gazel 91

Mısra: 2

Memleket fetheden şah.

Ey göñül bir lahza tırma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

şeh-i mülk-i devrān:

1. şeh-i mülk-i devrān:

Muaşşer 1

Mısra: 21

Zamanın padişahı.

Hūsn ile sensin efendim şeh-i mülk-i devrān
Eyle bī-çāre-i ğam-dīdeñe luţf u ihsān

şehlâ:

1. şehlâ:

Gazel 124

Mısra: 4

Hafîf şaşî göz.

Şâhumuñ yüzine zâhid bakma kim
Zühdüñi yağmâ kıllur şehlâ gözi

şehr-i cân:

1. şehr-i cân:

Gazel 79

Mısra: 2

Can şehri; gönül.

Sâkiyâ devr-i şafâdur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cân şādî tolup dil hânesinden gide ğam

şehri vîrân:

1. şehri vîrândur:-dur

Gazel 31

Mısra: 2

Yıkık, dökük şehir.

Merd-i bî-‘ışk egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

şehriyâr:

1. şehriyâr:

Murabba 1

Mısra: 5

Padişah.

Cân bedende olduğınca bendeyi ey şehriyâr
Ayrı düşdüğüm günü göstermesün Perverdigâr

2. şehriyāre:-e

Gazel 85

Mısra: 6

Padişah.

Çemende gül ki zümürürd serîrine çıkmış
Şeherde tahtı-y-ıla şehriyāre beñzetedüm

3. şehriyār:

Mesnevi 2

Mısra: 29

Padişah.

Çākerî sözün tutarsa şehriyār
Raḥmet eyler raḥmeti çok Kirdgār

4. şehriyāruñ:-uñ

Kaside 2

Mısra: 47

Padişah.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

5. şehriyār:

Gazel 33

Mısra: 4

Sevgili.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyār ile hoşdur

sek:

1. şeksüz:-süz

Gazel 58

Mısra: 10

Şüphesiz.

Rahmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i ‘adn ola yirümüz

2. şek:

Gazel 79

Mısra: 5

Şüphe.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

3. şek:

Mesnevi 2

Mısra: 28

Şüphe.

Memleketden götürürseñ rüşveti
Şek degüldür kim görürsin cenneti

şeker:

1. şekerde:-de

Gazel 4

Mısra: 8

Şeker.

Bulınmaz şüret-i Çīn'de bu ma‘nī
Şekerde yokdur el-hakk bu halāvet

2. şeker:

Gazel 132

Mısra: 2

Şeker, tatlı.

Ne gökçekdür güzel ruhsārı oḡ hey
Ne şīrīndür şeker güftārı oḡ hey

şekerden açıl:-

1. **şekerden açılır:-ur**

Gazel 45

Mısra: 1

Şekerden tatlı olmak.

Dehenûnden hoş olur söz ki şekerden açılır
Hâtır-ı fâ'ir-i cân işbu haberden açılır

şekker:

1. **şekkere:-e**

Gazel 14

Mısra: 1

Şeker.

Lebûnden şekkere şîrîn dimezler
Yüzûñ güldür gül-i nesrîn dimezler

2. **şekkeri:-i**

Gazel 120

Mısra: 1

Şeker.

Mâh-ı tâbânı yüzi şekkeri güftârı şıdı
Lebleri la'li şacı nâfe-i Tâtârı şıdı

şekkerîn:

1. **şekkerînden:-den**

Gazel 130

Mısra: 10

Şekerli, tatlı.

Neden şayîmem dir 'aceb Çâkerî yâr
Ki pürdür lebi şekkerînden dehânı

şekkerîn lebinûñ sözün:

1. **şekkerîn lebinûñ sözün:-in**

Gazel 34

Mısra: 9

(Sevgilinin) şeker gibi tatlı olan dudağının sözü.

Vaşfinda şekerin lebinün Çākeri sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrin maķāledür

şekl:

1. **şeklinde:-in, -de**

Gazel 83

Mısra: 2

Şekil, biçim; suret.

Hudâyâ şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nûru'llāhı gördüm

şem'-i hidāyet:

1. **şem'-i hidāyetünle:**

Gazel 27

Mısra: 5

(Allah'ın) hidayet mumu. - Allah'ın doğru yol göstericiliği. -.

İşyān içinde kalmış bî-nûr [u] bî-żıyādur
Şem'-i hidāyetünle dil çeşmin eyle rûşen

şem'-veş:

1. **şem'-veş:**

Gazel 62

Mısra: 10

Mum misali.

Zamāne Çākeri'yi gün yüzünden ayıralı
Giceler irteye dek şem'-veş aķıdur yaş

şer:

1. **ser:**

Gazel 68

Mısra: 6

Baş.

Saçı çevgānıyla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

2. ser:

Gazel 90

Mısra: 9

Baş.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

3. sere:-e

Gazel 50

Mısra: 4

Baş; kişi.

‘Işık odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

4. şeri:-i

Gazel 8

Mısra: 10

Kötülük.

Devrān-ı felek Çākerī göñlüñce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

şerbet-i hoş-güvār:

1. şerbet-i hoş-güvār:

Mesnevi 3

Mısra: 25

Lezzetli şerbet; şarap.

Getür bir kadeh şerbet-i hoş-güvār
Ki bezm andan olur çü hurrem-bahār

şerbet-i la'li:

1. şerbet-i la'lüñ:-üñ

Muaşşer 1

Mısra: 47

Dudağın şerbeti.

Şerbet-i la'lüñ ile eyle bu bīmāra devā
Oldı dil 'ışkıla gencīne-i hūzn ü sevdā

şerer:

1. şerer:

Gazel 91

Mısra: 6

Kıvılcım.

Hāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

şerh eyle-:

1. şerh eyleyeyin:-y, -e, -y, -in

Gazel 99

Mısra: 5

Anlatmak, açıklamak, izah etmek.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkıyla beni diger-gün

şevk:

1. şevkuñle:-uñ, -le

Gazel 80

Mısra: 9

İstek, heves.

Yanardı Çākerī şevkuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

2. **şevkı:-ı**

Gazel 99

Mısra: 1

Arzu, istek.

Şeb-dîz saçuñ fikri kılur gön'lümü maḥzûn
Şîrîn lebûñuñ şevkı ider yaşumı gülgûn

3. **şevk:**

Gazel 64

Mısra: 5

Gönül meyli, arzu.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahâr mevsimidür 'ayş u nûşa eyle şürû'

şeyh:

1. **şeyh:**

Gazel 115

Mısra: 5

Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse.

Leb-i sāğar öpeler la'l-i dil-ārāmı daḥi
Öpmese şeyh dirilen elini 'āşık olan

şeyh San'ân:

1. **şeyh san'ân:**

Gazel 132

Mısra: 7

Şeyh Abdürrezzak veya Şeyh Sanan olarak meşhur bir hikayedir. Hikaye yemen taraflarında San'an diyarında Abdürrezzak adlı bir şeyhin rüyasında hıristiyan bir kıza aşık olarak yollara düşmesini anlatır.

Ne hoşdur şol şanem ruḥsârı oḥ hey
Düşümde şöyle didi Şeyh San'ân

şeyhî:

1. şeyhî:

Gazel 126

Mısra: 15

XV. asır divan şairlerinden Yûsuf Sinâneddin ; Şeyhi.

Dünyāya Nebî cîfe didi Şeyhî neden dir

Hoş menzil idi dehr degülmişse fenâsı

şiddet-i rûzgār:

1. şiddet-i rûzgārı:-ı

Gazel 82

Mısra: 8

Zamanın şiddeti, zorluğu.

Ey felek cevır kılma döne döne

Şiddet-i rûzgārı çok gördüm

şikār id:-

1. şikār idelüm:-elüm

Gazel 87

Mısra: 6

Avlamak.

Bulışup diller ile zülfünde

Guşşa-y-ile gamı şikār idelüm

şikār ol:-

1. şikār olur:-ur

Kaside 2

Mısra: 38

Av olmak.

Ne ‘aceb murğ olur oquñ ki aña

Cân-ı a‘dâ olur hemîşe şikār

şikâyet evle:-

1. **şikāyet eyler:-r**

Gazel 94

Mısra: 7

Şikāyet etmek.

Gözinden her kişi eyler şikāyet
Gözümden itmezem ben āh dilden

şikenc-i zülf-i müşk-efşān:

1. **şikenc-i zülf-i müşk-efşānı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 4

Misk kokusu saçan saç kıvrımları.

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşānı yokdur

şikeste:

1. **şikeste:**

Mesnevi 3

Mısra: 28

Kırılmış.

Ḳanı sāķī ol cām-ı Keyḥusrevī
Ki ğamdan şikeste za‘īfem ḳavī

şimdi:

1. **şimdi:**

Gazel 103

Mısra: 10

Şimdi.

Çākerī şimdi güzeller içre hoşca āyīne
Her biri bir buseye biñ cān viren gelsün dimiş

2. **şimdi:**

Gazel 110

Mısra: 7

Şimdi.

Kaçmazdı tağa şimdi daği şark leşkeri
Şahrâda ceng kılmasa bir dem bahâr ile

3. şimdi:

Gazel 67

Mısra: 10

Şimdi, şu anda.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvânlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

şimdiki:

1. şimdiki:

Kaside 2

Mısra: 51

Şu an.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tûfân-ı Nûh'dan âcâr

şimşād:

1. şimşāddan:-dan

Gazel 91

Mısra: 8

Şimşir ağacı.

Kāmet-i şāhum kaçan çekse ‘alem şimşāddan
Şad hezārān māh-rûlar kalbini bir demde sır

şir:

1. şir:

Gazel 120

Mısra: 9

Kırmak.

Zülfini sır gibi sır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoşka-i esrārı şıdı

2. şîr:

Mesnevi 3

Mısra: 10

Aslan.

İçilsün yine āb-ı endîşe-süz
Ki ger şîr içerse olur bîşe-süz

3. sırdur:-dur

Gazel 50

Mısra: 4

Sır, gizli olan şey.

‘İşk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

şîr:

1. şî‘rũñe:-üñ, -e

Gazel 74

Mısra: 9

Şiir.

Çākerī her kim nazar iderse şî‘rũñe senüñ
Dir selāsetden bu Hāfız'dur taḥayyülde Kemāl

2. şî‘rin:-in

Gazel 84

Mısra: 13

Şiir.

Ne cān ki Çākerī şî‘rin okırsa ḥurrem olur
‘Atā-yı cān-ı cihān şehriyāra beñzetdüm

3. **şî'rin:-in**

Gazel 93

Mısra: 9

Şiir.

Ey Çakerî şî'rin okıyan ehl-i maḥabbet
Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du'adan

4. **şî'rin:-in**

Gazel 94

Mısra: 9

Şiir.

Okıyan Çākerî şî'rin didi kim
Neler geçdi ġarību'llāh dilden

5. **şî'rũñ:-ũñ**

Gazel 95

Mısra: 9

Şiir.

Gören dir Çākerî şî'rũñ ne şîrîn
Meger zikr eyledũñ ol la'l-i terden

6. **şî'r:**

Gazel 115

Mısra: 10

Şiir.

Çākerî varsa 'Acem mülkine işbu ġazelũñ
Aferîn ancağ olur şî'r diye Cāmī daḥi

7. **şî'r:**

Gazel 127

Mısra: 10

Şiir.

Düşde ta'lim kıılır Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şi'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

8. şi'rin:-in

Mesnevi 3

Mısra: 4

Şiir.

Muğannī nevā-yı tarab sâz kııl
Yine Çākerī şi'rin āgâz kııl

9. şi're:-e

Gazel 51

Mısra: 9

Şiir.

Cevāb olur mı bu şi're didüm yāra su'āl itdüm
Didi kim Çākerī hergiz bu sözüñe cevāb olmaz

10. şi'rüm:-üm

Gazel 43

Mısra: 5

Şiir.

Lebün fikri şi'rüm muhayyel kıılır
Kişinün sözün bes hayāl arturur

11. şi'r:

Gazel 47

Mısra: 9

Şiir.

Şi'r ile devründe bugün Çākerī
Edrene İstanbul'a ğālib durur

şi'r-i Çākerī:

1. ūi' r-i Ćākerī:

Gazel 118

Mısra: 9

Ćakeri'nin ūiiri.

Yaraūur ūi' r-i Ćākerī ki ūehā
ūu' arānuñ mūdām ola virdi

ūir-i hudā:

1. ūir-i hudā:

Kaside 1

Mısra: 34

Allah'ın aslanı; Hz. Ali.

Sākī-i Kevūer emīrū' l-mū' minīn
İbn-i 'amm-ı Muūtafa ūir-i Hudā

ūi' r-i Kemāl'den:

1. ūi' r-i Kemāl'den:-den

Gazel 28

Mısra: 9

Kemal-i Hucendi'nin ūiiri.

ūi' r-i Kemāl'den el çek sen Ćākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yoīdur

ūi' r-i Revānīyi:

1. ūi' r-i Revānīyi:-y, -i

Tahmis 2

Mısra: 24

16. yūzyıl Divan ūairi Revani'nin ūiiri.

Nitekim būlbūl-i gūlzār-ı cihān īaldı didi
Vaūf-ı hūsnūñde gūren ūi' r-i Revānīyi didi

ūirīn:

1. **şîrîn:**

Gazel 14

Mısra: 1

Tatl.

Lebüñden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

2. **şîrîn:**

Gazel 95

Mısra: 9

Tatl.

Gören dir Çākerī şî' rûñ ne şîrîn
Meger zikr eyledüñ ol la'l-i terden

3. **şîrîn:**

Gazel 30

Mısra: 7

Hüsrev ü Şirin hikayesinin kadın kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.- Şirin kelimesiyle hikayenin kahramanı anlamı yanında altıncı dizedeki bal benzetmesine de göndermede bulunulmuştur. -.

O Hüsrev göremez Şîrîn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

4. **şîrîn:**

Gazel 99

Mısra: 1

Tatl.

Şeb-dîz saçuñ fikri kıılır göñlümi maḥzûn
Şîrîn lebüñüñ şevkı ider yaşumı gülgün

5. **şîrîn:**

Gazel 116

Mısra: 5

Tatl.

Şîrîn ile telh oldu cihan 'ayşî anuñ çün
Gönlüm benî yâr u mey ü şahbāya düşürdi

6. şîrîndür:-dür

Gazel 132

Mısra: 2

Tatlı.

Ne gökçekdür güzel ruhsârî oñ hey
Ne şîrîndür şeker güftârî oñ hey

şîrîn makāle:

1. şîrîn makāledür:-dür

Gazel 34

Mısra: 10

Tatlı söz (Şairin sözü).

Vaşfinda şekkerîn lebinüñ Çākerî sözün
Ehl-i suhan bilür ki ne şîrîn makāledür

şîrîn zebān:

1. şîrîn zebānum:-um

Gazel 86

Mısra: 3

Tatlı dilli.

Benüm şîrîn zebānum yâr-ı dil-dārum dil-ārāmum
Hayātum rāhat-ı rūhum bu mürde cismüme cānum

şîrîn-dehen:

1. şîrîn-dehen:

Gazel 23

Mısra: 3

(Sevgilinin) tatlı dudağı. - Ağzı güzel laf yapan. -.

Sünbül saçunu yād idüp ağlasam ey şîrîn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyhān ider

şî' riñüñ âteşi:

1. şî' riñüñ âteşi:-i

Gazel 66

Mısra: 10

(Şairin) şiirinin ateşi.

Çākerī yakdı zebānın kalemüñ oldı siyāh
Şî' riñüñ âteşi vü şu'le-i germā-yı firāk

şîşe:

1. şîşeyle:-y, -le

Gazel 129

Mısra: 6

Şîşe.

Ki şîşeyle çıkara erba'îni
Şarāb ol dem olur ey şūfî şāfî

şîşe-i bāde:

1. şîşe-i bādeden:-den

Gazel 128

Mısra: 6

Şarap şişesi.

Vā'izüñ pendi derd-i ser virdi
Şîşe-i bādeden gül-āb kıanı

şöhret:

1. şöhreti:-i

Gazel 69

Mısra: 2

Ün, herkesçe bilinme.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şohbeti anuñ
Eksügi degül sîm ile zer şöhreti anuñ

2. şöreti:-i

Gazel 69

Mısra: 18

Ün, şöret.

Cemşîd gibi cāma gönül virme şaķın hā
Bir cām iledür dilde hemān şöreti anuñ

şol:

1. şol:

Gazel 15

Mısra: 7

T. Şu, o.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

2. şol:

Gazel 124

Mısra: 7

Şu, o.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şîrinden daħi yegdür özi

3. şol:

Gazel 81

Mısra: 5

Şu, işaret sıfatı.

Sāķiyā şol şarābı şun baña kim
Sırr-ı pinhānı āşikāra kılam

4. şol:

Gazel 18

Mısra: 1

Şu (kimse/ aşık).

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

5. şol:

Gazel 6

Mısra: 1

Şu, o.

Sende gördüm ey büt-i peymān-şiken ānı dürüst
Şol elif-ğad kim қаşuñ nūnı ider anı dürüst

6. şol:

Gazel 100

Mısra: 7

Şu.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyḡusrev

7. şol:

Gazel 132

Mısra: 8

Şu, işaret sıfatı.

Ne hoşdur şol şanem ruḡsārı oḡ hey
Düşümde şöyle didi Şeyḡ San'ān

şol güzel:

1. şol güzel:

Gazel 16

Mısra: 1

O güzel (sevgili/ Hasan).

Şol güzel kim aña Ḥaşan dirler
Gamzesi tīġ[ı] baş kesen dirler

şol kadar:

1. **şol kadar:**

Gazel 50

Mısra: 7

O kadar.

Şol kadar cān u dil ʔolupdur kim
Şāne zūlf-i mu‘anbere şıǵmaz

şu cān:

1. **şu cān:**

Gazel 51

Mısra: 2

Şu can; aşık.

Oda yansun şu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Göñül kim ‘ışķ-ile ma‘mūr ola hergiz ʔarāb olmaz

şu ki:

1. **şu ki:**

Gazel 47

Mısra: 1

Şu ki II şöyle ki.

Yārdan ayru şu ki ʔalupdurur
Bil ki revānsuz ʔurı ʔālīb durur

şu kim:

1. **şu kim:**

Gazel 51

Mısra: 4

O kimse.

Şu kim hicrānuñ odına yanup baǵrı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nūş itmege lāyık degül cānā

2. **şu kim:**

Gazel 55

Mısra: 1
O kimse.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Haḳīkat ‘ayş-ı bī-pāyānı bilmez

3. **şu kim:**
Gazel 55
Mısra: 10
O kimse.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevk-ı ğam-ı hicrānı bilmez

4. **şu kim:**
Gazel 24
Mısra: 1
O kimse, kişi.

Dest-i cefāyla şu kim ḳāmetini kemān ider
Tīr-i belāya her nefes cān u dili nişān ider

5. **şu kim:**
Gazel 24
Mısra: 6
O kimse.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rûhı şu kim revān ider

6. **şu kim:**
Gazel 24
Mısra: 6
O kimse.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı ḥayāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rûhı şu kim revān ider

şu 'āī:

1. şu 'āī:

Gazel 16

Mısra: 8

Işın, hüzme.

Boynı bağılu kıl itdi hırşīdi
Ki şu 'āī durur resen derler

şu 'arā:

1. şu 'arānuñ:-nuñ

Gazel 118

Mısra: 10

Şairler.

Yaraşur şi'r-i Çākerī ki şehā
Şu 'arānuñ müdām ola virdi

şu 'arā-yı 'acem'i:

1. şu 'arā-yı 'acem'i:-i

Gazel 127

Mısra: 10

Acem şairleri.

Düşde ta'līm kılur Çākerī Hāfız saña çün
Ne 'aceb şi'r ile başsañ şu 'arā-yı 'Acem'i

şüh:

1. şüh:

Muaşşer 1

Mısra: 1

İşveli, cilveli.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şüh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

şüh-ı şeker-leb:

1. şüh-ı şeker-leb:

Muaşşer 1

Mısra: 46

Şeker dudaklı güzel.

Cāy-be-cāy Çākerī bī-çāreye kıl luṭf u 'aṭā
Görmedüm sen gibi bir şüh-ı şeker-leb aṣlā

şükr:

1. şükr:

Gazel 83

Mısra: 1

Şükür olsun.

Hudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

şükr it-:

1. şükr itmeyem:-me, -y, -em

Gazel 83

Mısra: 5

Allah'a duyulan minneti dile getirme.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden ṭal'ati yeg māhı gördüm

şükr kıl-:

1. şükr kıl:

Gazel 114

Mısra: 7

Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kıl müdām
Kim Hāḫ bilür ziyāde kılur şükr-i ni'meti

şükr-i ni‘met:

1. şükr-i ni‘meti:

Gazel 114

Mısra: 8

Nimete şükretmek.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kı l müdām
Kim Hāk bilür ziyāde kı lür şükr-i ni‘meti

şükru'llāh:

1. şükru'llāhı:-ı

Gazel 83

Mısra: 1

Sevgili.

Hudāyā şükr Şükru'llāhı gördüm
Beşer şeklinde Nūru'llāhı gördüm

şu‘le:

1. şu‘le:

Gazel 59

Mısra: 6

Alev, ateş.

Ey āfitāb meş‘ale-i māhı yakma kim
Hicrān şebinde şu‘le yiter berķ-i āhumuz

şu‘le-i germā-yı firāk:

1. şu‘le-i germā-yı firāk:

Gazel 66

Mısra: 10

Ayrılığın sıcak alevi.

Çākerī yakdı zebānın kalemüñ oldu siyāh
Şi‘riñüñ āteşi vü şu‘le-i germā-yı firāk

şür u şer:

1. şür u şer:-de, -dür

Gazel 25

Mısra: 1

(Sevgilinin gözü daima) kötülük ve kavgadadır.

Hayr ola ol Türk-i mestün kaçdı cân u serdedür
Çeşm-i maḥmûruñ ki dāyim fikri şür u şerdedür

şür-ı 'ışk:

1. şür-ı 'ışk:

Gazel 5

Mısra: 1

Aşk sevinci.

Dir iken şür-ı 'ışk u vecd ü ḥālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

şürü' eyle:-

1. şürü' eyle:

Gazel 64

Mısra: 6

Başlamak.

Çemende şevk ile bülbül çağırıp eydür kim
Bahār mevsimidür 'ayş u nūşa eyle şürü'

1.24.T

tā:

1. tā:

Gazel 125

Mısra: 4

Değın, dek, kadar.

Gel senüñle bu gice cām içelüm

Tā belürince şubhgāh ‘Alī

2. tā:

Muaşşer 1

Mısra: 7

Değın, dek, kadar.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri

Dil-i miñnet-zedenüñ āteş-i ‘ışk oldu yeri

3. tā:

Gazel 73

Mısra: 7

....dığı zaman.

Tā benefşe gibi başa çıkasın

Herkes meskenet it boynuñı eg

4. tā:

Gazel 77

Mısra: 7

Dek, kadar.

Tā ebed çekmek gerek ol bī-vefānuñ cevriñi

Cevr-imiş kısım itdügi çün bize Kāsām-ı ezel

tā kim:

1. tā kim:

Kaside 1

Mısra: **10**

Ne zaman ki.

Soñ nefesde şaķla yā Rab sen beni
Gelmeye tā kim dilümden bir ھاṭā

ta‘ālā'llāh:

1. ta‘ālā'llāh:

Gazel 105

Mısra: **1**

Yüce Allah.

Ta‘ālā'llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī ḥüsn ü cemāl-i cāvidāne

tā‘at:

1. tā‘at:

Gazel 69

Mısra: **22**

İbadet.

Kim tā‘at ile ḥāşıl olur kırbeti anuñ
Tā‘at kılalum şıdķ ile sultān-ı dü kevne

tā‘at kıl-:

1. tā‘at kılalum:-alu, -m

Gazel 69

Mısra: **21**

İbadet etmek.

Kim tā‘at ile ḥāşıl olur kırbeti anuñ
Tā‘at kılalum şıdķ ile sultān-ı dü kevne

tabak tut-:

1. tabak tutar:-ar

Kaside 2

Mısra: 29

Tabak sunmak.

La‘lden gül tabak tutar pür-nür

Ki şehûñ ayağına ide nişār

tāc:

1. tāc:

Gazel 80

Mısra: 3

Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

Dir-imiş şeh virürdi tāc u tahtın

Ayağıñ tozına Dār-āb Edhem

2. tācına:-ın, -a

Gazel 53

Mısra: 7

Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz

Bu ma‘nī hâtem-i Tayy tācına yazılmışıdı

tāc-ı yâkūt:

1. tāc-ı yâkūtı:-ı

Kaside 1

Mısra: 20

Yakut taşından olan taç. - Beyitte geçen horoz, yakut ve taç terimleri vasıtasıyla Mirac hâdisesine telmihte bulunularak, Cebrail’in (A.S.) “Arsın Horozu” diye nitelediği bir mahlûka isaret ediliyor. -.

Vaqt ile bekler diyü ya‘nī ħoros

Tāc-ı yâkūtı aña kılduñ ‘aṭā

tāc-ı zerd:

1. **tāc-ı zerd:-i**

Gazel 119

Mısra: 12

Altın tac.

Şāh-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāt-ı zerdı

tağ:

1. **tağlara:-lara**

Gazel 18

Mısra: 4

Dağ.

Leylī saçuñ hevāsına düşmedise neden
Mecnūn mişāl tağlara bād-ı şabā düşer

2. **tağa:-a**

Gazel 110

Mısra: 7

Dağ.

Kaçmazdı tağa şimdi dağı şark leşkeri
Şahrāda ceng kılmasa bir dem bahār ile

tağıd:-

1. **tağıdur:-ur**

Gazel 85

Mısra: 15

Dağıtmak.

Savaşda mağzını haşmuñ çiçek gibi tağıdur
Elünde gürzüñi bād-ı bahāra beñzeldüm

tağvır:

1. tağyîr:

Gazel 67

Mısra: 2

Değiştirmek.

Sâkiyâ mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan hattıñ gibi âhır gelür tağyîr yok

tahammül eyle-:

1. taḥammül eyle:

Tahmis 1

Mısra: 8

Sabretmek, dayanmak.

Dilâ şabr it gam u derd-i belâya
Taḥammül eyle her lahza cefâya

taḥayvül:

1. taḥayyülde:-de

Gazel 74

Mısra: 10

Hayal.

Çâkerî her kim nazar iderse şî'rüne senüñ
Dir selâsetden bu Ḥâfîz'dur taḥayyülde Kemâl

taḥsîn:

1. taḥsîn:

Gazel 14

Mısra: 4

Güzel bulup takdir etme, beğenip alkışlama.

Cefâña şad hezârân âferîn-bâd
Egerçi zulme ḥod taḥsîn dimezler

taht:

1. **tahtında:-ın, -da**

Gazel 86

Mısra: 8

Taht.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki ‘âlemdeki varum gönül tahtında sultānum

2. **taht:**

Mesnevi 3

Mısra: 46

Taht, makam.

Ne ferzend ḳalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı şāhī ne taht u sipāh

3. **tahtın:-ın**

Gazel 80

Mısra: 3

Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk. Hükümdarlık makāmı, hükümdarlık.

Dir-imiş şeh virürdi tāk u tahtın
Ayaḡuñ tozına Dār-āb Edhem

taht üzre çıkdı:

1. **taht üzre çıkdı:-dı**

Kaside 2

Mısra: 1

Tahta çıkmak; gülün açılması hali.

Çıkdı taht üzre gül Süleymān-vār
Sākī mey şun ki geldi faşl-ı bahār

tahtı:

1. **tahtı-y-ıla:--y, --ıla**

Gazel 85

Mısra: 6

Taht.

Çemende gül ki zümürüd serîrine çıkmış
Seherde tahtı-y-ıla şehriyâre beñzetdüm

taht-ı zûlm:

1. taht-ı zûlme:

Gazel 15

Mısra: 5

Zulüm tahtı.

Oturmaz taht-ı zûlme şâh-ı ‘âdil
Ki virür mülk ü tâcın bâda dirler

tâkat:

1. tâkat:

Gazel 61

Mısra: 2

Dayanma gücü.

Yüzün gösterse ol serv-i kabâ-pûş
Gider benden karar u tâkat u hûş

takdire kıl havâle:

1. takdire kıl havâle:

Gazel 18

Mısra: 10

Allah'ın takdirine bırakmak.

Şabr it firâk-ı yâra vü âh itme Çâkerî
Takdire kıl havâle ki senden rızâ düşer

taksîr:

1. takşîr:

Gazel 67

Mısra: 4

Kusur etmek.

Tîr-i ğamzeñden senüñ ħod bilürem taķşîr yok
İtmeyen ķurbān kemān ebrūnā baĥtumdur beni

taķvā:

1. taķvā:

Gazel 117

Mısra: 5

Allah'tan korkma.

Rind-i ĥāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ķo taķvā vü zūhd itsün taleb

tal‘at:

1. tal‘ati:-i

Gazel 83

Mısra: 6

Güzellik.

Nice şükr itmeyem her dem Ĥudāya
Güneşden tal‘ati yeg māhı gördüm

2. tal‘atüñ:-üñ

Kaside 2

Mısra: 33

Yüz, çehre.

Leşkerüñdür kevākib-i seyyār
Tal‘atüñ āfītāb-ı devletdür

taleb:

1. talebde:-de

Kaside 2

Mısra: 56

İstek, dilek.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldı ol talebde ğubār

ṭaleb eyler:-

1. ṭaleb eyler:-r

Gazel 84

Mısra: 3

İstemek.

‘İzārını ser-i zülfinde dil ṭaleb eyler
Giceyle āb diler rūzedāra beñzētdüm

ṭaleb id:-

1. ṭaleb ider:-er

Gazel 47

Mısra: 7

Talep etmek, istemek.

Yār dehānın ṭaleb ider göñül
Āh ki yok nesneye ṭālib durur

2. ṭaleb it:

Gazel 36

Mısra: 9

Talep etmek, istemek, arzulamak.

Himmet ṭaleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacaḳdur

3. ṭaleb itme:-me

Kaside 2

Mısra: 55

İstemek.

Sen Süleymān yerin ṭaleb itme
K'anca şāh oldu ol ṭalebde gubār

1. ṭaleb it:-sün

Gazel 117

Mısra: 5

Talep etmek, istemek.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо тақvā vü zūhd itsün taleb

2. taleb itsün:-sün

Gazel 117

Mısra: 5

Talep etmek, istemek.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо тақvā vü zūhd itsün taleb

taleb kıl-:

1. taleb kıl:

Gazel 97

Mısra: 9

İstemek.

Hakīkat rahmet-i Rahmān bulursın
Taleb kıl Muşafā'yı Çākerī kim

2. taleb kılmazsınız:-maz, -sızın

Gazel 97

Mısra: 6

İstemek.

Göñülden iste derdin dil-berüñ kim
Taleb kılmazsınız dermān bulursın

talebkār:

1. talebkāram:-am

Tesdis 1

Mısra: 25

İstekli.

Çākerī dünyede pür-zār-ı dil-efgāram ben
Hüb-rū dil-ber-i mümtāza talebkāram ben

tālī' :

1. **tālī' üñi:-ü, -ñi**

Gazel 36

Mısra: 5

Kismet, baht.

Her kaṅğı müneccim ki tutar tālī' üñi dir
Allāh bilür hüsñ iline hān olacaḳdur

2. **tālī' üñ:-üñ**

Gazel 45

Mısra: 10

Talih, baht.

Deyn derdine ne dermān idesin Çākerī sen
Tālī' üñ bunda daḫi çünki seferden açılır

tālib :

1. **tālib durur:-durur**

Gazel 47

Mısra: 8

Talip olmak, istemek.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye tālib durur

tālib ol-:

1. **tālib olan:-an**

Gazel 34

Mısra: 7

İstemek.

Ey 'ilm-i 'ışķa tālib olan kişi gel okı
Bu fenn-i şi'ri 'ışķda kim hoş risāledür

tālī'î:

1. tālī'î:

Kaside 2

Mısra: 54

Kader, baht.

Ḳanı anlar ki ḥalk dirleridi

Fālī mes'ūd tālī'î muḥtār

ta' līm kıl-:

1. ta' līm kılur:-ur

Gazel 127

Mısra: 9

Öğretmek.

Düşde ta' līm kılur Çākerī Ḥāfız saña çün

Ne 'aceb şî'r ile başsañ şu'arā-yı 'Acem'i

tama':

1. tama'dan:-dan

Mesnevi 2

Mısra: 15

Açgözlülük.

Bir vezīrūñ kim tama'dan kaçmaya

Ḥayr söze ağızını hīç açmaya

tamām:

1. tamām:

Gazel 77

Mısra: 5

Tam, eksiksiz.

Gerçi kim dil-ber bilür mihr ü vefā 'ilmin tamām

'İlm bilmekden ne ḥāşıl çünkim olmaya 'amel

tamām ol:

1. **tamām oldu:-dı**

Mesnevi 3

Mısra: **14**

Tamamlanmak.

Mey-i 'ışk şun kim degüldür Һarām

Mey-i 'ışkıla oldu mezheb tamām

tañ degül:

1. **tañ degül:**

Gazel 12

Mısra: **3**

Ayıp değil, acayip değil.

Beni hîç añmaz iseñ tañ degül ey Һonca-dehen

Bülbülüñ var ola her yirde benüm gibi hezār

ta' n eyle:-

1. **ta' n eyler:-r**

Tahmis 2

Mısra: **18**

Ayıplamak.

Һüsni ta' n eyler ise bedr-i münîre yaraşur

Һırmınen-i çarhı seher Һanlu yaşumla bulaşur

ta' n kıl:-

1. **ta' n kılma:-ma**

Gazel 48

Mısra: **9**

Ayıplamak.

Ey mest-i naẓm Çākerî'ye ta' n kılma kim

Һağdan selîs naẓm u belāğat 'aṭā durur

tañ mı:

1. tañ mı:

Gazel 75

Mısra: 6

Şaşılır mı.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

2. tañ mı:

Gazel 23

Mısra: 5

Tuhaf mı? Şaşılır mı?

Tañ mı hayāli zülfüñüñ dil şehrini kılsa harāb
Her kıanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

tañ yıldızı:

1. tañ yıldızı:-ı

Gazel 124

Mısra: 2

Sabah yıldızı.

Kankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u günden rüşen iken gün yüzi

tanbūr:

1. tanbūr:

Gazel 76

Mısra: 10

Ar. Bir çalgı aleti.

Çākerī'nüñ meclisinde ne 'aceb bī-dād olur
Göñlini muṭrib alur tanbūr görür güş-māl

tap-:

1. **tapmak:-mak**

Gazel 116

Mısra: 7

Kulluk etmek, tapmak.

Re‘y itdi göñül rā kaşı mihrābına tapmak
Minnet Hāk'adur kim beni bu rāya düşürdi

2. **tapuñsuz:-uñ, -suz**

Gazel 66

Mısra: 3

Kulluk etmek, tapmak.

Baş virürdüm gam ayağında tapuñsuz ey dost
Ger enīs olmasa fūrkatde gam-efzā-yı firāk

tar id:-

1. **tar idelüm:-elüm**

Gazel 87

Mısra: 8

Dar etmek.

Kim şorarsa dehānı rāzını
Gözlerine cihānı tar idelüm

taraf-ı yār:

1. **taraf-ı yāra:-a**

Gazel 20

Mısra: 1

Sevgilinin tarafı; yön.

Ey şabā ger ider iseñ taraf-ı yāra sefer
Diyetin hecriyle ‘āşık-ı miskīn ne çeker

tarık-ı ışk:

1. **tarık-ı ışk:**

Gazel 83

Mısra: 7
Aşk yolu.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarīk-ı 'ışk içinde cānı virmiş

tārumār:

1. tārumār:

Gazel 11

Mısra: 6

Karmakarışık, dağınık; perişan.

Ruḥlarıñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mār saçuñ tārumār

2. tārumār:

Gazel 87

Mısra: 2

Darmadağın, perişan.

Leşker-i şabrı tārumār idelüm
Gel gönül 'azm-i kūy-ı yār idelüm

tārumār kıl-:

1. tārumār kıılır:-ur

Gazel 24

Mısra: 7

Perişan, dağınık eder.

Zülfüñe el şunan kıılır māye-i 'ömri tārumār
Diş bileyen tudağuña göz göre kaçd-ı cān ider

tārumār ol-:

1. tārumār olmayınca:-ma, -y, -ınca

Gazel 65

Mısra: 5

Darmadağınık olmak.

Tārumār olmayınca leşker-i ‘aql
Olmadı mülk-i dil müsellemler-i ışık

taş:

1. taş:

Gazel 6

Mısra: 5

Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

Ağızına taş uralar kim diş bilerse la‘lüne
Tevbeden artuk şına kalmaya dendānı dürüst

2. taş:

Gazel 88

Mısra: 9

Taş.

Başı zevallü hāli mükedder Kayacığum
Taş işüğünü yaşıdanur ahşama dek güneş

3. taşları:-lar, -ı

Gazel 123

Mısra: 6

Taş.

Seyl-i eşküm gönlüne kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

taşvîr:

1. taşvîr:

Gazel 67

Mısra: 8

Görüntü; resim.

Dirdi bir büt-hānede bu dil-güşā taşvîr yok
Görse ger şüretüñi Çîn'ün nigārā kaşuñı

tavāf eyle-:

1. tavāf eyler:-r

Gazel 51

Mısra: 5

Kabe'nin etrafında dönmek; sevgilinin mahallesini tavaf etmek.

Bilür kim her ki hacc itse aña ayruk 'azāb olmaz
Anuñçün Ka'be kūyuñ dil tavāf eyler şafasıyla

tavıl:

1. tavıl:

Gazel 78

Mısra: 8

Uzun boylu.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavıl

tāvus-ı cinān:

1. tāvus-ı cinān:

Gazel 9

Mısra: 2

Cennetteki tavus kuşu.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

tayağ:

1. tayağ:

Gazel 69

Mısra: 16

Dayanak, güvence.

Ben meste tayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler tayınur mest Şırāt üzre geçerken

ṭayan-:

1. ṭayanma:-ma

Gazel 126

Mısra: 3

Dayanmak, güvenmek.

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār ṭayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

ṭayınur:

1. ṭayınur:

Gazel 69

Mısra: 15

Kaymak.

Ben meste ṭayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest Şırāṭ üzre geçerken

ṭayy kıl-:

1. ṭayy kılur:-ur

Gazel 133

Mısra: 2

Katlayıp kaldırma.

Bahār eyyāmıdur şun sākiyā mey
Ki dilden mey kılur ğam nāmesin ṭayy

tecāhül eyle-:

1. tecāhül eyleme:-me

Muaşşer 1

Mısra: 37

Bilmezlikten, görmezlikten gelme.

Eyleme bārī bu ğam-ḥāra tecāhül utanur

.....

tecellī nārın:

1. tecellī nārına:-ın, -a

Müfret 3

Mısra: 2

Tecelli ateşi.

Akdı göñlüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

tedbīr:

1. tedbīr:

Gazel 67

Mısra: 1

Önlem; çare.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbīr yok
Yazılan hattuñ gibi āhır gelür tağyīr yok

tehī kal-:

1. tehī kıalsa:-sa

Gazel 131

Mısra: 2

Boş kalmak.

Cihān bizden tehī kıalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir 'ūd ile nāy

tek:

1. tek:

Gazel 94

Mısra: 2

Yeter ki, yalnız.

Saňa cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh gāh dilden

2. tek:

Gazel 98

Mısra: 2

Yeter ki, yalnız.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

tekrār:

1. tekrār:

Kaside 2

Mısra: 24

Yeniden, yine.

Seni bir kez gören alur ayrān
Vāy aña kim naar ıla tekrār

tekrār id-:

1. tekrār iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: 4

Tekrarlamak.

Dil-i 'uā anuñ çün zār iderler
Güzeller amzeyi tekrār iderler

telh:

1. telh:

Gazel 116

Mısra: 5

Acı .

īrīn ile telh oldu cihan 'ayı anuñ çün
Gōñlüm beni yār u mey ü ahbāya dūurdi

telh-kām:

1. telh-kām:

Müfret 2

Mısra: 2

Damağı acı; tuzlu.

Telh-kām olmasına sebep budur deryâlarıñ
Başdan aşdı eşk-i çeşmi 'âşık-ı şeydâlarıñ

temāşā:

1. temāşādur:-dur

Tahmis 2

Mısra: 20

Seyirlik, hayran hayran bakılan.

Bakamaz kimse güneş yüzine gözler kamaşur
Görenüñ 'aklı gide özge temāşādur bu

temāşā kıl:-

1. temāşā kıлмаға:-mağ, -a

Gazel 96

Mısra: 5

İzlemek, bakmak.

Temāşā kıлмаға hüsnuñ kemālin
Felekden mihr ile māh açdı revzen

temennā kıl:-

1. temennā kılduğuñ:-duğ, -uñ

Gazel 131

Mısra: 5

İstemek.

Saña firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

ten:

1. ten:

Gazel 60

Mısra: 1

Ten, beden.

Ten pîr oldu Çākerî gönül cüvân henûz
Çün oldu dil dilünde hadîs-i beyân henûz

teng:

1. teng:

Gazel 74

Mısra: 6

Sıkıntı, darlık.

Fıkr idelden gülşen-i hüsnüñ hadîşini şabâ
Gül gibi açıldı gönlüm teng iken gonca-misâl

tenhâ:

1. tenhâ:

Muaşşer 1

Mısra: 41

Yalnız, tek başına.

İtme ağyâr ile şohbet şakın ey meh tenhâ
Kılma cevri ü siteme bende-yi nâ-çârı sezâ

ten-i 'uryân:

1. ten-i 'uryâna:-a

Müfret 1

Mısra: 2

Çıplak ten.

Sinân-ı gamzeñi göndür efendi cāna incinmez
Nişân eylerse peykânı ten-i 'uryâna incinmez

ter:

1. ter:

Gazel 70

Mısra: 10

Taze, yeni.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengīn ü ter gerek

terahhum:

1. terahhum:

Gazel 56

Mısra: 2

Acıma, merhamet etme.

Çākerī āh itme āhuñ göñline kār eylemez
Āh kim saña terahhum ol cefākār eylemez

terahhum eyle-:

1. terahhum eyle:

Gazel 122

Mısra: 8

Merhamet etmek.

Qalem gibi beni ḥalkuñ söziyle sürme müdām
Terahhum eyle kan ağlatma ben dil-efgārı

2. terahhum eylemez:-mez

Gazel 56

Mısra: 10

Merhamet etmek, acımak.

Bī-dirīg urur terahhum çarḥ-ı ğaddār eylemez
Ğırra olma ‘ömre kim tīg-i helākı her nefes

terakkī:

1. terakkī:

Gazel 90

Mısra: 3
Artmak.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum teraqqī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

terk eyle-:

1. terk eylemez:-mez

Gazel 90

Mısra: 9
Terk etmek.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazuğdur itme bühtān

terk it-:

1. terk itme:--me

Gazel 30

Mısra: 5
Terk etme, (sevgiliden) vazgeçme.

Raķīb içün göñül terk itme yārı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

2. terk itme:-me

Muaşşer 1

Mısra: 17
Terk etmek, bırakmak.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kâbil
Yandurur nālelerüm şöñra seni ve'l-hāşıl

3. terk itme:-me

Gazel 110

Mısra: 13
Bırakmak.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

terk-i cān:

1. terk-i cān:

Gazel 71

Mısra: 1

Ölmek.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

terk-i ser kıl-:

1. terk-i ser kıl:

Tahmis 1

Mısra: 11

Deyim. Kendini feda etmek, ölümü göze almak.

Dil ehlinin yoluña terk-i ser kıl
Miyān-ı cāna bu pendî kemer kıl

terkin it-:

1. terkin itdūñ:-dü, -ñ

Gazel 68

Mısra: 9

Terk etmek; vazgeçmek.

Yolında Çākerī cān terkin itdūñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

teşne:

1. teşne:

Gazel 76

Mısra: 4

Susamış.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine zıyā

2. teşnedür:-dür

Gazel 109

Mısra: 1

Susamış.

Dil ü cāndan dil ü cān teşnedür ey cān lebüñe
Nitekim āb-ı mu'allāk dinilür ğabġabuña

teşne ol:-

1. teşne olur:-ur

Gazel 52

Mısra: 3

Susamak; kanını almak istemek.

La'lüñde haţuñ niçün olur kınuma teşne
Çü ab-ı hayāta irişen teşne-leb olmaz

teşne-leb ol:-

1. teşne-leb olmaz:-maz

Gazel 52

Mısra: 4

Susamak; aşığıñ kanını istemek.

La'lüñde haţuñ niçün olur kınuma teşne
Çü ab-ı hayāta irişen teşne-leb olmaz

tevakıuf:

1. tevakıuf:

Gazel 5

Mısra: 3

Durma, eğlenme, bekleme.

Tevakıuf itmedin cām-ı şabūhı
Sun ey sākī ki fi't-te'hīri āfāt

tevbe:

1. tevbeden:--den

Gazel 6

Mısra: 6

Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la'lüñe
Tevbeden artuğ şına kılmaya dendānı dürüst

2. tevbem:-m

Gazel 110

Mısra: 12

Tövbe.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kıafesde zāğ ile tevbem bahār ile

3. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 5

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yā Rabb haṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

4. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 11

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yā Rabb haṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

5. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 17

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yâ Rabb haṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

6. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 23

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yâ Rabb haṭā yolına gıtdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

7. tevbe:

Tesdis 1

Mısra: 29

Günah ve kabahatten Cenab-ı Hakk'a sığınmak.

Tevbe yâ Rab haṭā yolına gıtdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

tevbe ehli:

1. tevbe ehli:-i

Gazel 81

Mısra: 10

Tövbe edenler.

Çākerī rahmet āyetin okı kim
Tevbe ehli şarāb-ḥāra kılam

teyemmüm:

1. teyemmüm:

Gazel 58

Mısra: 7

*Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak,
kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek suretiyle abdest alma.*

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḳdan emīrümüz

tīg:

1. tīg:

Gazel 120

Mısra: 3

Kılıç.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

tīg-ı cefā:

1. tīg-ı cefā:

Gazel 85

Mısra: 11

Eziyet kılıcı.

Baş[um]da tīg-ı cefā zaḥmını gören eydür
Garīb başuñı ḥandān enāra beñzetdüm

tīg-ı ğamze:

1. tīg-ı ğamzeñden:--ñden

Gazel 10

Mısra: 5

(Sevgilinin) yan bakışının oku.

Çevürmez tīg-ı ğamzeñden yüzün dil
Ḥazer kılmaz dil-āverdür ciger-dār

tīg-i helāk:

1. tīg-i helākı:-ı

Gazel 56

Mısra: 9

(Sevgilinin) yok edici kılıcı - Sevgilinin oka benzeyen kirpikleri ya da aşığa söylediği acı sözler -.

Bî-dirîg urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddâr eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tîġ-i helākı her nefes

tîġ-ı tîzûñ:

1. tîġ-ı tîzûñ:

Kaside 2

Mısra: **43**

Keskin kılıç.

Tîġ-ı tîzûñ bir âbdur ki aña
Gerden-i düşmen oldı rāh-güzār

tîmār id-:

1. tîmār iderler:-er, -ler

Tahmis 1

Mısra: **10**

İyileştirmek, bakmak.

Cefāya şabr iden irer vefāya
Ki bîmār olana tîmār iderler

tîr:

1. tîr:

Gazel 73

Mısra: **4**

Ok.

Cānum almağa elüñ degmez ise
El ucıyıla tîr çek sîneme deg

2. tîr:

Tahmis 2

Mısra: **8**

Ok.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tîr atayduñ yüregüm ḥançer-i hecrüñle helāk

3. tîr:

Gazel 49

Mısra: 16

Ok - Aşığıñ aşkı oka benzetilmiştir. -.

ẖaddüm 'ışkuñ bükür didüm dir

Tîr olsa za'îf yāya döymezi

4. tîr:

Gazel 54

Mısra: 2

Ok.

Hezâr va'de kıılır leblerüñ vefâ kıılmaz

Hezâr tîr atar gözlerüñ haṭâ kıılmaz

tîr-i belâ:

1. tîr-i belāya:-y, -a

Gazel 24

Mısra: 2

(Sevgiliden gelen) bela okuna.

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetini kemân ider

Tîr-i belāya her nefes cân u dili nişân ider

tîr-i ğamze:

1. tîr-i ğamzeñ:-ñ

Gazel 94

Mısra: 4

Yan bakış oku.

Saçuñ zencîri cân u dil çeküben

Cigerden tîr-i ğamzeñ âh dilden

2. tîr-i ğamzeñ:-ñ

Gazel 96

Mısra: 7

Yan bakış oku.

Kaçan kim tîr-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oğ uşda mesken

3. tîr-i ğamzeñden:-ñ, -den

Gazel 67

Mısra: 4

Gamze oku.

Tîr-i ğamzeñden senüñ ĥod bilürem taķşîr yok
İtmeyen ħurbān kemān ebrünā bahtumdur beni

4. tîr-i ğamzeñi:-ñi

Gazel 98

Mısra: 7

Gamze oku, kirpik oku.

Cigerden çekme tîr-i ğamzeñi tîz
Dil ü cān ile ħo bir pāre olsun

5. tîr-i ğamzesi:-si

Gazel 22

Mısra: 10

Gamze oku.

Şabr it kemend-i zülfi belāsına Çākerî
Kim tîr-i ğamzesi gibi ol da gelür geçer

tîr-i müjgān:

1. tîr-i müjgānunuñ:-un, -uñ

Muaşşer 1

Mısra: 6

Kirpik okları.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zîb ü ferî
Tîr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

tiryāk:

1. **tiryākdür:-dür**

Gazel 133

Mısra: 4

Panzehir.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

tīşe-i Ferhād:

1. **tīşe-i ferhād'dan:-dan**

Gazel 91

Mısra: 6

Ferhad'ın kazması.

Hāl-i Şīrīn gibi dāğ ururdu Hüsrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tīşe-i Ferhād'dan

tīz:

1. **tīz:**

Gazel 98

Mısra: 7

Tez, çabuk.

Cigerden çekme tīr-i ğamzeñi tīz
Dil ü cān ile o bir pāre olsun

tīz geç-:

1. **tīz geçer:-er**

Gazel 103

Mısra: 4

Çabuk geçmek, kısa zaman sürmek.

Āfitāb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

toğ-:

1. **toğuşından:-uş, -ın, -dan**

Gazel 92

Mısra: 6

Doğmak; ortaya çıkmak.

Gün olacaktı ay yüzi dirler
Bellüdür kutlu gün toğuşından

toğrı:

1. **toğrı:**

Gazel 20

Mısra: 7

Doğru (söz).

Rāstī serv diyen kāmētūñe toğrı dimiş
Meh-i nev daği dimiş kaşuña lık egri haber

toğru:

1. **toğru:**

Gazel 74

Mısra: 2

Doğru.

Kim ki ey gün yüzli dil-ber kaşuña dirse hilāl
Bu durur toğru haber kim eyler ol egri hayāl

toğru yol:

1. **toğru yoldan:-dan**

Gazel 91

Mısra: 3

Doğru yol; Hak yolu.

Çarh gönlünce dönerse toğru yoldan çıkma kim
Her zamān diñlerdi bu pendi Süleymān bāddan

töhmet:

1. töhmeti:-i

Gazel 81

Mısra: 8

Suç, kabahat.

Hayr ü şer çünki cümle Hâkdandır
Töhmeti nice rûzgâra kılam

tol-:

1. tolupdur:-updur

Gazel 50

Mısra: 7

Dolmak, birikmek.

Şol kadar cân u dil tolupdur kim
Şâne zülf-i mu‘anbere şıgmaz

2. tolup:-up

Gazel 79

Mısra: 2

Dolmak.

Sâkiyâ devr-i şafâdur bezme ‘azm it kıl kerem
Şehr-i cân şādī tolup dil hânesinden gide ğam

3. tıldı:-dı

Gazel 123

Mısra: 4

Dolmak, birikmek.

Düşeli la‘lün hayâli dîdeme
Hün-ı dilden tıldı çeşmüm sâğarı

4. tıldı:-dı

Gazel 126

Mısra: 13

Dolmak.

‘Alem nice kez âdem ile tıldı boşaldı
Derdâ ki bize dağı irür mevt belâsı

5. **tolmış:-mıŖ**

Gazel 129

Mısra: 8

Dolmak, dolu hale gelmek.

Ĥudâ ol ĥırkadan biñ kerre bîzâr
Ki bütten tolmuş ola âsitîni

tolas:-

1. **tolaşurdum:-ur, -dum**

Gazel 16

Mısra: 3

Dolanmak.

Zülf[i] zencîrine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

2. **tolaşur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 16

Dolaşmak, gezinmek.

Bilmezem kûy-ı cenbüñde ne ġavgâdur bu
Ağlayup mihr-i cihân kûyını yâruñ tolaşur

3. **tolaşmasun:-ma, -sun**

Gazel 49

Mısra: 17

Saçâ dolanmak.

Zülfine tolaşmasun göñül kim
Ceng itmege ejdehâya döymezi

top:

1. top:

Gazel 68

Mısra: 6

Top, çevgan topu.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

toprak:

1. topraq:

Gazel 88

Mısra: 5

Toprak.

Topraq başına surh-serüñ şehlübine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Qayacuğum

2. toprağı:-ı

Gazel 95

Mısra: 2

Toprak.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

toy-:

1. toymışdur:-mış, -dur

Gazel 31

Mısra: 9

Doymuştur, kanmıştır.

Dü cihān ni‘metine toymışdur
Çākerī han-ı ‘ışka mihmāndur

tübā:

1. **ṭūbā:**

Gazel 28

Mısra: 4

Cennetteki bir ağaç, tuba. - Burada tuba ağacı ile sevgili karşılaştırılmıştır. Tuba ağacının sevgiliyle eş olamayacağı söylenmiştir. -.

Hem-ser dirilmege sen dildāra ben boyun kim
Ṭūbā degül çemende servüñ de cānı yokdur

2. **ṭūbā:**

Gazel 125

Mısra: 1

Cennette bir ağaç.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alī
Ey boyı Ṭūbā yüzi māh ‘Alī

3. **ṭūbādur:-dur**

Gazel 132

Mısra: 5

Cennette bir ağaç.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Ṭūbādur boyuñ ey müntehā yār

4. **ṭūbā:**

Gazel 117

Mısra: 1

Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi
Ḳāmet-i yārı koyup Ṭūbā diler gör zāhidi

tudağ:

1. **ṭudağuña:-uñā**

Gazel 24

Mısra: 8
(Sevgilinin) dudağına.

Zülfüne el şunan kılur māye-i 'ömri tārūmār
Diş bileyen tudağıña göz göre laşd-ı cān ider

2. tudağıñ:-uñ

Gazel 65

Mısra: 1

Dudak.

Ey tudağıñ nigīn-i hātem-i 'ışk
Ey yüzüñ āfitāb-ı 'ālem-i 'ışk

tūfān-ı Nūh:

1. tūfān-ı nūh'dan:-dan

Kaside 2

Mısra: 52

Nuh tufanı.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim
Var mı tūfān-ı Nūh'dan açār

tūl-i emel:

1. tūl-i emel:

Gazel 77

Mısra: 1

Tükenmez emel, arzu.

'Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayāli göñlüme tūl-i emel

tulū' eyle:-

1. tulū' eylese:-se

Gazel 64

Mısra: 1

Doğmak, görünmek.

Seherden eylese [ger] mihr-i bāde cāma ʔulū´
Pür ola nūriyla hāne-i cihān mecmū´

ʔulū´ it-:

1. ʔulū´ itmez:-mez

Gazel 64

Mısra: 4

Doğmak, ortaya çıkmak.

Cihānı rūşen ider nūr-ı bāde çün her dem
Ne ğam ger itmez ise ʔulū´ āfitāb-ı çarḥ

tur-:

1. ʔurma:-ma

Gazel 91

Mısra: 1

Durmamak; vazgeçmemek.

Ey gönül bir laḥza ʔurma nāle vü feryāddan
K'ol şeh-i kişver-güşā āgeh degül bī-dāddan

2. ʔurur:-ur

Gazel 113

Mısra: 4

Durmak, kalmak.

Şām-ı zülfüñ ḥayāliyle şabā
Çın seherden ʔurur görür ´arabı

3. ʔurmaz:-maz

Gazel 113

Mısra: 7

Durmamak, sonu gelmemek.

Ḳana döndi yaşum aḳar ʔurmaz
Geleli gözüme ḥayāl-i lebi

4. **urdı:-dı**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Durmak.

Ne yatma durur geçdi bunca zamān

Ne deprendi ne urdı yatur hemān

5. **urmaz:-maz**

Gazel 29

Mısra: 7

Durmak, beklemek.

Gōñlde ŗādlık bir laza urmaz

Gama yār ol k'anuñ hicrānı yodur

6. **ur:**

Gazel 28

Mısra: 5

Bir durumda bulunmak.

Hengām-ı lāledür ur bezme our seni eng

Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yodur

türāb:

1. **türābını:-ın, -ı**

Gazel 114

Mısra: 5

Toprak.

Gözine dŗde görine fırdevs cenneti

Ey hr her ki yaŗdana kyuñ türābını

türāb ol:-

1. **türāb olmaz:-maz**

Gazel 51

Mısra: 2

Toprak olmak, ölmek.

Oda yansun řu cān kim bu hevā ile tūrāb olmaz
Gōñül kim 'ışķ-ile ma'mūr ola hergiz ĥarāb olmaz

tūr-ı Mūsī:

1. tūr-ı mūsī'den:-den

Müfret 3

Mısra: 2

Hız. Musa'nın Tûru.

Aķdı gōñlüm şu ģibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

türk-i mestüñ kaşdı:

1. türk-i mestüñ kaşdı:-ı

Gazel 25

Mısra: 2

Sarhoş türkün (güzellin) kaşdı, maksadı. - Divan şiirinde "Türk" kelimesi zalimlik, kavgacılık, kötü kalplilik ģibi özelliklerin yanında "güzel" anlamında sevgilinin yerine de kullanılmaktadır. -.

Ĥayr ola ol Türk-i mestüñ kaşdı cān u serdedür
Çeşm-i maĥmûruñ ki dāyım fikri şür u şerdedür

Türkistān:

1. Türkistān'ı:-ı

Gazel 55

Mısra: 4

Türkistan memleketi; Türk yurdu.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

tut:-

1. tutar:-ar

Gazel 36

Mısra: 5

Tutmak; bakmak.

Her angı m neccim ki utar  li  n i dir
All h bil r h sn iline h n olacadur

2. utar:-ar

Gazel 104

Mısra: 6

Tutmak.

Çeşm  le ula    aceb  cengi mi vardur
Kim ol siper  n utar u bu g nder-i fitne

3. utar:-ar

Gazel 109

Mısra: 5

Tutmak.

M h Perv ni felekde utar ey y zi g neş
Başı  stine şeb h oldu  n kebkeb  ne

4. utdı:-dı

Gazel 112

Mısra: 7

Tutmak, zapt etmek.

M lk-i cih n  utdı S leym n nig n ile
Ol y r utdı  lemi m şk n kemend ile

5. utdı:-dı

Gazel 112

Mısra: 8

Tutmak, zapt etmek.

M lk-i cih n  utdı S leym n nig n ile
Ol y r utdı  lemi m şk n kemend ile

6. utdı:-dı

Gazel 122

Mısra: 4

Tutmak; istila etmek.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünü görüp
Fiğân iderse n'ola tutdı zâğ gülzârı

7. **tutdı:-dı**

Gazel 128

Mısra: 3

Tutmak; kaplamak.

Gam gamâmı cihân yüzün tutdı
Mihr-ruhsâruma niķâb kıanı

8. **tutmaz:-maz**

Mesnevi 2

Mısra: 24

Tutmak, olmak.

Rüşveti kesmez iseñ ey nîk-nâm
Şöyle bil kim memleket tutmaz nizâm

tütiyâ kıı-:

1. **tütiyâ kıılır:-ur**

Gazel 44

Mısra: 2

Sürme çekmek.

Anlar ki hâke kıılsa nazar kîmyâ kıılır
İzüñ tozını gözlerine tütiyâ kıılır

tuy-:

1. **tuymaya:-ma, -y, -a**

Gazel 114

Mısra: 10

Duymak; hissetmek.

Sâķi piyâle şar kefenine ki Çâkeri
Maşşer güninde tuymaya hevl-i kıyâmeti

1.25.U

[u]:

1. [u]:

Gazel 27

Mısra: 6

Ve.

‘İşyān içinde kalmış bī-nūr [u] bī-żıyādur
Şem‘-i hidâyetünle dil çeşmin eyle rûşen

2. [u]:

Gazel 18

Mısra: 5

(Ve).

Başumda derd-i ‘ışk [u] belâ-yı humâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfî devâ düşer

uc:

1. ucından:-ın, -dan

Gazel 71

Mısra: 3

Uç, son kısım.

Başuma zülfün ucından irişen sevdâları
Kışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

2. ucın:-ın

Gazel 104

Mısra: 4

(Saçın) ucu.

Zülfün şanemâ kıldı cihân halkını meftûn
Billâh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

uç-:

1. uçar:-ar

Gazel 22

Mısra: 8

Uçmak, uçar.

Ḳand-i lebûñ ḥayâli mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naẓar itsem meges uçar

2. uçar:-ar

Gazel 19

Mısra: 1

Uçmak; geçmek.

Gözümde uçar ḥayâl-i dil-ber
Yâ Rab ola mı vişâl-i dil-ber

‘ūd:

1. ‘ūd:

Gazel 131

Mısra: 1

Ağaç, odun; öd ağacı; Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç; bu ağaçtan yapılan ve Doğu müziğinde çok kullanılan bir tür çalgı aleti.

Cihân bizden tehî kalsa gerek vāy
Cigerden inñleyüp dir ‘ūd ile nāy

uğra-:

1. uğrayıcağ:-y, -ıcağ

Gazel 46

Mısra: 3

Uğramak; ziyaret etmek.

Ḥāk-i pāyi tozını dīde-i nemnāka irür
Ey şabā uğrayıcağ kūy-ı nigāra kerem it

uğrı:

1. uğrılalım:-la, -y, -ın

Gazel 81

Mısra: 2

Gizli, gizlice.

Bir güzel sevmişem ne çāre kılam
Meger uğrılaysın neẓāre kılam

ulu:

1. ulu:

Gazel 84

Mısra: 10

Büyük, yüce kişi.

Hayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

‘ulūfe:

1. ‘ulūfesin:-sin

Kıt'a 1

Mısra: 4

Eskiden askere ve benzerlerine belirli vakitlerde verilen maaş.

Yımez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ ‘ulūfesin yer idüm

‘ulvī:

1. ‘ulvī:

Gazel 88

Mısra: 15

15.yy divan şairi.

‘Ulvī olursa Çākerī'nüñ çākeri nola
Oldı efendiler saña çāker Kayacuğum

um-:

1. umduķça:-duk, -ça

Gazel 44

Mısra: 3

1. Ümit etmek. 2. Beklemek.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cev̄ ü cefā kıılır

2. **umaram:-ar, -am**

Gazel 82

Mısra: 11

Ummak, ümit etmek.

Umaram devletüñde bendesiyem
Rāḥat-ı rüzgārı çok gördüm

3. **umar:-ar**

Kaside 1

Mısra: 2

Ummak, beklemek.

Yā İlāhe'l-‘ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan rah̄met umar her gedā

4. **umar:-ar**

Kaside 1

Mısra: 39

Ummak, beklemek.

Ḳaḡı sā‘il kim ḳapuñdan rah̄m umar
Ne ḳapucuñ redd ider ne ketḥudā

5. **umaram:-ar, -am**

Tesdis 1

Mısra: 4

Ummak, beklemek.

Bu ḥaṭālarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istiḡfār

‘unnāb:

1. ‘unnāb:

Gazel 80

Mısra: 1

Bot. Hünnap. Kabuğu kırmızı ve çekirdeği pek sert bir cins küçük meyve, çiğde.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem

Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

unut-:

1. unutma:-ma

Mesnevi 1

Mısra: 44

Unutmamak, aklından çıkarmamak.

Esirge yā Muḥammed ben faḳīri

Şefā‘ atdan unutma ben ḥaḳīri

2. unutmañ:-mañ

Gazel 93

Mısra: 10

Unutmak, hatırlamamak.

Ey Çakerī şī‘rin okıyan ehl-i maḥabbet

Bi'llāh unutmañ anı siz ḥayr-ı du‘ādan

3. unudalum:-alum

Gazel 115

Mısra: 2

Aklında kalmamak, hatırlamamak.

Sāḳī mey şun ki geçer ‘ömr gül eyyāmı daḥi

Mest olup unudalum fikr-i ser-encāmı daḥi

ur-:

1. **urur:-ur**

Gazel 56

Mısra: 10

Vurmak, yaralamak.

Bî-dirîğ urur teraḥḥum çarḥ-ı ğaddâr eylemez
Ġırra olma ‘ömre kim tîğ-i helākı her nefes

2. **ur:**

Gazel 2

Mısra: 3

Sürmek.

Muṭribūñ kavlini diñle mey ayağına el ur
Ġılmadın ğam âteşinden bağıruñı devrân kebâb

3. **ürdi:-di**

Gazel 61

Mısra: 8

Havlamak.

Maḥalleñ çevresinde âh iderken
Raḳīb it gibi ürdi didi cāmūş

4. **ururdı:-ur, -dı**

Gazel 91

Mısra: 5

Vurmak; açmak; nakşetmek.

Ḥāl-i Şîrîn gibi dāğ ururdı Ḥusrev bağına
Her şerer kim oynar-idi tîşe-i Ferhād'dan

5. **urma:-ma**

Gazel 117

Mısra: 9

Söylemek.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

6. **uraldan:** -al, -dan

Gazel 120

Mısra: 3

Vurmak.

Sevinür cān başuma tīg uraldan nitekim
Kays şād oldu kaçan cāmını dildārı şıdı

7. **ur:**

Gazel 49

Mısra: 7

Vurmak; yaralamak.

Göñlüme cefā taşın yiter ur
Dil şırça durur kayaya döymez

ur:

1. **ursañ:** --sañ

Gazel 5

Mısra: 9

Söylemek, konuşmak.

Nola ‘ışk ıla ursañ Çākerī lāf
Fe-inne'l-‘āşikīn lehüm maķālāt

2. **uralar:** --alar

Gazel 6

Mısra: 5

Vurmak, yaralamak.

Ağzına taş uralar kim diş bilerse la‘lūñe
Tevbeden artuķ şına kılmaya dendānı dürüst

‘uryān:

1. 'uryānda:-da

Gazel 52

Mısra: 2

Üzerinde herhangi bir maddi varlık olmayan, çıplak.

Meh yüzüne gün olsa muķābil 'aceb olmaz

'Uryānda bilürsin ki ḫayā vü edeb olmaz

uş:

1. uş:

Gazel 119

Mısra: 10

İşte.

Ḥammāl-ı zamāne 'ömr raḫtın

Gāfil ne yatursın uş götürdi

2. uş:

Gazel 2

Mısra: 6

İşte.

'Alemün ḫālī hiyeldür gel işit bu nükteyi

Söyler uş saña zebān-ı ḫāl-ile çeng ü rebāb

uşāhid:

1. uşāhid:

Gazel 5

Mısra: 8

Seyretmek.

Cihān mir'âtıdur gün yüzlü yāruñ

Uşāhid vechu fî-küllî zerrāt

ušan-:

1. ušanmaz:-maz

Gazel 93

Mısra: 8

Usanmamak, bıkmamak.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

uşda:

1. uşda:

Gazel 96

Mısra: 8

İşte.

Kaçan kim tîr-i ğamzeñ cāna geçdi
Sevinüp cān didi oḥ uşda mesken

2. uşda:

Gazel 9

Mısra: 6

İşte.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n’ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

uşşāk:

1. uşşāka:-a

Gazel 1

Mısra: 5

Aşıklar.

‘İşk uşşāka belādur saklağıl
Ol belādan sen raķībi ey Ḥudā

‘uşşāk:

1. ‘uşşāk:

Gazel 63

Mısra: 10

Aşıklar.

Sen şāha bende olduğımı işiden didi
‘Uşşāk içinde Çākerī devletlū cān imiş

2. ‘uşşāk:

Gazel 76

Mısra: 3

Aşıklar.

Teşne cāna āteş-i ‘ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur ‘uşşāk çeşmine ziyā

3. ‘uşşāka:-a

Gazel 93

Mısra: 7

Aşıklar.

‘Uşşāka cefā kılmayam ayruk didi dil-ber
Ey vāy ki uşanmaz daḥi dil-dār cefādan

‘uşşākuñ sırrını:

1. ‘uşşākuñ sırrını:-ı, -nı

Gazel 17

Mısra: 10

Aşıkların sırrı.

Ey Çākerī göz yaşın idinme saña hem-dem
K’ol sırrını ‘uşşākuñ ḥalk içre ‘ayān eyler

ut:-

1. utar:-ar

Gazel 72

Mısra: 4

Oyunda kazanmak.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kıлма dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

utan-:

1. utanıp:-ıp

Gazel 104

Mısra: 7

Utanmak, mahcup olmak.

Her deyr apusın utanıp yaptı anemler
Dild rumuzu n e mi aaldan der-i fitne

2. utanur:-ur

Gazel 127

Mısra: 4

Utanmak, mahcup olmak.

  yle Nak         ezel yazdı g  zel nak       kim
  cletinden utanur   ma a deyr   n anemi

3. utanur:-ur

Mua   er 1

Mısra: 31

Utanmak, hicap duymak.

Reng-i  ad-berg-i ru   n seyr idicek g  l utanur
G    id  p     betini re  k ile b  lb  l utanur

4. utanur:-ur

Mua   er 1

Mısra: 32

Utanmak, hicap duymak.

Reng-i  ad-berg-i ru   n seyr idicek g  l utanur
G    id  p     betini re  k ile b  lb  l utanur

5. utanur:-ur

Mua   er 1

Mısra: 33

Utanmak, hicap duymak.

Ꞑadehe sāğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

6. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: 34

Utanmak, hicap duymak.

Ꞑadehe sāğar-ı mey dökmege kulkul utanur
Âh o gerdendeki hâli göricek fül utanur

7. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: 35

Utanmak, hicap duymak.

Bağsa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

8. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: 36

Utanmak, hicap duymak.

Bağsa gīsū-yı siyeh-tābuña sünbül utanur
Ser-te-ser hep ser-i hūbāndaki kākül utanur

9. utanur:-ur

Muaşşer 1

Mısra: 37

Utanmak, hicap duymak.

Eyleme bārī bu ğam-hāra tecāhül utanur
.....

uyu:-

1. **uyumaz:-maz**

Gazel 106

Mısra: 6

Uyumak.

Perī dutardur uyumaz degül de
Merdüm-i dīde çigzinür bī-ḥāb

2. **uyutmaz:-t, -maz**

Gazel 129

Mısra: 14

Uyku durumunda olmak.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz ḥalkı feryād u enīni

uzat:-

1. **uzatma:-ma**

Gazel 124

Mısra: 9

Uzatmak, bir meseleyi gereğinden fazla dillendirmek.

Ağzı vaşfin Çākerī uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıılır sözi

uzun kıssa:

1. **uzun kışşadur:-dur**

Gazel 43

Mısra: 10

Uzun hikaye.

Ḳo yād itme zülfi sözün Çākerī
Uzun kışşadur ol melāl arturur

1.25.Ü

ü:

1. ü:

Gazel 1

Mısra: 2

Vü: ve.

Ey ruḥuñ āyīne-i luṭf-ı Ḥudā
Vey saçuñ dil-bend ü la'lüñ dil-güşā

2. u:

Gazel 5

Mısra: 1

Ve.

Dir iken şūr-ı 'ışk u vecd ü ḥālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

3. u:

Gazel 27

Mısra: 7

Ve.

Maḥrūm kıılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

4. ü:

Gazel 30

Mısra: 3

Ve.

N'iderler cennet ü ḡilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

5. u:

Gazel 31

Mısra: 2

Ve.

Merd-i bî- 'ışk egerçi insândur
Adı âbâd u şehri vîrândur

6. ü:

Gazel 38

Mısra: 2

Ve.

Yüzi behişt ü haşr-i kıyâmet kıyâmıdur
Ol hür-ı mäh-çihre ki Rıdvân gulâmıdur

7. ü:

Gazel 38

Mısra: 9

Ve.

Zülf ile kâmet ü dehenin kim görürse dir
Ey Çâkerî şakın ki göñül murğî dâmıdur

8. ü:

Gazel 42

Mısra: 5

Ve.

Dildâr-ı şeker-leb ü gül-endâm
Bî-büs u kenâr hoş degüldür

9. ü:

Gazel 47

Mısra: 3

Ve.

Hân-ı cemâline anuñ çeşm ü cân
Her biri bir ni'mete râğıb durur

10. u:

Gazel 48

Mısra: 10

Ve.

Ey mest-i nazm Çākerī'ye ta' n kılma kim
Hakdan selīs nazm u belāgat ' aṭā durur

11. u:

Gazel 52

Mısra: 5

Ve.

'İşkuñda dem-ā-dem kesilür baş u aḳar ḳan
Ceng itmege kim dir ki maḥabbet sebeb olmaz

12. ü:

Gazel 58

Mısra: 5

Ve.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz
Bir buse va' de ider ü biñ cān alur revān

13. ü:

Gazel 59

Mısra: 10

Ve.

'Afv eylerem cemī' i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

14. ü:

Gazel 59

Mısra: 14

Ve.

Nāmem siyāh zülf-i şanem gibi Çākerī
İnkār kıhma levh ü kalemdür güvāhumuz

15. u:

Gazel 61

Mısra: 2

Ve.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u takat u hūş

16. u:

Gazel 61

Mısra: 2

Ve.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden karar u takat u hūş

17. ü:

Gazel 61

Mısra: 4

Ve.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümünden olam mest ü medhūş

18. u:

Gazel 64

Mısra: 8

Ve.

Eger ‘azāzil içeydi şarāb-ı nābı revān
Kılurdu Ādem'e fi'l-hāl biñ sücūd u rükū‘

19. u:

Gazel 65

Mısra: 7

Ve.

Yeg durur ben faķire dirhem-i 'ıřķ
Genc-i Kārūn u mülk-i dünyādan

20. ü:

Gazel 67

Mısra: 6

Ve.

Şubḥ-dem ḥusninde ḥayli gözledüm dil-berlerüñ
Ḥadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencir yok

21. ü:

Gazel 69

Mısra: 1

Ve.

Her kim mey ü maḥbūb iledür şoḥbeti anuñ
Eksügi degül sīm ile zer şöhreti anuñ

22. ü:

Gazel 69

Mısra: 4

Ve.

Dilden hele ben pīr-i muġān bendesiyem kim
Her dem mey ü cānān iledür 'ışreti anuñ

23. u:

Gazel 69

Mısra: 5

Ve.

Firdevs degül fāsık u mücrim yeri līkin
Küstāḥ kılur bunları bir āyeti anuñ

24. u:

Gazel 69

Mısra: 8

Ve.

Sultān u gedāya irişür raḥmeti anuñ
Sāķī bize bir cām getür nūş idelüm kim

25. ü:

Gazel 70

Mısra: 10

Ve.

Ögdükçe Çākerī leb-i dildārı dir gören
Aḥsent nazm şöylece rengin ü ter gerek

26. ü:

Gazel 72

Mısra: 3

Ve.

Maḥabbet nerdin oynayup girev kılma dil ü cānı
Utar senden gözinüñ Ka‘beteyni cev atar yek yek

27. u:

Gazel 74

Mısra: 3

Ve.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusūf ile zevāl

28. ü:

Gazel 76

Mısra: 1

Ve.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zūlfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

29. ü:

Gazel 76

Mısra: 2

Ve.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zūlfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad hayāl

30. u:

Gazel 77

Mısra: 2

Ve.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zūlfüñ hayāli gönlüme tūl-i emel

31. ü:

Gazel 78

Mısra: 1

Ve.

Ey yanağūñ huld ü la‘lūñ selsebīl
Selsebīlūñ kıldı ғанımı sebīl

32. u:

Gazel 80

Mısra: 3

Ve.

Dir-imiş şeh virürdi tāt u tahtın
Ayağūñ tozına Dār-āb Edhem

33. u:

Gazel 84

Mısra: 9

Ve.

Ḥayāl-i yār ki sīnemde kıldı şabr u qarār
Bir ulu şadr-nişīn nāmdāra beñzetdüm

34. ü:

Gazel 85

Mısra: 17

Ve.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

35. ü:

Gazel 86

Mısra: 10

Ve.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

36. ü:

Gazel 95

Mısra: 4

Ve.

Ḥayāline lebūñle dūr dişüñü
Sihr eyler gözüm la‘l ü güherden

37. u:

Gazel 100

Mısra: 8

Ve.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyḥusrev

38. u:

Gazel 104

Mısra: 6

Ve.

Çeşmüñle kulağın ‘acebā cengi mi vardur
Kim ol siperün tutar u bu gönder-i fitne

39. ü:

Gazel 105

Mısra: 2

Ve.

Ta ‘ālā’llāh zihī şāh-ı yegāne
Zihī hüsni ü cemāl-i cāvidāne

40. ü:

Gazel 108

Mısra: 5

Ve.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ ‘ışk yaşını gözümün
Gice gündüz dürişür halka ‘ayān eylemege

41. u:

Gazel 116

Mısra: 6

Ve.

Şīrīn ile telḥ oldı cihan ‘ayşı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

42. ü:

Gazel 117

Mısra: 4

Ve.

Küfr-i zülfin 'arz iderse ol büt-i tersā-beçe
Ehl-i zünnār ü çelîpā ide biñ biñ sâcidi

43. ü:

Gazel 117

Mısra: 6

Ve.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i 'āmīyyi ҡo taqvā vü zühd itsün taleb

44. ü:

Gazel 122

Mısra: 5

Ve.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

45. u:

Gazel 124

Mısra: 1

Ve.

Ҡankı gözsüzdür diyen tañ yıldızı
Ay u gündən rüşen iken gün yüzi

46. u:

Gazel 129

Mısra: 14

Ve.

Kime dil virdi miskīn Çākerī kim
Uyutmaz halkı feryād u enīni

47. ü:

Gazel 131

Mısra: 6

Ve.

Saňa firdevs olsun mesken ü cāy
Dilā kūyın temennā kılduğuñ çün

48. ü:

Gazel 133

Mısra: 6

Ve.

Yakasın çāk idüp gül bülbul eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

49. ü:

Gazel 133

Mısra: 8

Ve.

Şeh-i gül devridür sākī getür cām
Hücüm itmezdin evvel Behmen ü dey

50. u:

Kaside 1

Mısra: 12

Ve.

Ol Muḥammed ḥürmeti çün kim didüñ
Olmasa olmazıdı arz u semā

51. ü:

Kaside 1

Mısra: 17

Ve.

Afıtāb-ı şer‘ ü deryā-yı yaḳīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

52. u:

Kaside 1

Mısra: 18

Ve.

Afitāb-ı şer‘ ü deryā-yı yakīn
Müftī-i ğayb u imām-ı reh-nümā

53. u:

Kaside 1

Mısra: 24

Ve.

Çār-yār-ı Muşţafā k'anlar durur
Çār rükn-i Ka‘be-i şıdk u şafā

54. u:

Kaside 2

Mısra: 48

Ve.

Şehriyāruñ naşīḥati özine
Bu durur şubḥ u şām u leyl ü nehār

55. ü:

Mesnevi 1

Mısra: 32

Ve.

Emīr-i enbiyā bürhān-ı Mi‘rāc
Şeh-i bī-ḥātem ü sulţān-ı bī-tāc

56. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 45

Ve.

Ne ferzend çalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı ŗāhī ne taht u sipāh

57. u:

Mesnevi 3

Mısra: 46

Ve.

Ne ferzend çalupdur ne genc ü külāh
Ne eyvān-ı ŗāhī ne taht u sipāh

58. u:

Tahmis 1

Mısra: 7

Ve.

Dilā ŗabr it am u derd-i belāya
Taḥammül eyle her lahza cefāya

59. u:

Tesdis 1

Mısra: 10

Ve.

Bu ünāhı bilüp itdümse de ey Bārī Ḥudā
Kerem-i ‘afvuñıla eyle baña luṭf u ‘aṭā

60. ü:

Gazel 2

Mısra: 8

Ve.

Gaflet ile virme dil ‘āşık cihāna gey ŗakın
Çarḫa ŗor bir anda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

61. ü:

Gazel 6

Mısra: 9

Ve.

Ey livāyī defter ü dīn anuñ ile ber-kemāl
Diyeler kim eylemiş bu nazm-ı Selmān'ı dürüst

62. u:

Gazel 27

Mısra: 1

Ve.

Maḥşerde raḥmet eyle yā Rab yüzüm qaradur
Derdā ki mūy-ı rīşüm ağ u işüm ḥaṭādur

63. u:

Gazel 72

Mısra: 7

Ve.

Ḥudā ḥaqqı ḥaṭādur her mūrāyīnūñ elin öpmek
Leb-i ma'şūk u cām-ı meyden özge nesne çün olmaz

64. u:

Gazel 63

Mısra: 3

Ve.

Çarḥ-ı felek kemān u ḥavādisdür oqları
Derdā ki ādem oğlanı miskīn nişān imiş

65. u:

Gazel 126

Mısra: 11

Ve.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sultān u gedā üstine gerdün

66. ü:

Gazel 53

Mısra: 6

Ve.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen göñül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

67. ü:

Gazel 53

Mısra: 6

Ve.

Cihānda māl-ile faḥr eyleyen göñül ele al
Ki maḥzen-i zer ü genc ü direm geçer almaz

68. ü:

Gazel 116

Mısra: 6

Ve.

Şîrîn ile telḥ oldu cihan ‘ayşısı anuñ çün
Göñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

69. ü:

Gazel 117

Mısra: 8

Ve.

Da ‘vî-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

70. ü:

Gazel 126

Mısra: 12

Ve.

Devr ide ki olmaya anuñ hadd ü kıyāsı
Anca dañi sulţān u gedā üstine gerdün

71. ü:

Kaside 2

Mısra: 28

Ve.

Ḳaddüñi ḳumrı medḥ ḳıldığı çün
Dutar el üzre anı serv ü çenār

72. ü:

Kaside 2

Mısra: 62

Ve.

Çākerī gel du‘ā-yı devlet ḳıl
Ki bulunmaz bu vaşfa hadd ü kenār

73. u:

Mesnevi 2

Mısra: 19

Ve bağlacı.

Rüşvete ruḥşat virürsin ne ‘aceb
Dīn yolında dürişürsin rüz u şeb

74. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 29

Ve.

Muğannī def ü çeng ile sāz ḳıl
Bu zībā naşāyiḥden āğāz ḳıl

75. ü:

Muaşşer 1

Mısra: 2

Ve.

Dağıdur nīm nıgehūñ dildeki hūzn ü kederi
Sensin ey şūh bu çarh-ı felekūñ 'işvegeri

76. ü:

Muaşşer 1

Mısra: 6

Ve.

Gül-i dāğuñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjgānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

77. u:

Muaşşer 1

Mısra: 26

Ve.

Seni seyr itmek içün geldi hemān ağzuma cān
Düşmen oldı kuluña rāhat-ı şabr u sāmān

78. ü:

Muaşşer 1

Mısra: 42

Ve.

İtme ağyār ile şoḥbet şaḳın ey meh tenhā
Kılma cevır ü siteme bende-yi nā-çārı sezā

ümīd kes-:

1. **ümīd kesmeñ:-me, -ñ-meñ**

Kaside 1

Mısra: 37

Deyim. Umudunu yitirmek, beklentisi sona ermek.

Raḥmetümden çün didüñ kesmeñ ümīd
Ben de hergiz itmezem kaç'-ı recā

ümîdüm kesme-:

1. ümîdüm kesmezem:-mez, -em

Mesnevi 1

Mısra: 7

Ümit kesmemek.

Ümîdüm kesmezem senden İlâhî
Dilerseñ 'afv idersin her günâhı

ümmet ol-:

1. ümmet ol:

Gazel 32

Mısra: 9

Ümmet olmak, bağlanmak.

Ümmet ol Çâkerî dil ü cāndan
Muştafâ' ya ki hatm-i devrāndur

ümm-i habâ' is:

1. ümm-i habâ' is:

Gazel 69

Mısra: 19

Kötülüklerin anası.

Bir nesne k'anuñ ümm-i habâ' is ola adı
Her kim ki kıla nüş gider hürmeti anuñ

üş-:

1. üşdi:-di

Gazel 85

Mısra: 18

Üşüşmek, toplanmak.

Ruħuñda Çâkerî zülf ü haţuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mür üşdi mārā beñzetdüm

üst:

1. **üstine:-in, -e**

Gazel 126

Mısra: 7

Üst, üzeri.

Ey niçe selâṭīn-i cihān üstine şubḥuñ
Dökildi gözi nûrı vü çāk oldu yaķası

2. **üstine:-in, -e**

Gazel 126

Mısra: 11

Üzerinde.

Devr ide ki olmaya anuñ ḥadd ü kıyāsı
Anca daḥi sulṭān u gedā üstine gerdūn

3. **üstine:-in, -e**

Kaside 2

Mısra: 35

Üst, üzer.

Ehl-i küfr üstine düşer heybet
Kılsa kaşd-ı ğazā Muḥammed-vār

4. **üstinde:-in, -de**

Gazel 22

Mısra: 8

Üst, bedenın yüzeyi.

Ḳand-i lebūñ ḥayālī mi var gözlerümde kim
Üstinde her ne dem naẓar itsem meges uçar

üzere:

1. **üzre:**

Gazel 90

Mısra: 6

Üzerinde, üzerine.

Aşüfte kılmag için dil bülbülünü cānā
Berg-i gül üzre kılduñ sünbüllerüñ perīşān

üzre:

1. üzre:

Gazel 23

Mısra: 4

Üzerine.

Sümbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Hāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

2. üzre:

Gazel 85

Mısra: 18

Üzerine.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi māra beñzetdüm

3. üzre:

Gazel 69

Mısra: 15

Üzerinde, üstünde.

Ben meste ṭayağ ola meger himmeti anuñ
Dirler ṭayınur mest Şırāṭ üzre geçerken

4. üzre:

Gazel 126

Mısra: 6

Üzerinde.

Bülbül gül-i ter karşıasına çağırup eydür
Ey vāy ki mevt üzre durur ‘ömr bināsı

5. **üzre:**

Gazel 126

Mısra: 9

Üzerinde.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne ‘aceb kim daği yok ğayr ğıdâsı

6. **üzre:**

Kıt'a 1

Mısra: 5

Üzere, gibi.

Şāhuñ atı öñince ruḥ üzre
Her ğazāyı piyāde eyler idüm

7. **üzre:**

Mesnevi 3

Mısra: 47

Üzerine.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu ḥāl üzre çünkim döner rûzgār

üzre ol-:

1. **üzre olan:**

Gazel 23

Mısra: 4

(Aşığın) yüzünün üstünde olan.

Sünbül saçunu yād idüp ağlasam ey şîrîn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

1.26.V

vā meni vāy:

1. vā meni vāy:

Gazel 131

Mısra: 12

Vay beni vay!.

Dile düşdüm dilümden āh u feryād

Dile uyup ne dirdüm vā meni vāy

va‘de id-:

1. va‘de ider:-er

Gazel 58

Mısra: 5

Vaad etmek.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezīrümüz

Bir buse va‘de ider ü biñ cān alur revān

va‘de kıl-:

1. va‘de kılur:-ur

Gazel 54

Mısra: 1

Söz vermek.

Hezār va‘de kılur leblerüñ vefā kılmaz

Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kılmaz

va‘de-i cevır ü cefā kıl-:

1. va‘de-i cevır ü cefā kılur:-ur

Gazel 44

Mısra: 4

Eziyet etme sözü vermek.

Umduḳça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden

Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevır ü cefā kılur

vā'iz:

1. **vā'izüñ:-üñ**

Gazel 128

Mısra: 5

Vaaz eden.

Vā'izüñ pendî derd-i ser virdi
Şîşe-i bâdeden gül-âb kanı

vakit:

1. **vaḳtidür:-idü, -r**

Gazel 111

Mısra: 2

Vakit, zaman.

Cennete döndi cihân gülzâr ile
Bâde içmek vaḳtidür dildâr ile

vakt:

1. **vaḳt:**

Kaside 1

Mısra: 19

Vakit, zaman.

Vaḳt ile bekler diyü ya'nî ḥoros
Tâc-ı yâḳûtı aña kılduñ 'aṭâ

vakt ol-:

1. **vaḳt oldu:-dı**

Gazel 133

Mısra: 10

Vakit olmak; vakti gelmek.

Görüp bülbül gülüñ geldügin eydür
Ne mey nüş idecek vaḳt oldu mı hey

vakt-i nağam:

1. vakt-i nağamdur:-dur

Gazel 26

Mısra: 1

Şarkı söyleme vaktidir.

Muğannî cūşa gel vakt-i nağamdur

Ferah devrânıdur vakt-i ne ğamdur

vakt-i ne ğam:

1. vakt-i ne ğamdur:-dur

Gazel 26

Mısra: 2

Gamsız, dertsiz olma zamanı.

Muğannî cūşa gel vakt-i nağamdur

Ferah devrânıdur vakt-i ne ğamdur

vakt-i şubh:

1. vakt-i şubh:

Gazel 128

Mısra: 2

Sabah vakti.

Sākiyā sāğar-ı şarāb kanı

Vakt-i şubh oldu āfitāb kanı

vāllahü a'lem bi's-şavāb:

1. vāllahü a'lem bi's-şavāb:

Gazel 2

Mısra: 10

Allah en iyisini bilir. Allah en doğrusunu bilir.

‘Alimūñ ‘ilmiyle ‘ālemde ‘amel kıl Çākerī

Bu durur pendüm saña vāllahü a'lem bi's-şavāb

var:

1. vardur:-dur

Gazel 35

Mısra: 1

Var: Var, yokun karşıtı.

Cihānda gerçi naķş-ı Mānī vardur
Saña öykünmeye ne cānı vardur

2. vardur:-dur

Gazel 35

Mısra: 4

Var: Var, yokun karşıtı.

Melîh ol cāna dirler k'ānı vardur
Elif-kaddüñ kaşuñ nūnın gören dir

3. vardur:-dur

Gazel 35

Mısra: 6

Var: Var, yokun karşıtı.

Nigārā ḥadden aşurma cefāyı
Ki kamu nesnenüñ oranı vardur

4. vardur:-dur

Gazel 35

Mısra: 8

Var: Var, yokun karşıtı.

Niçe bülbülleri gül kıldı qurbān
Henüz alnında bülbül kanı vardur

5. vardur:-dur

Gazel 35

Mısra: **10**

Var: Var, yokun karşıtı.

İgen cevri itme şāhum Çākerī'ye
Ki il issüz degül sultānı vardur

6. **vardur:-dur**

Gazel 77

Mısra: **4**

Var: Var, yokun karşıtı.

Sīm-i eşküñ vir hālāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardur mesel

7. **vardı:-dı**

Gazel 2

Mısra: **8**

Var, yokun karşıtı.

Gaflet ile virme dil 'āşık cihāna gey şaķın
Çarħa şor bir kanda vardı Rüstem ü Efrāsiyāb

8. **var:**

Gazel 3

Mısra: **4**

Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı.

Dil gül yañağınıñ 'araķın derd-i ser kılur
Beñzer ki var şudā'ı diler def'ine gül-āb

9. **var:**

Gazel 6

Mısra: **12**

Var, yokun karşıtı.

Bir şınuķ şad-pāre dil var 'ahd ü peymānı dürüst
Şāh dirse Çākerī sende bugün hāzır ne var

10. var:

Gazel 8

Mısra: 1

Var, yokun karşıtı.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbəri var
Sultān-ı dü kevn oldı sa‘ādetlü seri var

11. var:

Gazel 8

Mısra: 2

Var, yokun karşıtı.

Anuñ ki Muḥammed [gibi] peygāmbəri var
Sultān-ı dü kevn oldı sa‘ādetlü seri var

12. var:

Gazel 8

Mısra: 4

Var, yokun karşıtı.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her kıl ki qabūl eyledi ol şāh ceddin

13. var:

Gazel 8

Mısra: 6

Var, yokun karşıtı.

Handeyle şurāhi gibi cān virse yiridür
Senden aña kim ‘ayn-ı ‘ināyet nazarı var

14. var:

Gazel 8

Mısra: 8

Var, yokun karşıtı.

Sultān-ı cihān gibi gönül virme cihāna
Çünkü didi dünyā sevenün Hakk zararı var

15. var:

Gazel 8

Mısra: 10

Var, yokun karşıtı.

Devrān-ı felek Çākeri gönlünce dönerse
Aldanma şaķın kim niçe biñ dürlü şeri var

16. var:

Gazel 9

Mısra: 2

Var, yokun karşıtı.

Ol serv-i revān nāz ile şalınsa perī-vār
Öykünmege tāvus-ı cinān ki ne peri var

17. var:

Gazel 9

Mısra: 6

Var, yokun karşıtı.

Ḳaddine kıyāmet dir isem n'ola nigāruñ
Ey münkir olan uşda siyeh-nāmeleri var

18. var:

Gazel 9

Mısra: 8

Var, yokun karşıtı.

Dağlarda bahār ebri gibi ağlayalum kim
‘Aşıkıları hālın ne bilür ne haberi var

19. var:

Gazel 9

Mısra: 10

Var, yokun karşıtı.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

20. var:

Gazel 10

Mısra: 4

Var, yokun karşıtı.

Gözüm yaşına hoş ad oldu bārān
Laķab göğden iner dirler mesel var

21. var:

Gazel 13

Mısra: 4

Var, yokun karşıtı.

Cihān fenāyıludur müttehem beķāya düriş
Bugün ki cevri felekden elüñde fırsat var

22. var:

Gazel 18

Mısra: 5

Var, yokun karşıtı.

Başumda derd-i 'ışk [u] belā-yı humār var
Yā vaşl-ı dost yā mey-i şāfī devā düşer

23. varsa:-sa

Gazel 20

Mısra: 10

Var, yokun karşıtı. Varsa, bulunuyorsa.

'Āşikuñ kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

24. var:

Gazel 22

Mısra: 7

Var, yokun karşıtı.

Ğand-i lebũñ ĥayāli mi var gözlerũmde kim
Üstinde her ne dem nazār itsem meges uçar

25. var:

Gazel 9

Mısra: 4

Var.

Beñzer ki mürĩd oldı ĥať-ı sebz-i nigāra
Kim ĥırķa geyer mūr belinde kemeri var

26. var:

Gazel 30

Mısra: 9

Var; sahip olunan.

Süleymān'ũñ hezārān ċākerĩ var
Benũm gibi suhen-dān mūrı yokdur

27. var:

Gazel 59

Mısra: 4

Var olmak, bulunmak.

Ğavf itmezüz ki var ĥavĩ pādişāhumuz
Leşker za'ĩf ma'reke pūr düşmen oldı lĩk

28. var:

Gazel 60

Mısra: 6

Var, mevcut olan.

Kim var sende daḥı riyādan nişān henūz
‘Ömr āfitābı irdi ser-i kūha ey dirīg

29. **vardur:-dur**

Gazel 60

Mısra: 10

Var; mevcut.

Şām irdi ‘ömr şubḥına bīdār olmaduñ
Çeşmüñde vardur daḥı ḥāb-ı girān henūz

30. **varum:-um**

Gazel 86

Mısra: 8

Varlık.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki ‘ālemdeki varum gönül taḥtında sultānum

31. **vardur:-dur**

Gazel 103

Mısra: 3

Var.

Āfitāb-ı ḥüsne maḡrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tīz geçer varmaz efendi ayına

32. **vardur:-dur**

Gazel 104

Mısra: 5

Var: Var, yokun karşıtı.

Çeşmüñle kulaḡuñ ‘acebā cengi mi vardur
Kim ol siperüñ tutar u bu gönder-i fitne

33. **var-iken:--iken**

Gazel 109

Mısra: 7

Var, yokun karşıtı.

Aydan aydın var-iken şāhumuzuñ mihr-i ruḥı
Ne hüküm var senüñ ey çarḥ-ı felek kevkebüñe

34. **varsa:-sa**

Gazel 115

Mısra: 9

Varmak, gitmek, ulaşmak.

Çākerī varsa ‘Acem mülkine işbu gāzelüñ
Aferīn ancağ olur şi‘r diye Cāmī daḥi

35. **vardur:-dur**

Gazel 130

Mısra: 8

Var, mevcut.

Ḥabībā devā itme dāğ ile baña
Ki şad dāğ vardur cigerde nihānī

36. **varsın:-sın**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Var, yokun karşıtı.

Bilür ḥalk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

37. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: 5

Var, elde bulunan.

Var mı gül gülşende kim olmaya ḥāk
Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

38. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Var, elde bulunan.

Var mı gül gülşende kim olmaya hāk

Var mı gonca cāmesin kılmaya çāk

39. **var:**

Kaside 2

Mısra: 52

Var, yokun karşıtı.

Şimdiki demde aç gözüñ gör kim

Var mı tūfān-ı Nūh'dan āçār

40. **var:**

Gazel 30

Mısra: 6

Var, bulunmak.

Raķīb için göñül terk itme yārı

‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

var-:

1. **varsa:-sa**

Gazel 62

Mısra: 5

Gitmek, ulaşmak.

Şaçına varsa göñül cānı da revān olur

Gice sefer kılane lā-cerem gerek yoldaş

2. **varur:-ur**

Gazel 20

Mısra: 9

Varmak, gitmek.

‘Āşıkuñ ında ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çākerī kūyuña her dem gözi yaşıyla varur

3. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 1

Varmak, gitmek.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

4. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 2

Varmak, gitmek.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerüñ bekle ki hoş merdāne varduñ

5. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 4

Varmak; ulaşmak.

‘Aceb mi Çeşme-i hayvāna varduñ
Bulırsañ Hızır-veş ger ‘ömr-i bākī

6. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 6

Varmak; ulaşmak.

Saçı çevgānıyıla oyna her dem
Ki ser top idecek meydāna varduñ

7. **varduñ:-duñ**

Gazel 68

Mısra: 8
Varmak, gıtmek.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdüñ ki ol zındāna varduñ

8. **varduñ:-duñ**
Gazel 68
Mısra: 10
Varmak, gıtmek.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

9. **var:**
Gazel 75
Mısra: 4
Varmak; gıtmek.

Cihānda cān gibi cānum ‘azīz olam dirseñ
Kemāl ehline var sen de eyle kesb-i kemāl

10. **varalum:-alum, -**
Gazel 87
Mısra: 4
Varmak, gıtmek.

Ola kim görevüz o serv-ḳaddi
Varalum seyr-i sebzezār idelüm

11. **vara:-a**
Gazel 112
Mısra: 10
Varmak, gıtmek.

Ol yāra Çākerī ne gönül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş ḳoşa ol bir levend ile

12. **varmada:-ma, -da**

Muaşşer 1

Mısra: **44**

Varmak; ulaşmak.

Beni öldür eger eyler isem ey māh ḥaṭā
Saña varmada fedā cān da fedā ben de fedā

var kıl-:

1. **var kıldı:-dı**

Kaside 2

Mısra: **50**

Var etmek.

Şāhsaṅ ḥalkā Ḥālīk'a ḳulsın
Ḳulluḳ eyle ki kıldı yokdan var

var ol-:

1. **var ola:**

Gazel 12

Mısra: **4**

Var olmak, bulunmak.

Beni hīḫ aṇmaz iseṇ ṭaṇ degül ey ḡonca-dehen
Bülbülüṇ var ola her yirde benüm gibi hezār

varı:

1. **varı:**

Gazel 122

Mısra: **6**

Varlık, servet.

İki gözi dil ü cānda ne buldısa aldı
Kişi ki mest ile hem-dem ola gider varı

varın:

1. varın:

Gazel 15

Mısra: 4

Varlık, mal, mülk.

Ki zîrâ mey saḥî eyler ḥaṣîṣi
Virür varın biliş ü yada dirler

vaşf:

1. vaşfin:-ın

Gazel 124

Mısra: 9

Nitelik, özellik.

Ağzı vaşfin Çākerî uzatma kim
‘Aqıl olan muhtaşar kıılır sözi

2. vaşfını:-ın, -ı

Gazel 129

Mısra: 11

Nitelik, özellik.

Dehānından birağur engübîni
İşidelden lebûñ vaşfını zenbūr

3. vaşfa:-a

Kaside 2

Mısra: 62

Nitelik, özellik.

Çākerî gel du‘ā-yı devlet kııl
Ki bulunmaz bu vaşfa ḥadd ü kenār

4. vaşfin:-ın

Gazel 37

Mısra: 9

Nitelik, özellik, ayrıcalık.

Gazelde dür diŖüñ vaŖfin mı yazmıŖ
Ki naẓm-ı Çākerī dürr-i semīndür

vaŖf eyle-:

1. vaŖf eyleyem:-y, -em

Gazel 124

Mısra: 7

Niteliklerini söylemek.

Ben nice vaŖf eyleyem Ŗol yāı kim
Cān-ı Ŗīrinden dağı yegdür özi

vaŖf-ı hüsn:

1. vaŖf-ı hüsnünde:-üñ, -de

Tahmis 2

Mısra: 24

Güzelliğin övgüsü, anlatılması.

Nitekim bülbül-i gülzār-ı cihān kaldı didi
VaŖf-ı hüsnünde gören Ŗi 'r-i Revānīyi didi

vaŖfin eyle-

1. vaŖfin eyleyelüm:-y, -elü, -m

Gazel 33

Mısra: 9

Bir kimsenin veya Ŗeyin durumunu anlatarak tarif etme.

Çākerī ağzı vaŖfin eyleyelüm
Çünkü söz ihtıŖār ile hoşdur

vaŖl:

1. vaŖla:-a

Gazel 70

Mısra: 3

Kavuşma.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

2. vaşluñı:-uñ, -ı

Gazel 79

Mısra: 9

Kavuşma.

Çākerī dervīşüñe nezr eyle şāhā vaşluñı
Kim degül midür öñinde āhı odından ‘alem

3. vaşlıla:-ıl, -a

Gazel 40

Mısra: 7

Kavuşma.

Ne var beni vaşlıla şād itmez iseñ
Fırākuñda ğussam beñüm kem degüldür

4. vaşluñı:-uñ, -ı

Gazel 44

Mısra: 3

Kavuşma, ulaşma.

Umdukça vaşluñı dil ü cān ey ‘aceb neden
Çeşmüñ kaşuñla va‘de-i cevı ü cefā kılur

vaşl ol:-

1. vaşl ola:-a

Gazel 66

Mısra: 5

Kavuşmak.

Cevı-ile vaşl yolın bağladı şāhrā-yı firāk
Kūh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

vaşl yolın:

1. vaşl yolın:-in

Gazel 66

Mısra: 6

Kavuşma yolu. - Aşığın sevgiliye kavuşması için geçtiği meşakketli yol. -.

Cevr-ile vaşl yolın bağladı şahrâ-yı firāk
Küh-ı fūrkatde kalan saña kaçan vaşl ola kim

vaşl-ı dost:

1. vaşl-ı dost:

Gazel 18

Mısra: 6

Sevgiliye kavuşma.

Başumda derd-i 'ışk [u] belâ-yı humâr var
Yâ vaşl-ı dost yâ mey-i şâfî devâ düşer

2. vaşl-ı dost:

Kaside 2

Mısra: 10

Sevgiliye kavuşma.

Hoş durur faşl-ı gülde şöhet-i yâr
Hoş durur vaşl-ı dost bî-agyâr

vây:

1. vây:

Gazel 118

Mısra: 5

Eyvah, yazık.

Geçdi dilden qarâr kalmadı vây
Gamzesi tîri kanuma girdi

2. vây:

Gazel 131

Mısra: 2

Eyvah, yazık.

Cihān bizden tehī ҡalsa gerek vāy
Cigerden inleyüp dir ‘ūd ile nāy

3. vāy:

Kaside 2

Mısra: 24

Eyvah, yazık.

Seni bir kez gören ҡalur hayrān
Vāy aña kim nażar ҡıla tekrār

vāy şad vāy:

1. vāy şad vāy:

Gazel 14

Mısra: 7

"Yazık yüzlerce yazık olsun" anlamında bir ünlem.

Gamından ھاsta düşdüm vāy şad vāy
Ki hālūñ niçedür miskīn dimezler

vecd ü hālāt:

1. vecd ü hālāt:

Gazel 5

Mısra: 1

Coşkulu hāller, vecde gelme durumu.

Dir iken şūr-ı ‘ışk u vecd ü hālāt
Ne işümdür benüm keşf ü kerāmāt

vech:

1. vechu:--u

Gazel 5

Mısra: 8

Çehre, yüz.

Cihān mir‘atıdur gün yüzlü yāruñ
Uşāhid vechu fī-küllü zerrāt

2. vechüñe:-üñ, -e

Muaşşer 1

Mısra: 24

Yüz, suret.

Doyamaz bakmak ile vechüñe çeşm-i giryân
Ateş-i 'ışkıyile oldı derūnum sūzân

vefâ:

1. vefâsız:-sız

Murabba 1

Mısra: 13

Sözünde durmama.

Hey vefâsız böyle m'olur dostluk bi'llâhi
Sen şafâda gâyrılarla ben çekem bu âhı

vefâ kıl:-

1. vefâ kıl:

Gazel 49

Mısra: 5

Sevgi ve ilgi göstermek; sadakat göstermek.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kıl
Kim 'ömr gibi fenâya döymez

vefâ kıl:-

1. vefâ kılmaz:-maz

Gazel 39

Mısra: 2

Vefa göstermemek, sözünde durmamak.

Gerçi kim gül bülbülñ maḥbûbı vü dildârıdur
Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

2. vefā kılmaz:-maz

Gazel 54

Mısra: 1

Sözünde durmak.

Hezār va‘de kıılır leblerüñ vefā kılmaz

Hezār tır atar gözlerüñ haṭā kılmaz

3. vefā kılmaz:-maz

Gazel 54

Mısra: 4

Sözünde durmak; acımak.

Bahār mevsimidür cām-ı Cem getür sākī

Ki devr-i çarḥ-ı felek kimseye vefā kılmaz

vefāya ir:-

1. vefāya irer:-er

Tahmis 1

Mısra: 9

Sözünü yerine getirme.

Cefāya şabr iden irer vefāya

Ki bīmār olana tīmār iderler

vefā-yı ‘ömr:

1. vefā-yı ‘ömrden:-den

Gazel 37

Mısra: 1

Ömrün vefası, ömrün söz vermesi.

Vefā-yı ‘ömrden ḥāşıl hemīndür

Ki dildārum benümle hem-nişīndür

veh:

1. veh:

Gazel 18

Mısra: 2
Vah, yazık!

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

veh ki:

1. **veh ki:**
Gazel 118
Mısra: 2
Vah ki. Yazık ki.

Yārdan beni çarḥ ayurdu
Veh ki zulmini ḥadden aşurdu

ve'l-hāşıl:

1. **ve'l-hāşıl:**
Muaşşer 1
Mısra: 18
Sonuçta.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür qābil
Yandurur nālelerüm şoñra seni ve'l-hāşıl

velī:

1. **velī:**
Gazel 59
Mısra: 7
Ama, fakat; şöyle ki.

Zāhid penāh itdi ‘amel qal‘asın velī
Luṭfuñ ḥişārıdur bizüm ancak penāhumuz

2. **velī:**
Gazel 11
Mısra: 7
Fakat, ama.

Eşküme ben gözde yir itdüm velî
İtdi benüm sırrımı ol âşikâr

3. velî:

Gazel 14

Mısra: 6

Fakat, ama.

İder ‘âlem du ‘â-yı şabr-ı ‘âşık
Velî ‘âşıklarūñ âmîn dimezler

ver-:

1. verdi:-di

Gazel 119

Mısra: 1

Vermek.

Ey yüzi behişt-i ‘adn verdi
‘İşkuñ beni gey harāba virdi

vey:

1. vey:

Gazel 1

Mısra: 2

Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

Ey ruhuñ âyîne-i luţf-ı Hudā
Vey saçuñ dil-bend ü la‘lūñ dil-güşā

2. vey:

Gazel 125

Mısra: 2

Ve ey.

Vey güzeller içinde şāh ‘Alî
Ey boyı Tūbā yüzi māh ‘Alî

3. vey:

Gazel 119

Mısra: 3

Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

Qahruñla kara saçum ağardı

Vey sīm-beden siyāh-gīsū

vezīr:

1. vezīrūñ:-üñ

Mesnevi 2

Mısra: 15

Osmanlılarda sivil ve askerî yetkileri olan ve paşa sanına erişmiş bulunan en yüksek aşamalı görevli.

Bir vezīrūñ kim tama‘dan kaçmaya

Hayr söze ağzını hīç açmaya

vilāyet-i dile:

1. vilāyet-i dile:-e

Gazel 88

Mısra: 2

Gönül ülkesi.

Ey hüsn iline şāh-ı muzaffer Qayacuğum

Çekgil vilāyet-i dile ‘asker Qayacuğum

vir:

1. virür:-ür

Gazel 15

Mısra: 4

Vermek.

Ki zīrā mey saḥī eyler ḥaşı

Virür varın biliş ü yada dirler

vir-:

1. **vire:-e**

Gazel 54

Mısra: 9

Bağışlamak, ihsan etmek.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

2. **virme:-me**

Gazel 13

Mısra: 6

Vermek.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. **virem:-em**

Gazel 19

Mısra: 5

Vermek, feda etmek.

Dü kevni virem olursa hāşıl
Bir görmek için cemāl-i dil-ber

4. **virür:-ür**

Gazel 15

Mısra: 6

Vermek; kaybetmek.

Oturmaz taht-ı zulme şāh-ı ‘ādil
Ki virür mülk ü tācın bāda dirler

5. **virmegil:-me, -gil**

Gazel 75

Mısra: 2

Vermemek; yer verme.

Çemende lāle gibi sen de cām-ı Cem ele al
Mecāl elüñde-y-iken virmegil mecāle mecāl

6. **vireli:-eli**

Gazel 77

Mısra: 1

Vermek.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālī göñlüme tül-i emel

7. **vir:**

Gazel 77

Mısra: 3

Vermek.

Sīm-i eşküñ vir halāş ol bend-i zülfinden göñül
Kim ağ akçe kara gün için dinür vardur mesel

8. **virürdi:-ür, -di**

Gazel 80

Mısra: 3

Vermek; feda etmek.

Dir-imiş şeh virürdi tāt u tahtın
Ayağüñ tozına Dār-āb Edhem

9. **vire:-e**

Gazel 99

Mısra: 8

Vermek, bir şey ile deyiş tokuş etmek.

Halvā-yı hadīşüm felege ger çıkaralar
Na‘l-i mehi ol dem vire halvā ala gerdün

10. **virür:-ür**

Gazel 100

Mısra: 7
Vermek.

Sākiyā şol şarābı şun ki virür
Genc-i Qarūn u mülk-i Keyhüsrev

11. **virdi:-di**
Gazel 118
Mısra: 10
Vermek.

Yaraşur şi‘r-i Çākerī ki şehā
Şu‘arānuñ müdām ola virdi

12. **virür:-ür**
Gazel 122
Mısra: 9
Vermek; feda etmek.

İki cihānı virür Çākerī izüñ tozına
Metā‘ı eksüğe ister belī harīdārı

13. **virdi:-di**
Gazel 128
Mısra: 5
Vermek.

Vā‘izüñ pendi derd-i ser virdi
Şīşe-i bādeden gül-āb kıanı

14. **virür:-ür**
Mesnevi 3
Mısra: 16
Vermek.

Getür k'oldurur kīmyā-yı fütūh
Virür genc-i Qārūnıla ‘ömr-i Nūh

15. **virür:-ür**
Mesnevi 3
Mısra: 34
Vermek.

Ḳanı sāḳī ol reng-i bāde-‘abīr
Ki ḳandan virür reng diḥḳān-ı pīr

vīrān id-:

1. **vīrān ider:-er**
Gazel 23
Mısra: 6
Yıkmak.

Tañ mı ḥayālī zūlfüñüñ dil şehriñi ḳılsa ḥarāb
Her ḳanda olsa ejdehā ol milketi vīrān ider

vird:

1. **virdi:-i**
Gazel 132
Mısra: 9
Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oḥ hey

vird-i zebān:

1. **vird-i zebān:**
Tesdis 1
Mısra: 16
Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek.

Cānıla yüz tütuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla‘ı her demde gönül vird-i zebān

vişāl-i dil-ber:

1. vişāl-i dil-ber:

Gazel 19

Mısra: 2

Aşığın sevgiliye kavuşması.

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber

Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

vü:

1. vü:

Gazel 39

Mısra: 1

Ve.

Gerçi kim gül bülbulün maḥbûbı vü dildârıdur

Bülbüle kılmaz vefâ gül şâhid-i bâzârıdur

2. vü:

Gazel 58

Mısra: 6

Ve.

Ol çok bağışlayıcı vü endek-pezîrümüz

Bir büse va‘de ider ü biñ cān alur revān

3. vü:

Gazel 63

Mısra: 5

Ve.

Hâḡ oldılar ki her biri sâhib-ḡırān imiş

Nüş eyle cām-ı bâde vü gör ehl-i şevketi

4. vü:

Gazel 66

Mısra: 10

Ve.

Çākerī yaqdı zebānın alemüñ oldu siyāh
Şi‘riñüñ āteşi vü şu‘le-i germā-yı firāk

5. vü:

Gazel 67

Mısra: 6

Ve.

Şub-dem h sninde ayli g zled m dil-berler ñ
add   z lf ñ gibi bir āy ne v  zenc r yok

6. v :

Gazel 77

Mısra: 2

Ve.

‘Aql u c n  v re v  sevd y d r ey b -bedel
Vireli z lf ñ ay li g nl me t l-i emel

7. v :

Gazel 91

Mısra: 1

Ve.

Ey g n l bir laza t rma n le v  fery ddan
K’ol şeh-i kişver-g ş   geh deg l b -d ddan

8. v :

Gazel 109

Mısra: 9

Ve.

D men-i dil-beri v  c m-ı ş r b  oma kim
Diyeler Ç ker  asente sen ñ mezheb ñe

9. v :

Gazel 115

Mısra: 8

Ve.

Gönlümi benden alan âl ile mestâne gözi
Korqaram bir gün alur şabrı vü ârâmı dağı

10. vü:

Gazel 126

Mısra: 8

Ve.

Ey niçe selâfın-i cihân üstine şubhuñ
Dökildi gözi nûrı vü çāk oldu yaqası

11. vü:

Gazel 130

Mısra: 5

Ve.

Ki oldur çü ser-māye-i şādmānī
Göñül ğam yime vü mey-i şāf nūş it

12. vü:

Kaside 1

Mısra: 14

Ve.

Nūr-ı ‘ālem rahmeten li'l-‘ālemīn
Hâce-i dünyā vü dīn genc-i vefā

13. vü:

Kaside 1

Mısra: 31

Ve.

Biri faħr-i evliyā vü büt-şiken
Kim anuñ şānında indi Hel atā

14. vü:

Tesdis 1

Mısra: 7

Ve.

Zülf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge ıtaā

15. vü:

Gazel 3

Mısra: 8

Ve.

Şahrāya çıkdı pīr-i şükūfe ‘aşā-y-ıla
Destinde cām-ı bāde vü kalbinde ıztırāb

16. vü:

Gazel 18

Mısra: 9

Ve bağlacı.

Şabr it firāk-ı yāra vü āh itme Çākerī
Taḳdīre ḳıl havāle ki senden rızā düşer

17. vü:

Gazel 72

Mısra: 2

Ve.

Göñül feryād ider cāna ki nışfun lī vü nışfun lek
Ne dem kim ey kemān-ebrū atarsañ sīneme nāvek

18. vü:

Gazel 117

Mısra: 5

Ve.

Rind-i hâş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ҡo taq̣vā vü zūhd itsün taleb

vücūd:

1. vücūdum:-um

Gazel 75

Mısra: 5

Beden; varlık.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

vücūd-ı sāye:

1. vücūd-ı sāye:

Gazel 75

Mısra: 6

Bedenin gölgesi; varlığın gölgesi.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

vuşlat şafāsın:

1. vuşlat şafāsın:-sın

Gazel 55

Mısra: 9

(Sevgiliye) kavuşmanın mutluluğu.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevķ-ı ğam-ı hicrānı bilmez

1.27.Y

vā:

1. yā:

Mesnevi 2

Mısra: 8

Ve yahut.

Neyleriz Cemşīd cāmın çün şınur
Yā Süleymān hātemin kim dīv alur

2. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 43

Nida, ey.

Esirge yā Muḥammed ben faḫīri
Şefā'atdan unutma ben ḫaḫīri

3. yā:

Gazel 45

Mısra: 5

Ya; yoksa.

Gül müferriḫ mi yimişdür 'acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seḫerden açılur

4. yā:

Kaside 1

Mısra: 1

Ya, ey!.

Yā İlāhe'l-'ālemīn sensin Ḥudā
Sen Ḥudā'dan raḫmet umar her gedā

5. yā:

Gazel 50

Mısra: 4

Ve yahut.

‘İşk odı ‘aceb ne sevdādur
Yā ne sırdur ki her sere sıgmaz

6. yā:

Gazel 70

Mısra: 1

Yay, ok atılan yay.

Yā kaşlarıñ okına cigerden siper gerek
Meydān-ı ‘ışka girmege evvel ciger gerek

yā ilāhī:

1. yā ilāhī:

Tesdis 1

Mısra: 1

Ey Allah'im!.

Yā İlāhī nice olur hāl-i dil ile efkār
Her nefes eyledügi sehv ü hata leyl ü nehār

yā Rab:

1. yā rab:

Tesdis 1

Mısra: 29

Ya Rab.

Tevbe yā Rab hata yolına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

2. yā Rab:

Gazel 99

Mısra: 5

Ey rabbim.

Yā Rab nice şerh eyleyeyin dil-bere hālüm
Kim her dem ider 'ışkyla beni diger-gün

3. yā Rab:

Mesnevi 1

Mısra: 26

Ey Rabbim.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

4. yā Rab:

Gazel 19

Mısra: 2

Ey Rabbim.

Gözümde uçar hayāl-i dil-ber
Yā Rab ola mı vişāl-i dil-ber

5. yā Rab:

Gazel 27

Mısra: 2

Ya Rab, ey Rabbim.

Maḥşerde rahmet eyle yā Rab yüzüm karadur
Derdā ki mūy-ı rīşüm ağ u işüm ḥaṭādur

6. yā Rab:

Gazel 27

Mısra: 7

Ya Rab, ey Rabbim.

Maḥrũm kılma yā Rab ben aç u bī-nevāyı
Ol gün ki ḥān-ı luṭfuñ mücrimlere şalādur

7. yā Rab:

Gazel 82

Mısra: 5
Ey Allah'ım!.

Fakr elinden  al ş kıl y  Rab
K llet-i r zg rı  ok g rd m

8. y  Rab:
Kaside 1
Mısra: 9
Ya Rab!.

So  nefesde  akla y  Rab sen beni
Gelmeye t  kim dil mden bir  at 

y  Rabb:

1. y  Rabb:
Tedis 1
Mısra: 5
Ey Rabbim.

Tevbe y  Rabb  at  yolına gitd kler me
Bil p itd kler me bilmey p itd kler me

y ..... y .....:

1. y ..... y .....:
Gazel 18
Mısra: 6
 kili kar ıla tırmaları ifade etmek i in kullanılan bir ba la .

Ba umda derd-i 'ı k [u] bel -yı  um r var
Y  va l-ı dost y  mey-i   f  dev  d  er

yad:

1. yad:
Gazel 18
Mısra: 1
Yabancı (kimse). Rakip.

Şol yad sen nigār ile kim āşinā düşer
Veh k'ol ġarīb bencileyin mübtelā düşer

2. **yādına:-ın, -a**

Gazel 113

Mısra: 9

Hatır, anı.

Lebi yādına Çākerī her dem
Nūş-ı cān olsun iç mey-i 'inebi

3. **yādına:-ın, -a**

Gazel 127

Mısra: 2

Anı, hatıra.

Bir güzel serv-i revān sevdi göñül adı Memi
Lebinüñ yādına nūş eyleyelüm cām-ı Cem'i

4. **yādına:-ın, -a**

Gazel 130

Mısra: 3

Anı, hatıra.

Zücāc-ı kadehden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

yād eyle-:

1. **yād eyle:**

Gazel 94

Mısra: 2

Hatırlamak, anmak.

Saňa cān vireyin ey şāh dilden
Kuluñ yād eyle tek geh ġāh dilden

yad eyle-:

1. **yad eyler:-r**

Tahmis 2

Mısra: **11**

Yabancı saymak.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

yād eyle-:

1. **yād eylese:-se**

Gazel 61

Mısra: **3**

Hatırlamak, anmak.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümünden olam mest ü medhūs

2. **yād eyleyüben:-y, -üben**

Tahmis 2

Mısra: **11**

Hatırlamak.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

yād id-:

1. **yād ider:-er**

Murabba 1

Mısra: **10**

Hatırlamak.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

2. **yād idüp:-üp**

Gazel 23

Mısra: **3**

Hatırlamak.

Sünbül saçuñı yād idüp ağlasam ey şīrīn-dehen
Ḥāk üzre olan sebzeyi gülgün yaşum reyḥān ider

3. yād idüp:--üþ

Gazel 11

Mısra: 3

Hatırlamak.

Gül yüzüñi yād idüp ey ğonca-leb
Bülbül-i dil nāle kıılır şad hezār

4. yād idüp:-üþ

Tahmis 2

Mısra: 21

Hatırlamak.

Her ğazel kim okınur yād idüp ol lāle-ḥadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

yād it:-

1. yād itme:-me

Gazel 43

Mısra: 9

Yad etme, hatırlama!.

Ḳo yād itme zülfī sözün Çākerī
Uzun kıışşadur ol melāl arturur

yādigār:

1. yādigār:

Mesnevi 3

Mısra: 48

Bir kimseyi veya bir olayı hatırlatan şey.

Eyü ad senden gerek yādigār
Bu ḥāl üzre çünküm döner rüzgār

yādigār kal-:

1. yādigār kala:--a

Gazel 11

Mısra: 10

Bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey; geriye kalmak.

Sözde kemālî bulı gör Çākerî
‘Ömr gidüp kala sözüñ yādigār

yağ-:

1. yağdı:-dı

Gazel 85

Mısra: 9

Yağmak.

Hemān ki gördüm anı sengsāre beñzetedüm
Çemende serve seher jāle yağdı seng-mişāl

yağmā kıl-:

1. yağmā kılur:-ur

Gazel 124

Mısra: 4

Zor kullanarak elde etmek.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kılur şehlā gözi

yağşılık eyleme-:

1. yağşılık eylemedüm:-me, -dü, -m

Tesdis 1

Mısra: 14

İyilik yapmamak.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağşılık eylemedüm oldu işüm kamu yaman

yak:-

1. **yağma:-ma**

Gazel 59

Mısra: 5

Yakmak; ateşe vermek.

Ey âfîṭâb meş‘ale-i mâhı yağma kim
Hicrân şebinde şu‘le yiter berķ-i âhumuz

2. **yağmış:-mış**

Gazel 129

Mısra: 4

Yakmak, ateşe vermek.

Baķāsuz olduğın bildi mi lâle
Ki yağmış âteř-i fūrķat içini

3. **yağup:-up**

Tahmis 2

Mısra: 7

Yakmak.

Yüzümi âteş-i řevķuñla yağup çün ber-ķāk
Tır atayduñ yüregüm ķançer-i hecrüñle helāk

yak:

1. **yağdı:-dı**

Gazel 66

Mısra: 9

Ateşe vermek, tutuşturmak.

Çākerī yağdı zebānın ķalemüñ oldu siyāh
şi‘riñüñ âteşi vü şu‘le-i germā-yı fırāk

yaka:

1. **yaşamı:-mı**

Gazel 81

Mısra: 4

Kıyafetin boynu, yaka.

Ol güneş yüzlü mäh için bu gece
Şubh gibi yaşamı päre kılam

2. **yaşamı:-m, -ı**

Gazel 89

Mısra: 7

Yaka, kıyafetin boynu.

Çāk idüpdür yaşamı dest-i firāk
Şefkat it ben kula ey sultān-ı hüsñ

yakası çāk ol:-

1. **yakası çāk oldu:-dı**

Gazel 126

Mısra: 8

Yakası yırtılmak - Sabah olmak -.

Ey niçe selāfın-i cihān üstine şubhuñ
Dökildi gözi nūrı vü çāk oldu yakası

yakasın çāk id:-

1. **yakasın çāk ider:-er**

Gazel 112

Mısra: 5

Deyim. Dertten dövünmek, kıyafeti parçalamak, yakasını iki parçaya bölmek.

Dil-ber gelürse gülşene serv-i bülend ile
Her gonca çāk ider gül-i ter gibi yakasın

2. **yakasın çāk idüp:-üp**

Gazel 133

Mısra: 5

Yakasını parçalamak; kendini perişan etmek, dağıtmak.

Yakasın çāk idüp gül bülbul eydür
Kanı Destān ile Keyhusrev ü Key

yakdı yandur-:

1. yakdı yandurdi:-dur, -dı

Gazel 118

Mısra: 4

Deyim. Yakıp yandırmak, yakıp tutuşturmak.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirîğ
Beni odlara yakdı yandurdi

yakın:

1. yakından:-dan

Gazel 4

Mısra: 6

Yakından, iyice, tam olarak.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'âdet

yalıñ yüzlü:

1. yalıñ yüzlü:

Gazel 15

Mısra: 1

Temiz yüzlü kimse.

Ne yalıñ yüzlü k'içer bāde derler
Eger ğilmān-ısa kūn-dāde dirler

yaman:

1. yaman:

Tesdis 1

Mısra: 14

Kötü.

Dāyimā ‘aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yaḥşılıḳ eylemedüm oldı işüm kamu yaman

yan:

1. yanınca:-ın, -ca

Gazel 28

Mısra: 2

Yanında.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvār nakşı gibi gûyâ ki cânı yokdur

2. yanında:-ın, -da

Gazel 30

Mısra: 8

(Onun) yanında.

O Hüsrev göremez Şîrîn cemâlin
K'anun yanında bir Şāvur'ı yokdur

3. yanuñca:-uñca

Gazel 33

Mısra: 3

Yan; yanında.

Sāye gibi yanuñca sürünelüm
Seyr sen şehriyâr ile hoşdur

4. yanında:-ın, -da

Gazel 117

Mısra: 8

Yan; birlikte, beraberinde olma.

Da ‘vî-i ‘ayş itsün ol kimse ki meclisde müdām
Çeng ü ney gibi ola yanında her dem şāhidi

5. **yandurur:-durur**

Muaşşer 1

Mısra: 18

Yakmak.

Olmaz āsān seni terk itme degüldür kıabil
Yandurur nālelerüm şöıra seni ve'l-hāşıl

6. **yanında:-ın, -da**

Gazel 49

Mısra: 19

Taraf, yakın.

Āh itme yanında Çākerī kim
Gül nāzūk olur şabāya döymez

yan-:

1. **yanmış:--mış**

Gazel 9

Mısra: 10

Yanmak.

Rahm eyle begüm Çākerī miskīne kuluñdur
Kim lāleleyin odlara yanmış cigeri var

2. **yanarken:-ar, -ken**

Gazel 78

Mısra: 5

Yanmak; zarar görmek.

İrmese lūţfuñ yanarken hışm ile
Gülsitān olmaz idi nār-ı Hālīl

3. **yanardı:-ar, -dı**

Gazel 80

Mısra: 9

Yanmak.

Yanardı Çākerī şevķuñle bir gün
Gözinden dökmeseydi āb Edhem

4. **yandum:-du, -m**

Müfret 3

Mısra: 2

Yanmak.

Akdı gönölüm şu gibi bir dil-berüñ dīdārına
Tūr-ı Mūsī'den beter yandum tecellī nārına

5. **yanup:-up**

Gazel 51

Mısra: 4

Yanmak.

Şu kim hicrānuñ odına yanup bağı kebāb olmaz
Şarāb-ı vaşluñı nūş itmege lāyık degül cānā

yanag:

1. **yanagũa:-uñ, -a**

Gazel 75

Mısra: 10

Yanak.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ĥod didüm yanagũa al

2. **yanagũñ:-uñ**

Gazel 78

Mısra: 1

Yanak.

Ey yanagũñ ĥuld ü la'lüñ selsebīl
Selsebīlũñ kıldı ķanumı sebīl

yanar od:

1. **yanar oda:-a**

Kıt'a 1

Mısra: 8

Kızgın ateş.

Yanar oda girer semender idüm
Kāl'a cengi olsa añmayup ölümüm

ya'nī:

1. **ya'nī:**

Kaside 1

Mısra: 19

Sözün kısası, doğrusu.

Vaqt ile bekler diyü ya'nī ħoros
Tāc-ı yāķūtı aña kılduñ 'aṭā

2. **ya'nī:**

Gazel 33

Mısra: 2

Yani, sözün kısası.

Gonce faşl-ı bahār ile hoşdur
Ya'nī bāde nigār ile hoşdur

3. **ya'nī:**

Gazel 47

Mısra: 6

Yani, şöyle ki, aslında.

Baḥş-ı dehānın dileyü gitdi dil
Ya'nī ki ol ḥişşe-i ġāyib durur

4. **ya'nī:**

Kaside 2

Mısra: 6

Sözün kısası.

Mehdde dil dırāz ider sūsen
Ya'nī 'Īsā gibi kıla güftār

5. **ya'nī:**

Tahmis 2

Mısra: 2

Yani, dolayısıyla.

Beni gūyende gören didi ki rüsvādur bu
Ya'nī gül ruḥlarıña bülbul-i gūyādur bu

yañıl-:

1. **yañılup:-up**

Gazel 123

Mısra: 10

Yanılmak, hataya düşmek.

Şāh luṭfindan ne eksilür dise
Yañılup bir gün ki neyler Çākerī

yap-:

1. **yapdı:-dı**

Gazel 104

Mısra: 7

Yapmak.

Her deyr kapusın utanıp yapdı şanemler
Dildārumuzuñ çeşmi açaldan der-i fitne

yār:

1. **yār:**

Gazel 4

Mısra: 5

Sevgili, dost.

Irakdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa'ādet

2. yār:

Gazel 10

Mısra: 2

Sevgili, dost.

Ḳapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

3. yāra:-a

Gazel 26

Mısra: 13

Sevgili.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ġam çünküm kerīm işi keremdür

4. yāra:-a

Gazel 51

Mısra: 9

Sevgili.

Cevāb olur mı bu şi‘re didüm yāra su‘āl itdüm
Didi kim Çākerī herġiz bu sözüñe cevāb olmaz

5. yār:

Gazel 75

Mısra: 9

Sevgili.

Yolında Çākerī cānın dirīġ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ġod didüm yanaġuñā al

6. yār:

Gazel 85

Mısra: 7

Sevgili.

Yüzüme gāh güler gāh ağladur beni yār
Cefālarıyla anı rüzgāra beñzetdüm

7. yārum:-um

Gazel 86

Mısra: 2

Sevgili, dost.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mû' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

8. yāruñ:-uñ

Gazel 95

Mısra: 7

Sevgili.

Perīşān-ḥāṭır ancaḳ zülfı yāruñ
İraḳdur beñzer ol miskīn nazardan

9. yār:

Gazel 107

Mısra: 1

Sevgili.

Ḳarşumuzda it raḳībi kendüñe yār eyleme
Cānumuzdan gel bizi luṭf eyle bīzār eyleme

10. yār:

Gazel 111

Mısra: 10

Dost.

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakerī
Ḥüb olur şoḥbet ḳadīmī yār ile

11. yār:

Gazel 112

Mısra: 8
Sevgili.

Mülk-i cihānı tıtdı Süleymān nigīn ile
Ol yār tıtdı ‘ālemi müşkīn kemend ile

12. **yāra:-a**
Gazel 112
Mısra: 9
Sevgili.

Ol yāra Çākerī ne gōñül vir ne gör yüzün
Her laḥza vara baş қоşa ol bir levend ile

13. **yār:**
Gazel 116
Mısra: 6
Sevgili.

Şīrīn ile telḥ oldı cihan ‘ayşı anuñ çün
Gōñlüm beni yār u mey ü şahbāya düşürdi

14. **yārdan:-dan**
Gazel 118
Mısra: 1
Sevgili.

Yārdan beni çarḥ ayurdı
Veh ki zulmini ḥadden aşurdı

15. **yārı:-ı**
Gazel 124
Mısra: 7
Sevgili.

Ben nice vaşf eyleyem şol yārı kim
Cān-ı şīrīnden daḥi yegdür özi

16. yār:

Gazel 126

Mısra: 22

Sevgili.

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle
Çünkim ‘amel-i şālīh imiş yār rızāsı

17. yār:

Gazel 130

Mısra: 9

Sevgili.

Neden şayīmem dir ‘aceb Çākerī yār
Ki pürdür lebi şekkerīnden dehānı

18. yār:

Gazel 132

Mısra: 5

Sevgili.

Ne hurremdür yüzüñ gülzārı oḡ hey
Ne Tübādur boyuñ ey müntehā yār

19. yāra:-a

Tahmis 1

Mısra: 21

Sevgili.

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

20. yār:

Tahmis 2

Mısra: 11

Sevgili.

Yār 'ışk ehlini yād eyleyüben yad eyler
Yolına hāk olanı cevır ile ber-bād eyler

21. **yāruñ:-uñ**
Tahmis 2
Mısra: **16**
Sevgili.

Bilmezem kūy-ı cenbüñde ne ğavgādur bu
Ağlayup mihr-i cihān kūyını yāruñ tolaşur

22. **yār:**
Gazel 47
Mısra: **7**
Sevgili.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye tālīb durur

23. **yāruñ:-uñ**
Gazel 55
Mısra: **3**
Sevgili.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

24. **yār:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Sevgili.

Beni yād eylese ol bī-vefā yār
Sevindüğümünden olam mest ü medhūş

25. **yār:**
Gazel 49

Mısra: 5
Arkadaş, dost.

Hüsn ki saña yâr iken vefâ kıl
Kim ‘ömr gibi fenâya döymez

26. **yâruñ:-uñ**

Gazel 20

Mısra: 4

Sevgili.

Pây-ı çüpîn ile ey serv çemende niçe bir
Dirilürsin kad-i bālāsına yâruñ hem-ser

27. **yârı:-ı**

Gazel 30

Mısra: 5

Sevgili.

Raķīb içün göñül terk itme yârı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbûrı yokdur

28. **yâruñ:-uñ**

Gazel 39

Mısra: 6

Sevgili.

Bâğ-ı cennet zāhidüñ maķşādıdur Allāh vire
‘Āşıkā maķşūd olan yâruñ hemān dīdārıdur

29. **yâr durur:-durur**

Gazel 66

Mısra: 2

Dost.

Lillāhi'l-ḥamd ki bu bādiye-peymā-yı firāk
Baña bir yâr durur k'irmez aña pây-ı firāk

yār elin:

1. yār elinden:-in, -den

Gazel 39

Mısra: 7

Sevgilinin eli.

Cürm için havf itme Hâk mücrimlerin gaffârıdır
Yār elinden cām-ı Cem nûş eyle fırsat var-iken

yār ol-:

1. yār ol:

Gazel 29

Mısra: 8

Arkadaş olmak.

Göñülde şadlık bir lahza тұrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrânı yokdur

yarar hıdmet:

1. yarar hıdmetüm:-üm

Gazel 26

Mısra: 13

(Sevgiliye) yarayan, yararlı hizmetim.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne gam çünkim kerīm işi keremdür

varaş-:

1. varaşmaz:-maz

Gazel 110

Mısra: 11

Yakışmamak, uygun olmamak.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hıç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

2. **yaraşur:-ur**

Gazel 118

Mısra: 9

Yakışmak, uygun düşmek.

Yaraşur şî'r-i Çākerī ki şehā
Şu'arānuñ müdām ola virdi

3. **yaraşur:-ur**

Tahmis 2

Mısra: 18

Yakışmak, uygun düşmek.

Hüsni ta'n eyler ise bedr-i münîre yaraşur
Hırmen-i çarhı seher kanlu yaşumla bulaşur

4. **yaraşmaz:-maz**

Mesnevi 3

Mısra: 18

Yakışmak, uygun olmak.

Muğannī bahār irdi eyle hūrūş
Ki gülşende bülbul yaraşmaz hamūş

yārdan:

1. **yārdan:**

Gazel 47

Mısra: 1

Sevgili || dost.

Yārdan ayru şu ki alupdurur
Bil ki revānsuz urı ālīb durur

yārdan vāz gel-:

1. **yārdan vāz geldi:-di**

Gazel 44

Mısra: 9

Yardan, sevgiliden vazgeçmek.

Her kim dirise Çākerī vāz geldi yārdan
Gerçek degül inanma begüm iftirā kıılır

yār-ı cānān:

1. yār-ı cānānum:-um

Gazel 86

Mısra: 1

Sevgili.

Nigārum dil-berüm rûh-ı revānum yār-ı cānānum
Ḥabībüm mû' nisüm yārum benüm luṭf issi sulṭānum

yār-ı dil-dār:

1. yār-ı dil-dārum:-um

Gazel 86

Mısra: 3

Gönül alan sevgili.

Benüm şīrīn zebānum yār-ı dil-dārum dil-ārāmum
Ḥayātum rāḥat-ı rûḥum bu mürde cismüme cānum

yār-ı vefā-dār :

1. yār-ı vefā-dār idi:- idi

Gazel 126

Mısra: 1

Vefalı sevgili.

Hoş yār-ı vefā-dār idi 'ömr olsa beḳası
Eyveh ki şanem ḥüsni gibi dār-ı fenāsi

yarın:

1. yarın:

Gazel 62

Mısra: 8

Ertesi gün.

Nigār naķşı ile gel gönül bugün hoş geç
Ola ki ‘arz ide yarın cemālini naķķāş

yarlıg:

1. **yarlıgaram:-aram, -**

Gazel 69

Mısra: 11

Bağışlamak.

Ben yarlıgaram cümle günāhı didi Gaffār
Bes imdi bize dahı olur şefķati anuñ

yāruñ gönlin:

1. **yāruñ gönline:-in, -e**

Gazel 98

Mısra: 3

Sevgilinin gönlü.

Olur hurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i hāre olsun

yaş:

1. **yaşuñ:-u, -ñı**

Gazel 51

Mısra: 7

Gözyaşı.

Revān it yaşuñı her dem gözüm cānān işigine
Mübārekdür çü dem demden deme kim feth-i bāb olmaz

2. **yaş:**

Gazel 96

Mısra: 3

Gözyaşı.

Yaş akıtma gözümden öñdin ey şem‘
Dilerseñ süzuñ ola hālķa rüşen

3. yaşum:-um

Gazel 24

Mısra: 4

Gözyaşı.

Sırrı 'ayân ider diyü sürdi nazar[d]an eşk[i] çeşm
Korqaram acıyup yaşum bir gün arada kan ider

4. yaşum:-um

Gazel 90

Mısra: 3

Gözyaşı.

Gördükçe n'ola zülfın bulsa yaşum teraqqî
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

5. yaşımı:-um, -ı

Gazel 99

Mısra: 1

Gözyaşı.

Şeb-dîz saçun fikri kıılır gönlümi maḥzūn
Şîrîn lebünün şevkı ider yaşımı gülgün

6. yaşum:-um

Gazel 113

Mısra: 7

Gözyaşı.

Kana döndi yaşum aḳar ṭurmaz
Geleli gözüme ḥayāl-i lebi

7. yaşımı:-um, -ı

Gazel 121

Mısra: 9

Gözyaşı.

ȶanlu yaşumı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

8. yařuñıla:-uñ, -ıla

Gazel 46

Mısra: 9

Gözyaşı.

Pāk ol sen daħi andan nażar ol pāke irür
Gusl kıł Çākerī yařuñıla ger ‘āşıkısañ

yaş akıd-:

1. yaş akıdur:-ıd, -ur

Gazel 62

Mısra: 10

Kalıp söz. Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem‘-veş akıdur yaş

yaş dök-:

1. yaş dökmeyem:-me, -y, -em

Gazel 82

Mısra: 3

Gözyaşı dökmek.

Nice yaş dökmeyem bulut gibi āh
Afet-i rüzgārı çok gördüm

yaşdan-:

1. yaşdanur:-ur

Gazel 88

Mısra: 9

Yaslanmak, dayanmak.

Başı zevāllü hāli mükedder ȶayacuğum
Taş işüğini yaşdanur aħşama dek güneş

2. yaşdana:-a

Gazel 114

Mısra: 5

Yaslanmak, dayanmak.

Gözine düşde görine firdevs cenneti
Ey hür her ki yaşdana küyuñ türābını

yaşımıñ tamduğı yir:

1. yaşımıñ tamduğı yirlerde:--lerde

Gazel 12

Mısra: 6

Yaşımın damladığı yer.

Her ne dem k'ağlayam ol kāmēt-i bālāñı görüp
Yaşımıñ tamduğı yirlerde biter serv ü çınār

yat:-

1. yata:-a

Gazel 73

Mısra: 6

Yatmak; bulunmak.

Ne revādur ki yata Ka'be'de seg
Küyuñ içinde raķībi kōma kim

2. yatursın:-ur, -sın

Gazel 119

Mısra: 10

Yatmak, beklemek.

Ḥammāl-ı zamāne 'ömr raḥtın
Gāfil ne yatursın uş götürdi

3. yatar:-ar

Mesnevi 1

Mısra: 39

Bulunmak.

Görürsin baır yatar bī-ser ü pāy
Yine luşından irür şatraya cāy

4. **yatur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Yatmak, sabit kalmak.

Ne yatmaş durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne şurdi yatur hemān

yat:-

1. **yatmaş durur:-maş , -durur**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Yatmak; sabit durmak.

Ne yatmaş durur geçdi bunca zamān
Ne deprendi ne şurdi yatur hemān

yavuz ad:

1. **yavuz ada:-a**

Gazel 15

Mısra: 8

Kötü isim, şöhret.

Giren firdevse şol sultān-imiş kim
Heves kılmaya yavuz ada dirler

yavuz göz:

1. **yavuz göz:**

Gazel 96

Mısra: 1

Kötü göz; nazar.

Yavuz göz görmesün ol serv-i gülşen
Çemende hâr elinden çekdi dâmen

yaz:

1. **yazmış:-mış**

Gazel 37

Mısra: 9

Kaleme almak.

Gazelde dür diŝüñ vaşfın mı yazmış
Ki nazm-ı Çâkerî dürr-i semîndür

2. **yaz[ar]mış:-[ar], -mış**

Gazel 40

Mısra: 3

Kaleme almak II yazmak.

Günâhın yaz[ar]mış nigâruñ ferîŝte
Bu dem bildüm anı ki âdem degüldür

3. **yazaldan:--aldan**

Gazel 7

Mısra: 7

Yazmak.

Yazaldan Çâkerî 'ıŝkuñ kitâbın
Okınmaz kışşa-i Şîrîn ü Ferhâd

yaz:-

1. **yazılan:-ıl, -an**

Gazel 67

Mısra: 2

Yazmak.

Sâkiyâ mey şun ezel hükmine çün tedbîr yok
Yazılan haţtuñ gibi âhır gelür tağyîr yok

2. **yazar:-ar**

Gazel 74

Mısra: 7

Yazmak; resmetmek.

Evvelinden yeg yazar naḳḳāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf'dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. **yazalı:-alı**

Gazel 89

Mısra: 9

Yazmak.

Çākerī ḥüsnüñ kitābın yazalı
‘Alemler dutdı şehā destān-ı ḥüsn

4. **yazar-iken:-ar, -iken**

Gazel 108

Mısra: 9

Yazmak, kaleme almak.

Çākerī yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı ḥün-ı siyeh ḥāme nişān eylemege

5. **yazdı:-dı**

Gazel 127

Mısra: 3

Yazmak.

Şöyle Naḳḳāş-ı ezel yazdı güzel naḳşuñı kim
Ḥacletinden utanur çıḳmağa deyrüñ şanemi

6. **yazdı:-dı**

Gazel 25

Mısra: 5

Yazmak, naḳş etmek.

Naķş-ı dil-keş gerçi kim çok yazdı Naķķāş-ı ezel
Çeşm-i 'ālem görmedi bu naķşı k'ol dil-berdedür

7. **yazılmışıdı:-ıl, -mış, -ıdı**

Gazel 53

Mısra: 7

Yazmak; kader olarak belirlemek.

Kerem durur kalan ehl-i kerem geçer kalmaz
Bu ma'nī hātem-i Tayy tācına yazılmışıdı

yazılı :

1. **yazılı durur:-ı, -lı, -durur**

Gazel 18

Mısra: 7

Kaleme almak.

'İşk ehli defterinde bu haţ yazılı durur
Her kim ki bāde nūş ide gamdan rehā düşer

yazuk:

1. **yazuk:**

Gazel 23

Mısra: 2

Yazık, günah.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözüñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

2. **yazukdur:-dur**

Gazel 90

Mısra: 10

Yazık; günah.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazukdur itme bühtān

ye-:

1. yimişdür:-miş, -dür

Gazel 45

Mısra: 5

Yemek.

Gül müferrih mi yimişdür ‘acabā yā düşde
Gördi mi şāh cemālin ki seherden açılır

yedi iklîme şāh:

1. yedi iklîme şāh-iken:-iken

Gazel 38

Mısra: 5

Bütün dünyaya hükümdar olmak.

Maḥmūd-ı Gaznevî yedi iklîme şāh-iken
‘İşk ehli defterinde Ayāz’uñ gūlāmıdır

yeg:

1. yeg:

Gazel 73

Mısra: 2

İyi.

Kişi olmakdan ise ‘āleme beg
Saña kıl olmağ efendi daḥi yeg

2. yeg:

Gazel 74

Mısra: 7

Güzel, iyi.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āḥır
Degül Yūsuf’dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

3. **yeg:**

Gazel 83

Mısra: 6

İyi, güzel.

Nice şükr itmeyem her dem Hudāya
Güneşden tal'ati yeg māhı gördüm

4. **yegdür:-dür**

Gazel 91

Mısra: 10

İyi, üstün.

Çākerī bir şāha kuldur ey birāder k'ol şehūñ
Sāye-i dīvār[1] yegdür cennet-i ābāddan

5. **yegdür:-dür**

Gazel 95

Mısra: 2

Daha iyi.

Murāduñ bulduñ ey dil çün bu derden
Saña toprağı yegdür sīm ü zerden

6. **yegdür:-dür**

Gazel 124

Mısra: 8

İyi, üstün.

Ben nice vaşf eyleyem şol yarı kim
Cān-ı şīrīnden dağı yegdür özi

yeg :

1. **yeg durur:-ur**

Gazel 65

Mısra: 8

Üstün olmak, daha iyi olmak.

Yeg durur ben faķĩre dirhem-i 'ıřķ
Genc-i Ķārũn u mũlk-i dũnyādan

yek yek:

1. yek yek:

Gazel 72

Mısra: 4

Tek tek; tane tane.

Maķabbet nerdin oynayup girev ķılma dil ũ cānı
Utar senden gözinũñ Ka'beteyni cev atar yek yek

yele gid-:

1. yele gider:-er

Gazel 22

Mısra: 6

Boşa gitmek, ziyan olmak; savrulmak.

Bũlbũl ķemende nāle ķılursa 'aceb midũr
Gözine ķarřu göz göre ķũn gũl yele gider

yer:

1. yerũñ:-ũñ

Gazel 68

Mısra: 2

Yer, Mekan.

Bu dem k'ey dil der-i cānāna varduñ
Yerũñ bekle ki hoş merdāne varduñ

2. yeri:-i

Gazel 69

Mısra: 5

Yer, Mekan.

Firdevs degũl fāřık u mücrim yeri lĩkin
Kũstāķ ķılır bunları bir āyeti anuñ

3. yerũñ:-ũñ

Gazel 72

Mısra: 10

Yer, Mekan.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerũñ bī-şek

4. yeri:--i

Gazel 8

Mısra: 4

Yer, mekan.

Hāl-i ruḥ-ı cānān gibi cennetde yeri var
Her ıul ki ıabũl eyledi ol şāh ceddin

5. yerin:-in

Kaside 2

Mısra: 55

Yer, makam.

Sen Süleymān yerin taleb itme
K'anca şāh oldu ol talebde ğubār

6. yeri:-i

Muaşşer 1

Mısra: 8

Yer, mekan.

Gide tā maşşere dek nāvek-i ğamzeñ eçeri
Dil-i miḥnet-zedenũñ āteş-i 'ışk oldu yeri

yer id-:

1. yer idũm:-r, -idũ, -m

Kıt'a 1

Mısra: 4

Yemek; elde etmek.

Yımez idüm cihān ğamın zīrā
Pādişāhuñ 'ulūfesin yer idüm

yer ü gök ehl:

1. yer ü gök ehlinüñ:-i, -nüñ

Gazel 132

Mısra: 9

Yer ve gök halkı; insanlar ve melekler.

Yer ü gök ehlinüñ virdi budur kim
Ne cāndur Çākerī dil-dārı oḡ hey

vere çal:-

1. yere çaldı:-dı

Gazel 119

Mısra: 12

Yere çarpmak.

Şāḡ-ı gül egildi bād elinden
Nergis yere çaldı tāc-ı zerdi

yeri:

1. yeridür:-dür

Tahmis 2

Mısra: 22

Uygun, münasip.

Her ğazel kim oḡınur yād idüp ol lāle-ḡadi
Çākerī cānuñ olursa yeridür aña fidī

yeşil:

1. yeşil:

Müfret 4

Mısra: 1
Yeşil renk.

Bugün gül-ğonca başına yeşil şararsa n'ola kim
Kişi kim al ola lā-büd başuñ şarığıdur şāhī

yık-:

1. **yıkılmış:-ıl, -miş**

Gazel 83

Mısra: 4

Yıklamak; tahrip olmak.

Cefā resmin götür kim ben cefādan
Yıkılmış çok sarāy-ı şāhı gördüm

yil-:

1. **yiler:-er**

Gazel 20

Mısra: 5

Esmek.

Yil yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almağ çün
Armağān kühl iledür dīde-i 'uşşāka meger

2. **yilse:-se**

Gazel 79

Mısra: 5

Koşmak.

Yildügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

3. **yildügiyçün:-dü, -gi, -y, -çün**

Gazel 79

Mısra: 6

Koşmak.

Yıldügiyçün sürh-imiş bildüm gözüm yaşı bu dem
Kim ki yilse şek degül elbette olur sürh-rū

yıl:

1. yıl:

Gazel 10

Mısra: 2

Esmek, yel, rüzgar.

Ḳapuñdan gitmedi āhumsuz aġyār
Yıl esmeyince çüb deprenmez ey yār

2. yıl:

Gazel 20

Mısra: 5

Yel, rüzgar.

Yıl yiler bī-ser ü pā gerd-i rehūñ almaġ çün
Armaġān kühl iledür dīde-i ‘uṣṣāka meger

3. yıl:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Sene, yıl.

Pādiṣāh-ı cihān-penahın ben
Niçe yıl işiginde çāker idüm

yimez id-:

1. yimez idüm:-mez , -i, -dū, -m-mez, -idū, -m

Kıt'a 1

Mısra: 3

İstediği şekilde harcamak, faydalanmak.

Yimez idüm cihān ġamın zīrā
Pādiṣāhuñ ‘ulūfesin yer idüm

yine:

1. yine:

Gazel 52

Mısra: 11

Tekrar.

Sâķī yine bir cām getür Çakerī'ye kim
Bī-bāde cihān içre şafā vü ıarab olmaz

2. yine:

Gazel 82

Mısra: 9

Tekrar.

Gam degül niçe gitdi geldi yine
Devlet-i rûzgārı çok gördüm

3. yine:

Gazel 108

Mısra: 1

Tekrar.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını ıan eylemege
Yine başladı gönül āh u fiğān eylemege

4. yine:

Gazel 108

Mısra: 2

Tekrar.

Yine kaçd itdi gözüm yaşını ıan eylemege
Yine başladı gönül āh u fiğān eylemege

5. yine:

Gazel 108

Mısra: 7

Tekrar.

Gezleyüp gözledi cânımı nişân eylemege
Ol kemân-ebrûyı gör kim yine müjgânı oğın

6. yine:

Gazel 110

Mısra: 1

Tekrar.

Firdevse beñzedi yine ‘âlem bahâr ile
Şâd ol göñül ki def’ olur gam bahâr ile

7. yine:

Gazel 112

Mısra: 1

Tekrar.

Seyr eyler ol nigâr yine her levend ile
Bir dem muşâhib olmadı ben müstemend ile

8. yine:

Gazel 11

Mısra: 6

Tekrar, bir daha.

Ruğlarıñuñ gencini hıfz itmege
Oldı yine mâr şaçuñ tārūmār

9. yine:

Gazel 101

Mısra: 7

Yine, tekrar.

Gözleri cânım alurken yine men’ itdi nigâr
Baña rahm eylemedi girdi şaçı dām-ı deme

10. yine:

Gazel 131

Mısra: 7

Yine, tekrar.

Yine bir meh-likā sevdi göñül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

11. yine:

Tesdis 1

Mısra: 13

Tekrar.

Dāyimā 'aksine devr itdi yine devr-i zamān
Yağışılık eylemedüm oldu işüm kamu yaman

12. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 40

Yine, tekrar.

Görürsin baħr yatar bī-ser ü pāy
Yine luṭfindan irür қаtraya cāy

13. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 4

Tekrar.

Muğannī nevā-yı tarab sāz kıl
Yine Çākerī şî'rin āgāz kıl

14. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 7

Tekrar.

Muğannî çalasın yine erğanūn
Ki dilden gide fikr-i dünyā-yı dūn

15. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 9

Tekrar.

İçilsün yine āb-ı endīşe-sūz
Ki ger şîr içerse olur bīşe-sūz

16. yine:

Mesnevi 3

Mısra: 35

Tekrar.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cān ki ne zer qalısar ne sīm

17. yine:

Murabba 1

Mısra: 2

Yine, tekrar.

Çok zamāndur görmez oldum kandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi kıl şādumān

18. yine:

Murabba 1

Mısra: 10

Tekrar.

Nicedür nāzük-mizācuñ nārı hasretten begüm
Yād ider misin yine ben bülbulüñi sevdigüm

yir:

1. **yirden:-den**

Gazel 58

Mısra: 7

Yer; toprak.

Yirden teyemmüm olmaz idi başmasa kadem
Raḥmet degül mi 'āleme Ḥaḳdan emīrümüz

2. **yiri:-i**

Gazel 98

Mısra: 4

Yer, mekan.

Olur ḥurrem giren gönline yāruñ
Gerekse yiri seng-i ḥāre olsun

3. **yirümüz:-ümüz**

Gazel 58

Mısra: 10

Makam, mevki.

Raḥmet günāhuña göre olursa Çākerī
Şeksüz serīr-i şuffe-i 'adn ola yirümüz

yir it:-

1. **yir itdüm:--düm**

Gazel 11

Mısra: 7

Yer vermek, yer ayırmak.

Eşküme ben gözde yir itdüm velī
İtdi benüm sırrımı ol āşikār

yirden göge çık:-

1. **yirden göge çıkarsa:-arsa**

Gazel 59

Mısra: 2

Yerden göge çıkmak.

Şahrâ-yı haşre şıǵmaya küh-ı günâhumuz
Yirden göge çıkarsa n'ola her gün âhumuz

yiridür:

1. yiridür:

Gazel 8

Mısra: 5

Uygun, layık.

Handeyle şurâhi gibi cân virse yiridür
Senden aña kim 'ayn-ı 'inâyet nazarı var

yiryüzi:

1. yiryüzinde:--nde

Gazel 6

Mısra: 8

Yeryüzü.

Devletünde ehl-i cennet bigi rāhat oldu halk
Yiryüzinde çünkü sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

2. yiryüzi:

Gazel 33

Mısra: 6

Yeryüzü.

Yiryüzi lālezār-ile hoşdur
Hün-ı 'uşşākı her dem akıt kim

3. yiryüzi:

Gazel 110

Mısra: 14

Yeryüzü.

Gül mevsiminde Çākerī terk itme bādeyi
K'olmaz müdām yiryüzi hurrem bahār ile

yit-:

1. yiter:-er

Gazel 59

Mısra: 6

Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek.

Ey âfîtâb meş‘ale-i mâhı yakma kim
Hicrân şebinde şu‘le yiter berķ-i âhumuz

2. yiter:-er

Gazel 71

Mısra: 7

Yetmek.

Baňa bu dirlik yiter kim cevrüň ile öliceķ
Aduňı seng-i mezârumda niřân itsem gerek

3. yiter:-er

Gazel 78

Mısra: 4

Yetmek, kâfi gelmek.

Fürķatüň leylinde ben güm-geřteye
Eřkimüň göynükleri yiter delîl

4. yiter:-er

Gazel 125

Mısra: 10

Yetmek, kâfi gelmek.

Ah u vâhum yiter güvâh ‘Alî
Çâkerî saňa ‘âřık olduđına

5. yitmez:-mez

Mesnevi 2

Mısra: 21

Yetmemek, az gelmek.

Derũñũñ tĩmārĩ yitmez rüşvete
Hĩç lāyık iş degüldür devlete

6. **yiter:-er**

Gazel 49

Mısra: 7

Yeter, kafi.

Göñlüme cefā taşın yiter ur
Dil sırça durur kayaya döymez

yoğ:

1. **yoğ-imiş:--imiş**

Gazel 69

Mısra: 9

Yok.

Bildũñ ki suçından yoğ-imiş kimse müsellemler
Ey hāce kime mesken [olur] cenneti anuñ

2. **yoğıdı:-ıdı**

Mesnevi 2

Mısra: 12

Yok, olmayan.

Qanı anuñ gibi bir dīn serveri
Yoğıdı devrinde rüşvet defteri

yok:

1. **yokdur:-dur**

Gazel 40

Mısra: 2

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Gam-ı 'ışkıla her ki hurrem degüldür
Güni yokdur anuñ ki mâtem degüldür

2. yokdur:--dur

Gazel 4

Mısra: 8

Yok; varın karşıtı.

Bulınmaz şüret-i Çîn'de bu ma'nî
Şekerde yokdur el-hakık bu halâvet

3. yok:

Gazel 25

Mısra: 10

Yok, eser yok.

Çākerî söz yok kalemde belki söz defterdedür
Sözlerümüñ süzişinden odlara yanar kalem

4. yok:

Gazel 26

Mısra: 13

Yok, bulunmamak.

Egerçi yāra yarar hıdmetüm yok
Ne ğam çünkim kerīm işi keremdür

5. yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 2

Yoktur, bulunmamaktadır.

Yanınca her kimüñ kim serv-i revānı yokdur
Dīvâr nakşısı gibi gûyâ ki cânı yokdur

6. yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 7
Yoktur, bulunmaz.

Gülşende bir gül-i ter yokdur h az andan  az ad
Ol serve bendeyem kim hergiz h az anı yokdur

7. yok:
Gazel 67
Mısra: 2
Yok; imkansız.

S  kiy a mey ş un ezel h  kmine   n t  db  r yok
Yazılan h  tt  n g  bi   h  r gel  r ta  y  r yok

8. yok:
Gazel 67
Mısra: 4
Yok, mevcut de il.

T  r-i   mze  nden sen  n h  d bil  rem ta  ş  r yok
  tmeyen k  rb  n kem  n ebr  n   ba  tumdur beni

9. yok:
Gazel 67
Mısra: 6
Yok; mevcut de il.

  bh-dem h  sninde hayli g  zled  m dil-berler  n
H  dd    z  lf  n g  bi bir   y  ne v   zenc  r yok

10. yok:
Gazel 67
Mısra: 8
Yok; mevcut de il.

Dirdi bir b  t-h  nede bu dil-g  ş   ta  v  r yok
G  rse ger ş  ret  n      n'  n nig  r   ka  ş  n  

11. **yok:**

Gazel 67

Mısra: 10

Yok; mevcut değil.

‘İlm-i ‘ışk ey cüvânlar Çākerī'den öğrenüñ
Kim anuñ gibi bu fenn içinde şimdi pîr yok

12. **yok:**

Gazel 70

Mısra: 3

Yok; var olmamak.

Şarf olmayınca gevher-i cān vaşla çāre yok
Baħr ol gözüm ki dil şadefinde güher gerek

13. **yokdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 1

Yok.

Māl ü mülküñ çünkü yokdur hāk katında ragbeti
Māl ü mülke virse dil ol şād [u] ħandān [ğam yime]

14. **yokdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 6

Yok.

Gerçi cürmüñ Çākerī çokdur günāhuñ bī-şümār
Raħmet-i Raħmāna yokdur hadd ü pāyān ğam yime

15. **yok:**

Gazel 126

Mısra: 10

Yok, olmayan.

Şehbâz-ı felek başumuz üzre ki urur çarh
Kapsa ne 'aceb kim daği yok ğayr ğıdāsı

16. **yokdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Yok, bulunmayan.

Bilür halk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

17. **yokdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: 35

Yok, bulunmayan.

Bilürem bende yokdur ol liyākat
Ki diyem Çākerī'ye kıl şefā'at

18. **yokdan:-dan**

Kaside 2

Mısra: 50

Yok, bulunmayan.

Şāhsañ halka Hālīk'a kulsın
Kulluk eyle ki kıldı yokdan var

19. **yok:**

Gazel 111

Mısra: 8

Yok, varın karşıtı.

Meyli çünkim dil-berüñ aġyāradur
Aşlı yok ceng itmegüñ aġyār ile

20. **yok:**

Gazel 111

Mısra: 9

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Gamdan özge hem-demüñ yok Çakeri
Hüb olur şöhet kadimi yâr ile

21. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 1

Yok, olmamak.

Kimüñ kim ey gönül cânanı yokdur
Bün-i pejmürdedür kim cânı yokdur

22. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 2

Yok; olmayan.

Kimüñ kim ey gönül cânanı yokdur
Bün-i pejmürdedür kim cânı yokdur

23. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 4

Yok; olmayan.

Gönül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşanı yokdur

24. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 6

Yok; olmayan.

Gamuñdan dil kaçan cân kırtarur kim
Gamıñ deryasınıñ pâyânı yokdur

25. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 8

Yok; olmayan.

Göñülde şadlık bir lahza тұrmaz
Gama yār ol k'anuñ hicrānı yokdur

26. **yokdur:-dur**

Gazel 29

Mısra: 10

Yok; olmayan.

‘Aceb mi Çākerī derdüñde ölse
Ki ‘āşık derdinüñ dermānı yokdur

27. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 1

Yok, bulunmamak.

Ne nāzır kim anuñ manzūrı yokdur
Çerāg-ı devletinüñ nūrı yokdur

28. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 2

Yok, bulunmamak.

Ne nāzır kim anuñ manzūrı yokdur
Çerāg-ı devletinüñ nūrı yokdur

29. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 4

Yok, bulunmamak.

N'iderler cennet ü ğilmānı sensüz
Ki anda saña beñzer hūrī yokdur

30. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 6

Yok, bulunmamak.

Raķīb içün göñül terk itme yārı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

31. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 8

Yok, bulunmamak.

O Ğusrev göremez Şīrīn cemālin
K'anuñ yanında bir Şāvur'ı yokdur

32. **yokdur:-dur**

Gazel 30

Mısra: 10

Yok, bulunmamak.

Süleymān'uñ hezārān çākerī var
Benüm gibi suhen-dān mūrı yokdur

33. **yokdur:-dur**

Gazel 28

Mısra: 8

Yok, varın karşıtı.

Ğülşende bir ğül-i ter yokdur ğazāndan āzād
Ol serve bendeyem kim hergiz ğazānı yokdur

34. **yokdur:-dur**

Gazel 28

Mısra: 10

Yok, varın karşıtı.

Şi'r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sulṭān
İhsānı aña eyler k'anuñ zebānı yokdur

35. yok:

Gazel 67

Mısra: 1

Yok, var olmayan.

Sākiyā mey şun ezel hükmine çün tedbīr yok
Yazılan hattıñ gibi āhır gelür tağyīr yok

36. yok:

Gazel 121

Mısra: 7

Yok, bulunmayan.

Meyden özge yok durur def'-i melāl
Lāle gibi kıoma elden sāğarı

yok nesne:

1. yok nesneye:-y, -e

Gazel 47

Mısra: 8

Kalıp söz. Yok olan, var olmayan şey.

Yār dehānın taleb ider göñül
Āh ki yok nesneye tālib durur

yok yere:

1. yok yere:-e

Gazel 17

Mısra: 6

Boş yere, boşuna.

Bir kez dehenũñ rāzın şordugum içün ğamzeñ
Ben bī-dile kaşd itdi gör yok yere kan [eyler]

2. yok yere:

Gazel 43

Mısra: 4

Hiçbir gereği yokken; olmadığı, bulunmadığı halde.

Hemān yok yere kıl u kâl arturur
Miyān u dehānuñ rumūzın diyen

yok yire:

1. yok yire:

Gazel 23

Mısra: 2

Yok yere, gereği yokken, hiç bir neden bulunmadığı halde.

Kim şorsa ağzuñ rāzını hūnī gözūñ bī-cān ider
Yazuk degül mi dostum yok yire niçün kan ider

yokla-:

1. yokla:

Gazel 16

Mısra: 6

Yoklamak, kontrol etmek, gözden geçirmek.

Çīn-i zūlfindedür hevā-yı dil
Yokla ey bād sağ esen dirler

yoksa:

1. yoksa:

Gazel 16

Mısra: 4

Aksi takdirde□ anlamında kullanılan bir söz.

Zülf[i] zencīrine tolaşurdum
Deli olduñ mı yoksa sen dirler

vol:

1. yoluñda:-uñ, -da

Gazel 54

Mısra: 6

Uğruna,uğruna || amaç, maksat.

İnanma lāfına cānın sever seni sevenüñ
Yoluñda cānını her kim sañā fīdā kılmaz

2. yoluñda:-uñ, -da

Gazel 54

Mısra: 9

(Sevgilinin) yolu; uğruna.

Yoluñda her ki vire Çākerī gibi cānın
Cihānda cānına hīç kimse bir du‘ā kılmaz

3. yoluñda:-uñ, -da

Gazel 71

Mısra: 1

Yol; uğruna.

Her gün ey meh-rū yoluñda terk-i cān itsem gerek
Kāmet-i dil-cūñ için rūhı revān itsem gerek

4. yolında:-ın, -da

Gazel 75

Mısra: 9

Uğruna.

Yolında Çākerī cānın dirīğ ider didi yār
Görince yüzüñi ben ḥod didüm yanağūña al

5. yolda:-da

Gazel 83

Mısra: 8
Amaç; uğruna.

Bu yolda ben niçe hem-rāhı gördüm
Tarīk-ı 'ışk içinde cānı virmiş

6. yolda:-da
Gazel 90

Mısra: 9
Uğurda, amaç.

Terk eylemez bu yolda ser Çākerī dimişsin
Ol çākerüñe şāhā yazukdur itme bühtān

7. yolında:-ın, -da
Gazel 97

Mısra: 3
Sevgilinin uğruna.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

8. yoluñda:-uñ, -da
Gazel 98

Mısra: 1
Uğruna, amaç.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

9. yolına:-ın, -a
Gazel 108

Mısra: 4
Uğur, amaç.

Dil-i bī-çāremi gör kim nice ılan itdi gider
Dil-berüñ yolına rūhını revān eylemege

10. **yoldan:-dan**

Gazel 121

Mısra: 10

Yol.

Ğanlu yaşumı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

11. **yoluñda:-uñ, -da**

Murabba 1

Mısra: 11

Uğrunda, amaç.

Söyle sultānum efendim di yoluñda öldüğüm
Sen benüm řāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

12. **yoluña:-uñ, -a**

Tahmis 1

Mısra: 11

Uğruna, amaç.

Dil ehlisin yoluña terk-i ser kıł
Miyān-ı cāna bu pendı kemer kıł

13. **yolına:-ın, -a**

Tahmis 2

Mısra: 12

Yol, uğruna.

Yār ‘ışķ ehlını yād eyleyüben yad eyler
Yolına ħāk olanı cevır ile ber-bād eyler

14. **yolında:-ın, -da**

Gazel 68

Mısra: 9

Uğruna, amaç.

Yolında Çākerī cān terkin itdüñ
Hezārān āferīn merdāne varduñ

yol üzre:

1. yol üzre:

Gazel 121

Mısra: 9

Yol üzerinde.

Çanlu yaşımı yol üzre görse dir
İşbu yoldan geçdi beñzer Çākerī

yoldan ilte-:

1. yoldan ilter:-r

Gazel 117

Mısra: 10

Deyim. Yoldan çıkarmak.

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

yoldaş:

1. yoldaş:

Gazel 62

Mısra: 6

Yol arkadaşı.

Şaçına varsa gönül cānı da revān olur
Gice sefer kılanā lā-cerem gerek yoldaş

2. yoldaş:

Mesnevi 1

Mısra: 26

Yol arkadaşı.

Kaçan emrūñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

yoldaş eyle-:

1. yoldaş eyle:

Mesnevi 1

Mısra: 26

Yol arkadaşı olmak.

Kaçan emrũñ gele deprenmeye leb
Baña imānı yoldaş eyle yā Rab

yuf:

1. yuf:

Gazel 88

Mısra: 5

Yuh olsun!.

Toprak başına surh-serũñ şehlũgine yuf
Ger hāk-i pāyuñ itmeye efser Kayacuğum

yüreg:

1. yüregüm:-üm

Tahmis 2

Mısra: 8

Yürek, gönül.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tır atayduñ yüregüm hançer-i hecrũñle helāk

yüri-:

1. yüri:

Gazel 64

Mısra: 9

Durma, çek git.

Naşihat itme yüri Çākerī'ye sen nāşih
Ki pend-i nāşih olur mest öginde nā-mesmū‘

2. yüri:

Gazel 72

Mısra: 10

Yürümek. Durma!.

Nigāruñ işiginde cān virürseñ Çākerī gibi
Yüri şād ol yeme ğam kim behişt oldu yerüñ bī-şek

yüri:

1. yüri:

Gazel 65

Mısra: 3

Yüri-: Yürü, haydi durma.

Yüri sen ‘aşığudan ayru şalın
‘Aşığu sensüz işi mātem-i ‘ışk

yürü-:

1. yürür:-r

Gazel 69

Mısra: 23

Yürümek.

Her dem mey-i ‘ışkuñla yürür Çākerī ser-mest
Beñzer mey-i ‘ışkuñla durur hılkatı anuñ

Yūsuf:

1. Yūsuf’dan:-dan

Gazel 74

Mısra: 8

Güzelliğiyle ünlü peygamber, Hz. Yusuf.

Evvelinden yeg yazar naḳkāş naḳş-ı āhırı
Degül Yūsuf’dan olsañ dil-berā aḥsen-cemāl

2. Yūsuf’ısın:-ı, -sın

Gazel 89

Mısra: 5

Hz. Yusuf peygamber; güzellik.

Mısr-ı hüsnuñ Yūsuf'ısn 'adl kıl
Şāh-ı hūbān geçmedin devrān-ı hūsn

Yūsuf-ı Çākerī:

1. yūsuf-ı çākerī:

Gazel 24

Mısra: 9

Yusuf-ı Çakeri. - Şair kendisini Yusuf peygambere benzetmektedir. Hz. Yusuf'un kuyaya atılması hadisesine telmihte bulunulmuştur. -.

Meclis-i gāmda dem-be-dem nāy-sıfat fīgān ider
Düşeli çeng-i 'ışkuña Yūsuf-ı Çākerī şehā

yuvala:

1. yuvalar:-r

Gazel 123

Mısra: 6

Yuvarlamak.

Seyl-i eşküm göñlüñe kār itmedi
Seyl gerçi kim yuvalar taşları

yüz:

1. yüzi:-i

Gazel 78

Mısra: 9

Yüz, suret, çehre.

Ey yüzi cennet gözi cellād-ı cān
Çākerī sen şāhı sevdi eyle bil

2. yüzüñ:-üñ

Gazel 79

Mısra: 3

Yüz, suret, çehre.

Dīde-i giryān yüzüñ görmek diler ey meh müdām
Şuya ıslanan kişi gün görmek ister lā-cerem

3. yüzini:--ini

Gazel 4

Mısra: 5

Yüz, suret, çehre.

İrağdan gösterem dir yüzini yār
Yakından gösterürse pür-sa‘âdet

4. yüzüñ:--üñ

Gazel 10

Mısra: 7

Yüz, suret.

Yüzüñ göstermege ‘ahd itmiş idüñ
Gel inkār itmek ‘īmāndandır ikrār

5. yüzüñ:-üñ

Gazel 14

Mısra: 2

Yüz, suret, çehre.

Lebüñden şekkere şîrîn dimezler
Yüzüñ güldür gül-i nesrîn dimezler

6. yüzün:-in

Gazel 29

Mısra: 3

(Sevgilinin) yüzünü.

Göñül beñzetme yüzün māha māhuñ
Şikenc-i zülf-i müşk-efşānı yokdur

7. yüzi:-i

Gazel 70

Mısra: 5
Yüz, suret.

Bir dem gözüñden ayru degül yüzi dil-berüñ
Her demde anı görmege şāhib-nażar gerek

8. **yüzüñle:-üñ, -le**

Gazel 74

Mısra: 3
Yüz, çehre.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ħusûf ile zevāl

9. **yüzüñi:-üñ, -i**

Gazel 75

Mısra: 10
Yüz, çehre.

Yolında Çākerī cānın dirīg ider didi yār
Görince yüzüñi ben ħod didüm yanaġuña al

10. **yüzüñ:-üñ**

Gazel 80

Mısra: 1
Yüz.

Yüzüñ cennet lebüñ ‘unnāb Edhem
Güzeller şāhı sen kaşşāb Edhem

11. **yüzüñi:-üñ, -i**

Gazel 80

Mısra: 5
Yüz, suret.

Göreldeñ gün yüzüñi çeşme gibi
Kālupdur gözlerüm bī-āb Edhem

12. **yüzi:-i**

Gazel 80

Mısra: 8

Yüz, suret.

Seni kim gördise didi şeh olur
Yüzi Ka'be kaşı mihrâb Edhem

13. **yüzüme:-üm, -e**

Gazel 85

Mısra: 7

Yüz.

Yüzüme gâh güler gâh ağladur beni yâr
Cefâlarıyla anı rûzgâra beñzetdüm

14. **yüzi:-i**

Gazel 86

Mısra: 7

Yüz.

Yüzi ağum ruḥ-ı alüm lebi surḥum siyeh çeşmüm
İki 'âlemdeki varum gönül tahtında sulṭānum

15. **yüzine:-in, -e**

Gazel 88

Mısra: 11

Yüz, suret.

Bakmaz yüzine kimse Gülistân okumaz
Ḥüsnüñ kitâbın ideli ezber Kayacuğum

16. **yüzi:-i**

Gazel 92

Mısra: 3

Yüz, suret.

Sihr-i çeşm-i siyāh-pūşından
Ah [u] feryād ol yüzi aġuñ

17. **yüzüñ:-üñ**

Gazel 98

Mısra: 2

Yüz, suret.

Yoluñda n'ola dil biñ pāre olsun
Yüzüñ görmege tek bir çāre olsun

18. **yüzine:-in, -e**

Gazel 98

Mısra: 6

Yüz, suret.

Kızardıysa bakup eşküme çeşmüñ
Raķībüñ yüzine bak kara olsun

19. **yüzin:-in**

Gazel 112

Mısra: 9

Yüz, çehre.

Ol yāra Çākerī ne göñül vir ne gör yüzin
Her laħza vara baş қоşa ol bir levend ile

20. **yüzi:-i**

Gazel 119

Mısra: 1

Yüz, suret.

Ey yüzi behişt-i 'adn verdi
'Işķuñ beni gey ħarāba virdi

21. **yüzi:-i**

Gazel 120

Mısra: 1

Yüz.

Māh-ı tībānı yüzi şekkeri güftārı şıdı
Lebleri la'li saçı nāfe-i Tātārı şıdı

22. **yüzinde:-in, -de**

Gazel 122

Mısra: 3

Yüz, yanak.

Yüzinde bülbül-i dil 'aks-i sünbülünî görüp
Fiğān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

23. **yüzine:-in, -e**

Gazel 124

Mısra: 3

Yüz, suret.

Şāhumūñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kılar şehlā gözi

24. **yüzi:-i**

Gazel 125

Mısra: 1

Yüz, suret.

Vey güzeller içinde şāh 'Alī
Ey boyı Tūbā yüzi māh 'Alī

25. **yüzidür:-idür**

Gazel 131

Mısra: 8

Yüz, suret.

Yine bir meh-likā sevdi gönül kim
Güneş gibi yüzidür 'ālem-ārāy

26. **yüzüñ:-üñ**

Gazel 132

Mısra: 6

Yüz, suret.

Ne hurremdür yüzüñ gülzârı oğ hey
Ne Tübâdur boyuñ ey muntehâ yâr

27. **yüzüñ:-üñ**

Kaside 2

Mısra: 19

Yüz, suret.

Göster al cân yüzüñ didüm didi kim
Râygân yüz mi gösterür dil-dâr

28. **yüz:**

Kaside 2

Mısra: 20

Yüz, suret.

Göster al cân yüzüñ didüm didi kim
Râygân yüz mi gösterür dil-dâr

29. **yüzümi:-üm, -i**

Tahmis 2

Mısra: 7

Yüz, çehre.

Yüzümi âteş-i şevkuñla yakup çün ber-hāk
Tîr atayduñ yüregüm hançer-i hecrüñle helāk

30. **yüzinden:-in, -den**

Gazel 55

Mısra: 3

Yüz, yanak.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

31. **yüzüñ:-iñ**

Gazel 65

Mısra: 2

Yüz, suret.

Ey tudağūñ nigīn-i ḥātem-i 'ışk
Ey yüzüñ āfītāb-ı 'ālem-i 'ışk

32. **yüzi:-i**

Gazel 38

Mısra: 2

Yüz, çehre.

Yüzi behişt ü ḥaşr-i kıyāmet kıyāmıdur
Ol hūr-ı māh-çihre ki Rıdvān gulāmıdur

33. **yüzi:-i**

Gazel 45

Mısra: 8

Yüz, çehre.

Beñzimüñ şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzi zerden açılır

yüz cān:

1. **yüz cān:**

Gazel 97

Mısra: 4

Yüz can, gönül.

Yolında bir gönül güm kıl kim andan
Güm itseñ bir gönül yüz cān bulursın

yüz döndür:-

1. yüz döndürürse:-ür, -se

Gazel 98

Mısra: 9

Deyim. Yüz çevirmek, terk etmek.

Ruḥuñdan Çākerī yüz döndürürse
Ser-i zülfüñ gibi biñ pāre olsun

yüz sür-:

1. yüz sürdügüme:-düg, -üm, -e-dügü, -me

Gazel 107

Mısra: 3

*Deyim. Aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak;
sevgilinin ayağına kapanmak.*

Kaçma ey ḥurşīd-i enver zerreden ‘ār eyleme
Sāye gibi kūyuña yüz sürdügüme her zamān

yüz tut-:

1. yüz tıtdısa:-dı, -sa

Gazel 77

Mısra: 9

Yönelmek, meyletmek; bir şeyin zamanla şekli veya rengi değişmek.

Çeşm-i giryānuñ ḥarāba tıtdısa yüz Çākerī
Ḥañ degül çün ḥāne-i merdüm bulur nemden ḥalel

2. yüz tıtuban:-uban

Tesdis 1

Mısra: 15

Deyim. Yönelmek, meyletmek.

Cānıla yüz tıtuban dergeh-i Mevlāya hemān
Eyle bu maṭla‘ı her demde gönül vird-i zebān

yüz vır-:

1. yüz virdi:-di

Gazel 112

Mısra: 3

İlgi, yakınlık göstermek.

Yüz virdi gayra hâl-i siyâhı gibi dirîğ
İşlâh olunmadı nidelüm nuşh u pend ile

2. yüz virüp:-üp

Gazel 118

Mısra: 3

Deyim. Yüz vermek, ilgilenmek.

Yüz virüp gayra zülfi gibi dirîğ
Beni odlara yakdı yandurdı

yüzi güneş:

1. yüzi güneş:

Gazel 109

Mısra: 5

Yüzü güneş gibi olan.

Mâh Pervîni felekde tutar ey yüzi güneş
Başı üstine şebîh olduğuçün kebkebûne

yüzi şuyı:

1. yüzi şuyıyla:-y, -ı, -y, -la

Gazel 20

Mısra: 10

Haysiyet, şeref, onur.

‘Âşıkun kanda ki varsa yüzi şuyıyla gider
Çâkerî kuyuña her dem gözi yaşıyla varur

yüzin göster:-

1. yüzin gösterse:-se

Gazel 61

Mısra: 1

Deyim. Yüzünü göstermek.

Yüzün gösterse ol serv-i kabā-pūş
Gider benden qarār u tākāt u hūş

yüzüm kara:

1. yüzüm kararur:-dur

Gazel 27

Mısra: 2

Yüzüm karadır, utanacak şeyler yaptım.

Maşherde rahmet eyle yā Rab yüzüm kararur
Derdā ki mūy-ı rīşüm ağ u işüm haṭādur

yüzün sür-:

1. yüzün sürdügi:-düg, -i

Gazel 12

Mısra: 7

Deyim. Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru, yüzünü yere sürercesine eğilmek.

Müje izine yüzün dīdeden ön sürdügi çün
‘Aķıbet bu ikinün düşdi arasına ğubār

yüzünü çevür-:

1. yüzünü çevürme:-me

Gazel 48

Mısra: 3

Deyim. Yüz çevirmek; gösterdiği ilgiyi kesmek.

Zāhid çevürme yüzünü ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī’-i günāhı Hudā durur

1.28.Z

zāğ:

1. zāğ:

Gazel 110

Mısra: 12

Karga.

Yaraşmaz iki nesne iki nesne ile hîç
Bülbül kafesde zāğ ile tevbem bahār ile

2. zāğ:

Gazel 122

Mısra: 4

Karga.

Yüzinde bülbül-i dil ‘aks-i sünbülünü görüp
Fiğān iderse n'ola tutdı zāğ gülzārı

zāhid:

1. zāhid:

Gazel 48

Mısra: 3

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Zāhid çevürme yüzüñi ben mücrimi görüp
‘Afv eyleyen cemī‘-i günāhı Hudā durur

2. zāhid:

Gazel 124

Mısra: 3

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühdüñi yağmā kılrur şehlā gözi

3. zāhid:

Gazel 126

Mısra: 21

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Zāhid gibi gel Çākerī gerçek ‘amel eyle

Çünkü ‘amel-i şālih imiş yār rızāsı

4. zāhid:

Gazel 25

Mısra: 3

Sofı.

Şāñ degül zāhid kaşuñ mihrābına baş egmese

Gözlerine çün anuñ zühdi-riyāyī perdedür

5. zāhidligi:-lig, -i

Gazel 58

Mısra: 2

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse); zahidlik, sofuluk.

Mey-hāneye kılur bizi irşād pīrümüz

Zāhidligi bilür ki degül dil-pezirümüz

6. zāhidi:-i

Gazel 117

Mısra: 1

Kaba sofı. Çok dindar olup irfanı olmayan kimse.

Doğru yoldan ıradı ol egri fikr fāsidi

Ķāmet-i yārı koyup Tūbā diler gör zāhidi

7. zāhidi:-i

Gazel 117

Mısra: 10

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Çākerī lāf-ı ‘ibādet urma kim çeşm-i şanem
Bir nazarda yoldan ilter şad hezārān zāhidi

8. zāhid:

Gazel 59

Mısra: 7

Kaba sofı ; çok dindar olup irfanı olmayan kimse.

Zāhid penāh itdi ‘amel ƙal‘asın velī
Luţfuñ ƙişārıdur bizüm ancaƙ penāhumuz

9. zāhid:

Gazel 59

Mısra: 10

Kaba sofı; çok dindar olup irfanı olmayan kimse.

‘Afv eylerem cemī‘i günāhı didi Kerīm
Zāhid saña ne çoğ ise cürm ü günāhumuz

zāhid-i ‘āmīyyi:

1. zāhid-i ‘āmīyyi:-i

Gazel 117

Mısra: 5

Sıradan zahid; dinin buyruklarını yerine getiren, haramdan kaçınan kimse, sofı.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi ƙo taƙvā vü zühhd itsün ƙaleb

zāhidüñ maƙşād:

1. zāhidüñ maƙşādıdur:-ı, -dur

Gazel 39

Mısra: 5

Zahidin amacı. - Zahid, Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçınan kişi. -.

Bāğ-ı cennet zāhidüñ maƙşādıdur Allāh vire
‘Āşıƙa maƙşūd olan yāruñ hemān dīdārıdur

zahm:

1. **zahmını:-ın, -ı**

Gazel 85

Mısra: **11**

Yara.

Baş[um]da tîğ-ı cefâ zahmını gören eydür
Garîb başuñı handân enâra beñzetdüm

zahmet-i rûzgâr:

1. **zahmet-i rûzgârı:-ı**

Gazel 82

Mısra: **14**

Zamanın eziyeti.

Rahm kıl Çâkerî'ye şâh-ı cihân
Zahmet-i rûzgârı çok gördüm

za'îf:

1. **za'îf:**

Gazel 59

Mısra: **3**

Zayıf, güçsüz.

Ḥavf itmezüz ki var kavî pâdişāhumuz
Leşker za'îf ma'reke pür düşmen oldu lîk

2. **za'îfem:-em**

Mesnevi 3

Mısra: **28**

Zayıf, kuvvetsiz.

Ḳanı sâkî ol cām-ı Keyḥusrevî
Ki ğamdan şikeste za'îfem kavî

za'îf yāya dōy-:

1. **za‘îf yāya döymez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 16

Zayıf olan yaya dayanmak.

Ḳaddüm ‘ışkuñ бүker didüm dir
Tır olsa za‘îf yāya döymez

zālīm:

1. **zālīm:**

Murabba 1

Mısra: 7

Zulm eden.

N'oldı ey zālīm aramızda olan ḳavl ü ḳarār
Sen benüm şāhum efendim olmaduñ mı bir zamān

zamān:

1. **zamān:**

Kaside 1

Mısra: 7

Zaman.

Ol zamān kim ḥāke ayakdan düşem
Dest-gır olmazısañ eyvā baña

2. **zamānuñ:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Zaman; yaşam süresi.

Bilür ḥalk ismüñi bilmez nişānuñ
Mekānsuz varsın yokdur zamānuñ

3. **zamān:**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Zaman.

Ne yatmaḵ durur geḫdi bunca zamān
Ne deprendi ne tırdı yatur hemān

4. **zamāndur:-dur**

Murabba 1

Mısra: 1

Zaman, vakit.

Çok zamāndur görmez oldum ḵandasın ey dil-sitān
‘İyd-i vaşluñla yine ben bendeñi ḵıl şādumān

zamān:

1. **zamān:-e**

Gazel 62

Mısra: 9

Felek.

Zamāne Çākerī'yi gün yüzüñden ayıralı
Giceler irteye dek şem‘-veş aḵıdur yaş

zār:

1. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 9

İnlemek, ağlamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ḡamından ḥazeri
İtme ḵurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

2. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 19

İnlemek, ağlamak.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ḡamından ḥazeri
İtme ḵurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

3. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 29

Ağlamak, inlemek.

Eyle ben zāruñ amān māh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanuñ olam semt-i cefāya seferi

4. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 39

Ağlamak, inlemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

5. **zāruñ:-uñ**

Muaşşer 1

Mısra: 49

Ağlamak, inlemek.

Eyle ben zāruñ amān āh-ı ğamından hāzeri
İtme kurbanın olam semt-i cefāya seferi

zār id-:

1. **zār iderler:-er, -ler**

Tahmis 1

Mısra: 3

Ağlatıp inletmek.

Dil-i ‘uşşāk anuñ çün zār iderler
Güzeller ğamzeyi tekrār iderler

zār u nizār ol-:

1. **zār u nizār olmaya:-ma, -y, -a**

Tedis 1

Mısra: 3

Zayıf ve arık olmak.

Bu haşalarla nice olmaya ben zār u nizār
Umaram ‘afv idesin eyleyicek istiğfār

zarar:

1. zarar:-ı

Gazel 8

Mısra: 8

Ziyan, kayıp.

Sultān-ı cihān gibi gōñül virme cihāna
Çünkim didi dünyā sevenün Hakk zarar var

zārī:

1. zārī:

Gazel 86

Mısra: 10

Ağlamak.

Didüm cānā reh-i ‘ışkuñda neñdür Çākerī didi
Belālu ‘āşıkumdur derdmend ü zārī giryānum

zarīf:

1. zarīfüm:-üm

Gazel 86

Mısra: 6

Zarīf, kibar.

Melek-ğūyum perī-rūyum gül-endāmum semen-būyum
Sitemkārum cefā-ğūyum zarīfüm ehl-i ‘irfānum

zāvil:

1. zāvil:

Tahmis 1

Mısra: 22

Yok olmak .

Olalı Çākerī ol yāra māyil
Dilin güm itdi hem ‘aqlını zāyil

zāyil ol-:

1. zāyil olamaz:-a, -maz

Muaşşer 1

Mısra: **16**

Sona ermek.

Her ne eyler iseñ it cān ile oldum kāyil
Olamaz sūz-ı mahabbet sitemüñle zāyil

zebān:

1. zebānı:-ı

Gazel 28

Mısra: **10**

Dil, konuşma.

Şi‘r-i Kemāl'den el çek sen Çākerī ki sultān
İhsānı aña eyler k'anuß zebānı yoğdur

zebān-ı hāl:

1. zebān-ı hāl: -ile

Gazel 2

Mısra: **6**

Hal dili; herhangi bir şeyi davranışlarıyla gösterme, fiilleriyle anlatma.

‘Alemüñ hāli hiyeldür gel işit bu nükteyi
Söyler uş saña zebān-ı hāl-ile çeng ü rebāb

zecr kıl-:

1. zecr kılma:-ma

Gazel 49

Mısra: **3**

Eziyet etme.

‘İşk ehline zecr kıhma ey dost
Kim ‘āşık igen cezāya döymezi

zemīn:

1. zemīni:-i

Gazel 129

Mısra: 1

Yeryüzü.

Koḥudan lāle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sākī cām-ı Çīn'i

zenahdān:

1. zenaḥdānında:-in, -da

Gazel 68

Mısra: 7

Çene çukuru.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdün ki ol zındāna varduñ

zenbūr:

1. zenbūrı:-ı

Gazel 30

Mısra: 6

Arı. - Rakip arıya benzetilmiştir. -.

Rakīb için göñül terk itme yarı
‘Asel var mı ki-anuñ zenbūrı yokdur

2. zenbūr:

Gazel 129

Mısra: 11

Arı.

Dehānından birağur engübini
İşidelden lebün vaşfını zenbūr

zencir:

1. zencir:

Gazel 67

Mısra: 6

Zincir. - Saç -.

Şubh-dem hüsninde hayli gözledüm dil-berlerün
Hadd ü zülfün gibi bir âyine vü zencir yok

2. zencir:

Gazel 90

Mısra: 8

Zencir; saç.

‘Aklı kılursun leylî saçunla mecnûn
Mecnûnı ‘âkı eyler zencir egerçi ey cân

zer:

1. zer:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Altın.

Yine bir kadeh rāh-ı reyhān-nesīm
Sun ey cân ki ne zer kalısar ne sīm

zerden açıl-:

1. zerden açılır:-ur

Gazel 45

Mısra: 8

*Altını (görünce) açılmak. - Sevgilinin yüzü, aşığın altın gibi sarı yüzünü görünce
açılır, güler. -.*

Beñzimün şarılığın dost kaçan görse güler
Māla meyli var anuñ çün yüzü zerden açılır

zerre:

1. **zerreden:-den**

Gazel 107

Mısra: 4

Zerre, ufak parça.

Kaçma ey hürşîd-i enver zerreden 'âr eyleme
Sâye gibi küyuña yüz sürdüğüme her zamân

2. **zerrece:-ce**

Kaside 1

Mısra: 6

Zerre, çok az, küçük.

Cümle 'âlem cürmine besdür hemân
Raḥmetüñden zerrece kılsañ 'aṭâ

zevâl:

1. **zevâl:**

Gazel 74

Mısra: 4

Güneşin batması.

Ay u gün nice diyem beñzer yüzüñle alnuña
K'anlaruñ her birine irer ḥusûf ile zevâl

2. **zevâl:**

Gazel 75

Mısra: 6

Yok olmak.

Belürsüz oldu vücūdum ziyâ-yı nūruñ ile
Bulırsa ṭañ mı güneşden vücūd-ı sâye zevâl

3. **zevällü:-lû**

Gazel 88

Mısra: 10

Öğle vakti; sona erme.

Başı zevâllü hâli mükedder Kayacığum
Taş işüğini yaşıdanur aḥşama dek güneş

4. zevāl:

Gazel 103

Mısra: 3

Sona erme, nihayete ermek.

Âfitâb-ı hüsne mağrūr olma kim vardur zevāl
Mevsim-i gül tîz geçer varmaz efendi ayına

zevk-ı ğam-ı cānān:

1. zevk-ı ğam-ı cānānı:-ı

Gazel 55

Mısra: 1

Sevgilinin eziyetinin zevki.

Şu kim zevk-ı ğam-ı cānānı bilmez
Ḥaḳīḳat ‘ayş-ı bî-pāyānı bilmez

zevk-ı ğam-ı hicrān:

1. zevk-ı ğam-ı hicrānı:-ı

Gazel 55

Mısra: 10

(Sevgiliden) ayrılığın kederinin zevki.

Ne bilsün Çākerī vuşlat şafāsın
Şu kim zevk-ı ğam-ı hicrānı bilmez

zevk-ı havāt-ı cāvidān:

1. zevk-ı havāt-ı cāvidān:

Gazel 24

Mısra: 5

Ölümsüz hayatın zevkini.

‘Ālem-i fānīde bulur zevk-ı havāt-ı cāvidān
Ol leb-i cān-fezā içün rūḥı şu kim revān ider

zevraḳ:

1. zevraḳ:

Gazel 127

Mısra: **6**

Sandal, kayık.

Sāḳiyā baḥr-i ḡamı geçmege çün cām gerek
Kerem it sür geçelüm zevraḳ ile baḥr-i ḡamı

zeyn it:-

1. zeyn itdi:-di

Gazel 129

Mısra: **1**

Süslemek.

Ḳoḥudan lâle zeyn itdi zemīni
Ele al sen de sāḳī cām-ı Çīn'i

zīb ü ferī:

1. zīb ü ferī:-i

Muaşşer 1

Mısra: **5**

Süs.

Gül-i dāḡuñla bulur gülşen-i dil zīb ü ferī
Tīr-i müjḡānunuñ ey meh dil ü cāndur siperi

zībā:

1. zībā:

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Güzel.

Muḡannī def ü çeng ile sāz kıł
Bu zībā naşāyiḥden āḡāz kıł

zihî:

1. zihî:

Gazel 105

Mısra: 1

Ne iyi, ne güzel.

Ta 'ālā'llāh zihî şāh-ı yegāne
Zihî hüsni ü cemāl-i cāvidāne

2. zihî:

Gazel 105

Mısra: 2

Ne iyi, ne güzel.

Ta 'ālā'llāh zihî şāh-ı yegāne
Zihî hüsni ü cemāl-i cāvidāne

3. zihî:

Gazel 19

Mısra: 8

Ne iyi, ne güzel; ne kadar.

Redd itdi raķīb-i nāķış dost
Ahsente zihî kemāl-i dil-ber

4. zihî:

Mesnevi 1

Mısra: 17

Ne iyi, ne güzel.

Zihî kudret zihî şun'-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gülzār

5. zihî:

Mesnevi 1

Mısra: 17

Ne iyi, ne güzel .

Zihî kudret zihî şun‘-ı cihāndār
Ki kılduñ āteş-i sūzānı gülzār

6. zihî:

Kaside 2

Mısra: 18

Ne iyi, ne hoş.

Ayağuñ tozı cān virmek ile
Ele girse zihî kolay bāzār

7. zihî:

Gazel 66

Mısra: 7

Ne iyi, ne güzel.

Beni gark eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr haţuñ tuta elüm

zihî devlet:

1. zihî devlet:

Gazel 66

Mısra: 7

Ne güzel, iyi baht.

Beni gark eylemedin derd ile deryā-yı firāk
Zihî devlet ki gele hıızr haţuñ tuta elüm

zıkr:

1. zikri:-i

Gazel 133

Mısra: 3

Söz, kelam.

Muğānuñ zikri hayr olsun ki zīrā
Dimiş ğam zehrine tiryākdür mey

2. zikri:-i

Gazel 72

Mısra: 5

Anma, hatırlama.

Hilāl-i şekl-i sāğarla gerek ğam kiştini biçmek
Naşīhat şöyle kıldı mey-fürüşuñ zikri hayr olsun

zıkr eyle:-

1. zıkr eyledüñ:-düñ

Gazel 95

Mısra: 10

Bahsetmek.

Gören dir Çākerī şī' rūñ ne şīrīñ
Meger zıkr eyledüñ ol la'l-i terden

zillet-i rüzgār:

1. zillet-i rüzgārı:-ı

Gazel 82

Mısra: 2

Zamanın alçaklığı, hor görmesi.

Mihnet-i rüzgārı çok gördüm
Zillet-i rüzgārı çok gördüm

zıll-ı hāk:

1. zıll-ı hāk:

Kaside 1

Mısra: 27

Allah'ın gölgesi; Hz. Ömer.

Birisi Fārūk-ı a'zam zıll-ı hāk
Āfitāb-ı 'adl ü dīn bedr-i dücā

zıll-ı yezdānī:

1. zıll-ı yezdānī:

Gazel 6

Mısra: 8

Allah'ın gölgesi; padişah.

Devletüñde ehl-i cennet bigi rāḥat oldu ḥalk
Yiryüzinde çünki sensin zıll-ı Yezdānī dürüst

zındān:

1. zındāna:-a

Gazel 68

Mısra: 8

Zindan; hapishane.

Seni ey dil zenaḥdānında gördüm
Ne cürm itdün ki ol zındāna varduñ

zındān id-:

1. zındān ider:-er

Gazel 23

Mısra: 8

Zindan etmek, hapsetmek.

Bir lahza görmezsem seni çāh-ı zenaḥdānuñ ğamı
Ey dost mülk-i ‘ālemi cān u dile zındān ider

zinde kıl-:

1. zinde kıldı:-dı

Mesnevi 1

Mısra: 16

Canlandırarak.

Ki ‘İsī gibi ḥalkı zinde kıldı
Seḥer mihrüñ ile ferḥunde kıldı

zinhār:

1. zinhār:

Gazel 126

Mısra: 3

Sakın, asla!

‘Ömrüñ evi bünyādına zinhār tayanma
Kim süst durur ‘ömr evinüñ resm ü esāsı

2. zinhār:

Gazel 13

Mısra: 6

Sakın, asla.

Cihāna virme göñül aldanup şakın zinhār
Ne ‘ömr-i Hızır kalısar ne mülk-i İskender

3. zinhār:

Kaside 2

Mısra: 22

Asla.

Qatl-i ‘āşıkdan el çekem dırsın
İtme şāhum bu işi sen zinhār

4. zinhār:

Kaside 2

Mısra: 32

Sakın! Sakın ha! Aman!.

Sensin ol şāh-ı şaf-şiken ki senüñ
Hañçerüñden ecel diler zinhār

zı'n-nüreyñ:

1. zı'n-nüreyñ:

Kaside 1

Mısra: 29

İki nur sahibi; Hz. Osman.

Biri Zı'n-nüreyn dāmād-ı Resûl
Baħr-i taķvā ma‘den-i ħilm ü ħayā

zîrâ:

1. zîrâ:

Gazel 15

Mısra: 3

Şundan dolayı ki.

Ki zîrâ mey saħî eyler ħaşı
Virür varın biliş ü yada dirler

2. zîrâ:

Gazel 133

Mısra: 3

Zira, çünkü.

Mugānuñ zikri ħayr olsun ki zîrâ
Dimiş ħam zehrine tiryākdür mey

3. zîrâ:

Kıt'a 1

Mısra: 3

İçin.

Yimez idüm cihān ħamın zîrâ
Pādişāhuñ ‘ulūfesin yer idüm

4. zîrâ:

Gazel 41

Mısra: 2

Çünkü.

Ger cām-ı ħam şunarsa dil-dār ħam degüldür
Zîrâ ki ehl-i derde luṭfı da kem degüldür

5. zîrâ:

Gazel 41

Mısra: 7

Çünkü, bundan dolayı.

Meydür murâd olınan kim cām-ı Cem degüldür
Ma'nâ durur beşerden sûret degül ki zîrâ

zırh:

1. zırıldan:-dan

Kaside 2

Mısra: 39

Zırh.

Ser-i nîzeñ zırıldan itse güher
Büstândan çıkar şanurlar mār

zırh gey-:

1. zırh geydi:-di

Gazel 110

Mısra: 9

Zırh giymek.

Dağı ھیşār idindi zırh geydi ebrden
Kaşdı ölince ceng ide muhkem bahār ile

ziyâ:

1. ziyâ:

Gazel 76

Mısra: 3

Işık.

Teşne cāna āteş-i 'ışkuñ durur āb-ı zülāl
Zulmet-i zülfüñ durur 'uşşāk çeşmine ziyâ

ziyâde:

1. ziyāde:

Gazel 114

Mısra: 7

Çok.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kı l müdām
Kim Hāk bilür ziyāde kı lür şükr-i ni 'meti

ziyāde kı l-:

1. ziyāde kı lür:

Gazel 114

Mısra: 8

Arttırmak, çoğaltmak.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kı l müdām
Kim Hāk bilür ziyāde kı lür şükr-i ni 'meti

2. ziyāde kı lür:-ur

Gazel 114

Mısra: 8

Arttırmak, çoğaltmak.

Cūdın ziyāde isteriseñ şükr kı l müdām
Kim Hāk bilür ziyāde kı lür şükr-i ni 'meti

ziyāde ol-:

1. ziyāde olur:-ur

Gazel 90

Mısra: 4

Arttırmak.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum terakķī
Ebr-i siyehden olur dāyim ziyāde bārān

ziyānı yok:

1. ziyānı yokdur:-dur

Gazel 28

Mısra: 6

Zararı yoktur.

Hengām-ı lāledür tūr bezme okur seni çeng
Gel diñle pend-i pīri k'anuñ ziyānı yokdur

ziyāret geh-i rindān:

1. ziyāret geh-i rindān:

Gazel 36

Mısra: 10

Rindlerin ziyaret yeri. - Rind, dünya işlerini hoş gören kimse. -.

Himmet taleb it Çākerī kabrine gelürseñ
Kim kabri ziyāret geh-i rindān olacağdur

ziyā-yı nūr:

1. ziyā-yı nūruñ:-uñ

Gazel 75

Mısra: 5

Işığın aydınlığı.

Belürsüz oldı vücūdum ziyā-yı nūruñ ile
Bulırsa tañ mı güneşden vücūd-ı sāye zevāl

zücāc-ı kadeh:

1. zücāc-ı kadehden:-den

Gazel 130

Mısra: 4

Cam kadeh.

Zücāc-ı kadehden mey-i ergavānı
Lebi yādına dīde her dem ider nūş

zühd:

1. zühdüñi:-üñ, -i

Gazel 124

Mısra: 4

Dünyaya rağbet etmeyen.

Şāhumuñ yüzine zāhid bakma kim
Zühduñi yağmā kılar şehlā gözi

2. zühd:

Gazel 117

Mısra: 5

Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.

Rind-i hāş ol sen müdām iste şarāb ü şāhidi
Zāhid-i ‘āmīyyi қо takvā vü zühd itsün taleb

zühd-i riyāyī:

1. zühd-i riyāyī:-y, -ī

Gazel 25

Mısra: 4

Riyadan uzak durma.

Şaň degül zāhid қаşuñ mihrābına baş egmese
Gözlerine çün anuñ zühd-i riyāyī perdedür

zühre:

1. zühre:

Gazel 3

Mısra: 5

Astr. Çobanyıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs.

Zühre cebīnūñe nice olmaya müşteri
Ey mäh çün ruhuñdan alur nūri āfitāb

zülf:

1. zülfüñ:--üñ

Gazel 4

Mısra: 3

Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. Sevgilinin saçı.

Siyeh-nāme durur zülfüñ ruḥuñda
Mu‘ayyendür ki ḳaddüñdür ḳıyāmet

2. **zülfüñe:-üñe**

Gazel 24

Mısra: 7

(Sevgilinin) saçı.

Zülfüñe el şunan ḳılur māye-i ‘ömri tārūmār
Diş bileyen tudaḡuña göz göre ḳaşd-ı cān ider

3. **zülfine:-ine**

Gazel 49

Mısra: 17

Saç - Sevgilinin saçı ejderhaya benzetilmiştir. -.

Zülfine tolaşmasun gönül kim
Ceng itmege ejdehāya döymez

4. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 71

Mısra: 3

Saç.

Başuma zülfüñ ucından irişen sevdāları
Ḳışşa-i Yūsuf gibi bir dāsītān itsem gerek

5. **zülfi:-i**

Gazel 76

Mısra: 1

Saç.

Şāhumuñ mestāne çeşmi şād ü müşkīn zülfi dāl
Şād ü dālından dile düşdi görelden şad ḥayāl

6. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 1

Saç.

‘Aql u cān āvāre vü sevdāyīdür ey bī-bedel
Vireli zülfüñ hayālî gönölüme tül-i emel

7. zülfüñ:-üñ

Gazel 78

Mısra: 7

Saç.

Hāk-i pāyuñdan çeker zülfüñ başın
Doğru dirler ahmağ olur her tavīl

8. zülfini:-in, -i

Gazel 84

Mısra: 1

Saç.

Ruḥında zülfini ebr-i bahāra beñzetsüm
Cemāli Ka‘be’sini perdedāra beñzetsüm

9. zülf:

Gazel 85

Mısra: 17

Saç.

Ruḥuñda Çākerī zülf ü ḥaṭuñ görüp didi kim
Gül üzre leşker-i mūr üşdi mārā beñzetsüm

10. zülfüñde:-üñ, -de

Gazel 87

Mısra: 5

Saç.

Bulışup diller ile zülfüñde
Guşşa-y-ile gāmı şikār idelüm

11. zülfüñ:-üñ

Gazel 89

Mısra: 3

Saç.

Ah kim zülfüñ gibi başdan çıkar
Kankı miskîn kim ola hayrân-ı hüsn

12. zülfin:-in

Gazel 90

Mısra: 3

Saç.

Gördükçe n'ola zülfin bulsa yaşum terakkî
Ebr-i siyehden olur dâyim ziyâde bârân

13. zülfi:-i

Gazel 95

Mısra: 7

Saç.

Perîşân-hâtır ancak zülfi yâruñ
İrağdur beñzer ol miskîn nazardan

14. zülfüñ:-üñ

Gazel 104

Mısra: 3

Saç.

Zülfüñ şanemâ kıldı cihân halkını meftûn
Billâh ucın kes ki kesilsün ser-i fitne

15. zülfüñ:-üñ

Gazel 106

Mısra: 7

Saç.

Hey ne çok başlu Hindîdur zülfüñ
Kim hezârân dil aşdı bir kılda

16. zülf:

Gazel 108

Mısra: 5

Saç.

Dilde olan zülf ü ruḥuñ 'ışk yaşını gözümüñ
Gice gündüz dürişür ḥalka 'ayân eylemege

17. zülfüñ:-üñ

Gazel 108

Mısra: 9

Saç.

Çākerî yazar-iken deftere zülfüñ şıfatın
Başladı ḥün-ı siyeh ḥāme nişān eylemege

18. zülfi:-i

Gazel 113

Mısra: 2

Saç.

Ey saçı kara baḥtumuñ sebebi
Zülfi eyvān-ı 'ömrümüñ tınabı

19. zülfi:-i

Gazel 113

Mısra: 5

Saç.

Zülfi gönülüm çeker gönül derdin
Her kişi çekdügin bilür çelebî

20. zülfüñle:-üñ, -le

Gazel 116

Mısra: 9

Saç.

Zülfüñle gözüñ Çākerī gördükde didi kim
Bunlar beni sevdā ile ğavġāya düşürdi

21. **zülfi:-i**

Gazel 118

Mısra: 3

Saç.

Yüz virüp ğayra zülfi gibi dirġ
Beni odlara yaġdı yandurdi

22. **zülfini:-in, -i**

Gazel 120

Mısra: 9

Saç.

Zülfini şır gibi şır Çākerī göñlini nigār
Ah kim dil-berümüz hoġқа-i esrārı şıdı

23. **zülfi:-i**

Gazel 123

Mısra: 7

Saç.

El şunar la'line zülfi dīvdür
Kim Süleymān'dan çeker engüşterī

24. **zülfüñi:-üñ, -i**

Muaşşer 1

Mısra: 3

Saç.

Ķayd-ı zencīre düşürdüñ dil-i dīvāneleri
Degicek 'ārızuña zülfüñi mānend-i perī

25. **zülfinden:-in, -den**

Tahmis 1

Mısra: 14

Saç.

Ararsañ öñüne şöñuna nazar kııl
Dehānın añma zülfinden hāzer kııl

26. **zülfin:-in**

Gazel 55

Mısra: 3

Yüzün iki cihetinden sarkan saç lülesi; sevgilinin saçı.

Gider yāruñ yüzinden zülfin ey bād
Ki Hindā-merd Türkistān'ı bilmez

27. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 67

Mısra: 6

Saç.

Şubh-dem hüsniinde hayli gözledüm dil-berlerüñ
Hadd ü zülfüñ gibi bir āyine vü zencir yok

28. **zülf:**

Gazel 38

Mısra: 9

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Zülf ile kāmēt ü dehenin kim görürse dir
Ey Çākerī şaķın ki göñül murğı dāmıdur

zülf ü ruhuñ:

1. **zülf ü ruhuñdan: -uñ, -dan**

Gazel 12

Mısra: 9

Saç ve yanak.

Nāle vü zārī kıılır Һasret ile leyl ü nehār
Çākerī dūr olalı zūlf ü ruҺuñdan şanemā

zūlf-i dilber:

1. zūlf-i dilber:

Tesdis 1

Mısra: 7

Sevgilinin saçı.

Zūlf-i dilber hevesi dilde vü başumda hevā
Sehv ile bilmemişem eylemişem özge Һaṭā

zūlf-i dildār:

1. zūlf-i dildārı:-ı

Gazel 122

Mısra: 1

Sevgilinin saçı.

RuҺında her kiři kim görse zūlf-i dildārı
Bu genci dir nice hıfz eylemiş gör ol mārı

zūlf-i mu‘anber:

1. zūlf-i mu‘anbere:-e

Gazel 50

Mısra: 8

Amber kokulu saç.

Şol kadar cān u dil Һolupdur kim
Şāne zūlf-i mu‘anbere şıgmaz

zūlf-i şanem:

1. zūlf-i şanem:

Gazel 59

Mısra: 12

Put kadar güzel sevgilinin saçı.

Bî-çāre almışam nideyin ben g n h ile
Sen ç re eyle ey keremi ok  l humuz

z lfi s z:

1. z lfi s zin:-in

Gazel 43

Mısra: 9

(Sevgilinin) saçı (hakkında) s z, konuşma.

o y d itme z lfi s zin  ker 
Uzun ışsadur ol mel l arturur

z lf[i] zenc r:

1. z lf[i] zenc rine:-i, -ne

Gazel 16

Mısra: 3

Saçın zinciri; saç.

Z lf[i] zenc rine olaşurdum
Deli oldu n mı yoksa sen dirler

z lf   ucın:

1. z lf   ucın:-ın

Gazel 26

Mısra: 7

Kalıp s z. Saçın ucu.

G ren z lf   ucın ağızunda eyd r
Dir g   hir  mr m  ademd r

zulm:

1. zulme:-e

Gazel 14

Mısra: 4

Zul m, haksızlık, eziyet.

SONUÇ

Her milletin, tarihi süreç içerisinde meydana getirdiği kendi milli özellikleriyle oluşturulmuş bir edebî kültürü mevcuttur. Bu edebî kültür oluşurken tarihi süreç boyunca yaşamış olan her şair ve yazar eserleriyle bu edebî kimliğin oluşmasında ve edebi zenginliğin gelişmesinde az ya da çok pay sahibidir.

Bu anlamda Çâkerî de kaleme aldığı eserleriyle Türk Şiir Tarihi'ne katkıda bulunmuş şairlerdendir. Şiirleri incelendiğinde hem tematik olarak ele aldığı konular hem de şiirlerini meydana getirirken kullandığı şekilsel unsurlar bakımından Klasik şiir geleneğini bilen ve bunu şiirlerine başarıyla yansıtan bir şair olduğu söylenebilir.

Çâkerî' nin din ve tasavvufa ait bilgi dağarcığı hakkında genel bir kanaate varmanın yanı sıra, onun terminolojik anlamda bu alana ait birikimini şiire nasıl yansıttığını görmekteyiz. Çâkerî' nin şiirlerinde geleneğe ait unsurları yerli yerinde kullandığına ve bu kullanımları esnasında toplumun genel ruh halini başarılı bir şekilde yansıttığına şahit olmaktayız. Sosyal hayata ait özelliklerin ve tabiat ile ilgili unsurların kullanımında klasik mazmun ve mecazların başarılı bir biçimde kullanıldığı; benzetme, imge oluşturma ve sembolize etme anlamında yeterli altyapıya sahip olduğu tespit edilmektedir.

Çâkerî, Türk dili içinde var olan halk deyimleri ve atasözleri ile şiirini renklendirmektedir. Bu dönemin belirgin özelliklerinden olan Arapça, Farsça kelime ve terkip kullanımı ile sanatkârâne bir üslup oluşturma onun şiirlerinde de yer yer görülmektedir. Bunun yanında "dedim", "dedi" sözcükleri ile oluşturduğu beyitleriyle samimi bir sohbet havası oluşturmayı başarmıştır. Şiirlerinin geneline baktığımızda sade bir üsluba sahip olduğu kararına varmaktayız.

Çâkerî' nin de birçok klasik şair gibi şiirinin merkezine âşık - sevgili - rakip üçgenini aldığı görülmektedir. Âşık için kullandığı sıfatlar acziyet ve teslimiyet belirtmektedir. Sevgili için ise döneminde ve gelenekte olumlu anlamda ön plana çıkan hemen hemen her vasfı sıfat olarak kullanmaktadır. Bunun yanında sevgilinin âşığa yüz vermeme niteliği de şiirlerinde yer bulmaktadır. Rakip ise onun şiirlerinde diğer şairlerde de görüldüğü gibi olumsuz sıfatlarla ele alınmaktadır. Bu durum onun Klasik şiirin temellerini sağlamlaştırdığı XV. yy' ın özelliklerine uyduğunu göstermektedir.

Çâkerî' nin şiirlerinde yer yer toplumsal eleştiri; sevgilinin güzellik unsurları; padişah kimliği ve ideal padişaha atf; ruhsal çatışma; dünyayı aşk ile ilişkilendirme; tabiatı ruh haline göre kişileştirme; acı çekmenin insanın kendisini bulmasında ve Hakk'a ulaşmasında temel zorunluluk olduğuna dair görüş; sevgili karşısında çaresiz kalma; dini şahıslar, tarih; insan uzuvları, hayvanlar, mitoloji gibi konu dağarcığını kullandığını söyleyebiliriz.

Bu çalışmaya konu olan Çâkerî' nin şiirlerinde en çok dikkat çeken hususlardan birisi birçok ayet ve hadislerden iktibaslar, klasik aşk hikâyelerine, tarihi şahsiyetlere ve onların kıssalarına yapılan telmihler ile halk içinde yaygın olarak kullanılan mesellerin şiirlerde işlenmesidir.

Bahsettiğimiz bu dil ve üslup unsurlarını kullanması Çâkerî' nin Klasik Türk şiirinin yeni yeni şekillendiği bir dönemde şiire ait öğeleri iyi bildiği ve bunları gerektiği gibi kullandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra din ve tasavvuf alanlarında belli bir ilmî altyapıya sahip olduğu iyi bir tahsil gördüğü söylenebilmektedir. Öyle ki şiirlerindeki "âşık" tipi İlahi aşk çerçevesi içerisinde Allah (c.c.)a ulaşma, vahdet sırrına erme, Onun varlığında kendi varlığını eriterek sonsuz saadete ulaşma amacını hissettirmektedir. Tasavvuf terminolojisi içerisinde şairler tarafından sıkça dile getirilen "zahid" kavramı Çâkerî' nin şiirlerinde de samimiyetten uzak, şekilci bir dindar görünümü vermektedir. Yine Klasik şiir içerisinde sıkça zikredilen "rind" kavramı "sufî" kavramıyla mukayeseli olarak yer bulmaktadır. Bunların dışında Çâkerî' nin şiirlerinde tasavvufa ait kavramlar olarak amel, mezhep, şeyh, mürid, hırka, kemer kullanılmıştır.

Şairin şiirlerine baktığımızda göze çarpan bir unsur da kendi şiiri ve şairliği hakkındaki düşüncesidir. Şairliğinin benzeri olmadığını söyleyerek kendisini öven Çâkerî, şiirini meşhur Fars şairleri Hâfız, Kemal-i Hucendî, Nizâmî, Selmân-ı Savecî, Câmî ile kıyaslamaktan çekinmemiştir. Bu kıyaslamadan şairin bu isimlerden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Dîvân' ındaki şiirlerinin içerik özelliklerine baktığımızda kaside ve mesnevilerinde Allah (c.c.)'a yalvarma ve bağışlanma isteği dikkati çekmektedir. Gazellerinde bu durum devam ederken bunun yanında geleneğin şekillendirdiği anlayışla aşk, şarap, saki, meclis, gül, bülbül, cam, Cem, bahar, rind, zahid v.b. unsurlarla örülü tamamen klasik şiir örneği sayılabilecek şiirler karşımıza çıkmaktadır.

Çâkerî 'nin nazire yazma geleneğine de katkıda bulunduğu görülmektedir. Şeyhî, Ahmed Paşa, Necâtî Bey gibi devrinde adı ön plana çıkmış şairlerinin yanı sıra Nesîmî, Şâhidî, Emânî, Adlî(II.Bayezid), Atâyî, Şehrî gibi şairlerin şiirlerine nazireler yazmıştır. Çâkerî' nin şiirlerine nazire yazan şairler ise Amrî, Azmîzâde, Basîrî, Belîğî, Cebrî, Cemâlî Çelebi, Defterdar Mehmed Bey, Edirneli Nazmî, Fakîrî, Hadîdî, Karamanlı Nizâmî, Mesîhî, Necâtî, Revânî, Riyâzî Efendi, Zamîrî, Zâtî gibi isimlerdir.

Yapılan bu tezle Çâkerî' nin söz varlığını oluşturan bağımsız sözcükler, terkipler, deyimler, atasözleri, iktibaslar; bağlaç, edat, isim, fiil, sıfat ve zamir türündeki sözcükler anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Böylelikle Türkçenin tarihsel sözlüğüne az da olsa bir katkıda bulunulmuştur. Çâkerî' nin üslubu farklı şairlerinki ile mukayese edilebilir bir hale getirilmiş, bu anlamda da üslup çalışmalarına katkı sağlanmıştır. Dönemin çeşitli eğlence, sosyal ve kültürel yaşamına yapılan göndermelerin tespit edilmesi ile az da olsa folklorik malzeme elde edilmiş, şairin bunları nasıl işlediği değerlendirilmiştir.

Bu çalışma ile Çâkerî' nin yaşadığı dönem olan XV. yy' ın edebi anlayışını ne kadar yansıttığını görmekle birlikte XV. yy' da Klasik Türk şiirinin edindiği yeri ve özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olmaktayız. Bu tarz çalışmalarla şairlerin üsluplarının ve söz varlıklarının belirlenmesiyle mukayeseli çalışmaların araştırma konusu olması; şerh çalışmaları ve Osmanlı kültür tarihi araştırmalarının ortaya konan somut verilerle ve örneklerle desteklenmesi ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, S. (2009). Necati Bey Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük](Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil. Ankara: TDK Yayınları.

Akün, Ö. F. (2014). Divan Edebiyatı. Ankara: İSAM Yayınları.

Ankaralı, U. K. (2013). Şeyhülislam Yahya Divanı'nda Türkçe Deyimler ve Atasözleri. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Girne: Girne Amerikan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bingöl, Z. (2006). "Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma". Akademik Bakış Dergisi, 9, 202-206.

Cebecioğlu, E. (2014). Tasavvuf Terimleri ve Deyimler Sözlüğü. Ankara: Otto Yayınları.

Cora, E. (2007), Burhan-ı Katı'da Yer Alan Türkçe Sözcükler ve Deyimler Dizini.(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çavdurel, G. (1996). Çakeri Divanı: İnceleme - Metin.(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çavuşoğlu, M. (2017). Divanlar Arasında. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çelik, N. (2016). Edirneli Şevki Divanı Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Devellioğlu, F. (2001). Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitabevi.

Gülüm, E. (2013). XV. Yüzyılın İlk Yarısında Telif Edilen Divanlarda Atasözleri ve Deyimler. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gün, S. (1998). Çakeri Divanı: İnceleme - Metin. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuzu, F. (2010). 15. yüzyıl Şairlerinden Çakeri Divanı'nın Tahlili. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Korkmaz, Prof. Dr. Z. (2007). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mermer, Prof. Dr. A., Bayram, Doç. Dr. Y., Alıcı, Yrd. Doç. Dr. L., Eflatun, Yrd. Doç. Dr. M., Keskin, Yrd. Doç. Dr. N. K. (2012). Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.

Nalbant, M. (2012). 15.yy Şairi Çakeri'nin Yusuf u Züleyhası: Metin - İnceleme. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Onay, A. T., (2013). Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü. (Haz. Prof. Dr. Cemal Kurnaz), Ankara: Berikan Yayıncılık.

Öge, S. (2001). 15.yy Şairlerinden Mesîhi, Cem Sultan, Ahmet Paşa, Necati Beg, Üsküplü İshak Çelebi ve Şeyhi'nin Divanlarında Atasözleri ve Deyimler. (Yayımlanmış Yüksek Lisan Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Önal, Dr. M. (2008). "Edebi Dil ve Üslup". Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 36, 23-40.

Öztürk, F. (2007). Baki Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, F. (2008). İşlevsel Sözlük ve Osmanlı Şiirinde Bağlam. http://turkishstudies.net/Makaleler/713169571_25%20OZTURK%20Furkan.pdf. Erişim Tarihi: 20.01.2018.

Pakalın, M. Z. (1993). Osmanlı Tarih Deyimler ve Terimler Sözlüğü I-II-III. İstanbul: MEB Yayınları.

Pala, İ. (2014). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları.

Sami, Ş. (2007). Kamus-ı Türki. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sevinç, D. K. (2007). 18.yy Şairlerinden Sümbülzade Vehbi Bosnalı Sabit, Enderunlu Vasıf ve Nedim'in Divan ve Mesnevilerinde Atasözleri ve Deyimler. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Ünivesitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenödeyici, Ö. (2011). Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahir, B. M. (2009). Osmanlı Müellifleri I-III. Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Toplaoglu, A. (2009). "Sözlük". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 37,402-414. Ankara

Tuğluk, Prof. Dr. İ. H. (2009). "Metin Şerhi İçin Gerekli Bir Kaynak: Resimli Mazmunlar Sözlüğü". Electronic Turkish Studies, 6, 427 - 441.

Tuncer, E. (2016). S       Divanı S       [Ba  lamlı Dizin ve İ  levsel S      ]. (Yayımlanmış Y  ksek Lisans Tezi). Eski  ehir: Eski  ehir Osmangazi   niversitesi Sosyal Bilimler Enstit  s  .

Turgut, A. (2011). T  rk Halk Anlatılarında kalıpla  mış S         zerine Bir Ara  tırma. (Yayımlanmış Y  ksek Lisans Tezi). Kır  ehir: Ahi Evran   niversitesi Sosyal Bilimler Enstit  s  .

Uyanıker, N. (2006). Pervane Be   Mecmuasının İlk Y  z Vara  ında Halk K  lt  r   İ  le İlgili Unsurlar. (Yayımlanmış Y  ksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara   niversitesi T  rkiyat Ara  tırmaları Enstit  s  .

Vardar, Prof. Dr. B. (2002). A  ıklamalı Dilbilim Terimleri S      . İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Varı  o  lu, B. (2005). Necati'nin Gazellerinde Anlam   er  evesi. (Yayımlanmış Y  ksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep   niversitesi Sosyal Bilimler Enstit  s  .

Yavuz, Prof. Dr. K., Canpolat, Prof. Dr. M.,  anlı, Do  . Dr. İ. (2013). XIV. - XV. Y  zyıllar T  rk Edebiyatı. Eski  ehir:Anadolu   niversitesi Yayınları.

Yekba  , H. (2008). Metin   erhi Gelene  i   er  evesinde     r  hlerin Divan   iirine Yakla  ımları. T  rkiyat Ara  tırmaları Dergisi, 23, 189-217.

Ye  ilyaprak, Y. (2017). Adli Divanı'nın Ba  lamlı Dizin ve İ  levsel S      . (Yayımlanmış Y  ksek Lisans Tezi). Ardahan: Ardahan   niversitesi Sosyal Bilimler Enstit  s  .

Zavot  u, Do  . Dr. G. (2013). Klasik T  rk Edebiyatı S      .İstanbul: Kesit Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Necla DÜZDAĞ YILANCI
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	20/03/1988 Akyazı - SAKARYA
E-Posta	necladuzdag@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul	Mezuniyet yılı
Lise	Şht.Yzb. Halil İbrahim Sert Lisesi	2006
Üniversite	Ankara Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	Adıyaman Üniversitesi	Devam ediyor

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2015	Özel Kahta Çözüm Temel Lisesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Yabancı Dil	İngilizce